93

Inc.

~~Hott~~

107

Johannes Aquilanus

Sermones quadragesimales

[illegible]

Brixiae 1497

[illegible] 1526

[illegible]

Sermones Quadragesi-
males venerabilis viri
fratris Joānis Aqui
lani Ordinis predi
catorꝝ de obſeruā
tia: merito vitio
rum lima nun
cupati.

Frater Benedict⁹ Brixianus: Fratri Danieli vincẽtino. S. D.

PReclaram mihi ac potius diuinam Platonis ſtoicorumq; omnium ſententiam eſſe Pater honorande ſemper viſum eſt: qua illi ipſi precipiebãt: homines hominum cauſa ac vſu generari: nec ſolum nobis naſci: ſed ortus quoq; nr̃os partim patria: partiꝫ amici vendicare debere. Nõ eos vtiq; fugiebat: naturam humanã ita ab Deo optimo maximo etiã cõparatam conſtitutãq;: vt nemo hominum ſit q̃ꝫq; nature donis floreat. quo minus alterius ope egeat q̃ꝫſepiſſime. Quo fit vt is ſingulari preconio ſũmis titulis ꝓſequendus eſt: qui ita ſeſe nature preſcripto componit: vt non ſibi modo: verũetiã alijs poſt futuris prodeſſe poſſit. Qð etſi alijs atq; alijs ſtudijs hõ aſſequi poſſit: quo alijs adſit: id tamen ſtudium: quo homines ad bene beateq; viuendum informant: precipuũ atq; hominũ preſtantiſſimuꝫ a ſapientiſſimo quoq; iudicatum eſt. Unde ⁊ latine lingue vnicus parens Cicero noſter. malle ſe libellum ꝑ quẽ homines ad virtutes accenderentur, excudere aiebat: q̃ꝫ orationem ſermone politam pro homine flagitioſo. Quod quidẽ: etſi pleriq; eruditiſſimi noſtre tempeſtatis viri: cum ſeculares tum religioſi ꝓ virili ſua nitãtur: vt publicitus cõſultum ſit: hic tamen ordo noſter ⁊ a ſui originis initio: ⁊ nunc oĩum maxime factitare nõ ſinit. Neminem hoc loco velim mihi ſuccenſeat ac moleſte ferat: ꝙ eouſq; ordinem noſtrum promoueã: vt omnibus alioꝝ ſtudijs ⁊ profectibus anteferam. Nam ⁊ res ipſa adeo in aperto ſita eſt: vt non longius teſtimonia conquirere ſit neceſſe. Quis enim oro Pater explicet: q̃ꝫta cura: q̃ꝫta diligentia ac ſtudio: maiores noſtri omnẽ operaꝫ ⁊ nauauerint hucuſq; ⁊ in preſentia nauẽt: vt nõ publicis i gymnaſijs ſolum: ſed omni in loco quippiã phye habeat. Neq; vos ignoras nullum locum eſſe adeo humilem: in quo non ſit aliud vel rationalis phye: que vulgo logica: vel naturalis: que phyſica dicitur: vel ipſa omnium diſciplinaꝝ domina: theologia: imo vero vt recti⁹ loquar: multis locis omnes ſimul lectitant. Quod ꝓfecto inſtitutum: qua laude: quaue gloria ac maieſtate dignũ ſit: alioꝝ iudicio cenſendũ relinquo. Illud tñ Ariſtotelis qð ipſe frequenter dicere erat ſolitus attulero. Tantũ docti

ab indoctis differre: quantū vi-
uētes a mortuis. Eruditionēmq;
inter ꝓſpera ornamentū eſſe: īter
aduerſa refugium. Quare bene
res nobiſcum agit: vt talibus freti
ſtudijs: hic ordo ne in minimum
quidē errorem vnq̄ȝ dilapſus ſit.
Age vero: quot ac q̄les: hec nr̄a
ex officina viri illuſtriſſimi eua-
ſere. Quid o dij īmortales de Al
berto illo: qui ob inſignem ei⁹ do
ctrinā magnus cognomēto voci-
tatus eſt dicemus? An nō tibi cū
toti terrarū orbi ſtuporē inieciſſe
videt: qui animantium ac rerum
omnium nature ſecreta ita rima-
tus eſt: ꝑinde atq; naturā ipſaȝ in
manibus habuerit? Quid de an-
gelico Tho. quem diuinū rectius
appellare ꝓbas eſt: quippe qui vi
res humanas ſuperaſſe cenſeat?
Cuius nempe doctrina tāti a quo
uis facienda eſt: ꝙ qui ei refraga
ri voluerit: ſemper ſit: vt ait Inno
centius: de veritate ſuſpect⁹. Nec
īmerito quidem. Eiuſmodi nāq;
extitit illi dictādi modus: rationes
ſuas ī Ariſtotele faciat iacere ſun
damenta: eaſdēq; ſubinde conten
dat vel ſacrarum litterarum mo-
numentis: vel ſanctorum doctoꝝ
teſtimonijs confirmare. Quibus
omnibus efficit: ꝙ qui aliter atq;
ipſe tradiderit ſenſerint: ꝓcipites
in vaſtiſſimum errorum pelagus
deuoluant. Quo circa nō poſſuȝ
non ridere nōnullos: qui ſeſe quip
piam preciosi nactos arbitrantur
quum ei aduerſari poſſunt: quos
credo idcirco id preſtare: quoniā
tanto viro obtrectaſſe famam ſuā
diffuſum iri putant. illiusq; vt reoꝝ
imitati exemplum quem grecorū
fabule ferunt. Qui cū vulgo eſſet
ignot⁹ ꝛ nihil boni poſſet facino-
ris excogitare quo nobilis fieret.
Diane incendiſſe templum: ꝛ mul
lo prodente ſacrilegiuȝ fertur ipſe
in mediū ꝓceſſiſſe dāmitans: ſeſe
incendium ſubieciſſe. Sciſcitan-
tib⁹ epheſi principibus quam ob
cauſaȝ hoc facere voluiſſet: reſpō
diſſe: vt q: bene non poteram oi-
bus male innoteſcerem. Sed iſta
miſſa faciam⁹: ne ꝛ ego virum oī
humana laude plane ſuperiorem
ieiune laudauerim: ꝛ in his cōme
morandis tēpus ꝯteram: qui non
ſecus cum eiq; ignaui fuci mellifu
uas apes inſectant. Quid quoq;
de Heruo illo: quo nihil eſt inter
theologos ſubtili⁹? Quid de Jo
hāne caprioli omniū noſtroꝝ ad
uerſantium triumphatore? Queȝ
ouduin ille terreſtre ſapiētie diui
ne pariter ꝛ humane domicilium
Thomas Gayetanus breuius di
ſputare docuit. Quid eundeȝ de
vgone: q ita ſibi familiariſſimas
ſacras litteras fecit: vt duo ꝛ vi-

ginti volumina in eaſdem omnis
ſapiētie pleniſſima edidit: que nō
minoris facimus: quanti ſi Creſi
ac Craſſi diuitias haberemus:
Preteribo Petrum de Taran-
taſio. Petrum itē a Palude: vin
cētium Beluacēſem. Antoniuꝫ
florentinū. Raymundū decreta-
lium effectorē. Raynerium. Du
randum Theutonicū Johannē.
Piſanum. Dominicum Toloſa
num. Gulielmum. Voraginē: innu
meroſqꝫ alios magne virtute vi-
ros: quos ob id ſilentio inuolue-
rim: ne te tam aperta videar do-
cuiſſe. Et mihi nanqꝫ codex bene
longus texendus eſſet: ⁊ difficile
noſtre exitū inueniret oratio. Nō
inde ſiccis labris Johānes horꝫ
ſermonum archiauctor tranſeun
dus eſt: qui ſuo tēpore adeo ver-
bi diuini diſſeminatione claruit:
vt omnem Italiā maxima vbiqꝫ
gentium cū admiratione pagran
do illuſtrauit. Nam erant ei in-
gēo eruditōis ſuppellex in primis
id genus hominibus pernecesſa
ria: firma latera: plurima lepores
in dicendo: tum patrij tū artificio
acquiſiti copia: vox clara. ꝯcinna.
ſonora. adeo cum exclamaret. ſi
cum minus cernēs: tonitruum pu
tauiſſes. Qui ī vite ſue ferme cal
cene tamen eum iuuante: vt alijs
poſt ſe futuris frugi eſſet: hos ſer
mones tota bonitate refectiſſi-
mos elaborauit. Quos ego quidē
cum viderem Angelum Britan
nicum virū ſcā arte diligentia pri
marium: litteris eneis mādaturū:
eſſentqꝫ vitio ſcriptorum corrupti
ac laceri: non potui facere quin
eos a principio ⁊ ad finem vſqꝫ
percurrerim: eos vt potui primo
nitori ac dignitati reſtituens. Ubi
offendi vos tantam innectere do
ctrinam: quantā in ea mā quiſqꝫ
hactenus fecerit. Unde non ab re
cam in opinionem facile adducor:
vt certe ſciam qui horum ſermo
num doctrina oblectatus fuerit.
honorem imortalem. vtilitatē ma
ximam relaturum. Unum modo
reliquum eſt: ita nos geramus: vt
non minus noſtra dicendi acrimo
nia ac lenocinio vos quantū mor
tali ac tāto opere honeſtaſtis. Tue
vero iterū pater venerande par
tes erunt: meminiſſe fratrem Be
nedictum. tui tuorumqꝫ ſemper
fuiſſe foreqꝫ ſtudioſiſſimum.
Uale ⁊ me ama.

¶ Ad lectorem.

¶ Optime lector: cui merito hij
aurei ſermones minime ſunt ingra
ti. te admonitum eſſe volumus.
Quum in eam explicationē quā
ipſi ſpecificationē frequenter ap
pellant incideris: haud quaqꝫ rei
magnitudine terreare. Conſtat

enim ea non ſine ſanctorũ doctoꝝ multiſaria atteſtatione poſita atqꝫ eſſe ad anime mundationem oino neceſſaria. Quippe ⁊ ego multiplici periculo ac ſcientia didicerī doctrinam que neruum tangat lõge eſſe vtilioꝛem: qꝫ eam que nĩ circa vniuerſalia verſetur. Quare cum vitia que ſunt anime ſordes altiſſimis ſint nixa radicibus vt non niſi cũ magna dicendi energia euelli ex hominum pectoribꝰ poſſint: opus eſt: ſeruata ſemꝑ modeſtia: vti explicatiõe quãtum dici poteſt maxima. Quod ſi foꝛte coincidere: aut pro loco eſſe ſuperflua tibi videbuntur: habita ⁊ loci ⁊ perſonarum ratione: rem tu ipſe moderabere. Uale.

¶ Tabula omnium ſermonum hoc volumine contentoꝛum.

Dominica in ſeptuageſima. De facilitate boni operandi.
Dominica in. lx. De verbo dei.
Dominica in quinqͣgeſima. de diuina ⁊ eterna lege.
Feria. ij. De ludo alearum.
Feria. iij. De choꝛeis.
Feria. iiij. De penitentia. Item ⁊ de ieiunio.
Feria. v. De ꝯuerſiõe peccatoꝛis
Feria. vi. De quiditate ⁊ maligni tate peccati.
Sabbato. De maioꝛitate ⁊ deꝑuatione peccati.
Dominica pꝛima quadrageſime. De ſuperbia.
Feria. ij. De iudicio vniuerſali.
Feria. iij. De odio.
Feria. iiij. De malo conſenſu.
Feria. v. De iudicio temerario.
Feria. vi. De peccato in ſpiritum ſanctum.
Sabbato. De vanagloꝛia.
Dominica. ij. quadrageſime. De detractione.
Feria. ij. De mendatio.
Feria. iij. De blaſfemia.
Feria. iiij. De adulterio.
Feria. v. De gula.
Feria. vi. De periurio.
Sabbato. De luxuria.
Dominica. iij. quadrageſime. De ira Dei.
Feria. ij. De purgatoꝛio.
Feria. iij. De inferno.
Feria. iiij. De honoꝛe parentum.
Feria. v. De accidia.
Feria. vi. De ſodomia.
Sabbato. De contritione.
Dominica. iiij. q̃drageſime. De neceſſitate cõfeſſionis. Item de eius impedimentis.
Feria. ij. De auaritia.
Feria. iij. De mercantijs.
Feria. iiij. De vſura.
Feria. v. De ſymonia.
Feria. vi. De reſtitutione.

Sabbato. De furto.
Dominica.v. De paſſione. De contemptu mundi.
Feria.ij. De morte.
Feria.iij. De timore dei.
Feria.iiij. De religione.
Feria.v. De ſortilegijs.
Feria.vi. De ambitione.
Sabbato. De hypocriſi.
Dominica.vi. De ramis palmarum. De diuina miſericordia.
Feria.ij. De inuidia.
Feria.iij. De ira.
Feria.iiij. De ſacrilegio.
Feria.v. De euchariſtia.
Feria.vi. De paſſione domini.
In die.s.paſce. De triũphanti reſurrectione.
Feria.ij. De elemoſyna.
Feria.iij. De patientia.

Finis.

¶ Incipiunt ſermones aurei quadrageſimales Cõpilati p venerabiles patres: fratrem Johannem aquilanum: ⁊ fratrẽ Danielẽ Vincẽtinũ: diuini verbi declamatores fructuoſos: ſacri ordinis predicatoꝝ de obſeruantia.

¶ Dñica in ſeptuageſima de bono opere ſermo primus.

Voca operarios. Math. xx. capi. recitatur autem in euãgelio hodierno. Non põt rationalis creatura dei ſimilitudine decorata cõſequi ſuum vltimũ finem ad quẽ principaliter ab excelſo cõditore reꝝ creata eſt: niſi ſancte: pure: optimeqꝫ viuẽdo. Et licꝫ quandoqꝫ fragilibus caducisqꝫ rebus mentem ⁊ animuꝫ occupet: tanta tñ eſt dei bonitas ⁊ pietas vt nunqꝫ ceſſet ipſam rationalẽ creaturam quãuis multipliciter errantẽ vti verus ac zelantiſſimus pater ad iuſte virtuoſeqꝫ viuendũ reuocare: ad ſimilitudineꝫ patrisfamilias in euãgelio hodierno recitati. In quo quidem euangelio tria ſingularia documenta habemus. ¶ Et primuꝫ ꝙ ſicut iſte paterfamilias mittit operarios in vineam: ſicut patet in prima parte euangelij: ita ⁊ deus omnipotens verus oium pater per creationem mittit nos omnes in vineam ſuã: vꝫ eccleſiaꝫ militantem. ¶ Secundũ documentum eſt ꝙ deus eternus non vult aliquẽ eſſe ocioſum. i. a bonis operibus vacantem: ſed ſolicituꝫ atqꝫ feruentem: hoc oſtẽditur cũ dicit. Quid hic ſtatis tota die ocioſi. ¶ Tertiũ documẽtũ eſt: ꝙ omnibus bene operantibus in hac vinea datur denarius. i. merces eterne retributionis. Et hoc tangitur vbi dicit. Voca operarios ⁊ redde illis mercedẽ. Acceperũt aũt ſinguli ſingulos denarios. Et ꝙ denarius iſte datur bene operantibus: ideo de ipſo bono opere hoc mane tria cõſiderare debemus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Secundo inductionem.

¶ Tertio remunerationem.

¶ Primo boni operis cõſiderare debemus diffinitionem. Diffinitio enim ſm Ari. ij. poſte. vi. et ibi coꝫ. Et. vij. meth. Eſt ſermo indicans quid eſt eſſentia rei. Et debet dari per cauſas: vt inquit idẽ phs primo Et ſcdo poſte. vñ vnius rei tot poſſunt eſſe diffinitiões: quot ſunt cauſe: vt ait idem phs primo. Et ſcdo poſte. ſcdo Phy. ſcdo de anima. Et. v. meth. Et ideo ſemp

diffinitio diligenter ⁊ in principio eſt attēdenda: vt p3. xij. q. i. c. Clericus. Et. xvi. q. i. c. Si cupis. Et. c. placuit. Et. Marcus cicero p̄mo de officijs. Oīs que a ratiōe ſuſcipitur de aliqua re īſtitutio: d3 a diffinitione ꝓficiſci: vt intelligat̄ qd ſit id de quo diſputet̄. Bene igit̄ facere ſiue bonū opus eſt actus libere voluntatis: regulatus ratiōe circa debitū obiectū: ꝓpter beatitudinē ↄſequendā. ¶ Hec diffinitio ↄſtat ex oībus cauſis: primo ex cauſa efficienti cū dicit̄. Bene facere eſt actus libere voluntatis: p cuius declaratione querit̄ a theologis. Utrū corpa celeſtia poſſint cogere voluntatē humanā ad bene faciendū vel male. R̄n. ſ. Tho. 2. ſcdo c. q. ix. ar. v. d; Impoſſibile ē q corpora celeſtia poſſint cogere voluntatē humanā. Et p declaratione huius ↄcluſionis preſuppono duo valde neceſſaria. Primū q celū ē corpus ⁊ materiale: vt firmiſſime tenet omnis theologorū atq3 Philoſ ſcola. Et maxime princeps philoſ Ariſto. i. de celo ⁊ mūdo. Et primo de genera. ⁊ cor. ⁊ in pleriſq3 alijs locis ⁊ libris. Scdm q voluntas humana eſt incorporea ⁊ immaterialis: nō alligata organo corporali: vt declarat pho in iij. de aīa. Et. ſ. Doc. prima ſcde. q. ix. ar. v. His ſuppoſitis dicimus ſic. Nullū corpus pōt agere vel imprimere ſeu mouere directe rē incorporeā ⁊ immaterialē: ſ3 potius econuerſo. Probat̄. Nā res immateriales ⁊ incorporee h3 formalio rē ⁊ vberiorē virtutē q3 habeāt quecūq3 corpora corruptibilia: ſed voluntas humana eſt potentia immaterialis ⁊ incorporea: vt p3 p ſcdm ꝓſuppoſitū ergo corpus qdcūq3 ſit: ſiue celeſte: ſiue elemētale: nullomō directe pōt mouere nec cogere volūtatē humanā ad operandū: ſ3 ſemp libera remanet ab omni influētia: ab oī operatione: ab oī virtute celi cui nō ſubijcit̄: propter immaterialitatē ⁊ ſpūalitatē ſuā. Unū Damaſcen⁹ ſcdo. ſen. dicit. Corpora celeſtia nō ſunt cauſe noſtroꝝ actuū. Eſſent aūt ſi volūtas que eſt humanoꝝ actuū principiū a corporib⁹ celeſtib⁹ moueret̄: hec ille. Cauſa vero formalis tāgitur cū dicit̄. Rōne regulatus: forma nāq3 ⁊ ꝓpria regula actuū humanoꝝ eſt intellectus ſiue ratio: vt declarat. ſ. Doc. prima ſcde. q. i. ar. i. Et ideo hec diffinitio dat̄ p ꝓpriā regulā ⁊ adequatā nō ſe extendentē: q: h̄ diffinit̄ bñfacere in cōi: vt ſe extēdit ad oēm actum humanū bonū ſm rationē ꝓductū: etiā ſi talis actus nō ꝓducatur ex caritate ⁊ gratia. Cauſa materialis tangit̄ cū dicit̄. Circa debitū obie

[illegible]
[illegible]
tur a pho in .ij. ethicorum. Sicut amare deum: hec e bona opatio: cu ius cā materialis sive obiectum est ipse deus. Amare proximū: h e bōa opatio: cuius obiectū sive cā matē rialis est ipse proxim⁹. Dare etiam: hec e bōa opatio: cui⁹ obiectū sive cā materialis e ipse paup & sic de singulis. Restituere aliena. Accedere ad pdicatōem: & huiusmodi.

¶ Cā finalis tangit cū dr. Propter btitudinē ɔsequendā. Conat qlibet virtuosus: qlibet bonus: qlibet deū timēs bn̄facere: vitā inocēter agere: virtutes aplecti. vt vitam beatā: glīā sempitern. & paradisū deliciarū acqrat. Proptea Lactātius lib. vij. diuinarū istitutionū in fine dicebat. Nihil nobiscū ferre possum⁹ nisi vitā bn̄ atqz innocēter actā. Ille ad deū copiosus: ille opulēt⁹ adueniet cui astabunt otinētia: charitas: fides: misericordia: patiētia. Hec est hereditas nra q nec eripi cuiqz pōt: nec trāsferri ad alteꝝ. Et iteꝝ Lactātius in lib. de ira dei. in fine dicit. Nō faciūt beatū vitiose ac morti fere voluptates: nō opulētia libidinū incitatrix: nō inanis ambitio: nō caduci honores: quib⁹ illaqueatus ais humān⁹: & corpori mācipatus: eterna morte dānat: ſz sola iustitia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principes [illegible] mentibus: quē sca vitijs: & ab oi labe terrena: integras iuiolatasqz ɔseruāt. Huius premij celestis ac sempiterni participes eē nō possunt: qui fraudibus rapinis circūscriptionibus ɔscientiaꝫ suā polluerunt: quiqz iniurijs hoium nepharijs cōmissis: indeluibiles sibi maculas induxerunt: ſm vniuersos oportet: qui sapientes: qui bonique merito dici volūt: fragilia ɔtēnere terrena calcare: hūilia despicere: vt possint cū deo btissima necessitudine copulari: h ille. Appet igit & claꝝ e q bn̄facere e act⁹ libere volūtatꝫ reglat⁹ rōne circa debitū obiectū pp btitudinē ɔsequēdā: & hoc ſm quattuor genera causaꝝ.

Secūdo p̄ncipaliter boni opis: siue bn̄facere ɔsiderare debemus iductiōeꝫ. Triplici nāqz lege iducimur ad bn̄ vtuoseqz opādū.

¶ Primo lege naturali.
¶ Secundo lege diuinali.
¶ Tertio lege exemplari.

¶ Primo dico q ad bn̄faciēdū & vtuose viuēdū iducimur lege naturali. Quilibꝫ n hō nālr ita a deo cōposit⁹ & ordinat⁹ e: vt semp facilime possit bn̄ opari. Vn̄ Apost. Ro. xiij. Que a deo sūt: ordinata sūt. Et Cōmē. sup. viij. Phy. & ij.

metħ.dicit Ars ⁊ natura ordinate
in ſuis operatõibus ꝓcedũt ⁊ ope
rantur. Faciẽs igitur deus homi-
nẽ hoc naturali ordine compoſuit:
vt ſibi duas partes dederit: inferio
rem: ⁊ ſupiorem materiã: ⁊ formã
corpus ⁊ aiam. Ex quibus vt ait
Phs.ij.de anima homo ꝯponit.
In qua compoſitione vult vt talis
ſeruet ordo.ſ.vt materia ſubijciat
forme: corpus aie: ⁊ appetitus ſen
ſitiuus ſubijciatur appetitui intelle
ctiuo: ⁊ ſenſualitas ſubijciat ratiõi.
Hoc eſt ꝙ dixit deus Geñ.iiij.c.
Sub te erit appetit⁹ tuus: ⁊ tu dña
beris illius. Et phs.i. Politico-
rū dicit. Anima debet eſſe regẽs
regulans: ordinans: atq; dirigẽs:
corpus vero debet regi ⁊ guber-
nari. Nam ipſa pars ſuperior.ſcʒ
anima eſt corpore nobilior ⁊ digni
or: q: forma vt ait Phs.i.Phy.
eſt quid diuinũ: appetibile a mate
ria. Et hͦ expreſſit Moyſes geñ.
ij.c.dicens. Formauit deus hoĩeʒ
de limo terre: ecce materia. Et in
ſpirauit in faciẽ eius ſpiraculũ vi-
te. Ecce forma.ſ.anima rõnalis. Et
factus eſt homo in aiam viuenteʒ
Bene autem facere ſeu virtuoſe
viuere nihil aliud eſt qȝ ſeruare
hunc ordinẽ.ſ.ꝙ ratio pſit ſenſua-
litati.vt dicit Tulius.i.de officijs.
Et Phs.ij.ethi. ait: virt⁹ in hoc
ꝯſiſtit vt homo ſm rõnem operet-
tur ⁊ viuat. Qui enim viuunt ſm
ſenſualitatẽ corrũpunt: deſtruũt vi
tam ſpũalē ⁊ ſuperiorẽ. ſm illud
Phi.i.de genera. Et.iij.Phy. ge
neratõ vni⁹ corruptio eſt alterius.
Viuat ergo quilibet ⁊ operet ſm
partem intellectiuã. q: vt dicitur.
x.ethi. Quilibet homo eſt maxie
intellectiu⁹. Et ꝑ de anima. Intelle
ctu nihil eſt diuinius: viuat dico ⁊
benefaciat ſm partem formalem.
Quia vt dicit in libro ſex ꝑncipio
rū. Forma ẽ que dat eẽ rei. viuat
ſm ſpm̃: q: vt dicit. Jo.vi.c. Sps
eſt qui viuificat.caro aũt nõ ꝓdeſt
quicq̈ȝ. Patet igit ꝙ hõ naturalr
cõpoſitus ⁊ tali ordine factus ẽ.vt
ſemp bñfaciat. vñ Aplˢ ad Gala.
v. Spũ ambulate ⁊ deſideria car
nis nõ perficietis. Caro.n.ꝯcupi-
ſcit aduerſus ſpm̃.ſpũs aũt aduer
ſus carnẽ.hec enim ſibi inuicẽ ad-
uerſantur: vt nõ quecũq; vultis il
la faciatis. Qȝ ſi ſpũ ducimini nõ
eſtis ſub lege. Manifeſta aũt ſunt
opera carnis que ſunt fornicatio: i
mũdicia: inpudicitia: luxuria: ydo
lorꝫ ſeruitus: veneficia: inimicitie:
contentiones: emulatiões: ire: rixe:
diſſenſiones: ſecte: inuidie: homici
dia: ebrietates: ꝯmeſſatões: ⁊ his ſi
milia: que predico vobis: ſicut pre
dixi: qm̃ qui talia agunt: regnũ dei
nõ ꝯſequent. hͦ ille. Nota. ibi ſpũ
.i.rõne viuite ⁊ ſm rõnem ⁊ intel

lectū ambulate .ſ. bene operando. Iterū ad Ro. viij. Debitores ſumus nō carni vt ſm carnem viuamus. ſi .n. ſm carnē vixeritis moriemini. ſi aūt ſpū facta carnis mortificaueritis : viuetis. Secūdo dico ꝙ ad bñfaciendū ⁊ virtuoſe viuēdū inducimur lege diuinali. Tāta est dilectio ⁊ amor dei. atq₃ bonitatis ſue cōlocatio erga genus hūanū vt velit oēs hoīes bene ⁊ virtuoſe viuere. Ait .n. Aplʼs .ij. Theſ. iiij. Hec eſt voluntas dei ſanctificatio veſtra. Et prime. Thi. ij. De⁹ vult omnes homines ſaluos fieri: ⁊ ad agnitōem veritatis puenire. Quapꝑter Theo. querit. vtrū de⁹ naturalr diligat oēs hoīes. Reſpondet. Doc. ſ. pa. p. q. xx. d. Ꝙ de⁹ oēs naturalr ⁊ intimo amore ⁊ dilectione amat atq₃ diligit. Et pbaꝛ iſto mō. Quelibet cā naturalr diligit ſuū effectū vt dicē phs. ij. rhet. Et. viij. ethi. ⁊ ix. ethi. dr. Ꝙ ois artifex diligit op⁹ ſuū. ſ₃ de⁹ glorioſus ē cā oīū entiū. oīum effectuū. omniū creaturaꝝ. vt p₃. ij. Metha. Et. viij. Phy. ergo. naturalr oēs diligit ⁊ amat. S₃ dices. Quid importaꝛ p ly diligē ſeu amare. Reſpōdet Phs. ij. rheto. Et .ſ. Doc. prima. par. q. xx. per totam qōnē₃ ꝙ amare eſt velle alicui bonū. vñ ſicut in quolibet hñte ſenſum ē appetitus aīalis. ita in quolibet hñte intellectū eſt volūtas. q2 voluntas ſeqꝛ itellectū ſine cognitōe₃: vt diē. Phs. iij. de aīa. Amare .n. vel diligere: adeo eſt naturale cuilibet intellectui ⁊ volūtatē hñti: vt prim⁹ actus volūtatis ſit amor ſeu dilectio. volūtas .n. naturalr ferꝛ i ſuū obiectum ꝙ eſt bonū vt p₃. iij. de aīa. Cū ergo in deo ſit ſumē intellectus. oportet etiā in eo eſſe volūtatē. Et ſicut intelligere dei eſt ſuū eſſe. ita eſſe dei eſt ſuū velle. Amor igiꝛ eſt naturaliter ſumē in deo: cū in ipō ſit pfecta volūtas. ergo de⁹ naturalr oēs creaturas ſumē diligit. Dicamus igiꝛ ꝙ deus clementiſſimus ē tā dulcis tā ſuauis tāq₃ benignus ꝙ oēs creaturas mirabiliter diligit ⁊ amat: fouet: nutrit: gubernat: ⁊ illis puidet. vñ Pho. vij. ethi. dicit. Deus vna ⁊ ſimplici operatōe gaudet: ⁊ eadē rōne ſine paſſione amat. vis cognoſcere dilectōem dei erga te: Conſidera qd boni tibi dedit. Nā dedit tibi corpus tā egregie organizatum ⁊ mēbris oibus pfectum. Dedit tibi aīam ex nihilo creatā ad ſuā imaginē ⁊ ſilitudinē. vñ Bern. in ſermone. Cogita o hō qualē te fecit deus. Nēpe ſm corpus egregiam creaturā. ſm aīam magis imagiē creatoris inſignē: rōnis participē: eterne beatitudinis capacē. Porro ambo coherere ſibi fecit artifi-

cio incōprehenſibili:ſapiā inueſti-
gabili. Nec hoc aūt ꝓmeruit: q̄ aūt
nō fuit. nec ſpes retributionis fuit.
quī bonorum noſtroꝝ non eget. h̄
ille. Dedit tibi mūdū cū ꝯtentis in
tui ſubuentōēꝫ: faciēs te dñꝫ alioꝝ
animaliū: vt experientia oſtendit.
Dedit tibi āgelū ſubſtātia nobiliſ-
ſimuꝫ ⁊ īcorporeū ſꝫ phm. i. de ce
lo ⁊ mundo. Et. xij. metha. Dedit
corpus ſuū in cibum. Jo. vi. Caro
mea vere eſt cibus. Dedit ſuū pre
cioſiſſimū ſanguinē ī lotionem.
Apoc. primo. Dilexit nos ⁊ lauit
nos a peccatis noſtris in ſanguine
ſuo. Poſuit aīam ſuā in redēptio
nē. Jo. x. Aīam meā pono ꝓ oui-
bus meis. Regnū preparauit in
poſſeſſionē. Mat. xxv. Poſſide
te paratū vobis regnū a ꝯſtitutione
mundi. Celū in habitatiōem. Jſa.
lxvi. Celū ſedes mea. Dedit ſeu p
parauit tibi diuinitatem in eterna
fruitōe. Mat. xxv. Jntra ī gaudiū
dñi tui. Et vt nil remaneret q̄n tibi
daret: a ſūmo celoꝝ ipſe deꝰ egreſ
ſus. ⁊ in hunc mūdū deſcendēs tri
ginta tribꝰ annis: aīaꝫ ꝑ peccatuꝫ
ꝑditā ⁊ dyabolice ꝑtāti traditā cū
doloribꝰ: penis: ⁊ anxietatibꝰ ma
ximis: diligenter q̄ſiuit: flagellis ce
ſus: ſpinis coronatus: crucē aſcen-
dit. Sanguinē de manibus: de pe-
dibus: de latere: ⁊ de toto corpore
abūdāter effudit. Et tandē aīam
patri cōmendās vitā doloroſe fi-
niuit ⁊ in limbū deſcēdēs animas
ibi detruſas inde eduxit. De qbꝰ
oībꝰ audi Auguſtinū in ꝑſona xpī
dicentē ſmōe. l. o hō ego de limo
terre his meis manibus te forma
ui. ⁊ in paradiſum meū: qđ nō me
rebaris: te collocaui. ſꝫ tu me mea
q̄ iuſſa ꝯtēnēs deceptorē ſeq̄ ma
luiſti. vñ ⁊ iuſta pena ad īferni ſup
pliciū deputatus es. Poſtea tui
miſertus: carnē aſſumpſi ſꝫ ⁊ ī ter
ris vitā degi. Cum peccatoribus ha-
bitaui. Cōtumelias ⁊ vbera ꝓ te
ſuſtinui vt te ſuſciperē. Collaphos
⁊ ſputa ſuſcepi vt tibi dulcedinem
ꝑadiſi darē: fel ⁊ acetū bibi ꝓ tuo
honore: vepribꝰ coronatꝰ: affixus
cruci: lācea ꝑforatꝰ ſuꝫ: ꝓ te mortuꝰ
⁊ ī ſepulchro poſitꝰ: ad īfernū de-
ſcēdi: vt te ī ꝑadiſum reducerē: tar
tara adij: vt tu ī celo regnares. Er
go o ipietas hūana: vide qđ ꝓ te
ꝑtuli. Ecce liuores quos ꝓ te ſuſce
pi. Ecce clauoꝝ foramina qbꝰ affixꝰ
in cruce pependi. Suſcepi dolores
tuos ꝓ te: vt te ſanarē ſuſcepi penā
vt tibi darē gl'iā: ſuſcepi mortē: vt
hēres vitā imortalē. h̄ ille. O dile
ctio ſūma diuine bōitatis. O caritas
inēſa ſūmi creatoris. O amor in-
tinitus dulciſſimi prīs. q̄ ita diffuſe
ita largiter: ita ſuꝑhabundāter. q̄
nō ſolū creata. ſꝫ etiā teipm hūano
generi tribuis ⁊ largiris. Expgiſſi

ini igiť. O petõres. O negligẽtes.
O pigri. operami bonũ: bñ̃ facite.
ꝟtuoſe viuite. Ad h. n. lex diuinaꝛ
trahit: atq; inducit: q̄ nos tantopꝫ
oẽs diligit. Propterea clamat ma
gnus pph̄ã. Iſa. xl. c. d. Dirigite
viã dñi. rectas facite ſemitas dei
noſtri: q: oĩs vallis. i. humilis ⁊ bñ̃
opans iplebiť. ſ. virtutibus ⁊ gra
tijs. ⁊ oĩs mons ⁊ collis. ſ. ſupbus
nõ bñ̃ opans humiliabiť. Ecc. vij.
Nõ oderis laborioſa opa. Et iteꝝ
Ecc. x. Nõ defrauderis a die bo-
no: ⁊ pticula diei boni non te pte-
reat: Et. ij. Thi. iiij. In oĩbus labo
ra: op⁹ fac euãgeliſte. Et Gala. vi.
Bonũ faciẽtes nõ deficiam⁹: tpe
eni ſuo metem⁹ nõ deficientes. Et
Mat. xx. Ite et vos i vineã meã
Quid ẽ ire in vineã dñi niſi bñ̃ ⁊
ꝟtuoſe operari. ¶ Tertio in duci
mur ad bñ̃ opandũ lege exẽplari.
Quicq̄d regulat ⁊ dirigit hoiem
ad bñ̃ ⁊ ꝟtuoſe viuẽdu; pt appel
lari lex. Nã vt Phs ait. v. Ethi.
Lex eſt regula agẽdoꝝ. Et q: exẽ
pla dirigũt ad bñ̃ viuẽdũ. iõ recte
dici põt lex exẽplaris. Firmiſſime
igiť tene cariſſime ⁊ nullaten⁹ du-
bites. q̄ q̄ nõ vult bene ⁊ ꝟtuoſe
opari ex inductiõe legis nãlis: nec
ex inductiõe legis diuinalis: ſed be
ſtialiter viuit: ſectãdo vitioſas: ac
mortiferas voluptates: tandẽ dya
bolus portat eũ ad ifernũ in corpe
⁊ in aĩa eternaliter tormẽtandũ.
Audi exẽplũ q̄d accidit dieb⁹ nr̃is
pſis i q̄dã ciuitate noĩe Aſt. Qui
dã criminoſus diues laborãs i ex-
tremis. cũ videret ſe deſperatuꝫ a
medicis: nec poſſe pecunia vel di-
uitijs adiuuari: deſpans ait. Poſt
q̄; medici: nec diuitie: nec iocalia:
nec poſſeſſiões: nec alia bona pñs
me adiuuare. Iõ o dyabole me ti
bi comẽdo. Qui vo erãt in came
ra audiẽtes h̄ ꝟbũ; p timore exie-
runt extra. Et ſtatim vltõe diuina i
ipſ; furẽte. abſorpt⁹ ẽ cũ lecto i. bara
truꝫ iferni: ⁊ nũq̄; fuit viſus. Pro
pterea Sal. Ecc. ix. clamat. d. Quõ
cũq; pt facẽ man⁹ tua iſtanť opaꝛe
q: nec op⁹: nec rõ: nec ſcia: nec ſa-
pia erũt apd̄ iferos. q̄ tu pperas.

Tertio pncipaliter
boni opis ſiue be-
nefacere ꝯſiderare
debemus remune-
ratõem: dicit Phs
. i. Ethi. q̄ cognitio finis vtilis eſt i
arte. Si vis ergo faciliime bene ⁊
virtuoſe operari: conſidera mira-
bilem remuneratioẽ quã ex tali-
bus opibus finaliter ꝯſeq̄ris. vbi
notãdu; ſm ſacroꝝ Theologoꝝ
doctrinã. Q̄ benefaciens aut eſt
in gratia ⁊ charitate: aut ẽ ſine gra
tia: ⁊ in peccato mortali. Si primo
modo. Dico firmiter ſcd̄; ſanctuꝫ
Doctõ. prima parte. q. lxij. ar. v.

Et.iij.ſeñ.di.xviij. Et prima ſcđe q.cxiiij.ar.iij.ꝛ.viij. Ad quicqđ boni ad laudẽ dei fecerit hõ va- let ad vitã eternã: hoc eſt ex quo- libet bono ope meret gloriã para diſi. Si vero bene operãs cõmi- ſit aliqđ peccatũ mortale: de quo nullã cõtritionẽ hẽt: ſed intẽdit in illo perſeueranter ſtare: ſm theo- logos ꝓprie dicit in peccato mor tali eẽ. Et quãuis faciat multa bo na opa: tamẽ nõ meret vitã eter- nã: q: deficit ꝓncipiũ efficax: ſ. gra tũ faciẽs. Et ſi in peccato mortali moreret: vtiqꝫ eternaliter dãnare tur. ¶ Sꝫ dices. Ex quo ego ſuꝫ i peccato mortali cũ nõ valeãt bo- na opera ad vitã eternã: deſiſtam a bono opere. Rñdeo ꝛ dico ꝙ. cũ aliquis cõmittit vnũ peccatum mortale ꝛ poſt hẽt cõtritionẽ ꝛ de liberat confiteri ſaltẽ tpe ab eccle- ſia ſtatuto. ſ. in quadrageſima talis nõ eſt in peccato mortali: ſꝫ in gra ꝛ in charitate: ꝛ oia bona que fe- cerit ſemꝑ ſunt meritoria vite eter ne. Hec eſt ſentẽtia firma: ſenten- tia vera: ſnia catholica ꝛ per oẽs theologos approbata. Quando igit aliquis cadit in peccatũ mor- tale ſtatim doleat: ↄteraſ: ꝛ diſpo nat cõfiteri. Et ſi iterũ cadit iterũ doleat ꝛ ↄtritionẽ hẽat: q: ſic ſem per erit in charitate ꝛ gra: ꝛ opa eius erunt meritoria vite eterne. Si vero poſt peccatũ mortale nol let conteri necꝫ cõfiteri ſed in ma lo propoſito perſeuerare non pro pter hoc retrahat ſe a benefacien- do dum poteſt: ꝛ ſi oportunitas occurrit q: ex talibus bonis lꝫ ſit in peccato mortali maximã vtilita tem reportabit. Ut enim colligit a theologis ſanctis ꝛ maxie a ſcõ Tho.ij.ſeñ.di.xxvij.ar.iiij. Et.iiij. ſen.di.xv. Et a domino Ugõe car dinali in ſcripto ſuper ſententias. Et ab Alexandro de ales in ſum- ma. Et a canoniſtis dño Ray. Hoſti. Gofre. ꝛ a domino Joãne teuto. Et a magiſtro Bartho: pi- ſano i ſua piſanella Duodecim ſũt fructus ꝛ vtilitates boni operis facti etiam in peccato mortali.

¶ Primo bona opa facta in pec cato mortali valẽt ad bonoꝝ tem poraliũ multiplicationem. Deus nãqꝫ eſt ita iuſtus ꝛ bonus ꝙ ſicut nullum malũ dimittit ipunitũ: ita nullũ bonum irremuneratum. vn de Hiero. ꝛ in decretis de pe. di. iij. c. ſi qñ videris ait. Si qñ vide ris iter multa opa peccatoꝝ face- re quẽqñã aliqua que iuſta ſunt: non eſt tam iniuſtus deus vt pro- pter multa mala obliuiſcatur pau corum bonoꝝ. h̃ ille. Dat igit de us bona tpalia multiplicando di uitias: poſſeſſiões: pecunias: mer cãtias: animalia: blada: vinuꝫ: do-

mos: ⁊ cōſeruat cāpos ⁊ fruges: dat filios: filias: ſanitatē corporalē dignitates: officia: gratiā ⁊ amicitiā dn̄oꝝ tpaliū ⁊ huiuſmodi. P3 hec veritas. Exo. i. c. de obſtetricibus egyptioꝝ de qb⁹ legit̄ q timuerūt obſtetrices deū. ſ. nolētes occidere pueros iudeoꝝ: edificauit illis de⁹ domos. Et in decretis xxij. q. ij. Si quelibet. Et Iſa. i. c. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. ergo fac bn̄: q: ex his bonis q̄ ſunt in pctō mortali facientibus de⁹ ſic opanti ſaltē bona tēporalia multiplicat. ¶ Scd̄o bona facta in pctō mortali valēt ad picu loꝝ euaſionē. Si vis a piculis liberari: ab odio dn̄oꝝ: a tēpeſtate ⁊ fluctib⁹ maris: ab incēdio: a fulgure: ab occiſiōe: a latrōibus: fac bn̄: q: ſufficiēs ē illud modicū bonū qd̄ facis liberare te a magnis piculis. P3 hoc Joſue. vi. c. ⁊ Ja. ij. q Raab meretrix: q: recepat nūcios ppl̄i dei nō perijt cū ceteris de Jerico qn̄ Joſue deſtruxit ⁊ depopulat⁹ ē iericō: ſ3 fuit ꝯſeruata cū oīb⁹ de domo ſua. g bn̄ fac. ¶ Tertio valēt ad diabolice poteſtatis refrenationē: q: diabolus nō hēt tātā ptātē ſup tali peccatore quātā hēret ſi cōtinue male faceret. Exēplū p3 de iudeo: q cū nō poſſet de die attingere ad ciuitatē fundoꝝ in cāpania dubitās ne a feris de nocte lederet̄ intrauit tēplū Apollinis: diſtans a ciuitate fundoꝝ p tria miliaria īter Gaietā ⁊ ciuitatē fundoꝝ: vbi poſt modicū ſpatiū vidēs magnā multitudinē demonioꝝ muniuit ſe ſigno crucis: ⁊ ſtatim tota illa multitudo diſparuit: ⁊ iude⁹ illeſus remāſit put refert Greg. in. iij. dialogoꝝ. Et dn̄s iacob⁹ de voragine ponit in legēda ſancti andree. ¶ Quarto valēt ad pene tpalis remiſſionē: iuſto dei iudicio pctōres ppt̄ eoꝝ delicta merent̄ in hoc mūdo crudeliter puniri: ſ3 remittit deus tpalē illā penā ppter bona facta etiā in peccato mortali: ſicut habetur. iij. regū. xxi. de Achab rege iſrl̄. de quo dixit de⁹ ad Heliam. Nōne vidiſti humiliatū achab corā me? Quia igit̄ humiliatus eſt mei cā nō inducā malū in diebus eius. ¶ Quinto valēt ad gratie diſpoſitionē qua de⁹ vocat ⁊ illuſtrat pctōres ad penitētiā. Exēpla ad h̄ ſunt plurima: ſed p̄cipue illud in eccleſiaſtica hiſtoria. li. vi. c. vij. vbi habet̄. Qd̄ cū q̄dā ſciſſima xp̄iana ad martyriū duceret̄ poſt multa ſupplicia quidā īpudici ⁊ impij hoīes ipſam iniurijs conabant̄ illudere. ſpiculator vo paganꝰ qui ipſa3 ducebat noīe Baſilides cepit repellere illos ipudentes irruentes in eā. hūanitatis ⁊

miſerationis grã. At illa vidēs reli gioſaꝫ viri illi⁹ votuꝫ: dixit. Cert⁹ eſto baſilides ꝙ cū abiero ad dñm meū ſine mora remunerationē tibi ĩpetrabo. Et ſic cōtigit. Nā ille poſt multos dies ad fidē ↄuerſus martyriū ſuſcepit. Et interrogantibus eū de tā ſubita mutatione. Rñdit ꝙ poſt tres dies ſancta illa mulier ei apparuit ⁊ coronam ſuo capiti ĩpoſuit dicēs ſe dñꝫ pro eo fuiſſe deprecatã ⁊ ĩpetraſſe ꝑm ꝙ ſcriptum ē. Qui recipit martyrē: mercedē martyris ↄſequetur. h ibi. Exēplū aliud. Quidā ſanctus pater volēs ſaluare quãdam meretricē acceſſit ad eam dicens. Rogo te filia cariſſima pge ad eccleſiā: ⁊ ante ymaginē virginis marie dic p̄ me vnū aue maria. Que cū h faceret genib⁹ flexis: xp̄s quē ṽgo tenebat ĩ ſinu dixit matri turbata facie. Ecce meretrix iſta ſerida ⁊ p̄ſumptuoſa: quō audet ꝓ illo ſcō viro orare: q ē amiciſſimus me⁹. Ad quē mr̄. Fili mi cōſidera op⁹ bonuꝫ qḋ hec meretrix facit: bono ſiqdē aīo orat. Audiēs meretrix talia verba: tota cōmota ē ĩ lachrymis: adeo vt ꝑ illud bonū de⁹ ĩfuderit ſibi grãꝫ mariaꝫ ⁊ ſalua ſcã ē. ꝫ bñ fac. ¶ Sexto valēt ad mētalē letificationē. Ex bōis ĩ pctō mortali factis: mēs facientis mirabilr̄ delectat̄ ⁊ gaudet. Hoc eſt de nã boni opis: vt pħs ait in. iiij. ethi. ⁊ ix. ethi. Et. ij. retho. vñ Tulli⁹ libro de ſenectute. Cōſciētia bñ acte vite: multorūqꝫ bñ factorum recordãtio iocūdiſſima ē. ¶ Septimo valēt ad p̄ceptorꝫ ĩpletionē. Qui bñ opatur lꝫ ſit in pctō mortali adĩplet p̄cepta dei ⁊ p̄cepta eccl'ie: ⁊ ſic nō multiplicat peccata mortalia: vt dicēdo officium: ieiunãdo: in feſtis miſſaꝫ audiēdo. ¶ Octauo valēt ad eterne pene diminutionē. Sane intellige. non ꝙ dãnati ſentiãt aliqḋ refrigeriū de bonis que fecerit in mūdo: qꝛ diues epulo petijt vnam guttam aque iã ſunt mille quadringenti ſeptuaginta octo anni ⁊ nunqꝫ obtinuit. Sꝫ intelligēdū ꝙ dãnati minus tormētū patienſ qꝫ ſi nō feciſſent illud bonū opus. p̄ſertim qñ eſt neceſſariū ad ſalutē. Nã de illo tp̄e quo bonū agūt ⁊ de illo bono qḋ faciunt nō punienſ in ĩferno. vñ Augu. ſup illo ṽbo. Qui ſine charitate paſſio ē martyrium: ⁊ alia mala p̄ fide xp̄i non negãda dic. Et ponit. di. iij. c. Siquis autē. Exiſtimãdū ē forte tollerabilius ei futurū iudiciuꝫ qꝫ ſi xp̄ꝫ negãdo nihil coꝝ pateret. h ille. ¶ Nono valēt ad bone fame acquiſitionē. fama bona ĩpinguat oſſa. Prouer. xv. O qꝫ bone fame ē qui aliqḋ boni opis facit. oēs eū

laudāt: oēs comēdāt: oēs benedicunt: oēs eū libēter videt. dicunt enim illud ps. Bñdicat tibi dñs ex ſyon ⁊ videas bona hierusalē oīb⁹ dieb⁹ vite tue. Et videas filios filioꝝ tuoꝝ pacē ſup iſrael. Ergo bn̄ facite. ℭ Decio. Ualent bona ſcā i pctō mortali ad dei ⁊ ſcōꝝ recordationē. Faciūt. n. talia opa cogitare de dō ſaltē dū fiunt Qñ eñi q̄s orat recordat̄ de deo. Qñ dat eliam recordat̄ de deo: qñ ieiunat: qñ audit pdicationē: qñ cōmēdat ſe alicui ſcōꝝ: recordat̄ de illo ſcō. Un̄ ps. Memor fui dei ⁊ delectat⁹ ſuz ⁊ exercitat⁹ ſuz: ſupple bonū faciēdo ēt i pctō mortali: ⁊ defecit ſpūs me⁹. ſ. aīal' ſeu ſenſualitaſ in ſuis opib⁹ ⁊ ſpirit⁹ rōnalis erigit̄ ⁊ ꝯfortat̄ ad bona pagēda. ℭ Undecio. Ualēt bona in pctō mortali ſcā ad bonoꝝ opum aſſuefactiōez. Naz ex multiplicatiōe bonoꝝ operum generat̄ hitus bon⁹ vt dicit phs. ij. ethy. pquē hō fit pn⁹ ⁊ facil' ad ꝯſimiles act⁹. Ná vt ait phs in li[illegible] ne. Et ſic maiori facilitate pōt ad gr̄az puenire. Un̄ Hiero. ad Demetriadē ait. Cōſuetudo ē q̄ aut vitia aut virtutes alit: quicq3 i his plurimū valet cū quib⁹ ab ineunte etate ſimul creuerit. Et Jere. iij:

Bonum ē viro cū portauerit iugum ab adoleſcētia ſua. Jugū. ſ. boni opis. ℭ Duodecimo. Ualēt bona opa ad vite eterne puentionē. Sperādū vtiq3 ē q̄ bona faciētes lz in pctō mortali tādē diſponētur ⁊ ſaluabunt̄. Audi mirabile exēplū. Legit̄ eñi in vita beati Paphnutij q̄ pnceps q̄dā latronū ſuauit quādā virginē a ſocijs raptā ne ab eiſdē violaretur: ⁊ eā ad patriā honorifice remiſit. Jtē quādā aliā mulierē errantem in heremo: q̄ interrogata ab eo dixit q̄ marit⁹ ſuus ⁊ tres filij detinebātur i carcere: pp debituz q̄d nō poterāt ſoluere: ⁊ ipa eadē cā q̄rebat̄: tūc pnceps ille latronum corde cōpunctus ⁊ miſericordia motus dedit ei trecentos ſolidos pro quibus vir ⁊ filij detinebant̄ in carcere. d. Uade ⁊ redime maritū cum filijs: Propter q̄d bonū reuelatum fuit ſancto Paphnutio abbati: q̄ talis princeps latronum idem premiuz habiturus eſſet cū ipſo in gloria paradiſi. Ad quē accedēs paphnuci⁹ dixit eū [illegible] ⁊ glīā padiſi idubitant̄ adept⁹ ē. Jō ꝯcludit paphnuti⁹ vt refert Hiero. d. Nullus i h̄ ſeclo dſpicit ō3 ēt ſi latro fit: aut i ſcena poſit⁹ ⁊ ſi cultū ruris exēceat ⁊ ꝯiugio vi

dicat aſtrictꝰ: et ſi negociator dicat et mercimonijs iſeruiat: tñ in oi ordine hũane vite ſunt aie deo placentes et habentes actus aliquos occultos qbus delectat deꝰ. h ille. Quare maledicunt aliq q dicunt poſtq̄ ſumus in peccato mortali: et bona noſtra non ſunt meritoria vite eterne: nil boni faciamꝰ. Decipiuntur tales: imo tūc eſt magis inſtandū bonis operibus: vt puocetur diuina pietas: ad miſerendū et illuminādum. ne diabolus ſuffocet eos in peccato mortali: et ſecū in eternā dānationem transferat: vnde Grego. in decretis. de pe. d. v. c. Fias. dicit ſic. Nō deſperet peccator: interim: ſed qcq̄d boni facere poterit: exhortamur vt faciat vt oipotēs deus cor illius illuſtret ad penitentiā: hec ille. viuite ergo virtuoſe chariſſimi. Exercete bōa operamini: [illegible] frequētate eccleſias audite predicationes: cogitare bonū: loquimini bonū: operamini bonum: vt deus remunerator omnium bonoꝝ dignetur vobis ſuꝑadictas vtilitates in hoc mūdo cōferre p gratiā: et in futuro per gloriā. Ad quam nos perducat ipſe qui viuit et regnat in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ Dominica in ſexageſima de lege naturali ſermo ſecundus.

Vobis datū eſt noſce. Scribunt hec verba originaliter. Luc. viij. c. Recitatiue aūt in euāgelio hodierno. Creans deus excelſus aīam rationalē ad ſuam glorioſam imaginem voluit ſibi iprimere quoddā excellētiſſimum donū qd a ſacris doctoribus lex naturalis appellat. Cuius glorioſo et radianti ſplendore luſtrata: errorum tenebras fugare poſſet: et a vitiis ad virtutes ſeſe ſumma cum felicitate transferret intelligens et luce clarius agnoſcens: hoc ſine dubio diuinum et imortale miſteriū eſſe vz lumen naturalis legis. Et hoc ē qd inquit thema noſtrū in hodierno euangelio recitatū. In quo tria nobis celeberrima documēta preſtantur. ¶ Et primum q quilibet debet eſſe feruens ad audiendum diuinū verbum. ſicut faciebat illa deuota turba que ꝯueniebat et de ciuitatibus ꝑperabat ad dominū xp̄m: vt pz in prima parte euāgelij. ¶ Secundū documentum eſt q vitare debemꝰ [illegible] pec/catoꝝ futuri a. ſ. duritiam et auaritias: que ſunt figurata per tres differentias terre: in qua ſemē diuini verbi iactatum fructificare nō valet. Et hoc tangit in ſecunda par. euāgelij: in qua dicit. Aliud ceci-

dit ſecus viam: p quā luxurie peccatum denotatur. aliud ſupra petram: per quā diuerti eſt ⁊ obſtinatio ſignificat. Aliud aūt inter ſpinas per quas auaritia ⁊ diuitie figurantur ſuis punctionibus aiam lacerantes. ¶ Tertium documentum eſt ꝙ ſi fuerimus terra bona virtuoſe viuendo: fructū optimū reportabimus eterne retributiōis Et hoc tangit in vltima pte euangelij vbi dr. Qḋ aūt cecidit in terrā bonā ⁊c. Faciunt fructū viuentes maxime ſm lumē legis naturalis de qua lege naturali hoc manetria contemplabimur.

¶ Primo legis naturał diffinitiōē
¶ Scḋo legis naturalis opationē
¶ Tertio legis naturał pceptiōē

¶ Primo legis naturalis cōſiderare debemus diffinitionē. Quelibet pfecta diffinitio debet cōprehendere oēs cauſas rei diffinite: que quidē cauſe ſunt quattuor vt pȝ per Phm. ij. ⁊. v. Phy. Et. v. meth. Et de ſom. ⁊ vigi. ſ. tam formalis efficiens materialis ⁊ finalis. Scḋm ergo has cauſas prout colligitur ex dictis. ſ. Doc. prima ſcḋe. q. xci. ar. ij. Et. q. xcvi. ar. i. Et Alexan. de ales. Talis datur diffinitio. lex naturalis eſt quoddā lumē intellectus inſitum nobis a deo i creatiōe ad directionē actuū humanoꝝ ordinatū: ppter qḋ ad bonū idinantur. In hac diffinitiōe ſunt oēs cauſe principales. Cauſa formalis tangit ibi cum dicit. Lex naturalis eſt quoddā lumē intellectus. Sicut enī lux viſibilis ⁊ corporalis: vt magnꝰ Baſilius dicit eſt pulchritudo ⁊ ornatus oīs viſibilis creature: qa oīa vidētur ⁊ cognoſcunt capiēdo lucē pro corpore lucido. ſ. ſole qui ē ſons totiꝰ lucis. ſm Auguſti. ⁊ Damaſcenū. Nā lux vel lumē nō eſt corpꝰ ſm. ſ. Doc. ij. ſenten. d. xiij. ar. ij. ⁊. iij. Et prima par. q. lxvij. ar. i. ij. iij. Et Phs. ij. de aīa. Similit. Auicena ⁊ Comētator ⁊ oīs phorum ſcola idē aſſerit. ſic lex naturalis eſt lux inuiſibilis ⁊ ſpūalis ipſius intellectus: qua oīa agenda ⁊ fugienda itelligunt: diſcernūt: ⁊ cognoſcunt. vnde. ſ. Doc. prima par. q. cvi. ar. primo dicit. Lumen ſm ꝙ ad intellectū pertinet nihil aliud eſt q̄ȝ quedā manifeſtatio veritatis. ¶ Secundo in hac diffinitiōe ponit cā efficiens. cū dicit. Inſitum nobis a deo i creatiōe. Deus glorioſus ē cauſa efficiēs legis naturalis qui creās aiam rōnalem: imprimit in eā radiū ⁊ fulgorem ſue claritatis. Hoc oſtendit Lactātius de ira dei .c. i. d. Lumen aūt mentis humane deus eſt: quē qui cognouerit ⁊ in pectus admiſerit: illuminato corde miſteriū veritatis agnoſcet. Re-

moto mū deo celestiqȝ doctrina
oia erroribꝰ plena sunt. h ille. Et
s. Doc. super illud. In lumie tuo
videbimꝰ lumē. ps. xxxv. dic. Rō
nālis hoīs nihil aliud ē nisi reful-
gētia diuine claritatis in aia: ppt
quā claritatē ē ad imaginē dei. h
ille. Et itez. s. Doc. iiij sen. d. xxx.
iij. ar. i. dic. Lex natural' nihil aliō
ē q̄z ipressio diuini luminis in no-
bis. Et pma scd̄e. q. xcj. ar. ij. dic.
Lex naturalis nihil aliud ē q̄z pti
cipatio legis eterne in rōnali crea
tura. ¶ Tertio in hac diffinitiōe
ponit cā materialis cū dr̄. Ad di
rectionē actuū humanoꝝ ordina
tiū. Materia circa quā vsat lu-
mē natural' legis sunt actꝰ ⁊ ope-
ratiōes humane. Oēs. n. morales
phi: oēs poete: oēs sacri theologi
scripserunt libros: cōposuerūt tra
ctatꝰ: multiplicauerunt pclusiōes
ad dirigēdū, regulādū ⁊ guber-
nādū actꝰ ⁊ opatiōes hoiū. vñ s.
Doc. iiij. sen. di. xxxiij. fm cāz ma
terialē loquēs dicit sic. Lex natu-
ral' nihil aliud ē q̄z pceptio hoi
natura r indita: qua dirigit ad cō
ueniēter agēdū i actiōibꝰ ppriis.
¶ Quarto in hac diffinitiōe po-
nit cā final' ibi: per qd̄ iclinamur
ad bonū. Clamat lex natural' me
lior i mō quo pōt inclinādo ⁊ tra-
hēdo: vt qlibet recte cogitet: loq̄-
tur: recte opet. Clamat vt vitia ⁊
pctā relinquātur. Hāc naturalem
legē qlibet hȝ vt magistrū: vt pdi
catorē: vt doctorē stimulātē ⁊ do-
cētē. Unde Chriso. sup Math.
Ois hō ⁊ malus cognoscit ⁊ bo-
nuȝ itelligit: ⁊ qd̄ iustuȝ ē ⁊ qd̄ in-
iustuȝ. Posuit. n. deꝰ quēdā spūm
scie boni ⁊ mali in hoibꝰ: vt quo-
tiēscunqȝ peccamꝰ: hic in silentio
q̄si factuȝ nrm accusat ⁊ i pscia ta-
cite ad aiaȝ loqt dicēs. Malū ē h
⁊ h ē bonū. h ille. Hec siqdē lex
nālis ē eadē apd̄ oēs, put. s. Doc.
pma scd̄e. q. xciiij. dic. Ipsaȝ. n. na-
turalē legē hñt fideles ⁊ ifideles:
magni ⁊ pui: ⁊ nemo ē q̄ sine ea
repiat. Cōfirmat h pħs i. v. lib.
ethyco. d. Lex nālis ē q̄ apd̄ oēs
eādē ptātē hȝ. Audi Isidoꝝ lib.
ethymolo. v. Et Granū i decretꝭ
di. ij. c. Ius naturale. Ius natura-
lē iquit ē cōe oiaȝ nationū eo q̄
vbiqȝ istictu nature nō pstitutiōe
aliq̄ hētur vt viri ⁊ femie piūctiō
liberoꝝ successio: ⁊ pueroꝝ edu
catio: cōis oiuȝ possessio: ⁊ oium
vna libertas: acq̄sitio eoꝝ q̄ celo
terra: mariqȝ capiunt. Itē depositi
te rei vl' cō nodate pecunie resti-
tutio: violētie p vim repulsio. Nā
h aut si qd̄ huic sile ē nunq̄z iniu
stū ȝ nāle equumqȝ hētur. h ille.
Multa de hac lege loquunt legi
ste vt pȝ. ff. de iusti. ⁊ iur. l. vt viȝ.
Pȝ igit qd̄ sit lex nālis ȝ quatuor

genera cauſa℞. Et hoc de prima
parte principali.

Secundo principa-
liter cõſiderare de
bemus legis natu
ralis opationẽs. ope
ratˀ.n.in nobis lex
naturalis tres mirabiles effectus.
℄ Primꝰ effectꝰ ẽ diuina cognitiõ.
℄ Scõs effectꝰ eſt hũana opatio.
℄ Tertius effectꝰ eſt firma ſpatõ:
℄ Primus effectus legis nãlis ẽ
diuina cognitio. Nã hac lege ⁊ na
turali lumine inſtruimur ad dei co
gnitõem. de quo tria cognoſcimus
ſcꝫ eius potentiã: eius ſapiã: ⁊ eiꝰ
bonitatẽ: que ſunt appropriata tri-
bus pſonis trinitatis: ⁊ ꝯſequenter nãlr
cognoſcimus deũ eſſe: niſi hõ ſit i
ſipiens iuxta illud. pſ. Dixit inſipi
ens i corde ſuo nõ eſt deꝰ. ait enim
Damaſ. in. i. lib ſen. Omibus.n. co-
gnitio exiſtẽdi deũ. ab ipſo nãlr in
ſerta eſt. Sꝫ videamꝰ quõ. Accipe
exẽplũ. Si tu videres magnum ⁊
pulchꝝ palatiũ nõ ne cognoſceres
ex h̄ potẽtiã illius q fecit illud edi
ficari ⁊ ſapiam edificatoris ⁊ bo-
nitatẽ illiꝰ q illud palatiũ fecit ad fi
nẽ bonũ. ſ. ad finẽ habitãdi. Cer
te ſic. Ita h̄ mũdus ẽ quodã palatiũ
dei. Declarat h̄ ꝓpha Baruch.
c. iij. d. O iſrl qꝫ magna eſt domꝰ
dei: ⁊ ingẽs locꝰ poſſeſſionis eius:
magnꝰ ⁊ nõ hñs finẽ: excelſus ⁊ i-
menſus. h̄ ille. Conſiderans ḡ hõ
mũdũ cognoſcit aliquẽ eſſe eiꝰ cõ
ditorẽ: q cũ magna potẽtia ꝯdidit:
magna ſapia ordinauit: ⁊ magna
bonitate gubernat illũ. Et hic ẽ deꝰ
in quo ſola eſt potẽtia: ſapia: ⁊ bo
nitas infinita: vt pꝫ p Phm. viij.
Phy. Et. xij. metha. Et h̄ expſſit
Moyſes Geñ. i. c. d. In pincipio
creauit deus celũ ⁊ terrã. Ipſe mo
uet gubernat: ⁊ regnat totũ mũdũ
vt Phs dicit. i. metha. Et. i. c. ij.
metha. Cõfirmatˀ h̄ auctoritate ſa
crẽ ſcripture. Habetˀ.n. Sap. xiij.
A magnitudine enim ſpeciei ⁊ cre
ature cognoſcibiliter poterit bo-
rũ creator videri. Et. ro. i. Inui-
ſibilia dei a creatura mundi per
ea q̄ facta ſunt itellecta ꝯſpiciuntˀ:
ſempiterna quoqꝫ virtꝰ eiꝰ ⁊ diui
nitas: hoc mõ cognouerũt phi na
turalr. vnũ deum. Cognouerunt
et appropriata tribꝰ pſonis. ſ. po
tẽtiã: ſapiẽtiã: ⁊ bonitatẽ dei: p q̄
relucet nobis veſtigiũ trinitatis.
Nõ aũt cognouerũt ꝓpria: q̄ ſunt
generatio: paternitas: ⁊ proceſſio
iuxta illud apli. j. cor. ij. Loq̄mur
dei ſapiẽtiã quã nemo principum
huius mundi cognouit. principũ
i. phorum: ſm glo: Et eam ponit
ſanctus Tho. prima par. q. xxxij.
articulo primo. Propterea La-
ctantius libro primo aduerſus gẽ
tes. c. ij. Nemo eſt enim tam rudis

tam feris moribus qui nõ oculos ſuos in celum tollẽs tametſi neſciat cuius dei prouidentia regat hoc oẽ quod cernitur: aliquã tamen eſſe intelliget ex ipſa rerum magnitudine: motu: diſpoſitione: cõſtantia: vtilitate: pulchritudine: moderatione: nec poſſe fieri quin id quod mirabili rõne conſtat non niſi conſilio maiore aliquo ſit inſtructum. hec ille. Nõ effect⁹ legis naturalis eſt humana operatio. Nam et ſi a deo nulla data eẽt lex ſcripta ſufficienter: nihilomin⁹ inſtruimur ab hoc lumine rõnis naturalis circa ea que facere debemus. Ex hac eniꝫ lege naturali eliciuntur due cõcluſiones que ſunt fundamenta omnium preceptorum moralium: quarum prima ẽ affirmatiua .ſ. ꝙ bonum eſt faciẽdꝫ. Secunda ẽ negatiua .ſ. ꝙ malum eſt fugiendum. vnde ps. xxxiij dr. Declina a malo et fac bonũ. Sup his duobus fundamentis fundantur omnia precepta legis diuine. Lumen nãqꝫ intellectus naturalis inſtruit nos ꝙ bonum eſt diligere illum a quo beneficia conſequimur. Et quanto maius bonuꝫ conſequimur tanto magis eſt diligendus. Et quia a deo recepimus beneficium creationis quod ẽ beneficium infinitum: ideo inſtruimur et prouocamur ad ipſum deum totis viribus diligendum. Et hoc eſt primum preceptum legis diuine. Diliges .ſ. dominuꝫ deum tuum ex toto corde tuo et ex tota aĩa tua et ex oĩ mente tua. Mat. xxij. et Luc. x. Secũdo inſtruimur hac lege naturali ꝙ quilibet ſeruus debet loqui de domino ſuo reuerenter: qꝛ hoc ẽ bonum. ergo faciendum. Et ex hoc habemus ſcðm preceptuꝫ .ſ. Non aſſumes nomẽ dei tui i vanũ. Tertio ratio naturalis dictat homini ꝙ ſeruus cui ꝓuidetur a dño: debet eidẽ domino aliquod ſeruicium exhibere. Et ex hoc hẽtur tertium ꝑceptum .ſ. Memẽto vt ſabbata ſanctifices Unde tpe legis nature: hoĩes ex naturali inſtinctu reddebant obſequia et ſeruitia deo ſacrificando vel aliquid offerendo: vt patet de Abel: Noe: Abraam: Yſaac: Jacob et multis alijs in proteſtationẽ dnonij et in reuerẽtiã diuine maieſtatis. Jdõ religio ẽ de iure naturali. Quarto rõ naturalis dictat homini ꝙ bonum eſt: ꝙ hi a quibus beneficia accipimus debeãt honorari. Cum ergo a parentib⁹ accipiamus eſſe: nutrimentum: et diſciplinã. debemus eos honorare. Et ſic habetur quartum precептum. Honora patrẽ tuum et matrem tuam. Et ſic patet primũ fundamentum legis naturalis. Scðm

concluſio vel fundamentum legis naturalis eſt negatiuum: ſup quo fundantur precepta negatiua legis diuine. ſ. q malum eſt fugiendum. Nõ naturalis dictat homini q malum eſt nocere alteri: ⁊ qđ tibi nõ vis fieri: alijs ne feceris. vnde dicit iuriſcõſultus. ff. de iuſticia ⁊ iure. l. vt vim. Cu; inter homines cognationẽ quandã natura conſtituit ↄſequens eſt hominem homini inſidiari nephas eſſe. Ecõtra dicit dñs. Math. vij. Queciq; vultis vt faciant vobis hoĩes: ⁊ vos facite illis. Et ex hoc inſtruitur hõ ad omnia precepta: ſcđe tabule negatiua: quibus prohibetur proximis inferre nocumentum: põt aũt nocumẽtum inferri proximo circa quattuor: primo in pſona ꝓpria occidendo eũ ⁊ auferẽdo ſibi vitam. Et per hoc prohibetur homicidium qđ eſt quintũ preceptum. Non occides ſcđo in perſona cõiuncta proximo quantum ad ꝓpagationem prolis. Et per hoc ꝓhibetur adulterium qđ eſt ſextu; preceptu;. Nõ mechaberis. Nolles enim q aliquis haberet vxorem tua; ergo nec tu alteri hoc facias: tertio in rebus furando auferẽdo per vim detinendo ↄtra voluntatem patroni. Et per hoc prohibet furtum: ⁊ quelibet iniuſta vſurpatio rei aliene: qđ eſt ſeptimum preceptum. Nõ furtum facies. vij. ff. de ↄditione indebiti. l. Na; ⁊ hoc natura equum eſt neminẽ cum alteri⁹ detrimẽto locupletari. Quarto põt fieri nocumentum in fama. Et per hoc prohibet quelibet detractio ⁊ infamatio proximi: qđ eſt octauu; preceptũ. Nõ dices ↄtra ꝓximu; tuu; falſu; teſtimoniũ. Tu nolles q quis auferret tibi famã: ergo ⁊ tu noli alteri detrahẽ. Poteſt etiã circa ſextu; ⁊ ſeptimũ preceptu; offendi ꝓximus nõ ſolum opere: ſ; etiã corde. Ideo ꝓhibet cõcupiſcẽtia aliene vxoris. Et ſic habet nonum preceptu;. Nõ ↄcupiſces vxorẽ ꝓximi tui. Tu nolles q aliquis ↄcupiſceret vxorẽ tuã: ergo noli ⁊ tu vxorẽ alterius ↄcupiſcere: põt etiã circa ſeptimu; ꝓceptu; offendi ꝓximus etiã corde: deſiderãdo rẽ ſuã: qđ ẽ ↄtra decimũ preceptu;. Nõ ↄcupiſces rem ꝓximi tui. S; h põt queri cũ poſſit offendi corde ⁊ opeꝛ quitu; ꝓceptum. Nõ occides. Et ꝫ octauũ. Nõ falſum teſtimoniu;. Cur nõ ꝓhibet ĩ decalogo ita homicidiu; cordis: ſicut fornicatio ⁊ furtu;. R̃n. btũs. Tho. i. ſcđe. q. 100. ar. v. delectatio adulterij ⁊ vtilitas diuitiaꝝ ſunt ꝑ ſeipſa appetibilia in quãtu; hñt rationẽ boni delectabilis vel vtilis. Et pp h oportuit ĩ eis ꝓhiberi nõ ſolu; op⁹ ſ; etiã ↄcupiſcẽtiã. Sed

homicidium ⁊ falſitas ſunt ſm ſe horribilia: q2 ꝓxim⁹ ⁊ veritas ſm ſe amant naturaliter: ⁊ nõ niſi ꝓpter aliud. Et ideo nõ oportuit circa peccatū homicidij ⁊ falſi teſtimonij ꝓhibere peccatū cordis: ſed ſolū operis: hec .ſ. Doc. Patet ergo ꝙ hac lege naturali .i. lumine rõnis naturalis ſufficiẽter inſtruimur circa agẽda. Probat h̄ apo. Ro. ij. c. v. Cū .n. gẽtes q̄ legẽ nõ hñt naturalr̄ ea q̄ legis ſunt faciūt: ipſi ſibi ſunt lex: q̄ oñdūt op⁹ legis ſcriptū in cordib⁹ ſuis: ibi glo. Nõ gentes etſi nõ hñt legem ſcriptā .ſ. Moyſi: hñt tñ legẽ naturalẽ quā q̄ſqz intelligit ⁊ ſibi ꝯſcius eſt: q̄d bonū ⁊ q̄d malū. Nota textum: in cordibus ſuis: q2 lex iſta nõ eſt ſcripta i tabulis lapideis: ſicut lex ſcripture: ſ3 i tabulis cordis humani: que ſūt excellẽtiores: ſcꝫ q2 i itellectu. Quā legẽ: q̄ dereliq̄t trāſgreſſor ẽ ⁊ reus pctī mortalis. ¶ Terti⁹ effectus legis naturalis ẽ firma ſpatio. Naturali ſiq̄dẽ lege firmiter ſpamus btificari. Nā lumẽ ratõis naturalis oſtẽdit hoĩbꝫ ꝙ q̄libet bonus ⁊ iuſtus dñs det retributionẽ ſuis ſuitorib⁹. Cū ergo de⁹ ſit ſumme bon⁹ ſapiẽs ⁊ iuſtus: ſequit̄ ꝙ det p̄miū ſuis ſuitorib⁹: alioq̄n nõ eſſet iuſt⁹ nec bon⁹: qḋ ẽ ita ipoſſibile: ſicut ipoſſibile ẽ deū nõ eſſe. Cū ergo in hac vita nõ fiat huiuſmodi retributio ſequit̄ ꝙ rõ naturalis cogit nos ad credẽdū ⁊ ſpandū aliā eſſe vitā: i qua huiuſmodi retributio bonorū ⁊ maloꝝ fiat. ps. iiij. Sacrificate inq̄t ſacrificiū iuſticie ⁊ ſpate in dño: multi dicūt q̄s oſtẽdit nobis bõa: Signatū eſt ſup nos lumẽ vult⁹ tui dñe: dediſti leticiā in corde meo. Nota multi .ſ. dubitãtes dicūt. Quis oſtẽdit nobis bona .ſ. futura eterna. Quis inde veniẽs renunciauit nobis que eẽnt illa bõa: Iſti ſiquidẽ dubitãt: ſ3 nos habem⁹ inde certitudinẽ: q2 ſignatū ẽ ſup nos in ſupiori parte nr̄a .i. in aīa: q2 iferior ẽ ſenſualitas nr̄a: lumẽ vult⁹ tui dñe .i. lumẽ rõnis naturalis que dr̄ vult⁹ dei: q2 ꝑ eā cognoſcim⁹ deū: ſicut ꝑ vultum cognoſcit̄ hõ. Et ex h̄ ẽ effect⁹ ſpei ꝑ quā letamur ſpantes futura illa bona. Jõ ſubdit. Dediſti leticiā in corde meo. Patet ergo terti⁹ effect⁹ legis naturalis q̄ ẽ neceſſarius homini ad ſalutẽ iuxta illḋ. Apoſt. Heb. xi. Credere oꝫ accedẽtẽ ad deū q2 eſt: ⁊ ꝙ iquirẽtib⁹ ſe remunerator ſit. Et. Ro. viij. Spe ſalui facti ſum⁹: ⁊ nõ i terrenis: ſ3 i deo fiduciā habeamus. Vñ Lactātius lib. vi. de vera ⁊ falſa religiõe circa finẽ. Nemo diuitijs: nemo faſtibus: nemo regia ptãte cõfidat. Immortalẽ iſta nõ faciunt. Quiſq̄ .n. corruptelas terre virtute calcaue-

rit hunc arbiter ꝺle ſūm⁹ ⁊ verax
ad vitā luceꝗꝫ ꝑpetuaꝫ ſuſcitabit.
Nā quicūqꝫ rationē hoīs abiece
rit ac pſentia ſecut⁹ in hūani ſeipſe
ꝯſtrauerit tanꝗꝫ deſerto: diui ⁊ i-
peratoris ⁊ patris ſui puniet: hec
ille. Et q: vt ait Ariſto. in. vi. ethi.
Oppoſitoꝝ eadem eſt diſciplina.
Hoc eodē lumine naturali inſtrui
mur infernū eſſe. Nā cū pecca-
tores hui ſuaꝝ exigētiā culparū:
hic nō puniant: ſequit̃ ꝙ puenient
in iferno. vn̄ Tuli⁹ in inuectiuis ꝯ
Catilinā ait: vt aliqui formido im
probis eſſet poſita apud inferos
antiqui ſupplicia ipſis ꝯſtituta eſſe
voluerunt: hec ille.

TErtio legis natura
lis ꝯſiderare debe
mus ꝑceptiōes: pre
cepta natural' legis
ſunt tria: vt p3. ff. de
iuſticia ⁊ iure. l. Juſticia vbi ſic dr̄.
Juris ꝑcepta ſunt hec: honeſte vi
uere. Alterū nō ledere. Jus ſuum
vnicuiqꝫ tribuere: hec ille. ¶ Pri
mū itaqꝫ preceptū eſt honeſte vi-
uere. Precipit naꝗꝫ lex naturalis:
vt quilibet viuat recte. quo ad ſeipſ3
⁊ potius ſuſtineat mortē corpalē:
ꝗꝫ facere ꝯ bonū virtutis: vt p3 p
Ph'm. iij. ethicoꝝ. Pctōres autē
miſeri rebelles: ꝯtrariātes huic ꝑce-
pto: nō viuūt ꝟtuoſe ſꝫ beſtialiter ⁊
vitioſe ſuā offendētes ꝯſciāꝫ. Naꝫ
aliq diabolicā imitātes: ꝯ ipaꝫ le-
gē nālē: peccāt p petm̄ ſuperbie:
qđ ē petm̄ maximū: vt dn̄s albert⁹
magnus dicit. i. ij. ſen. d. xxxv. ar. i.
Nō ꝗdē ipi deo directe opponit̃.
vn̄ Phs i. viij. Phy. Mai⁹ ma
lū maiori bono opponit̃. Secūdo
peccāt petōres ꝯ peeptū legis nālis
petō auaricie: plus diligētes pecu
niā ꝗꝫ ꝯſciāꝫ. Ex pecunia.n. oriūt̃
ſeditiōes. malignitates. ⁊ innumera
mala. vn̄ Phs. ij. Polli. ait. Pe-
cunia ſeditionē efficit ⁊ malignita-
tē. Tertio aliqui peccāt ꝯ eādē le-
gē nālē p luxuriā: carnalitatē ⁊ im
mūditias corpales: ex qb⁹ actib⁹ ef
ficiūt̃ beſtie: ꝓpea Phs i lib. de re
gimie pncipū. ait. Coit⁹ ē ꝗdā ꝓpe
tas porcoꝝ. Quarto peccant per
irā que vt dic̃ Phs in. ij. poetrie.
Eſt triſticia ⁊ ꝑturbatio quedāꝫ in
vehemēti appetitu vindicte. Quī
to peccant p gulā: voraciter come
dētes ⁊ bibētes ſine aliquo tēpātie
freno. Nā itēperātia vt dicit phs
iij. lxxvij. Ethicoꝝ eſt vitium igno
minioſum ⁊ multum deteſtabile.
Sexto aliqui peccant per inuidiāꝫ
dolētes ⁊ triſtantes de alienis bo-
nis. Nam ſicut dicit Philoſoph⁹
ij. topicoꝝ. Inuidia eſt que triſta-
tur de proſperitate bonoꝝ. Septi
mo peccant nōnulli contra prece-
ptum legis naturalis p accidiam ⁊
ocioſitatem: contra quos ꝯclamat

phs in libro de regimine princi-pum. d. De⁹ glorioſus nihil ocio ſum ſiue vanuꝫ fecit i natura. Ecce igitur peccatores mortaliter peccantes non viuunt honeſte ⁊ virtuoſe ſm ꝙ lex naturalis imperat ſuo primo precepto. ¶ Secundum ꝓceptuꝫ legis naturalis ē alterum nō ledere. Ego ſic ꝓſequor hoc ꝓceptuꝫ. Alteꝝ .i. deum glorioſuꝫ. qui alter oino ē diſtans a nobis in īfinituꝫ. quē deum: lex naturalis vult vt dignificemus ⁊ honorem⁹: vt dicit phs libro de bona fortuna: lꝫ impoſſibile ſit nobis eum venerari ſicut ſue maieſtati ꝯuēit: vt pꝫ .ix. ethicoꝝ. Peccatores mihi hunc nō honorāt ſed ledunt ⁊ offendunt. Et hoc tripl'r ſm ꝙ ſunt tres ꝑſone diuine. Nā aliqui peccāt per fragilitatē ⁊ paſſionē: qn̄ ꝓpter ipetum paſſionis vel irate: vel illate iudiciū rōnis obruit vt pꝫ per phm. v. ethycoꝝ. Et tali modo peccat ꝯtra patrem cui attribuit potētia. Alij peccāt ex ignorātia: qn̄ per eos ignorat aliquid eoꝝ: quoꝝ ſcientia retraxiſſet a peccato: vt pꝫ iteꝝ. v. ethy. Et ſic peccat ꝯ filiuꝫ: cui attribuit ſapiētia. Alij vero peccant ex certa malitia ⁊ deliberatiōe: vt pꝫ ex v. ethy. Et tales peccāt ꝯ ſpūꝫ ſanctuꝫ: cui attribuit bonitas. Et ſic pꝫ quō leditur ⁊ offendit de⁹ ꝯ ſm preceptuꝫ legis naturalis: q: vel offendit pr̄: vel fili⁹: vel ſpūs ſanct⁹. ¶ Tertium ꝓceptū legis naturalis ē: ius ſuum vnicuiqꝫ tribuere. Et h̄ duob⁹ modis. Quia aut tpal'r aut ſpūal'r: tpaliter vt ſi ſunt pecunie: capi: poſſeſſiones ⁊ cetera huiuſmōi iniuſte poſſeſſa. Ex ꝓcepto tria ipſi⁹ legis natural' tenet quis reddere illi cui⁹ ſunt. Spūal'r āt: vt ē bona fama q̄ inter res penitētiales cōputat: vnde q aliquē inſamauit: reſtituat ſibi famā: q: ſic ꝓcipit lex natural' ꝑ ſuuꝫ tertium ꝓceptuꝫ. Et ſic ſm phm ꝑmo politicoꝝ. Hō lege fruēs ē optimum aialiuꝫ. Et ſepat⁹ a lege ē peſſimuꝫ animalium. Pꝫ igitur ꝙ ꝓcepta legis natural' ſunt tria: quib⁹ ꝓhibet oē gen⁹ ⁊ modus peccādi tā ꝯ ſe: qḋ fit ſeptē modis ꝓut ſeptē ſunt pctā mortalia q̄ꝫ ꝯ deum: qḋ fit tribus modis: prout tres ſunt ꝑſone diuine: q̄ꝫ ēt cōtra ꝓximum: qḋ fit duob⁹ modis. Ecce quō lex naturalis docet ⁊ inſtruit cognoſcere pctā: que duodecim modis cōmitti poſſunt. Hec .ſ. lex natural' ē magr̄a oiuꝫ: ē ꝓceptrix virtutuꝫ: eſt prohibitrix vicioꝝ: eſt regl̄a actuū humanoꝝ. Audi Hiero. in ep̄la ad Demetriadē. Eſt inquā in aīo nr̄o naturalis q̄dā: vt ita dixerim ſanctitas q̄ velut in arce animi ꝓſidēs: exer

ect mali boniqꝫ iuditiũ. Et vt ho-
neſtis rectiſqꝫ actibus fauet. ita ſi
niſtra opera cõdẽnat: atqꝫ ad con
ſciẽtie teſtimonium diuerſas par-
tes domeſtica quadã lege diiudi
cat. h ille. Hãc ſanctiſſimam legis
naturalis regulã: qui obſeruat ꝛ
retinet: ad vitã tãdẽ perueniet be
atã. Audi Tulliũ. iij li. tuſculana
rũ q̃ſtionũ i pn. Natura paruulos
nob. s dedit igniculos: quos cele-
riter malis morib⁹. opiniõibuſqꝫ
deprauatis: ſic extinguimus: vt
nuſq̃ꝫ nature lumẽ appeat. Sunt
eni igenijs nr̃is ſemina inata vir-
tutum: que ſi adoleſcere liceret: ipſa
nos ad beatã vitã naſa pduceret.
Nunc autẽ ſimul atqꝫ editi i lu-
cem ꝛ ſuſcepti ſumus in omni con
tinuo prauitate ꝛ in ſumma opi-
nionum peruerſitate verſamur:
vt pene cum lacte nutricis errorẽ
ſuxiſſe videamur. Cum vo parẽ
tibus redditi: deĩde magiſtris tra
diti ſumus tum ita varijs imbui-
mur erroribus: vt vanitati veri-
tas: ꝛ opinioni cõfirmitate natura
ipſa cedat. h ille. Propterea deus
huius legis conditor a nobis hu-
militer ſupplicandus ẽ: vt tantum
lumen tantamqꝫ legem dignetur
nobis cõſeruare hic per gratiam:
ꝛ tandem ad ſue beatiſſime viſio-
nis gloriam perducere Amẽ.

¶ Dominica eadem de diuino verbo. Sermo tertius.

Semen eſt verbum dei. Luc. viij. Ne
mo fidelis dubiũ
habere debet: q̄
homo exiſtens in
peccato mortali in infirmitate: ꝛ
quidem periculoſa ſatis non incõ
grue dicitur eẽ conſtitutus. Hoc
non ignorauit Dauid rex glorio-
ſus: qui ad clementiſſimum deum
clamabat. Miſerere mei domine
quoniã infirmus ſum. Et quãuis
diuerſe ſint medicine: variaqꝫ re
media ad huiuſmodi ſpũales pec
catoꝝ morbos propellendos: pre
cipuũ tamẽ ac ſingularius: vt ex
ſacris codicibus accipitur: diuinũ
verbũ eſſe diiudico. Hoc eſt q̄
ꝓpheta glorioſus pſalmorũ libro
decantare ſolebat. Miſit verbũ
ſuum ꝛ ſanauit eos. Verbum ſiq
dẽ dei. Apoſtolo teſtante validi-
us eſt omni gladio ancipiti: pertin
gens vſqꝫ ad diuiſionem corpo-
ris ꝛ anime. Hoc eſt illud ſemen
de quo dñs in euangelio hoc
mane vocib⁹ itonat dicẽdo. Se-
mẽ ꝛc. de quo tria ꝯtẽplabimur.
¶ Primo verbi dei Neceſſitatẽ.
¶ Secũdo v̄bi dei Dignitatem.
¶ Tertio v̄bi dei Incepabilitatẽ.
¶ Primo verbi dei conſiderare
debem⁹ neceſſitatẽ. Triplici nãqꝫ
lege declarat neceſſitas v̄bi dei. ſ.

¶ Lege naturali.
¶ Lege canonicali.
¶ Lege diuinali.
¶ Pꝛ: io dico ꝟbū dei eē neceſſa
riū lege nāli ſic: quo nāle deſideri
uꝫ hoīs efficiť pfectū ē neceſſari
uꝫ. Sꝫ ꝟbū ē illud quo nāle deſide
riū hoīs efficitur perfectum. ergo
verbū dei eſt neceſſarium. Ma
ioꝛ eſt nota: q: aliter naturale deſi
deriū eſſet fruſtra. quod ē contra
phm in pmo de ce. ⁊ mun. iij. de
aia. ij. iij. ⁊. ix. metha. qui aiu Deꝰ
⁊ natura nihil fruſtra faciūt. Pro
cuius declaratiōe eſt notādū ꝙ ſi
cut dicit phs in. v. meth. Duplex
eſt neceſſariū. ſ. ſimpliciter: vt deū
eſſe: eſt ſimpliciter neceſſarium.
Alio mō neceſſariū dicitur ex ſup
poſitione: vt cibus vel reſpiratio
eſt neceſſaria aiāli. ſ. ſi debet viue
re. verbū autē dei eſt neceſſarium
non ſimpliciter ſed ex ſuppoſitio
ne. Quia. ſ. eſt neceſſariū homini
volēti bene atqꝫ beate viuere. Et
ſic intelligēdo maioꝛ ē veriſſima.
Minoꝛ āt declarať. Quia natu
rale deſideriū hoīs eſt ad ſcientiā
adipiſcēdā: ſicut patet per phm in
pncipio metha. dicētem. Oēs ho
mines natura ſcire deſiderāt. Su
per quo paſſu dicit. ſ. Doc. Unū
quodqꝫ nāliť appetit ſuā pfectio
nē vt declarat phs i. ij. phy. ⁊. ij.
de aia. vnde ⁊ mā appetit formaꝫ
ſicut iperfectū ſuā perfectionē vt
dic phs in pmo phy. Perfectio
āt itellectꝰ hoīs ē ſcia: q: ante ſciē
tiā ē impotētia ad ipaꝫ vt dic phs
in. iij. de aia ſic inquiēs. Uocatur
itaqꝫ aīe itellectꝰ. dico autē intelle
ctū quo opať ⁊ intelligit aia. nihil
eſt actu eoꝛū que ſunt ante intelli
gere. Et iterū paulo iferius intelle
ctus ē ſicut tabula in q̄ nihil ē actu
ſcriptū: hꝫ tn̄ naturalē iclinationē
ad ſciaꝫ ſicut ad ſuā pfectionem. ġ
nāľr hō appetit ſcire. Scia. n. ē tm̄
bonū ⁊ tāta eius pfectio: vt dicat
phs in. x. ethy. ꝙ ī ſpeculatiōe ꝟi
tatꝭ ē ipa felicitas: ⁊ p eā hō maxie
ſubſtātijs ſepatꝭ aſſilať: vt ait ibi
dē. Hoc idē dic Plato i Timeo.
q ait. Ad h aia coniūcta ē coꝛpi vt
veneť ſcias ⁊ virtutes. Et ſeneca
ad Lucillū. Dociles nos nā edi
dit ⁊ rōnē dedit iperfectā: q tn̄ pfi
ci pōt. Tuliꝰ i. i. li. de offi. Oēs. n.
trahimur ⁊ ducimur ad cognitio
nis ⁊ ſcie cupiditatē: i q̄ excellere
pulchꝛ putamꝰ. Labi āt errare: ne
ſcire decipi: ⁊ malū ⁊ turpe dicimꝰ.
Et Lactā. li. ij. diui. iſtitu. Sape. i.
ꝟitatē q̄rere oībꝰ ē inatū. Et iteꝝ
ibidē. Nāꝫ etenī hoīs hāc deꝰ eē
voluit: vt duaꝝ reꝝ cupidus ⁊ ap
petēs eēt: ſapiētie ⁊ religiōis. Et
Hiero. ad Demetriadē. Lräꝝ ar
doꝛ nulla pſus etate extinguiť: imo
vt auctoꝛis ſeclaris vtar ſnia: ipa

magis etate iflamaꝛ. ⁊ hac cupidi tate ꝯcitat⁹ Themiſt. ita ſciaꝫ rex appetijt vt Hiero. ad Nepocianū dicat. Sapiēs ille vir grecis Themiſtocles cū expletis cētuꝫ ⁊ ſeptē ānis ſe mori cerneret dixiſſe fert: ſe dolere q tūc egrederet de vita qn ſapere cepiſſet. Et iteꝝ. Hiero. Hāc anqꝫ auiditatē ſciēdi optime deſcribit in pncipio epſe ad Paulinū. Legimus in veteribus hiſtorijs ⁊c̄. Ubi iter cetera narrat de Apollonio q adiſcēdi naturali ſtimulo agitatus decē ⁊ nouē ꝓuinciās ſiue rgna diſcurrit. Hoc vide in eadē epſa i pricipio plogi biblie:q cauſa ꝓlixitatis omiſimus. Silr ⁊ regina ſabba a remotis mūdi pribus: vt Salomonis ſapiam audiret cū magis laborib⁹ atqꝫ expēſis ꝓperauit: put pꝫ. iij. Re. x. i pncⁱ. Patet igr ex his q nāle hoiꝫ deſideriū eſt ad ipſuꝫ ſcire. Sꝫ ꝟbuꝫ dei maxime ſup oēs ſciās complet iſtud deſideriū: ergo ꝟbū eſt illud quo naturale deſideriū hois efficiꝛ pfectū: ⁊ h erat minoꝛ ꝓbāda. Sꝫ q ꝟbū dei pficiat deſiderium hois nāle acqrēdi ſciam ꝓbatur. Quia ſi alie ſcie nāles hoc deſideriū pficiunt: multo magis ſcia ꝟbi dei cū ſit pfectioꝛ ⁊ dignioꝛ oibus alijs ſcietijs: vt i. ij. pncipali declarabiꝛ. In pdicatione aūt tradiꝛ ⁊ doceꝛ ſcia celeſtis: doctrina ſpūalis diuinoꝝ noticia: que oīa ſunt nobiliſſime ⁊ altiſſime noticie. Si igiꝛ homo ad cognitionē naturalium ⁊ inferioꝝ inclinatur vt ꝓbatuꝫ eſt. ergo magis: ergo vehementius: ergo ardēti⁹ iclinaꝛ ad hāc digniſſimā ⁊ celeſtē diſciplinā: q tradiꝛ i pdicatione dicente etiā Ariſto. ij. de ce. ⁊ x. ethi. Diſputāte ꝯ Simonidē. Sꝫ clari⁹ i. xi. d aialib⁹. Magis ꝯcupiſcimus ſcire modicuꝫ de rebus honorabilibus ⁊ altiſſimis: etiā ſi topice ſciamus: qꝫ multuꝫ ⁊ p certitudineꝫ de rebus minus honorabilibus ⁊ melioꝛib⁹. Idē Cōmētatoꝛ. ij. de de celo. Et h eſt illa honorabilis ſciā: de qua. Deu. iiij. dr. Hec eſt. n. veſtra ſapiētia ⁊ intellectus corā populis. Hec eſt de qua talia ⁊ tanta predicanꝛ: vt pꝫ. Sap. vij. vbi dr. In ipſa eſt ſpūs itelligentie: ſanctus: vnicus: multiplex. ſubtilis. diſertus. mobilis. īcoinquinatus. certus. ſuauis. amans bonum acutus: qui nihil vetat benefacere. humanus. benignus. ſtabilis. ſecurus. omnē habens virtutem: omnia proſpiciens: ⁊ qui capiat omnes ſpiritus intelligibiles mūdus. ſubtilis. Et iſta: vapoꝛ eſt eni ꝟtutis dei: ⁊ emanatio quedaꝫ ē claritatꝫ oīpotētꝫ dei ſincera: hec ille. Patet igiꝛ lege naturali ꝟbuꝫ dei oio eſſe neceſſariū. Et ad illō audiēdū hoies inclinari atqꝫ inci-

tarí: ergo quilibet ad predicatio-
nem pgat: vt tanto doctrine lumie
irradietur. ¶ Scdo probaẗ verbi
dei necessitas lege canonicali siue
humanali. Nam preclare scribiẗ,
extra de officio iudicis ordinarij.
c. Inter cetera: et sunt verba Inno
cẽtij pape. iij. li. sic. Inter cetera q̄
ad salutem spectant populi christia
ni: pabulum verbi dei permaxi-
me sibi noscitur necessarium: q: sic
corpus materiali: sic aīa spūali cibo
nutritur: eo q̄ nō in solo pane vi-
uit homo. sed in oī verbo q̄ pce-
de ore dei. vñ cum sepe ptingat q̄
epi ppter occupatões multiplices
vel inualitudines corporales: aut
hostiles incursus: seu occasiones
alias: ne dicamus defectũ scie q̄d
in eis reprobandũ est omnino: nec de
cetero tollerandũ p seipos nō suf-
ficiunt ministrare vbum dei popu
lo: maxime p amplas dyoceses et
diffusas: generali pstitutione sanci
mus: vt epi viros ydoneos ad sã
cte p̄dicationis officiũ salubriẗ exe
quendũ assumãt: potẽtes in ope et
smone: q̄ plebes sibi cõmissas vi
ces ipoꝝ: cum p se idẽ nequiuerit
sollicite visitãtes eas vbo edificẽt
et exẽplo. Quibus ipsi cum indi-
guerint: pgrue necessaria subminí
strent: ne p necessarioꝝ defectu cõ
pellanẗ desistere ab incepto. h ibi.
In decretis quoqꝫ hec necessitas
exp̄mit maxie. d. xxxvi. paraph°
Ecce. Et. xxiij. q. viij. c. Sepe. Et
d̄ pse. d. iiij. c. ppe. Et. c. Sanũ est.
Et. c. Si nõ iustificabiẗ. Et. c. p̄ia.
Et. c. si psbyter. Que quidẽ neces
sitas ex h apparet: q: per ipm pec
cata dimittunẗ. dicente Ambrosio
De pe. d. p̄ia. c. Multiplex vbũ
dei dimittit peccata. glo. vbum. i.
p̄dicatio. Et. xxiij. q. v. Remittunẗ
peccata p dei vbum. glo. i. per p̄di
cationem. ¶ Tertio idẽ pbaẗ le-
ge diuinali. Nam Exo. xviij. diciẗ
Audi vba mea atqꝫ cõsilia et erit
deus tecum. Deut. xxxij. Audite
celi q̄ loquor: audiat terra verba
oris mei. Dauid. ps. lxxvij. Attẽdi
te popule me° legẽ meã: inclinate
aurẽ vestrã in verba oris mei. Sa
lomon. puer. xxij. Fili mi inclina
aurẽ tuã et audi vba sapiẽtum. Ap
pone cor tuum ad doctrinã meã q̄
pulchra erit tibi. cũ suaueris eã in
corde tuo et redundabit i labijs tu
is: vt sit in dño fiducia tua. Thob.
iiij. Audi fili mi vba oris mei: et ea
in corde tuo q̄si fundamẽtum con
struc. Iob. xxxiij. Audi eloq̄a mea:
et oẽs smões meos ausculta. Ysay.
xlij. Surdi audite et ceci intuemi
ni ad videndum. Jere. v. Audi po-
pule stulte q̄ nõ habes cor: q̄ habẽ
tes oculos nõ videtis: et aures et n̄
auditis. Et Jere. xxxviij. Audi q̄-
so vocẽ dñi quã ego loquor ad te:

⁊ bene tibi erit ⁊ viuet aīa tua. Et
idē. c. xxxi. Audite v̄buȝ dei gētes.
Audi terr. Jere. xxij. terra terra terra
audi v̄bum dei. tanta deniqȝ ē v̄bi
dei neceſſitas: vt aſcēdēs xp̄s ī ce
lum p vltimo teſtō ſiue vltima vo
lūtate ſuis apoſtolis ⁊ diſcipulis
p̄cipiēdo ipoſuerit. Mat. vltimo.
Docete oēs gētes baptizātes eos
in noīe pa. ⁊ fi. ⁊ ſp. ſcti. Et expꝛeſſi⁹
Marc. vltimo. Euntes ī mundū
vniuerſum p̄dicate euāgelium oī
creature. Ex hac incūbente neceſ-
ſitate aiebat Paulus p̄ie coꝛ. ix.
ve mihi ſi nō euangelizauero. Ec
ce quanta ſit verbi dei neceſſitas.
Quis igitur veſtruȝ erit ita negli
gēs o chariſſimi: ita piger: ita ſom
nolentus: ita ocio deditus. vt non
moueatur: nō excitet̄: non animet̄
ad audienduȝ v̄bum dei: p̄edica-
tionem ſanctā: doctrinam ſalutiſe
raȝ. Ad quā audiendā: diſcendā:
⁊ ī coꝛde tenēdā: quilibet inducit̄:
neceſſitat̄: cōpellit̄: lege naturali:
lege hūanali: lege diuinali. Expgi
ſcimini ergo chariſſimi ⁊ theſau-
rū tā nobile: tam dignū: tā p̄cio-
ſum in quo tota ſalus ⁊ oē bonuȝ
ꝯtinet̄: oīno acqrite: ne ſupꝛadictis
legibus inobedientes ⁊ rebelles
efficiamini.

Secundo principaliter. Verbi
dei ꝯſiderare debemus di
gnitatem: tāta eſt dignitas
illius doctrīe verbi dei: vt ceteras
ſcientias tā ſpeculatiuas q̄ꝫ p̄ticas
ſupereminet. Predicatio. n. verbi
dei principaliter fundat̄ ⁊ innitur
ſacre ſcripture: que ceteras ſcien-
tias antecellit: vt declarat. S. Doc.
i. par. q. i. ar. v. Nā ait Ariſto. i. de
anima. Bonoꝝ honoꝛabiliū noti
ciam oppinātes. Magis aūt alte
ram altera que eſt ſm̄ certitudinē:
aut ex eo q̄ melioꝝ quidē ⁊ hono
rabilioꝝ eſt. h̄ ille. Ex quibus pꝫ
q̄ vna ſciētia ſpeculatiua eſt digni
oꝛ altera rōne ſubiecti: aut materie
circa quā verſatur. Aut rōne cer-
titudinis ſiue modi ſciēdi. Predi-
catio aūt ſacre ſcripture: cum tra-
ctet de deo: de angelis: de aīa: de
beatitudine: de alijs que ad deum
reducunt̄ verſat̄ circa nobiliſſimā
⁊ excellentiſſimā materiam. vnde
eius ſubiectum eſt deus vel ens di
uinum: ergo trāſcēdit ceteras ſciē
tias philoſophicas: ⁊ ſpeculatiuas
Modus aūt ſiue certitudo ſciēdi
ſiue p̄cedendi in reliquis ſcientijs
eſt lumē naturale creatuȝ: qđ pōt
errare: ⁊ p varias opiniones ſepiſ
ſime aberrat. Modus aūt huius
diſcipline ſacre: eſt lumen increa-
tum: reuelatum a deo: qđ nō pōt
ſubijci falſo. Cū deus reuelans ſit
veritas per eſſentiam. Inter ſcien
tias etiam practicas hec principatū
obtinet. Nā vt ait Phs. i. meth.

illa ſcientia eſt dignior: que ad vite
riorem ſive nobiliorē finem ordina
tur: ſicut civilis militari eſt dignior:
ꝑpter digniorē finē. Cum igitur
oēs practice ſciētie ad finem tꝑalē
vl' creatū ordinent. predicatio ve
ro ad finē celeſtē ſupernaturalē ꝛ
divinum. cū in ipſa doceat virtus:
vitiū repellat: rōne ultime felici
tatis. ergo hec ſacra verbi doctrina
eſt ceteris dignior. De hac dicit.
Sap. vij. Eſt enim hec ſpecioſior
ſole: ꝛ ſuper oēm ſtellaꝝ diſpoſiti
onem: luci cōparata invenit prior.
Eſt certe tante dignitatis: ut docto
res ſacri in h' loco diſputantes me
rito petāt: quid ſit maius an corpꝰ
xpi in ſpecioſiſſimo ſacramento. an
vbū dei. Cui queſtioni: reſpōdet
Augu. ut regiſtrat a dño Gratia
no. i. q. i. Interrogo: vbi ſic dicit.
Interrogo vos fratres ꝛ ſorores:
dicite mihi. Quid vobis plus eē
videt corpus xpi: an verbū dei.
Si vultis veꝝ reſpondere: h' dice
re debetis: q' nō ſit minus verbū
dei q̄ corpus xpi. h' ille. Ubi glo.
notabiliter diſtinguit. d. q' quan
tū ad eſſentiam eſt maius corpus
chriſti in ſacramento: q: verus deꝰ
ꝛ verus homo: ſed quantū ad effi
caciam: maius eſt verbum dei q̄
corpus xpi in ſacramēto. Nā ma
ior fructus ſequit ex verbo dei ꝑ
dicato: q̄ ex corpe chriſti in altari
ſumpto. Per ſacramentū. n. nullꝰ
iuſtificatur ſi accedit indigne ꝛ in
cōtritus: ſed augetur eius iniqtas.
Obſtinati vero homines audien
do verbū dei ꝛ predicatores con
uertunt. Unde. n. tot ſcelerati dei
inimici cõuertunt ad deū: niſi ex ꝑ
dicatione. Et ideo ꝑpter magnum
fructū ſequens opus predicatōis
ſuper oīa ſacramenta eſt privilegia
tum. Nā ab alijs divinis: ꝛ ſacris
excludunt plures pſone: ut excōi
cati ꝛ huiuſmodi. ſed predicationi
oēs poſſunt intereſſe: heretici: ſci
ſmatici: iudei: pagani: excōmunica
ti: interdicti: ꝛ oēs malefactores.
Hoc pz. de cōſe. di. i. c. Eps nullum
prohibeat ingredi eccleſiam ꝛ au
dire vbum dei: nec gentilem: nec
hereticū: vel iudeū vſq3 admiſſaꝝ
cathecuminoꝝ. h' ibi. Tanta repe
cius eſt dignitas ut omnia in ſe mi
rabiliter cōtineat: que ad ſalutē ho
minis ſpectant. Eſt. n. ſemen ꝑdu
cens fructū centuplū: eterno hono
re dignū. De quo fructu ſaluber
rimo verbi dei. l. Hoc ſup Iſay.
c. xlix. Egregie declarat. Idē do
minꝰ Hugo cardinalis in poſtilla
euangelica. Idem dñs Antoninꝰ
in. ij. par. ſume tractatu de accidia.
A quibus doctoribus. xij. fructus
verbi dei dicto. ceteris omiſſis.
¶ Primus igit fructus verbi di
dicitur fidei generatio. Deus enī

nō potentie tremoꝛe: nō armoꝛum
ſtrepitu: nō diuitiaꝝ munere: non
carnis voluptate: ſed p̄dicatione
ſancta fidei impios totū mūdū ſub-
iecit. Hic beatus Ber. ait. vñ tan
ta lux fidei in toto oꝛbe ⁊ tam ſubi
ta: niſi de p̄dicato ieſu verbo
dei eſt lux in tenebꝛis lucens ⁊ ſol
irradians cunctoꝝ intellect⁹ hūani.
ps. cxviij. Lucerna pe. me. verbū
tuū ⁊ lumē ſemitꝭ meis. Et ibidem
Declaratio ſmonū tuoꝝ illuminat
⁊ intellectū dat puulis. Per hanc
lucē ydolatre ⁊ gentiles ac iudei
ad claritatis agnitōem peruenerit.
Petrus apoſtolus p̄ma p̄dicatōe
tria milia hoīum in fidem adduxit
Sic Paulus doctoꝛ gentium tot
cecos ⁊ tenebꝛis inuolutos illumi
nauit. Sic apli ſancti ad varia ho-
minū genera peruenientes: eos in
veritate fidei illuſtrabant. Quam
obrē huiuſmōi fructū compꝛehen
dens apoſtol⁹. Ro. x. Dicit fides
ex auditu: auditus aūt per verbū
dei. Et h̄ eſt lux peccatoꝝ hominū
qui ambulant in tenebꝛis: q: domi
no peccauerūt vt inquit Sopho-
nias ꝓpha. c. i. Hi enim obtene-
brati: vbi erroꝛes ꝓpꝛios ⁊ ſcelera
⁊ pīcula cernūt: niſi in p̄dicatōe.
Et niſi eſſet verbū dei iam nulla
eſſet virtus: nullum vere fidei fun
damentū: nullus: qui bonū faceret
imo oēs eſſent pleni erroꝛibus: vi
tijs atq: peccatis. Pꝛedicatio itaq:
ſancta illuminat: irradiat atq: ⁊ diri
git. Ex h̄ ſecutum eſt: vt beatiſſim⁹
pater Dñicus circiter centum mi
lia hoīum īfideliū ⁊ obſtinatoꝛū
ꝯuerterit. Petr⁹ martyr maniche
oꝛum erroꝛem depulerit. Sanctus
vincentius octo milia ſaracenoꝛū.
Viginti q: milia iudeoꝝ. Centū
milia obſtinatoꝝ maifeſte ſine cete
ris quos occulte ꝯuertit in viam
veritatis reduxerit. Et ſctūs Ber
nardinus totam fere italiam illu-
minauit. Et noſtra etate: cur fidei
veritas ⁊ virtutis qualiſcunq: in-
tegritas perſeuerat: niſi ob p̄dica
tionis officiū. Diuerſi quidē ver-
bi dei p̄cones. ſ. oꝛdinis p̄dica-
toꝝ: minoꝝ: canonicoꝛū: heremi
tarum: ⁊ carmelitaꝝ: ſeruoꝝ: ver
bo ⁊ exemplo oꝛbem terrarum: ⁊
chꝛiſtianum populum illuminat ⁊
fidem conſeruant. Hec eſt colūna
filijs iſrael in deſerto exhibita: p
noctem vitioꝛum fulgens. Hec eſt
de qua Apoſtolus ait. ij. Thi. iij.
omnis ſcriptura diuinitus inſpi-
rata vtilis eſt ad docendum: ad
coꝛripiendum: ad erudiendum. h̄
ille. ¶ Secundus fructus dicitur
ſpei augmentatio. Quid enim pec
catoꝛem: ⁊ vitioſum hominem in
ſpē tale ſubleuat: vt veniam conſe-
quatur. Reſpondeo: verbū dei.
Quis penitētē aiat ⁊ coꝛroboꝛat.

29 fruct.

verbum dei. Quis iuſtũ de arduę virtutis premio ſecuꝝ facit verbũ dei. Quid de penaꝝ inferni euaſiõe. verbũ dei. Propterea inquit apoſt. Ro. xv. Quecunqꝫ ſcripta ſunt: ad noſtrã doctrinam ſcripta ſunt: vt per patientiã ⁊ ꝯſolatiõem ſcripturaꝝ ſpẽ habeamus. Et ps. cxviij. Memor eſto verbi tui ſermo tuo in quo mihi ſpem dediſti.

3 fructus

¶ Tertius fructus verbi dei dicitur affectus inflammatio. Miſeri mortales: ꝓpter terrenoꝝ inordinatã affectionẽ in dei amore ſunt tepidi: frigidi: cõgelati: omni charitate dei ⁊ ꝓximi priuati: ſꝫ verbũ dei ignis eſt peccatoꝝ: voluntatẽ in dei ⁊ ꝓximi amorẽ calefaciẽs. Hic eſt ignis de quo xp̃s. Luc. xij ait. Ignẽ veni mittere in terram: ⁊ qd volo niſi vt ardeat. Jere. xxiij. Nõne verba mea q̃ſi ignis: ⁊ q̃ſi malleus ꝯterens petrã. ps. cxviij. Ignitum eloquium tuũ vehementer: ⁊ ſeruus tuus dilexit illud. Jteꝝ pars. Eloquiũ dñi inflãmauit eos. Nõ dicit Ariſtotelis: nõ Virgilij: nõ Tulij: ſed dñi. Quia lꝫ doctrina talium illuminet intellectũ: nõ tñ inflãmat affectũ. Hic ẽ ignis de quo Tre. i. dicitur. De excelſo miſit ignẽ in oſſibus meis ⁊ erudiuit me. Et vnde tam modica charitas inter xp̃ianos. Certe q: verba dei nõ audiũt. Ad ignẽ nõ veniũt. Propterea frigidi ⁊ cõgelati ſine guſtu: ſine affectu dei ⁊ ꝓximi permanent. Ignis igit̃ affectum inflãmans: cor igniẽs: voluntatẽ ſuccẽdens: eſt verbum dei.

¶ Quartꝰ fructus verbi dei dicit̃ aĩe cibatio. Sicut cibus materialis corporali vite neceſſarius eſt: vt ait. Ariſt. ij. de aĩa. Ex quo ſequit̃ vita ipſius corporis: ſic aĩa nobilioris ꝯditionis famelica: cibo nobiliſſimo ⁊ ſpirituali. ſ. verbi dei indiget. vnde xp̃s Mat. iiij. Non in ſolo pane viuit homo: ſed in oĩ verbo qḋ ꝓcedit de ore dei: verbũ igit̃ dei eſt aĩe ſuauiſſimus cibus: vt ait Lactantius. i. libr. diuinaꝝ inſtitu. c. i. Nullus eſt anime ſuauior cibꝰ: q̃ꝫ cognitio veritatis. Ait naqꝫ Gre. in omel. Cibus mentis eſt ſermo dei. Sicut enĩ ex carnalibus cibis alitur caro: ita ex dei verbis interior homo nutrit̃ ⁊ paſcit̃: hec ille. Et Augu. ad dulciũ amicum. Ego plus amo diſcere q̃ꝫ docere: vt diſcamus: inuitare nos debet ſuauitas veritatis: vt doceamus docet neceſſitas charitatis: hec ille. Et idem libro cõfeſſionũ. Sunt caſte delicie ſcripture tue: nec fallor: in eis. Propterea. ps. Quã dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. Ezechi. iij. Comedi volumen: ⁊ factum eſt dulcẽ in ore meo: ſicut mel. Et hoc ẽ mãna

datum in deſerto: ne filij iſrael deficerent. ¶ Quintus fructus dicitur electorum cognitio ſignum clarum eſſe videtur electorum. xi dicit. ſ. Doc. in. iiij. i vbo dei delectatio. Ait enim ſaluator. Jo. viij. Qui ex deo eſt: verba dei audit. Econtra ſignum reprobationis eſt: non audire verbum dei. Unde ſubditur. Propterea vos nõ auditis q: ex deo nõ eſtis. Et Tulius i libro de amicitia ait. Cuius aures veritati clauſe ſunt. Huiuſmodi ſalus deſperanda eſt. ¶ Sextus fructus dicitur xpi mediatio: amabilis certe fructus. Chriſtus per nouum modum dum predicatur: in medio veſtrum eſt. Hoc ipſe ↄfirmat. Mat. xviij. Ubi fuerunt duo: vel tres congregati in nomine meo. ſ. in verbo: quod eſt nomen meum: ibi ſum in medio eorum. Ubi inuentus eſt in medio doctorum ſu ſacra ſcriptura diſputantium. Item affuit cum duob[9] diſcipulis euntibus in emaus: de ipſo ieſu loquẽtib[9] ꝛ audiẽtib[9]. Exẽplũ habetur in vitis patrum: de illis nouitijs de deo audientibus ac loquẽtibus: in quorum medio venit puulus ieſus eis alludẽs. Et cũ cepiſſent loq ꝺ mũdanis diſceſſit ieſus: ꝛ porcus feteris affuit in medio eis blandiens: ꝛ erat diabol[9]: q̃ delectabatur turpib[9] ↄbis. ſꝫ xps inter eos apparet per gratiã qui verba ſua audiunt. ¶ Septimus fruct[9] dicitur ſpũs ſancti receptio. Nõ dubito multos eẽ cupientes ſpũs ſancti gratiam recipere. Sed quis ẽ locus ad hanc receptionem aptus. Nõ certe platea: nõ apotheca: nõ taberna: nõ lupanar: vbi ẽ diabolus ꝛ diabolica capellana: ſed locus huius receptionis eſt eccleſia vbi reſonat verbum dei: ꝛ predicatio ſancta. Patet ꝺ Vitas Act. x. Adhuc loquente petro verba hec cecidit ſpiritus ſanctus ſuper omnes qui audiebant verbum. Non dicit: audiebant de orlãdo: nec de libro centum nouellarum: de amatorijs ſiue fabulis: ſed verbum dei audientes ſpiritum ſanctum acceperunt. Ueniat igitur vnuſquiſqꝫ ad predicationem vt tantum munus ſuſcipiat: ꝛ ſpirit[9] ſancti habitaculum fiat. Quid melius: quid vtilius q̃ꝫ ſpũs ſancti receptio. ¶ Octauus fruct[9] verbi dei dicitur tẽptatiõis defenſio. Quid enim inter tot aduerſa: tantaſqꝫ exagitationes tutius animaꝫ defendit q̃ꝫ verbum dei. Audi ſalomonẽ. puer. xxx. Oĩs ſmo dei quaſi clipeus igni[9]. Et pſ. xxxij. Uerbo domini celi firmati ſunt: ꝛ ſpũs oris eius oĩs virtus eorũ. Uerbum dei pauperẽ defendit: ne in paupertate ꝛ in paciencia de

ficiat. Defendit tribulatos: ⁊ eos quos mali perſequunť. Defendit deniq; contra diabolicos icur ſuo. Vñ paulus ephe. vj. Aſſumite gladiū ſpūs qḋ eſt verbū dei. ℂ Nonus fruct⁹ dr̄ ſpūali s vite ꝯſeruatio. Nihil eſt efficaci⁹ pro vita aīe conſeruāda ꝙ̄ verbum dei: quo ipſa quotidiana ſpūalium cognitio creſcit: ⁊ ex conſequenti in optīo pſeruať pposito nec ab īſtituto recedit. Ait. n. Ari. ad Alexādrū. Cōſeruatiuū aīe ē eruditio. Et nos dicam⁹ cum zepherino pap. in decretꝭ. di. xxxviij. Sicut ſtellas celi nō extinguit nox ita mētes fideliū inherentes ſacre ſcripture firmamēto nō obſcurāt mundana. hec ille ℂ Decimus fructus dicit cordis liquefactio. Extant hominum plurima corda dura: lapidea: ferrea: adamātina: que nullo timore: nullo dei iudicio emolliri poſſunt. Attamē verbū dei oēm auſert duritiam: obſtinatiſſima frangit corda. Ait. n. aplȯ hebre. iiij. Viuus ⁊ efficax ē ſermo dei: ⁊ penetrabilior omni gladio ancipiti pertingens vſq; ad diuiſionē aīe ⁊ ſpirit⁹. Et Hiero. ad Paulinum ait. Hēt neſcio qḋ latentis energie viue vocis actus ⁊ de ore magiſtri ad aures diſcipuli trāſfuſa fortius ſonat. O verbum dei bñdictū. O pdicatio dulciſſima. O lectio ſuauiſſima. O zucharatum eloquiū liquefaciēs ⁊ dulcorās cor peccatoris. Illud certe eſt cui⁹ virtute ſtringunť panniculi cerebri: iſremit ſpūs: lachryme per ora ruūt: ſingultus emittuntur: qui ex vehementia doloris ⁊ amoris cōprimi nō poſſunt. Ideo ad ſponſū loquiť aīa. Canticoꝝ v. Aīa mea liquefacta ē, vt dilect⁹ me⁹ locut⁹ ē mihi. ps. cxlvij. Emittet verbū ſuū ⁊ liquefaciet ea: flabit ſpūs ei⁹ ⁊ fluēt aque. Exēplū habes de illa meretrice que ī predicatiōe cōmota ipſius cor tanta mutatione cōuerſum ini ex dolore eliquefactum fuit: vt finito ſermone in eccleſia crepuerit: ⁊ mortua in celū aſcendit. ℂ Vndecim⁹ fructus dicit omnium vitioꝝ purgatio. Legitur enim in vitis patrum ꝙ̄ quidā ſenior ſanctus: diſcipulo ſuo volēs perſuadere fructū verbi dei: peccatoꝝ purgatiuum: ſibi īpoſuit: vt quēdā caniſtrellū immundum ſuſciperet: ⁊ ad fontē allatū plenū aqua reportaret: quem accipiens ⁊ in fonte ſepe emergens aquam nunꝗ̄ potuit deferre: tamen caniſtrellum mundum portauit. quē ſumens ſenior ait. Fili ita ē de vbo dei: qḋ fons eſt ſapiētie in excelſis: vt ait Eccls. i. c. Per ipſum enī anima purgať a vitijs ⁊ mūdiſſima efficiť. Propterea

xp̃o. Jo. xv. Jam vos mũdi eſtis ꝓpter ſermonem quẽ locutus ſũ vobis. Et Mat. viij. dicit. Dic verbo ⁊ ſanabitur puer meus. Et ps. Miſit verbum ſuum ⁊ ſanauit eos. Et ſap. xvi. Sermo tuus domine ſanat vniuerſa. Et vere ſic eſt docente experientia. Uerbum dei ⁊ p̄dicatio ſancta oĩa purgat vitia: ſcelera nephãda: oẽsque ſanat langorẽ. Audi Lactãtiũ in. iij. diuinarum inſtitu. c. xxvi. hec oĩa confirmantẽ. Da mihi inquit virum: qui ſit iracundus: maledicus: effrenatus: pauciſſimis dei verbis tam placidum q̃ ouẽ reddam. Da cupidum: auarum: tenacẽ: tã tibi eũ liberalẽ dabo: ⁊ pecuniã ſuam plenis manibus largientẽ. Da timidũ doloris ac mortis: iam cruces ⁊ ignes ⁊ pericula ⁊ taurũ contẽnet. Da libidinoſũ: adulterũ: ganeonẽ: iã ſobrium: caſtum: continentẽ videbis. Da crudelẽ ⁊ ſanguinis appetẽtẽ: iam in verã clementiã furor ille mutabit. Da iniuſtũ: inſipientem peccatorem: cõtinuo ⁊ equus ⁊ prudens: ⁊ innocens erit. Uno enim lauacro malitia oĩs abolebitur: tanta diuine ſapientie vis eſt. vt in hoĩs pectus infuſa: matrem delictorum ſtultitiã vno ſemel impetu expellat. h ille. ¶ Duodecimus fruct⁹ verbi dei dicitur paradiſi acquiſitio. Qualis deniq̃ fructus reportatur ex p̄dicatione. vita eterna. Jaco. primo. In manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum: quod poteſt ſaluare animas veſtras. Luc. xi. Chriſtus doctor veridicus loqtur. Beati qui audiunt verbum dei. Et quid de dignitate p̄dicationis vlterius loquar. Meminiſſe debemus tantã eſſe verbi dei dignitatem: vt chriſtus verus de⁹ ⁊ homo ſit princeps ⁊ caput p̄edicationis. Ipſe hoc exercuit officium. ipſe p̄dicator eos docuit: ipſe eos ante ſe binos ⁊ binos miſit. Quapropter doctor noſter ⁊ preco noſter conſtitutus. ſucceſſores Petrum ⁊ Paulum: Auguſtinũ Dominicum: Franciſcum ⁊ ceteros tam glorioſos viros reliquit: tantis miraculis confirmauit: p̄edicatoribus ipſis celeſtem aureolam in paradiſo p̄eparauit. Et ſic verbi dei dignitas tum ex ſacra ſcriptura: tum ex mirabili fructu: tum etiam ex capite xp̃o clariſſime patet. Et hoc quantum ad ſecundam partẽ principalẽ.

Tertio principaliter verbi dei conſiderare debem⁹ p̄parabilitatem. Triplicem enim p̄eparationẽ habere debent verbum dei audituri.

¶ Prima dicitur. Acceleratio.
¶ Scda dicitur. Attentio.
¶ Tertia dicitur. Executio.
¶ Debet in primis auditor verbi dei: totis viribus ceteris ꝑtermiſſis conari vt ſit in principio predicatõis. Perfectio enim rei etiã apud phõs. maxime ex principijs eius depẽdet. Ait nãq̃ Comentator auerois. x. metha. Remotis principijs: remouetur perfectio et eſſe ab omnibus poſterioribus. Et idẽ ij. phicorũ. Ignorato principio alicuius: ignorantur et que ſequunt. Et Ariſtote. ij. elen. Inuento principio: facile eſt addere: et reliqua oia habere. Et i. eth. iij. dicitur. Principiũ plus q̃ dimidiũ toti⁹. Et iterum Ari. i. de celo. Principia ſunt minima q̃ntitate. ſed maxima ſunt ṽtute. Ex. iij. Thopi. Illud ex quo bonũ ſequitur: ſtatim fieri debz illud ex quo malũ: nunq̃. Et .i. poſteriorũ. Neceſſe eſt maxime habere et ꝑcognoſcere prima principia. Seneca ait. Initia in qualibz re laudabilia ſunt et opportuna. Et ff. de origine iuris. l. Facturus. dr. Certe cuiuſcũq̃ rei potiſſima pars principium eſt igit debet auditor interesse principio: vt ordinem fundamentum et intentõem predicationis intelligat. ¶ Scda ꝑparatio dicit attentio. Cũ enim ṽbũ dei ex ipſo deo principaliter deriuet: et inſtrumẽtaliter predicator populo subminiſtret: diligenter et attẽte audiendum eſt. Ait nãq̃ chriſtus predicatoribus euãgelicis. Mat. x. Non vos eſtis qui loquimini: ſz ſpũs patris veſtri qui loquit i vobis. Et Luc. xxi. Dabo vobis os et ſapientiam: cui non poterunt reſiſtere oẽs aduerſarij vri. Et Lu. x. Qui vos audit me audit. et qui vos ſpernit: me ſpernit. Et dauid ps. lxvij. Dñs dabit verbum euãgelizantibus virtute multa. Amb. quoq̃ ait. ois veritas a quocunq̃ dicatur: a ſpiritu ſancto eſt. Debet igitur auditor conſiderare q̃ predicator gerit perſonam xp̃i: et ꝓpterea debet cum intentione audire etiã ſi predicator vilis et iuuenis videatur. vnde Aug. Ego qd ſum: niſi cophinus ſeminatoris. i. chriſti. Ipſe dignatus eſt in me ponere ſemẽ. qd ſpargo vobis. Nolite reſpicere ad vilitatem cophani ſz ad nobilitatem ſeminatoris. H ille. Et Gre. i omel. ſup euãgelio. Hõ quidã fecit cenã magnam etc. Nemo me ꝓpter me in hoc loco deſpiciat. Et ſi ad inuitandum nequaq̃ dignus appareo. ſed tamẽ magne ſunt delicie quas ꝓmitto. hec ille. Cõtra illos q corde vagi ſunt: et in diuerſa cogitatus tranſferunt. Contra etiam illos qui ex predicatione diſcedunt male edi-

ſicantes proximum. Ad quos romana eccleſia fulgur tranſmittit. De conſe. d. prima. capi. ſacerdotes vbi dicit. Sacerdotes verbum in eccleſia facientes .i. predicantes. qui egreſſus fuerit de auditorio excõicetur: hec ibi. Nõ intelligitur ſm glo. quando quis recedit contẽnens predicatorem vt minus litteratum: qđ ad ſuperbiã contẽnentis pertinet: vel verbum dei vilipendens recedit. Attente igitur audiẽda eſt predicatio. Exemplum in eſdra. viij. c. Aures omnis populi erant erecte ad librum .ſ. legis dei. Propterea Auguſtinus. i. q. i. c. Interrogo. ſic ait. Quanta ſollicitudine obſeruamus quãdo nobis corpus xpi miniſtratur: vt nihil ex ipſo de manibus noſtris in terrã cadat tanta ſollicitudine obſeruemus ne verbũ dei qđ nobis erogatur: dũ aliud aut cogitamus aut loquimur de corde noſtro depereat: quia nõ minus reus erit qui verbum dei negligenter audierit: quam ille qui corpus xpi ſua negligentia in terrã cadere permiſerit: hec ibi.

¶ Tertia preparatio dicitur executio. Nõ enim ſufficit intereſſe verbo dei: ⁊ illud attẽte audire: ſed opus eſt illud adimplere: quia finis predicationis eſt operatio. vnde Jacobi. i. Eſtote factores verbi ⁊ nõ auditores tm: fallentes voſmetipſos. Et ideo ſaluator ait. Jo. viij. Amen dico vobis: ſi quis ſermonẽ meũ ſeruauerit: mortẽ nõ guſtabit in eternũ. Et Luc. xi. Beati qui audiunt verbũ dei ⁊ cuſtodiunt illud. Preparandus igitur eſt animus diſponendi pectus: aperiẽde aures: cogitanda eſt predicationis vtilitas: ⁊ omnino opere cõplenda: ne nobis accidat terribile dei iudiciũ qđ veriſſimis recitatur exẽplo. Audite o vos qui nõ vultis ad predicationẽ preparare. Erat quidã qui ad predicationẽ nunquam accedere volebat. Et mortuus illo: clericis cantãtibus officium circa funus: dicẽte principali ſacerdote. Nõ intres in iudicium cum ſeruo tuo ⁊c. oibus cernẽtibus ymago crucifixi exiſtẽs ante chorum: cũ ambabus manibus ſibi aures obturauit. Tũc ſacerdos ait: vere hoc ẽ iudiciũ dei. Iſte nunquam voluit audire predicationes ⁊ monitiões predicatorum ⁊ ſacerdotum. Et xpus nõ vult orationes pro eo audire. Et extractũ cadauer de eccleſia: proiectum fuit ad aſinorum ſepulturã. Non ſic vos chariſſimi: ſed parate aures in hac quadrageſima ad verbũ dei. De quo Chriſoſtomus egregie dicit. Verbum dei docet ignorantes: terret contumaces: animat laborãtes: confortat puſillanimes: reficit magnates: ſanat peccato vulneratos. Qui autem longe ab hoc conuiuio verbi factus eſt: euacuatur

ſpiritus anguſtiatur ſenſibus: deficit a veritate: diſtillat a fide: et ſic egrediens ab omni voluntate dei nouiſſime cadit in mortem. vnde Salomon. Qui auertit aurem ſuam ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis ante deum. hec ille. Nullus igitur ſit tam negligens: tam piger: tam ſomnolentus: tam immemor ſue ſalutis vt nõ veniat ad diuinum verbũ audiendum. Uos ergo amantiſſimi: venite et audite doctrinam celeſtem: doctrinam ſaluberrimam: doctrinam euangelicam. Ad hãc vos inuito: ad hãc voco: ad hãc allicio: vt ceteris negotijs pretermiſſis: ſaltem per horam omnino predicationi inſiſtatis. De qua iam audiſtis. Neceſſitatem. Dignitatem et duodecim mirandos fructus ex ea procedentes. Et demum intellexiſtis Preparabilitatem: vt cum eo viuere valeatis: qui eſt eterni patris verbum: in preſenti per gratiam: et in futuro per gloriam: in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Dominica in quinquageſima De diuina et eterna lege. Sermo quartus.

Confeſtim vidit. Luc. xviij. Narrat hodie diuus euãgeliſta Lucas actũ vnum ſue pietatis quem fecit ſaluator noſter erga cecum illum iuxta viam ſedentem: et eius miſericordiam ſuppliciter implorantem: per quẽ genus humanum figuratur: qd ſummus ille opifex rerum in principio: quodam lumine ſuperno: illuſtrauerat legis naturalis. Sed excreſcentibus errorum tenebris et offuſcato ipſo lumine naturalis legis: cecum genus humanum iugiter ad dominum conclamare cogebatur. Deus autem tanquã pater indulgentiſſimus aliud: contulit lumen: quod lex eterna appellatur. Qua lege recepta confeſtim vidit: vt inquit thema noſtrum in principio aſſumptum: et in euangelio hodierno recitatum. In quo euangelio ſacro. tria ſaluberrima documenta nobis traduntur. Primum documentum eſt: ꝙ ſi volumus diuina myſteria intelligere: conemur eſſe de apoſtolorum numero: eorum vitam imitantes: et doloroſam chriſti paſſionem lachrymis et ſingultibus iugiter memorantes. Hoc patet in principio euangelij vſq ibi. Reſurget.

¶ Secundum documentum eſt. ꝙ qui eſt ſpiritualiter cecus vt lumen gratie recipiat firmiter credens pergat ad dominum ieſum chriſtum: a quo ſine dubio illuminabitur. Hoc patet in ſecũda par-

te euangelij. vſqꝫ ibi. Fides tua te ſaluum fecit. ¶ Tertium documentum eſt: ꝙ corde: ore: ⁊ opere gratias ſummas deo referamus. Hoc patet in tertia parte euangelij. ibi. Et oĩs plebs vt vidit dedit laudem deo. Quod vtiqꝫ fiet: ſi legem eius inuiolabiliter obſeruabimꝰ. de q̄ lege tria ↄtēplabimur.

¶ Primo. diuine legis quiditatē.

¶ Scḋo. diuine legis neceſſitatē.

¶ Tertio. diuine legis vtilitatē.

¶ Primo diuine legis contemplari debemus quiditatem. i. qḋ ſit ipſa lex diuina. Ex dictis nāqꝫ ſ. Doc. pͥma ſcḋe. q. xci. ⁊ q. xciij. Contra gen. li. iij. c. cxv. Et Aug. ij. lib. de libero arbitrio: ceteꝛorūqꝫ theologoꝝ talē elicio diffinitionē. Lex diuina ē eternꝰ diuine ſapientie ↄceptꝰ ad ſummū bonū oīum rerū directiuus ab optimo opifice formatꝰ. In hac ſacra diffinitione ponunt̄ tm̄ tria genera cauſaꝝ. ſ. formalis: finalis: ⁊ efficiens. Materialis autē non ponitur: q: nulla materia reperitur in deo. Eternus igitur diuine ſapientie ↄceptus dicit cauſam formalē Nā vt dicit Doc. ſ. ſupra. Ratio q̄re eternꝰ ↄceptꝰ dr̄ lex eterna ē q: deꝰ nihil ↄcepit ex tpe: ſꝫ hēt eternum conceptum omnium rerum preteritaꝝ preſentiū ⁊ futurarum. Et ſicut per ſuam omnipotentiam eſt conditor vniuerſarum naturarum: ita per ſuam ſapientiā eſt gubernator ⁊ conſeruator eaꝝ. vnde Sap. viij. Sapiētia attingit a fine vſqꝫ ad finē fortiter: ⁊ diſponit omnia ſuauiter. Cauſa finalis tangitur dum dicitur. Directiuus omnium rerum ad ſummū bonū. Ipſa enī lex diuina dirigit omnes res: omnes actus: omnes motiōes ſm̄ eorum conuenientiam ad hūc finem: vt omnia participent diuinū eſſe: vt patet per Philoſophū primo ethicoꝝ. ¶ Cauſa vero efficiens tangit̄ ibi. Ab optimo opifice formatus. Sūmus ⁊ optimus opifex deus eſt: q: per ſuum intellectū formans iſtū ↄceptū ab eterno: ipſa ſua potentia cūcta creauit atqꝫ conſtituit: ⁊ in eſſe conſeruat ſua ſapientia: vniuerſa gubernat ſua bonitate: omnia in ſeipſum dirigit ⁊ conuertit: vt diuꝰ ait. Dionyſius Et Augu. xix. de ci. d. Nullo modo aliquid legibꝰ ſummi creatoris ordinatoriſqꝫ ſubtrahitur: a quo pax vniuerſitatis adminiſtratur: hec ille. Hoc idē ſanctꝰ Mardocheꝰ in ſua oratione inſinuat. d. Heſter. xiij. Dn̄e deus oīpotens ĩ ditiōe tua cūcta ſunt poſita: ⁊ nō eſt qui poſſit reſiſtere volūtati tue: dn̄s vniuerſoꝝ tu es. Hec cā efficiens optimi dei eſt illa de qua Lactātius. ij. diuinaꝝ inſtitu. c. v. ait.

Quāto igit̄ rectius eſt omiſſio in ſenſibilibus ⁊ vanis oculos eo tendere: vbi ſedes. vbi habitatio eſt dei veri. qui terrā ſtabili firmitate ſuſpēdit qui celū diſtinxit aſtris ful gentibus. qui ſolē rebus humanis clariſſimū ac ſingulare lumen ī argumentuȝ ſue ac vnice maieſtatis accendit. Tertio aūt maria circū fudit flumia ſempiterno lapſu fluere precepit: iuſſit ⁊ extēdi campos ſubſidere valles: frōde tegi ſiluas lapidoſos ſurgere montes. Que vtiqȝ oīa nō iupiter fecit. qui ante annos mille ſeptingentos natus ē. ſed ille opifex rex mundi melioris origo: qui vocat̄ deus. hec ille.

Secundo principaliter legis diuie cō templari debem⁹ neceſſitatē. ſ. Tho. pma ſcđe. q. lxxxi. ar. iiij. dicit. ꝙ preter legē naturalē ⁊ legem humanā neceſſariuȝ fuit ad directionē humane vite habere legeȝ diuinā. Qđ triplici ratiōe declaro.

¶ Primo. ratione illuminatiōis.
¶ Secūdo. ratione deriuationis.
¶ Tertio. ratione ſaluationis.

¶ Primo dico ꝙ fuit ⁊ eſt neceſſaria lex eterna ⁊ diuina: ratione illuminationis. Licet hō lumine rationis naturalis: ſiue legis nature: manuducat̄ ad cognitionem dei atqȝ virtuoſe viuendū: tñ in tantū excreſcit ꝯcupiſcentia humana vt obtenebret lumē illud a deo vt homines miſeri relicto deo ⁊ via virtutum ſequant̄ errores ⁊ per viaȝ pditionis incedant. Et vt clare pateat: vias paganoꝝ diſcurramus. Nam quidā ex ipſis in tantā mentis cecitatē deuenerūt ꝙ dixerunt deū nō eſſe. In persona: quarum ps. ait. Dixit inſipiēs in corde ſuo nō eſt deus. Contra quos Plato inuehit dicens. Deus ē principiū oīum naturaꝝ: lumen oīum rōnū. Simil̄r Phs. ij. meth. viij. phy. Et. xij. meth. Quidam poſuerunt plures deos ꝓpter qđ fere totus mūdus hoc errore ſeductus declinauerat ad ydolatriā: preſertim tēpore abrae. Cōtra quos iſtat. phs xij. meth. d. Nō eſt bona pluralitas principatuū: vnus ergo princeps. Quidā adorabāt ſolē lunaȝ ⁊ ſtellas. Cōtra eos eſt Phs. viij phy. Et. xij. meth. Prim⁹ motor eſt oino imobilis. Quidā adorabant ignē. Cōtra quos ē Phs. i. politi. Regens naturaliter eſt dignius recto. Quidam adorabant aquaȝ. Contra quos Apuleus in libro de deo ſocratis. Nihil ē deo perfectius ⁊ potentius. Quidam adorabant terram. Contra quos Plato in Thimeo dicit. Deus ē ſummū bonum ſuper oēm ſubſtā

tiam omnemq; naturam. Quidã adorabant homines. Cõtra quos Phs in ꝓhemio metha. Humana natura multipliciter ancilla eſt. Et Phs in ꝓhemio meth. Optimus eſt mundi actor. Quidã imagines ⁊ ſeruabant eas ne raperentur a furibus. Cõtra quos ẽ Phs iij. d aia. ⁊ iiij. meth. Omne agẽs nobilius eſt patiente. Quidam ligna. cepe. allia. acũ. filum. ſcopas: vt fuerũt egyptij: quos reprobat Phs. viij. phy. Et. xij. meth. Primus motor eſt incorporeus ⁊ in materialis: ⁊ actus purus. Quidã anſeres: vt Romani. prout refert Augu. xx. de ci. d. c. xxij. Contra quos eſt Phs. i. politi. d. Hoĩem eſſe rectorẽ aialium. Quidã dixerunt incorruptibilia ⁊ ſuperiora regi diuina ꝓuidentia: ſed nõ inferiora ⁊ corruptibilia: ⁊ maxime hominẽ. Cõtra tales Phs ẽ. xij. metha. iiij. metha. Et. ij. de celo. Quidã dixerunt mundũ ab eterno fuiſſe: ſicut proſequit Phs. viij. phy. Loquens tñ in perſona alioꝝ philoſophoꝝ. Quidã dixerunt aiam mortalem: ↄtra omnes veritatem ⁊ maxime cõtra Phm. ij. Et. iij. de anima. Vide ergo quantũ fuit obſcuratum lumen rõnis naturalis ⁊ depreſſum ꝑ tenebras ↄcupiſcentie. Sed quid ↄtra antiquos adiraſcor: ſermonem in longũ ꝓtrahens. Numquid nõ ſunt multi hodiernis tẽporibus xpiani tantũ nomine nõ factis: paganis in fidelioꝛes: ⁊ iudeis peiores: negantes deũ: paradiſum. anime imortalitatem. dei prouidentiã: vt liberius poſſint vacare vitijs atq; peccatis. Certe ita. q: ſunt ceci. ſunt orbati. ſunt ſine ratiõis lumine. diuinam ſubterfugiẽtes legem. ⁊ vinculis carnalis affectionis ac peccatoꝝ preſſi: ⁊ grauiter ligati. Et hoc loquẽs phyloſophia cũ Boetio dicebat primo de cõſo. Heu q̃; precipiti merſa profundo. Mens hebet: ⁊ propria luce relicta. Tendit i externas ire tenebras. Terrenis quotiẽs flatibus acta. Creſcit in imenſum noxia cura. Hic quõdam celo liber aperto. Suetus in ethereos ire meatꝰ. Cernebat roſei lumina ſolis. Et infra. Nũc iacet effeto lumine mẽtis. Et preſſus grauibꝰ colla cathenis. Decliuẽq; gerens pondere vultum. Cogitur heu ſtolidam cernere terram: hec ille. Oportuit ergo q homo illuminaretur alio lumine diuino ad tollẽdos errores predictos. Ideo diuina prouidẽtia ex miſericordia ſua: ne homo deuio errore laberetur: legem quã eternaliter conceperat: in tempore promulgauit: in ſacris libris antiqui teſtamenti: per ſuum dilectum moyſen: vt ſa-

cre littere teſtanſ. Et extra de ſum ma tri. et fide catholica. c. Firmiter per quam manifeſte declarauit eſſe vnum deum et trinum. creatorem et prouiſorem totius vniuerſi: atque redemptorem: eumque eſſe immortalem: gloriam paradiſi: penas inferni incutiendo timorem male viuentibus promittendo gloriam bonis et virtuoſe viuentibus. Ecce igitur neceſſitas legis diuine rationis illuminationis. ¶ Secūdo lex diuina et eterna eſt neceſſaria ratione deriuationis. Ubi notandum eſt ſm phm. viij. phy. viij. Et. xij. meth. qꝫ a primo motore depēdet celū et tota natura. Et ſm Cōmentatorem. x. meth. Scientia dei cauſat res: et natura cauſaſ a reb⁹. Et Phs. v. meth. Eſt vnum principium neceſſarium a quo alia dependent. His prehabitis dicamus ſic. Illud qꝫ eſt primū et principale ſimpliciter: et nō ſm quid: eſt cā omnium aliorum: et omnia alia originanſ et dependēt ab eo. Declarat hoc phs x. metha. d. In vno quoque genere eſt dare aliquod primū: qđ eſt metrum et menſura omnium que ſunt in illo genere vel ordine. Sed lex eterna et diuina eſt prima et principalis: a qua omnes leges deriuantur et originantur: quia eſt idem quod deus: vt Auguſti. libro primo de libero arbitrio dicit. Lex eterna eſt ratio ſumma: cui ſumme obtemperādū eſt. Et. ſ. Hoc. prima ſcđe. q. xciij. arti. i. Lex eterna eſt ratio diuine ſapientie. Deus enim eſt act⁹ purus et etern⁹ vt dicit Phs. xij. metha. Et Cōmentator. ij. metha. Prima cauſa eſt magis digna in eſſe et in veritate: quam omnis alia eſſentia: quia omnia acquirunt eſſe et veritatem a prima cauſa. i. a deo. Hoc dicit veritas increata: prout ſcribit. Salomō. Prouer. octauo. c. Per me reges regnant: et legum conditores iuſta decernunt. Per me principes iperant: et potentes decernunt iuſticiam. Job vigeſimoſecundo. Suſcipe ex ore illius leges et pone ſermones eius in ore tuo. Et iterum. Job. xxxvi. Ecce deus excelſus in fortitudine ſua: et nullus ei ſimilis in legiſlatoribus. Jacobi quarto. Unus eſt enim legis lator et iudex qui poteſt perdere et liberare. Audi Auguſtinū i primo. đ libero arbitrio. In temporali lege nihil eſt iuſtum aut legitimum: quod non ex eterna lege homines ſibi deriuauerit. Et. C. de preſcriptione longi temporis. l. finali. In fine dicitur ſic. Ideo enim noſtri maiores ſubtiliſſimo animo. et diuino quodam motu ad actiones et earum iura p

tienerunt. vt incorporales conſtitute poſſint; vbiqz ſuis ius: ⁊ effectū corporalem oſtēdere. hec ibi. Patet igitur ꝙ lex eterna eſt prima: ⁊ ꝙ ab ea omnes alie dependent: ergo lex diuina eſt neceſſaria. ¶ Tertio lex diuina ⁊ eterna eſt neceſſaria ratione ſaluationis. Et ſanctus Doc. prima ſecūde .q. lxxxxi. articu. iiij. Quoniam ſi homo ordinaretur tantū ad finem: qui nō excederet proportionem naturalis facultatis hominis: non oporteret hominem habere aliquod directiuum ex parte rationis ſuper legem naturalem: ⁊ legem humanitus poſitam: que ab ea. ſ. lege diuina deriuatur: ſed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis eterne: que excedit proportionem naturalis facultatis humane. Ideo neceſſarium fuit: vt ſupra legem naturalem ⁊ humanam dirigeretur etiam ad ſuum finē: lege diuinitus data: hec ille. Et de hac lege ſcribit Lactantius libro. vij. de ira dei. c. viij. d. Curat hominum vitā deus ⁊ ſingulorum actus animaduertit: eoſqz ſapientes ac bonos eſſe deſiderat. Hec eſt voluntas dei ac diuina lex: quā qui ſequitur: qui obſeruat deo carus eſt: hec ille. Et cum contrariorum ſit eadē ratio: quia vt dicitur primo de anima. Rectum eſt iudex ſui ⁊ obliqui: ideo ſequitur: ꝙ neceſſaria ſit etiā lex diuina ad omnia delicta prohibenda: ⁊ punienda. Lex enim humana vt inquit Auguſtinus primo lib. de libero arbitrio. Nō poteſt omnia que male fiunt punire vel prohibere: quia dum auferre vellet omnia mala: ſequeretur ꝙ multa bona tollerentur: ⁊ impediretur vtilitas boni communis qđ eſt neceſſarium ad conſeruationem humanam: vt ergo nullum malum interius aut exterius improhibitum ⁊ impunitum remaneat neceſſarium fuit ſuperuenire legem diuinam: per quam omnia peccata interiora ⁊ exteriora prohibeantur. Hec ex ſancto Doc. prima ſecunde. q. nonageſimaprima. articulo quarto. De huius quoque legis diuine neceſſitate loquitur. Pſalmꝰ octauꝰ. Lex domini immaculata: ideſt nullam peccati turpitudinem permittens. Conuertens animas: quia non ſolum exteriores actus: ſed etiam interiores dirigit. Teſtimonium domini fidele: propter certitudinem veritatis ⁊ rectitudinis. Sapientiam preſtans paruulis inquātum ordinat hominem ad ſupernaturalem finem ⁊ diuinū. Hec ſancti Doctoris expoſitio.

Tertio principaliter legis diuine ɔtēplari debemus velocitatē: Diuina ⁊ eterna lex tria ab homine maxime depoſcit.

¶ Primū eſt fidei. Integritas.

¶ Secōm eſt ſpei. Firmitas.

¶ Tertiū ē caritatꝭ pfectibilitas.

¶ Primum igit̄ qđ lex eterna ⁊ diuina vult a nobis. ē fidei integritas. Jo. xiiij. Creditis in deū ⁊ in me credite. Hec aūt credulitas ⁊ integra fides duodecim ɔtinet miſteria. ſm̄ ꝙ duodecim ſunt cōcluſiones ⁊ articuli ſacratiſſime fidei chriſtiane: quoꝝ duodecim fuerūt pcones ſanctiſſimi. ſ. apl'i. Primꝰ nāqꝫ articulus eſt: quē poſuit Petrus apoſtoloꝝ princeps. d. Credo in deū patrē oipotentem creatorem celi ⁊ terre. Scđs articulus eſt: quē poſuit Johānes euāgeliſta. d. Et in ieſum xp̄m filiū eius vnicū dn̄m noſtꝝ. Tertius articulus eſt: quē poſuit Jacobus zebedei. d. Qui ɔceptus eſt de ſpiritu ſancto: natus ex maria virgine.

Quartus articulus eſt: quē poſuit Andreas. d. Paſſus ſub pontio pilato: crucifixus: mortuꝰ: ⁊ ſepultus: Quintus articulus eſt: quem poſuit Thomas. d. Deſcendit ad inferos. Sextus articulus eſt: quē poſuit Bartholomeus. d. Tertia die reſurrexit a mortuis. Septimꝰ articulus eſt: quē poſuit Philippus. d. Aſcendit ad celos: ſedet ad dexterā dei p̄ris oipotēt̄. Octauꝰ articulus eſt: quē poſuit Mathꝰ. d. Jnde venturus ē iudicare viuos ⁊ mortuos. Nonus articulus eſt: quē poſuit Jacobꝰ alphei. d. Credo in ſpm̄ ſanctū. Decimus articulus eſt: quē poſuit Simon. d. Et ſanctā eccleſiā catholicā. Undecimus articulus eſt: quē poſuit Thadeus. d. Sanctoꝝ cōmunionē: remiſſionē peccatoꝝ. Duodecimus articulus eſt: quē poſuit Mathias. d. Carnis reſurrectionē: vitam eternam. Amen. Unde Innocentius. iij. hanc fidei integritatē: ⁊ articuloꝝ neceſſitatē exprimēs extra de ſū. tri. ⁊ fi. catholica. c. i. ait. Firmiter credimus ⁊ ſimplr̄ confitemur. ꝙ vnus eſt ſolus verus deꝰ: eternus: imenſus: ⁊ incōmutabilis oipotens: ⁊ ineffabilis: pater filius ⁊ ſpūs ſanctus. Tres quidē pſone ſed vna eſſentia: ſubſtantia: ſeu natura: ſimplex oio. Pater a nullo: filius a patre ſolo: ac ſpūs ſanctus pariter ab vtroqꝫ: abſqꝫ initio ſemper ac fine. Pater generans: filius naſcens: ⁊ ſpūs ſanctus procedens: cōſubſtantiales ⁊ coequales: ⁊ cooipotentes: ⁊ coeterni. Uniuerſoꝝ principiū: creator oium viſibiliū: ⁊ inuiſibiliū: ſpūaliū. ⁊

corporaliũ. Qui ſua oipotenti vir tute ſimul ab initio tẽporis vtrãqʒ de nihilo condidit creaturã: ſpũalem ⁊ corporalẽ: angelicã vʒ ⁊ mũdanam. ac deinde humanã: q̃ſi cõmunẽ ex ſpũ ⁊ corpore ↄſtitutam. Et infra. Tandẽ vnigenitus dei filius xp̃s. coiter incarnatus ex maria ſemper virgine: ſpũs ſancti cooperatõe ↄceptus. verus hõ fact⁹ ex anima rõnali: ⁊ humana carne ↄpoſitus. vna in duabus naturis pſona. viã vite manifeſtius demonſtrauit. Qui ſm diuinitatẽ: imortalis ⁊ impaſſibilis. idẽ ipſe ſm humanitatẽ: fact⁹ eſt paſſibilis ⁊ mortalis. Qui etiam p ſalute humani generis: ⁊ in ligno crucis paſſus ⁊ mortuus deſcẽdit ad inferos. reſurrexit a mortuis: ⁊ aſcendit in celũ: ſed deſcendit in aia ⁊ reſurrexit in carne. Aſcendit pariter in vtroqʒ venturus in fine ſeculi iudicatur⁹ viuos ⁊ mortuos: ⁊ redditurus ſingulis ſm opera ſua: ſiue bona fuerint ſiue mala. illis cum diabolo penam perpetuam. ⁊ iſtis cum xp̃o gloriã ſempiternam. hec ibi.

¶ Scdm q lex eterna ⁊ diuina vult a nobis. eſt ſpei firmitas. Requirit enim ipſe deus vt totã ſpeʒ nr̃aʒ in eo ponamus. ⁊ nõ in creatura. Ait' enĩ Dauid ps. lxi. Sperate in eo ois congregatio populi: effundite coram illo corda veſtra. deus adiutor noſter ĩ eternũ. Vñ Juſtinianus impator. j. l. i. C. d' veteri iure enucleando. inquit. Deo auctore: noſtrũ gubernãte impiũ: qd̃ nobis a celeſti maieſtate traditum eſt: ⁊ bella feliciter pagimus: ⁊ pacẽ decoramus: ⁊ ſtatũ rei publice ſuſtentamus. Et ita noſtros aĩos ad dei oipotentis erigimus adiutoriũ: vt neqʒ armis ↄfidam⁹ neqʒ noſtris militibus: neqʒ bellorum ducibus: vel noſtro ingenio: ſed omnẽ ſpem ad ſolam referamus ſũme prouidentiã trinitatis. vnde ⁊ mundi totius elemẽta proceſſerunt: ⁊ eorum diſpoſitio in orbe terrarum producta eſt. hec ille.

¶ Tertium qd̃ lex eterna ⁊ diuina vult a nobis. eſt charitatis perfectibilitas. Requirit nempe de⁹ vt ipſum perfecte pre omnibus creaturis diligamus. Deut. x. Quid dñs deus petit a te: niſi vt diligas eũ: ac ſeruias domino deo tuo in toto corde tuo ⁊ in tota anima tua. Et Deut. xi. Ama itaqʒ dominũ deum tuum ⁊ obſerua p cepta eius. hec ille. Et huius igit dicem dilectionis ⁊ charitatis perfectionem ſũmam nobis inſinuat. Proſper in libro de vita contemplatiua. Et Gratianus in decretis de pe. d. ij. c. Charitas. vbi ſic inquit. Charitas eſt vt mihi videt: recta volũtas ab omnibus terre

nis ac pſentibus auerſa: iuncta ve
ro deo inſeparabiliter: ⁊ vnita igni
quodam ſpiritus ſancti: a quo eſt
⁊ ad quem r. fertur accenſa: inqui
namenti omnis extranea: corrupti
onis neſcia: nulli viti mutabilita-
tis obnoxia: ſuper omnia que car
naliter diliguntur excelſa: afflictio
num omnium potentiſſima: diuine
contemplationis auia: in omnibꝰ
ſemper inuicta: ſumma actionū bo
narū: ſalus morientis celeſtiū
preceptorum: mors criminum: vi-
ta virtutum: virtus pugnantium:
palma victorum: anima ſanctarū
mentiū: cauſa meritorū bonorū:
premium perfectorum: ſine qua nul
lus placuit deo: cū qua nec potuit
aliquis peccare nec perire: fructuo
ſa in penitentibus: leta in proficien
tibus: glorioſa in perſeuerantibus
victorioſa i martiribus: operoſa in
omnibus fidelibus. ⁊ qua quic-
quid eſt boni operis viuit. hec ille.
Conetur igitur quiſq; huic diuine
legi corde: ore: ⁊ opere conſentiꝰ
hic per gratiam. ⁊ i futuro p glo
riam. Amen.

Feria ſcd̄a. in quiquageſima:
De ludo alearū: ſmo v.

Poſtq̄ flagellaue-
rint occident eum.
Luc. xviij. Errauē
runt nōnulli vehe
mēter exiſtimātes
⁊ ſecum falſo reputantes: tempo
ris āmiſſionem nullum eſſe pecca
tum. Contra quos Bernardus
ait. Omne tempus nobis impenſū
requiret a nobis: q̄liter ſit expēſū.
Ideo Hiere. ſuam deflens inſeli
citatem: lacrimabili voce dicebat.
Uocauit aduerſum me: tempꝰ ve
ro luſoribus non incongrue acco
modari poteſt: contra quos in no
uiſſimo die aduocabitur tempus.
Hoc nāq; contēptores: ſpretoq; ſacro
rū dierū cultu: cū iactura ſpiritua
lis tēporaliſq; ſubſtātie circa deteſtabi
le ludi parū: tēpus p̄cioſum in va
nū expendunt. Et chriſtū flagellan
tes: iterum cū perfidis iudeis oc
cidunt. Et q: ludus eſt quodāmō
fons: principiū ⁊ origo vniuerſo
rum. Idcirco de eo hodierna die
locuturus tria principaliter decla
rabo.

Primo. Grauationem.
Scd̄o. Participatōem.
Tertio. Reſtitutōem.

Primo ludi alee ſeu fortune cō
ſiderare debemus grauationem.
tam graue ⁊ horrendum viciū eſt:
vt iſta concluſio ponatur. extracta
a. ſ. Doc. in ſcd̄a ſcd̄e. q. clxviij. ar.

tertie. Ludus alee ſeu fortune inte
tus propter cupiditatem ⁊ auari-
tiam in notabile damnũ proximi ē
peccatum mortale. qḋ triplici ra-
tione probatur.
¶ Primo rõne ꝓhibitionis.
¶ Sc̃do rõne tranſgreſſionis.
¶ Tertio rõne punitionis.
¶ Primo ꝓbatur ratione prohi
bitionis ſic. Illud qḋ prohibetur
preceptorie per legem ciuilem ⁊ ca
nonicam: eſt peccatum mortale. ſꝫ
talis ludus prohibetur preceptorie
per legem ciuilem ⁊ canonicam.
Nam lex ciuilis precipit vt nullus
alterum ledat: vt patet. ff. De iuſti
cia ⁊ iure. l. iuſticia. Luſor autem
totis viribus conatur proximuꝫ le
dere. adeo vt ſi poſſet vſqꝫ ad ca-
miſiam euꝫ ſpoliaret. Quapropter
ius ciuile ſpecialiter inuehit contra
huiuſmodi effrenatos luſores: pro
hibens ne quis alee ⁊ fortune ſtu-
deat ludo: vt habetur. ff. de aleato-
ribus per totum. In autentica de
ſanctiſſimis epiſcopis. parapho.
Interdicimus. Per legem cano-
nicam. extra. De vita ⁊ honeſta-
te clericorum: vbi dicitur. Ad ale-
as vel taxillos non ludant: nec hu
iuſmodi ludis interſint. Et q̃uis
capitulum loquatur de clericis:
tamen ⁊ laicis prohibetur. vnde
ibi vacat argumentum a cõtrario
ſenſu. quia alibi non ſolum clericis
ſed etiam laicis prohibetur: vt pa
tet. d. xxxv. c. i. Leges enim huma
ne: ſi iuſte ſunt: obligant in foro cõ
ſcientie: vt declarat. S. Tho. prima
ſc̃de. q. lxxxvj. ar. quarto. Ita qꝫ
non obſeruantes eas ſunt in ſtatu
damnationis: patet per Auguſti-
num ad Bonifacium. Et in decre
tis. d. ix. Imperatores: vbi dicitur.
Quicunqꝫ legibus imperatorum
que pro dei veritate feruntur ob-
temperare non vult acquirit gran
de ſupplicium. hec ille. Et extra.
De maioritate ⁊ obedientia. capi
tulo ſc̃do. Et capitulo. Solite. dici
tur. Qui non obedierit principi:
morte moriatur. ergo ludus taxil-
lorum qui ex cupiditate principa-
liter ⁊ in notabile damnum proxi
mi fit: eſt peccatum mortale.
¶ Secundo probatur ludum pre
dictum eſſe peccatum mortale: ra
tione tranſgreſſionis: ſic. Quicun
qꝫ tranſgreditur aliquod prece-
ptum diuine legis. peccat vtiqꝫ
mortaliter. Sed talis luſor tranſ-
greditur nedum vnum preceptuꝫ
diuinum. ſ. Non concupiſces rem
proximi tui: ſed qḋ grauius eſt
omnia precepta legalia tranſgre-
ditur ⁊ conculcat: ergo ludus alee
⁊ cartarum eſt peccatum mor-
tale. Qḋ autẽ luſor tranſgrediat
omnia precepta dei: pꝫ diſcurrẽ-
do ſingula. Primo tranſgreditur

primum preceptum. De adoratio ne & veneratione ac dilectiõe vni us dei. Colit enim luſor duos vel tres taxillos. Colit ymagines & figuras creaturarum. Has iſta deo preponit: vnde glo. ſup illud apo ſtoli. Quorum deus venter ē. dicit. Hoc enim ab homine colit: qđ pre ceteris diligitur. Subicit enim ſe luſor iuriſditioni taxillorum: illis obedit: illos veneratur: adeo vt taxillos innoluat ſerico: & odore perfuſo: apud cor in burſa retine- at: illos oſculat: illis ſe cõmendat. Et ſic maledictus luſor efficit ydo latra peſſimus: quod eſt peccatum maximum. Peccant ſecũdo con- tra ſecundũ preceptum: quod eſt Non aſſumes nomen dei tui in vanum. Proprium eſt vtiq3 luſo rum mendatijs vti: & ſe periurijs armare: dum vnus affirmat: ſua puncta apparuiſſe. ali9 negat: vn9 dicit vnũ. alius aliud. In vanum certe nomen dei aſſumunt: & qđ ſceleſtius eſt: non deſinunt maledi cta contra ipſum deũ: contra bea- tam virginem: contra ſanctos pro ferre: blaſphemant & abnegant fi dem: baptiſmum: euangelium: cru cifixum. Et quid aliud eſt barata- ria niſi fons omnium blaſphemia rum: maledictionum & abnegatio num? Et quid eſt barataria niſi be charia in qua luſores agnum dei chriſtum aggrediuntur: etiam cum armis ac pugnis ymaginem eius ac virginis marie feriunt? Quid peius referam. Deo omnipoten- ti ſichas faciunt: ſputũ: ſtrident cõ tra ipſum: quem proditorem ap- pellant: & matrem eius meretricē. Contra tertium preceptum pec- cant nephãdi luſores. Nã quã- to ſunt maiora feſta: tanto libenti9 ſuis baratarijs ea polluunt: & ma xime ſacratiſſima feſta natalis do mini noſtri ieſu chriſti. In quib9 pater eternus pro noſtra ſalute na ſci voluit filium ſuum in hunc mũ dum. Maledicti vero luſores in vituperium tante feſtiuitatis & cõ tẽptum tantorum myſteriorum: di es & noctes ducunt inſomnes: dia bolicis vacantes ludis: immemores effecti tantorum beneficiorum. O grande peccatum. O celum quo- modo non abſcondis faciem tu- am a nobis? O ſol quomodo nõ trahis lumen tuum? O terra quo modo nõ contremiſcis? O hoĩes pij & iuſti quomodo non fletis in tam execranda iniuria creatoris? Naſcitur chriſtus paruulus. pau per. lugens in preſepio pro ſalute hominum. & ecce blaſphematur in ludo. Hoc eſt quod faciunt lu- ſores in agendo gratias deo pro beneficio. Contra quartum prece ptum peccant luſores: quia nõ ho

noꝛant patrem neq̄ꝫ matrem. imo
eos ſpernunt ⁊ vituperant. Effici
untur erga eos duri ⁊ obſtinatiſ-
ſimi. Non acquieſcunt eoꝛum ad
monitionibus. Non verentur eo
rum cōfeſſoꝛes: neqꝫ religioſos
ceteros. Et quod longe hoꝛribiliꝰ
eſt: cum aliquā do perdiderint. cla
mant contra parentes: iponunt ſu
per eos manꝰ ſacrilegas: maledi-
cunt hoꝛe conceptionis: ⁊ partus
maledicunt vberibus matris: ma
ledicunt animabus: coꝛpoꝛibꝰ pa-
rentum: auoꝝ ⁊ pꝛoauoꝝ. O peſ
ſimi filij. O dānatiſſimi filij: quis
liberabit vos a gladio iuſtiſſimi
dei? Contra quintum pꝛeceptum
peccāt luſoꝛes: q: inter eos oboꝛi
unt iurgia: cōtumelie: et lites: arma
capiunt: ſe feriunt: mutilant: occi-
dunt. ſicut accidit Verone ſupioꝛi
anno. Unus enim luſoꝛ pꝛo poſta
vnius ſolidi fuit occiſus ab altero
luſoꝛe. Minant filijs quottidie ⁊
vxoꝛi. Heu miſera vxoꝛ quotiēs
reuertitur maritus luſoꝛ ⁊ ſpurciſ
ſimis verbis eam aggreditur: irruit ⁊
ipetit vt leo rugiens: occidit pꝛo-
pterea parentes. vicinos. amicos.
pꝛoximos. lig̃ua ſua venenatiſſima
murmurando. detrahendo. ſuſur-
rando. ⁊ alioꝝ famā extinguēdo.
Contra ſextū pꝛeceptum peccant
luſoꝛes. Nā qui ſunt dediti ludo
q̄n nō habent ad ludēdū furantur

rapiunt. ⁊ depꝛedantur. vel a pa-
rentibus occulte accipiendo: vel a
vicinis. vel a magiſtris: ſi in exerci
tijs ſunt artiū mechanicarum: au
ferunt ab vxoꝛibus iocalia. mani-
cas. coꝛigias: ⁊ veſtes: ⁊ ponunt
pꝛo pignoꝛe. ſubtrahūt neceſſaria
familie ſue. permittunt ſuos moꝛi
fame: ⁊ ſepe in tantam dementiā
veniunt luſoꝛes vt pꝛopꝛias vxo-
res vendant. ⁊ aliquando ſeipſos
ſpoliant. alienant omnia vſqꝫ ad
bꝛachas. Contra ſeptimum pꝛece
ptum peccant luſoꝛes. Tales enim
vt plurimū ſunt laſciui: carnales
molles. luxurioſi. ſodomite: mere-
tricatoꝛes. Nec mirum. Nam ta-
les ſunt gule dediti. papatoꝛes. in-
gurgitatoꝛes. ebꝛioſi. Nunquam
ieiunant etiam in die veneris ſan
cti. Exinde oꝛiuntur cogitationes
laſciue. verba impudica: ⁊ inumie
rabiles actus beſtiales. Contra
octauum pꝛeceptum peccant lu-
ſoꝛes teſtificando falſe. Unus enim
luſoꝛ iniuſte defendit alium: ⁊ ex
hoc nullus eis credit. nullus fidem
adhibet. omnes eos fugiunt. nul-
lus de eis cōfidit. nullus eos vult
pꝛo teſtibus: quia ſunt infames ⁊
teſtificari non poſſunt. Oſtendun
tur digito: ⁊ merito: quia ab omni
veritate ſunt alieni. Contra deci-
mum pꝛeceptum peccant luſoꝛes:
quia ex quo ocioſi ſunt: non labo

rantes non acquirentes ſua industria res alienas deſiderant: et per phas et nephas eas vellent habere. Et quis poſſet o deus enarrare diluuium peccatorū: abhominationum: et offenſionum luſorꝫ. Et quis poſſet explicare inconuenientia que inde ſequūtur? Audi Baſiliū in exameron. Jocus remiſſam efficit animam et inutilē: dei precepta impedit: nec delicta ſua poteſt ad memoriam reuocare: ſed obliuiſcens eorum nec ſe inſtigat ad penitentiam: et ita paulatim omnibus bonis priuatur: h ille. Talem enim ludum etiam pagani abhominantur. Unde Tullius in primo de officijs. Unum genus iocandi eſt illiberale: petulans: flagitioſum: obſcenum. h ille. Quid turpius dicemus contra peſſimos luſores? Sunt enim corruptores ciuitatum et rerū publicarum: ſunt deuiatores iuuenum: ſunt confuſores parentele: ſunt totius vite humane ſcandalum: ſunt dyabolici incarnati: ſunt ſentina et cloacha omnium ſetorum et criminum. Jn eis regnat peccatum ſuperbie. in eis regnat peccatum inuidie. in eis regnat peccatum luxurie. in eis regnat peccatum ire. in eis regnat peccatum gule. in eis regnat peccatum accidie. in eis regnat dyabolus huius ſceleris inuentor ac fautor. Et ideo Chriſo. Non deus ſed dyabolus dat ludere. Et Cyprianus in epiſtola contra aleatores: que incipit. Magna nobis dedit. Alee tabula ē dyaboli laqueus manifeſtius. venenum letale: ſerpentis dyaboli malum et delectatio: vulnus inſanabile: vbi dyabolus preſto eſt: et ad capiendum ſubmiſſus: et cum ceperit: de captiuo triūphat: vbi dementie furia: venale periurium et colloquium ſerpentium: rabioſa amicitia: atrociſſimi ſceleris inhumanitas et fraternitas diſcordans Jllic cōuitia et audatia ſceua: mēs inſana: ac ferina impatientia: ibi poſſeſſionum amiſſio: et pecuniarum ingentium perditio. demonſtratio litigiorum et furens demētia. h ille. Et ibidem. Chriſtianus qui alea ludit dyabolo immolans: auctoris manus polluit. Chriſtianus quicūqꝫ es et alea ludis. hoc primo in loco ſcire debes quia nō es chriſtianus ſed ethnicus: et dominicum preceptum in vanum ſumis. h ille. Et quis dubitat iam qꝫ ludus ſit peccatū mortale? ¶ Tertio probatur ludum eſſe peccatum mortale ratione punitionis ſic. Nullus punitur in hoc mundo et in alio penis maximis ab eccleſia et a deo eius ſponſo niſi pro peccato mortali: ſed proditores lu

ſores maximis puniuntur penis. ab eccleſia ⁊ a deo hic ⁊ in futuro ergo talis ludus eſt peccatū mortaliſſimum. Nam eccleſia ſancta luſores deponit ⁊ eos excommunicari precipit. vt patet in decretis. diſtin. xxxv. c. epiſcopus: vbi ſic dicitur. Epiſcopus aut preſbyter: aut dyaconus: alee aut ebrietati deſeruiens: aut deſinat aut certe damnetur .i. deponatur. Subdiaconus autem: aut lector: aut cantor ſimilia faciens: aut deſinat aut communione priuetur: ſimiliter ⁊ laicus. hec ille. Ergo tales peccant mortaliter. Debent tamen primo moneri: ⁊ ſi non ſe correxerint: tūc ſunt excommunicandi. Excōmunicatio autem non infertur niſi pro peccato mortali: vt ſ. Doc. iiij. ſenten. diſtin. xviij. q. ij. ar. primo. ergo talis ludus eſt peccatum mortale. Aduertendum tamen ꝙ ludere ad fortunam quid modicum: vt pueri faciunt: vel ob recreationem moderate. non videtur mortale. vnde ff. de aleatoribus. l. fi. dicitur. Quod in conuiuio. veſcendi cauſa. ponitur: in cauſa rem ludere familiam permittitur. Et hoc etiam videtur innuere textus capituli illius ex modo loquendi. dicit enim deſeruiens: quod denotat frequentiam idest valde ⁊ frequenter deditus ludo: quod fit communiter ex cupiditate. vis vlterius audire ꝙ̄ graue: ꝙ̄ ponderoſum: ꝙ̄ horribile: ꝙ̄ odibile ſit coram iuſtiſſimo deo: Deus profecto iuſtiſſimus in hoc mundo ſeueriſſime punit luſores. Nam aliquando oculi luſorum ceciderunt ſuper menſam luſoriam: aliquando vexati ſunt terribiliter a demone: aliquando os eorum inuerſum ē ad partem poſteriorem: aliquando fulgure percuſſi. Recitat enim: vt cetera taceam: beatus Guilelmus paraldus ordinis predicatorum in ſumma ſua. Qđ dum quidam luſor ludendo iuraret per oculos dei: continuo eius oculus ex capite exiens coram omnibus ſuper menſam luſoriam cecidit. Refert etiam de quodam ſagittario: qui ludens perdiderat: vnde repletus ira: contra deum: verſus celum ſagittam emiſit. Sequenti autem die. eadem hora. dum predictus luderet. omnibus videntibus. in medio ludentium. cecidit e celo eadem ſagitta ſanguinolenta.

Punit inſuper iuſtiſſimus deus maledictos luſores in alio mūdo: quia eternaliter eos cum centū milia dyabolis in ignem eternū trāſmittit. Legit' enī ꝙ i Suſacra ciuitate: dyoceſis colonien-

ſor:miles quidã Themo nomine: ſic deditus fuit ludo taxillorum vt die ac nocte ſemper paratus eſſet ludere. Nam in ludo fortunatiſſimus erat ⁊ multoꝝ marſupia vacuabat. Nocte vero quadã: demõ in ſpecie humana vt cũ eo luderet domũ illius intrauit. Habens ſacculum nummis plenũ: ⁊ diu ambo luſerunt. Cum aũt demon vinceret ⁊ militi pecunia deficeret: iratus dixit. Numquid dyabolus es tu? Et ille. Nunc ſatis eſt. Appropinquat enim tempus matutinale: oportet nos ire: tollenſqꝫ illũ per tectum traxit. Eius vero viſcera: tegulis retrahentibus miſerabiliter excuſſit. Et quid d̃ corpore luſoris actũ ſit. vſqꝫ hodie ignorat. Mane reliquie viſcerum tegulis inherentes reperte ſunt. O maledicte luſor. O dyabolica creatura. O pdite in corpore ⁊ in anima: expecta vindictã dei. Expecta fulgur d̃ celo. Eſt impoſſibile ꝙ deus non puniat te. Immo teipſum punies deo permittente. Quot luſores ſe ipſos necauerũt. Quot ſeipſos ſuſpenderũt? Quot ſe proiecerunt in fluuio? Quot ſunt a dyabolo ſuffocati. Quot in corpore ⁊ anima perierũt ⁊ in inferno ſepulti ſunt? Ecce ergo grauitas tam mortaliſſimi ⁊ nephãdiſſimi ſceleris: tribus clariſſimis rõibus declarata.

Secũdo principaliter ludi alee ſiue fortune conſiderare debemus participationem. Duodecim ſunt genera participantiũ in ludo. Et hi oẽs grauiter peccant: ⁊ aliqui hoꝝ aliquãdo moriũtur ſicut intelliges. ¶ Primi ac p̃ncipales participantes in ludo ſunt ipſi luſores. Nam omnis ludus vbi pecunia perditur: prohibitus eſt. vt pꝫ. ff. d̃ aleatoribus. l. ſolent. paraphꝰ. prio vbicũqꝫ talis ludus fiat: ſiue publice ſiue priuatim. Et aleatores dicuntur: qui ludos aleaꝝ apud ſe retinent. cauſa lucrandi: ſicut ⁊ caupones dicuntur: qui cauponam ⁊ ſtabulũ exercẽt. ff. naute: caupones: ſtabularij. l. i. cauponis. Et hi luſores mortaliter peccant. ¶ Secũdi participantes in ludo ſunt faciẽtes vendẽtes aleas: taxillos: ⁊ cartas: ſiue alia inſtrumẽta: quibus ludus fortune exercetur. Et ꝙ vt in pluribus homines vtuntur huiuſmõi ad peccatum mortale propter auariciam. Ideo tales non videntur poſſe excuſari a peccato mortali. Unde nec abſoluendi ſunt niſi talia dimittant. Augu. de pe. di. v. c. falſas. c. negotium. Et. c. fratres. Uul. etiam dicit ꝙ non eſt ſecurum de talibus viuere: quorum vſus eſt vt frequentius ad pecca-

tum. Idem de vendentibus oſſa vel alia ex quibus fiunt taxilli & carte & huiuſmodi. Hi enim efficacē cauſam prebent auaricie: blaſphemie: & innumerabilib⁹ malis. Similes enim ſunt ei qui ſtudioſe dat gladium ad aliquē occidendum.

¶ Tertij pticipantes in ludo ſunt qui ludentibus ſcienter concedunt baratarias: cantaras: vel domos ad ludendum. ff. de adulterijs. l. Qui domū. verum ſi nō ↄſtat de ludo: q: ignorant: nō tenētur. vt habetur in autenticis. De eccleſiaſticis titulis parapho. Siquis in ſuā domū. Et. ff. d publicanis. l. cotem ferro pharaphoꝺñs. Et. ff de actio. & obligatōib⁹. l. Ex maleficijs. parapho. vniuerſi. Et tales ↄcedētes domos ſunt priuati actione iniuriarum q̄s ſubierunt vel ali [illegible] vt p3. ff. de aleatoribus. l. i. Et ſm Azonē intelligitur de illis qui conſueti ſunt retinere huiuſmō: luſores: ſui emolumēti cauſa. Et hi mortaliter peccant. ¶ Quarti participantes in ludo: ſunt qui ſtant ſup ludo inſpicientes. Nam ꝓhibitū eſt ludētes inſpicere ꝑpter multa peccata que inde eueniunt. C. de epis & cleri. autētica. interdicimus. Et extra de vita & hōeſtate dericoꝝ. c. clerici. Hi. n. ſi ꝑpter coꝝ inſpectōem: ſūt cauſa talis ludi: vel habent ibi aliquā inordinatā affectōem que ſit contra dei preceptū: & in proximi dāpnū notabile: mortaliter peccāt.

¶ Quinti participantes in ludo ſunt rectores: iudices: preſidentes: vel officiales: qui ex officio vel iuramento tenentur: nō ꝓuidentes. Eoꝝ. n. officiū eſt ꝓuidere ne illicita fiant in territorijs ſuis. ff. de officio preſidis. l. Congruet. Et. l. Illicitas exactiones. hi grauit peccāt.

¶ Sexti in ludo pticipantes: ſunt nō corrigentes aut punientes maledictos luſores. Nā maleficiū non debet eſſe impunitū. ff. ad legē aqliam. Ita vulneratus. h iacet ſuper ↄſciam rectoꝝ & officialiū. ¶ Septimi pticipantes in ludo ſunt mutuātes pecuniā ludētibus vel conſentientes. Tales n. participes ſunt i [illegible] & [illegible] pena ↄſtringit. ij. q. i. c. Notum. hi grauiter peccant. ¶ Octaui participantes in ludo ſunt accomodantes vel dantes taxillos aleas vel tabulerium: vel cartas. Non enim debent huiuſmodi illicita accomodari. Inſtitutā de obligatōibus q̄ ex delicto naſcunt. parapho. opē. hi grauiter peccant. ¶ Noni participantes ſunt inſtigantes rogantes & aliter fauentes ad ludum. ff. de aleatoribus. l. is cuius. ¶ Decimi participantes in ludo ſunt dantes pecuniam luſoribus vt. nomie

ſuis ludant. Participant quidē: q:
qui per aliū facit: ꝑ ſeipſum facere
videt. ff. de adminiſtratione tutele
.l. Si ita m̄. parapho. Geſſiſſe. Et
.l. tres tutores. parapho. Nō ſolū.
Et hi mortaliter peccant. ¶ Un
decimi participātes ſunt parētes:
q̄ nō prohibēt filios vel nepotes:
aut eos de quibus curam habent.
Sciūt frequētare tabernas ⁊ ma
las ſocietates ⁊ non curant: vtiq̄ꝫ
participant: quia ad Ro. i. Digni
ſunt morte nō ſolum qui faciunt: ſꝫ
qui faciētibus ꝯſentiunt. Nec ex-
cuſant parentes ſi ꝓpter minas
vel perturbatiōes filioꝝ dant eis
vnde ludant. Et hi ſimiliter pec-
cant. ¶ Duodecimi participātes
in ludo ſunt ꝯſumptores dānabili
ter acquiſitarum ex ludo: vt cōpa
gnoni: qui de ꝯuiuijs luſoꝝ come
dunt: vt vxores ⁊ filij ⁊ reliqua fa
milia ſuſtentans ſe de huiuſmodi
illicitis: quos iſti de dāno alieno par
ticipant: ⁊ ideo peccant. O quot
ſcelera. O quot peccata. O quot
ribaldarie. O quot turpiſſimi act⁹
oriunt ⁊ procedūt a maledictis ba
ratarijs a beſtialiſſimis ludis a tur
piſſimis iocis. Ideo tales merito
ſunt fugiendi: deſerendi: imo extir
pandi: immo a patria expellendi
tanq̄ꝫ deſtructores omnium morū
oīum virtutū. Ipſi enim ſunt fetu
lētiſſimi ⁊ ſulphurrei putei: ⁊ oīuꝫ
peccatorum: omnium vitiorum:
omniumq̄ꝫ dei ⁊ proximi offenſi
onuꝫ: Caſtigate igitur filios o pa
tres: nec ſinatis eos inter luſores
conuerſari: vt gloriari poſſint cuꝫ
timorata ⁊ ſancta anima. Tobie
iij. ſic dicente. Nunq̄ꝫ cum luden
tibus miſcui me: neq̄ꝫ cum his q̄
in circuitu ambulant participem
me prebui. Ad alia nāq̄ꝫ ſtudia ⁊
ad alia exercitia: ad alia laudabilia
opera nati ſumus. Unde Tulius
q̄uīuis paganus in primo de offi
cijs ait. Neq̄ꝫ enim ita a natura
generati ſimus vt ad ludum ⁊ io
cum facti eſſe videamur: ſed ad ſe
ueritatem potius ⁊ ad quedaꝫ ſtu
dia grauiora atq̄ꝫ maiora. h. ille.
O peſſimi luſores. O iniquiſſimi
luſorum participatores: vos certe
eſtis illi fidei aduerſarij de quib⁹
dicitur Sap. xv. Eſtimauerunt lu
dum eſſe vitam noſtram. Uos
eſtis illi dei inimici de quibus di-
citur. Exo. xxxij. Sedit populus
manducare ⁊ bibere ⁊ ſurrexe-
runt ludere.

Tertio principaliter
ludi fortune conſi-
derare debem⁹ re
ſtitutionem. Tene-
tur enim miſer lu-
ſor poſt tantas dei offenſiones in
aliq̄b⁹ caſib⁹ ēt lucra reſtituere. ⁊
p̄rio reſtituer̄ tenēt q̄ vicerūt ab

his qui non poſſunt alienare: qꝛ illicitum eſt: ⁊ contra ius diuinuꝫ lucrari: quod eſt alienum vt dicit ſ. Doc. xxij. q. xxxiij. ar. vij. Et in .iiij. ſeñ. di. xv. ar. iiij. Ideo qui talibꝰ vicit: tenetur ad reſtitutioné. Et hꝫ addit Raymundus ꝙ tales ſunt furioſi: pꝛodigi. minoꝛes. xxv. annoꝛum: ⁊ maxime pupilli. Item mente capti: ſurdi: muti: ceci: ⁊ qui moꝛbo perpetuo laboꝛant: quia tales rebus ſupereſſe non poſſunt. Idem de ſeruis: de religioſis: de filijſfamilias: qui non habent peculium caſtrenſe: vel quaſi caſtrenſe. Idé de vxoꝛe que nó habet parafrenalia. Idem de adminiſtratoꝛe rerum eccleſiaſticarum que pauperum ſunt. Qui ergo talibꝰ vicerit: reſtituere tenetur: non dico illi qui perdidit: ſed tutoꝛi: curatoꝛi: patri: marito: domino: monaſterio: ſiue eccleſie. ¶ Secũdo tenetur reſtituere quicunqꝫ traxerit aliquem ad ludum ſm. ſ. Doc. Et nota ꝙ illa attractio large intelligenda eſt. ſ. quocunqꝫ modo verbis vel factis induxit eum: cuꝫ ille alias non eſſet luſurus. Idem ſi illú induxit ſiue in pͥncipio ſiue i medio ludi: cú ille vellet deſiſtere ſꝫ Azo. ¶ Tertio tenent̃ reſtituer̃ qui frauduléter ludunt ſm. ſ. tho. Intellige ſiue luſoꝛ cómiſit fraudé ante: puta qꝛ ſingebat ſe quaſi inſcium de ludo. ſicut barri faciunt. vel fingebat ſe ſicut hoiem qui decipi poſſet. cũ tamé decipere intéderet ſiue ꝯmiſit fraudé in ipſo ludo: vt ſubmittendo taxillos falſos: vel etiam vos: male ⁊ fraudoloſe iactando taxillos: vel cartas ꝯmiſcédo: ſeu mendaciter dicendo ꝙ habet tot puncta: vel ꝙ obtinuit: ſeu male pecunias numerádo fraudauit. ¶ Quarto tenet̃ ad reſtitutioneꝫ qui vincunt ꝯtra pꝛohibitóem legis ciuilis. Ius quidé ciuile nó obligat omnes ſed ſolú ſubiectos huiuſmodi legibus. tenent̃ dico: niſi per diſſuetudiné ſit abꝛogatũ. In reliquis aũt caſibus non tenentur reſtituere: niſi ꝙ ex cóſilio qđ vincitur dandú eſſet pauperibus. qꝛ é turpe lucrum. nó tamen de neceſſitate: nec tales vt dicit beatus Antoninus cogédi ſunt ad reſtitutóeꝫ: qui nó debent in caſibus reſtituere. Sed quid de illis qui vincunt ludendo ad pilam: haſtam: iaculú: baliſtam: ſchachos: iaciendo: currendo: luctádo: vl' pugnádo: Reſpondet. ſ. Tho. Tales nó tenétur ad reſtitutóem: qꝛ huiuſmói ludi ſunt cá virtutis coꝛpalis exercéde. ff. de aleatoꝛibus. l. ij. dúmó fraus ibi nó ꝯmittat̃. Ne igit̃ cãm in futurum habeatis reuertendi ad tã pꝛohibitos ⁊ ſceleratos actus: ne participes ſitis tantoꝛum maloꝝ

ne amplius ſitis excẽplar male vi-
te: ne glorioſus deus offendat: ne
dyabolus teneat vos ſuffocatos:
cõburite taxillos: comburite tabu
leria: cõburite cartas: comburite
cetera inſtrumenta. quibus ludus
fortune exercetur: vt ſicut deus ⁊
ſancti fuerũt ꝑ vos luſores offenſi
⁊ vituperati: ita nũc veſtra emen-
datione ⁊ correctione ipſe deꝰ gau
deat ⁊ letetur. dyabolus ꝯfundat
⁊ ꝓximus edificetur: ac vera ⁊ in
tegra penitentia per vos agatur.
Quã emendationẽ vobis conce
dat benigniſſimus deus qui ẽ be
nedictus: in ſecula ſeculoꝝ. Amẽ.

¶ Feria ſcḋa. q̄nquageſime. De
choreis. Sermo. vi.

Poſtꝗ̄ flagellaue-
rint occident eum.
Luc. xviij. Si miſe
ri mortales cogita-
rent ⁊ mente reuol
uerent penas ⁊ ſupplicia a iuſtiſſi
mo deo male viuentibus ꝑpara-
ta: ꝑfecto ſceleribus cunctis dere
lictis: ad delectabilem virtutis tra
mitẽ ſeſe traducerẽt: attẽta ꝑcipue
tꝑis: ⁊ vite p̄ñtis breuitate: q̄ nimi
rũ velut fumus preterit ⁊ vmbra.
Sed heu miſeri ſunt peccatores:
q: ꝓ modica voluptate terrena: fe
lici ſemꝑ beatoq; regno ſe priuant
occupãdo ſemetipſos diuerſis va
nitatibus: ⁊ ſingulariter ſacrilego
choreaꝝ vitio: cũ riſus: vt ſapiẽs
inquit: dolore miſcebit. ⁊ extrẽma
gaudij luctus occupat. Hi nimirũ
diuino lumine ꝑuati: iuſto iudicio
dei. ceci efficiunt: ⁊ i tenebris pec
catoꝝ ambulantes. cũ nephãdiſſi
mis luſoribus: de quibus heri di-
ximus: xp̄m ꝯtẽnunt: irridẽt fla-
gellant ac deniũ vt inquiũt ꝓpoſi
ta verba: poſtꝗ̄ flagellauerunt: va
nas ⁊ ſacrilegas choreas deducẽ
do crucifigunt. De quibus h̄ ma
ne tria ꝯtemplabimur.
¶ Primo. Grauatõem.
¶ Scḋo. Malignatõem.
¶ Tertio. Punitõem.
¶ Primo circa choreas ꝯſidera
re debemus grauatõez: ſm. d. Al
bertũ magnũ. i ij. ſeñ. di. xvi. Cho
ree poſſunt licite ⁊ illicite fieri. de
illicitis ait ipſe. d. Albertus. Puto
ꝙ quinq; ꝯcurrẽtibus chorea nõ
ſit reprehenſibilis. Primo ſi fiat
tempore debito. ſ. tꝑe gaudij: vel
tempore victorie: aut liberation s
hoïs: vel in aduentu amici: ex ter-
ra longinqua. Scḋo ſi fiat cũ ho-
neſtis perſonis. de quibus non ſit
mali ꝑſumptio: vt cũ lechatoribꝰ
vel lechatricibus. Tertio ſi fiat a ꝑ
ſonis ſecularibꝰ. Nã monialibꝰ:
monachis. ⁊ clericis: puto omnez
choream eſſe illicitã: q: in alijs de
bent occupari. Quarto ſi honeſto
modo fiat non geſticulatõibus. ni

mis inhoneſtis vel inordinatis. Quimo ſi cantus vel muſica exercitatus in his non ſit de illicitis. ſed de morib9 vel de deo: de melodia non eſt curandum. q: in talibus neceſſarium eſt fieri melodiā lenē: q aliqualiter exprimat modū corizādi: vt albertus. Sed his ceſſantib9 chorea eſt peccatū mortale qd triplici rōne declaro.

¶ Primo. rōne luxurie.

¶ Scdo. rōne offenſe.

¶ Tertio. rōne circūſtantie.

¶ Dico primo ꝛ principaliter: q chorea eſt peccatū mortale ratione luxurie. quādo. ſ. ad illū finē aliqs ballat ꝛ choreizat vt ſe vel alios incitet ad luxuriā. Et pbatur ſic. Illud cuius finis malus eſt: ipm qꝫ malū eſt: vt patet p ph'. iiij. Topi. ſcdo. Phyſicorū. Et ſcdo de aīa. Et per. ſ. Hoc. prima ſcde. q. pma ar. iij. Ubi dicit. q actus humani ſpēm ſortiunt a fine. Et Ariſto. in ethicis. Quicūqꝫ mechat propter auariciā auarus dicit: nō mechus Sed finis corrcizandi qui eſt luxuria eſt malus: ꝛ peccatū mortale. Quia videns mulierē ad cōcupiſcendum eā: iam mechatus eſt eā in corde ſuo. Et Mat. xv. De corde exeunt cogitationes male. ergo correizare ad incitādū ſe vel alios ad luxuriam eſt peccatū mortale.

¶ Scdo choream eſſe peccatum mortale probat rōe offenſe. ſic. Illud per qd homo facit ꝛ operat ꝯtra omnia ſacramenta eccleſie eſt peccatū mortale. Hoc pꝫ de ſe: ſed choreizare rōne luxurie incitāde in ſe vel in alios: eſt contra omnia ſacramenta eccleſie. ad minus concomitāter. Probat diſcurrēdo per ſingula. Nā choreizans ꝯtra baptiſmū militat. Quia cū per patrinū cum teneretē ad baptiſmū ꝓmiſerit renūciare dyabolo ꝛ pompis eius. per choreā promiſſionē frangit ſequens dyabolum ꝛ pompas ac opera eius. Contra ſacramētū ꝯfirmationis militat. Quia in ipo ſuſcipit ſignū crucis: in ſignū q eſt redemptus ſanguine chriſti effuſo in cruce: ꝛ ipſe ponit ſibi in capite ornamentū variū dyabolo inſtigāte. Contra ſacramentū ordinis militat choreizās: q: cū ordinētur clerici ad cantandū officium ꝛ verba dei ꝛ precipue in feſtis ad ꝯſolationem ſpūalem populi ipſe choreizans cum ſocijs: officiatur in eccleſia dyaboli: que eſt locus vanitatꝭ: vt in theatris: plateis: ꝛ ſalis: cantando cantilenas: vbi ſunt verba dyaboli. i. amoris carnalis: ꝛ ꝓferendo verba vana ꝛ turpia p que auertunt populos a veſperis ꝛ pdicationibus. Cōtra ſacrm matrimonij militat. Quia ibi maxime incipiūt ꝓmiſſiōes ꝛ mrīmonia clā

deſtina:⁊ ab vxoratis multa vana
deſideria concipiunt ibi:ↄtra fidē
datam in matrimonio:non ↄtēti
ꝓpria:ſed aſpirantibus ad alienā.
Contra ſacramentū penitētie mi
litat. Quia totā ↄpunctōem ⁊ con
tritionem ⁊ bonam voluntatē ſa-
tiſfaciendi ibi perdit:alijs cogitatō
nibus repletus Contra ſacramen
tum euchariſtie:q: cum ſuſceperit
xp̄m in cōione paſcali ipſum eijcit
extra ciuitatē anime.ad crucifigen
dum eū in ſua ↄuerſatione munda
na. Contra extremā vnctionē mi
litat. Quia pedes ↄſecrandi vel q
iam ↄſecrati ſunt oleo ſancto cos
mouet in offenſam dei.ergo rōne
offenſe chorizans mortaliter pec
cat. Nā militat ↄtra omnia ſacra-
menta. Propterea chorizantes
meritiſſime priuant̄ ſocietate ſan-
ctorū atq; ſanctarū.quo nihil pei⁹
nilq; dānoſius. vnde Aug. in quo
dam ſermone:qui incipit. Nō de
bemus mirari.ſic ait. Non enim ē
eſſe veriſſimū chriſtianū niſi toto
animo odiſſe vel dānaſſe:que dili
git ſeculū. amat ſermones impu-
dicos:diligit ſaltatōnes vel motus
incōpoſitos. Iſta ſi fugit chriſtian⁹
magnam gloriā ſibi acquirit:⁊ int̄
ſanctos domini annumerabitur.h
ille. Exemplū refert beatus Gre.
iiij.lib.dyalogorū.de quadā puella
dicta muſa.que licet alias eēt de-

uota beate virgini.tamē huiuſmōi
iocis ⁊ choreis puellaribus erat
dedita.huic quadam nocte apparuit
ipſa virgo cum magno comitatu
virginū puellarū:que albis erant
indute. Cum quibus dū muſa af-
fectaret eſſe ⁊ eis aſſociari.dixit ei
virgo maria.q ſi vellet cū eis eſſe
abſtineret deinceps ab omni leui
tate:riſibus:⁊ iocis:vt tripudiatu
⁊ cantu ac ſaltu ⁊ huiuſmodi:⁊ ſic
die.xxx.veniret pro ea. Quō cū pu
ella ageret:⁊ parentes mirarēt̄
de tanta cōpoſitione ⁊ mutatiōe:⁊
interrogarent.cām:expoſuit eis vi
ſionem ⁊ promiſſionem ſibi factā
a beata virgine.qđ ⁊ impletū eſt.
Nā.xxv.die febre correpta i.xxx.
die virgo apparuit cōitata puel-
lis:tūc muſa cepit exclamare. Ecce
dn̄a venio. Et ſic beato fine quie-
uit. vbi dn̄s Antonin⁹ ↄcludit.d.
Sicut ergo nō potuit iſta muſa aſ
ſociari ſanctis niſi abſtineret ab hu-
iuſmodi iocis ⁊ vanitatibus:q: ta
les ſunt inimici dei. ⁊ ſanctorū:ita
nec chorizantes niſi huiuſmōi di
mittant. qui aūt nō aſſociat̄ ſanctis.
cum demonibus oportet aſſociari
h ille.ergo patet q chorea ſit pec-
catū mortale rōne offenſe. ¶ Ter
tio chorea eſt peccatū mortale rōe
circumſtantie. Et h multipliciter.
Nam ait. Vul. chorea ducta in ec
cleſijs videtur peccatum mortale:

quia vergit in notabiliē irreuerentiam dei. Et dñs Albertus dicit in iiij ſñi. q mala ⁊ reprehenſibilis eſt chorea reſpectu temporis. ſ. dū fit tempore triſticie: vtputa quadrageſime. ⁊ huiuſmodi: q: eſt contraria ſtatui penitentie. vnde Eccle. xxij. Muſica in luctu importuna narratio. ⁊ ideo penitētibus interdicitur vt inquit Auguſtinus. Similiť cum fit a clericis vel religioſis cū monialibus vel ſecularibus videť mortale rōne ſcandali ⁊ periculi ⁊ ruine ipſoꝝ. Si tamen religioſi vl' clerici inter ſe ex ſolatio facerēt nō in pñtia laycoꝝ: ⁊ ſi leuitatis fit: ñ tamē mortale. Itē ſm dñm Antoninū eſſet peccatū mortale chorea dum fit cum tali ⁊ tanta ſuperbia vel vanagloria: que ſit peccatum mortale. Idem cum fit tali affectu: vt chorrezans ꝓpter ſequendam illam talē delectationem chorrizandi: nihilominus eſſet paratus trāſgredi dei preceptū vel eccleſie. ſm dñm Antoninū: eſt mortale. Iteꝝ ſm eundem. qñ chorrezās tam inordinato amore chorrezať: vt etiā ſi ſciret aliquē vel aliquā propter hoc cadere in peccatū mortale tñ adhuc vellet chorrezare mortaliť peccat. Item ſm dñm Antoninū quando chorrea fit talibus geſtibus aut verbis que in ſe occaſio ſufficiens ſunt: ad prouocandum vel ſe vel alios ad luxuriā: eſt peccatum mortale. Et ita patet q̃ta ſit grauitas atq3 deformitas ſit ipſa chorrea. Quam deteſtans beatus Ambroſius in epiſtola ad Sabinum: dicit. Quid vtiq3 tam deforme: viſibili ſpectaculo: q̃3 hiſtrionicos inſinuare geſt⁹: ⁊ femineo vſu membra mollire: Delitiarum comes ⁊ luxurie fomentum: eſt laſciua ſaltatio. Nempe ſi corporalia conſideremus: nihil turpius q̃3 cū muliebrib⁹ miſceri chorreis, ſpargere crines: rotantium circuire more: concrepere manibus: percutere pede: turpiq3 plaudere ſono. hec ille. Nunc ad ſecūdā partem accedamus.

SEcūndo principaliter circa choreas conſiderare debemus malignitatē: ſiue malignationē. Triplex eſt malignitas peſſima chorearum.

¶ Prima ē diabolica inuentio.

¶ Scōa eſt diabolica cogitatio.

¶ Tertia eſt diabolica excecatio.

¶ Prima igitur malignitas choreaꝝ eſt diabolica inuentio. Diabolus. n. omnium inuentor maloꝝ choream inuenit. In ea enim proprie eſt iter circulare ⁊ motus diaboli. De quo dicit. Iob. c. i. q interrogat⁹ a deo. vñ veniret. rñdit.

Circuiui terram ⁊ perambulaui eam. Et.i.pe.v.c. Aduerſarius veſter dyabolus circuit querens quem deuoret. Et Abacuch.iij. Egredietur dyabolus ante pedes eius: ſtetit ⁊ menſus eſt terrā. aſpexit ⁊ diſſoluit gentes. Et ad hanc veritatē declarandā: habentur duo exempla notabilia. Primū ponitur a Magiſtro hyſtorie ſcolaſtice in principio ſup exodum dicens: ꝙ in egypto erat quidam taurus quem ⁊ Plinius atteſtatur ſe vidiſſe. Hic ex improuiſo egrediebatur de flumie habēs in humero dextro ſignum candidum inſtar lune corniculate. Ad quē cum confluerent egyptij cum omni genere muſicorū pſallebant ⁊ ipſe eleuabatur in aere: ⁊ ſuper eos tanqȝ ſaltans ferebatur: ⁊ illi egyptij ad motum vel ſtationem ipſius in terra mouebantur ⁊ ſtabant: ⁊ eadē die euaneſcebat qua apparebat. Et ſic didicerūt a diabolo in tauro transfigurato ballare. Et exinde ad alias nationes deuenit ars balandi. Aliud exēplum recitatur in libro de apibus: vbi dicitur: ꝙ in quodam caſtro vna die apparuerunt multi demones in formis diuerſis maſculorum ⁊ feminarū: ballantes: tripudiātes. Ad quorum ſpectaculum exierūt omnes de caſtro. Et cum ipſi demones compleuiſſent multos ⁊ varios ballos euanuerunt. Et ſic viri ⁊ mulieres ballare didicerūt. Dyabolica igitur eſt inuentio: Qui vt dicitur.xvi.q.ij.c.viſis. Conatur omnibus modis humanum genus peruertere atqȝ perturbare. Eſt enim magiſter ⁊ ballantes ſunt diſcipuli ac diſcipule eius. ¶ Secunda malignitas chorearum eſt dyabolica excecatio. Hanc excecationem deſcribit aqla volitans. Jo.euangeliſta apoc.ix.c.d.vidiſſe locuſtas aſcendiſſe de puteo fumi. Hic puteus ē fornax infernalis. Ex qua dyabolus emittit fumum concupiſcentie gulaſitie: ⁊ carnalitatis atqȝ vanaglorie vt tripudiantes omnino fiant. ceci. Hic fumus obſcurat ſolem ⁊ aerem ⁊ intellectum ⁊ rationem. quia vehementi carnalitate accenſi non recordantur de deo: non de gloria paradiſi: non de inferno: non de morte. Locuſte aſcendentes ſunt choreizantes: qui bene per locuſtas deſcribuntur. Nam locuſte rectos greſſus non habēt: nec volant vt aues: ſic choreizantes fidem rectam non habent ad volandum in celum: nec rectos greſſus ad bene operandum. He locuſte aſcendunt ſuper terram diſcurrendo ⁊ ſaltando. Et ſicut locuſte non habent regem: vt di-

citur Prouer. penultimo: ſic cho-
reiȥantes ſunt effrenati ⁊ inordi-
nati ſine ratione: ad modum ani-
malium irrationabilium in leuitate
⁊ impetu paſſionis viuentium.
Et vere locuſte ſunt que venerũt
in egyptum nihil viride relinquẽ-
tes: ſed totam amenitatem conſu-
mentes: vt habetur Exo. x. Sic
choreiȥantes totam pulchritudi-
nem ſpiritualem cõſumunt: ⁊ ibi
omnia bona deſideria euaneſcũt:
⁊ omne quod ſpirituale eſt ipſa
ſua laſciuia corrodunt ⁊ comedũt.
¶ Tertia malignitas eſt dyaboli-
ca equitatio. Hanc malignitatem
ſubinfert Joannes in eodem capi-
tulo dicens. Similes equis para-
tis ad prelium. Nam ſicut homi-
nes vtuntur equis falleratis ad
impugnandum inimicos: ſic dya-
bolus vtitur mulieribus ⁊ iuue-
nibus ornatis ad impugnandum
fideles ⁊ timoratos: qui ſunt ini-
mici demonum. Et ſicut equus
odorato bello appetit currere ad
cãpum: ita vane mulieres ⁊ iuue-
nes laſciui currũt ad talia loca vbi
in choreis poſſint oſtentari: ⁊ cur-
runt ad talia loca: vbi ⁊ ipſi aſtan-
tes proſternuntur. Nam omnia
in hoc prelio habentur arma dya-
boli ad bellandum ⁊ vincendum
⁊ ad faciendum cadere in pecca-
tuȥ maxime luxurie. Tribus eniȝ
modis facit dyabolus cadere in
luxuriam. Modo per viſum. mo-
do per colloquium. modo per ta-
ctum. Et in ballo omnia iſta con-
currunt. Nam ibi ſunt verba lu-
brica: ⁊ modulationes cantuum.
Ibi eſt fixa viſio facierum. Ibi ẽ
tactus manuum ignitarum. Et
ideo ex tali vicinitate ⁊ appropin-
quatione, modo per colloquium.
modo per viſum. modo per ta-
ctum. ſepe ignis concupiſcentie
inflãmatur. Et ideo nullus fere
eſt tam fortis tam prouidus: tam
ſanctus qui non vincatur. vnde
Auguſtinus in ſermone incipien-
te. Non debemus mirari ait. In
ſaltationibus dyabolus ſpargit
dulcedines luxuriarum: vt ſerui-
tutem innocentium ſibi compareat
animarum. Et hic bene verifica-
tur dictum Hieronymi. Ferreas
mentes libido domat. Et Augu-
ſtinus bene ſubiungit in ſermone
allegato. Redit ad domum ma-
trona malis vocibus ſtimulata.
Redit virgo inquinatis auribus
nec virgo integra: nec mulier ma-
ritata. Redit turba adoleſcenti-
um: nec dum mulieribus coniun-
cta: ⁊ conſcientia lacerata. h' ille.
vnde Hieronymus. Non credo
dicenti ſe illeſum abiiſſe ab inſpe-
ctione ſpectaculorum. Et ſubdit
iterum Joãnes eodem capitulo.

Facies earum tanquã facies ho-
minum. Non dicit facies homi-
num. Quod dicitur propter fucos.
Chorizantes nãqz exterminant
facies ſuas: vt dicitur Math.vi.
idest extra terminos naturales tra
hunt: qui .ſ. cum ſint nigre: vel cro
cei coloris: per cerusam et purpu
reũ colorem picte: apparent albe
et rubicũde. Iuuenes vero carna
libus atqz laſciuis concupiſcentijs
ſuccenſi: vt beſtiales appetitus cõ
ſequi valeant: diuerſimode ſe ſe
transformant. Nam aliqui facies
mulierum. Aliqui earundem ve-
ſtimenta. Aliqui facies virorum.
Aliqui facies ſenum: nõnulli faci
em figuramqz dyaboli ferre non
deſinunt. Et ſic diabolus in diuer
ſarum rerum ſpecies atqz imagi
nes ſe transfigurat: quo aias chri
ſti ſanguine redemptas decipiat.
ita dyabolici: et laſciui iuuenes
atqz effrenati agere conãtur. Nã
laruati et maſcarati ne ab alijs co-
gnoſcantur: omnia perquirunt lo
ca: domos intrãt: monaſteria mo
nialium viſitant: vbi quot ſacrile
gia: quot horrenda: quot nephan-
da perpetrentur peccata: quis enu
merare poteſt. Va miſeris hac ecci
ha dyabolici homines: pro mo
mentanea: pro modica: pro tempo
rali delectatione: magna et eter-
na gaudia paradiſi perditis: dya

bolo vos ſubijcientes: quia nedũ
eius equi eſtis: imo imago ſua q̃z
diu fucos: laruas: et maſcaras de-
portatis: vt patet per Auguſtinũ
de conſe.d.v.c. Fucare. vide in .c.
nullus preſbyterorum. xliij. di.
Et extra de vita et hone.cle.c. Eũ
decorem. Et quod plus eſt in huiuſ
modi vanitatibus: quãplures vtũ
tur habitu monacali et religioſo.
Qui grauiter profecto puniendi
ſunt. vt patet i aut. de ſanctiſſimis
epiſcopis. paragrapho vltimo. Et ar.
C. de epiſcopali audientia. l. mini
me. Et quod peius eſt et abhominabi
lius. hi agunt contra prohibitio
nem diuinam: vt patet deut. xxij.
c. vbi ait dominus. Non induet
mulier veſte virili: nec vir vtetur
veſte feminea. Abhominabilis
enĩ apud deum eſt qui facit hoc.
h ibi. Propterea ſanctus Seueri
nus epiſcopus in quodam ſermo
ne poſt multa dicit. Fugite chore
as et laruas. Claudite vos: ve-
ſtraſqz domos: cum deus qui vi
det in occulto non poſſit circũue
niri in aperto. Exite exite ſicut di
cit propheta de medio eorum et ſe
paramini ab eis: et ne i mũdũ quid
tetigeritis: vt veſtro reſipiſcant
ſtudio: qui hactenus veſtro ſunt
colludio decepti. Fugite iſta de
moniaca: ſi diuina deſideratis.
hec ille.

TErtio pꝛincipaliter conſiderare debemus punitionem. Non eſt credibile ꝙ deus iuſtiſſimus velit tam choꝛeizantes: qui ſunt cauſa tot peccatoꝛum ⁊ maloꝛum impunitos permittere quin puniantur ⁊ in hac vita ⁊ in futura. vnde de⁹ per Ezech. xxv. c. Pꝛo eo ꝙ plauſiſti manu: ⁊ percuſſiſti pede: ⁊ gauiſa es ex toto affectu ſuper terrā iſrl. idcirco. ecce ego extendam manū meam ſuper te: ⁊ tradam te in direptionem gentium: ⁊ interficiam te de populis. hec ille. Exoduſq̨ narrat. xxxij. c. Qđ deus per moyſez puniuit ſaltantes ⁊ feſtantes pꝛo vitulo fabricato. xxiij. milia occidēdo. Recitatur etiā in libꝛo alphabeti narrationum: ꝙ anno domini milleſimo decimo. Accidit dum Tullius pꝛeſbyter eccleſie ſancti Magni in vigilia natiuitatis domini celebraret: quaſdam mulieres cū viris in cimiterio choꝛeizare: eo pꝛohibente: ac contra ballantes ipꝛecante ⁊ dicēte. Placeat deo ⁊ beato magno vt ſic pmaneatis vſq̨ ad annum. Qđ ⁊ factum eſt. toto enim anno pluuia non cecidit ſuper eos: nec fames: nec ſitis: nec veſtimenta eoꝛum ſunt attrita: ſed ſemper vt vecoꝛdes ſaltabant. Quidam cum conaretur ſoꝛoꝛem ſuam inde educere: bꝛachium a coꝛpoꝛe ſoꝛoꝛis abſtraxit. inde ſanguine non exeunte: ⁊ ipſa ſic ballante cum alijs. Completo autem anno Obertus colonienſis archiepiſcopus: hoc audiens eos ab hoc vinculo abſoluit: quoꝛum aliqui ſtatim abſoluti: moꝛtui ſunt. Quidam ſemper trementes permanſerunt. Quidam vero continuis tribus noctibus doꝛmierunt. O miſeri ballarini: creditis vos abire impunitos etiam in hac vita: Certe de⁹ iuſtus: ⁊ ſancti: quorum feſta polluitis ⁊ vituperatis contra vos iudicia parant. Sed ⁊ ꝙ choꝛeizantes in alia vita puniantur: patet Job. xxi. d. tenent tympanum ⁊ cytharam ⁊ gaudent ad ſonitum oꝛgani. Ducūt in bonis dies ſuos ⁊ in puncto ad inferna deſcendunt. Et in ſignum huius eſt: quia choꝛee ad ſiniſtram ducūtur. Pꝛouer. iiij. Vias que a dextris ſunt nouit dominus. peruerſe autem ſunt que a ſiniſtris ſunt. Et Auguſtinus. Omnis motus petulantie: ſaltus eſt in pꝛofundū cloace. In inferno eni ſunt choꝛee ad q̄s choꝛee iſtius mundi perducūt. ſūt. n. ibi mlte pceſſiões pctoꝝ. ſ. ſupboꝝ: auaroꝝ: luxurioſoꝝ: q ſp cātabūt cātū lugubrē. Cātāt. n. cātionem ꝯtinētē. vij. verſus lu-

gubꝛes. Dicūt.n.ve: q: deū offendimus: ve: q: diabolo ꝯſenſimus ve: q: nati ſumus: ve: q: male to:q mur: ve: q: mori nō poſſimus: ve: q: nunq̄ liberabimur ve: q: cum diabolo ſemper erimus. Ad iſtas choꝛeas infernales iſte choꝛee nū dane perducunt. Sed audi terribile exemplū diuine vltionis contra ballatoꝛes. Legit̄ i libꝛo exēploꝝ. Qd erat quedā iuuenis bñ choꝛeizans vaga ⁊ laſciua: que erat cā multoꝝ peccatoꝝ. Dic igitur quadam apparuit diabolus in forma vnius viri oſtendēs ſe eſſe ballatoꝛem. Qs ꝑpendētes aliqui fecerūt venire predictā puellā. Et choꝛee viroꝝ ⁊ feminaꝝ incepte ſunt. Dū ergo diabolus trāſfiguratus cū ſupradicta iuuene choꝛeiʒaret eam de medio ballis p aera aſpoꝛtauit ad infernū in aīa ⁊ in coꝛpe. Et quo oēs perteriti remanſerūt. Idcirco.ſ. Effrem in ſermone de penitētia bene admonebat dicēs. Ubi cythara choꝛiq̄ perſtrepūt: vbi viroꝝ ac mulierū ſaltatio ibi diaboli celebritas eſt. Et qd ꝓdeſt admonitū tpis hic choꝛeas agere: feſtaq̄ celebrare: illic vo i eternū cruciari? Neq̄ eniʒ poſſibile ē ⁊ in pꝛeſenti ſeculo gaudere tpaliter: ⁊ in futuro regnare cū dño: angelo:ūq̄ intereſſe leticie. Ceterū his qui ſe hic iocis plauſibuſq̄ addicūt: illa dñi ſententia cōgruit qua dic. Ue vobis q ridetis nūc q: lugebitis illic ⁊ flebitis: hec ille. Et dñs p os Amos.viij. Cōuertā feſtiuitatē veſtram in lamentū ⁊ gaudiū veſtrū in luctū. Et Iſa.iij. Pꝛo eo q eleuate ſunt filie ſyon: ⁊ ambulauerūt extento collo: ⁊ nutib⁹ oculoꝝ ibant: ⁊ plaudebant: ⁊ ambulabant: ⁊ pedib⁹ ſuis cōpoſito gradu icedebant: decaluabit dominus verticē filiaꝝ ſyon: ⁊ dñs crinē eaꝝ nudabit. In die illa auferet dñs oꝛnamētū calciamētoꝝ ⁊ lunulas ⁊ toꝛques: ⁊ monilia: ⁊ armillas. ⁊ mitras. ⁊ diſcriminalia. ⁊ pichelides. ⁊ murenulas. ⁊ olfactoꝛiola. ⁊ inaures. ⁊ ānulos. ⁊ gēmas in fronte pendētes. ⁊ linteamina. ⁊ acus. ⁊ ſpecula. ⁊ mutatoria. ⁊ palliola. ⁊ ſyndōes. ⁊ vittas. ⁊ theriſtea. Et erit pꝛo ſuaui odoꝛe fetoꝛ ⁊ pꝛo ʒona funiculus ⁊ ꝓ criſpanti crine caluiciū ⁊ pꝛo faſcia pectoꝛali cilicium pulcherrimi quoq̄ viri tui gladio cadēt: ⁊ foꝛtes tui in pꝛelio. Et merebunt atq̄ lugebunt poꝛte eius ⁊ deſolata in terra ſedebit. Relinq̄te igit̄ has ſaltationes vt poſſitis infernales penas euadere ⁊ felicia regna poſſidere. Amen.

Feria quarta cinerum. De penitentia. Sermo.vij.

Neſatrizate vobis
the. in te. Mat. vi.
hodie ſacroſancta
mater eccleſia a ſpi
ritu ſancto illumina-
ta cūctis fidelibus repreſentat tē-
pus illud ſanctum: et optimo maxi
moqꝫ deo acceptū: qđ penitentie
tēpus et quadragēmarū merito noiatꝰ.
Ad hoc doctor gentium Paulus
dulciter nos inuitat. ij. Cor. vi. d.
Ecce nunc tempꝰ acceptabile ecce
nunc dies ſalutis. Dies quippe ſa
lutis ſunt in quibus per penitentiā
verā ſalus deus inuenit: et indefi-
cientes theſauri in empyreo celo
reponunt. Et hoc eſt qđ dicit the
ma noſtrū in euangelio hodierno
recitatū. In quo tria nobis ſingu-
laria documēta prebent. ¶ Et pri
mū eſt qꝫ hypocriſis vitiū fugere
debemus. Inquit. n. in prima pte
euangelij. Nolite fieri ſicut hypo
crite triſtes. ¶ Scđm documētū
qꝫ debemus vngere cap. i. placa-
re xp̄m: oleo ſancto bonoꝝ operū
die ac nocte nos in ipſis exercen-
do. Et hoc tangit ſcđa parte euan
gelij vbi dicit. vnge caput tuum.
¶ Tertiū documentū eſt qꝫ non
debemꝰ intēdere cumulationi reꝝ
tpaliū q̄ fragiles ſūt: ſꝫ magis cona
ri vt veras virtutū diuitias et i etnū
pmāſuras mediāte ſacra pnia aſſe
quamur ꝙ q̄ hꝫ mane tria videbimꝰ.

¶ Primo. Quiditatem.
¶ Secundo. Poteſtatem.
¶ Tertio. Inducibilitatē.
¶ Primo conſiderare debemus
penitētie quiditatē. Pnia. n. va-
rie diffinita eſt a diuerſis doctori-
bus: vt habetur. de pe. d. iij. fere.
per totum. Et in. iiij. ſenten. diſtin.
xiiij. Inter ceteros autem docto-
res eam diffinientes fuit Grego.
cum quo ꝯuenit Ambro. d. Peni
tētia eſt preterita mala plangere: et
plangenda iterū nō cōmittere: hec
ille. Magiſtraliter autē et cōplete
diffinit ſic. Penitētia eſt virtus a
deo nobis infuſa quā cōmiſſa ma
la plangimus: cū emēdatiōis p-
poſito: ipſi deo nos reconcilians.
Iſta diffinitio eſt magiſtralis et pfe
cta et totam materiam penitētie ſa
tis patenter euacuat. Cōtinet enī
q̄tuor genera cauſaꝝ quas Ph's
.ij. phy. Et in. i. ac. v. metha. enu-
merat. d. Cauſe ſunt q̄tuor. ſ. mate
rialis formalis efficiens: et finalis.
Tunc autē eſt cōpleta diffinitio
vt ait idē Ph's. i. Poſteri. Et. ij.
Phy. quādo p oēs cauſas datur.
Et in. viij. metha. dicit. Diffinitio
nes quedā ſunt p materiā quedā
p formā quedam p vtrūqꝫ. Et he
q̄dē cauſe in p̄dicta diffinitiōe icłu
dunt. Primo igit i ipſa diffinitiōe
ponit cā efficiēs cū dr. vtꝰ a deo.
Nā a nobis virtutē pnie hre non

poſſumus:ſed ipſam a deo infundente benignitate ſua obtinemus. Et hoc cõe eſt virtuti infuſe. vnde Augu. virtutẽ theologice i cõi diffiniens ait: virtus ẽ bona qualitas mẽtis: qua recte viuit: qua nullus male vtit: quã deus in nobis ſine nobis operat: hec ille. Pñia ergo cũ ſit quedaꝫ virtus a deo: nõ nr̃a induſtria ipſam acquirimus: ſed deus ex ſua benignitate: cuicunqꝫ voluerit infundit. ad Ro. ix. Nõ volentis: neqꝫ currentis ſed miſerẽtis eſt dei. Et ad Phi. ij. Deus eſt eniꝫ qui opat in nobis ⁊ velle ⁊ pficere pro bona volũtate. Et. ij Cor. iij. Nõ ꝙ ſufficientes ſimus cogitare aliqd a nobis quaſi ex nobis: ſed ſufficiẽtia noſtra ex deo ẽ. Hoc cognoſcẽs. Hiero. xxxi. dicebat in pſona peccatoris. Conuerte me ⁊ ꝯuertar: ꝗ tu dñs deus me⁹: poſtqꝫ eniꝫ ꝯuertiſti me: egi pniaꝫ ¶ Scḋa cã dr̃ formalis pfectiua. Forma enim vt ait Philo. viij. metha. Eſt que dat eſſe rei. Et in. ij. Phiſi. Forma eſt finis materie. In diffinitiõe igit' pnie notat cã formalis cũ dicit. Nobis infuſa. ſ. p gratiã gratũ facientẽ: ſine q̃ nulla pnia eſt vera nec deo grata: ſine qua nullus dolor de peccatis ẽ vtilis. Per nos eniꝫ i peccata dilabi poſſumus ⁊ demereri: ſed nõ poſſum⁹ a peccatis deſiſtere ⁊ reſurgere: vel opus meritoriũ agere ſine diuina grã que eſt forma anime viuificans ⁊ pficiens. De qua inquit apoſtol⁹. i. Cor. xv. Gratia aũt dei ſum id qḋ ſum. Et Augu. in Enchiridion. ait. Ad bene agendũ: nõ bene erit hoi abdito ⁊ vendito p peccatũ: niſi eũ p ſuã gratiã redimat ille qui dicit. Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis: hec ille. ¶ Tertia dicit cauſa materialis ⁊ obiectiua cuꝫ ſubinfert. Qua cõmiſſa: mala plãgimus: cũ emendationis ꝓpoſito. Cum eniꝫ dicit: cõmiſſa mala. De malis cõmiſſis ⁊ actualibus itelligendum eſt: q: de peccato originali proprie loquẽdo: nõ poteſt eſſe penitẽtia. Na ipſa ꝯtritio ⁊ penitẽtia vt dicit. ſ. Doc. in. iiij. d. xvij. q. ij. reſpicit ea que a nobis voluntarie commiſſa ſunt. Originale autẽ peccatuꝫ nõ eſt ex ꝓpria voluntate nr̃a introductum: ſed ex viciata nunc origine ꝯtractuꝫ. Bene de eo põt eſſe dolor ⁊ diſplicẽtia: ſicut de oĩ alio defectu: ſed nõ eſt ꝓprie penitentia. Unde pnia in duobus materialiter ꝯſiſtit. ſ. in dolore preteritoꝝ peccatoꝝ: ⁊ in ꝓpoſito cauẽdi a futuris. Nihil eniꝫ ꝓdeſſet de tranſactis dolere: niſi futura euitarent. Quapropter Augu. in ſolilo. Et de pe. d. iij. c. Inanis eſt penitẽtia: quã ſequẽs culpa coinqui-

nat. Vulnus iteratum ſanatur tar
dius. Frequenter peccans ⁊ lugẽs
veniam vix merebitur. Nihil p̱
ſunt laméta ſi replicantur peccata.
Nihil valet veniã de malis po-
ſcere ⁊ mala denuo iterare: hec il-
le. Et Smaragdus. de penitẽ. di.
iij. c. Ille penitẽtiã digne agit: qui
ſic preterita mala deplorat: vt futu
ra iterum non committat. Nam qui
plangit peccatũ: ⁊ iterum admit
tit peccatum: quaſi quis lauet la-
terem crudum: quem quanto ma
gis abluit tanto magis lutũ facit:
hec ille. Et Iſidorus de ſummo
bono de peniten. diſtin. iij. c. Irri-
ſor. Eſt non penitens: qui adhuc
agit quod penitet. Nec videtur
deum poſcere ſubditus: ſed ſub-
ſannare ſuperbus. Et Gregorius
de penitentia diſtin. iij. Peniten-
tiam quippe agere digne non poſ
ſumus: niſi modum quoq̃ penitẽ
tie cognoſcamus. Penitentiam
quippe agere eſt: ⁊ preterita mala
plangere: ⁊ plangenda non perpe
trare. Nam qui ſic alia deplorat:
vt iterum alia cõmittat: adhuc pe-
nitentiã agere aut ignorat aut diſ
ſimulat. Quid enĩ prodeſt ſi pec
cata luxurie quis defleat: ⁊ tamen
adhuc auaritie eſtibus anhelat:
hec ille. ¶ Quarta cauſa dicitur
finalis ⁊ tangitur ibi. Deo recõci
lians. Finis enĩ penitentie eſt de-
um offenſum recõciliare ⁊ vitam
eternam adipiſci. vnde dicitur.
Mat. iij. ⁊ iiij. Penitentiã agite
appropinquabit enim regnum ce-
lorum. Hec eſt vera oblatio cele-
ſtem patrẽ reconcilians ⁊ placãs.
De qua Lactantius libro. vi. c. xxiiij.
ait. Nam ſi liberos noſtros cũ de
lictorum ſuorum cernimus peni-
tere: correctos eſſe arbitramur: ⁊
abdicatos abiectoſq̃ rurſus tamẽ
ſuſtentamus: ſuſcipimus: fouemus:
amplectimur. Cur deſperamus cle
mentiam dei patris penitẽdo poſ-
ſe placari? Ergo idem deus ac pa
rens indulgentiſſimus remiſſurũ
ſe penitentibus peccata promittit:
⁊ oblituꝝ omnes iniquitates eius
qui iuſticiam denuo ceperit ope-
rari: hec ille.

Secundo principa-
liter cõſiderare de
bemus penitentie
poteſtatem. Hic
venit pulchre di-
ſputandum. Utrum penitentia ſit
tante poteſtatis ⁊ virtutis: vt om-
nia peccata mortalia auferat ⁊ di-
mittat. Et videtur ꝙ non. Di-
cit enim Ariſtote. primo. de celo. ⁊
viij. Phyſicorum. Finiti ad infinitũ
nulla eſt proportio. Tunc ſic. Pec
catum mortale commiſſuꝫ: vt vo-
lunt ſacri theologi eſt infinitum:
quia eſt offenſa dei: infinitatem

trahens ex parte obiecti: quod eſt deus infinitus. Penitentia aũt noſtra eſt finita: q: procedit a principio finito .ſ. a nobis q̃ creature finite ſumus. Ergo penitentia non eſt tante poteſtatis ⁊ virtutis vt ꝑcã culpa ⁊ peccatũ infinitũ deleat; ad hec Rñdet .ſ. Tho. i. iiij. d. xiiij .q. i. arti. primo. Et. iij. p. q. lxxxvi. arti. primo. d. Peccatũ mortale cõmiſſum ſeu offenſa cõmiſſa: poteſt ↄſiderari duobus modis. Uno modo ex parte auerſionis: ⁊ ſic peccatũ mortale eſt infinitũ: q: per ipſũ vertit̃ dorſum deo: q̃ eſt bonũ infinitum. Alio modo peccatũ mortale poteſt ↄſiderari ex parte ↄuerſionis: ⁊ ſic peccatũ mortale eſt finitũ: q: ↄuertit ſe ad creaturam que eſt finita: verbi gratia. Cõmittens homicidiũ auertit ſe a deo q̄ ẽ bonũ infinitum: q̃ precipit non occides ⁊ conuertit ſe ad creaturã occidendo hominẽ. Et ex hac parte peccatũ eſt finitũ. Et ſic eſt ĩ furto ⁊ reliq̃s peccatis. Et ſimiliter dicẽdũ eſt: q: penitentiã põt ↄſiderari duobus modis. Uno modo ex pte noſtra inquantũ procedit a nobis ⁊ ſic eſt finita. Alio mõ conſiderat̃ penitentia inquantũ ꝓcedit ex pte gratie que eſt dei ſimilitudo: ⁊ in virtute diuine miſericordie opãs in nobis que eſt infinita: ⁊ ſic ipſa penitentia eſt infinita ⁊ meriti infiniti. Habet inſuper ipſa penitẽtia efficaciã ex virtute paſſionis chriſti: que infiniti valoris quodãmõ eſt inquãtũ fuit paſſio dei ⁊ hominis. Et ſic iterũ penitentia eſt meriti ĩfiniti: omnia peccata: oẽs culpas: oẽs offenſiones tollens atq̃ delens. Qđ ſi aliter eſſet ſm̃ .ſ. Tho. iij. p. vbi ſupra. quattuor magna inconuenientia ſequerentur. Primum inconueniens eſt: quia deus eſſet mendax ⁊ falſarius: qui nos omnes ad penitẽtiam vocat. ⁊ tamẽ ipſa non eſſet ſufficiẽs ad delendũ peccatũ. Qđ autem vocet nos ad penitentiam: patet in pluribus locis ſacre ſcripture. Secũdũ inconueniẽs qđ ſequeret̃ur: eſt q: hoc derogaret virtuti gratie per quã mouet cor cuiuſcũq̃ peccatoris ad penitẽtiam: iuxta illud ꝓuer. xxi. Cor regis in manu domini: ⁊ quocũq̃ voluerit vertet illud. Tertiũ incõueniẽs eẽt: quia hoc repugnaret diuine miſericordie. De qua dicit̃ Joel. ij. Benignus ⁊ miſericors eſt: ⁊ patiens ⁊ multe miſericordie: ⁊ preſtabilis ſuper malitiã. vñ Hiero. ad Ruſticũ. Nihil ſic offendit deũ: ſicut cor impenitens. Solũ deſperationis crimen ẽ: qđ veniã non conſequitur. h̃ ille. Quartũ inconueniens eſſet: q: derogaret paſſioni chriſti: per quã penitẽtia ⁊ cetera

ſacramenta operantur. ⁊ non eſt aliud dicere: niſi q passio christi non fuit sufficiens ad delendum peccata hominū: cum tamē minima gutta sanguinis eius in passione fuſa fuerit ſufficientiſſimū remedium ad delendum peccata totius mundi. vt patet. i. Jo. ij. Ipse eſt ꝓpitiatio pro peccatis noſtris. Non tm̄ pro noſtris ſed etiam totius mundi. Concludendum igitur eſt ⁊ indubitanter tenendū: q ipſa penitentia eſt tante poteſtatis: vt per ipſam omnia peccata hominum in hac vita remittantur: vnde poſito caſu q aliquis tot ſcelera ⁊ nephanda cōmiſerit quot ſunt arene i littore quot ſūt gutte i mari: i fluuijs: in fontib⁹: i paludibus: quot ſunt herbe ſuper faciē terre: quot ſunt pili in animalibus quot ſunt ſtelle in firmamento: dico ⁊ affirmo q ſi talis peccator cōtritus fuerit ⁊ confeſſus ex virtute penitentie: omnia ſibi remittentur: oīa delebuntur: atq̄ relaxabūtur. Hec veritas patet ex ore dei. ſcripta ab Ezechiel. xviij. c. Et in decretis. l. d. c. ponderet. xxiiij. q. prima. ſi petrus. Et. xxvi. q. vi. Ecce. Et. c. ſi preſbyter. Et. c. cognouimus. Et. xxvij. q. i. parapho vltimo. Et de pe. d. i. parapho his idē. Et parapho q̄zobrem. Et. c. eius diffinitionē. Et iterum de pe. di. iiij. parapho. Porro. ⁊ parapho. Finis. Et de pe. di. vij. c. Nullus. vbi ſic dicit. Si autē impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis ſuis que operatus eſt ⁊ cuſtodierit vniuerſa precepta mea: ⁊ fecerit iudicium ⁊ iuſtitiam: vita viuet ⁊ non morietur: omnium iniquitatum eius quas operatus eſt nō recordabor. In iuſtitia ſua quā operatus eſt viuet. Nunquid voluntatis mee eſt mors impij dicit dominus deus ⁊ non vt conuertatur a vijs ſuis ⁊ viuat: Et īfra. Et cum auerterit ſe impius ab impietate ſua quam operatus eſt ⁊ fecerit iudicium ⁊ iuſtitiam: ipſe animam ſuam viuificabit. Conſiderans enim ⁊ auertens ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis quas operatus eſt: vita viuet ⁊ non morietur. hec ille. O penitentia ſalutifera. O medicamētū ſaluberrimū. O firma ſpes omniū peccatorum. Per te relaxantur omnia peccata. per te euaditur infern⁹. per te vincit dyabolus. per te de⁹ nat⁹ mitis efficit. per te acquiritur regnū celoꝝ. per te pene eterne in tēporales mutant. per te remouētur oēs defect⁹. per te reſtituūtur oēs virtutes. per te bona p peccatū mortificata reducunt ad vitā. p te letificant oēs angeloꝝ chori. p te paradiſus implet. Hoc ē qđ

ait Criſo. in ſermone de penitẽtia qui incipit. Prouida mẽte: vbi ſic ait. O pnīa que miſerante deo pec catū remittis paradiſum reſeras: ↄtritum ſanas: triſtem exhilaras: vitam de interitu reuocas: ſtatum reſtauras: honorē innouas: fiduciā reformas: vireſq; et gratiā habun dātiorē refundis. O penitētia quid de te nō referam? omnia ligata tu ſoluis: oīa aduerſa tu mitigas: oīa contrita tu ſanas: oīa confuſa tu lu cidas: oīa deſperata tu aīas. O pe nitētia rutilantior auro: ſplēdidior argento: quam nō vincit peccatū: nec defectio ſuperat: nec deſpera- tio delet. Penitentia reſpuit auari ciam: horret luxuriam: fugit furo- rem: firmat amorē: calcat ſuperbiā: linguam continet: componit mo- res: odit maliciam. O pnīa miſeri cordie mater. O magiſtra ↄtutū. Magna vbera mater quibus reos ſo luis: reficis delinquētes: lapſos re leuas: et recreas deſpatos. hec ille. Et Aug. lib. de eccl'aſticis dogma tibus. Pnīa aboleri peccata indu bitāter credimus: ita q in vltimo vite veniam inueniat ſi cōmiſſorū penitet: hec ille. Et ita patz pars ſecū da pncipalis.

Tertio principaliter ↄſiderare debem⁹ pnīe inducibilitatē. Ad pnīam quippe triplici pſertim lege inducimur.

Primo lege naturali.

Scdo lege diuinali.

Tertio lege exēplari.

Primo ad pnīam pagendam inducimur lege naturali. Nam ho mo quantūcūq; maxim⁹ peccator ſit: et quocūq; genere peccati detē tus: habet tn̄ in hac vita naturalē ſemp aptitudinē et potētiā: qua ↄ- tibilis eſt de malo in bonū. vnde Phs. vij. ethi. Incōtinens eſt pe nitiuus et ſanabilis. Et idem libro predicamentoꝝ. Prauus ad me- liores exercitationes deductus p- ficiet vt melior ſit. Ratio eſt: quia hō i hac vita nō ē determīat⁹ aut neceſſitatus ad vnū tantū. ſed ſe hz ad oppoſita. Ideo Ari. ij. Phy. Hirūdo nidū: aranea telā: et plāte folia: ſemp eodē modo faciunt: nō autē homo: q deliberate agit. Et ibidem. Alia animalia magis agū tur q agant. hō vero agit: q eſt i potentia ſua. Et idem. ij. Periar. Et. ix. Metha. potētie naturales ſunt determīate ad vnū: potentie vero rōnales ſe habent ad oppoſi ta. Nam cum hō ſit corporeus. na turam variabilē et mutabilem ſeq tur. Ait enim. Gilbertus porreta- neus in libro ſex principioꝝ. Ani- ma coniuncta corpori ↄpleriones corporis imitatur. Hoc confirmat per Phm. viij. Phy. vn̄ eccleſia

ſtici. xv. Dicit̃ deus ab initio cõſti
tuit hoiem ⁊ reliquit illũ in manu
ↄſilij ſui. Adiecit mandata ⁊ pce-
pta ſua. Si volueris mãdata ſua
re: conſeruabũt te: ⁊ i perpetuũ fi
dē placitam facere. Appoſuit tibi
aquã ⁊ ignē: ad qδ volueris por-
rige manũ tuã. Ante hoiem vita
⁊ mors: bonũ ⁊ malũ. Qδ pla-
cuerit ei dabit̃ illi. h ille. Hãc natu
rã ſic mutabilē: ſic ſtabilē: nō hñt
miſeri dãnati. Non ēt infernales
demones: q: profecto aſperimaꝫ
penitentiam agerent. Nã cum de
mon mulierem quãdam obſediſ-
ſet in ciuitate colonie: publice di-
xit. Uere ſi eſſet colũna ferrea ra
ſorijs ⁊ clauis acutiſſimis repleta:
⁊ a terra vſqꝫ ad celum erecta. ſi
ego carnē haberem qua pati poſ
ſemper illam me trahere vellem
vſqꝫ ad diem iudicij: modo aſcen-
dendo: modo deſcendendo: dum
tamē poſſem redire ad illã excel-
lentiam in qua ſemel fui. Clamat
natura. O peccator: age penitētiã.
Nolite in naturaꝫ demonũ ⁊ dam
natoꝝ conuertere: qui penitentie
nō ſunt ſuſceptiui: cum via eoꝝ
ſit tranſacta: ⁊ ad terminum prefi
xum ⁊ imobileꝫ iam peruenerũt.
¶ Secũdo ad penitentiã pagen-
dam iducimur lege diuinali. glo-
ſus deus: xpõ factus: paſſibilis ⁊
mortalis crucē aſcēdit cũ clamo-
re valido ⁊ lachrymis petēs: eos vt
de ſuis pctis pniaꝫ agãt: dulciter
inuitãs, put ſcribit Ezech. xviij. c.
Cōuertimini ⁊ agite pniaꝫ ab oi-
bus iniqtatibus vris: ⁊ nō erit vo
bis i ruinam iniqtas. Proijcite a
vobis oēs puaricatiōes vras, i q
bus puaricati eſtis: ⁊ facite vobis
cor nouũ ⁊ ſpiritũ nouũ. Et quare
moriemini domus iſrel: Qr nolo
mortē petōris: ſꝫ vt magis cōuer-
tat̃ ⁊ viuat dic̄ dñs iſrael. Reuer
timini ⁊ viuite. hec ille. Nã vt pꝫ
Mat. ix. ⁊ Luc. v. Nō venit vo
care iuſtos ad penitentiam ſꝫ pec
catores. Legit̃ .n. q̄ quidã mona-
chus. ſ. Ber. apoſtatauit. Huic xps
appuit exhortãs eũ vt ad monaſte
riũ rediret: illo aũt renuēte: xps oñ
dit ſe illi totũ flagellatũ: totũ vulne
ratũ. ſicut fuerat i die veneris ſcti. di
cens. Ecce vulnera a iudeis mihi
facta: ecce manus: ecce pedes clauis
affixi: ecce ſanguis vndiqꝫ fluens.
Ecce caput ſpinis coronatũ: ecce
latus aptũ. reuertē fili mi. Reuertē
ad mōaſteriũ: q: niſi reuerſus fue
ris oia vulnera: oēs plagas mihi
renouas. Et ſtatī diſparuit. monachus
vo ↄpũctus: lachrymis ⁊ eiulãs: ad
mōaſteriũ rediit: ⁊ ſancte vixit. vñ
Bernardus. Exiuit chriſtus a pa
tre depoſito diademate. nudis in
cedens pedibus: capite aſperſo cri
ne: flens ⁊ eiulans: qrens ouē quã

perdiderat. hec iſte. Hoc ſancti de uotiſſime contemplantes: licet ſine peccato eſſent duriſſimā tamen faciebant penitentiā: de quib⁹ Hie. tantū in mediū adducam: qui ad Euſto. ſcribens inquit. O quotiēs egoipſe i heremo conſtitutus: ⁊ in illa vaſta ſolitudine: que exuſta ſolis ardoribus: horridū monachis preſtat habitaculū: putabā me romanis intereſſe delicijs. Sedebā ſolus: qꝛ amaritudine repletꝰ erā. Horrebant ſacco mēbra deformi. ⁊ ſqualida cutis ſitum ethiopiſſe carnis obduxerat. Quotidie lacrime: quotidie gemitꝰ: ⁊ ſi quando repugnantē ſomnus īminens oppreſſiſſet: nuda humo vix oſſa herētia collidebā. De cibis vo ⁊ potu taceo: cū etiā lāguētes monachi aqua frigida vtant: ⁊ coctū aliqd accepiſſe luxuria ſit. Ille igit ego qui ob gehēne metum tali me carcere ipſe dānauerām: ſcorpionum tantū ſocius ⁊ ferarū: ſepe choris intererā puellarū. Pallebant ora ieiunijs: ⁊ mens eſtuabat deſiderio: in frigido corpore: ⁊ ante hominem ſua iam carne premortuo: ſola libidinum incendia bulliebāt. Itaqꝫ omni auxilio deſtitutus: ad ieſu iacebam pedes: rigabam lachrymis: crine tergebam: ⁊ repugnantem carnem hebdomadarū inedia ſubiugabā: hec ille. Propterea magiſter gentiū Paulus ait. Ro. ij. Ignoras qm̄ benignitas dei ad penitentiam te adducit: Et Jo. in apoc. c. ij. Memor eſto itaqꝫ vnde excideris ⁊ age piam ⁊ prima opera fac. ¶ Tertio ad penitētiam pagendam inducimur lege ſiue inductione exemplari. Quid aliud clamat ſcōꝝ vita niſi vt penitētiam agamus: Sed ceteris pretermiſſis: Peregrini i medium pferamus exemplum. Hic ſiquidē Peregrinꝰ ita vocatus. filius dn̄i Jacobi magnatis de caſtilia mundo relicto: vt fructuoſam ageret penitentiā. heremū petijt. Ubi commorāte accidit: vt filia regis caſtilie illuc venatum pgeret q̄ aberrans ⁊ vaga ſero ad peregrini cellā diuertit. Jn nocte temptatus cum puella rem carnalē egit. quā deflorarā: occidit: ⁊ ſecreto loco ſepeliuit. Querit puella diligēter: ⁊ querētibus cum iuramento Peregrinꝰ affirmat ſe eam nō vidiſſe. Reuerſus miſer in ſe mirabili penitētia corpus macerauit. Decreuitqꝫ firmiter nunq̄ amplꝰ loqui: nec ad celū caput leuare: ſed vt beſtia pedibus ambulare: donec de ipſis ſceleribus veniam a chriſto impetraſſet. Sic incedens: die quadā a venatoribus captus: regi caſtille pn̄tatus eſt. nō loquēs: quē tamen rex libenter vidit. Interim

vxoꝛ regis filiũm peperit: qui ad baptiſmum poꝛtatus miraculoſe locutus ait. Peregrine leua iã ca put: q: dimiſſa ſũt tibi peccata tua Quo audito oẽs ſtupuerunt. At Peregrinꝰ caput leuans ⁊ loq̄ns rem ſerioſe oĩbus aſtantibus nar rauit. Rex autẽ cum ipſo magno comitante populo: ad heremũ ac ceſſit: ⁊ adinuenerunt puelle coꝛ pus. Oꝛat peregrinus: ⁊ puella ſu ſcitatur: quo maximũ exoꝛtum eſt gaudium. Tunc pegrinus in oꝛa tione ſuſpẽſus: deo ſpiꝫ reddidit: ⁊ i celo penitẽtie fructus aſſequturꝰ. Huius autẽ pfectiſſima fuit peni tentia. de qua ait Chꝛiſo. de pe. d. pꝛima. Perfecta penitentia cogit peccatoꝛẽ omnia libẽter ſufferre. In coꝛde eiꝰ ꝯtritio. In oꝛe cõfeſ ſio. In opere tota humilitas. Et h̄ eſt fructifera. hec ille. Facite igitur penitẽtiam o peccatoꝛes: facite pe nitentiam. O prelati. O clerici. O mundani: facite penitentiã. quĩ h̄ habebitis gratiã ⁊ in futuro glo riam. Amen.

Feria eadẽ. De ieiunio Ser mo octauus.

Cum ieiunatis. no lite fieri ſicut hypo crite. Mat. vj. pꝛe claram ieiunioꝛum abſtinentiã quiſq3 recto mentis oculo intueri velit: haud aliter pfecto eã amplexari vtile iudicabit. q̃ȝ p curandis egri tudinibus carnis: amare etiã me dicine auidiſſime ſuſcipi cõſuene runt. Siquidẽ hanc curandis ais ſalubꝛiter inſtitutam eſſe nõ ambi gimus: vt eo valẽtius animus ipſe carnis iugũ e ceruicibus excutiat quo ex ciboꝝ iedia minus valida ad reſiſtendũ ſpiritui ipſa reddet. Sed h̄ hypocrite infelices facere recuſant. qui ieiunia que ſuſcipiũt nõ ad anime ſalutẽ: ſed ad falſam ſanctitatis ymaginem cõtoꝛquere nõ deſinunt. Quoꝝ quidẽ hypo criſim deus ſacra hodierni euãge lij lectiõe in ieiunio ſuſcipiẽdo eui tare nos admonet dicens. Cum ie iunatis nolite fieri ſicut hypocrite. De quo ieiunio ad noſtrã inſtru ctionẽ tria vtiliter ꝯtẽplabimur.

Pꝛimo. Ieiunij diffinitiõem.

Scḋo. Ieiunij fructificatiõem.

Tertio. Ieiunij pꝛepatiõem.

Primo cõtemplari debemus ieiunij diffinitionẽ. vt igitur per fecte innoteſcat quid ſit ieiunium: diffiniemus illud ſm quattuoꝛ ge nera cauſarum. Pꝛimo ſm cauſaꝫ efficientem. Scḋo ſm cauſam ma terialem. Tertio ſm cauſaꝫ foꝛma lem. Quarto ſm cauſam finalem. Ex dictis. ſ. Doc. in. xx. q. d. cclvij. Et in. iiij. ſeñ. di. xv. Et dñs Pe trus de palude in. iiij. di. xv. Ieiu

nium ſic magiſtraliť diffinitur. Je
iuniū eſt abſtinentia a cibo ⁊ potu
ab eccleſia inſtitutū: intuitu ſatiſfa-
ciendi vel vitandi peccatum ad vi
tam eternam acquirendā. Prima
cauſa efficiens tangitur ibi. Ab ec
cleſia inſtitutū. Circa quā queriť
vtrum ieiunium ſit ſub precepto.
Reſpōdeo ſm .ſ. doc. vbi ſupra.
Qđ ieiuniū inquantū pertinet ad
correctōem peccati vel ſatiſfactiōe
in penitentia vel ad eleuationē mē
tis ad ſpūalia. ſic in cōmuni cadit
ſub precepto legis noſtre. Sed de
terminatio tēporis ⁊ modi ieiunādi
ſm conuenientiā ⁊ vtilitatem popu
li chriſtiani cadit ſub pcepto iuris
poſitiui. Et ſm talem conſiderationē
dicimus: ꝙ eccleſia eſt cauſa effici
ens ⁊ cauſa precipiēs ieiunij. Lex
enim naturalis licet in generali p-
cipiat ieiuniū: tñ nō determinat tē
pus: neqȝ modū: neqȝ cibus: neqȝ
horā: ſed hec determiat ⁊ precipit
lex poſitiua: ſancte matris eccleſie
per ſuos ſacros canones. vt patet
in decretis. de conſe. d. iij. c. Nō lȝ. c.
Nō oȝ. Et. c. Placuit. Et de cōſe.
d. v. c. Quadrageſima ⁊ ſūt Gre
gorij vba i Homil. Quadrageſi
ma ſūma obſeruatōe obſeruāda
eſt vt ieiuniū in ea preter domini-
cos dies qui de abſtinētia ſunt ſub
tracti niſi quem infirmitas impe-
dierit nullatenus ſoluatur: q: ipſi

dies decime ſunt anni. H ille. Un-
de teneťť omnes ⁊ ſinguli chriſtia
ni ex precepto ieiunare: niſi legiti-
me excuſentur: put in tertie partis
fine patebit. Euſebius quoqȝ pa
pa de conſe. diſt. v. c. Jeiunia. ait.
Jeiunia in eccleſia a ſacerdotibus
inſtituta: ſine neceſſitate rōnabili nō
ſoluāt. hec ille. Quia vt ſcribitur.
xiiij. q. i. Quiſquis preceptis non
obtemperat reus eſt ⁊ debitor pe
ne: ⁊ iſra. Qđ precipitur. impať.
Et qđ imperatur: neceſſe eſt fieri.
Et di. xij. c. Preceptis. diciť. Pre
ceptis apoſtolicis nō dura ſupbia
reſiſtatur: ſed per obedientiā: que
a ſancta romana eccleſia ⁊ apoſto
lica auctoritate iuſſa ſunt ſalutifere
impleanť. Et. c. Non decet. eadē
di. Caliſtus papa ait. Sicut filius
dei venit facere volūtatem patris
ſic ⁊ vos replete volūtatē matris
veſtre: que eſt eccleſia. Et di. xix. c.
Sic omnes. diciť. Sic oēs apo
ſtolice ſedis ſanctōnes accipiende
ſunt: tanqȝ ipſius diuina voce pe-
tri firmate Jdem habeť in. c. Jn
memoriā. Et capitulo. Enimuero.
Et capitulo. Nulli fas. ea. diſt. Et
colligiť hoc ex verbo xpi. Mat.
xviij. Si eccleſiam non audierit ſit
tibi ſicut ethnycus ⁊ publicanus.
Sancta ergo mater eccleſia conſti
tuit ieiunia quadrageſime ſub pre
cepto: cui obtemperādū eſt. Et ꝙ

ipſum ieiunium ſub pꝛecepto ſcḋá
dum ſit vt dictum eſt. Non ſolum
ſacri canões affirmát. ſed ⁊ Theo
logoꝝ ſcola. in. iiij. ſen. d. xv. Irre
fragabiliter tenet. Eſt igiť duplex
cauſa efficiens ieiunij. ſ. naturalis
⁊ eccleſiaſticalis. ¶ Scḋo in pdi-
cta diffinitione tangitur cá mate-
rialis: ibi. Abſtinentia a cibo ⁊ po
tu. i. ꝙ cibis vtamur quadrageſi-
malibus: ⁊ ꝙ ſemel comedamus
in die. Sꝫ dices. licet ne in quadra
geſima comedere oua ⁊ lacticinia
ſcilicet lac vel caſeum vel butiruꝫ:
reſpõdet. ſ. Doc. in. xxij. q. cxlvij.
ar. vltimo. Et in. iiij. ſen. Et. d. Pe
trus de palude vt ſupꝛa. Et in de-
cretis quoqꝫ diſt. xij. c. Illa dic. Et
lxxvi. c. Utinam. Et Grego. ſcri-
bens ad Auguſtinũ epm̃ angloꝝ
di. iiij. c. Deniqꝫ. ꝙ nõ licet. dicẽs
ſic. Par autẽ eſt vt qui his die-
bus a carne aĩaliuꝫ abſtinem⁹: ab
omnibus quoqꝫ que ſementinam
trahunt originem ieiunemus a la-
cte vꝫ ⁊ caſeo ⁊ ouis. hec ibi. Eſus
autem carniũ vt dicit. ſ. Doc. vni-
uerſaliter in omni ieiunio pꝛohibe
tur: quia generaliter magis eſt dele-
ctabilis: ⁊ ad humoꝛeꝫ luxurie ma
gis cooperať. In alijs autem ieiu
nijs extra quadrageſimã. diuerſe
conſuetudines comedendi ſunt. quas
quiſqꝫ obſeruare poteſt ſcḋm moꝛeſ
eoꝛum inter quos conuerſatur. Et
Hieronymus ad Lucianũ ⁊ ha-
betur ĩ decretis. di. lxxvi. c. Utiná.
Et ſcḋm hanc materialem cauſam
diffinitur ieiunium ab Iſidoꝛo ſic
Ieiuniũ eſt parſimonia victus ab
ſtinentiaqꝫ ciboꝝ. Hec enim abſti
nẽtia multũ commendať ⁊ perſuade
tur. di. xxxv. c. Sexto die. Et de ↄſe.
di. v. c. Sint tibi quotidiana. Et. c.
Sint tibi ieiunia. vſqꝫ ad. c. Legi-
mus: q̃ ſunt numero. xiij. ¶ Tertiõ
cauſa foꝛmalis in pꝛedicta diffini-
tione tangitur ibi. Intuitu ſatiſfaci
endi vel vitandi peccatũ. Refoꝛ-
matur enim aĩa per abſtinẽtiã coꝛ
poris. Nam per ingluuiẽ atqꝫ cra
pulam aĩa perdit ſuũ eſſe foꝛmale
ſcꝫ gratiam: ⁊ oꝛnamentũ ſpiritua-
le. ſed per ieiunium ⁊ per abſti-
nentiam anima refoꝛmatur ⁊ re-
ponitur in ſuo eſſe ſpirituali. Et
ſcḋm hanc cauſam foꝛmalẽ Hiero.
diffinit ieiunium ſic. Ieiuniũ eſt ꝑ
fecta virtus ⁊ ceteraꝝ fundamen-
tum virtutũ. ¶ Quarto cauſa fi-
nalis in pꝛedicta diffinitiõe tãgitur
ibi. Ad vitã eternã acquirendam.
Iõ. n. ieiunamus vt poſſimus cuꝫ
xp̃o ieiunãte celũ ingredi. vñ ait.
Gre. A paradiſi gaudijs per gulaꝫ
cecidimus: ſed ad h per abſtinen-
tiam inſurgamus. Et Ambroſius
diſtin. xxxv. c. Sexto die. Gulla a
paradiſo regnantem expulit. ab-
ſtinentia ad paradiſum reuocauit

errantē. vnde Helias vt habetur.
iij. Re.xix. Poſt ieiuniū raptus ē
in celum: ſic noſtro ieiunio in celū
tanq̄ȝ in finē noſtrum tendimus.
Et hec de primo principali.

S Ecundo principa-
liter debemus ieiu
nij cōſiderare fru-
ctificationē. Ex ſa
croſanctiſſimo ie-
iunio. Duodecim fructus ſuauiſſi
mi oriuntur: quos ex diuerſoꝝ do
ctoꝝ dictis collegi. ¶ Primus er
go ieiunij fructus eſt carnis ſubiu
gatio: iſte fructus habet̄ a. ſ. Doc.
in. xxij. vbi. s̄. Et in. iiij. di. xv. q. iij.
ar. i. Ex duplici enim ſubſtātia cō
poſitus eſt homo corporali. ſ. ⁊ ſpi
rituali: vt pȝ per Phm. ij. de ani-
ma. Natura aūt corporis ſm ordi
nem rationis: eſt q̄ ſpūi ſubijciat̄.
Et natura ſpūs: eſt vt carni dn̄et̄:
eam dirigendo ⁊ ad virtutis exer
citiū ea vtēdo. Hanc aūt duplicē
virtutē ſeu naturā ponit Ariſt. iij.
de anima. Cōparando eas duab⁹
ſperis celeſtibus: quaꝝ vna. ſ. infe
rior a ſuperiori mouet̄ ⁊ regulat̄:
licet inferior aliquē propriȝ mo-
tum habeat: ꝓpter qd̄ ñ ab ordi-
ne ſupiori nō deuiat. Sic etiam in
hoie duplex eſt virtus ſeu natura
. ſ. inferior. i. appetitus ſenſitiuus:
⁊ ſupior. i. mens ſeu ratio que ap-
petitū gubernat. Hec aūt facit ipa
ratio: maxie p virtutē abſtinentie:
que ꝓhibet ne qd nimis corpori
detur. vn̄ Macrobius de ſomno
ſcipionis ait. Tēperantia eſt i nul
lo moderamine rōnis legē excede
re ſubiugo rōnis cupiditates do-
mare: hec ille. Ex quo pȝ q̄ ieiuni
diū efficax ad reprimendā carnis
rebellionē: ⁊ eā ſpiritui ſubiugan-
dā: aut ſubijciendā: eſt ieiunium.
Ideo Apoſt. Pa. i. Co. ix. Caſti
go corp⁹ meū ⁊ in ſuitutē redigo.
vn̄ Hiero. in epl'a ad Euſto. xxxij.
q. v. c. Si paulus. Si Paulus in-
quit vas electionis ⁊ preparatus
in euāgelio xp̄i: ob carnis aculeos
⁊ incētiua vitioꝝ: repmit corpus
ſuuȝ ⁊ in ſeruitutē ſubicit ne alijs
predicans ipſe reprob⁹ efficiatur:
⁊ tamē videt aliam legē in mēbris
ſuis: repugnantē legi mentis ſue. ⁊
captiuanteȝ in lege peccati. ſi poſt
nuditatem ieiunia famē carceres
flagella ſupplicia in ſemet reuer-
ſus exclamat. Infelix ego hō quis
me liberabit de corpe mortis hu-
ius: tu te putas ſecuram eſſe debe
re: hec ille. ¶ Scd̄s ieiunij fruct⁹:
eſt chriſti cōformatio. Chriſtus eniȝ
etiam ſm q̄ homo: eſt caput ec-
cleſie. Apoſto. ad Ephe. primo.
Ipſum dedit caput ſuper oēm ec-
cleſiam. Et quia nos chriſtiani ſu-
mus eius mēbra: ideo ipſi capiti
noſtro xp̄o conformari debemus.

Ieiunauit ipſe xp̄us quadraginta
diebus ⁊ quadraginta noctibus.
Mat. iiij. Igitur ⁊ nos abſtinere ⁊
ieiunare oportet. vn̄ dicit. ſ. Doc.
in. xxij. q. cxlvij. ar. vij. Seminan-
tes enim dum carnē ſuā affligūt:
cōformātur paſſioni xp̄i. que ma
xime cōpleta fuit hora none: quan
do inclinato capite emiſit ſpiritū.
Et hec ē competēs hora comedē
di: vt dicit. ſ. Doc. quia expectatio
vſqȝ ad nonam affligit: ante vero
notabiliter comedere ē frangere
ieiunium: poſt vero poteſt differri
quantū placet. vn̄ Apoſt. ad Gal.
v. Qui xp̄i ſunt carnē ſuam cruci
fixerūt cū vitijs ⁊ concupiſcētijs.
Cum igitur xp̄s amore nr̄i ieiuna
uerit ſe afflixerit vendi ⁊ crucifigi
voluerit: attende ad ieiunantē: ad
afflictum ad venditū ⁊ crucifixū.
Eū hac ſacra quadrageſima imi-
tare: ⁊ capiti ſpinoſo ſpinis penitē
tie teipſum cōforma. Pudeat enī
vt ait Bernardꝰ ſub capite ſpino
ſo mēbrum fieri delicatū. ¶ Ter-
tius ieiunij fructus eſt intellectus
clarificatio hic fructꝰ ponitur a. ſ.
Doc. in. xxij. vbi. ſ. Et in. iiij. ſen.
di. xv. q. iij. arti. i. Nam ſic eſt i ma
iori mundo. Videmus enim q̄ ex
multis vaporibus reſolutis ab aq̄
⁊ terra aer obnubilatur: ⁊ claritas
ſolis nobis impeditur ⁊ ſm̄ hunc
modū in minori mundo fit. ſ. in no
bis. Ex multo enim cibo ⁊ potu
multi vapores reſoluunt̄ ⁊ ad ce-
rebrum aſcendūt: ex quibus vir-
tutes animales intellectui deſeruiē
tes offuſcantur ⁊ p̄ ꝯſequens intel
lectus in ſua operatione impedit̄:
ꝓpter qđ dicit Iſidorus. Qui ni-
mio cibo vtunt̄ quāto magis ven
trem paſcunt: tanto magis ſenſum
offuſcant: hec ille. Et Hieronymꝰ
venter pinguis gignit tenuem ſen
ſum. i. intellectum. Sed ſubtracto
cibo per ieiunium diminuuntur
vapores: ⁊ ſubtiliant̄ ſpiritus ani
males: ⁊ ſic acuit̄ intellectus atqȝ
clarificatur: ſiue in prudenter agē
dis ⁊ diſponendis: his que extrin
ſecus ſunt: ſiue in interioribus. ſ. le
ctionibus orationibus prophetijs
reuelationibus ⁊ contemplationi
bus diuinis. Unde ieiunans Da
niel eleuatus fuit ad intelligendaȝ
viſionem. Cui dictum eſt ab an-
gelo. Animaduerte viſionem ſer-
monis ⁊ intellige. Dan̄. ix. Ieiu-
nans Iohannes euangeliſta in in-
ſula Pathmos reuelationem ſe-
cretorum celeſtium habuit: vt pa-
tet in apocalipſi. Ieiunantes apo-
ſtoli ſuperno lumine ſunt illuſtrati.
Act. ij. Ieiunanti Moyſi data eſt
lex: ⁊ didicit populuȝ docere ⁊ di
rigere. Exo. xxxiiij. ¶ Quartꝰ ie-
iunij fructus eſt corporum ſanifi-
catio. Hic fructꝰ elicitur a ſancto

Thoma ſuper epiſtolam ad Thi-
mo. p̄me. ad thy. iiij. Et clarius in
.iiij. diſtin. xv. q. iij. articu. ij. Nam
ſm᷑ naturales ⁊ quotidianam ex
perientiam. Infirmitas prouenit
ex multa corruptione. Corruptio
autem ex infirmitate humorũ. In
firmitas humorꝫ ex multa come
ſtione: ſed per ieiuniꝫ diminuitur
comeſtio: ⁊ per cõſequẽs diminui
tur humorum multiplicatio: ⁊ ſic
ceſſat infirmitatis corruptio. vnde
Galienus ait. Abſtinentia ſumma
eſt medicina. Hinc ⁊ Johannes os
aureum: ⁊ habet᷑ de conſe. di. v. c.
Nihil enim ſic iocũdũ eſt ſicut ci-
bus bene digeſtus aut decoctus.
Nihil ſalutem: nihil ſic ſenſuum
acumen operatur: nihil ſic egritu-
dinem fugat: ſicut moderata refe-
ctio: ſufficientia quippe cum nutri
mento ⁊ ſoſpitatẽ ſimul procreat
⁊ voluptatem: abũdãtia vero mor
bũ facit: ⁊ moleſtias ingerit ⁊ egri
tudines generat: h̄ ille. Et c. Nec
tales. Et c. Legimꝰ. vnde ⁊ Eccle
ſia. xxxvij. In multis eni eſcis erit
infirmitas: propter crapulã multi
perierũt: qui autem abſtinens eſt
adijciet vitam. ¶ Quintus ieiu-
nij fructus ẽ peccatorꝫ ſatiſfactio:
ſm enim. ſ. Tho. in. iiij. ſenté. d. xv.
q. i. ar. iiij. Ieiuniũ eſt vna de tri-
bus operatiõibus ſatiſfactorijs ⁊
vnum de ſingularibꝰ remedijs pe
nitentie. Ideo primo die quo pe-
nitentiã quadrageſimalem incipi
mus. In epiſtola dicitur. Joel. ij.
Uocate cetũ: ſanctificate ieiuniũ.
Et in euangelio proponitur ieiu-
nium. Mat. vi. Cũ ieiunatis ⁊c.
Satiſfacit enim ieiunium pro cõ-
miſſis peccatis ⁊ omiſſis. Peccã
do enim caro delectat᷑: ⁊ ieiunãdo
affligitur: quod quidẽ eſt ſatiſfaciẽ
di conueniẽs modus. Unde Gre
gorius in omel. Ductus eſt. Caro
nos leta traxit ad culpã: afflicta re
ducat ad veniã. Uide. di. lxxvi. c.
Igitur ⁊ ſm Phm. ij. Ethicorũ.
Pene medicine q̄dã ſunt. Et pe-
na ſatiſfactoria indicit᷑ ꝓpter emẽ
dã culpe preterite. ¶ Sextus fru
ctus ieiunij eſt culparꝫ preſeruatio.
Hic fructꝰ ponit᷑ a. ſ. Tho. in. iiij.
di. xv. ſ. Preſeruat ſiquidẽ a pec
catis: qꝛ debilitat concupiſcentiã:
⁊ ex conſequẽti homo nõ ſic facile
labitur in peccato. vnde Prouer.
xxvi. Cum defecerint ligna: extin-
guet᷑ ignis. Et Hieronymus ad
Demetriadẽ. A rege babilonie tri
bus pueris ignis preparatur. Sꝫ
quomõ ibi quartus ſpẽm habens
filij dei incenſos mitigat ardorem:
ſic in animo virginali rore celeſti ⁊
ieiuniorum frigore: puellaris calor
extinguitur ⁊ humano corpori an
gelorꝫ cõuerſatio ꝑparat᷑: hec ille.
Et Ambroſius in epiſtola eccleſie

vercelleñ. Vapor corpis inſtruc̃s
libidineꝫ: cibo alitur aut diminuiẗ
cibo excitatur: cibo ſoluiẗ: hec ille.
Qui enim aurum ⁊ gemmas pre
cioſas ꝑſeruare cupit: hoſtiuꝫ clau
dit: ſic cupiens ſe a vitijs preſerua
re bucci claudat abſtinendo ⁊ ie-
iunando. ℂ Septimus ieiunij fru
ctꝰ ē demonioꝝ expugnatio. ſic ha
bes a. ſ. Tho. in. iij. p. q. xxx. ar. ij.
Expugnanẗ enim demones ⁊ ſu-
perantur per ieiunium. Exẽplum
xp̃i clare denotat. Mat. iiij. Qui
ieiunio ſuperauit temptatorem ⁊
expulit. vnde Hiero. ad celantiaꝫ.
Ardẽtes diaboli ſagitte ieiunioꝝ ⁊
vigiliaꝝ frigore reſtringende ſunt.
Ideo chriſtus dixit apoſtolis non
valentibus demonem expellere.
Mat. xvij. Hoc genus demonio
rũ nõ eijcitur niſi in ieiunio: ⁊ ora
tione. Stat eniꝫ diabolus libenter
cum guloſis. Iob. xl. Sub vmbra
dormit: in ſecreto talami: in locis
humentibus. Exẽpluꝫ habetur in
vitis patrum de quodam fratre: q̃
etiaꝫ hora prime intolerabiliter te
ptatus a demone famebat. Et ipſe
ſibimet dicebat. Qualitercũqꝫ ſit:
oportet te expectare vſqꝫ ad ter-
tiam. Et hora illa dicebat oportet
expectare vſqꝫ ad ſextam: ⁊ hora
ſexta dicebat oꝫ expectare vſqꝫ ad
nonam. Qua veniẽte dicebat ora
tiones ſm regulam: ⁊ tunc pone-
bat panes vt comederet: ⁊ ſic plu-
ribus diebus fecit. Quodam au-
tem die egreſſus eſt fumus ma-
gnus ex ſportella: ⁊ ex cella per fe
neſtram exiuit. Et ex tunc tem-
ptatio demonis ceſſauit: qui vi-
ctus per abſtinentiam ꝑfuit: hec
ille. ℂ Octauus fructus ieiunij
eſt diuine ire placatio. Ira enim
domini ⁊ furor quo turbatur con
tra peccatores vel contra ciuita-
tes: placatur maxime per ieiuniũ.
Exemplum habetur de homicida
Achab. iij. Regum. xxi. Qui ſac-
co ⁊ ieiunio iram dei ⁊ vltionem
placauit. Patet idem etiam in ni-
niuitis: quibus Ionas dixit: vt ha
betur capitulo. iij. Ione. Adhuc
q̃dragesima dies ⁊ Niniue ſub-
uertetur: ſed ſtricto ieiunio deum
placauerunt. vnde ibi dicitur. Et
miſertus eſt deus ſuper maliciam
quam locutus eſt: vt faceret eis ⁊
non fecit. Hinc Ambroſius con-
cludens. hoc dicit. Nullum eſt taꝫ
graue delictum quod per abſti-
nentiam non purgetur: hec. ille.
Si igitur vis euitare ſententiam
dei. Ieiuna. Si vis placare furo-
rem dei. Ieiuna. Ieiunium enim
eſt optimuꝫ remediuꝫ. ℂ Nonus
ieiunij fructus eſt donorum cele-
ſtium ĩpetratio. Que eniꝫ eſt tam
magna virtus: tam magna gratia:
tam magna perfectio: q̃s tã excel

lens donū in ſpūalibus ⁊ corporalibus: qḋ p ieiunū nō ipetretur. Audi Ambroſiū in libro de ieiunio. Magna ē virtus ieiunij. tam enim ſpecioſa militia eſt: vt ieiunare delectaret ⁊ xpm. Tā valida vt ad celum hoīes eleuaret: ⁊ vt humanis magiſqꝫ diuinis: vtar exēplis. Helias ieiunus ore clauſit celum. Jeiunus: filiū viduc ſuſcitauit. Jeiunus pluuias ore depoſuit Jeiunus ignē eduxit de celo. Jeiunus raptus ē ad celū. ⁊ quadraginta dierū ieiunio diuinam acquſiuit penitētiā. Deniqꝫ plus meruit qui amplius ieiunauit. Alius eni hūana virtute igneos equos ⁊ currus potuiſſet aſcendere: niſi qui naturam corpis corruptibilis humani ieiunij virtute mutaſſet: hic ille. Sic ſcūs Dominic⁹ ⁊ Vincenti⁹ ⁊ ſancti multi vt gratias impetrarēt ieiunauerūt. Similitudo eni daſ in naturalibus. Si vas impleri debet aqua: oportet ipſuꝫ eē vacuū. ¶ Decimus fruct⁹ ieiunij eſt angeloꝝ viſitatio. Patet p exēplū de Cornelio ieiunante cui apparuit āgelus. Act. x. ⁊ Mat. iiij. Poſt ieiuniū xpo apparuerūt angeli eiqꝫ miniſtrauerūt. ¶ Undecim⁹ ieiunij fruct⁹ ē toti⁹ hoīs ſacrificatio. ſm eni. ſ. Tho. xxiij. q. lxxxv. ar. ij. ē duplex ſacrificiuꝫ. ſ. iteri⁹ ⁊ exteri⁹. Et hoc duplex ſacrificiū in ieiunio inuenif. Qui. n. ieiunat offert deo corpus exteri⁹ ⁊ ſpūꝫ hūilē īteri⁹. Et ſunt duo ſacrificia. ſ. veſpertinū quo ad ipſuꝫ corpus: ⁊ matutinū quo ad ipſum ſpūꝫ. De quib⁹ dr in ps. Sacrificiū deo ſpūs cōtribulat⁹: cor cōtritū ⁊ humiliatū: quo ad ſacrificiuꝫ ſpūs ⁊ quo ad ſacrificiū corporis dei. tūc acceptabis ſacrificiū iuſticie: oblationes ⁊ holocauſta. Naꝫ in hoc ſacrificio mactam⁹ ⁊ affligim⁹ mēbra nr̃a: ⁊ q̄ſi in holocauſtū carnē ipſam offerim⁹. icendio famis ⁊ inedie. Qḋ quidē gratiſſimū ē deo. ¶ Duodecim⁹ ieiunij fruct⁹ ē eternoꝝ pmiatio. premi. ibi ieiuniū nr̃m a pr̄e eterno. dicēte xpo. Mat. vi. Et pr̄ tuus qui videt in abſcondito. ſ. te ieiunātē reddet tibi: vꝫ eternā mercedē ⁊ celeſte pmiū. Jbi. n. qui eſurierunt ⁊ ſitierūt pp xpm ſup illa delicatiſſima mēſa comedētes in aula celoꝝ ſaturabunf. ps. xxxv. Jnebriabunf ab vbertate dom⁹ tue: ⁊ torrente voluptatis tue potabis eos. Et ſic patēt duodecim vberes ⁊ ſuauiſſimi fruct⁹. Poſſem⁹ plixiori ſermone illos fructus enumerare: ſed ne tedio vos afficiam illos ad pñs omittemus. Audiant tādem Auguſtinum in quodā ſermone de oratione ⁊ ieiunio quē introducit. ſ. Doc. i. xxij.

q.clxvij.ar.i. Ait.n. Ieiuniū mētē purgat: ſenſum ſubleuat: carnem ſpūi ſubijcit. cor ↄtritū ⁊ humiliatum facit q̄d deꝰ nō ſpernit: cōcupiſcētie nebulas diſpergit: libidīs ardorē extinguit: caſtitatis lumē accendit. Ieiuniū verboſitatem non amat: diuitias ſuperfluitatem reputat: ſuperbiam ſpernit: humilitatem cōmendat: pſtat homini ſeipſum intelligere eſſe infirmū ⁊ fragilem. h̄ ille. Quis igit̄ non abſtinebit ⁊ ieiunabit: vt tot ⁊ tantos fructꝰ cōſequat̄. Animare debet omnes tanta vtilitas: tanta dulcedo: tantus fructus: ⁊ hic ⁊ in futuro colligemus.

Tertio principaliter ↄſiderare debemꝰ ieiunij preparationē. Eſt enim vt ait Ari. ix. ethycoꝝ neceſſaria pparatio ⁊ diſpoſitio ad hoc: vt doctrina deſcendat ⁊ efficaciam hēat in aīa auditoris. ſicut terrā oꝫ eē pparatā anteq̄ȝ ſemen mittatur in eā. Plato ēt in Thimeo dicit. Forme dant̄ ſimplr̄ ſm mercedē ⁊ diſpoſitionē ipſiꝰ materie. Idē Ari. in. ij. de aīa dic. Uis igit̄ leui labore ⁊ īmo cū dulcedīe ieiunar̄. Uis acqrere tot pcioſos ieiunij fructꝰ: ⁊ nō hēre horrorē: n̄ difficultatē: nō timorēꝫ. Or togli q̄ſta pparatoria e diſpoſitiua regula. Sex ſunt dies ī ebdomada quibus ieiunamꝰ. Primꝰ dies vocatur dies lune: qui dies deputatur mortuis. vn̄ dies lune q̄ſi vniuerſaliter fit ab eccl'ia dei ī memoria pro mortuis exiſtentibꝰ in purgatorio: ⁊ cōiter cātat̄ miſſa. Requiem eternā. cōpatiēdo penis ⁊ calamitatibus eoꝝ. Et tu hac die offer ſacrificiū acceptabile ſacri ieiunij pro aīabꝰ caroꝝ tuoꝝ. Eris ne tā crudelis vt nō moleſcas ⁊ inclineris ſemel hac quadrageſima in ſeptimana ieiunare pro eis: tum mortuoꝝ tuoꝝ pietate: tū pncipalr̄ pcepto eccl'ie motꝰ. ¶ Dies martis eſt dies deputatus ad laudem angeloꝝ: ex quibus vnꝰ datus eſt tibi ad cuſtodiam: qui cuſtodit te in oībus vijs tuis ſicut fidelis ſocius: a quo tandē ſperas in patriā deportari. Ieiuna ergo die martij ob reuerētiā tui tāti cuſtodis atq̄ȝ ſocij. ¶ Dies mercurij: deputat̄ in memoriam venditionis chriſti ieſu ſaluatoris ⁊ ſponſi tui. Nam ipſa die. ſ. quarta feria ante dominicā de ramis: pnceps ſacerdotū cū ſenioribꝰ populi ↄgregati ſunt ī atriū cayphe pncipis ſacerdotū ad quos proditor Iudas accedēs xp̄ꝫ vēdidit: vt patet Mat. xxvi. Mar. xiiij. Luc. xxij. Et in decreto. i. q. i. c. placuit. Un̄ in die mercurij deuoti paſſionis chriſti non

comedunt carnes: qꝛ caro chriſti
vendita fuit: qui eſt agnus innocē
tiſſimus. In memoriam igitur vē
ditionis dn̄i ieiuna tali die in oī
tpe ſi placet: vel ſaltē in hac q̄dra-
geſima. vn̄ .ſ. Apolonius. de ꝯſe.
d. iij. ſic dicit. Ieiunia ſane legitima
i. iiij. ⁊ .vi. feria non ſunt ſoluenda
niſi grandis aliqua neceſſitas fue
rit: quia quarta feria Iudas tradi
tionem domini cogitauit. ⁊ ſexta
feria crucifixus eſt ſaluator. Uide
bitur ergo qui in his diebus ſine
neceſſitate ſoluerit ſtatuta ieiunia
vel cum tradente tradere ſaluato
rem: vel cum crucifigentibus cru
cifigere. ¶ Dies iouis eſt depu
tatus in deuotionem .ſ. ſ. ⁊ tu tali
die ieiuna: vt ab eo poſſis illumi
nari ⁊ in diuinum amorem infla
mari. ¶ Dies veneris paſſus eſt
ſaluator mundi in cruce crudeliſſi
mam mortē: fame ⁊ ſiti conſum
ptus: felle ⁊ aceto potatus: in tan
ta amaritudine ⁊ neceſſitate. Et tu
miſer non ieiunabis comedens ſe
mel in die: Pro cu maxima verecū
dia ⁊ miſeria. ¶ Dies ſabbati de
putat̄ in laudem ⁊ cultum virgis
glorioſ. Marie. Quis tam gulo
ſus: tam auidus vt nō ieiunet hac
die que deputat̄ regine celi: ⁊ ma
tri miſericordie ac fonti pietatis:
Milites ⁊ ſtipendiarij ieiunant:
multi lenones ⁊ multe meretrices
ieiunant: ⁊ tu eris peior atqꝫ miſe
rior. Ieiuna ergo iſtis diebus o
guloſe: o ſenſualis: o inſatiabilis.
Alias amittis tot bona ⁊ pdis tot
ſitaues fruct⁹: ⁊ qđ peius eſt frā-
gis omnes leges ⁊ eas peruertis.
¶ Primo puertis ordinē legis
natural̄: qꝛ naturaliter: vt .ſ. Doc.
ſcđa ſecunde .q. cxlvij. ar. iij. dicit
Unuſquiſqꝫ ex naturali rōne tene
tur tantū ieiunijs vti quātū ſibi ne
ceſſe ē ad deletionē ⁊ cohibitio-
nem culpe: ⁊ ad eleuationē mētis
in ſpiritualia. ¶ Secūdo peruer
tis ordinem legis diuinalis ſm il
lud. Ioel. ij. Conuertimini ad me
in ieiunio ⁊ fletu. Et infra. Canite
tuba: ſanctificate ieiunium: vocate
cetū. ¶ Tertio peruertis ordinē
legis euāgelicalis vt patet Mat.
vi. ⁊ in euangelio prime diei qua
trageſime: in qua ordinat̄ ieiuniū.
¶ Quarto peruertis ordinem le
gis apoſtolicalis. Nā apoſtoli ad
ieiunandum ⁊ abſtinendum hor
tātur: vt patet. ij. cor. vi. ¶ Quin
to peruertis ordinē legis eccleſia
ſticalis: ad quod inducit ſancta ma
ter eccleſia tot canonibus vt ſupe
rius multipliciter patet ¶ Sexto
puertis ordinē legis moſaicalis.
Ieiunauit. n. moyſes quadragin
ta diebus ⁊ quadraginta noctib⁹
Exo. xxiiij. ⁊ populū iſrael̄ abſtine
re docuit. ¶ Septio puerti ordi-

né legio ,pphetal: de quo dauid p̈o.
ait. Humiliabā in ieiunio aiaʒ me
am. ⁊ Thob. xij. Bona é oro cū
ieiunio. Et Judith. iiij. Humilia/
uerunt aīas ſuas in ieiunijs ipi ⁊
mulieres eorum: ⁊ loqtur de filijs
iſrael qñ timebāt ipetū Holofer/
nis ſicut ⁊ ceteri ,pphe. ℭ Octa
uo puerij ordiné legis paganalis.
Nó ne mauri: vt intellexi a fide di
gnis méſe; augusti ī tot calorib⁹ ie
iunát: cū tāto rigore ⁊ auſteritate:
vt nullus vnā guttā aq ante prādi
um ſumeret. Lege libꝛ de vita ⁊
morib⁹ pħoꝝ. vbi mirāda vide/
bis de ieiunijs ⁊ abſtinétijs ⁊ ma
ceratióe carnis ⁊ ſubiugatióe ſen/
ſualitatis ipſoꝝ pħoꝝ: qui de nihi
lo qđ delectabile eēt curabant: vt
ait Lactātius. i. de inſtitu. ⁊ Hiero.
cōtra Jouinianū. Quid de brag/
manoꝝ ieiunijs ⁊ abſtinétia refe/
rat Didim⁹ Alexādro p̈ te in epla
vide. Taceo de abſtinétia cibi ⁊
pot⁹ feminaꝝ romanaꝝ: vt refert
Valeri⁹ li. ij. ℭ Nono puerij or/
diné legis doctoral. Nā Grego.
Ambro. Augu. Tho. de aqno do
ctor ſctūs ⁊ ceteri doctores idé fe/
cerūt ⁊ oés hortanť ad ieiunium:
tot auctoritatib⁹: tot ſentētijs: tot li
bris ⁊ exéplis: q̈ lógū eēt enarra
re. ℭ Decimo puerij ordiné legis
angelical: q: ipſi nūq̄ʒ comedūt
⁊ ſup ieiunātes delectanť: q: ieiu/
nātes efficiunť eis ſiles. Nā oē ſi
mile delectaľ ſuo ſili: vt dic. Ari.
x. ethi. ℭ Undecimo puerij ordi/
né legis reglaris. Uniuerſalr .n.
oīs regla: oīs religio: oīs cōgre/
gatio: ſiue heremitica: ſiue cenobi
tica ⁊ monaſtica: vt Baſilij: Bñ/
dicti: Auguſtini: Hieronymi: Do
minici: Franciſci: inducit ad ieiu/
nia ⁊ mādat abſtinētias fieri. Unñ
⁊ ordo noſter ieiunat a feſto ſan/
cte crucis de meſe ſeptēbris vſq;
ad ſanctiſſimum paſca reſurrectio
nis ⁊ vltra hoc ſingulis ſex ferijs
cū ceteris ieiunijs eccliē: ⁊ tribus
dieb⁹ rogationū ante dñi aſcenſio
né: carnib⁹ ullo tpe vtés. ℭ Duo
decimo puerij ordiné legis beſtia
lis. Nā beſtie ad iperium regis ⁊
ex p̈dicatióe Jone ieiunauerūt ni
hil guſtātes neq; bibētes. vt patet
Jone. iij. Nóne ⁊ aialia abſtinét
⁊ ieiunāt vt conſequātur ſanitate;
corpalé. vt patet in catta ⁊ cane ⁊
ceteris. Quātū vero ſit laudabile
ieiunium: q̄ʒ ſuaue: q̄ʒ fructuoſu;.
Audi petrum rauennatem in ſer
mone de quadrageſima ſic loqué
té. Jeiunium eſt vitioꝝ mors: vi/
ta virtutum: pax corpis: mébroꝝ
dec⁹: ornamentū vite: robur men
tiū: vigor animarum. Jeiunium é
caſtitatis murus: pudicitie ,pro/
pugnaculum: ciuitas ſanctitatis:
ſcola meritorum: magiſterij magi

ſteriū diſciplinaꝝ diſciplinabꝫ ille.
Quis igiť ad ieiunij non anima
biſiqꝫ illud inuiolabiliter non am
plectetur ex quo tot bona: tot glo
rioſa ⁊ diuina ieiunāti prouenuīt.
Incipite igiť hodie que eſt prima
dies q̄dragesime: ⁊ viriliter agen
tes totam vſqꝫ ad finē in abſtinē
tia producite. ¶ Sꝫ dices: ſcire cu
pimus qui ſint illi q̄ ad hoc non te
nenť ieiuniū: vt conſequenter qui
ad illud reſtent obligati intelligere
valeamus. Rn̄deo ſm .s. Doc. ⁊
Petrū de Palude: Et .d. Anto
ninū ⁊ alios doctores: ꝙ duodecim
ſunt genera pſonaꝝ que excuſanť
a ieiunio. ¶ Primi ſūt pueri: quā
diu enim ſunt in ſtatu augmenti: ꝙ
eſt vſqꝫ ad finem tertij ſeptēnij:
ſm Ariſtotelem .s. vigeſimi primi
anni non tenenť. Conueniens tn̄
eſt vt infra hoc tempus ad ieiunia
exerceanť plus vel minus ſm mo
dū ſue etatis. ¶ Secūdi ſunt itine
rantes quoꝝ iter ⁊ peregrinatio ſi
cōmode differri pōt aut diminui
abſqꝫ detrimento non debent ie
iunia eccleſie pretermittere: ſecus
ſi immineat neceſſitas ſtatim itinerā
di ⁊ magnas dietas faciendi.
¶ Tertij ſunt laboratores quibus
ſi immineat neceſſitas multum ope
randi ⁊ cum hoc non poſſunt ieiu
nare: non obligantur ad ieiunia.
Recurrant tamen ad ſuperioris
diſpenſationem ſm. Tho. vbi .s.
¶ Quarti ſunt curſores qꝫ vſus
eſt dn̄is vel ciuitatibus neceſſarius
qui ſi nō poſſunt ſimul currere ⁊
ieiunare excuſantur. ſecus qn̄ mo
rantur ⁊ paꝝ vadunt ſm Guliel.
glo. Raymondi. ¶ Quinti ſunt
infirmi ⁊ debiles qui ob infirmi
tatem ⁊ debilitatē ieiunare nō poſ
ſunt. ſed pro quanta debilitate ex
cuſantur: arbitrio boni viri ſtādum
eſt .s. ſuperioris: ꝑut dicit .s. Tho.
vel medici etiam ꝯſulentis come
ſtionem carniū. ſi rōnabiliter ꝯſu
lat. ſin aūt peccat medicus. xxiij. q.
i. Quid culpatur. Contra illos q
ſe ex debilitate ⁊ mala ꝯſuetudine
excuſant. Pete ſi daretur eis vnꝰ
ducatus vel duo an ieiunarēt. Nō
ne mercatores ieiunant ⁊ crucian
tur fame ꝑpter lucrū ⁊c. ¶ Sex
ti ſunt pauperes ⁊ mendicantes q
nō poſſunt habere tantū ſimul qꝺ
ſufficiat eis ad vnam comeſtionē:
aut propter inediā precedentē ieiu
nare non poſſunt excuſantur. hec
s. Tho. ¶ Septimi ſunt pregnan
tes ſi neceſſitas debilitatꝭ corpalis
impedit eas nō tenenť ad ieiuniuꝫ
imo ſi timeatur probabiliter ꝺ pe
riculo partus vel aborſus nō ſolum
poſſunt ſꝫ tenenť ſoluere ieiuniuꝫ.
¶ Octaui ſunt lactātes ſi defecꝰ
lactis conuenientis ad nutritioneꝫ
pueri timetur ex ieiunio: vel peri

culum carum excuſant. imo tené
tur ſoluere ieiuniū. ¶ Noni ſunt
qui eo modo excuſant ſicut dicū
ē de infirmis: tū ſi poſſunt tenent
nec determinat etas in qua ceſ-
ſent a ieiunijs. ¶ Decimi ſunt
vxoꝛes que ſm Innocētium non
tenent ad ieiunia votiua pꝛohibē
tibus viris. xxxiij. q. v. Maniſe
ſtū. Nō tn̄ debent ieiunia eccleſie
frangere ex pꝛohibitiōe viri: ſi ali
ter poſſunt: nec etiā ꝓpter ſcanda
lū euitandū: vt dicit Petrus de
palude: q2 illud ſcandalū viri eēt
ſcandalum phariſeoꝛum. ¶ Un
decimi ſunt ſeruitoꝛes nobilium q
ſm Uul. Si ex cauſa horā come
dēdi anticipent nec credūt ꝙ pec
cant. ſimiliter ſi pꝛelibant modicū
pꝛope horam: vt q̄ſi pꝛopter con
tinuationē ipis totū poſſit poſtea
reputari in vna menſa. Sicut etiā
non peccant qui libant cibos do
minoꝝ ob venenū: imo in hoc ca
ſu lꝫ etiā pꝛegustare carnes dn̄oꝝ.
Nec iterū peccant ſurgentes de
menſa ⁊ euntes pꝛo vino: pꝛo exe
nio ⁊ huiuſmodi. Cōcoꝛ. Innocē.
Idē de ſeruitoꝛibus ⁊ lectoꝛibus
menſe inter religioſos. ¶ Duo
decimi excuſant pꝛedicatoꝛes ⁊ le
ctoꝛes: ⁊ cantoꝛes pꝛout diffuſe. ſ.
Tho. declarat in quolibet. v. vbi
facit ſpālē articulū ſuper hoc pꝛo
bans rōne ⁊ auctoꝛitate: ꝙ ſi non
poſſunt ieiunando exercere offi
cia ſua debent ipſum ieiunium di
mittere: aliter peccant: Uide arti
culū illum vbi clariſſime loquit.
Idē in. iiij. ſen̄. d. xv. Idē3 in. xxij.
q. clxvij. cū per tale ieiuniū ab vti
lioꝛibus operibus impediretur:
⁊ bonū cōe poſtponeret bono pti
culari. Uidimus igit dilectiſſimi
ieiunij diffinitione: eiuſq3 ſalutife
ram fructificationem: cū digna ⁊
conuenienti pꝛeparatione: ac etia3
non valentium ieiunare excuſatio
nē. Iā ergo gratia dei illud leti aſ
ſumamus: qđ ītelligere: querere ⁊
optime conſequi nobis concedat
ſacri ieiunij iſtitutoꝛ adiutoꝛ ⁊ pꝛe
miatoꝛ. d. n. ieſus xp̄s. qui cu3 pr̄e
⁊. ſ. ſ. viuit ⁊ regnat per ſecula ſem
per. Amen.

¶ Feria quinta quadrageſime: de conuerſione.

S Anat° ē puer in il
la hora. Math.
viij. Talis ac tāta
ē diuina pietas er
ga gen° hūanū: ꝙ
lꝫ hō varia ⁊ innumera pctā cōmi
ſerit: ſi tn̄ abiectis vetuſtatis erro
re: īde toto coꝛde ad v̄itatis viam
reuerti velit: huc ipe clemētiſſim°
pr̄ ſuſcipit ⁊ āplectit: ⁊ imediāte di
uerſa ꝯuerſiōe a quocūq3 ſpūali
lāgoꝛe quo tenebat oppſſus beni
gne curat ⁊ ſanat. Et hoc ē qđ in-

quit thema preaſſumptū ꝛ in hodierno euāgelio recitatū. In quo tria ſingularia documenta habemus. ¶ Primū datur oībus dominis ꝛ patribus familias vt ſint vigilantes atqꝫ ſoliciti ad procurādam ſalutē ſpūalem filijs ꝛ ſeruis ſuis: vti fecit fideliſſimus cēturio. Hoc tangit in prima par. euangelij: vbi dr̄. Acceſſit ad eum centurio ꝛc̄. ¶ Scḋm documētum eſt profunde humilitatis ad quā nos dominus ſuo admonet exēplo: deſcendere volens ad centurionis ſeruum infirmū ꝛ abiectum. Hoc tāgitur in ſcḋa par. euāgelij: vbi dr̄. Ego veniam ꝛc̄. ¶ Tertiū documentum eſt ꝙ ille qui vult ab oī infirmitate ꝛ langore curari: debet eſſe in vera fide fundatus. Hoc tāgitur. vltima par. euāgelij: vbi dr̄. vade ſicut credidiſti ꝛc̄. Et ſubiungit. Sanatus eſt puer. i. peccator: in illa hora qua ad deū ꝯuertit. De qua conuerſione hoc mane tria cōtemplamimur.

¶ Primo. Diffinitionem.
¶ Secūdo. Certificationem.
¶ Tertio. Fructificationē.

¶ Primo ꝯuerſionis contēplari debemus diffinitionem. Ex dictis nāqꝫ. ſ. Tho. pͥma ſcḋe. q. cxiij. Et in. iiij. di. xvij. ꝛ Alberti magni in ſua poſtilla ſuper Lucā. Cōuerſio ſic diffinit. Conuerſio eſt ordinata diſpoſitio aīe ꝛ corporis in vitam eternā deo mouente. In hac diffinitione ſunt quattuor genera cauſarū. Ordinata enī diſpoſitio dicit cām formalē. Pro quo notādū ē dictū Salomonis Eccle. vij. c. Solūmodo hoc inueni ꝙ fecerit deꝰ hoīem rectum: ꝛ ipſe ſe infinitis miſcuit queſtōibus. Rectus qppe factus eſt hō corꝑali figura: rectus quoqꝫ mirabili ordine potētiarū. inquantū. ſ. pars rōnalis: naturalr̄ debet eſſe principi deo ſubiecta: ꝛ pars inferior ſiue ſenſitiua ipſi ſuperiori ꝛ intelligētie parti. Et h̄ eſt ordo minoris mundi. ſ. hoīs qui ab Ariſtotele ꝛ Aueroy. viij. Phy. minor mundus appellat̄. Sicut. n. minor mundus in ſuo naturali ordine pulchre ꝛ optime diſpoſitus eſt: vt ait Ari. xij. Metha. Et. ij. ḋ celo: ſic ꝛ minor mundus naturalr̄ eſt ꝯuenientiſſime in ſuo ordine ꝛ operatōe diſpoſitus. Sed ſubiungit Salomon ipſe aūt infinitis ſe miſcuit qōnibus. Nam dū homo mortaliter peccat. hunc optimū ordinem peruertit. Nō enī refugit deum: ſequens ſenſualē partē: ita vt ipſa pars inferior reuerſo ordine diſponitur ad partē ſuperiorē. Hanc indiſpoſitōeꝫ beatus Bernardus abuſionē appellat dicens. Dn̄am ancillari ꝛ ancillā dn̄ari: magna abuſio eſt. Quid igitur eſt

conuerſio. Nihil aliud certe q̄ q̄d erat indiſpoſitū ꝓpter peccatū diſponere: ⁊ q̄d erat inordinatū ordinari. Sūt ergo dr̄ ſm̄ cām formalē q̄d ē ordiata diſpoſitio aīe ⁊ corporis dicit cāz mālē: q̄ .oē recipiēs vt dicit Ari.ij.de aia: ſe hēt p modū paciētis: ſe hēt p modū materie: q̄ materia ē capacitas ⁊ receptio oīm formarū vt dicit Ari.i. phy. Et h aīa ſit act⁹ ⁊ forma corporis. ē tn̄ mā ⁊ ſubiectum grē ⁊ virtutis ⁊ ꝯuerſiōis. In vitā eternam dicit cāz finalē. Ad hūc enim finē ꝯuertit peccator: ꝓpter hoc relinquit peccatum: vt finem vltimum ⁊ paradiſum conſequatur. Ideo Iſa.xlv Conuertimini ad me ⁊ ſalui eritis: omnes fines terre. Et Tobi. xiij. Conuertimini itaqz peccatores ⁊ facite iuſtitiā corā deo credētes q̄ faciat vobiſcū miſericordiā ſuā. A deo mouēte dicit cāz efficiētē. De⁹ glioſus mouet petōrē vt ꝯuertat ⁊ petūm relinquat. Eſt.n. deus cā cuiuſlibet mot⁹ vt patet p phm.vij. ⁊ .viij. phy. vñ ⁊ Dauid ps.lxxxiiij. i ꝑſona petōris ait. De⁹ tu ꝯuerſus viuificabis nos: ⁊ plebs tua letabitur in te. De⁹ cui ille motor benigniſſimus ē: de quo Ioel.ij.c. Cōuertimini ad me in toto corde vr̄o: in ieiunio ⁊ fletu ⁊ planctu: ⁊ ſcindite corda veſtra ⁊ nō veſtimēta veſtra. Et Iere.iij. Tu autem fornicata es cum amatoribus mltis: tamen reuertere ad me ⁊ ego ſuſcipiam te. Et Oſee vltimo. Cōuertere iſrl' ad dominū deum tuū q: corruiſti ī iniqtate tua. Aug⁹ inquit libro de eccle. dog. Mouet ad q̄rendā ſalutē libertas arbitrij ſ; mouente p̄i⁹ deo vel iuitāte ad ſalutē. h ille. Nā tā alta tāqz mira ē ꝯuerſio petōris: vt ſol⁹ de⁹ oīpotēs ſit ei⁹ efficiēs cā: ꝓpter q̄d tria mirāda dubia ꝯclarāda ꝓponūt. Et pmū. Quid ſit mai⁹ op⁹ aut creare celū ⁊ terrā: an ꝯuertere petōrē. Ad h r̄ndet Au. ſup. Io.xiiij.c. dicēs. mai⁹ op⁹ ē: vt ex īpio ꝗs iuſt⁹ fiat q̄z creare celū ⁊ terrā. Celum eni ⁊ terra trāſibit: pdeſtinatorū āt ſalus ⁊ iuſtificatio pmanebit. hec ille. Et h rōne nobiliſſimi termini q eſt grā: vt h tangit Aug. ⁊ rōne repugnantie: q: in creatione nulla fuit nec potuit eſſe repugnantia: ſ; in ꝯuerſione: pōt petō: ſuo libero arbi. repugnare. ¶ Scōm mirandū dubiū. Querunt ſacri Theo. Vtrū eſt maius opus: an conuertere peccatorem: an mortuū ſuſcitare: Ad hoc r̄ndet Grego. iij. libro dyalogorū. ad petrum diaconū ſic d. Maius eſt miraculū p̄dicationis verbo atqz orationis ſolatio: peccatores ꝯuertere: q̄ carnē mortuā ſuſcitare. In iſto ⁊ enim relu-

ſcitatur caro iterū moritura. in illo
xp̄o aīa in eternū victura. hec ille.
¶ Tertiū mirandū dubiū. Que-
runt ipſi ſacri theologi. Quō ē ma
ius opus: glorificare: vel beatifica
re iuſtū: an peccatorē ꝯuertere: vel
iuſtificare: Ad hec rn̄det. ſ. Tho.
p̄ma. ſcōe. q. cxiij. ar. ix. dicēs. Do
num gratie iuſtificantis impiū: eſt
maius. ſ. ſm̄ q̄ntitatem ꝓportionis
⁊ nō ſm̄ quātitatē abſolutā q̄z do
nū glorie beatificātis iuſtū: q̄ plus
excedit donū gratie dignitatē ipiȷ
qui erat dignus pena: q̄z donū glo
rie dignitatē iuſti: qui ex hoc ipſo
q̄ eſt iuſtificatus eſt dignus gloria.
Et ſic patet pars prima ⁊ principa
lis diffinitio ⁊ mirabilitas cōuerſi
onis eſt oſtenſa. Nunc ad ſcd̄am
partem accedamus.

S Ecundo principa-
liter ꝯtēplari debe
mus ꝯuerſiōis cer
tificationē. Quam
primū. n. peccator
auertit ſe a peccato ⁊ ꝯuertitur ad
deū: certiſſimus eſſe debet q̄ deus
ipſum acceptat ⁊ illi indulgentiam
exhibet. Quā certificatōem tripli
ci rōne demonſtramus.
¶ Prima rō. dicit̄ preparatio.
¶ Scd̄a rō. dicit̄ ꝯmutatio.
¶ Tertia rō. dicit̄ aſſimilatio.
¶ Prima rō ad ꝓbandā certitu
dinem ꝯuerſiōis dicit̄ preparatio.
Pro cuius declaratione nota fun
damentū Phi in primo. ⁊ ſcd̄o.
ſeptimo. ⁊ octauo. Metha. Et. ij.
de aīa. vbi dicit. Actus actiuorum
ſunt in patiēte bn̄ diſpoſito. i. for-
ma nō introducitur niſi in materiā
determinatā: diſpoſitam: ⁊ prepa-
ratā: videmus enim q̄n aliqua ma
teria eſt preparata ⁊ diſpoſita vl
tima diſpoſitione ad formam: ipſa
forma introducit̄: vt patet quādo
cera eſt bene diſpoſita ⁊ prepata ſi
ponatur ſigillū. Et ſic ligna cū ſūt
bene preparata ⁊ diſpoſita per ca
lorem de neceſſitate ſequitur forma
ignis. Aīa vero q̄zdiu eſt in pecca
to mortali eſt indiſpoſita ad rece-
ptiōem forme. ſ. gratie: qua fit remiſ
ſio peccatorū: ſed ſi recipere vult
oportet ipſam preparari ⁊ diſpo-
ni per conuerſionem. Et tunc deus
benedictus in mente introducet
formā ſue ſanctiſſime grē: peccata
dimittens ipſi aīe. Si enim deus
corpori organizato ⁊ diſpoſito in
ventre materno infundit formā ⁊
aīam rōnalem: q: ſubiectū illud ⁊
corpus organizatū eſt diſpoſitum:
q̄zto magis dicit. ſ. Boe. i. iiij. ſen.
di. xvij. Deus infundet ſuā gratiā
in aīa tam nobili. cū fuerit p ꝯuer
ſionē preparata: Idē. ſ. Boe. diſt.
xv. Dicit diuinā bonitatem decet:
vbicunq̄z diſpoſitōem ſeu ꝑpara-
tionem inuenit. ibi perfectionem

adijciat. Et hāc perfectōem, siue in
fusionem supposita debita ꝓpara
tione. dicit. s. Hoc. vt supra in. iiij.
esse necessariā: ex pte dei necessita
te suppositionis. Nā ordine sue ꝓ
uidētie supposuit: vt oī materie vl
tima dispositione ꝑparate: adijciat
forma. Ecce igit̄ facilitas ⁊ certitu
do tue ꝯuersiōis o peccator. Pre
para igit̄ te iuxta dictū. Amos. iiij.
Prepara te in occursum dei tui is
rael. Et ecclesiastici. ij. Fili accedēs
ad seruitutē dei sta in timore ⁊ pre
para aiam tuā. Et primi Re. vij.
Prepate corda vestra dño. Et sic
patet prima certitudo. ¶ Secūda
ratio ad ꝓbandā certitudinē ꝯuer
sionis dicit̄ ꝯtrario. Et ꝓ fundamē
to assumto dictum Phi. v. Me
tha. In post predicamentis. Et de
sen. ⁊ sen. vbi dic̄. Qui recedit ab
vno oppositoꝝ accedit ad alterū.
verbi gratia. Tu nūc te sepas ab
igne qui est calidus ⁊ vadis ad ae
rem qui est frigidus: est necesse vt
frigiditatē recipias: ⁊ ecōtrario q̄z
to magis appropinquas igni: tāto
magis sentis effectum ignis. Mō
ad ꝓpositum. Peccatum mortale
est totaliter oppositum deo. Pec
cator igitur ꝯgelatus gelu ⁊ frigo
re peccati mortal' si recedat ab eo
⁊ vadat ad ignem diuini amoris
per ꝯuersionē: recipiet gratiā ⁊ re
missionē peccatoꝝ. Sic etiā accen
det ⁊ liquefiet isto calore ⁊ igne di
uino: vt gutte lachrimarum ab eo
abūdanter fluāt. Et sicut ad pñsen
tiā ignis glacies resoluit̄: sic pctōr
ꝯuersus ad deū subito obtinebit
donum gratuitū ⁊ remissionē cul
paꝝ. vnde dr̄. Jaco. i. Conuertimi
ad me ⁊ ego ꝯuertar ad vos. Et
Jac. iiij. Appropinquate deo ⁊ ap
propinquabit vobis. ¶ Tertia rō
ad ꝓbandā certitudinē ꝯuersiōis
dr̄ assimilatio. Dicit. n. eccle. xiij.
Oē aial diligit sile sibi. Et Pho
viij. ethi. Similitudo ē cā vnionis. Et
v. metha. Et in lib. ꝑdicamentoꝝ.
Predicamēto q̄litatis dicit̄. vnū in
q̄litate facit sile. Exēpli grā. Ma
gnes trahit ferꝝ similitudie in q̄z
tū imprimit ferro quādā formaz ꝑ
quā assimulat̄ ei: vt dic̄ Phs. Et
illō qd nutrit̄ trahit ad se alimētū
qd est ei assimilatū: vt pz. ij. de aia.
Modo ad ꝓpositū nr̄m: dū pec
cator icipit hre detestatiōez pctōꝝ
suoꝝ: ⁊ ꝯuerti ad deū icipit assimi
lari ipsi deo. Et quāto feruēti⁹ cō
uertit̄: tāto magis similat̄ deo. vñ
Pho. x. ethi. Hō sapiēs ē deo si
millimus. Et Apuleus de deo so
cratis. Nihil generosi⁹ ⁊ similius
deo q̄z vir pfecte bonus: qui i tm̄
hoies ceteros antecellit quantū a
dijs anecellit̄. Dimitte ergo petm̄
⁊ ꝯuertere ad deū: q2 idubitāter si
milis ei efficieris. Ecce igit̄ tribus

rönibus naturalibus patet: q̃ relinquens peccatũ ⁊ ↄuertẽs ſe ad deum certiſſimus eſt: q̃ de⁹ illũ ſubito ⁊ ſtatim acceptabit: ⁊ remittens peccatum: gratiã infundet. ergo ↄuertere. Sed ⁊ auctores audiamus hoc idẽ ↄfirmantes. Scribit in decre. de pe. di.i. paragrapho. Facilius. Inquacunq̃ hora peccator ↄuerſus fuerit ⁊ ingemuerit: vita viuet ⁊ non morieť. Et infra. Conuertimini ad me in toto corde veſtro: ⁊ ego ↄuertar ad vos. cõuerſio autẽ diciť quaſi cordis vndiq̃ verſio. Si autẽ cor noſtrũ vndiq̃ a malo ad deũ ↄuertiť mox ſue ↄuerſionis fructum mereť: vt deus ab ira ad miſericordiã ↄuerſus: peccati preſtet indulgentiã: cui primo preparabat vindictã. h ille. Et Hiero. lxxxiij. di. c. Dyaconi ſunt. Moderatio n. dei ac pietas: ſolum noſtrũ reditũ querit: ac nos cupit longa ſua bonitate ſaluari. Si nõ ↄuertimur: ſi duri colli ſumus: ſi in peccatis vſq̃ ad mortẽ perduramus. aſſidue peccantium nõ miſeretur deus. h ille. Accipe exemplũ de latrone. de quo nuſq̃ legitur aliud boni feciſſe. ſed i cruce ſuſpenſus ſolum dixit. Memẽto mei dñe dum veneris in regnũ tuum. Huic ſtatim xp̃s benigniſſimus dixit. Amen dico tibi: q̃ hodie mecũ eris i paradiſo: vt patet Luc. xxiij. Et xxvi. q. vi. c. Si preſbiter. Et. c. Agnouimus. vbi Julius papa ſic diċ. Latro vni⁹ momenti pnia. meruit eſſe in padiſo i hora vltime ↄuerſiõis. hec ille.

Tertio principaliter ↄtẽplari debemus cõuerſiõis fructificatõem. Fructuoſa eſt vtiq̃ conuerſio peccatoris. Nam ex ea. ¶ Duodecim fructus emanant. ¶ Primo recuperat deũ. Quelibet anima rõnalis eſt templũ ⁊ habitatio totius trinitatis. Hoc affirmat apoſtolus prime cor. iij. Neſcitis q̃ templum dei eſtis: ⁊ ſpiritus ſanct⁹ habitat in vobis. Et ſicut in trinitate ſunt tres perſone: pater. f. ⁊ fili⁹ ⁊ ſpi. ſan. ita in qualibet aĩa ſunt tres camere. Prima camera ẽ memoria: ⁊ in hac habitat pater. Scđa camera eſt intelligentia. Et in hac habitat filius. Tertia camera ẽ voluntas: ⁊ i hac habita. ſpi. ſan. Jo. xiiij. dicit xp̃s pro ſe ⁊ patre: ⁊ pro ſpũ ſcõ. Ad eum veniemus ⁊ mãſionem apud eum faciemus. Si ergo peccator aliqđ peccatũ mortale cõmittit: recedit a templo aie: pater ⁊ filius ⁊ ſpũs ſanctus ⁊ diabolus luciſer mãmona: ⁊ aſmode⁹ ingrediť. Cum vero homo peccatum relinquit ⁊ ad deum ſe cõuertit: eijcitur diabolus ⁊ recuperať

ipſe deus pius ⁊ placatus: ac omne dulcis effectus. Audi Hiero. de pe. d. ij. c. Si enim ſuſcipimus xp̄m in hoſpitio pectoris noſtri: illico fugamus diabolum. Si peccauerimus ⁊ per peccati ianuam ingreſſus fuerit diabolus: protinus recedit xp̄s. hec ille. ℂ Scd̄o peccator ſe ꝯuertens letificat angelos. Nam quando hō mortaliter peccat: q̄ꝫtum in ſe eſt ꝑturbat ⁊ affligit ſanctos angelos: qui affectant ſalutem noſtram: de qua plurimū gaudent ⁊ exultant: dū igit illud gaudium ſubtrahitur ab eis: dicunt cōtriſtari: vt declarat. ſ. Tho. ſup Iſa. xxxiij. Angeli pacis amare flebunt. Dum vero peccator ſe conuertit tunc angelorum exultant chori. Luc. xv. Gaudiū eſt coram angelis dei ſuper vno peccatore pniam agente. ℂ Tertio peccator ſe ꝯuertens gratificat omnes ſanctos. ſ. apoſtolos. martyres: ꝯfeſſores: ⁊ v̄gines cum ceteris ciuibus ſupernis. De hoc fructu ⁊ duobus ſuperius dictis audi. Iſa. lv. In leticia egrediemini ⁊ in pace deducemini. montes ⁊ colles cantabūt corā vobis laudem ⁊ oīa ligna regionis plaudent manu. hec ille. Nota optimā expoſitionē. In leticia egrediemini. Quanta leticia quātūq̄ꝫ gaudium ſit in anima peccatoris dum relinquit peccatum, ⁊ ꝯuertit ſe ad deū nullo pacto exprimi pōt. Et in pace deducemini: q: ꝑ ꝯuerſiōeꝫ a pec cato fit pax int̄ deū ⁊ peccatorem. Mōtes. ſ. pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ ſ. ſ. qui ſunt montes altiſſimi ⁊ inacceſſibiles. Colles. i. ſcti āgeli q deo īferiores ſunt: ⁊ ei ī nobilitate nature ꝯiūctiores. Cātabūt corā vobis laudē. i. ex leticia iubilabūt in ꝯuerſiōe peccatoris. Et oīa ligna regionis plaudent manu. i. alij ſancti ⁊ ſancte feſtinant de peccatoris conuerſione. ℂ Quarto pctō: ſe ꝯuertens: diabolū ꝯtriſtat qui eū ad peccādū induxit. O ſi videretis oculis corporeis dū peccator ꝯuertit: q̄uo diabolus ſeipm excruciat. Totus enim ꝑturbat. affligitur. torquet. ſuſſlat ſuſpirat: vlulat: ⁊ vndiq̄ꝫ ꝯfundit. vnde Iſidorus de ſūmo. bo. li. iij. c. v. Si temptationes diaboli a nobis expellimus: ſine dubio ille ꝯfuſus abſcedit. Et in decretis. xvi. q. ij. c. viſis dicit. dolet diabolus ſatis ⁊ erubeſcit: caritatem quā in celo nequiuit habere hoies ꝯſtitos ex lutea materia ī terra tenere. h ibi. ℂ Quinto peccator ſe ꝯuertēs ē de ſtatu ſuo ſecurus. De pe. d. vij. c. Nemo. paragpho. Qui egerit: q: iam plus eſt in ſpū q̄ꝫ in carne: ⁊ de terreno celeſtis eſt effectus. De conſe. diſt. iiij. c. Non ex quo. ℂ Sexto aīa ſua: deū ſemp reſpicit q eā creauit. poſtq̄ꝫ ñ eſt pſſa tene

buis petõꝝ. de pe. di. i. c. Venit. Et
de pe. d. iij. Ille rex. Et de pe. d. iiij
Si ex bono. ¶ Septio ē pticeps
oium bonoꝝ q̄ fiūt in eccleſia dei.
de pe. d. i. Agite. Et de peni. d. vi.
Qui vult: vbi ſic dr̄. Credēdū eſt
enim ꝛ pietas fidei expoſtulat cre
dere ꝙ deo elemoſyne eccleſie ꝛ
oratiões ꝛ opa iuſticie ꝛ miſicor-
die ſuccurrāt cognoſcētī mortē ſuā
ad ↄuerſionē. ¶ Octauo recupat
oē bonū qḋ amiſit p peccatum. de
pe. di. iiij. De pertuſo. ¶ Nono
ſibi augmentanſ bona tpalia ꝛ ſa-
lus tpal. xvi. q. i. Decime. ¶ De
cimo vita ſibi plongatur. xi. q. iij.
Epiſcopi. ¶ Undecio q̄cq̄d acq-
rit ꝛ operaſ eſt in tuto. xxiij. q. vij.
Queadmodū. ¶ Duodecio acq̄
rit vitā eternā. de pe. d. vij. Bapti
zatus. Altius dico: nullū eſt opus
in hoc mūdo: nullū maius eſt ꝛ ac
ceptius ſacrificiū deo: q̄ʒ ſit ipa cō
uerſio peccatoꝝ: poſſunt. n. multa
eſſe bōa ꝛ ſacrificia que ab hoib⁹
efferunſ deo: tñ nihil deo magis ē
gratū: nihil ſibi magis caruʒ: nihil
ſic ſue maieſtati placet: q̄ʒ cōuer-
ſio peccatoris. Audi Ambr. i lib.
de paradiſo. In cunctis ſacrificijs
nullum eſt deo gratius: q̄ʒ ꝙ ino
cens ↄſeruet inocentiā: ꝛ iniquus
relinquat iniquitatem: hec ille. Et
Greg. ſuper Ezechi. Nulluʒ oipo
tenti deo tale ſacrificiuʒ eſt: quale
ʒelus aiaꝝ. Sed quid longius p-
gredior? Ad ↄfirmationem tante
veritatis audi notabile exemplū.
Legiſ liquidē de beato Alberto
epo: viro magne ſanctitatis: ꝙ cuʒ
ſemel celebraret: ꝛ corpus xpi cō-
ſecraſſet: quadam fiducia aīatus
dū ipſum corpus teneret ī mani-
bus ait. Credo dñe ꝙ hic es ꝛ ita
firmiter teneo. Nō te leuabo: niſi
mihi indicaueris: qḋ poſſit homo i
hac vita facere: ꝙ tibi ſit magis ac
ceptū. In hoſtia tandē puer ieſus
apparens dixit. Alberte ſcias ni-
hil mihi accepti⁹: q̄ʒ vt homo vi
uens faciat elemoſynā. Nā ī vita
mihi grati⁹ eſt ſi dat vnū denariū
amore mei: q̄ʒ ſi poſt mortē aureū
montē largireſ. Scōm mihi gra
tuʒ eſt: cū peccator: quātūcūqʒ ma
gnus ꝑpter me ꝛ mei amorē pec
catū dimittit. Nihil. n. ab hoīe in
hac vita mihi carius aut dulcius
fieri pōt. Couertimini igiſ pecca-
tores: viſa ↄuerſionis certitudine:
viſa facilitate: viſis fructibus: viſo
ꝙ nihil eſt deo carius. Conuerti-
mini inquā. Recedite a peccatis.
Reſtīgite vitia: dimittite ſcelera.
Accedite ad deum: cū diſplicentia
veſtraꝝ offenſionuʒ. Conuertimi
ni dum temp⁹ adeſt. Nam ſpirit⁹
ſanctus ait Eccleſi. v. Nō tardes
conuerti ad dñm: ꝛ ne differas de
die in diem: ſubito enim venit ira

illius ⁊ in tempore vindicte diſperdet te. Et ob hoc Lactantius in .vi. lib. c. xxiiij. hortans ad conuerſioné inquit. Nemo enim poteſt eſſe tam prudens: tam circũſpectus: vt aliquãdo nõ labat. Et idcirco deus: imbecillitatem noſtram sciens: pro ſua pietate apperuit homini portum ſalutis: vt huic neceſſitati cui fragilitas carnis ſubiecta eſt: medicina penitẽtie ſubueniret. Ergo quicũqꝫ aberrauerit referat pedẽ: ſeqꝫ qꝫ primũ recipiat: ac reformet. hec ille. Amen.

¶ Feria ſexta quadrageſime. De peccato. Sermo .x.

Mercedem non habebitis. Verba ſũt ſacratiſſima originaliter ſcribunt. Mat. vi. recitatiue vero ĩ euãgelio hodierno. Homines ĩ hac mortali fragiliqꝫ vita ſemetipſos exerceãt in operibus virtutũ: humilitati vacent: deuotioni incũbant: dies ⁊ noctes in ieiunijs ⁊ ſacris meditationibus expẽdãt: ſi tamẽ aliqua peccati mortalis macula fuerint infecti: ad contẽplandam celſitudinẽ diuine maieſtatis: nequaq̃ poterunt admitti: nõ ex talibus operibus aliquã mercedẽ apud celeſtem patrem conſequentur. Feſtãte hoc ſaluatore noſtro ĩ verbis pro themate aſſumptis: ⁊ in euãgelio hodierno recitatis. In quo tria documenta habemus.

¶ Primum qꝫ inimicos noſtros debemus affectu pariter ⁊ effectu diligere. Hoc tangitur prima pte euangelij qua dicitur. Diligite inimicos veſtros: benefacite his qui oderunt vos. ¶ Scdm documentũ eſt: qꝫ in hac ſacra quadrageſima quilibet elemoſinis ſtudeat operã dare. nõ ad inanem gloriã: ſed vt celeſti patri cõplaceat. Hoc tangit ſcda parte euangelij vbi dicit. Te aũt faciẽte elemoſynã: neſciat ſiniſtra tua qd faciat dextera tua. ¶ Tertiũ documentũ eſt: qꝫ orationi ſolicite vacare debemus. Hoc tangit vltima pte euãgelij vbi dr. Cũ oraueris. Et deuote facientes ɔſciẽtias noſtras emundare poterimus: ab omni ſorde peccati mortalis. De quo tria hoc mane videbimus.

¶ Primo. Diffinitionem.

¶ Scdo. Malignationẽ.

¶ Tertio. Punitionem.

¶ Primo peccati mortalis conſiderare debemus diffinitionem. Diffinitur enim ſm quattuor genera cauſarũ. ſ. ſm cauſam efficientem: materialẽ: formalem: ⁊ finalẽ. Primo igit diffinit peccatũ ſm cauſam efficientẽ. ſ. nãqꝫ Doc. prima ſcde. q. lxxi. q. vi. ar. iij. Et dñs Albertus magnus. ij. ſen. diffinien-

reo peccatū ſm cauſam efficientē; ſequunt̄ diffinitionē datā ab Augu. in libro retractationū. Et i lib. de duabus aiabus. Et in decretis xv.q.i.pa̅rapho. Sꝫ ⁊ hoc ſic dicente. Peccatū eſt volūtas conſequēdi vel retinēdi qḋ iuſticia vetat: hec ille. Volūtas aūt eſt animi motus ad aliqḋ vel nō eui tandū; vel adipiſcendū. ſm Augu. in eodē libro. Et in decretis. xv.q.prima. in principio. Voluntas igitur praua: eſt cā efficiēs peccati a deo vt ſine ipſa nullū peccatū ɔmittat̄. Sicut enī; artifex eſt cā efficiens artificiati: ſic voluntas ⁊ cā efficiēs ⁊ magiſtra peccati. vñ Phs iij. ethi. Virtus quoddā voluntariū eſt: ſilr ⁊ malicia. Et in. v. ethi. Juſtū eſt vt opus ſit voluntariū;. Et Aug. i lib. de vera religiōe. Et i lib. retracta. Et ponit̄ a gratiano. xv.q.i.parapho. Sed ⁊ hec vſqꝫ adeo peccatū voluntariū malū ē: vt nullomō ſit peccatū niſi ſit voluntariū. Et.xv.q.i.c. Nō eſt cuiqꝫ qꝫ noſtram aſcribamus erūnam niſi noſtre voluntati. Nemo nr̄m tenet̄ ad culpā niſi ꝓpria volūtate deflexerit. Nō hn̄t crimen que inferunt̄ reluctātibus volūtaria tm̄ cōmiſſa: ſequit̄ delictoꝝ inuidia: quā in alios deriuamus: voluntariū ſibi militē elegit chriſtus: volūtariū ſeruū ſibi diabolꝰ auctionat̄. Neminem iugo ſeruitutis aſcriptum poſſidet: niſi ſe ei prius peccatorum ere vendiderit: hec ille. Eodē modo nec pena eterna: que conſequitur ad peccatum meret quis condemnari: niſi propria voluntas adſit. Bernardꝰ in ſmone. Tolle propriā; voluntatem ⁊ non erit infernus. xxij.q.iiij.c. Nabuchodonoſor. Vaſis ire nunquam deus redderet interitum niſi ſpontaneum inueniretur homo habere peccatum. De hac voluntate peccatum efficiente vide. xiij.q.i. c. ſciendum. xv.q. vi.c.i.ij.q.i.c. illō. xxij.q.iiij.c. Inter cetera. xxij. q.v.c. Ille. ⁊.c. Sicut ⁊ diſti. xlv. De iudeis. vnde ſi aliquis ignorantia inuincibili aliquid de genere malorum faceret: non reputaretur ei ad peccatum: quia huiuſmodi ignorantia tollit voluntariū. ſm. ſ. Tho. pria ſcḋe. q. xxvi. ar. iij. Et in decretis. xv. q.i.c. Aliquos. Et.c. ſequenti. Sicut ecōtra. Nullus poteſt mereri ſine voluntate. vnde Ariſto. iij. ethi. dicit. Nullus eſt beatus nolens. Et ſi aliquis ex mera violentia: faceret actum qꝫ eſſet mortale de ſe: tamen in faciēte ſic violentato non eſſet peccatum: quia non voluntarium. Ita etiam ſi faceret violenter actum de ſe bonu;: nō eſſet meritorius. Ecce igit̄ qꝫ voluntas hūana eſt fons ⁊ ori-

go omnium peccatorum. Ipſa eſt cauſa efficiens ⁊ principalis oīuꝫ tranſgreſſionum: omnium preuaricationum. Ab ea procedunt peccata cogitationum: locutionum: ⁊ operationum: ⁊ omiſſionum: dei preceptorum ⁊ eccleſie. Hoc declarat veritas infallibilis dn̄s. Jeſus chriſtus. Mat.xv. de corde eiuſ.i. de voluntate exeunt cogitationes male: homicidia: adulteria: fornicationes: falſa teſtimonia: blaſphemie: hec ille. ¶ Secundo peccatum diffinitur per cauſam materialem ab Auguſtino.xij. libro cōtra fauſtum. Et habetur in.ij. ſentē. diſti.xxxv. Peccatum eſt dictum: vel factum: vel concupitum: contra legem eternam. Iſta eſt materia de qua vt ita dicam fit peccatum.i. vel in dicendo: vel in operādo: vel in cogitando. Nam nō poteſt cōmitti peccatum: niſi vel cum lingua: ſicut blaſphemando deum vel ſanctos: detrahēdo proximo: ſeminando diſcordias: ⁊ huiuſmodi vel opere ſicut faciendo homicidia: adulteria: fornicationes: fenerando: ⁊ huiuſmodi: vel corde.ſ. cogitādo malum de deo: vel de ꝓximo: ⁊ ſic de ſingulis: aut ommittendo bonum neceſſariū. Nam ſicut calx: lapis: ligna: ⁊ huiuſmodi ſunt materia palatij vel domus: ſic dictum: vel factum: vel concupitū contra legem eternam eſt materia peccati. ¶ Tertio peccatuꝫ diffinitꝰ ſm cauſam formalem a beato Ambroſio i libro de paradiſo ſic. Peccatum eſt preuaricatio legis eterne ⁊ celeſtiuꝫ inobediētia mādatorum. Inobedientia enim mandatoꝝ dei ⁊ eccleſie vocatur cauſa formalis peccati: q: dat formam ⁊ eſſe peccato. Sicut ordo domꝰ: altitudo: lōgitudo: diſpoſitio: ⁊ huiuſmodi dat formam domui: ſic tranſgreſſio diuine legis ⁊ eccleſie dat eē ⁊ formā peccato. ¶ Quarto diffinitur peccatum ſm cauſaꝫ finalem ab Auguſtino in primo libro de libero arbitrio. Peccatum eſt ſpreto incommutabili bono: rebus mutabilibꝰ adherere. In mortali enim peccato ſemper eſt auerſio a creatore: ⁊ conuerſio inordinata ad creaturas. Voltaſſe le ſpale al creatore: e voltaſſe la faza ala creatura. Sicut enim cauſa finalis domus eſt habitatio: ita finis peccati mortalis eſt deſpectio ſummi boni ſcilicet dei: ⁊ inordinata adheſio: ſiue inordinatus amor ad creaturas: ad quas homo inordinate conuertitur. Conuerſio enim inordinata ad propriam excellentiam: dicitur ſuperbia. Ad bona temporalia: dicitur auaritia. Ad delectationes venereas: dicitur luxuria. Ad cibum

ꝛ potū dr̄ gula: ꝛ ſic de alijs. Cō‑ teplare ibi.bono.i.deo:qui ē ſum mū bonū: verū bonū: deſiderabi‑ le bonū: durabile bonū: ſuauiſſi‑ mū bonum: in quo ſolo aīa ſatiari pōt ꝛ repleri: rebus cōmutabili‑ bus adherere.i.bonis vilib⁹: bo‑ nis tpalib⁹: bonis momentaneis: ꝛ corruptibilibus: que nihil boni habent. Propterea ꝗrit de⁹ de peccatoribus. Jere.ij.d. Ob‑ ſtupeſcite celi ſup hoc: ꝛ deſolami ni porte ei⁹ vehementer: dic dn̄s. Duo.n.mala fecit populus me⁹. Me dereliquerūt fontē aque vi ue. Ecce auerſio. Et foderunt ſibi ciſternas diſſipatas. Ecce cōuer‑ ſio q̄ continere non valet aquas. h̄ ille. vn̄ Augu.li.iiij.cōfeſſio.ait. Redite preuaricatores ad cor: ꝛ inherete ei qui fecit vos: State in eo ꝛ ſtabitis. Quieſcite in eo ꝛ qe ti eritis: bonū quod q̄ritis ab il lo eſt. h̄ ille. Ciſterne diſſipate ſūt bona huius ſeculi que abſq̄ deo nihil ſunt. Jdeo Auguſtinus. viij. cōfeſſ.dicebat. Omnis copia que deus meus non eſt: egeſtas mihi eſt. Diſpliceret vtiq̄ cuilibet ma gno domino generoſo ꝛ liberali: ſi eius famuli ipſo relicto fauerēt ſuis capitalibus ꝛ vilibus inimi‑ cis: Quāto magis indignari de‑ bet deus: qui eſt bonum infinitū: cum a nobis deſerit̄ propter cor‑ ruptibilē carnem: tranſitoriū mū dum: ꝛ inimicum eius dyabolū: ꝛ Sic patet diffinitio per cām fina lem. Et pro concluſione audi Au guſtinum.xij.de ci.dei.c. Scio in quo fit mala volūtas: id in eo fieri q̄d ſi nollet nō fieret. Et non neceſ ſarios ſed voluntarios defectus: iuſta pena conſequitur. Deficimr enim non ad mala: ſed male.i.non ad malas naturas: ſed ideo male: q: contra ordinem naturarū ab eo quod ſumme eſt: ad id quod min⁹ eſt. Neq̄ enim auri viciū ē aua‑ ritia vel cupiditas: ſ; hominis per uerſe amantis aurū iuſtitia dereli cta: que incōparabiliter auro de‑ buit anteponi. Nec luxuria eſt vi tiū pulchrorum ſuauiumq̄ corpo rum: ſed anime peruerſe amātis corporeas voluptates neglecta tē perantia: qua rebus ſpiritualiter pulchriorib⁹ ꝛ icorruptibiliter ſua uioribus coaptamur. Nec iactan tia vicium eſt laudis humane: ſed anime peruerſe amantis laudari ab homine ſpreto conſcientie teſti monio. Nec ſuperbia eſt vicium dantis poteſtatem: vel etiam ipſi us poteſtatis ſed anime peruerſe amantis poteſtatem ſuam: poten‑ tioris iuſtitia cōtēpta. Ac per hoc qui peruerſe amat cuiuſlibet natu re bonum etiā; ſi adipiſcatur: ipſe fit in bono malus ꝛ miſer melio‑

re priuatus. ꝟ ille.

Secundo principaliter peccati mortalis conſiderare debem⁹ malignationem. Sed quia materia prolixa nimis eſſet: tres tm̄ malignitates peccati annotabimus. Eſt enim peccatum mortale tante malignitatis vt ſit.

¶ Primo in beſtialez naturam traſformatiuum.

¶ Scd̄o. itellect⁹ obcecatiuum.

¶ Tertio diuine inimicitie cauſatiuum.

¶ Primo peccatum eſt in naturā beſtialem transformatiuū. Dicit enim. ſ. Doc. ſcd̄a ſcd̄e. q. lxiiij. ar. ij. ad tertiū: ꝙ hō peccando recedit ab ordine rationis ſcḋm quam vnuſquiſqz debet viuere. vt ait Ari. x. ethy. iō perdit dignitatē humanā: ⁊ incidit in cōditionē beſtiarum. Qḋ formaliter hoc modo probatur. A quocūqz remouetur diffinitio: remouetur ipſum diffinitum vt patet per philoſophum vi. topicorum: ſed propter peccatum homo priuatur ratione ſua. ergo propter peccatū homo non remanet homo ſed beſtia. Minor eſt manifeſta. Nā diffiniendo hominē ſic dicimus. Homo eſt ſubſtantia animata ſenſibilis: rationalis: ſed per peccatum omnia hec auferuntur ab homine. igitur homo non remanet hō ſed beſtia. quod erat probandum. Et ꝙ he proprietates ꝑpter peccatū auferātur ab hoīe: patet diſcurrendo. Primo. n. dicit̄ homo eſt ſubſtantia: ſed peccatum facit ipſum hominem nō ſubſiſtere: qꝛ ſcḋz Augu. ſuper Jo. peccatū nihil eſt: ⁊ nihil fiunt hoīes cum peccant. Scḋo ꝑ peccatū aufertur ab hoīe alia proprietas: qua dicit̄ ꝙ ſubſtātia animata: ſed hō nō habens gratiam nō habet vitā. Nā Ezech. xviij. ⁊ xxiij. q. iij. Si hēs. Aīa que peccauerit ipſa morie͂t. Tertio. per peccatū aufertur ab hoīe alia ꝓprietas. ſ. ſenſibilis. Nam dicit Ari. i. de aīa. Per ſenſuz ⁊ motū viuēs diſtinguit̄ a nō viuente. De peccatorib⁹ āt dr̄ ꝓuer. xxiij. Uerberauerūt me ⁊ nō dolui: traxerunt me ⁊ ego nō ſenſi. Nullo. n. ſenſu peccator ſentit. Quia nō auditu: non viſu: non guſtu: nō odoratu: nō tactu. De quo apl̄s. i. cor. ij. Aialis hō nō percipit que ſunt ſpūs dei. Et. ps. cxiij. Os hn̄t ⁊ nō loquentur niſi mala. Oculos hn̄t ⁊ non videbunt. Aures hn̄t ⁊ nō audient. Nares hn̄t ⁊ nō odorabunt. Man⁹ hn̄t ⁊ nō palpabūt: Pedes hn̄t ⁊ nō ambulabūt: niſi. ſ. ad currēdū i malū. ꝓuer. vi. Pedes coꝝ veloces ad currēdū in malū.

Quarto et vltio pp peccatū auferē vltia ꝓprietas ab hoie: q̄ eſt rō: q̄ hō a ceteris aialib⁹ differt: et q̄ ablata remanet beſtia: ſicut ſubtracta vnitate a quario non remanet ampli⁹ quari⁹: ſꝫ ꝗternari⁹: q: forme: ſpēs et diffinitiones ſunt ſicut numeri: quātū ad additionem: vt inquit phs. viij. meth. Et hec ꝟitas pōt ꝯfirmari p Comētatorē. vij. meth. vbi dicit. Qui tollit a reb⁹ ꝓprias opationes: tollit ꝓprias eēntias. Nā vt ibidem ait. Vnūquodqꝫ entiū vrē opatione ſibi ꝓpria. Et ſic hō p pctm̄ a rōne diſcedēs: que ē ꝓpria differentia et nālis opatio hoīs: nō ē ampli⁹ hō: q: nō cōuenit ſibi diffinitio hoīs: ſꝫ ē beſtia. Cōfirmātur et oīa hec p phm̄ dicentē. vij. ethy. Hō prauus eſt deterior beſtia. Et iij. ethy. Qui circa tactū et guſtuꝫ delectanē: qb⁹ pricipāt reliq̄ aialia beſtiales eē videtur. Et iteꝫ Ari: in epl'a ad Alexādrū. Qui ſine ratiōe aliquid faciūt tanq̄ꝫ crudeles et beſtiales odimus. Et Seneca. Quid intereſt in beluā trāſſormari: aut ſub hoīs figura aiuꝫ belue gerere? Et idē. Nō ne tibi videē beſtialis: beſtia: rōne hn̄s et rōne nō vtēs? Sꝫ accedat ꝟitas ſacre ſcripture. Audi ps. xlviij. Hō cuꝫ in honore eēt nō intellexit: cōparatus ē iumētis inſipientib⁹ et ſimil' fact⁹ eſt illis. Et Eccl'e. iij. Dixi in corde meo de filijs hominum vt probaret illos deus et oſtenderet ſimiles eſſe beſtijs. Et Apo. Ro. i. Et mutauerūt gloriā in corruptibilis dei: in ſimilitudinē imaginis corruptibil' hoīs: volucrum et quadrupedum et ſerpentium. Et Boe. li. iiij. de conſo. ꝓſa. iij. Videos ne igitur ait: Ita fit vt qui ꝓbitate deſerta homo eſſe deſierit: cum in diuinam conditionem trāſire nō poſſit: vertatur in beluam. Et iterū ibidem. Euenit vt quē tranſformatum vitijs videas hominem eſtimare non poſſis: ſꝫ beluam. h̄ ille. vnde ſuperbus poteſt dici leo auarus: vulpes: luxurioſus porcus: iracundus canis rabidus: guloſus lupus: inuidus baſiliſcus: accidioſus aſin⁹: vanaglorioſus pauo: timidus ad confeſſionem dicē lepus: iuuenes et inſtabiles et peccatores dicuntur gauinelli. Et ſic de alijs. Nec mirum ſi hō per peccatū dicatur beſtia: cuꝫ etiam angelus lucifer propter peccatū dicitur draco. Apoc. xij. Et ꝓiect⁹ eſt ille draco magn⁹ ſerpēs antiquus qui ſeducit vniuerſuꝫ orbē. ¶ Scdā malignitas peccati dē itellect⁹ obcecatiuū. Pro cuius fundamēto notaē dictum phi. v. et x. meth. et in libro predicamētoꝝ. Cecitas ē priuatio viſus vel pain

cipij viſiui: in eo quod eſt aptum
natū habere. Hoc ſuppoſito for
matur ratio ſic. Illud quod ē pri
uatiuum luminis ſeu viſus anime
eſt cauſa cecitatis ipſius: ſed pecca
tum mortale eſt priuatiuum lumi
nis ſeu viſus aīe ſeu pncipij viſi
ui. ergo ē cauſa cecitatis ipſiꝰ ani-
me. Maior eſt nota per ſuppoſi-
tum. Tenet cōſequentia ⁊ probat
minor. Triplex lumen poteſt eſſe
in anima intellectiua. Primum ē
lumen naturale. Secundū eſt lu-
men gratie. Tertium lumen glo-
rie: vt declarat ſcūs Tho. xxij. q.
xv. ar. i. duo vltima. ſ. lumē gratie ⁊
lumen glorie: ſine dubio totaliter
tolluntur per peccatum. Primū
aūt. ſ. lumē naturale nō totalr̄ tolli
tur per peccatū ſed valde obſcu-
rat. Cōcludit ergo ꝙ ablato lu-
mine ſeu principio viſiuo ab aīa
intellectuali per peccatū mortale:
fit ceca ipſa aīa in parte intellecti-
ua ⁊ ſpirituali. Patet hec dictis.
Sopho. i. Ambulabunt vt ceci:
quia dn̄o peccauerūt. Sap. ij. Ex-
cecauit eos malitia eoꝝ ⁊ nō intel
lexerūt ſacrm̄ dei. Job. xxiiij. Ipſi
fuerunt rebelles lumini: neſcierūt
vias eius. Et Job. xxi. Dixerunt
deo. Recede a nobis: ſcientiā via
rū tuarum nolumus. Et ps. lxxxi.
Neſcierunt neqꝫ intellexerunt in
tenebris ambulant. Mat. xv. Si
nite illos: ceci ſunt duces cecorum.
Prouer. iiij. Via eorum tenebro
ſa: neſciunt vbi corruunt. Augu-
ſtinus in libro de natura ⁊ grat
ia. Preuaricatorem legis digne
deſerit lux veritatis: qua deſer-
tus vtiqꝫ fit cecus. Confirmatur
per Gregorium. xlix. di. c. Hinc et
enim vbi ait. Cecus quippe eſt
qui ſuperne contemplationis lu-
men ignorat: qui preſentis vite te
nebris preſſus: dum venturam lu
cem nequaquā diligendo conſpi-
cit: quo greſſus operis porrigat ne
ſcit. Hinc etenim prophetante an
na dicitur in libro Reg. Pedes
ſanctoꝝ ſuoꝝ ſeruabit ⁊ impij in
tenebris conticeſcēt. h ille. Exēplū
notabiliſſimū hēs in Adā: qui an
te peccatum habuit cognitionem
omnium ſcibilium: ita vt etiā pre-
cognoſceret incarnationē filij dei:
impoſuitqꝫ nomina rebus anima
tis. Gen̄. ij. vbi dicitur. Omne qḋ
vocauit Adam anime viuentis:
ipſum eſt nomē eiꝰ. Appellauitqꝫ
Adam nominibus ſuis cuncta ani
mantia: ⁊ vniuerſa volatilia celi ⁊
oēs beſtias terre. h ille. Et tamen
poſt peccatum decidit in tantam
cecitatem vt abſcondere ſe exiſti-
maret a facie dei ipſum vocantis.
Unde dicitur gen̄. iij. Cum audiſ
ſet vocem dei ambulantis in pa-
radiſo ad auram poſt meridiem

abſcondit ſe Adam ꝛ vxoꝛ eius a facie domini in medio ligni paradiſi. O miſer Adã. O inſcius homo. O infoꝛtunatiſſima creatura: vbi cecidiſti per peccatũ: tantũ lumẽ: tantum ſplendoꝛem: tot radios ſcientie naturalis: ꝛ īfuſe amiſiſti. tot tenebras: tot erroꝛes: tantã cecitatem incurriſti: vt fugere a facie creatoꝛis: qui vbiqꝫ eſt tibi perſuaſeris. Sic omnis peccatoꝛ fit cecus. Perſuadet ſibi fugere a diuina iuſticia ꝛ vindicta. Nõ videt periculum anime ꝛ inferni: non intuetur diem moꝛtis. Non reſpicit celum. Et ſic ꝓpoſitum patet. ¶ Tertia malignitas peccati dicitur diuine inimicitie cauſatiuũ. Maligniſſimũ peccatum moꝛtale: ipſum peccatoꝛem inimicũ ꝛ hoſtem dei facit. Sicut enim negans deũ eſt inimicus dei: ſic quilibet peccatoꝛ eſt inimicus ei⁹: qꝛ quotiens peccat moꝛtaliter: totiens deuꝫ negat: iuxta illud apoſtoli ad Titum pꝛimo. Confitent ſe noſce deũ: factis aũt negant. Et Hiero. xi. q. iij. c. Eſtimant: ait. Quotieſcũqꝫ vincuntur vitijs atqꝫ peccatis: totiens deum negamus. hec ille. Ex quo ſequit: ꝙ peccatoꝛ eſt inimicus ꝛ odioſus deo. vnde Sap. xiiij. dicit. Similiter odio ſunt deo impius ꝛ impietas ei⁹. Eccleſiaſtici. xij. Altiſſim⁹ odio habet peccatoꝛes ꝛ miſertus eſt penitentibus. Et pſ. v. Odiſti omnes qui operant iniquitatẽ. Et pſ. xxx. Odiſti obſeruãtes vanitates ſuperuacue. Et pſ. xl. Dilexiſti iuſticiam ꝛ odiſti iniqtatē. Et pſ. cxviij. Iniquos odio habui. Et malachi. pꝛimo. Dilexi Jacob: Eſau aũt odio habui. Et iudith. v. De⁹ enĩ illoꝝ odit iniquitatē. Et ꝓuer. vi. Nominans aliqua peccata moꝛtalia dicit. Sex ſunt que odit dñs ꝛ ſeptimũ deteſtatur anima eius. Et Augu. xij. deci. d. c. iij. Dicunt aũt in ſcripturis inimici dei: qui nõ natura ſed vitijs aduerſant eius imperio: nihil ei nocere valentes ſed ſibi. Inimici enim ſunt reſiſtendi voluntate: nõ ꝑtãte ledẽdi. Deus nãqꝫ incõmutabilis eſt: ꝛ omnino incoꝛruptibilis. idcirco vitiuꝫ quo reſiſtunt deo: qui eius appellãtur inimici non eſt deo: ſed ipſis malũ. Neqꝫ hoc ob aliud: niſi qꝛ coꝛrũpit in eis nature bonũ. Natura igitur contraria nõ eſt deo. ſed vitiũ: qꝛ qđ malũ eſt: ꝯtrarium eſt bono. hec ille. O maxima malignitas: eſſe in odio ñ regis: nõ impatoꝛis: ñ pape ſꝫ dei creatoꝛis ꝛ redẽptoꝛis. Et ſic claret ſcḋa ps pꝛincipalis.

Tertio pꝛincipaliter conſiderare debemus peccati punitionem: quã omiſſis allegatiõib⁹: pꝛatice

ſic diſcurrem⁹. Cur namq; O de⁹ eterne: tam nobiliſſimos ſpiritus ex habitatione celi empyrei: ⁊ ex tāta gloria excluſiſti: per lo peccato: vt vindictā faceret de peccato. Cur primos parentes de paradiſo deliciarū in hunc mundū: tot calamitatibus ⁊ miſeriis plenum eieciſti: per lo peccato. Cur totū mundum aquis diluuii emerſiſti: Cur quinq; ciuitates: ſodomam: gomorrā: ſeboim: adamā: ⁊ ſegor: flāmis ⁊ ſulphure cōſumpſiſti: per lo peccato. Cur pharaonem cū tanto exercitu egyptiorum in mari profundaſti: per lo peccato. Cur oēm populū iudaicū egreſſum ex egypto: cuius numerus fuit ſexcētamilia a .xxviij. ānis ſupra: exceptis mulieribus ⁊ paruulis in deſerto mori feciſti: ſeruatis tm̄ caleph ⁊ Joſue: p lo peccato. Cur ieruſalē funditus euerſiſti ⁊ .xxx. iudeos pro vno denario: cuius precio octoginta ſeptem milia vendita fuerunt: ⁊ decies centena milia qui fame ⁊ gladio perierunt ita conſumpſiſti: per lo peccato. Cur regnum perſarū: regnum caldeorum: regnum macedonicum: regnum cartaginēſe: regnum romanorum deſtruxiſti: per lo peccato. Cur tāta ſeuitia: tanta ſtrage: tanto cruore: chriſtianos filios tuos de quella canaya de turchi deſtrui ⁊ mori permiſiſti: Per lo peccato. Cur ſponſā tuam eccleſiā tam dulci ⁊ precioſo ſanguine decoratā: ab illis ſpurciſſimis fedari facis: per lo peccato. Cur tot eccleſias: templa ⁊ oracula permittis che ſiano fate ſtalle e manzadore de caualli: per lo peccato. Sꝫ ⁊ cur o pater eterne vnicum ⁊ dulciſſimū filiū tuū incarnari: vendi: capi: ligari: flagellari: nudari: ſpinis coronari: crucifigi: cōclauari: ⁊ tā crudeliter mori voluiſti: per lo peccato. Nā me humana natura ſuo peccato offenderat. Cur oēs qui a ſiniſtris erunt: in iudicio vniuerſali cū diabolo i infernū detrudes. per lo peccato. O igit̄ peccatores miſeri. O peccatores ceci. O pctōres ſomnolēti. O ſurdi. O mundani. O fedati in omni fece peccati: aperite oculos: ſurgite: dimittite peccatū: odite peccatum: poſtponite omnino peccatum. Reuertimini ad clementiſſimū ⁊ benigniſſimum deum cum vera emēdatione peccatorum veſtrorum: vt punitionem eius terribilem euadere valeatis ⁊ ad optatam gloriā peruenire. Amen.

¶ Sabbato. De peccato in communi ſermo .xi.

Erat cor eorum obcecatum. Scribuntur hec verba originaliter. Math. .vi. c. Recitatiue autem in euangelio hodierno. Quamquam heri de peccati mortalis materia: per quod diuina maiestas ad iram merito prouocatur: diffuse satis predicauerim: pro maiori tamen et clariori declaratione vestra: mecum animo decreui de ipso iterum velle tractare. Hoc est enim illud execrandum detestandumque malum: quo mens humana lumine superno destituta: ceca penitus et obtenebrata redditur. Testatur hoc euangelista Marcus in themate assumpto: quod de apostolis licet dictum sit: congruentissime referri potest ad vniuersos in peccato mortali consistentes: quibus dicitur. Erat cor eorum obcecatum: que sunt verba hodierni euangelij. In quo tria singulariter documenta habemus. ¶ Primum datur cuilibet penitentie nauiculam intranti: vt sit animosus et fortis: quia a ventis multiplicis impugnatur temptationis. Hoc tangitur prima euangelij parte. vbi dicitur. Erat ventus contrarius eis. ¶ Secundum documentum: quod non debemus esse faciles ad credendum cuilibet oppinioni: exemplo apostolorum. de quibus secunda parte euangelij dicitur. Non videntes xpm super mare ambulantem: et quasi diuinitatis signum ostendentem: non crediderunt ipsum esse: sed fantasma putauerunt. ¶ Tertium documentum est: quod cum fuerimus de penitentie naui egressi cognoscemus deum sicut apostoli: prout tangitur in vltima parte euangelij. vbi dicitur. De naui egressi etc. quem tamen nullus cognoscere potest existens in peccato mortali. De quo etiam hoc mane tria considerabimus.

¶ Primo. Grauationem.

¶ Secundo. Depravationem.

¶ Tertio. Detestationem.

¶ Primo considerare debemus peccati grauationem. Nam vt colligitur ex dictis. s. Tho. prima. secunde. q. lxxiij. Et ex sententia Augustini in lib. de penitentia. Et ex decretis. de pe. d. v. c. i. Et ex iure consulto. ff. de penis. l. Aut facta. Quidem et canonizatur in decre. de pe. d. i. c. Aut facta. vnum peccatum est grauius altero: quod quadruplici ratione declaratur.

¶ Primo. ratione cause efficientis.

¶ Secundo. ratione cause materialis.

¶ Tertio. ratione cause formalis.

¶ Quarto. ratione cause finalis.

¶ Primo dico quod peccata que ex deliberatione procedunt: tanto grauiora sunt: quanto maior est ea faciens aut committens. vnde Iuuenalis. Omne animi vitium tanto conspectius in se. Crimen habet: quanto maior qui peccat habetur. Cum quo concor-

dat Iſidorus in. ij. de ſum. bo. Tā to maius cognoſcitur eſſe pecca- tum: q̄nto maior qui peccat hētur. Et Hylari⁹. xxv. q. i. c. Nulli fas ſic ait. Siqdem maiori reatu de- linquit: qui potiori honore fruit. Et graniora facit iudicia peccato rū ſublimitas peccātium. Et hoc ꝑpter tres rōnes. Primo ratiōe reſiſtentie. Scdo rōne ingratitudi nis. Tertio rōne ſcandali. ¶ Pri mo petm̄ aggrauatur rōne reſiſtē tie. Nā maiores facilius poſſunt reſiſtere peccato: vt puta qui acce dunt in ſcientia ꝛ ꝟtute. Luc. xij. Seruus ſciēs voluntatē dn̄i ſui ꝛ non faciens: pla. va. multis. Sicut ſūt mali theologi. phy. iuriſte: ora tores: qui ſciēter ꝯmittunt peccata Et idem mali religioſi: pſbyteri: monachi: ſciētes regulam ꝛ ꝯſtitu tiones: tales ſunt ſimiles demoni- bus ſciēter peccantib⁹. Et iſti poſt peccatū peiores efficiunt: q: ſpūs neq̄ reuertit cū. ſeptē alijs ſpiriti bus neqorib⁹ ſc' Mat. xij. ¶ Se cūdo rōne ingratitudis: q: oē bo nū quo quis magnificat⁹ ē dr̄ be neficiū cui hō fit ingrat⁹ peccādo. Et quātū ad hoc q̄libet maioritas ē in bonis tpalib⁹ petm̄ aggra- uat: vt puta maioritas īperialis: regalis: ducalis: principis. rectoris ꝛ cuiuſlibet officialatus: militatu- re ac ꝑeminētie. In ſpūalib⁹ etiā maior: imo aggrauat petm̄: papa tus: cardinalat⁹: epiſcopat⁹: ſacer- dotalis ordo: diaconat⁹: ſubdiaco nat⁹. Et iō de ingratiſſimo iuda di cit Jo. xix. Propterea q tradidit me tibi. mai⁹ petm̄ hēt. Et iſti ēt maiorē penā patient q̄ īferiores ſm illud ſap. vi. Potētes potēter tormēta patientur. Et ibidē. Forti bus fortior iſtat cruciat⁹. Itē rōne ingratitudis aggrauāt petm̄ diui tie: nobilitas: ciuilitas: pulchritudo fortitudo. ꝛ huiuſmodi bona. Et grauat per hoc petm̄ chriſtiani magis q̄ iudei. Et exiſtentis in ſa cramēto matrimonij magis q̄ ſo luti. ¶ Tertio rōne ſcandali ſiue mali exēpli. Un̄ Gre. in paſtorali. Et habet di. lxxxiij. Nemo ampli us in eccl'ia nocet q̄ ꝑuerſe agēs: nomē vel ordinē dignitatis hēt. delinquētē nāq̄ eum redarguere nullus pręſumit. In exēplū culpa vehementer extēdit: qn̄ pro reue rentia ordinis peccator honorat. ħ ille. Quid dicem⁹ de rectorib⁹ ciuitatū: q tpe natal' ludūt ad aleas ꝛ tpe carniſpriuij vadūt maſcare- zati ꝛ ſunt p̄mi ad ludū. Dic̄ n. ſ. Tho. q peccā magnoꝝ ad pluriū notitiā ꝑueniūt ꝛ magis hoies ea idigne ferunt. Quid de p̄ribuſſa initias q̄ ſunt cā tot petōꝝ ex ma- lo exemplo. Et ſic pꝫ q circūſtātie ex cā efficiētē. ſ. dignitatū diuitiaꝝ

niali exempli aggrauant peccatũ. Audi deniq̃ʒ Chriſoſt. dicentem. xl. d. Homo chriſtianus fortiter cadit in peccatum propter duas cauſas: aut propter magnitudineʒ peccati: aut altitudinem dignitatis. Et. xxij. q. vij. Queadmodũ. ¶ Scđo aggrauatur peccatum ex cauſa materiali. Et hoc eſt propter perſonam in quã peccatur. Quanto enim perſona cui iniuria ſeu offenſa infertur eſt excellẽtior: tanto grauius eſt peccatum. vnde q: pſona diuina: ſiue eſſentia eius eſt infinite excellẽtie: ideo peccata que immediate cõmittuntur contra ipſum deum ſunt grauiſſima ſicut ydolatria: blaſfemia infidelitas: periuriũ: fractio voti: hereſis: diuinatio: ſortilegia: incantationes: ⁊ huiuſmõi. Et ex hoc ſequitur. ꝙ grauius eſt peccatum ſi offenditur perſona que eſt magis coniuncta deo. deo autẽ tanto magis aliquis coniungitur: quanto ẽ virtuoſior: vel deo ſacratior. Et iõ iniuria illata tali pſone magis redundat in deum: iuxta illud. zach. ij. Qui tetigerit vos: quaſi tãgat pupillam oculi mei. Et. pſ. ciiij. Nolite tangere chriſtos meos: ⁊ in pphetis meis nolite malignari. Et hĩ grauiſſime peccant blaſphematores humanitatis xp̃i beate v̾ginis. ⁊ ſanctoꝝ: ſacrilegi ⁊ corruptores monialiũ: detractores ſeruorum dei: pſbyteroꝝ ⁊ religioſorũ: ⁊ pijs ochararꝝ. Et ex hoc etiam aggrauatur peccatum ſi perſona ↄtra quã peccatur eſt ↄiuncta peccanti: vt portare odium fratri carnali: ↄmiſceri affini: vel aliter coniuncte ſibi perſone ↄiunctiõe naturali vel beneficijs. Naʒ peccãs in ↄiunctam perſonam videtur in ſeipm peccare: ⁊ pro tanto grauiꝰ peccat. ƀʒ illud. Eccleſiaſtici. xiiij. Qui ſibi neq̃ʒ eſt: cui bonus erit. Item aggrauatur peccatũ ſi pſona ſit in dignitate poſita: ⁊ contra ipſam peccatur. Et ideo peccatuʒ qđ ſit in perſonã publicã: puta regem: principem: rectorẽ: officialeʒ eſt grauius q̃ʒ peccatũ qđ ↄmittitur ↄtra perſonã priuatã: in eo ꝙ plures tangit. vnde ſpãliter dicit̄. Exo. xxij. Principi populi tui nõ maledices. Et ſimilit̄ iniuria que ſit famoſe perſone eſt grauior: q: redũdat in ſcandalũ plurimoꝝ vt dicit. ſ. Tho. Et ↄcordat lex humana: q: grauius puniũtur delicta q̃ ↄmittuntur in perſonaʒ principis q̃ʒ alia. C. ad. l. Juliã. maieſtatiſ. l. Quiſqs. Et canonizat̄. vi. q. i. Si quis. Et ex hoc grauius peccant qui detrahunt p̄dicatoribus ⁊ cõfeſſoribus. vel ↄtra ipos iniurias inferũt ⁊ huiuſmõi. ¶ Tertio aggrauatur peccatũ. ex cauſa forma-

li. Quod ſic probatur. illa peccata que fiunt cũ intenſiori et maiori ac firmiori actu voluntatis ſunt grauiora. Sed peccata que fiunt ex cõſuetudine fiũt cũ maiori intẽſiori actu voluntatis. ergo ſunt grauiora. Patet hoc extra de ſymonia. c. Nõ ſatis Conſuetũ nõ minuit peccatũ: ſed auget. Et extra de cõſuetudie. c. vl. Tãto ſunt grauiora peccata. quãto diutius infelicẽ aiam detinent alligatã. Nã peccatũ qđ eſt ex cõſuetudine. fit hoi cõnaturale et difficiliter curabile: q: ex cõtẽptu cõmitti videtur. vñ Phũs i lib. đ Memo. et Re. dicit. Cõſuetudo eſt altera natura. Et. vij. Ethi ait. Difficile eſt reſiſtere cõſuetudini: q: aſſimilatur nature. Et i. ij. Metha. praua cõſuetudo ipedit cognitiõem ṽitatis q: cõſuetis obedimus et tanq̃ cõſueta iudicamus. Inſueta aũt in cõueniẽtia et inopinabilia. hec ille. Jđ ſicut a cibo et potu et ab alijs naĩlibus: ita a cõſuetis difficilius abſtinemus. vñ Aug. viij. lib. conſe. Velle meũ tenebat inimicus: et inde mei cathenã fecerat et cõſtrinxerat. Quippe ex voluntate pũerſa facta eſt libido: et dũ ſuitur libidini: facta eſt cõſuetudo: et dũ cõſuetudini nõ reſiſtitur: facta ẽ neceſſitas: quibus q̃ſi annulis ſibimet innexis cathenã appellaui. hec ille. Et iterum Ari. ij. Ethi. Ex freq̃ntatis actibus generatur habitus. Et in lib. pđicamẽtoꝝ. Habitus ſũt de difficili mobiles. Habitus igitur vitioꝝ eſt difficilis remotõis. Jđ grauioris offenſionis et ſanatõis. vñ Aug. et habetur. de pe. d. iij. Inanis. vulnus iteratũ tardius ſanatur. Jđ dicit. Ouidius in lib. de remedio amoris. Principijs obſta: ſero medicina paratur. Cum mala p longas cõualuere moras. ¶ Quarto aggrauatur ex fine. Ait. n. Ari. iiij. Topi. Et. ij. Phy. Et. ij. de aia. Cuius finis malus ipm quoq; malum eſt. Quãto igitur finis ẽ peior. tanto grauius eſt peccatũ. Exẽpli grã. vnus fornicatur cũ muliere: h fine vt delectetur: alter cũ eadẽ vt eã vituperet et attinẽtes eius. Finis ſecundi eſt peior: iđ peccatũ eius grauius. Item qui fornicatur vt interficiat: multo grauius peccat q̃ ſi ſolũ fornicatur. Aggrauatur etiã peccata ex multis alijs cauſis q̃ poſſent cũ ſuis rõnibus adduci. ſed ne ſim plixior. breui verbo aliud explicabo. Aggrauatur peccatũ ex numero: q: q̃tiens quis peccat totiẽs deum offendit et culpe reatũ incurrit. vñ in cõfeſſione de neceſſitate ſi eſſet poſſibile: hũdus ẽ numerus pctõꝝ mortaliũ: vt dicũt. Theo. in. iiij. Itẽ aggrauatur pctm̃ ex motiuo. ſ. q̃ ipulſu vel tẽptatõe: maiori: vel miori. Item aggrauatur pctm̃ ex mõ. ſ. quo mõ

peccauit naturaliter vel innatura
liter. Itē aggrauatur ex multitudi
ne: q: adhibent mediatores ꝛ in-
ternūcij: quoꝝ peccatoꝝ peccans
eſt cauſa pncipalis: ꝛ ipſi pricipes
criminis. Itē aggrauat ex etate:
fornicatio eſt grauior in ſene q̄z in
iuuene. Itez ex ſexu: grauius vir
peccat in eodē genere peccati q̄z
mortalr. Itē aggrauatur ex quan
titate: vt furari centū. grauius q̄z
decē. Item magis aggrauatur ex
actu q̄z ex ſola cogitatione vel lo
cutione. peccatū enim ex volunta
te in actum deductū. grauius ē: q:
in actu peccati exterioris fit maior
deordinatio ipſius voluntatis: q̄z
dū exiſtit in voluntate ceteris pa-
ribus. Item grauatur peccatū ex
ipſo genere peccati. Nā grauius
eſt blaſphemia q̄z mendaciū. gra
uius homicidium q̄z furtum. grauius
adulteriuz ꝛ ſodomia: q̄z ſimplex
fornicatio. grauius detractio q̄z fur
tū: ſuſurratio q̄z detractatio. Agg
uat ex loco: q: grauius eſt pctm̄ cō
miſſum in eccleſia q̄z extra: vt ibi
vagezare ꝛ huiuſmodi. Itē ex tpe:
q: maius pctm̄ eſt in feſtis ꝛ in vi-
gilijs ꝛ tpibus ſacris. Patent h.
xix. d. c. Nulli. Et. l. d. Quia tu. et
xi. q. iij. Precipue. Et. xxv. q. i. c.
Nulli. xxv. q. iiij. In eo. Et d pe.
d. v. Cōſideret: ꝛ. xxxij. q. v. Qui
viderit. Eff. de re militari. l. oē
delictuz. para pho. Augetur: ꝛ. C.
l. iuliā. de adulterijs. l. gracc9.

SEcundo principa
liter ɔſiderare de
bemus peccati de
prauationem. Nā ſi
ſer. n. peccator dū
ɔmittit pctm̄ mortale: efficit paup
inops: ꝛ calamitoſus. Nā totum
ſpirituale theſauꝝ pdit. ¶ Et pri
mo grām gratuz facientē. Nō q:
pctm̄ mortale ē offenſa dei: offen
ſa autē ꝛ grā opponunt. Ex h enī
aliqs repellitur a grā alterius ex
quo offendit eū. igit gratia ꝛ pec
catum mortale ſimul eſſe non pnt
i eodē ſubiecto. Grā aūt ē theſau
rus infinitus iuxta illud. Sap. vij.
Infinitus. n. theſaurus eſt hoibus
quo qui vſi ſunt participes facti
amicitie dei. ¶ Scdo pdit virtu-
tes theologicas: ꝛ morales. Naz
fides per peccatū mortale occidit
Jacobi. ij. Fides ſine opibus mor
tua eſt. Et iteꝝ. Fides ſine opibus
ocioſa eſt. Item ſpē perdit. Spes
enim que habet a peccatore dicit
pſumptio. Spes aūt vera habet
ab illis tm̄ q ſūt boni. Ps. xxxvi.
Spera in dño ꝛ fac bonitatē. Itē
caritatē perdit: que cū mortali eē
nō poteſt in aīa. ij. cor. vi. Que. n.
participatio iuſticie cū iniquitate:
aut q ſocietas lucis ad tenebras:
Peccator. n. plus diligit creaturā

q deum: q frũitur creatura vt dicit Aug. de doc. christiana. lib. i. Itē prudētia non est in peccatore. Que. n. prudentia est in illo: qui p̄posuit creaturā creatori: amarꝫ dulcit tenebras luci. diabolū deo. īfernum paradiso. Et tandem peccator pdit vtrunqꝫ. s. creatorē ꝛ creaturā. Et sic facit ꝯtra regulam prudentie. Quicquid agis prudenter agas ꝛ respice finē. Ideo dicūtur huiusmōi nō prudētes: sed stulti. Eccle. i. Stultorꝫ infinitus est numerus. Itē iusticia nō remanet in peccatore: q: n̄ reddit deo qđ suū est. s. honorē ꝛ obedientiā. Malachi. i. Filius honorat prēm: seruꝰ dn̄m suū. Si ergo pater ego sum vbi est honor meus? Et si dominꝰ ego sum: vbi est timor meus dicit dn̄s exercituū. Itē fortitudo nō ē in peccatore: q: a peccato ꝛ a debili temptatōe se superari permittit. Isay. i. Erit fortitudo vestra vt fauilla stupe: ꝛ opus iterū quasi scintilla. Itē tēperantia in eo nō remanet: qñ quidē n̄ refrenat passiōes aīales: gule: luxurie: ire: lingue: sed sicut equus ꝛ mulus est: quibꝰ nō est intellectus. Item perdit dona spūs sancti que sunt septem Isay. xi. Sapientia ꝛ intellectus. Consilium: fortitudo. Scientia: pietas: ꝛ timor domini. Itē perdit omnia merita que olim homo in gratia ꝯstitutus acquisierat. Ezech. xviij. Si auerterit se iustꝰ a iusticia sua ꝛ fecerit iniquitatem scḋm omnes abhominationes quas operari solet impius. nūquid vita viuet: omnes iusticie eius quas fecerat non recordabuntur. In preuaricatōne sua qua preuaricatus est ꝛ in peccato suo qđ peccauit in ipso morietur. hec ille. Item perdit habilitatem acquirendi meritum bonorum suorum: quia de bonis factis in mortali: nihil meretur ad vitā eternam. prime. Corin. xiij. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: ꝛ si tradidero corpus meum ita vt ardeam: caritatem autem non habuero nihil mihi prodest. Ratio est: quia deus non acceptat opera: nisi priꝰ acceptet operantem. vnde Gen. iiij. Respexit deus prius ad abel. ꝛ post ad munera eius. O peccatum detestandum quo perditur tantus thesaurus. Quantum flere debet peccator: quanto dolore cruciari: ꝛ lachrymas indesinenter fundere. Audi quid dicit christus Matth. vi. Quid enim proficit homini si lucretur vniuersum mundum anime vero sue detrimentū patiatur? vno enim naufragio omnes merces ꝛ totus thesaurus perditur.

Tertio ꝑncipaliter conſiderare debemus peccati deteſtationē. Deteſtandum vtiq; peccatū ē: q2 ex eo duodecī mala oriūtur. ¶ Primū malum quod euenit peccatori i peccato mortali exiſtenti: eſt miſerabilis ſeruitus. Jo. viij. Qui facit peccatū ſeruus eſt peccati. Ad Ro. vi. Neſcitis qm̄ cui exhibetis vos ſeruos ad obediendū: ſerui eſtis eius cui obediſtis: ſiue peccati ad mortem: ſiue obeditiōis ad iuſticiā? Et. ij. pe. ij. A quo enim quis ſuperatus eſt: huius ⁊ ſeruus eſt. Et Tulius libro de padoxis. Omnis ſapiens liber: omnis ſtultus. i. peccator ſeruus. Seruus aūt eſt viliſſima ꝑſona: nō ſui iuris ſed alieni: vt dicit Ariſt. i. Polli. Et tanto vilior eſt ſeruus: quāto vilior eſt perſona cui ſeruit. Quid āt vilius peccatore ⁊ peccato. Ideo dyogenes dixit Alexandro. ipſuz eſſe ſeruū ſeruoꝝ ſuoꝝ. i. concupiſcentiarū. ¶ Scd̄m maluz: quia in peccato mortali exiſtēs: eſt ſeparat⁹ a deo ⁊ traditus diabolo. Patet hec veritas in decretis. xi. q. iij. Audi. ¶ Tertiū malū: q2 timet vbicūq; eſt. xiij. d. c. Herui. vbi dr̄. vndiq; metuit ⁊ ſuſpect⁹ oē latus ꝑtimeſcit. ¶ Quartū malū: q2 minorātur bona eius tēporalia ⁊ vita ei⁹ cito tranſit ⁊ fit habitatio eius deſerta. xxiij. d. c. In noīe dn̄i ante finē. ¶ Quintuz malū: q2 nullū genus ſacramēti d3 exhiberi dū i pctō eſt. xcv. d. c. Jllo. Et. xxxiij. d. Admonere. ¶ Sextū malum: q2 cadit de malo ī peius. Gre. pctm̄ qd̄ p pniam non abluit: mox ſuo pōdere ad aliud trahit. De pe. d. iiij. c. i. Et ſequēti. ¶ Septimum malū: q2 fit hoib⁹ odioſus. xxiij. q. vi. Jam vero. ¶ Octauū maluz: q2 ex quo ē īpenitēs ⁊ obſtinat⁹: peccat in ſpūſcm̄. De pe. d. iij. Inter h̄ Hircus. Et d̄ pe. d. i. paragrapho. Qd̄ aūt. ¶ Nonū malū: q2 ñ ſic moriaf: ſine fine torq̄bit. De pe. d. i. c. Voluiſſem. Et d̄ pe. di. vij. parapho. finali. ¶ Decimū malū: q2 cito perit. Nā ꝑmi. Macha. ij. dr̄. Gloria pctōris ſtercus ⁊ vmis. Hodie extollif ⁊ cras nō īuenief. De pe. d. iij. Achab. ¶ Undecimū malū: q2 ꝓ eis nō ē orandū dū in pctō mortali ſunt. xxiij. q. v. Placuit. Et. xiij. q. ij. Pro obeuntibus. Et. xxv. q. vij. Quicūq;. ¶ Duodecimū malū: q2 pctōr maledicif ⁊ merētur qppe infelix pctōr maledici ab oib⁹ creaturis. Nam vt ait Ari. iiij. Ethi. Honore prauus nō ē dign⁹. Et. ix. Ethi. Prauus nihil h3 amicabile nec ad ſeipſuz nec ad aliū. Et ideo

nō amatur ab eccleſia neqʒ honora-
tur: imo quotidie a papa et cete-
ris eccleſie officialibus: maledicitur
ex parte dei patris et filij et ſpiritus ſan.
Quod prenunciauit Dauid. ps.
cxviij. Maledicti qui declinant a
mādatis tuis. Maledicti inquaʒ
in hoc mūdo: maledicti in morte:
maledicti in inferno: maledicti cū
maledictis dānatis: maledicti cuʒ
diabolo in eternum maledicto.
Ecce igitur miſer et infelix peccator:
quid tādē habes de tot peccatis.
perdis theſaurū ſpūalē: incurris
tot deteſtāda mala. Malediceris
a ſanctis: ab hoīb⁹: a deō. Dimitte
te peccatū: amplectere virtutes.
Sequere viam celi. Hic per gra-
tiam: et in futuro per gloriam.
Amen.

Dñica prima in quadrageſima. De ſuperbia. Sermo. xij.

Ec oīa tibi dabo: ſi
cadens adoraueris
me: vba hec ſacra-
tiſſima originaliter
ſcribuntur. Mat.
iiij. c. recitatiue vero in euangelio
hodierno. Tam graue et horrēdū
eſt ſupbie peccatū: ꝙ cuʒ deus in
principio: angelū primū in excel-
lētia ſumma erexiſſet: eius menteʒ
ingreſſa: pſuaſit: vt nō ɔtentus ſub
limitate ſibi ab optimo maximoqʒ
deo ꝓſtita ſeſe illi eq̄parare et illi
ſilis eſſe quereret. Cūqʒ e ſūmo
ſublimiqʒ celo in ꝓfundū tartari:
merito illum precipitari feciſſet: ve-
nit ille ad christum vt cognoſceret viſibi-
lit aſſumpta ſpecie corporali in huma-
nitate ɔſtitutū: viſibiliter tentaret
ac totius orbis principatum offer-
ret: ſi cadēs in terra illū adoraſſet.
Et hoc eſt inquā thema nr̄m in ꝓ-
ſenti euāgelio recitatum. In quo
tria documēta habemus. Et pri-
mū ꝙ q̄libet bñ agere diſponens
ducitur a ſpū ſancto: exēplo xp̄i: vt
tangitur prima pte euāgelij: vbi dr̄.
Ductus ē Jeſus in deſertū a ſpi-
ritu et c. Scdm documentū eſt
ꝙ diabolo viriliter reſiſtere debe-
mus: q̄ nos multipliciter tentāt: et
precipue ſuperbia: auaricia: gula.
Hoc tangitur. ij. parte. vbi dr̄. Et ac-
cedēs tentator: et c. Tertiuʒ do-
cumentū eſt: ꝙ deū creatorē ſolū-
mō adorare toto corde debēm⁹.
Quod cū facimus: angeli nobis inui-
ſibiliter aſſiſtūt miniſtrātes. pʒ. iij.
pte euāgelij. vbi dr̄. Dñm deum
tuū adorabis et c̄. Et ſic faciētes ſu-
perbie malū vitabimus. De qua
tria conſiderabimus.

Primo. Grauationem.

Secundo. Originationem.

Tertio. Specificationem.

Primo ſupbie ɔſiderare debe-
mus grauationē. Vbi querūt ſa-
cri doctores: an ſupbia ſit grauiſ-

ſimū peccatū ⁊ maximū. Ad quā queſtionē. Rñdet. ſ. Doc. xxij. q. clxij. ar. vi. Et dñs Albertus magnꝰ in. ij. ſen. d. xxxv. q̃ſuo q̃rto dicens. Peccatū ſupbie nō ſolū eſt mortale. Sed eſt maximuꝫ ⁊ grauiſſimuꝫ peccatum qd̄ quadruplici ratione probatur.

¶ Primo. Rōne cāe efficiētis.
¶ Scdō. Rōne cāe materialis.
¶ Tertio. Ratiōe cauſe finalis.

¶ Primo enim dico ſupbiā maximū: ⁊ grauiſſimuꝫ peccatuꝫ eſſe ratione cauſe efficiētis ſic. Illud qd̄ eſt radix ⁊ principiuꝫ oiuꝫ peccatoꝝ: oium maloꝝ: oium tranſgreſſionuꝫ: ē pctm̄ maximuꝫ atqꝫ grauiſſimuꝫ. Probaꝛ. Nā radix ⁊ principium oium ſeq̄ntium ſunt pducti. q: ſicut princeps phoꝝum Ariſt. determinat. ij. de celo ⁊. ij. ⁊. iiij. Phy. ⁊ in primo poſte. rioꝝ. Sed ſuperbia eſt radix ⁊ in principiuꝫ ⁊ fundamētuꝫ oiuꝫ maloꝝ: oium pctoꝝ: oium trāſgreſſionuꝫ. Cōfirmat hoc ſapiens Ecclēſi. x. c. dicēs. Initiuꝫ oīs pctī ē ſupbia. Et Thob. iiij. Supbiam nunq̄ꝫ in tuo ſenſu: aut in tuo verbo dñari pmittas. In ipſa eniꝫ initiuꝫ ſumpſit oīs pditio. Et Iſidorus. Sicut ſupbia ē origo oiuꝫ criminuꝫ ita ruina oium virtutuꝫ. Et beatꝰ Aug. in epl'a ad quēdā comitē. Humilitas hoies ſanctis angelis ſiles facit: ſupbia ex angelis demones facit. Et vt euidētiꝰ oſtēdam. Ipſa eſt pctoꝝ oium initiuꝫ finis: ⁊ cā. Quoniam nō ſolum pctm̄ ē ipſa ſupbia: ſꝫ etiā nullum pctoꝝ potuit aut pōt aut poterit eē ſine ſupbia: h̄ ille. Ergo ſupbia ē maximuꝫ ⁊ grauiſſimum oium pctoꝝ. Et hec rō ſumiꝛ a cā efficiente: q: radix ē i genere cāe efficiētis: vt declarat Ari. ij. Phy. Et. v. metha. ¶ Scdō pbaꝛ rō cāe m̄alis. ſic. Illud pctm̄ ē maximuꝫ ⁊ grauiſſimuꝫ qd̄ maxīe nocet hūi: ſiue ſubiecto i quo ē: q: ſꝫ Aug. i Enchi. Malū vt malū nocet: g̃ maiꝰ maluꝫ: magis nocet: ⁊ maxīe malū maxīe nocet: p regulā topicā. ij. topi. Sꝫ ſupbia maxīe nocet hoi: ſeu ſubiecto ī quo ē: q: puat eū maxīs bonis qd̄ ē deꝰ: vt declarat. ſ. Doc. xxij. q. i. clxij. ar. v. lxxvi. priuat aiaꝫ lumie ſpūali. Ait. n. dñs Guil. pald. i ſūma ſua de vitijs. tractatu de ſupbia. Supbia ē caligo mētis: ſuuꝫ ſubiectuꝫ infatuās ⁊ excecās: oī bono denudās: deo ⁊ hoibus odibilē reddēs. Priuat aiaꝫ felicitate ⁊ btītudine etna. Greg. xxxi. mora. Supbia ē euidentiſſimū ſignū reproboꝝ: ſicut hūilitas electoꝝ: quaꝫ q̄ſq̄ꝫ cum ſupra ſe portauerit: ſub quo rege militat declarat: hec ille. Priuat hoiem oibus v̄tutibꝰ: vt.

dicit .ſ. Doc.xxij.q.cij. Et in qõni
bus de malo.q.viij.ar.ij. Et ſicut
humilitas oia vitia eneruat oẽſq̃z
virtutes colligit ꝛ roborat: ſic ſup
bia oẽs virtutes deſtruit ꝛ ener-
uat: vt ait Grego. Igit̃ ſupbia eſt
maximũ pctm̃ ꝛ maximũ maluꝫ.
vñ glo. ſup illo v̇bo. Superbi ini
que agebãt dic̃. Supbia maximũ
in hoie ẽ peccatũ. Et Caſſiodor⁹
ſup. ps. xviij. in verbo. A delicto
maximo dicit. Maximũ delictuꝫ
eſt ſupbia qua diabolus cecidit ꝛ
hoiem traxit. Quantũ.n. in malo
magna ſit hinc l'dat̃ intelligi: que
ex angelo diabolũ fecit: que ho-
mini mortẽ intulit. ꝛ ↄceſſa beati
tudine euacuauit: oĩum maloꝝ
mater: ſceleruꝫ fons: vena neq̃tie:
hec ille. Et hec ratio dat̃ p cauſaꝫ
materialeꝫ: qꝛ ſubiectũ eſt in gene
re cãe materialis: vt pꝫ.ij.phy. Et
a.ſ. Doc.i.p.q.vij.ar.vi. Et lꝫ vi-
deat̃ eẽ i genere cãe efficiẽtis: tñ
nõ incõuenit: qꝛ vnus ꝛ idẽ mot⁹
eſt actio ꝛ paſſio.iij.phy. ¶ Ter
tio probat̃ ſupbiã maximũ eſſe ꝛ
grauiſſimũ pctm̃: rõe cãe formal'
ſic. Formale in pctõ: vt dicit bea.
Tho. ẽ auerſio a deo. Ergo illud
pctm̃ qḋ magis auertit a deo eſt
maius ꝛ grauius. Sꝫ pctm̃ ſuper
bie magis aiam auertit a deo q̃ꝫ
reliqua pctã: vt pꝫ ꝑ Aug.iiij. de
trini. vbi ait. Nullũ vitiũ eſt: quo
magis reſiſtat̃ diuine legi ꝛ i quo
magis accipiat vis dñandi ille ſup
biſſimus ſpũs q̃ꝫ ſupbia. Et.d.ſ.
Doc. Supb⁹ deũ ↄtẽnit: nec vult
ſubijci pceptis ꝛ reglis eius. Vñ
idẽ.ſ. Doc. ſupbiã diffinies.xxij.
.q.clxij.ar.ij. Et in qõnib⁹ de ma-
lo.q.viij.ar.ij. dicit ſic. Supbia ẽ
inordinatus appetit⁹ ꝓprie excel-
lẽtie: ↄ regulã ꝛ mẽſurã a deo ſibi
ꝑfixã: hec ille. Ex quo pꝫ: qꝛ cum
ſuperbia maxie auertat a deo ma
xime ↄuertit ad diabolũ. vñ dñs
Guilelmus pat. ſacri ordis predi
catoꝝ i ſũma de vitijs tractatu de
ſupbia dic̃. Supbia ẽ expſſa ima
go diaboli. Propterea Auguſti.
Queciq̃s ſupbũ videris filiuꝫ eẽ
diaboli nõ dubites: ꝓ quo mor-
tuo nõ ãpſius: q̃ꝫ ꝓ diabolo deuꝫ
exorabis. Et Orige. ſup nume-
rum homel.xij. Omnis qui elat⁹
eſt ꝛ ſuperb⁹: vel fili⁹ diaboli: vel
diſcipulus imitator: ꝛ ſili vt diabo
lus iudicio condẽnabit̃: hec ille.
¶ Quarto ꝓbat̃ ſupbiã eſſe ma
ximũ ꝛ grauiſſimũ pctõꝝ rõe cãe
finalis. Finis eniꝫ ſuperbie ẽ deo
ſe opponere: ꝛ ↄ diuinã maieſtatẽ
cornua leuare. vnde nec ipm̃ deũ:
nec ſanctos: nec demones: nec ho
mines vult ſibi equales habere:
ſed ſuperior oib⁹ vult eẽ. Sicut.n.
oleũ ſup cũctos liquores vult ſem
per enatare: ſic ſupb⁹ oĩbus vult

p:eceſſe. Probat hoc aplõ. ij. theſ. ij. di. Qui extollit̃ ⁊ aduerſatur ſuper oẽ qḋ dicit̃ deus: aut quod colitur. Sup quibus verbis dicit Ber. Dico eni vobis q̈ non ille mũ: ſed ois ſuperbus extollit̃ ſupra deũ. vñ Anſelm⁹. Ob hoc recte dicit̃ de ſuperbia: q: volũtatẽ dei quã ſequi debet nõ vult habere ſup ſe: ꝫ ipſi deo auferi quãtum in ſe ẽ. Dicam⁹ igit̃ ſic. Illud peccatũ quo maxime hõ extollit ſe ſuper deũ: ⁊ maxie opponit ſe ſue maieſtati ẽ peccatũ maximũ atqꝫ grauiſſimũ. Supbia maxime extollit ſe ſupra deũ: vt pꝫ ex premiſſis. Et Job. xv. de ſuperbioſo dicit. Tetendit aduerſus deũ manũ ſuã: ⁊ contra oĩpotẽtẽ roboratus eſt. Cucurrit aduerſus eum erecto collo: ⁊ pingui ceruice armatus ẽ. h' ille. Vñ Boe. Cum oĩa fugiant a deo: ſola ſuperbia opponit ſe deo. h' ille. Vult enim deus fieri volũtatẽ ſuã: vult ſuperb⁹ fieri ⁊ ſuã. Ecce pugna ⁊ duellum maximum. Supbus enim impugnat deum ⁊ certat contra eum in omni loco: in domo: in pallacio: in eccleſia: in predicationibus: in cõuiuijs: q: ſemper conatur alijs p:eeſſe: ⁊ in omni tpe. Diebus enim feſtis quidam cauent a nltris peccatis: ſed ſuperb⁹ tũc maius exercet ſuã inflationẽ: in veſtimẽtis: in ornamentis: in põpis: ⁊ permaxie id agũt ſupbe ⁊ elate mulieres: in omni perſona: quia ſuperbia aufert a deo religioſos: clericos: prelatos: dominos: nobiles ⁊ ignobiles. Latitant enim ſub cinere ⁊ cilicio vt ait Augu. O quanti nemena cũ cento milia diauoli a inferno maledicta ſuperbia. A qua maxime cauendum ſicut a peſſimo ⁊ grauiſſimo peccato: ⁊ p:ofunde humilitati vacandum. Unde Hiero. ad Abigaum hiſpanũ Quãquã mihi multoꝝ ſim conſcius peccatorum: ⁊ quottidie in orationibus flexo genib⁹ loquar: delicta iuuentutis mee ⁊ ignorantias meas ne memineris: tamen ſciens dictum ab apoſtolo: ne inflatus ſuperbia incidat in iudicium dyaboli: ⁊ in alio loco ſcriptum. Superbis deus reſiſtit: humilibus autẽ dat gratiam: nihil ita a pueritia vitare conatus ſum: q̃ꝫ tumentem animum ⁊ erectam ceruicem: dei contra ſe odia prouocantem. Noui enim magiſtrum ⁊ dominum ⁊ deum meum: in carnis humilitate dixiſſe. Diſcite a me quia mitis ſum ⁊ humilis corde. Et ante per os Dauid cecinisſe. Memẽto domine Dauid ⁊ omnis manſuetudinis eius. Et in alio loco legimus. Ante gloriam humiliatur cor viri ⁊ ante ruinã eleuat̃. h' ille.

Secundo principaliter cōſiderare debemus originationem. origiaṫ enim ex multis cauſis: ſed breuiati attendēs quattuor tm̄ explicabo.

¶ Primo. ex generis nobilitate.

¶ Scḋo ex potētie ſublimitate.

¶ Tertio ex ſcie lumioſitate.

¶ Quarto. ex diuitiarum multiplicitate.

¶ Primo ſuperbia oriṫ ex generis nobilitate. Unde Saluſtius. Cōe malū nobilitatis eſt ſupbia. Hoc experimēto quottidiano videmus. Sꝫ ſumme vanitatꝫ ⁊ ſtultitie eſt: q: nobilitas carnis vana ⁊ falſa ē: cum nihil realiter in ipa re correſpondeat. Et iuxta phm in predicamētis. Ex eo q: res eſt vel nō eſt. oratio diciṫ vera vel falſa. vnde ⁊ magnus phs Iſaac in libro de diffinitiōibus dicit ſic. Ueritas ē adequatio rei ⁊ itellectus. Et idē Ari. vi. metha. Cū ergo nihil ex parte rei nobilitati carnis correſpōdeat. ergo nobilitas carnalis eſt vana ⁊ falſa: nihil veritatis habens: niſi ſm imaginationē ⁊ opinionē. Qḋ autem nihil ſibi correſpōdeat ex parte rei. probaṫ ex quadruplici cā. Nam nō ex cā efficiente. Eque enī ex hac cauſa nobiles ſunt⁹: q: ē idē pater oib⁹: qui ē deus artifex oium. Malach. ij. Nunquid nō pater vn⁹ oium noſtrum: Nūquid nō de⁹ vnus creauit nos: Ad hūc cōem patrē oēs contadini: ciues: artifices: epi: principes: ⁊ reliqui viuentes clamāt quotidie. Pater noſter qui es in celis. Unde Boeti⁹ li. iij. de cōſo. egregie dicit. Oē hoīuꝫ gen⁹ in terris ſimili ſurgit ab ortu. Un⁹ enim rerum pater ē: vnus qui cūcta miniſtrat. Ille dedit phebo radios ded.t ⁊ cornua lune. Ille homines etiā terris dedit ⁊ ſydera celo. Hic clauſit mēbris aīos: celſa ſede petitos. Mortales igiṫ cūctos edidit nobile gen⁹. Quid genus ⁊ proauos ſtrepitis: ſi primordia veſtra. Auctorēq; deū ſpectes nullus degener extat. Ni vitijs peiora fouens ꝓpriū deſerat ortū. hec ille. Similiter oēs ⁊ ſinguli principiū ⁊ patrem habent eundē Adam. Nō ex cā materiali: vnus eſt altero nobilior. Dicitur enim ex hac cā: vna res altera nobilior que hēt nobiliorē materiā: vt vas aureū dicitur nobilius ligno. oēs igitur contadini: ciues: prelati: domini ⁊ ceteri: ex eadē maſſa terre quantum ad corpus formati ſunt. Gen̄. ij. Formauit de⁹ hominem de limo terre. Gen̄. iij. De terra ſumptus es q: puluis ē. Mōne vt ait Ber. Oē corpus humanū eſt

vas ſtercorum: cibus vermium: ⁊ ſentina fetoꝝ. h̄ ille. Quid habet nobilis amplius cõtadino in cõceptione: in natiuitate: in morte: ⁊ poſt mortē corporis. Certe nihil. Et ſic patet ex cã materiali alterū altero non eſſe nobiliorē. Nõ ex cã formali vnꝰ eſt altero nobilior. Naʒ a forma ē eē ⁊ nobilitas rei. Et cū oēs hominū aīe ſint vnius ſpēi ⁊ nature. Ex hoc aīe in nobilitate ſunt eq̄les. Preterea oēs anime ſunt create ad imagine ⁊ ſimilitudinē dei. Gen̄. i. Oēs repreſentāt vnitatē ⁊ trinitatē dei. Oēs hñt in ſe imortalitatē. oēs continēt eaſdē perſonas ⁊ huiuſmodi. vñ ex hac parte aīa contadini non eſt vilior aīa ciuis. nec dñs eſt eo nobilior. Nõ deniqʒ ex cã finali vnꝰ ē altero nobilior: quia omnium hominū pauperū ⁊ diuitū: contadinoꝝ ⁊ principum. oīm ſanctoꝝ ⁊ angelorum. eſt vnꝰ atqʒ idē finis: ad quē vocati ⁊ creati ſumꝰ. Apoc. i. dr̄ ex pte dei. Ego ſum alpha ⁊ o. principium ⁊ finis. Deꝰ. n. eſt principiū per creationem. ⁊ finis per beatificationē: vt omnis theologorum ſcola teſtatur. Ex his patet q̄ nobilitate carnis nemo eſt altero nobilior: vnꝰ tñ altero nobilitate virtutis preſtat. Unde Hiero. ad Celantiam. Nobilitas ſumma apud deum eſt clarum eſſe virtutibus. Ille apud deum preceſſ potior: non quem dignitas ſeculi aut nobilitas generis: ſed quem deuotio: fides: ⁊ ſancta vita cõmēdāt. Et extra de prebēdis. c. venerabilis dicit. Nõ nobilitas vitęqʒ honeſtas generis ſed virtutum facium gratū deo. Et iuuenalis in ſatyra. Stemata quid faciūt: ſic inq̄t Malo tibi pr̄ ſit terſites: dūmodo tu ſis. Eacidē ſimil: vulcaniaqʒ arma capeſcas. Quā te Terſites ſiles pducat Achilles. Audi Lactã. li. v. c. xv. Deꝰ. n. q̄ hoīes generat ⁊ iſpirat: oēs equos ⁊ pes eē voluit eādē pditionem viuēdi oībꝰ poſuit: oēs ad ſapiētiā genuit oībꝰ imortalitatē ſpopōdit. Nemo a bñficijs ſuis celeſtibꝰ ſegregatꝰ. Nã ſicut oībꝰ vnicū ſuū lumē eq̄lr̄ diuidit. emittit oībꝰ fōtes victū ſubminiſtrat. q̄etē ſōni dulciſſimã tribuit: ſic oībꝰ eq̄tatē virtutēqʒ largit. Nemo apud deū ſeruus ē. Nemo dñs. Si. n. cūctꝫ pr̄ ē: equo iure oēs liberi ſumꝰ. Nemo deo paup ē: niſi q̄ iuſtitia indiget. Nemo diues niſi q̄ virtutibꝰ plenꝰ ē. Nemo deniqʒ egregiꝰ: niſi qui bonꝰ ⁊ inocēs fuerit. Nemo clariſſimꝰ: niſi qui opa miſericordie largiter fecerit. Nemo pfectiſſimꝰ niſi qui oēs gradus virtutis ipleuerit. h̄ ille. Audi deniqʒ Marcū Tullium in inuectiua co

tra Saluſtiū nobiliorem ſe putan tē: ⁊ vilem Tulium exiſtimantē. Ego meis maiorib⁹ virtute mea preluxi: vt ſi prius noti non fuerīt a me ſumant initiū memorie ſue. Tuis tu vita: quā turpiter egiſti magnas effundiſti tenebras: vt etiam ſi fuerint egregij cunctos: certe venerint in obliuionem. Satius eſt me meis rebus geſtis florere. q̄ȝ maiorū opinione niti: ⁊ ita viuere viſum poſteris meis ⁊ nobilitatis initiū ⁊ virtutis exemplū. Neqȝ me conferri cum his decet .p. conſcriptis: qui iā deceſſerunt: omniqȝ odio carent ⁊ inuidia: ſed cum is qui mecum vna in republica verſati ſunt. h ille. Cū igitur ab vno deo oēs ſim⁹ creati ⁊ ex eodē luto fabricati: vno celo concludimur: vno igne fouemur: vna aqua abluimur: vno aere ſpiramus: vno igne calefimus: vna terra ſubſtentamur: eiſdem cibis nutrimur: oēs ore loquimur: oculis videmus: auribus audimus: oēs ad eundem finem tendimus: oēs eodem modo naſcimur ⁊ morimur: ac vermibus deputamur. Quid ſuperbis de nobilitate carnis: cum ſis puluis ⁊ cinis? Propterea. Eccle. x. Cū enim morietur homo hereditabit ſerpentes ⁊ beſtias ⁊ vermes. Sed diceres. In libris ⁊ ꝟbis q̄tidie multi appellant nobiles: ⁊ ſic videntur eſſe cū ab alijs in ſtatu differant. Reſpōdeo ſm Ariſto. iiij. politicorum. Nobilitas carnis nihil aliud eſt q̄ȝ antiquate diuitie. ex eo ꝙ propter diuitias maiores tui non laborabant ſed abundanter viuebant: proceſſerunt teneri delicati: dediti a bō tempore: ideo nobiles dicti ſunt. Nō viles ⁊ pauperes facere non potuerunt propter inopiam. ¶ Secūdo oritur ſuperbia ex poteſtatis ſublimitate. Hoc patet in Saul: qui antequā ſumeretur in regem iſrl' erat paruulus ⁊ humilis: ſed in regali dignitate miro modo ſuperbiuit. i. Reg. xv. Quod ⁊ vt plurimum ceteris principibus accidit. Sed ⁊ hoc vanum ⁊ ſtultum cum ex alieno dono ſuperbiant. Unde Apoſtolus Ro. xiij. Non eſt enim poteſtas niſi a deo. Item Eccle. x. In manu dei poteſtas terre. Et. j. In manu dei poteſtas hoīs. Quāobrem ex ea nulla eſſe poteſt gloria: ⁊ per cōſequēs nulla ſupbia. ergo de potētia nō te leues in ſuperbia. Un̄ Ugo de ara aīe: ⁊ btūs Bernar. in libro meditationum contra ſuperbiſſimos preſidentes exclamant. Quid profuit illis inanis gloria. breuis leticia: mūdi potentia: carnis voluptas: falſe diuitie: magna familia: ⁊

mala ↄcupiſcentia: vbi riſus: vbi
iocus. vbi iactantia. vbi arrogan
tia. de tanta leticia quanta triſticia
poſt tantã voluptatẽ tam grauis
miſeria. de illa exultatione ceccide
runt in magnã ruinam: ⁊ magna
tormenta. Quicquid illis accidit:
tibi accidere poteſt: q: homo es:
homo de humo: limus de limo:
de terra es: ⁊ de terra viuis: ⁊ in
terram reuerteris. h ille. ¶ Ter-
tio oritur ſuperbia ex ſciẽtie lumi
nolitate paulo atteſtante. Scientia
inflat. Nõ quidem vanũ eſt: cum
ſuperbiat hõ ex re que eſt a deo.
Eccleſiaſtici primo. Ois ſcientia
a dño deo eſt: ⁊ cum illo fuit ſem-
per: ⁊ eſt ante eũ. Tales enim ſu
perbi non ſcientes: ſed ſtulti ſunt.
Juxta illud Apli. Ro. i. Dicẽtes
enim ſe eẽ ſapiẽtes: ſtulti facti ſunt.
Cur ergo de ſcia inflaris. Cur te
iactaris. Cur te gloriaris. Scien-
tia. n. huius mũdi: vana ⁊ ĩperfe-
cta ẽ: dicẽte Auerois ſup. ij. de ani
ma: Ea que ſcim⁹ ſunt minima p̃o
eorum que ignoram⁹. Vñ Socra-
tes: vt tradit a Platone: teſtatus
ẽ in iudicio hũanã ſapiẽtiam ni
hil eẽ: ⁊ ſe nihil ſcire niſi vnũ. ſ. q
nihil ſciebat: ſeut Lactãti⁹ refert
in principio de ira dei. ¶ Quar
to. Superbia oritur ex diuitijs.
Ait enĩ Augus in libro ſupputatio
nũ. Et ſup. pſ. cxxxvi. Malũ qd
importat maxime diuitie in tan-
tis hoib⁹ ẽ ſuperbia. Nõ. n. malũ
aurũ ẽ: qd cõdidit deus: ſ; homo
malus ẽ relĩquẽs creatorẽ ⁊ ↄuer
ſus ad creaturã. Idem li. l. homl.
homelia. xiij. ait. Vermis diuitia-
rũ ẽ ſuperbia: difficile ẽ vt non ſit
ſupbus: qui diues ẽ: tolle ſupbiam
⁊ diuitie nõ nocebunt. h ille. Diui
tie iactãt: pauptas deicit: paupes
vt plurimũ ſunt humiles: obediẽ
tes: obſequioſi: ac tractabiles. dũ
autẽ pueniũt ad diuitias cõiter ef
ficiunt ceteris inflatiores ⁊ arro-
gãtiores: adeo vt nolint cognoſce
re parẽtes ⁊ amicos. Et ab his ca
uendum ẽ. Ait. n. Ari. ij. rhetho.
Peiores ſunt nuper ditati: q̃ di-
tati ab antiquo. Sz ⁊ hoc vanũ: q:
diuitie auferunt nec nobiſcũ ſtare
poſſunt: imo ⁊ aiaʒ mergũt i ĩfer
num. Vñ Luc. xij. Stulte hac no
cte aiaʒ tuã repetẽt a te: ⁊ que con
gregaſti cui⁹ erũt. Et Aplus. i. thi.
vltimo ait. Diuitibus hui⁹ ſeculi:
pcipe: non ſublime ſperare: neqz
ſperare in incerto diuitiarum: ſed
in deo viuo: qui preſtat nobis oĩa
abũde ad fruendũ. Põt addi q
ſuperbia procedit ⁊ orit a pulchri
tudine: vt ait Ouidius de faſtis.
Faſtus ineſt pulchris: ſequiturqz
ſuperbia formã. Quod quidẽ va
num ⁊ nihil eſt. Prouer. vltimo.
Fallax gratia ⁊ vana ẽ pulchritu-

do. Et hoc maxime contra mulie
res ſuperbientes propter pulchri
tudinem: cum oīs caro ſit fenum.
Iſa. xl. Et pulchritudo eſt multoꝝ
laqueus: quo a dyabolo capiunt
ſicut pulcher Abſalon captus fu
it a ramo arboris: vt habetur in li
bro regum. Itē pulchritudo eſt ni
hil: quia eſt tegimen fetoris ꝛ faci
le perditur per febriculā. Ait. enī
Ouidius libro de arte. Forme bo
num fragile ē quantumqꝫ accedit
ad annos: Fit minor ꝛ ſpacio car
pitur ipſa ſuo: Nec viole ſemper
nec lilia candida florēt. Patet igi
tur nihil oino ēē de quo ſit ſuper
biendū. Audi Hiero. ſup Mat.
in illo verbo. Quid pdeſt homi
ni ſi vniuerſum mundum lucret.
Mat. xvi. Si haberes ſapientiaꝫ
Salamonis: ſi fortitudinem ſan
ſonis: ſi longeuitatē Enoch: ſi di
uitias Creſi: ſi potentiam Octa
uiani: quid prodeſt: cum tandē ca
ro datur vermibus ꝛ aīa demo
nibus cū diuite epulone ſine fine
crucianda: Nulla res longa mor
talium ē oiſqꝫ felicitas ſeculi dum
tenet amittit. Cū .n. tribulationis
illud tēpus aduenerit oē qđ ꝓcio
ſum ē nihil adiuuat hn̄tē. h ille.

Ertio principaliter conſi
derare debemus ſpecifi
cationem. Quēadmodū
enim dicit Gre. xxiij. mora. Et .ſ.
Tho. ſcđa ſcđe. q. clxij. ar. iiij. Et
dn̄s Albertus magnus. ij. ſen̄. di.
xxxv. Quattuor ſunt ſpecies ſup
bie. Prima cū homo non a deo
ſed a ſeipſo eſtimat habere. ſ. aut
bonum ſpirituale: vt virtutes: in
genium ꝛ ſcientias ꝛ huiuſmodi:
Aut bonum corporale: vt fortitu
dinem: ſanitatē ꝛ pulchritudinem.
Aut bonum tēporale. vt diuitias.
dominiū. filios. nobilitatem. ꝛ his
ſimilia. Secunda ſpēs ſuperbie ē
cum aliquis ſupradicta licet cre
dat ſe hr̄e a deo: tn̄ exiſtimat hoc
habere pncipaliter ꝓpter ieiuniū:
elemoſynā: orationes: ꝛ huiuſmo
di merita ſua. Tertia ſpēs ſupbie
eſt: cū aliquis reputat ſe habere p̄
dicta bōa ī notabili ꝛ maiori quā
titate qꝫ habeat. Quarta ſpēs ſu
perbie ē: cū aliqs cupit eſſe in ſu
pradictis bonis ſingularis: alios
indebito mō deſpiciens. In his
quattuor modis adueniēte ꝛ con
ſentiēte rōne interuenit peccatum
mortale grauiſſimū ꝛ ſeuera pu
nitione dignū. Nam dicit Iſa. ij.
Dies dn̄i ſup oēm ſuperbū ꝛ ex
celſū ꝛ arrogantē ꝛ humiliabit.
Et Iſa. xxviij. Ve corone ſupbie
pedibus cōculcabit ſuperbia. Et
Michee. i. Calcabit dn̄s ſup ex
celſa. Et Iere. l. Ecce ego ad te ſu
perbe dicit dn̄s deus exercituū:
quia venit dies tua tēpus viſita

tionis tue: ⁊ cadet ſuperbus ⁊ cor
ruet: ⁊ nō erit qui ſuſcitet eum. Et
Abdie. primo. Si exaltatus fue-
ris vt aquila: ⁊ ſi inter ſydera po-
ſueris nidum tuū: inde detrahā te
dicit dn̄s. Et Amoſ. vi. Jurauit dn̄s
deus in aīa ſua: dicit dn̄s de⁹ ex-
ercituū. deteſtor ego ſuperbiam
Jacob: ⁊ domus eius: ⁊ tradā ci-
uitatem cū habitatoribus ſuis. h
ibi. Et hec quidē grauiſſima puni
tio ↄtra ſuperbos inflicta exēplis
clareſcit. Primū igit̄ exemplū ē
luciferi: qui ob ſuperbiā de para-
diſo in infernū proiectus eſt. ſicut
legitur in Iſa. ꝓpheta. c. xiiij. Quō
cecidiſti lucifer qui mane oriebe-
ris. Corruiſti in terram qui vulne-
rabas gentes: qui dicebas ī corde
tuo in celum aſcendā ſuper aſtra
celi exaltabo ſoliū meū: ſedebo in
monte teſtamēti in lateribus aqui
lonis. Aſcendā ſuper altitudinem
nubiū ſimilis ero altiſſimo. h ille.
Scḋm exēplum terribile habet̄.
de illo Symone mago: qui coram
populo romano in tantā ꝓrupit
elationem: vt ſe filiū dei diceret: ⁊
celos ſe velle aſcendere affirma-
ret. Vidente igit̄ roma a demoni
bus ſublatus eſt in aera: ſed oran-
te Petro ⁊ Paulo: quāto altius
fuit eleuatus: tanto grauiori caſu
eius ſuperbia detracta eſt. Impe
rante nāq; Petro vt demones
eū portātes dimitterent eū in pe-
tu nimio cecidit: ⁊ fracto collo an̄
eccleſiam ſancte marie noue: vbi
nunc manent monachi de monte
oliueto. ↄfuſus expirauit. Tertium
exemplum de ſuperbie punitione
patet in Nabuchodonoſor: q̄ vt
habetur. Dan̄. iiij. deambulans ī
aula ſua in ſuperbiam elatus: ait.
Nōne hec babilon magna eſt: quā
ego edificaui in robore meo: fuit
punit⁹ acriter ex hoc motu ſuper
bie. Immutat⁹ enim tūc fuit in be
ſtiā: que immutatio vt ait Epipha
nius. Fuit ſm̄ fantaſiā eius ⁊ alio
rū aſpicientium: nō ſm̄ nature ſpe
ciē vel ſubſtātiā. Idē ſentit Am-
broſius in decretis. xxiiij. q. v. c.
Remittunt̄. vbi dr̄. Statim īmu
tauit deus nabuchodonoſor ratio
nalē eius mentē. ⁊ induit eū feri-
na beſtialitate: vt ab hominib⁹ fu-
giens cū beſtijs viueret. Et vt di-
citur in hiſtorijs ſcholaſticis vide
batur ex parte capitis vſq; ad me
dium bos: ⁊ in reſiduo leo: quia
tyranni ſunt in principio dominij
laſciui: ⁊ poſt efficiunt̄ rapaces ⁊
ſuperbi ſicut leones populos de-
uorātes. Et ita mutatus amiſit re-
gnū per ſeptē tp̄a. i. p ſeptē annos
quib⁹ ſapiētes cum filio nabucho
donoſor regebāt: ipſo cū feris in
deſerto habitāte. Et nō ledebat̄ a
beſtijs ſic deo diſponēte: Et vt di

cit magiſter hiſtoriarū ſeptem anni mutati ſunt in ſeptem menſes quibus paſſus eſt hanc alienationem mentis. Nam per quadraginta dies patiebatur hanc alienationem: ⁊ in capite quadraginta dierum revertebatur in ſe ⁊ ad proprium ſenſum atq; flebat peccatum ſuum. Et exīde revertebatur ⁊ ſic alternando compleuit ſeptem menſes. tamen etiam ſeptemannis ſtetit ſine vſu regni. Vide quomodo verificatur ſententia Eccles. x. Sedes ducum ſuperborum euertit deus. Et ſedere fecit pro eis mites. Et Mat. xxiij. Qui ſe exaltauerit humiliabitur: vnde ſubiungitur in textu ſcripture ꝙ nabuchodonoſor multa humiliter ad ſe reuerſus dixit: ⁊ in fine ait. Omnia opera dei vera: ⁊ omnes vie eius iuditia: ⁊ gradientes in ſuperbia poteſt humiliare. h ille. Sed ceteris ōmiſſis adducam⁹ in mediū totius orbis dn̄am ⁊ īperatricē Romā. Dicamus igitur o roma. vbi eſt illud quondā florētiū ⁊ terrificū imperium. O roma vbi ſunt tui inſuperabiles exercit⁹. O roma vbi ſūt tot oratores: tot tributa prouinciarum atq; regnorum? O roma. vbi ſunt tui robuſtiſſimi reges: īperatores: conſules: ſenatus: ⁊ patres conſcripti? O roma. vbi ſunt arcus triumphales: templa: ⁊ ampliſſima palatia? O roma. vbi ſūt feſta: ſpectacula: ⁊ ieſtimabiles apparatus? O roma. vbi tanta tuorum eloquentia: ornatus: ſapientia? O roma. vbi eſt timor quem vniuerſo orbi incutiebas? O roma. vbi argentū ⁊ aurum: ⁊ preciosa iocalia. O roma. vbi numeroſitas iuuenū ⁊ multitudo puellarum. O roma. vbi eſt caſtitatis exemplum ⁊ matronarū antiqua pudicitia. O. roma. vbi deniq; ē virtus: fama: ⁊ imortale nomen tuum. Reſponde queſo. At illa. Reſpondeo ⁊ dico: omnia collapſa: omnia exinanita: omnia nihilata ſunt. Et fateor id mihi acciſſe: deo puniente: qui me ſup̄bam videns: in profundum confuſionis ⁊ ignominie me merito depreſſit. Audiamus autē in fine verba Criſo. ↄtra ſuperbos cōminantis ⁊ dicentis. Si diligēter pſpexeris eos q animū tumētes ⁊ ceruicē eē erectā vſq; ad ſydera ſuſtulerūt: que naufragia: quot ⁊ quanta pericula pro acquirēdis honoribus ſubierunt: intelliges proculdubio illos non mediocriter deſipuiſſe: quādo quidem nil ꝓfuit eos magnos ⁊ graues deſudaſſe agones: noctes ⁊ diēs ſupra inaniter ↄſumpſiſſe: cū nunc clara luce deprehendas omnia

illa pꝛo quibus tot impenderūt ſudoꝛes vmbꝛatica ⁊ pꝛope nulla fuiſſe. Reſpice queſo nunc ⁊ reuoca cogitationē tuam ad eos. qui ſimilibus fulſere ſplendoꝛibus. vbi ſunt quos ambiebāt armatoꝝ potentatus? Vbi inſuperabiles oꝛatoꝛes. vbi qui feſta ꝯuenientibus diſponebant? Vbi equoꝝ ſplendidi nutritoꝛes. vbi imperatoꝛes. vbi reges. vbi duces. vbi exercitus. vbi ſatarpe. vbi tyrāni. nōne oīa fauilla ⁊ cinis? Reſpice ſepulcra ⁊ vide quis ſeruus. quis dñs. quis potens. quis debilis. quis degener. quis diues. quis pauper. q̄s pulcher. quis defoꝛmis. diſcerne ſi potes vinctū a rege. pauperē a diuite pulchꝛū a defoꝛmi. Hec ſi frequenter tractabis nō aliquādo ſuperbia intumeſces. hec ille. Ecce quo puniunt miſeri ſupbi. Attendat igitur vnuſquiſq; ſibi ⁊ ſupbia depoſita humilitatē ſequatur: ne in vindictā dei punientis incidat. ne ſuperbū diabolū imitetur. ne cū ipſo vadat in gehēnā eternam. A qua mitis ieſus nos eripiat. donans hic nobis gratiā ⁊ in futuro gloꝛiā. qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶ Feria ſecunda pꝛime. Dominice quadrageſime. De iudicio. Sermo. xiij.

Congregabuntur ante eum oēs gentes Mat. xxv. Si inentes hūane fragilibus caducisq; rebus incūbentes: attenderent ac diligenter ꝯſiderarent: q̄zta ſit ſeueritas diuine iuſticie: quā maxīe in nouiſſimo iudicij tremebūdū die ꝯtra peccatoꝛes exercebit: pꝛocul dubio relictis vitijs: poſtergatis cunctis mūdi vanitatibus: ſeſe ad virtutū ſemitā reducere conarentur: quatenus ⁊ coꝛpoꝛis ⁊ anime penas euadere: atq; cū xp̄o ſine fine regnare poſſent. Nemo eſt. n. tam durus ⁊ obſtinatus in malo: qui nō moleſceret: ſi cogitaret dei filium in nubibus celi venturū eē in gloꝛia ⁊ maieſtate: cum tota militia celi ad iudicandū oꝛbem vniuerſum. ante quē congregabunt omnes nationes. Et hoc eſt ꝙ teſtantur verba ꝓpoſita: ⁊ in hodierno euangelio recitata. In q̄ tria documenta habemus. ¶ Et pꝛimū eſt: ꝙ quilibet debet firmiter tenere vniuerſale iudiciū eſſe futurum. Hoc tangit i pꝛima parte euangelij vbi dicit. Cum venerit filius hoīs ⁊c. ¶ Scdm eſt: ꝙ in die iudicij examinabūtur oēs de operibus miſericoꝛdie: ⁊ ex his ꝓmiū recipient ⁊ pena. Hoc tangitur in ſcda pte. vbi dr. Eſuriui ⁊c.

¶ Tertiū documentū est: q̄ quicquid facimus de genere bonoꝝ pauperibus xp̄i: xp̄o facim⁹: ibi. Quādiu vni ex minis ꝛc̄. Hec igitur oīa examinabunt in die iudicij. De quo tria ꝯsiderabim⁹.
¶ Primo. Judicij verificatiōeꝫ.
¶ Scd̄o. Judicij ordinationem.
¶ Tertio. Judicij executionem.
¶ Primo iudicij generalis cōsiderabimus verificatiōem. Querunt sacri theologi. Utrū necessario erit iudiciū vniuersale. Et videtur q̄ nō. Nam in morte corpali iā determinata est: vel pena vel premiū. Tūc enim vnusquisqꝫ iudicatur, vn̄ Apostolus hebre. ix. Statutū est hoib⁹ semel mori. Et post hoc iudicium. ergo iudicium vniuersale nō est necesse. Huic q̄stioni respondit. s. Doc. iiij. sen. d. xlvij. q. i. ar. i. ad. iij. d. Quamuis cuilibet homini ante iudiciū vniuersale sit certa noticia de sua dānatione vel premio: nō tamen omnibus oīum dānatio innotescit vl' premiū. vnde iudiciuꝫ vniuersale omnino ꝛ necessario fiet. hec ille. Quam necessitatem triplici lege declaro.
¶ Primo. Lege naturali.
¶ Scd̄o. Lege diuinali.
¶ Tertio. Lege doctrinali.
¶ Primo dico q̄ iudicium vniuersale est necessarium lege naturali sic. Justicia cū sit de intrinseca rōne legis naturalis: que ꝯsistit in reddendo vnicuiqꝫ pro meritis: qd̄ est tertium p̄ceptū iuris naturalis: vt patet. ff. de iustitia ꝛ iure. l. Justicia. iuris precepta sunt hec honeste viuere alterū non ledere ius suū vnicuiqꝫ tribuere. vnde. s. Doc. p. prima. q. xxi. ar. primo. Et iiij. sen. d. xlvi. q. i. Cōcludit q̄ oio in deo est iusticia distributiua. Nā quicquid perfectiōis est in creatura: totū deo est attribuendū. Hec est sententia Phy: vt patet. ij. xi. xij. Metha. viij. Phy. ij. de aia. Et Auicena. primo naturaliū. Et Pho. v. lxxvi. Ethico. Et ponit. s. Doc. iiij. d. xlvi. di. Omne qd̄ est potissimū: deo est attribuendū: sꝫ in creaturis est iusticia que est potentissima ꝛ p̄clarissima virtutū: vt v. Ethi. ergo iusticia oio est i deo. deus. n. essentialiter est. primo potentissim⁹. scd̄o sapientissim⁹. tertio clemētissimus. quarto iustissimus. Potentiā ostendit vniuersaliter in creando totū mundū ex nihilo. Gen̄. i. per suā potentiā maximā est sūmuꝫ principiū: ꝛ causa efficiēs oīum creaturaꝝ: vt clare ondit' Pho. i. de celo. Et. viij. Phy. Sapia eius ab oibus vr i ordinatōe ꝛ gubernatōe toti⁹ vniuersi: q: nihil p̄t addi vl' diminui. Oia inqt. ps. in sapia fecisti. Cle.

mentis vero eſt manifeſtiſſima:q:
celū ⁊ terra vſq; ad int:mū:mia
dñi plena ſunt: vt ait. ps. Sʒ iuſti-
ciā adhuc nō manifeſtait genera
liter ſicut ſup:adicta tri:ſed in fi-
nali iudicio toti mūdo ōſdet ſe eē
iuſtiſſimū. In hoc mundo iuſticia
dei ñ cognoſcit nec apāret. Nā
videm⁹ manifeſte i hac vita mul
tos hoīes trāſgreſſo nāturalis rō
nis o:dine:⁊ etiā fractā legis diui
ne vinculo:p ab:uta viō iʒ ince-
dere:ſupbos:tyrānos:tiales:am
bitioſos:luxurioſos:ſodomitas:ſa
crilegos:vſurarios:iracundos:in
uidos:gulloſos: blaſphematores
dei ⁊ ſanctoꝝ:nec tm̄ deoꝝ pec-
catis puniri:ſed potius bonis te
po:alibus abūdare. Et q̄zto ſunt
peio:es:tāto magis ſublimantur:
magis exaltantur ⁊ hono:ant. vñ
Iere. xij. admirādo dibat. qua-
re via impioꝝ pſperat:bene eſt
oībus qui p:euaricant ⁊ iniq;
agunt. Plantaſti eos radice mi
ſerunt. pficiunt ⁊ faciūt fructū.
Prope es tu o:i eoꝝ:longe a re
nibus eoꝝ. Econtra hos q in h
mundo iuſte viuūt:ſm̄ lūme rōis
naturalis:vitā ſuā dirigētes:man
data dei ⁊ eccleſie ſeruātes:hūiles
caſti:deuoti:ꝯpatiētes:parati etiam
mo:i p defendēda veritate:q ne-
dum in hac vita nō pmiant:ve
rūetiam affligunt:tribulant:tem-

ptant:tyrānizant:atq; innumeras
ſuſtinēt aduerſitates. ſicut patet in
tuentibus vitā ſanctoꝝ oīum. vñ
Iudith. viij. Oēs qui placuerunt
deo:per multas tribulatōēs trān-
ſierunt. Cum igit mali in h mun
do nō puniant:nec boni congrua
p:emia recipiant. patet q erit iudi
cium vniuerſale in quo ſcelerati
peccato:es punient:⁊ boni amici
dei remunerabunt. Et ſic iuſticia
dei vniuerſaliter patebit. Alit ſe-
queret q in deo nō eſſet iuſticia:
ex quo nō retribuit in hoc mūdo
nec in alio:qđ oīno falſum ē. Q:
iuſtus dñs ⁊ iuſticias dilexit:equi
tatē vidit vultus eius:inquit. ps.
Hac lege naturali. Plato in phe
dōne illuſtratus ait. Cū peruene-
rint defuncti in eū locum:quo de
mon vnū. quādoq; po:tat. p:imo
illic iudicant:⁊ qui iuſte:pieq; vi
xerint:⁊ qui ſecus:h ille. patet er-
go lege naturali q oīno erit iudi
cium. ¶ Scđo iudiciū vniuerſale
neceſſario erit lege diuinali. Lex
diuina ⁊ eterna q̄ eſt idē qđ deus
eternaliter diſpoſuit ⁊ o:diauit q
fiat iudiciū vniuerſale. put i tpe re
uelauit ſuis ſecretarijs ⁊ amicis.
Propterea Iob:radio eiuſdē di
uine legis illuſtrat⁹:vlāle iudiciū
cogſcēs eſſe futurū. xix. c. dicebat
Fugite a facie gladij: q: vltor iniq
tatū gladius eſt. ⁊ ſcitote eſſe iudi

cium. Et Dauid. pſ. cix. Judica-
bit in nationibus implebit ruinas
ↄquaſſabit capita in terra multo
rum. Jſa. iij. c. Stat ad iudicãduȝ
dñs: ⁊ ſtat ad iudicãdos populos.
dominus ad iudicandũ veniet cũ
ſenatoribus populi ſui: ⁊ principi
bus eius. Et iterum Jſa. xiij. Ecce
dies dñi veniet crudelis: ⁊ indi-
gnationis plenus: ⁊ ire furoriſqȝ
ad ponendã terram in ſolitudinẽ:
⁊ peccatores eius ↄterẽdos de ea
Mat. xi. ⁊. xij. Uiri niniuite ſur-
gent in iudicio cum generatione
iſta ⁊ ↄdẽnabunt eam: qꝛ peniten
tiam egerunt in predicatiõe Jone.
Et Mat. xiij. Sic erit in ↄſuma-
tione ſeculi. Exibunt angeli ⁊ ſepa
rabunt malos de medio iuſtoꝝ ⁊
mittent eos in caminum ignis. ibi
erit fletus ⁊ ſtridor dentiũ. Jdem
habetur. Mat. xxv. vt pȝ in euan
gelio hodierno. Et. ij. cor. v. dicit
Paulus. Oẽs. n. nos manifeſtari
oportet ante tribunal xp̃i vt refe-
rat vnuſquiſqȝ prout geſſerit ſiue
bonũ ſiue malũ. Patet igit̃ lege
diuina ⁊ eterna: qꝫ neceſſario erit
iudiciũ vniuerſale in quo manife
ſtabuntur oĩa peccata: oĩa ſcelera:
oĩa delicta. Quilibet enim cogno
ſcet opera ſua ſiue bona ſiue mala
⁊ nõ tm̃ ſua: ſed oĩa oĩum ibi pu-
blicabunt̃ oĩa peccata cordis: oĩa
peccata oris: oĩa peccata operis:
omnia peccata omiſſiõis. Jbi ma
nifeſta erunt peccata prelatorum:
clericorum: religioſorum: peccata
imperatorum: regum: ducum: pn
cipum: marchionum: baronum:
nobilium: partialiũ: ſeditioſorum:
peccata mercatorum ⁊ artificum:
popularium. Jbi patebunt fedis-
ſima peccata carnalia. ſ. ſodomita
rum: adulterorum: fornicatorum:
inceſtuoſorum: ſacrilegoruȝ. Et vt
breuiter concludam: omnia pecca
ta hominum ⁊ opera in finali iu-
dicio manifeſtiſſima erunt. vnde
Eccle. vltimo. Cuncta que fiunt
adducet dominus in iudicium: p
omni errato ſiue bonum ſiue ma
lum ſit. ¶ Tertio iudiciuȝ vniuer
ſale neceſſario erit lege doctrinali
ſiue humanali. Ait enim Grego.
in decretis. d. xxv. Qualis quis
hinc egreditur: talis in iudicio pre
ſentatur. diſt. lvi. capitulo. Si gẽs.
ſecũda. q̃õne. prima. Nomen pre
ſbyteri. ij. q. iiij. Cõſuluiſti. vi. q. i.
Si omnia. ix. q. iij. Aliorum. ix. q.
iij. facta. Jteȝ Gregorius. xi. que-
ſtione. prima. Sacerdotibus. Et
Alexander papa. xv. q̃õne. ſexta.
Si ſacerdotibus. vbi dicit ſic.
Non poteſt autem humano con
demnari examine: qd dominus
ſuo reſeruauit iudicio. Si om-
nia namqȝ in hoc ſeculo iudica
ta fuiſſent: locum diuina iudicia

nō haberēt: hec ille. Cyprian⁹ ſᵒ
vi de pc. d. i. c. Nunquid Caym:
ſic ait. Qualem te inuenerit dñs
cum vocat talem pariter ⁊ iudi-
cat: quoniam ipſe teſtatur ⁊ dicit.
Et ſciēt omnes eccleſie quia ego
ſum ſcrutator renum ⁊ cordis. vñ
Bernardus veniet dies illa qñ
plus valebūt pura corda: q̄z aſtu-
ta verba: ꝯſcientia bona q̄z marſu
pia plena. Quī q̄ᵈ iudex ille non
flectetur donis: nec falletur ver-
bis: hec ille. Propterea Hiero.
ad Heliodoꝝ. de ꝯtemptu mun-
di: ſic ait. Ecce de celo tuba canit:
ecce cum nubibus debellaturus
orbē imperator armatus egredit:
ecce bis acutus gladius ex regis
ore procedens: obuiā queq̄z me-
tit. Et infra. Delicatus es frat' cha
riſſime: ſi ⁊ hic vis gaudere cū ſe
culo: ⁊ poſtea regnare cum xp̄o:
veniet veniet illa dies qua corru
ptiuum hoc ⁊ mortale induat in
corruptionē ⁊ imortalitatē. Bea
tus ſeruus quē dñs inuenerit vi-
gilantem. Tunc ad vocē tube pa-
uebit terra cum populis: tu gau-
debis iudicaturo dño: Lugubri
ore mundus immugiet: ⁊ tribus ad
tribum pectora feriēt. Potentiſſi
mi quondā reges nudo latere pal
pitabunt. Exhibebitur cum prole
ſua venus: tunc ignitus iupiter ar
debit: adducetur cum ſuis ſtultus

Plato diſcipulis. Ariſtotelis ar-
gumēta non ꝓderunt. Tunc tu ru
ſticanus ⁊ pauper exultabis. ride
bis. ⁊ dices: Ecce crucifixus de
us me⁹: ecce iudex qui obuolut⁹
pānis in preſepio vagit. Hic ē il-
le operarie ac queſtuarie fili⁹. Hic
matris geſtatus ſinu hominē de⁹
fugit in egyptum. Hic veſtit⁹ coc
cino. Hic ſentib⁹ coronatus. Hic
magus demonem habēs. ⁊ ſama
rites. Cerne manus iudee quas
fixeras. Cerne latus romane q̄ᵈ
foderas. Videte corpus an idē ſit
q̄ dicebatis clam nocte ſuſtuliſſe
diſcipulos. hec ille. Et Aug. xx. de
ci. d. c. i. ait. Tenet oīs eccleſia dei
veꝝ: xp̄m de celo eſſe venturum.
ad iudicandos viuos ⁊ mortuos.
Quid igit' dicent corda dura. cor
da marmorea. corda ferrea. que
nec rationib⁹ aptiſſimis. nec legi
diuine. nec auctoritatib⁹ ſanctoꝝ
⁊ dictis credere voluerunt: Ve
igitur anime eorum. ve corpori.
ve vtriq̄z ſimul. Quia veniet dñs
potentiſſimus cui nō poterunt re
ſiſtere imperatores. nō reges. non
principes. nō duces. nō marchio-
nes. nō armigeri. Veniet dñs ſa-
pientiſſimus cui nō reſiſtēt logici:
non phyloſophi. nō oratores. non
legiſte. non canoniſte. non theolo-
gi. Veniet dñs iuſtiſſim⁹. qui nō
eſt acceptor pſonaꝝ. Et ideo tunc

nó proderunt p̄latur e. nó digni tates. nó epiſcopatus. nó cardina latus. nó multitudo beneficiorū. nó multitudo mulaꝝ ꝛ equorum pinguium. nó multitudo domoꝝ auro fulgentiū. Quoniã ergo ti mendū eſt iudiciū vniuerſale. qḋ nemo quouis modo fugere pót. Audi exẽplum. Juuenis quidam diſſolutus ꝛ male vite in ſomnijs raptus: videbať ei ꝙ erat ductus ad iudicium ante tribunal xp̄i. Et cū xp̄s sm̄ hoc diceret redde rónẽ: adeo pterritus ẽ: vt excitatus totū ſe cauum inuenerit. Et ita vitam in bono mutauit. Quarto a ſeniori erit vnicuiqꝫ timor ac tremor: cum realiter ꝛ nó in ſomnijs ad ineuitabile ꝛ vniuerſale illud iudicium adduceť.

SEcundo principaliter iudicij vniuerſalis ꝯſiderare debemus ordinationẽ. Ordinatiſſimū vtiqꝫ erit vniuerſale iudiciū: q: ab eo fiet q̇ ẽ ſapiẽtia icreata. Hic tria ſunt conſideranda.

¶ Primum. eſt iudicij cognitio.

¶ Scḋm. eſt iudicij reuelatio.

¶ Tertiū. eſt iudicij examinatio.

¶ Primū ergo eſt iudicij cognitio. Querũt doctores vtrū tẽpus finalis iudicij ab aliquo intellectu creato: determiate cogſci atqꝫ ſciri poſſit. rñ. ſ. Tho. iiij. ſen. di. xlvij. q. i. ar. iij. Et in q̄onib⁹ potentia dei. q. v. ar. vi. dicẽs. Tẽp⁹ determiatū quo mūd⁹ finiri debeat ab aliquo intellectu creato nullo mō cognoſci pót. Et hoc triplici róne probať. Prima ratio ſumiť ex pte diuine ptãtis ſic. Finis mundi dꝫ rñdere principio: ſed principio mūdi nulla virtus creata deo coopata eſt: eo ꝙ mūdus ex ſola dei potẽtia habuit initium: ergo nec finis mūdi ab vullo itellectu creato cognoſciť: ſꝫ ſolū ſubijciť diuine voluntati ꝛ ptãti. Scḋa ratio ſumiť ex parte mltitudinis ſic. finis mūdi nó erit niſi numero electoꝝ cópleto: cuius ꝯpletio ẽ quaſi quedã executio totius diuine predeſtinationis. Sꝫ numerus electoꝝ in ſupna felicitate locãdus ẽm Gre. ſoli deo cognit⁹ ẽ: ꝛ hoi ieſu xp̄o p quẽ tota diuina p̄deſtinatio quodãmó ipleť. Qr vt dr̄. Jo. v. Pr̄ eniꝫ diligit filiū: ꝛ oia demonſtrat ei que ipſe facit: ergo ſoli deo ꝛ ieſu xp̄o: mūdi finis ẽ cognit⁹. Tertia ró ſumiť ex pte q̇etitudinis ſic. In fine mūdi ceſſabit ois motus celeſtiū corpoꝝ: ſed qn̄ ceſſet motus celi nó pót ſciri ab hoie: q: celi quies nó ab aliqua naturali cã: ſꝫ ſolū a diuina voluntate depẽdet: ergo nó pót ſciri ab itellectu creato determiatū tẽp⁹: quo mūd⁹ fi-

niaſ. Has rõnes ſancti doctoris formaliter ſic ponit. Raynerius in ſumma. vñ diſcipulis querẽti- bus de die ꝛ hora qñ erit iudiciũ. reſpondit dñs: vt pȝ. Mat. xiij. ꝛ Mat. xxiiij. di. De die aũt illa vl hora nemo ſcit: nec ãgeli in celo: neqȝ fili⁹: niſi pater. Dicit aũt fi- lius neſcire vt. ſ. Doc. declarat in .iiij. vt. ȝ. inquãti nos ſcire nõ fa- cit. Et ſic relinqui ꝙ tẽp⁹ deteria tũ de fine mũdi ſiri nõ põt ab ali qua creatura. ¶ Scḋõ ꝯſideran- dũ ẽ iudicij reuelatio. Veniẽte fi nis mũdi tpe: pu deterĩatũ eſt in mẽte diuina: glioſus fili⁹ dei: illḋ reuelabit ſuis ſctis ꝛ electis. Allo queſ. n. ſuã ſanctiſſimã genitriceȝ di. Mater dulciſſima ſcias ꝙ ho die ẽ dies iudicij quo tot⁹ mũd⁹ finieſ. Et ꝟgo glõſa cordialiter le tabiſ. Deinde vocabit aplõs di- cẽs. Vos ſecretarij mei ſcitote ꝙ hodie adiplebiſ deſideriũ vrm̃. Nã hodie iudicabo totũ munduȝ vbi corpa vr̃a: q̃ tot aduerſa ꝑ me ſubſtinuerunt glia reſurgẽt. O quõ letabuntur aplõꝝ. De inde reuelabit ſcphinis ꝛ prin- cipalioribꝰ martyribꝰ. Et ſicut cre do vocabit fundatores religionũ. Paulũ. ſ. primũ heremitã. Anto nium. Baſiliũ. Auguſtinũ. Bñ- dictuȝ. Dñicuȝ. Fñciſcuȝ. di. Le- tamini ꝛ exultate qꝛ hodie iudi cabo mundũ ꝛ corpora glorifica buntur. Contemplor ego ꝙ oẽs proſternẽt ſe glorificantes deuȝ ꝛ dicentes. Gloria tibi dñe qui na- tus eſt de virgine: cuȝ patre ꝛ ſan cto ſpiritu' in ſempiterna ſecula. Amen. Hac autem reuelatione facta: tota curia celeſtis gaudebit. Et tunc mittet angelum vt con- greget totuȝ munduȝ in valle Io ſaphat. Et ãgelus primo ſonabit tubam: poſtea dicet. Surgite mor tui venite ad iudicium. Ad cuius vocẽ in momẽto ꝛ ictu oculi: oẽs tam de inferno q̃ȝ de limbo pue- roꝝ q̃ȝ etiã de purgatorio: q̃ȝqȝ de paradiſo: virtute diuina' reſu- ment ſua corpora: ꝛ ſic totus mun d⁹ ꝯgregabiſ in valle Ioſaphat: ſicut predixit dñs ꝑ Ioelẽ ꝓphe tam. c. iij. d. Cõgregabo oẽs gen- tes ꝛ deducaȝ eas in valle Ioſa- phat: ꝛ ibi diſceptabo cum eis. Deinde dicet angelis. Vos prece dite ſm̃ gradum vr̃m: ꝛ vos ſan- cti ſequimini me. Tũc omnes an geli precedent cum tubis ꝛ cytha ris: vt fit in aduentu alicuius ma ximi principis. Unus chorus pre cedet alterum vſqȝ ad nonuȝ. In primo choro. i. infimo precedet vnus angelus deferens vexillũ. i. ſacratiſſimam crucẽ: in qua deus noſter paſſus eſt. Que crux vt Chriſoſt. dicit. Erit clarior ſole. Et..

alter āgelus alterius chori: vt ego puto deferet coronā ſpineam: manibus eleuatis ante faciem ſuam: ita alte vt poſſit ab omnibus videri. Et alius angelus tertij chori lanceam: ⁊ alius quarti chori clauos quibus dominus noſter fuit affixus cruci. Et alius q̄nti chori colūnā: in qua flagellatus fuit dominus. Et alius ſexti chori ſpongiam cum qua potauerunt xp̄m felle ⁊ aceto. Et ali⁹ ſeptimi chori flagella. Alius octaui chori vincula ⁊ funes quib⁹ ligauerunt xp̄m. Ali⁹ .ſ. noni chori vellum quo velauerunt faciē eius. Iſtis igit̄ ſic ordinate precedētib⁹: dn̄s mundi ⁊ iudex vniuerſalis Jeſus xp̄s capiet matrē ſuā cum manu: circundatus ſuis ſecretarijs .ſ. diſcipulis ⁊ incipiet ambulare ſequentibus eum omnib⁹ ſanctis: q: tunc totum celum euacuabit̄. O q̄ȝ glorioſa q̄ȝ felix q̄ȝ beata pceſſio: nunq̄ȝ fuit ſimilis. Hic deficit intellectus: tam dignā ⁊ excelſa cogitare. Et deſcēdet in valle Joſaphat: ſtans in aere a lōge quātum poterit ab omnib⁹ videri. Ubi erit tot⁹ mūdus ꝯgregatus in triplici gradu diſtinctus. Quidam erunt boni pfecti qui tenuerunt vitā apoſtolicā. Et illi erunt in altum cū xp̄o. Alij erunt boni cōmuniter: qui lȝ cōmiſerint multa peccata in hoc mūdo: tn̄ poſtea fuerunt male cōtenti ⁊ egerunt penitentiam: ⁊ tales erunt in dextera parte. Alij erunt mali qui male vixerunt ⁊ mortui ſunt in peccato mortali: ⁊ iſti erūt in parte ſiniſtra abbaſſo in terra. ¶ Tertium conſiderandum eſt iudicij examinatio. Toto enim mūdo ordinato chriſtus oſtēdet crucem clauos: ⁊ cicatrices in ſuo corpore: que vt ait Chriſoſtomus: radijs ſolis erunt lucidiores. Et dicet. Ecce crux in qua fui affixus. Ecce claui quibus fui confixus. Ecce lancea que meum aperuit latus. Ecce ſpinea corona qua coronatus fui. Ecce clauorum foramina. Ecce vulnera. Ecce totum corpus nimium afflictum. Ecce cuncta inſtrumenta. Et hoc faciet dominus vt oſtēdat q̄ȝ miſericorditer boni ſunt ſaluati: ⁊ q̄ȝ iuſtiſſime mali ſunt damnati: quia .ſ. tantum precium ſui ſanguinis contempſerunt.

Unde in hec verba eis improperabit vt Chriſoſtom⁹ ſuper Mat. dicit. Ego propter vos homo factus ſum: propter vos alligatus ſum ⁊ deluſus ⁊ ceſus: ⁊ crucifixus: vbi eſt tantarum iniuriarum mearum fructus. Ecce precium ſanguinis mei quem dedi pro redemptione animarum veſtrarum: vbi eſt ſeruitus

nota.

veſtra quam mihi pro precio ſanguinis dediſtis: Ego ſuper gloriã meã vos habui cũ eſſem de⁹ apparẽs hõ: τ viliore oib⁹ reb⁹ veſtris me feciſtis. Nã oẽm rẽ viliſſimã terre amplius dilexiſtis q̃ȝ iuſtitiã meam τ fidem. H ille. Et vertens ſe cõtra damnatos dicet. Reddite ratioñe vilicationis veſtre. Ubi de. v. principaliter examinabit. ¶ Primo dicet. Reddite rationem de corpore cum mẽbris. Dedi vobis corpus cum mẽbris vt illud conſeruaretis caſtum ſobrium τ domitum: ſed vos illud expoſuiſtis voluptatib⁹ τ delitijs. Quid nãqȝ pro me corpora vr̃a paſſa ſunt? Quid afflictionis: q̃d mortificatiõis: quas plagas: quas iniurias pro nomine meo tolleraſtis? Uos nõ ieiunia eccleſie: nõ vigilias ſanctorũ: nõ quattuor tempora: nõ quadrageſimas: nõ par ſemel in ebdomada in memoriaȝ paſſionis mee ieiunaſtis. Nõ domuiſtis illud cilicijs. diſciplinis. mortificationib⁹. ſed expoſuiſtis illud ſecibus luxurie τ carnalitatis: fornicando: adulterando: inceſtuando. Nõ peperiſtis feminis: non monialib⁹: nec maſculis. Dedi vobis oculos ad aſpiciendum ad vtilitatem τ neceſſitatẽ vt aſpiciẽdo celos τ elementa cum oib⁹ cõtentis: vt inde xurgeretis ad contẽplãdũ tantã gloriã quãtã vobis preparaui. Dedi vobis aures vt audiretis predicationes τ doctrinam ſanctam. ſed potius audiſtis detractiones τ vanitates mundi. Dedi vobis nares ad odorandũ vt ex fragrantia florum τ aromatũ intelligeretis: quia ſancti mei in patria florent: ſicut lilium τ ſicut odor balſami ſunt ante meam maieſtatem. Dedi vobis linguam τ palatũ ad laudãdum me qui vos creaui: ad edificandũ p̄ximũ: ad cõfitẽdũ peccata: ſȝ vos cum illa blaſphemaſtis me τ patrẽ τ ſpiritũ ſanctũ: τ matrẽ meã ſanctiſſimã: ſanctos τ ſctãs: multiplicãdo verba iniurioſa: verba beſtialia: verba cõtumelioſa. O quot nephandã: quot ribaldarias: quot opprobria maledicta lingua dixiſtis contra me. Illã docuiſtis mentiri piurare τ decipere. Dedi vobis manus ad bñ operãdũ: τ vos illas exhibuiſtis ad percutiẽdũ: occidẽdum τ rapinandũ. Dedi vobis pedes ad ambulãdũ τ proficiẽdõ de bono in melius: τ vos illos velocces habuiſtis ad currendum in malum. ¶ Scd'o dicet. Reddite rõnẽ de aĩa rõnali. Nã dedi vobis illã tam alte creatã: q̄ ad imaginẽ τ ſimilitudinẽ meã: beate vite capacem: dicens vt ſcribitur in Eccle. x. c. fili in mãſuetudĩe ſerua

riaꝫ tuá ⁊ da illi bono: ẽ ſm̄ meritũ ſuũ: ſꝫ vos vr̄a iracundia ⁊ vindicta ſcindiſtis eá occidẽdo ꝓximũ ⁊ ſumẽdo vindictá de eo. Insuper eadẽ imagines ꝓieciſtis in ignẽ auaritie icẽdẽdo ⁊ cõburẽdo eá. Preterea pieciſtis eá in latrinã ⁊ ſtercus ſcẽtis luxurie. Sicr reddite rõnẽ de potẽtijs aie. Naꝫ dedi vobis memoriá ad memorádũ paſſionẽ meá quá pro vobis paſſus ſum: bñficia innumera que vobis cõtuli: peccata que contra me cõmiſiſtis. Dedi intellectũ ad cõtẽpládá celeſtia. Dedi voluntatẽ ad operádũ virtuoſa: ſed vos has potẽtias ad terrena ⁊ tranſitoria cõuertiſtis. ℂ Tertio reddite rõnẽ de ſcientia ⁊ documẽtis. Ná dedi vobis lumẽ ſciẽtie naturalis: quo recte cũcta pageretis: vos vero ingratiſſimi: illud lumen iñ ſecib⁹ pcõꝝ pieciſtis ⁊ in tenebris ſcelerũ extinxiſtis. magis diligentes tenebras q̃ꝫ lucẽ. Poſtea dedi vobis legẽ ſcriptá doctrinis moꝝ b⁹ atqꝫ ſapiẽtia plená: claram ⁊ lucidá: per diuerſos libros diſtinctá: vt ẽ geneſis: exodus: leuiticus: numeri: deuteronomiũ: ioſue: iudicũ: ruth: prim⁹ regũ: ſecundus regũ: tertius regũ: quart⁹ regũ: prim⁹ paralipomenõ: ſecũdus paralipomenõ: eſdras prim⁹. xxix. et xxix. Thobias. iudith. heſter. iob. dauid. pabole. eccleſes. cãtica. ſapiã eccliaſtic⁹. iſaias. ieremias. ezechiel. daniel. oſee. iohel. amos. abdias ionas. micheas. naum. abacuch. ſophonias. ageus. zacharias. malachias. baruch. machabeoꝝ prim⁹ ⁊ ſecũdus. Sꝫ vos hec oia tanq̃ꝫ lutũ exiſtimaſtis. Et ego cõpaticos veni i mũdũ: carnẽ aſſumpſi: perſonaliter ore proprio vos vocaui predicando: miracula faciẽdo: ad penitẽtiá inducẽdo: dilectá vitam meá expoſui: vt vos lucrifacerem. Poſtea reſurgẽs duodecim diſcipulos meos per mũdũ miſi: dando vobis legẽ gratie declaratá ꝑ quattor euãgeliſtas. ſ. per Mat. Mar. Lucá ⁊ Ioánẽ addẽs eis vas electionis Paulũ mihi ꝑelectũ petrũ. iacobũ. iudá ⁊ ioánem. quoꝝ doctrina ⁊ eplẽ toti mundo illuxerũt. Poſtea miſi martyres cõfeſſores ⁊ virgines. Tádẽ miſi ꝑdicatores meos pclãros. Baſiliũ. ſ. auguſtinũ. benedictũ. dominicũ ⁊ franciſcũ: qui cuꝫ ſuis filijs totũ mundũ doctrinis ⁊ exemplis ad bene agẽdũ excitauerũt. Sed vos gen⁹ maledictũ. gen⁹ excõicatũ ⁊ a nõ totalr reprobatũ. tantá ſapiẽtiá. tanti doctrine lumẽ. tantá ſcie claritatẽ velut ſtercus reputaſtis: eá cõtẽnẽdo: cõculcádo apte ⁊ manifeſte ꝯdicẽdo. Immo expoſitores hui⁹ doctrine vitupaſtis.

deridendo. truſando. detrahendo infamãdo. expellendo. ꝛ qd̓ peius ē aliquos v̄berãſtis. flagellaſtis ꝛ occidiſtis. Quid dicitis ad hec o mihi peccatores. O ceci. O inſen ſati. tot peccata mortalia. tot ſcelera. tot horribilia cõmiſiſtis. offendendo me ꝛ patrē ꝛ ſp̄um ſanctū. nõ per ignorãtiã ſed per ꝓpriam malitiã: ꝑ ꝓpriã neq̄tiã ꝛ ꝓpriã puerſitatē. Quid dicēt nūc theologi qui mate imo peſſime vixerūt. Quid phi. Quid logici. Quid oratores. Quid grãmatici. Quid decretaliſte. Quid legiſte. Quid praui predicatores qui tã turpiter vixerunt. Certe nihil poterunt reſpondere: nullã rōnē poterunt aſſignare: ſed perterriti ꝛ cõfuſi: cognoſcētes eoꝝ vitã fuiſſe peſſimã: dſperãtes de eoꝝ ſalute dicēt illō qd̓ habet ſap. v. Ergo errauim⁹ a via v̄itatis ꝛ iuſticie lumē nõ luxit ꝛ ſol itelligētie nõ ē ortus nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis ꝛ pditionis: ꝛ ambulauim⁹ vias difficiles. vias aūt dn̄i ignorauimus. Supple ignorantia craſſa ꝛ ſupina. Quid nobis profuit ſuperbia qua ſupple noluimus obedire dei mãdatis vt recte viueremus. Certe nihil. ¶ Quarto dicet. Reddite rōnē de tp̄e. Nã vobis dedi tēpus quo nihil pcioſius ad penitentiã agēdã: ſed vos viliſſimū illud reputaſtis: ꝛ totū illud mundo dediſtis in ludis. in feſtis. in iocis. cãtando. tripudiando. adeo vt nihil ex eo expoſitum fuerit niſi in delectationib⁹ mundi. ¶ Quinto dicet. Reddite rōnē de tp̄alib⁹. Nã dedi vobis bona temporalia: vt vineas: cãpos. poſſeſſiones. animalia. pecuniã. vt ex illis faceretis elemoſinas. ſubuenireتis viduis. orphanis. pupillis. pauperib⁹. religioſis. vt cõſtrueretis oratoria. tēpla. eccleſias. hoſpitalia. calices. paramēta. ſed vos oīa cõſumpſiſtis in edificijs. põpis. conuiuijs lautis. in equitaturis faleratis. in canib⁹. in auibus ad aucupandū. in veſtib⁹ ſumptuoſis. in ornamētis varijs. in picturis domoꝝ. lectoꝝ. camerarū. Nõ dediſtis mihi mãducare: nõ bibere. nõ veſtiſtis me. non recepiſtis cum eſſem hoſpes. non viſitaſtis cum eſſem infirm⁹. non redimiſtis. nõ ſepeliſtis. nec aliq̄ cura fuit vobis de me. q̄ qd̓ vni ex minimis meis feciſſetis ꝛ mihi vtiq̄ feciſſetis. Dedi vobis dñia ad regēdum mundum in pace ꝛ iuſtitia: ſed vos tyranizaſtis ꝛ derobaſtis ſubditos veſtros bibendo eorum ſanguinem: ꝛ auferendo ab eis ſubſtantiam ꝛ vict⁹ eorum. Non defendiſtis pauperes. non viduas. non pupillos. non orphanos. non eccleſias. ꝛ quod pe

ius eſt. eccleſiarum bona dediſtis filijs ⁊ filiabus veſtris impinguā do ⁊ maritando baſtardos ⁊ baſtardas: quos peſſime ⁊ cum mea maledictione genuiſtis. Deinde vertens ſe ad malos prelatos dicet. Et vos o filij dyaboli aſcendiſtis ad prelaturas eccleſiaſticas: non intrantes per me qui ſum hoſtium. ſed per portas argenteas ⁊ aureas cum donis: cum precibus cum potentia dominorum: cum auxilio mundanorum: vendentes emē tes ſpiritumſanctum cum ſimone mago. Nō fuit vobis cura de animabus ſubditorum veſtrorum: ſed ſolicitiſſimi fuiſtis ad rapiendum lanam ⁊ lac. i. redditus ⁊ introitus. Et propter inſatiabilem auaritiam veſtram recepiſtis tyrannice bona religioſorum in comedendo. Eccleſias vero eorum conculcaſtis ⁊ totaliter deſtruxiſtis. ⁊ vita veſtra peſſima ſcandelizaſtis totū mundum. Vos ſuperbi. vos guloſi intantum ꝙ mundus non potuit ſaciare guloſitatē ⁊ ingluuiem veſtram: vos luxurioſi vt porci: multiplicaſtis tot baſtardos ⁊ baſtardas quos nutriſtis ⁊ nutriri tradidiſtis ſanguine eccleſiarum mearum dicentes ꝙ erant veſtri nepotes ⁊ neptes. In vobis non fuit charitas: non iuſtitia: non exēplaritas: non aliqua virtus. Rariſſime celebraſtis: rariſſime dixiſtis officium: nullam eccleſiam: nullam operationem erga proximum habuiſtis: totum ſtudium veſtrum fuit ad delitias corporis: ad exaltandum nepotes ⁊ filios veſtros: parentando modo cū illo domino: modo cum illo rege. Nutriſtis inſuper canes: falcones: equos: mulas: iuuenes laſciuos: rufianos ⁊ rufianas: introducentes vobis pueros ⁊ puellas. Et finaliter vertens ſe ad malos religioſos dicet. Et vos o maledicti hypocrite vbi eſt obſeruātia religionis veſtre. vos non ſeruaſtis regulam: non conſtitutiones: non rubricas: non obedientiam: non paupertatem: non caſtitatem: non cerimonias: non ieiunia: non ſilentia: vos pro nihilo habuiſtis religionis ſtatutum: ad quas vos vocaui. vos elegi: vobis gratias infudi. E vos alios elegi vt eſſetis predicatores verbi mei ad vitiorum extirpationem ⁊ animarum ſalutem: ſed vos predicaſtis vana ⁊ inutilia: pomposa ⁊ non fructuoſa: querentes placere hominibus: ⁊ non mihi. Vos non fuiſtis predicatores Xbi mei ſed antichriſti ⁊ dyaboli: qui modo vos in īfernū tor-

mentabit. Eratis impatientes: vindicantes: ſuperbi: non audientes vnum reprehenſibile verbū a prelatis veſtris. Adheſiſtis dn̄is temporalibus p̄ beneficijs acquirēdis. predicabatis paupertatē: caſtitatē: humilitatē: patientiā: ſed vos peiores fuiſtis demonijs. Et qđ peius eſt volebatis facere miracula: et conabamini vt ego cōtra voluntatem meā face℞ miracula ad vr̄am oſtentatōem et vos eratis incarnati demones. Decipiebatis populos dicentes talis fecit miracula: et talis eſt deus: apponētes ante ſepulturā ingines mirabiliter vulneratas: pendētes lampades: cereos: candelas: baculos: oculos argēteos: ant altare meū vbi eram ego in corpore et anima et deitate: nō erat candela vnius denarij acenſa. Predicabatis mēdacia: ioculationes: diſſolutiōes: diuiſiones: ſectas: guerras: vnus cōtra aliū inuehendo: totum vt eēt fama de vobis. Nolebatis ire ad p̄dicandū: niſi prius habitis breuibus papalibus: literis regū: dominorum: comitum: quas poſtea in predicationibus oſtendebatis: iactantes et gloriātes vos cum ſathana: cadentes e celo in baratrum inferni. Quid n̄ō dicitis ad hec. O generatio mala. O generatio adultera. O generatio peſſima. Ecce peccata veſtra: ecce opa veſtra. ecce tot mala et tot ſcelera p vos cōmiſſa et perpetrata. Et nūc omnia peccata cogitationum. omnia peccata locutionū. omnia peccata operationū. omnia peccata omiſſionū. que cōmiſſa ſunt a principio mundi vſq3 ad finem manifeſtabuntur coram toto mūdo. tā oculta q̄3 ſecreta. q̄ dicēt vt Bernardus inquit. Tu nos egiſti. tua opera ſumus. Nō te deſeremus ſed ſemp tecum erimus. Et Sap. iiij. Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi. et traducent illos ex aduerſo iniquitates eorum. vnde Chriſo. In illa die nihil eſt quod nō videamus: vbi celū: terra: aqua: ſol et luna: dies et noctes et totus mūdus ſtabit aduerſus nos in teſtimonium peccatorum noſtrorum: hec ille. Quid facient tunc miſeri peccatores: quo ibūt: quo vertent ſe: ad cuius auxiliū cōfugient cum totus mūdus erit cōtra eos armatus. Dicit Ego de ſancto victore. Celum dicet. Ego lucē ſibi miniſtraui ad ſolacium. Aer dicet. Ego oē genus auiū ſibi dedi ab obſequiū. Aqua dicet. Ego diuerſa genera piſcium dedi ſibi ad vſum. Terra dicet. Ego panē et vinū ſibi dedi ad nutrimentū. Ideo ignis clamabit. A me cōburat. Aqua clamabit. A me demergatur. Aer cla-

mabit. In me veniñdetur. Terra
etiam clamabit. A me abſo:beat
Infernus clamabit. A me deglu-
tiatur. h illa. O q̃z: vt inquit Gre.
Anguſte erit tunc rep:obis vie.
Superius erit iudex iratus. inferi
us ho:rendum chaos. A dextris
peccata accuſantia. a ſiniſtris infi-
nita demonia ad ſupplicium tra-
hentia. intus conſcientia v:ens. fo
ris mundus ardens: miſer pecca
to: ſic dep:ehenſus quo fugiet? [illegible]
[illegible]
[illegible] Ex hoc patet q
peccato: non poterit fugere ſur
ſum: q: ibi erit iudex iratus: qui
gladio bis acuto de o:e eius p:o
cedentem ipſum occidet. Nec fu
gere a dextris: q: ibi ſunt peccata
que eum app:ehendent. Nec fu
gere a ſiniſtris: q: ibi ſunt demo-
nes qui eum ad ſupplicium tra-
hẽt. Nec fugere vel abſcondere
ſe infra ſe: q: ibi eſt vermis conſci
entie: qui eum totũ co:rodet. Nec
fugere extra mundũ: q: totus eſt
plen⁹ igne: qui ipſum cõburet. Et
ideo nõ reſtat niſi vt in īferni fo:
nace cadat. Et h de ſcdo p̃ncipali

Ertio iudicij vni-
uerſalis cõſiderare
debemus executio
nẽ: vbi tria ſunt cõ
ſideranda.

¶ P:imũ. ẽ iuſtoꝝ allocutio.
¶ Sdm. ẽ dãnatoꝝ cõdẽnatio.
¶ Tertiũ. ẽ inferni ſigillatio.
¶ P:imũ eſt iuſto:um allocutio.
Que lingua: que vox poterit ex-
p:imere: q̃z dulciter: q̃z ſuauit̃ ie-
ſabilis dei bonitas loquet̃ ſanctis
⁊ electis ſuis? Nã hilari vultu: fa
cie ſerena: voce ſuaui: vertens ſe
ad eos: ⁊ permaxime ad reueren
dam matrem ſuam dicet. O dul
ciſſima mater ⁊ totius mundi im
[illegible]
[illegible]
ſuſtinuiſti. Et vos o diſcipuli ⁊ ſe
cretarij mei: q: veſtris p:edicatio
nibus totum mundũ ad me traxi
ſtis. Et vos o martyres eẽcti: q:
co:po:a veſtra diuerſis ſupplicijs
p:o me expoſuiſtis. Et vos O cõ
feſſo:es lucidi: q: altiſſimam peni
tentiam ad meã laudẽ feciſtis. Et
vos O virgines ſacre: q: itegrã
⁊ illibatã virginitatẽ vt mihi pla
ceretis ſeruaſtis. Et vos O viri
religioſi: q: mundũ reliquiſtis ⁊ in
ſancta religione me ſecuti eſtis. Et
vos O filij p̃dicato:es: q: nomẽ
meũ co:ã gẽtib⁹ ⁊ populis mani
feſtatis obiurgãtes vitia ⁊ pecca
ta mundũ illuminaſtis. vita doctri
na pit̃er ⁊ exẽplo. Et vos O pe-
nitẽtes: q: vitã noſtrã ob amo:ẽ
mei co:rexiſtis ⁊ emẽdaſtis. Et q:
bñdicti eſtis a p̃re ⁊ a ſpũ ſctõ ⁊
a me: venite ergo bñdicti mei. O

meliſluũ vbũ: vene O viſcero-
ſa locutio. O ſermo zuccharatus.
Quid melius: qd bñi⁹: q̃z ab eo
vocari: q é bonũ ſmũ. Poſſide
te pãtũ vobis regnũ a cõſtitutione
mũdi. O q̃le regnũ O q̃le dñiũ.
Nõ certe terrenũ: ñ trãſitoriũ ſʒ
eternũ: ⁊ ſemp duraturũ: totũ in ſe
cõtinẽs q̃d delectat. Cõſideret q̃li
bet vr̃m chariſſimi q̃z ſuauia ſũt
verba iſta: q̃z dulcia: q̃z amena:
q̃zq3 iocũda. O q̃ntũ gaudiũ: q̃ñ-
tũ leticie: q̃ñtũ exultatõis erit tūc
ĩ mẽtib⁹ electoꝝ: impoſſibile é cogi
tare: mlto magis ligua exp̃mere
¶ Scd'o ẽ dãnatõs ſniatio. Licʒ
xp̃o oĩa ſint clara ⁊ manifeſta: ⁊
nulli⁹ idigeat cõſilio: tñ vt ſctõs ⁊
electos ſuos honoficet: añ ſnie p̃
mulgationẽ petet filiũ dĩ. Quid
vobis videt Mater mea ⁊ vo-
bis electis meis d iſtis q a ſini-
ſtris ſũt. Videte eoꝝ ſcelera. eoꝝ
opa. eoꝝ vitã. Iſti fuerũt ſemper
mihi rebelles: cõtẽtes ⁊ iobediẽ
tes: cõtẽpſerunt mĩa3 meã: pdi
catores ⁊ bõos meos: bñficia ĩ mi
ſericordia nõ cogñcẽtes facti ſunt i
gratiſſimi: me ⁊ grãz meã p̃ nihi
lo hũerũt: duri obſtinati ⁊ pterui:
ãplexati ſunt mũdũ ⁊ cõcupiſcen
tias ei⁹: adherẽtes diabolo ⁊ põ-
pis ei⁹. Habuerũt me odio ⁊ pa
trẽ meũ ⁊ ſpũm ſctm̃ ⁊ matrẽ vitã
v'tuoſa3 dic igr m̃r mea. Quid
tibi videt faciẽdũ. Tũc ſctiſſima
dei genitrix dicet. Fili mi dulciſſi-
me: ex quo iſti male ⁊ peſſime vi-
xerunt: vt eoꝝ opera oſtendunt:
ad cõmendatõem tue iuſticie de-
tis ſniam contra eos: vt ſine fine
in inferno eternaliter puniãtur.
Hanc ſniam cõfirmabunt omnes
apoſtoli: oẽs martyres: oẽs cõfeſ-
ſores: oẽs v̾gines: oẽs ſancti ⁊ ſan
cte dicẽtes. Juſtiſſime deus: oĩno
iſti ſunt i iferno detrudẽdi. Quid
igit tũc facient miſeri pctõres. Ha
pouerelli: ha miſeri: ha deſgratia
ti: mater miſericordie ſimul cũ ſan
ctis oĩbus feret contra eos eterne
dãnatõis ſniam. Quis p̃ illis ora
bit. Quis illos defendet. Ad cui⁹
auxilium cõfugient. Heu q: nullus
erit in defenſione ſua. Et tũc xp̃s
vertet ſe cõtra eos facie turbata:
voce terribili: voce tonitrua di-
cens. Diſcedite a me: q: ſicut fui-
ſtis in mundo ſeparati a me p̃pt
ſcelera veſtra. ſic ſeparati eternali
ter eritis a me qui ſum ſũmu3 bo-
num: fons omniũ bonoꝝ: gaudiũ
⁊ leticia ſempiterna. Deinde ſub
iunget. Maledicti. ſcʒ a p̃re: male
dicti a ſpũſancto: ⁊ a toto creatura
rũ ordine. Et addet. In ignẽ eter-
num. Sicut enim fuiſtis ſemper i
ardore rerũ terrenarũ ſic: eritis
in igne eternarum penaru3. Qui
paratus eſt diabolo ⁊ angelis ei⁹:

qui erunt veſtri tortores ⁊ punitores. Separo vos a me vt maledictos ⁊ excommunicatos: ⁊ mitto vos in ignem ⁊ tormentum eternum: cum diabolo ⁊ omnibus ſocijs eius: quibus in mũdo ſeruiuiſtis. Ha deus glorioſe: q̃z erit terribilis illa ſententia: q̃z rigida: q̃z ſeuera. Qua prolata: miſeri damnati: tantum terrorem: tantũ horrorem habebunt: q̄ pre dolore concuſſi ⁊ perterriti: percutiẽt pectora ſua facies ⁊ capita. Eiulabunt: clamabunt: ⁊ dicent. Heu: heu: heu: cur nati ſumus. Ve nobis quia peccauimus. Ve nobis quia non obediuimus. Ve nobis quia duri fuimus. Heu maledicta dies conceptionis nr̃e. Maledicti ſint anni nr̃e nutritionis. maledictum ſit totum tempus vite noſtre. Cur non ſuffocati fuimus in ventre matris noſtre. O quanta erit eorum triſtitia. O quãtus dolor. O quanta afflictio cũ proſpicient ſe eſſe ſeparatos a maieſtate diuina: a conſortio ſanctorum: a ſocietate electorum. Heu quia ſeparabitur filius a patre: pater cum electis: filius cum damnatis. Heu dico: q̄ filia ſeparabitur a matre: frater a fratre: ſoror a ſorore: amic⁹ ab amico. illi ad gloriam iſti ad penam. illi ad requiem. iſti ad laborem. Illi ad gaudium. iſti ad triſtitiam. Illi cantantes. iſti plorantes. Illi liberi iſti compediti. Ecce q̃z doloroſus q̃z lachrymoſus ⁊ flebilis erit eorum diſceſſus. Deberet profecto quilibet noſtrum talibus ex charitatis viſceribus cõpati: duz in hoc mundo ſumus. ¶ Tertium eſt inferni ſigillatio. Dicet finaliter chriſtus. O terra dilata ⁊ aperi os tuum ⁊ deglutias iſtos peſſimos ⁊ ſceleratiſſimos peccatores ſimul cum omnibus demonijs. Quo dicto aperiet ſe terra vſq3 ad inferni profundum: ⁊ illico omnes reprobi: ⁊ omnes demones eiulantes ⁊ plorantes cadent in fornacez infernalem. Tunc vero claudetur ⁊ ſigillabitur terra pariter ⁊ infernus: in quo demones ſimul cum damnatis omnibus ſine fine cruciabuntur. Electi vero chriſto precedente: cantantes ⁊ pſallentes in paradiſi gloriam intrabunt. Ibũt ergo vt euangeliſta dicit hi. ſ. damnati in ſupplicium eternum. iuſti autem in vitam eternam. Viuentes cum patre ⁊ filio ⁊ ſpirituſancto p̄ infinita ſeculoꝝ ſecl'a. Amẽ.

¶ Feria tertia. prime dñice. De odio. Sermo. xiiij.

Vos feciſtis illã ſpeluncam latronum. Mat. xxi. Nõ eſt aliqua lingua mortalis q̃uis exorna

ta maxima eloquentia eſſet: que ſufficienter exprimere poſſet: q̄ꝫ grauiter atqꝫ horrēdum ſit odij peccatum: per qḋ aīa rōnalis que domus dei: ⁊ templū ſpūs ſancti merito deberet eſſe: deſerto ſummo conditore: ſpelunca fit latronum ⁊ habitaculum demoniorum. Et hoc eſt de quo ſaluator conqueritur dicens. Domus mea domus orationis eſt: vos aūt: ſupple ſequentes execrabile odij peccatum fecistis illā ſpeluncā latronū. Que fuerunt verba aſſumpta: ⁊ in hodierno euāgelio recitata. In quo tria ſingularia documēta habem⁹.

¶ Primū ꝙ ſicut xp̄o ciuitatem intrante ieroſolimorꝰ ꝯmota ē tota ciuitas. ita xp̄o intrante in aīaꝫ per gratiaꝫ: ꝯmouetur tota ad recte viuendum optimeqꝫ operandum. Hoc tangit prima pte euangelij. vbi dicitur. Cum intraſſet ieſus ieroſolimā ⁊c. ¶ Scḋm documētum eſt. ꝙ eccleſia ſancta domus dei eſt. ⁊ domus orationis. ⁊ nō locus negociatōis. Hoc tangit parte ſcḋa. vbi dicit: Dom⁹ mea dom⁹ orationis eſt. ¶ Tertiū documentū dat in vltima parte euāgelij. Relictis illis abijt foras extra ciuitatem. Per qḋ edocemur ꝙ quicunqꝫ vult pficere in vita ſpirituali. neceſſe eſt illum exire ciuitatem cum xp̄o. vt audiat ipm predicantē illud qḋ habet. Mat. v. diligite inimicos veſtros. bñfacite his que oderunt vos. hoc eſt. neminē habeatis odio. De quo tria hoc mane ꝯſiderabimus.

¶ Primo. Diffinitionē.

¶ Scḋo. Malignationē.

¶ Tertio. Speculationē.

¶ Primo odij conſiderare ḋbemus diffinitionē. ſ. Doc. prima ſecunde. q. xlvi. ar. iij. Et q̄onibus ḋ veritate. q. xxv. ar. iij. Et colligitur ab Auguſtino in regula. Et dominus Albertus magnus. ij. ſen̄. Et Tulius in. iiij. Tuſculanarꝫ q̄onuꝫ diffiniens odiuꝫ. ſic ait Odium ē ira inueterata. Et Grego. Odiuꝫ eſt ſeruata ira. vnde Ari. ij. Rhetoricorꝫ dicit. Ira eſt factiua odij. Et Catholicō in ſumma grāmatice diffiniēs odium. inquit. Odium eſt inueterata inimicitia de vltione cogitans. Qua diffinitione prehabita. queritur vtrum odiuꝫ ſit peccatum mortale. Huic q̄oni reſpondent duo preclariſſimi doctores. ſcꝫ. ſ. Tho. xxij. q. xxxij. ar. iiij. Et dñs Albertus magnus. ij. ſen̄. dicentes. odium pximi ē peccatum mortale. Et hoc triplici ratione probatur.

¶ Primo. Rōne trāſgreſſiōis.

¶ Scḋo. Rōne oppoſitiōis.

¶ Tertio. Rōne dānationis.

¶ Primo rōne trāſgreſſiōis ſic.

Quicunqꝫ tranſgredit̄ diuinam legē atqꝫ eius mādata mortaliter peccat. Sꝫ tenēs odiū eſt trāſgreſſor legis dei ⁊ mandatoꝝ eius. ergo mortaliter peccat. Precepit nāqꝫ deus ſua lege vt ꝓximus diligatur. nō vt odio habeat̄. Patet tā in veteri qꝫ i noua lege. Leui. xix. Ne oderis frēm tuū in corde tuo. Et iteꝝ eo. c. Et iteꝝ Leu. xix. Nō queras vltōnem nec memoris iniurie ciuiū tuoꝝ. Eccle. x. Omnis iniurie ꝓximi ne memineris: ⁊ nihil agas in opibus iniurie. Et Exo. xxiij. Si videris aſinū odientis te iacentē ſub onere: non pertranſibis: ſed ſubleuabis cum eo. Et Eccle. xxviij. Qui vindicari vult a deo. inueniet vindictā: ⁊ peccata illius ſeruans ſeruabit. Relinque ꝓximo tuo nocenti te. ⁊ tūc deprecanti tibi peccata ſoluent̄. h ille. Et Saluator Mat. v. Diligite inimicos veſtros. benfacite his qui oderunt vos: ⁊ orate ꝓ perſequentibus ⁊ calumniantibus vos. Hic docet amoroſus xp̄s cor informare erga inimicū. ſ. nō odire: nō ſibi malū deſiderare: ſed diligere docet informare os erga eum: nō detrahendo: nō imprecando: nō infamando: ſed cū benedicēdo: ⁊ ꝓ eo orando. Unde ait. orate. Docet ⁊ informare opus erga eū: nō animā vel corpus vel alia ad inimicū pertinētia ledēdo aut aliter maleficiendo: ſed potius ſeruiendo ei ⁊ benefaciēdo. Et hec digniſſima chriſtianoꝝ vindicta. Hec eſt vltio pioꝝ filioꝝ celeſtis patris. O vindicta glorioſa. O vindicta ſancta. Fac xp̄iane hāc vindictā d tuo inimico: corde: ore: ⁊ ope: ſicut xp̄s tibi ꝑcipit. Jō. Chriſo. de cōpunctōe cordis nobilr̄ dicit. Chriſtus nō ſolū vult nos ignoſcere delinquētib⁹ ſed vt ⁊ amici⁹ eos: ⁊ ardentius ꝓ eis. Nā ſi inimicō nō ledas eū: q te leſit: auerſas tn̄ te ab eo: nec libenter eū videas: manet ſine dubio vulnus i pectore: ⁊ dolor augeſcit in corde. Nō ſi ita ē: nōdū explet̄ a te: qđ xp̄s mādauit Nūqd vis tibi ꝓpiciū fieri deus. vt nō te qđdē ledat. auertat ſe tn̄ ab ore tuo ⁊ pctōꝝ tuoꝝ memoriā teneat: ⁊ videre te nolebit. Igit̄ q̄lē vis erga te deū eſſe: cū delictoꝝ tuoꝝ veniā poſcis. talē te exhibere debes his qui deliquerūt i te. h ille. ¶ Scđo rōne oppoſitōis ſic. Charitati nihil oppon̄t niſi peccatū mortale: ſꝫ odiū directe opponit̄ charitati: vt ait. ſ. Doc. ḡ odiū eſt pctm̄ mortale: q2 ꝯriat̄ excellentiſſime ꝟtuti charitatis: ſine q̄ nullū op⁹ meritoriū ꝓduci pt̄: vt aplica tuba igt. i. cor. xiij. Si linguis hoīuꝫ loqr̄ ⁊ angeloꝝ: charitatē aūt n̄ habeā: fact⁹ ſum velut es ſonās aut

cimbalū tinnēs. Et ſi habuero pꝛo
phetiam ⁊ nouerim miſteria oīa: ⁊
oēm ſciam: ⁊ ſi habuo oēm fi-
dem: ita vt montes trāſferā. cari
taté aūt nō habuero nil ſum. Et
ſi diſtribuero in cibos pauperum
oēs facultates meas ⁊ tradide-
ro corpus meū ita vt ardeā carita
tem aūt nō habuero nil mihi ꝓ
deſt. Caritas patiens ē benigna
eſt: caritas nō emulat̄ nō agit ꝑ
perā: nō inflat̄: nō eſt ambitioſa. nō
querit que ſua ſunt ⁊c. Ergo ꝯtrariū
eius. ſ. odiū eſt mortale peccatum.
❡ Tertio rōne damnationis ſic.
Nullus dānat̄ eternalr niſi ꝓp
peccatū mortale. ſꝫ habētes odiū
dānant̄ eternaliter. ergo odiū eſt
peccm̄ mortale. Pꝛobat̄ Augu.
de pe. d. iiij. Qui diuini beneficij
oblitus. ſuas vult vindicare iniu-
rias. ſ. ꝓpter odiū conceptū: nō ſo
lum de futuris peccati veniā nō
merebit̄: ſed etiā preterita que iā
ſibi dimiſſa credebat: ī vindictā
ei replicabunt̄. h ibi. Vt dic̄ glo.
q: dānabitur per peccatū odij ſe-
quentis: ac ſi non fuiſſet ei dimiſ-
ſum aliqđ peccatū.

S Ecund principa-
liter ꝯſiderare de-
bemus odij mali-
gnatioēs. Nā tres
ſūt ꝓnoales odij
malignitates.

❡ Pꝛima eſt legis nālis ꝯtrariatiua.
❡ Scđa eſt cordis obduratiua.
❡ Tertia ē crudelitatꝫ inductiua.
❡ Pꝛima malignitas: q: odiū eſt
legis naturalis ꝯtrariuū. Ubi no-
tandū ſm̄ Theo. maxime ꝓut col
ligit̄ ex dictis. ſ. Tho. pꝛima ſcđe.
q. lxxxi. Lex naturalis ſic diffini
tur. Lex nālis eſt regula naturalis
rōnis directiua humanoꝝ actuū.
hec ibi. Cuius quidē obſeruatiōe
vt dicit. Phs. i. Politicoꝝ. Hō
eſt optimū aīaliū: ⁊ ſeparatus a lege
⁊ iuſticia eſt peſſimū. Hec aūt lex
clamat. Quod tibi nō vis fieri al
teri ne facias. Nolles. n. eē ī odio
alterius. nolles ꝙ aliqs ꝯ te vindi
ctā faceret. igit̄ ⁊ tu odiū dimitte:
⁊ alteri vindictā ne machineris.
ſed oēs hoīes dilige oībus bñfaci
to. oēs amicos habeto. q: vt phs
inqt. viij. Ethi. Ois hō eſt oī hoī
naturalr amicus. Iteꝝ Ari. ibidē.
Oēs hoīes eiuſdē gentis. natura
liter ſunt amici. vñ naturalr xpia-
nus ē amicus oīuꝫ xpianoꝝ. De
hac lege naturali dr̄. ff. de iuſticia
⁊ iure. l. vt vin. Cū. n. cognationē
q̄ſdā inter hoīes natura ꝯſtituerit.
ꝯñs ē hoīeꝫ hoī inſidiari nephas
eſſe hibi. Et h ꝓp ſilitudinē natu
re ⁊ cultus. vñ Ari. viij. Ethi. dic̄
Simile naturalr diligit ſibi ſimile.
Qui igit̄ nō amat ꝓximū. ſed euꝫ
odit. peruerſus atqꝫ malignus eſt

agens ꝯ ordinē legis naturalis. ſic
ei⁹ inimicus atqꝫ ꝯrius. Hac lege
naturali illuſtratus Ceſar. vt ait
Aug. ī epl'a ad Marcellinū. oīuꝫ
reminiſci ſolebat. ꝑter iniuriaruꝫ.
Et. xij. de ci. d. allegat Tulliū dicē
tē. Nulla o Ceſar de tuis ꝟtuti
b⁹ nec mirabilior: nec gratior: miſi
cordia ē. Hic Julius Ceſar viſo
capite Pōpei inimici ſui fleuit.
Hac lege doct⁹ Alexāder ſugge
rēte Ariſto. vt offenſori ſuo pce
ret: ꝯ quē erat indignat⁹ libere di
miſit. Hac lege ductus Antigon⁹
rex Pirrhi eius inimici caput: ⁊
corpus honorifice ſepeliens: eius
filiū ad frēm Antigoni liberū re
miſit: vt Valerius ait. Et ī lib. iiij.
mlia hmōi recitat exēpla. Hac le
ge zeno ph's cuidā ſibi maledicēti
inqt. Tu didiciſti maledicē: ⁊ ego
didici maledicta ꝯtēnere. Hac le
ge Diogenes vt recitat Seneca
lib. de ira. Spuēti ſibi in facie cuꝫ
impetu. Lētulo depoſito odio: in
quit. Affirmabo o Lentule dein
ceps eos decipi: qui dicūt te os nō
hre. Hac lege ait. Seneca lib. de
quattuor ꝟtutib⁹. Si magnus fue
ris nūqꝫ iudicabis tibi ꝯtumeliaꝫ
fieri. ⁊ d' inimico dices. Nō nocu
itꝫ aīum nocēdi habuit. Et cū il
lū in ptāte tua videris vindictam
putabis vindicare potuiſſe. Sci
as enim honeſtū ⁊ magnū genus
vindicte eſſe ignoſcere. hec ille.
vn̄ ⁊ Lactantius lib. vi. c. x. De⁹
enim qui ceteris aīalibus ſapiam
nō dedit: naturalib⁹ ea muninē
tis ab incurſu ⁊ ꝑiculo tutiora ge
nerauit. Hoīem vero: q: nudum
fragileqꝫ formauit: vt eū ſapiētiā
potius inſtrueret: dedit ei preter
cetera: humane pietatꝭ affectū: vt
hō hoīem tueat. diligat: foueat: cō
traqꝫ oīa pericula ⁊ accipiat ⁊ p
ſtet auxiliū. hec ille. ¶ Scd'a mali
gnitas: q: odiū eſt cordis obdura
tiuū. Adeo cor odiētis induratur
vt de ipſo merito dici poſſit illud
Job. xli. Cor eius idurabit quaſi
lapis. vn̄ odiū eſt ſimile veneno: q
mortuus fuit Trayanus impator:
de quo mortuo legitur exhumatū
eſt corpus eius: vt medici viderēt
cauſam ſue mortis. Et inuentū eſt
cor eius duꝝ quaſi lapis: qđ ex il
lo veneno proceſſerat. Conditio
nes autē duri cordis ponit Ber
nardus in libro de conſideratio
ne dicens. Cor durum eſt: qđ cō
tritione non ſcinditur: pietate nō
emollitur: precibus non flecti
tur: minis non cedit: flagellis
obdurat. Hec omnia videntur
impleri in odiente. Unde cor eius
non poteſt habere contritionem:
nec in confeſſione conuertitur:
aut abſoluitur: nec veniam pe
tit: nec cōmunionem ſuſcipit. Ex

p̄cesse enim dicitur.de pe.di.v.c. Falsas q̄ talis.s. qui odiū tenet in corde: admitti nō d3 ad penitentiā .s. q̄ absoluat a cōfessore. Et quā to magis permanet in odio tanto magis obduratur. Pietate nō emolitur talis: q: etsi videat inimicū in aduersitate nō cōpatitur: s3 appetit ei maiora mala vsq3 ad consumptionē: sicut iudei odientes xp̄m: nō fuerunt moti pietate: cū viderent eū terribiliter flagellatū: q̄d fecerat Pylatus. vt eos ad pietatem flecteret: sed eum oīno volue runt crucifigi: vt de eius opprobrijs et penis saturarentur. Nec flectitur precibus odiens. Nā3 licet amici: vicini: religiosi: p̄lati deprecentur tales. vt odia dimittat et inimicitias: nō acquiescunt: imo nec precibus eius quē oderūt: tiā iniuste. flectuntur: sicut nec iudei preci bus Stephani orāns pro lapidātibus. flecti potuerunt: quē iniuste odibant. s. ꝓpter sapientiā: virtutes. et miracula. Non cedit minis odiens: q: l3 fiant ei a predatoribus mine multoꝝ maloꝝ q̄ deus odienti inferre vult: et eternā dānationis eterne: nō videntur curare. Flagellis obduratur. Incurrit enī3 dāna et īfirmitates: mortē amicis sentit: et tñ in obstinatiōe durat. Et ideo Eccle.iij. Cor duꝝ habebit male in nouissimo: q: in morte odio obduratus decedens a demone cruciandus in infernum descendet. ¶ Tertia malignitas: q: odium est crudelitatis inductiuū. Nulli enim sinit parcere odium: nec amico: nec consanguineo. Chaym sic ex odio crudelis fact9 est: vt nō parceret germano abel. Egyptij qui oderant hebreos: vt habetur. Exo.i. Affligebāt eos multis modis et opprobrijs: adeo in eos crudeles effecti: vt mandaret Pharao oēs marces qui nascebantur interfici siue in flumine submergi. Quod quid crudelius esse pōt? Iratū herodes ex odio quē cōcepit ad regē iudeoꝝ nup natum. s. xp̄m. vt eū occideret: iussit oēs pueros etiā3 filios proprios occidi a bymatu et infra. in finib9 bethleem repertos. Tanta ē odiētis crudelitas: vt et seipsū3 cruciet et occidet. Lancea longini nō fuit ita crudelis sicut odium. Ipsa corpus mortuum cōfodit: odium autem viuens corpus et viuentē anima3 transuerberat. Et certe odio sus est crudelior omni bestia silue stri: que feritate deposita sepe mitescit. Odiēs aūt nequaq3. vnde Augu.xij. de ci.d. Neq3 vnq3 inter seleones aut dracones qualia hoīes inter se bella gerūt. Ex hoc aūt sequitur: dum ipse alijs sit crudelis: offensiones nō dimittens.

ſibi deus minime peccata dimit-
tat. ſm illud. Mat. vi. Si eniz di
miſeritis hoibus peccata eoꝝ: di
mittet ⁊ vobis pater veſter cele-
ſtis peccata veſtra. Si aũt non di
miſeritis hoibus: nec pater veſter
celeſtis dimittet peccata veſtra.
Et Mat. xviij: Sic ⁊ pater me⁹
celeſtis faciet vobis: ſi nõ remiſe-
ritis vnuſqſqz fratri ſuo de cordi
bus veſtris. Sup quo Chriſo. ait.
Tanta ẽ differẽtia peccatoꝝ que
cõmittunt in deũ ⁊ hoiem: quãta
differẽtia eſt decẽ miliũ talentoꝝ:
⁊ centũ denarioꝝ. Et Ecc. xxviij.
Homo hoi ſeruat iram: ⁊ a deo
querit medelaz. Ecõtrario: cogit
deus ſi dimittis alijs. vt tibi di-
mittat. Mat. vi. Dimitte nobis
debita noſtra: ſicut ⁊ nos dimitti-
mus debitoribus noſtris. Super
quo v̄bo libet paululũ imorari.
O tu q habes odiũ: q nõ vis par
cere nec vis pacificare te cũ illo q
te offendit: dic mihi queſo. Quõ
oras: Quid petis in tua oratiõe:
Ha certe ↄtra te oras. Contra te
deũ inuocas: ↄtra te gladiũ diui-
ne iuſticie acuis. Patet. Nam in
tua oratione dicis. Dimitte nobis
debita noſtra: ſicut ⁊ nos dimitti-
mus debitoribus noſtris. Aduer
tis ne miſer ĩme qd petis Nõ q-
dem: quia ſi aduerteres: minime
faceres. Tu petis dñm. dicens.
Dñe ita dimittas peccata mea: ſi
cut ego primo: ſed decreui nunq̃z
dimittere: rogo ſic ⁊ tu nunq̃z di
mittas mihi. Hõne M. Tulius:
videt deſcẽdiſſe in libꝛo. iij. de fi
nibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ: vbi chꝛi-
ſtianiſſime locut⁹ ait Minime
aũt ↄuenit: cũ ipſi inter nos abie-
cti neglectiqz ſimus poſtulare: vt
dijs imoꝛtalibus cari ſimus ⁊ ab
his diligamur: hec ille. vñ Augu.
in ſermone. Ad dilectionẽ inimi-
coꝝ. Uos admoneo: q: ad ſanãdã
peccatoꝝ vulnera: multũ hoc me-
dicamentũ vtilius eſſe cognoſco.
Et iteꝝ Aug. O quicunqz es: tu
attendis quid fecerit tibi hõ: ⁊ nõ
attendis qd tu feceris deo. Qua
re ergo nõ dimittis hoi parũ: vt
tibi deus dignet dimittere multũ.
hec ille. Et iteꝝ Augu. Diligere
inimicos grandis eſt laboꝛ in hoc
ſeculo: ſed grande premiũ in futu
ro: q: per amoꝛẽ hois inimici effi
ceris dei amicus: hec ille. Dimit-
tenda ergo eſt crudelitas in pꝛoxi
mũ: ne dei crudelitas ſeuiat erga
te: ſed pium ⁊ placatũ celeſtẽ pa-
trem ſentias: Et vt facilius mite-
ſcere poſſis: oi feritate depoſita: ſi
te rõ naturalis ⁊ auctoritates non
emolliũt: ↄſidera ſanctos ⁊ ſactas
xp̄m imitãtes: qui cũ paterent nõ
cõminabant: cũ maledicerent nõ
maledicebãt. Uos eqdeꝫ dimiſſo

odio ⁊ crudelitate:cōtrarios ini-
micos dilexerint. Audi mirabile
exemplū.¶ Legit̄ de.ſ. Johāne
guilberto:ꝙ cū eſſet miles:⁊ ini-
micitias hēret mortales ad quen
dā:q occiderat auūculū ſuū: vna
dierū:cū eſſet armis accinctus ⁊
iueniſſet inimicū ſuū ſolū ⁊ iner-
mē aggreſſus eſt cū:vt interfice-
ret. Quō ille intuens cū nō poſſet
euadere proſtrauit ſe rogans eū:
vt ob amorē illius:qui tali die pro
nobis paſſus erat ſibi ignoſceret.
Erat enim illa die feria.vi. Ad cu
ius preces emollitū ē cor militis.
Et amoris odio dixit. Ob morē
crucifixi:tali die ꝓ nobis mortui:
nō poſſum facere quin tibi indul
geā. Oēm igit̄ tibi iniuriā cordia
liter remitto. Uiue ſecurus ⁊ age
bonū. Poſt hoc cū acceſſiſſet ad
eccleſiā ſancti Miniatis ꝑe flo
rentiā:in monticulo vbi nunc mo
rant̄ frēs oliuā:orāti ipſi Jo-
hāni ad imaginem crucifixi:ipſa
imago iclinauit ſibi caput:q̄ſi gra
tias ageret de iiuria dimiſ:inimi
co ꝓpter eū. Et adhuc oñd̄ talis
imago:quā ⁊ ego ipſe vidi ī indi
gnus. Et tūc ita ꝯuerſus ē iſte Jo
hānes guilbert⁹ ad deū:dimiſ
ſo ſeculo:ordinē iſtituit ſpūalē.ſ.
vallis vmbroſe:⁊ miraculis multis
clarus ab eccleſia ē canonizatus.
¶ Aliud quoq; exēplū feliciter
recitat̄. Cū.n. quadā die fili⁹ vni
cus dñe Lucie de piſis iret ad ꝓ
dicationē fuit iterfectus. Et vt in
terfector euaderet furorē curie fu
giēs:caſu itrauit domū matris fi
lij interfecti quē illa abſcōdit. Et
ecce delatū fuit corpus filij ſangui
nolentum. Hic cogita dolorē ma
tris. Habet i domo iterfectū ⁊ i
terfectorē. Cōſidera ꝙ ſpūs mal⁹
ſuggerebat:vt ipm homicidā tra
deret curie occidēdū:tn̄ patienter
tulit odiū nullū concipiēs. Currit
multitudo ad viſitandū meſtā ma
trē.tandē fili⁹ defunctus ſepelit̄.
Quo peracto vocat mater homi
cidā.eū icrepās.cū filiū vnicū occi
diſſet. Et ille tremens. veniā pete
bat. At pia ⁊ xp̄iana mater.ſubiū
xit. Ego ob amorem xp̄i.tibi oēs
iiuriā remitto. Et nocte ſequenti
aptato equo ⁊ homicida bñ indu
to occulte dimiſit eū. ¶ Aliud exē
plū narrat̄. Quidā miles cuius
frater carnal̄ fuerat occiſus a quo
dā.obuiauit ipſi homicide.die ve
neris ſcti.q nudus cū corrigia ad
collū:ante militē genibus flexis.
amore paſſiōis ieſu xp̄i. veniam
petijt. At ille cōpunctus. āplexās
homicidā cordialiter remiſit.eūq;
induit ꝓprijs veſtibus ⁊ ait. Ego
amore ieſu chriſti tibi parco i ter-
ra.⁊ ipſe tibi parcat i celis. Uolo
i ſup te recipere in fratrē loco fra

tris mei quē occidiſti. Nocte vo ſequenti apparuit huic in ſomnijs chriſtus ⁊ dixit. Scias certo fili: ꝓpter tam pium opus venieqꝫ animā patris ac fratris tui purgatoriuꝫ euaſiſſe. Et tu venies ad me octaua die. Et ſic factū eſt. Mortuus enim celoꝝ regna introiuit. Uide exempla. O duriſſime hō. Iſti erant hoīes ſicut ⁊ tu offenſi pluſqꝫ tu. Cur ergo non molleſcis. Cur ⁊ tu non remittis. Cur odium nō deponis. Cur lachrymis inimicuꝫ nō cōplecteris. Iaꝫ tēpus eſt: vt ſaxeuꝫ cor dulceſcat. Ecce auctoritates. Ecce rationes. Ecce exēpla que ꝓuocāt. ꝑ dona igiť ꝑdona. Quere offenſorē hodie: ⁊ dali ꝑdonanza. Et ſi te non mouēt humana exēpla: reſpice o duriſſimuꝫ hoīs cor. Intuere exēplum qđ tibi xp̄s in cruce pēdēs oſtēdit. In quo tria ꝯſiderare debes: que lapideos: ne duꝫ corda hominū mouere ⁊ ꝯſtringere debēt. Primuꝫ intuendū ē affectus cordis. Scđm vbuꝫ oris. Tertiuꝫ eſt actus opis. Primo igiť ꝯtēplare affectum cordis: quo tanta flāma amoris ardebat: vt ꝓ ſalute ſuoꝝ inimicoꝝ voluntarie ſe obtulerit morti ꝓ offendētibꝰ: ſanguinē: animā: ⁊ corpus expoſuerit. Et qđeꝫ tam libere ⁊ ꝓmpte ac largiter vt dicat Iſa. liij. Oblatus eſt q: ipſe voluit. Ex ſe eniꝫ moriens: oēs inimicos ſaluare voluit: licet inimicorum ⁊ peccatoꝝ exigentibꝰ culpis: paſſionis fructꝰ a multis ipſorum nō percipiať. Scđo dulcius ꝯtēplare verbum oris. Scriptuꝫ qppe eſt. Mat. xij. Ex abundantia cordis os loquiť. Quid igitur ait. Pater ignoſce illis q: neſciūt qđ faciunt. O ineſtimabilis dignatio redēptoris. O icōprehēſibilis latitudo ſui amoris. Nā hoc loco ait Bernar. ſup Can. Flagellis ceſus ſpinis coronatꝰ clauis ꝯfoſſus patibulo affixus: obprobrijs ſaturatus oīum in immemor dolorꝫ inquit. Pater ignoſce: pater inqt dulciſſime: pater amantiſſime. pat ꝯſideratiſſime. A primo noīe amoroſus filiꝰ cepit. Et ſuo blādiēs genitori tali filio: nihil ōberē negari ꝯcludit. Deniqꝫ efficaciſſime petit. d. ignoſce. Nec ait. examina ꝯſidera. pōdera. ſꝫ ignoſce: vt nos doceat noſtras offenſas nō examinare: nec ēt ꝯſiderare: ſꝫ oīa obliuiōi tradere: ⁊ toto corde: ⁊ pleno ore: atqꝫ efficaci opere indulgere: hec ille. Inſup ⁊ viſcera cordialis cōpaſſionis effundens: ſuper crucifigentes eum ait. Neſciunt quid faciūt. ſunt ceci. ſunt infirmi. ſunt corrupti. neſciūt. ſ. bn̄ficiū creatōis. redemptionis. glorificatiōis. Neſciunt eternam penam ſibi para-

tam. Tertio cōtēplare actū opis q̄ oīs actus pſidentis chriſti clamat pietatē: miſericordiā: amorē. Nā caput h̄ꝫ iclinatum ad oſculandū. manus extēſas ad largiendum. latus apertū ad diligendū. pedes confixos ad tecū cōmorandū: totum corpꝰ extēſum: ad totū ſe largiendū: vt ꝛ tu qui iniurias paſſus es ꝯcas pro amore eiꝰ indulgere: qui morte tui dignatꝰ eſt mori. Quis igit̄ tā crudelis: tā ferreus. qui a hoc nō attendat: qui nō cōmoratur ad iniuriarū remiſſionem: Refert enim Ugo de prato. Pio. dicentē: q̄ illud verbū ignoſc. fuit tante pietatis ꝛ efficacie in aurib⁹ audientium q̄ fere quinq̄ milia hominū hoc verbo audito ad chriſtum conuerſi ſunt. O obſtinatiſſime. O duriſſime. O crudeliſſime homo. lapides poſt hoc dnice verbum ſciſſi ſunt: ꝛ tu lapideus remanes.

Tertio principaliter conſiderare debemus odij ſpecificationē. Ubi pro maiori vtilitate audientium ꝛ informatiōe conſcientiarū particularizādo. duodecim modos ſpecificabimus. in quib⁹ odiū eſt peccatū mortale. ordinādumq̄ ad praticā. Primus modus odij dicitur ſubſtantiatiuus: cum aliquis appetit ex odio radicato: q̄ ille quem odit amittat in toto vel in parte ſubſtantiam temporalem: aut qd̄ grauius ē. ad hoc operatur: vel per ſe vel per aliū: ſemper peccat mortaliter. Secundus modus odij dicitur infamatiuus. Cum aliquis ex odio detrahit illi quem odit: vel bona de illo peruertit. dicens nō facta eē: ſiue mala intentione fuiſſe facta. ſemp peccat mortaliter. Terti⁹ modus dr̄ priuatiuus. Cū aliq̄s cupit ex odio: vt ille quē odit pellat̄ ex patria: vl̄ qū peiꝰ ē: ad h̄ dat operā priuatim vel publice ſemp peccat mortalr̄. Quartus modus odij dr̄ familiatiuus: cū aliq̄s appetit mala in familia illius quem odit: vt īfirmitates filiorū: ſeccūdiam vxoris: ꝛ iniurias eorū ſemper peccat mortalr̄. de huiuſmodi aduertēs. Quint⁹ modus odij dr̄ libertatiuus. Cū aliq̄s appetit ex odio vt ille quē odit libertate priuetur: q̄ ponat̄ in carcerē: vel in ſeruitutē redigat̄: ſiue a thecueris capiat̄. ꝛ huiuſmodi. ſemp ī talibus deſiderijs ē pctm̄ mortale. Sextus modus odij dr̄ corporatiuus. Cū aliquis ex odio appetit q̄ ille quē odit īfirmet̄ peſte: cancro: vel ſibi īprecat̄ mortē ac maledictiōes corporales: lꝫ ipſe nolit vel nō audet occidere: aut occidi facere: ſemp

in huiuſmodi deſiderijs ſeu verbis ipꝛecatiuis cū aduertit peccat moꝛtalr: ⁊ ē homicida: iuxta illud pꝛi. Jo. iij. Qui odit fratrē ſuū homicida ē. ¶ Septim⁹ modus odij dicit aīatiuus. Cum aliqs cupit ex odio ꝙ aīa illi⁹ quē odit vadat ad īfernū: vl' nollet eā ſociā ſecū ī paradiſo ſemper. ī talib⁹ deſiderijs moꝛtaliſſime peccat. ¶ Octauus modus odij dicit excluſiuus. Cū aliquis faciēs orōnes itēdit ī ſua orōne excludere illū quē odit. quoties h ſibi ante orōnē: vl' ī orōne: aut poſt orōnē occurrit ſcđm .ſ. Tho. moꝛtalr peccat. ¶ Non⁹ modus odij dicit pparatiu⁹. Cū aliqs hēt aīuꝫ ita tumidū ꝯ quē odit: vt ſit pparat⁹ ⁊ diſpoſitus ēt ſi videret ipꝫ in extrema neceſſitate ei non ſubuenire: peccat moꝛtaliter ſcđm .ſ. Tho. quotiēs hoc aduertēter occurrit. ¶ Decim⁹ modus odij dicit dignificatiuus. Cū aliqs vellet: ꝙ ille quē odit ſuis dignitatib⁹: ſuis officijs: ſuis gradib⁹ pꝛiuaret: ⁊ cū ipꝫ ī talibus videt ex odio crepat: ſep ī talib⁹ cogitatiōib⁹ aduertēter moꝛtalr peccat. ¶ Undecim⁹ modus odij dicit virtuoſiu⁹. Cū aliqs ex odio dolet: aut nollet illū quem odit hēre aliquā virtutē: humilitatē: patiētiā: liberalitatē: ſcītatē: doctrinā: ſapiētiā: foꝛtitudinē ⁊ ſilia. ſemp peccat moꝛtalr. ¶ Duodecim⁹ modus odij dicit iplacatiuus. Cū aliqs diſponit nunqꝫ facē pacē: ſꝫ ī odio remanere: vl' nō vult placari: nec ꝯſilijs: nec pcib⁹: nec pmiſſis: nec ex odio vult ſecū loqꝛ: nec ex odio vult illū ſalutare aut reſpicere: vl' nō vult pcere: ſi veniā petit: aut petere fac̄ ab illo ꝯ quē hēt odiū: imo vult ī odio durare ⁊ pſiſtē: ſemp moꝛtalr peccat Dic̄ dns archieps ꝙ nunqꝫ licet odiū ferre: ⁊ ſi petit venia debet ⁊ tenet dare. Et h generalr nō. ꝙ quotiēſcūqꝫ cogitatio odij pximi vl' inimici alicui occurrit aīo deliberato ⁊ nō diſponit remittē odiū vl' iniurias: totiēs moꝛtalr peccat. vn̄ ē poſſibile ꝙ aliqs odiēs aliquē ī vna die peccet moꝛtalr ducētis vicib⁹ ⁊ trecētis. Et qđ ī ſeptimana: qđ ī mēſe: qđ ī annos: Heu īſdix aīa a dyabolo exceccata. Jn capite āni erūt qdāmō innumera pctā moꝛtalia. Et hec ē magna cecitas ſpūal. de q̄ dr pꝛi. Jo. Qui odit frēꝫ ſuuꝫ ī tenebꝛis ē: ⁊ ī tenebꝛis ābulat ⁊ neſcit quo eat. ꝙ tenebꝛe obſcurauerunt oculos ei⁹. h ille. Et ex h cōpꝛehendi pōt qnāte gūitatꝫ ſit odiū: rācoꝛ: maliuolētia. Cōſideret g̃ qſqꝫ ꝯſciaꝫ ſuaꝫ. Examiet piculū ī quo pſiſtit: libꝛet ꝯtinuas offenſiōes q̄ deo in odio pximi fiūt. Exeat iā ex h vicioꝝ baratro: odiū deponat: amo

re ꝛ pace primum amplectatur. Et vocē dulciſſimā apl̄i audiet ac implebit .ij. Cor. xiij. Gaudete: pfecti eſtote: pacē habete: ꝛ de⁹ pacis ꝛ dilectionis erit vobiſcum. hic. ſ. p gratiā ꝛ in celo per gloriā: qui eſt benedict⁹ in ſeculoꝝ ſecula. Amē.

¶ Feria quarta p̄ime dn̄ice. De malo cōſenſu. Sermo. xv.

Generatio mala ꝛ adultera ſignū q̄rit Mat. xij. Fundamētū oīum opum maloꝝ atqꝫ bonorū ē cōſenſus voluntatis ſine quo nullus act⁹ humanus meritorius vel demeritorius eē pōt. vn̄ Augu. libro retracta. ait. Voluntas ē qua peccat ꝛ recte viuitur. h ille. Recte quippe viuere quis dr̄ qn̄ voluntas eius ꝯſentit in bonum. Peccare āt quis phibet: cū voluntas ei⁹ ꝯſentit in malū: put faciebat generatio mala ꝛ adultera multoꝝ: qui cōuenerāt ꝛ aſſenſum prebuerāt ad q̄rēdū ſignū a xpo ex malignitate non ex deuotione. Hoc ē qđ tangit in themate euāgelij hodierni. In quo tria documēta habem⁹. ¶ Primū documētū ē q nullus debet eē tante temeritatis vt a dn̄o ieſu ſignum aut miraculū ex curioſitate q̄rere preſumat. Hoc tāgit prima pte euāgelij ibi. Acceſſerunt ad ieſū ſcribe ꝛ phariſei. ¶ Scd̄m documētū eſt q qlibꝫ poſt recidiuationē durior efficit: ꝛ nō tm̄ ab vno ſed a plurib⁹ ꝛ nequiorib⁹ ſpiritibus poſſidet. Hoc tāgit. p. ſcd̄a euāgelij. ibi. Cū immundus ſpiritus exierit ꝛc. ¶ Tertium documentū eſt q quicunqꝫ facit volūtatē ſummi prīs ipſi xpo frater: ſoror ꝛ mr̄ ē. Hoc tangit vltiā parte euāgelij. ibi. Quicunqꝫ fecerit voluntatē ꝛc. Qđ precipue fit qn̄ hō nō hēt aliquē malū cōſenſū. De quo malo ꝯſenſu tria conſiderabimus.

¶ Primo. diffinitionem.

¶ Scd̄o. grauationem.

¶ Tertio. ſpecificationem.

¶ Primo cōſenſus mali conſiderare debem⁹ diffinitionē. Nā vt colligit ex dictis. ſ. Hoc. pma ſcd̄e q. xv. ꝛ q. lxxiiij. ar. vij. ꝛ. xxij. q. clxxx. ar. vij. Et. q̄ōnib⁹ de malo. q. xv. Et mr̄i Raynerij in ſumma ſue prime ptis. magr̄aliter ſic diffinitur. Cōſenſus malus ē irregulat⁹ act⁹ intellect⁹ vl rōnis ꝛ voluntatis ad fruēdū creatura. In hac diffinitiōe p̄ ponit cā formalis que ē irregulat⁹ act⁹: q3 dicit eēntiā mali conſenſus. Eſſentia. n. cuiuslibet rei dr̄ forma toti⁹: vt pꝫ p phm vij. metha. ¶ Secūdo. ponit cā efficiēs cuꝫ dr̄ intellect⁹ vel rōnis. Intellect⁹. n. apprehēdit ꝛ delibe

rat illicitas paſſiones: vel illicitos
act⁹: ut homicidiū: luxuriā ⁊ hu-
iuſmodi. vel q̄ñ nō reprimit illici-
tū paſſiōis motū: ſicut cū aliquis
poſtq̄ deꝓhēderit: ꝙ mot⁹ paſſi
onis iſurgēs ē iordiatus ꝯ dei p̄-
cepta tñ circa ipſū deliberate imo-
ratᷣ: ⁊ ipm nō repellit. ¶ Tertio
ponit cā mālis cū dr̄. Voluntatᷣ.
voluntas eni ē ſubiectum peccati.
ſubiectū dico liberꝝ: q: vt ait ph̄s
iij. ethi. Nō ē dn̄s ⁊ pncipiū ſua
rū opationū. Hoc idē ij. phi. ix.
Metha. ⁊ ij. piar. Et iterum. iij.
ethi. Nos ſum⁹ dn̄i opationū no
ſtrarū. Conſenſus igiᷣ malus ē in
rōne ſic i apphēdēte: dirigente: ⁊
iudicāte. In voluntāte xō ſic i ac
ceptāte ⁊ termināte. Vñ Augu.
lib. de mēdacio. Cōſenſus ē q̄ñ ap
probat⁹ ⁊ volum⁹: nec ꝯſenſus ē
vbi nō ē approbatio. Et Dama-
ſcen⁹. ij. li. ſen. dicit. Si aliqs iudi
cat ⁊ nō diligit: nō velit ⁊ non ap
probet: ꝗ ſit ibi ſenſus: nō tñ ē ibi
ꝯſenſus. h ille. Cōſenſus igiᷣ idē
ē qḋ ſiml' ſenſus: ⁊ cōſentire idē ē
qḋ ſimul ſentire: vt Augu. inquit
in li. de mēdacio. Et in decretis
xxix. q. i. c. His ita. vbi dr̄. Cōſen
ſus. i. ſiml' ſenſus. Nā i iſto ꝯcur-
rit act⁹ rōnis ⁊ volūtatᷣ: q: rō ap
ꝓhēdit: iudicat ⁊ delibera: volūtas
ꝟo acceptat ⁊ determiat. ¶ Quar
to ponit cā finalē cū dr̄. Ad fruen
dū creatura. Nā finis ei⁹ q̄ ꝯſen-
tit i actū malū ē: vt delectet i reb⁹
viſibilib⁹ ⁊ trāſitorijs. Auar⁹ i di
uitijs: ſupb⁹ i ābitōe honoꝝ: iracū
dus i vīdicādo: ⁊ ſic i cetis. Vñ
ꝯ Lactā. de ira dei. c. vltio. Nō ē
ꝓbās hoiē relicto dō ſenſus ac vi
te datore: ſ terenis fragilibuſqꝫ fa
mulari: aut ꝗrēdis tpalib⁹ bōis in
herētem ab inocētia ⁊ pietate di
ſcedere. hec ille.

Secundo pncipalr̄ mali conſenſus cō
ſiderare debem⁹
grauationē. Pro
cui⁹ declaratione
ſciēdū ē. ꝙ ꝯſenſus deliberāt⁹ i id
qḋ de genere ſuo ē mortale: ⁊ ipſe
ꝯſenſus ē mortale: ſicut ꝯſenſus i
fornicationē in homicidiū ⁊ huiuſ
modi. ⁊ h̄ triplici ratiōe ꝓbaᷣ.
¶ Prio. rōne ſeparatiōis.
¶ Scdo rōne maculationis.
¶ Tertio. rōne dānatiōis.
¶ Prio igiᷣ ꝓbaᷣ ꝙ ſolus ꝯſen
ſus dliberat⁹ i pctūm mortale eſt
mortale rōne ſepatiōis ſic. Nihil
ſepat hoiē a dulciſſimo ⁊ bn̄gniſ
ſimo dō: niſi pctū mortale. iuxta
illḋ Iſa. lix. Iniqtates vr̄e diuiſe-
rūt inter vos ⁊ deū vr̄m ⁊ pctā vr̄a
abſcōderūt faciē ei⁹ a vobis vt nō
exaudiret. ſꝫ ſolus ꝯſenſus in pctū
mortale: ſepat hoiem a dulciſſimo
⁊ benigniſſimo deo: vt ſcribitur

Sap.i.perverſe cogitatiões ſepa-
rant a deo. Et iteru ibidē. Spūs
eni ſctūs diſcipline effugiet fictum
et auferet ſea cogitationibus que
ſunt ſine intellectu. ergo ſolus con
ſenſus in peccatū mortale: eſt pec
catum mortale. ¶ Secūdo idem
probat ratione maculationis. ſic.
Nihil inſert aīe rationali macu-
lam niſi peccatum mortale: ſed ſo
lus ꝯſenſus ſiue ſola cogitatio de-
liberata in peccatū mortale: inſert
maculā anime rationali: ergo ſo-
lus ꝯſenſus in peccatum mortale:
eſt peccatum mortale. Maior: pꝫ
per .ſ. Doc. prima ſcđa.q. lxxxvi.
dicit. Macula aufert nitorē grē.
Qđ fit ꝓprie ꝑ peccatū mortale.
Minor: probat per dictū chriſti.
Mat.xv. Cogitationes male: ſūt
que coinquinant hoīem. Et ideo
ad lavandum maculā anime: pre
cipit deus auferri malas cogitati-
ones Iſa.i.di. Lavamini mundi
eſtote: auferte malū cogitationū
veſtrarum ab oculis meis. Et Gre.
de pe.di.ij. Interhec ait. Nequa
q̄ꝫ imunda cogitatio maculat: cū
pulſat: ſed maculat cum animum
ſuperat: ergo ſolus ꝯſenſus imor
tale: ratione maculationis: ē pec-
catum mortale. ¶ Tertio idem ꝓ
batur ratione dānationis. ſic. Il
lud propter qđ hō eternaliter
dānatur eſt peccatū mortale: ſed
conſenſus ſolus immortale: eſt id
ꝓpter qđ homo eternaliter dam
natur: ergo conſenſus in peccatū
mortale eſt mortale. Minor: pro-
bat. Levitici.xxij. Succidā ipm .ſ.
hoīem peccatorem: et omnes qui
conſenſerunt ei vt fornicaret cum
Moloch. de medio populi ſui.
Et.ij. Theſa.ij. Iudicent omnes
qui nō crediderunt veritati: ſꝫ con
ſenſerunt iniquitati. Et Actuū.v.
Quotquot conſenſerunt iude ga
lileo diſperſi ſunt. Et Augu.xij. de
trini. Si conſenſus illecebre volu
ptatis ſola cogitatione delectatōia
ꝯtentus eſt. hō habendū exiſtimo
velut cibum vetitum ſola mulier
comederit. Et infra. Totus ho-
mo dānabitur per huiuſmōi que
ſine volūtate operandi: ſed tamē
cum volūtate aīum talibus oble
ctandi: ſolius cogitationis ſciunt
eſſe peccata: niſi per gratiā xp̄i re
mittantur. hec ille. Ergo ꝯſenſus
deliberatus ſiue cogitatio delibe-
rata in peccatum mortale: eſt pec
catum mortale. Legitur Thobi.
vi. et.xij.c. De ſeptem viris: qui
mox ingreſſi ad Saram ſine per
petrato opere: ab Aſmodeo ſuf-
focati ſunt. Nam eorum cogitatio
erat ꝑverſa et peſſima: ſicut equi et
muli. Audi et notabile exemplum
qđ ſepe legi. Recitatur enim de
quadam muliere extrinſece bonis

operibus dedita aſſidue que ab hoibus ſponſa chriſti reputabať. Mortua ãt apparuit fetens ꝛ turpis. Cũq; interrogareť de eiꝰ ſtatu rñdit. Heu me miſerã: in inferno poſita ſum: nec amplius mihi ſpes ſaluationis ẽ. Et dum diceretur ſibi de tantis bonis operibus a ſe factis. rñdit ꝙ nõ propter aliud damnata erat: niſi propter laſciuas cogitationes ꝛ interiores conſenſus: in quibꝰ delectabať: quãuis corpore caſtiſſima eſſet. Patet propoſitũ: imo nõ ſolum conſenſus in peccatũ mortale deliberatus eſt mortale: ſed etiam conſenſus ex contemptu in peccatum veniale: eſt mortale. Altius dico ſolus conſenſus ex cõtẽptu etiam in re que de ſe non eſt mala: eſt mortale. Exemplum primi. Conſenſus ex contẽptu dicendi verbum ocioſum eſt mortale. Exemplum ſecundi. Conſenſus leuandi feſtucã de terra ex contemptu dei: eſt mortale. Rõ. Illud per quod hominis voluntas renuit ſubijci ordinatiõi legis diuine vel regule: eſt peccatum mortale: ſed conſenſus ſolus ex contemptu eſt id. per quod voluntas renuit ſubijci ordinatiõi legis diuine vel regule: vt patet per ſ. Doc. xxij. q. clxxxvi. ar. ix. vbi ait. Contemptus fit cum volũtas omittentis vel trãſgredientis renuit ſubijci ordinationi legis vel regule: ꝛ ex hoc procedit ad faciendum contra regulam vel legem. vnde Ber. Cõtemptus eſt vbiq; dãnabilis. ergo ꝯſenſus ex contẽptu: eſt peccatum mortale.

Tertio principaliter mali conſenſus conſiderare debemus ſpecificationeȝ. Cõſenſus enim in peccatum duodecim modis conſideratur. 1 primꝰ modus cõſenſus peccati diciť delectatiuus. Pro cuius declaratione notãdum ẽ: ꝙ ꝗs poteſt de mortali peccato cogitare: tribus modis. primo modo vt cognoſcat. Nam vt dicit. ſ. Doc. prima ſcđe. q. lxxiiij. ar. viij. quando homo cogitat de peccato vt cognoſcat ipſum: vel rõne informãdi ſeipm: vel docẽdi alios: vel diſputãdi: vel ꝯfeſſiões audiẽdi: tũ ꝯſenſus: vl' talis cogitatio de pctõ que ordinať ſolũ ad cognoſcẽdũ ipſuȝ pctm̃: ẽ ſine oĩ pctõ: imo põt eſſe cũ merito. Scđo modo ꝗs põt de mortali pctõ cogitare: vt deteſteť pctm̃ cõmiſſuȝ: ꝛ futuꝝ caueat. Et talis ꝯſenſus nõ eſt pctm̃: ſȝ meritorius. Iſa. xxxviij. Recogitabo tibi oẽs ãnos meos ĩ amaritudĩe aĩe mee. Oȝ. n. vt qñcũq; ꝗs cogitat de pctõ: ipȝ horreat ꝛ deteſteť: ſaltẽ habitu: ꝛ de cõmiſſis ꝯterať

ac ꝯfiteat̃: ſi nõ eſt ꝯtrit⁹ ꝛ ꝯfeſſus
Tertio mõ qs põt cogitare d̃ pec
cato mortali vt delectet̃. Cũ ſ. ali
quis ꝯſentit in delectatõez peccati
mortalis: que delectatio ꝓcedit ex
cõplacẽtia ipſi⁹ actus pcti morta-
lis: ſicut homicidij cogitati: vl' for
nicationis cogitate: ꝛ huiuſmodi
peccãt mortaliter: etiã ſi ipm actũ
pcti mortalis nunq̃ȝ vellet facere
Si aũt delectatio ſit reſpectu cogi
tatiõis tm̃: ꝛ nõ obiecti vel rei co
gitate põt eſſe ſolũ veniale. Hec
habet̃ a S. Doc. i. ſcđe. q. xxxi. ar.
v. Et dari⁹. q. lxxiiij. ar. viij. Ex q̃
etiã ſequit̃: ꝙ q̃cq̃ đ hõ agit ex cõ
ſenſu talis delectatiõis: que eſt in
pctm̃ mortale rõe rei cogitate ad
hec vt talẽ cogitationem enutriat
vel teneat vt aſpect⁹ mulierꝝ. ta
ct⁹. ꝓgreſſus. mot⁹. ornat⁹. ꝛ qc-
qđ ẽ huiuſmodi totũ ẽ pctm̃ mor
tale. Cõtra hoc clamat Iere. iiij.
c. d. Laua a malicia cor tuũ ieru
ſalẽ: vt ſalua fias. Vſqȝquo mora
bunt̃ in te cogitatiões noxie: ſup.
ple ad delectandũ. ¶ Scđs mo-
dus ꝯſenſus dĩ ꝓparati⁹. Cũ ali
qs cogitat ꝛ ꝯſentit: ant determi-
nat peccare mortaliter: etiã ſi non
exeat i opus exteri⁹: vt cogitãs ꝛ
determinãs ꝑpetrare homicidiũȝ
vel fornicationẽ: lȝ nõ faciat ex ve
recũdia vel alio reſpectu: aut i pe
dimento: tñ mortale eſt. vnde glo.
ſup illud. Leuit. xv. Mulier que
patitur multis dieb⁹ fluxũ ſangui
nis dicit. Cogitationes ꝛ volũta-
tes: q̃uis ope nõ cõpleant̃: apud
deũ ꝓ factis habent̃ ꝛ puniuntur
Hiero. quoqȝ ꝛ habetur. xi. q. iij.
Eſtimant. Nec arbitrandũ eſt: in
die iudicij: illos tm̃ a dei filio de-
negandos: qui in martyrio xp̃m
negauerunt: ſȝ etiã illos oẽs: quo-
rũ ope vel ſmone vel cogitatiõe
xp̃s negat̃: hec ille. Veruȝ ſm le
ges ciuiles peccatũ cogitationis
non punit̃: vt. ff. de penis. l. cogita
tiones. ꝛ de pe. di. i. Cogitatio: ſed
bene punit̃ de lege diuina ſiue in
foro dei. ꝛ canonico. ſic habetur
di. xlix. c. Sollicite. paragpho. Hic
etenim. ꝟ. põderoſus. Et de pe.
di. i. votum pro ope reputatur. Et
xxij. q. v. Qui piurare: de⁹ inſpi
cit cor: ꝛ iudicat ſecũdum volunta
tem. Et. xxvi. q. vi. Si preſbyter.
Et c. Cognouimus. ¶ Terti⁹ mo
dus conſenſus dicitur non impe-
ditiuus. Cum aliquis ex officio
ſuo habens poteſtatem ac iuriſdi
tionem: delictum cõmittendũȝ nõ
ipedit: peccat mortaliter q: vide-
tur malo conſentire: vnde Ana-
ſtaſius ad Damaſum papã. xxiij.
q. iij. c. Qui poteſt obuiare ꝛ per
turbare peruerſos ꝛ non facit: ni
hil aliud ẽ q̃ȝ fauere ipietati eorꝝ.
Nec caret ſcrupulo ſocietatis oc

culte: qui manifesto facinori desi
nit obuiare. h ille. Et iterū. xxiij. q.
c. Ostēdit. Et ꝙ hoc intelligat de
hñtē officiū ⁊ iurisditionē: pꝫ per
iij. c. Ille. xxiij. q. iiij. Idē dicēduꝫ
de prelatis: ⁊ de patribusfamilias
qui videntes ⁊ scientes scelera fi
liorum non impediunt ⁊ huiusmo
di. ¶ Quartus modus cōsensus.
dicitur non admonitiuus. Cum
aliquis videns quempiam peccare
mortaliter: ⁊ potest verbo vl' ope
re admonendo peccatuꝫ illud. pro
hibere: ⁊ non facit ⁊ tenetur: con
sentire videtur: agens contra pre
ceptū de correctiōe fraterna: vñ ⁊
mortalr̄ peccat. Et ad h̄ oēs tenen
tur. Jō i decretꝭ. xxiij. q. iiij. c. Nō
īferēda ſꝫ īde pellēda iniuria lex
virtutꝭ ē. Qui. n. nō repellit iniuri
am a socio si pōt: eā ē in vitio: ꝙꝫ
ille q facit. h ille. Vñ ⁊ Salomon
ait: Erue eos qui ducunt ad mor
tem. Vnicuiqꝫ enim deus mā da
uit de pximo suo. Et si peccauerit
in te frater tuus corripe eum.
¶ Quintus mod⁹ ꝯsensus dr̄ nō
punitiuus. Cū aliqs debēs ex of
ficio nō punit pctm̄ mortale ꝯmis
sum. sic ius ⁊ iusticia ipat passiōe
amoris vel odij vel negligentie de
tentus: ꝯsentire vr̄. vñ ⁊ mortalr̄
peccat. Jō dr̄ i decretis. lxxxvi. d.
c. Inferioꝝ. Et. c. Culpā. Probat
se odisse vitia: q ꝯdēnat errantes:
nec derelinqt sibi locū deuiādi. ⁊c.
nō pepcit excedēti. h ille. ¶ Sex
tus mod⁹ ꝯsensus dicit̄ pceptiu⁹.
Cū aliqs mortale pcipit alqs cō
sentit. Et talis mortalr̄ peccat. Jō
dicit̄ in decretis. xi. q. iij. c. Si is q̄
pest fecerit aut cuiqꝫ qđ a dño p
hibitū ē facē iusserit: anathema sit
¶ Septim⁹ mod⁹ ꝯsensus dr̄ p
hibitiu⁹. Qui. n. ꝓhibet fieri bōa
ad q̄ qs tenet̄ de necessitate salutꝭ
peccat mortalr̄. Jō. xi. q. iij. c. Si
is qui dr̄. Qui ꝓhibet nobis qđ
a dño fieri pceptū est: sit execrabi
lis. ¶ Octauus modus cōsensus
dr̄ fautiu⁹. Cū aliqs ꝯsulendo: in
ducendo: vel donādo: vel aiando
vel sociando: vel aliter fauorē pre
stando: peccati mortalis: de facto
ꝯsentire videt̄. vnde ⁊ mortaliter
peccat. Jō in decretis. xxiij. q. iiij.
c. Ita plane. Sociat̄ malis si ma
le aliqđ cū eis cōmittit. aut ꝯmittē
tibus fauet. ¶ Nonus mod⁹ cō
sensus dr̄ defensiu⁹. Cū aliqs de
fendit vel ptinaciter excusat eū: q̄
mortaliter peccat. vñ in decretis.
xi. q. iij. c. Qui ꝯsentit. Qui dñen
dit aliū delinqntē: maledictus erit
apđ deū ⁊ hoies: ⁊ corripiet̄ icre
patōe seuerissima. Hic ⁊ qdā sctis
sim⁹ pr̄ ait. Si qs peccātē defen
dit acrius ꝙꝫ ille q̄ peccauit coer
ceat̄. h ille. ¶ Decim⁹ mod⁹ ꝯsen
sus dr̄ cōicatiuus. Cū aliquis cōi

cat in peccato alterius:vt cōicans
cum excōicato in crimine. Patet.
lxxxiij.d.Si inimicus. Idem cō
municans in odio illius qui odit
alterum. Accidit.n.vt ex amicitia
quā Petrus habet cū Johanne:
quecūqꝫ odit Johānes etiā Pe
trus odit. Et iſta cōicatio eſt mor-
talis ꝯſenſus:⁊ ſic de ſimilibus.
¶ Undecimus modus:ꝯſenſus
dicit̃ periculoſitiuus. Ad h̄ decla
randū adduco.d.Antoninū i lib.
Defecerūt:⁊ i Omnis mortaliuꝫ
cura.c.De curioſitate.ſic dicentē.
Si hō fragilis ⁊ fortiter inclinat⁹
ad malū ſolū ex curioſitate abſqꝫ
legitima cā fixe ⁊ multū reſpiciat
vultū mulieris:credo q̄ mortalr̄
peccet vel mortali ſit vicin⁹:q: vr̄
ſe exponere periculo peccati mor
talis. Ita eodē mō de muliere er-
ga virū. Et ſic de ceteris ſenſibus
Idē in videtē vel audiētē inhone
ſtates:⁊ actus turpeorū eſt ſiſile
periculum cadendi in pctm̄ mor-
tale.h̄ ipſe dn̄s Antoninus. Item
dicit i ſuma Tractatu de luxuria:
q̄ qui tangit aliquē vel aliq̄ꝫ:aut
pmittit ſe tangi in mēbris genitali
bus extra matrimoniū:vel extra
caſum neceſſitatis:nō vr̄ excuſari
a mortali:q: vr̄ piculoſe ſe exponē
peccato mortali. ¶ Duodecimus
modus dicit̃ approbatiuus. Cū
aliquis approbat pctm̄ mortale al

terius:laudādo:ꝯfirmando:ratū
habendo:vtiqꝫ mortaliter peccat.
Nā in decretis.xvij.q.iiij.c.Oēs
eccl'ie.in fine ſic dicit̃. Nō ſoluꝫ
facientes:ſed oēs ꝯſentientes:q:
nō ſolum qui faciunt.rei iudicant̃:
ſed etiā qui ꝯſentiunt facientibus.
Par.n.pena facientes ⁊ ꝯſentien
tes comprehēdit.h̄ ille. Idē habe
tur.ij.q.i.c.Notum:vbi dicit̃. Fa
cientē ⁊ ꝯſentientē:par pena con
ſtringit. Et ſic patet tertia ps prin
cipalis. Uiſis igitur dilectiſſimi ⁊
ſubtiliter intellectis tot ⁊ tantis of
fenſionibus mali ꝯſenſus ⁊ mala
rum cogitationū:caueat vnuſquiſqꝫ
ne ꝯſentiat:ſed ſolerter inuigilet:
attente cor cuſtodiat:⁊ totis virib⁹
repellat.vñ beatus Hiero.ad Eu
ſtochium ſcribens.ſic dicit. Nolo
ſinas cogitationē creſcere:nihil i
te babiloniuꝫ:nihil ꝯfuſionis ado
leſcat:dum paruus eſt hoſtis:interfi-
ce. Nequitia elidatur in ſemine.
Audi pſalmiſtā loquētē. Filia ba
bilonis miſera:beatus qui retri-
buet tibi retributiōem tuā quā re
tribuiſti nobis.beatus qui tenebit
⁊ allidet paruulos ſuos ad petrā.
Quia enim impoſſibile eſt in ſenſu
hois nō irruere motuꝫ medullaꝝ
caloris. Ille laudat̃:ille p̄dicat̃ bea
tus:qui ſtatim vt ceperit cogitare
interficit cogitatus ⁊ elidet eos ad
petrā. Petra autē erat xp̄s.h̄ ille.

Si autem quis veſtrum in hmōi malis ꝯſenſibus ⁊ cogitatōibus incurrit: ꝯpleat Iſa. preceptum. c. i. Lauamini: mundi eſtote. Auferte malū cogitationū veſtrarū ab oculis meis. hic per gratiā in ſacramēto confeſſionis: ⁊ in futuro ꝑ gloriam. Amen.

¶ Feria. v. prime dñice. De iudicio temerario. Sermo. xvi.

Vere diſcipuli mei eritis. Jo. viij. multi ſunt in hoc mundo ꝯſtituti: qui cum ſint diuerſis implicati ſceleribus: ꝓpria neglecta ſalute: ad ceterorū vitā indagandā ⁊ temere iudicandā: oē ſuū ſtudiū adhibere conant. Cōtra quos ſaluator noſter vociferat. Mat. vij. Nolite iudicare: ⁊ nō iudicabimini. Nolite ꝯdēnare ⁊ nō ꝯdēnabimini. Qui tamē ſpreto hoc ſaluberrimo precepto: pleni ſuſpitionū: aliorū iniuſte ꝯdēnationi iugiter inuigilant. Quibus merito dici poſſet illud Luc. vi. Quid vides feſtucā in oculo fratris tui: trabē aūt que in oculo tuo eſt nō cōſideras. Tales autem ſi de oculo ſuo trabē ſuſpitionū ⁊ falſarū opinionū eiecerint: vere diſcipuli dñi ieſu xpi erūt: vt inquit thema hodierni euangelij. In quo tria documenta habemus. ¶ Primum documentū: ſi volumus eſſe ſanctorū filij ⁊ heredes: opa eorū facere debemus. Hoc tangit ibi. Si filij abrae eſtis. opa abrae facite. ¶ Scdm documentū: ꝙ ex veritate predicata: nō nunq̄ predicator perſecutiōez patit: ſicut apoſtoli: martyres: ⁊ ſingulariter dñs ieſus quē perfidi iudei querebant interficere: q: veritatē annunciabat eis. Qd ibi tangit. Nunc autem queritis me interficere. ¶ Tertiū documentū. ꝙ illi qui libenter ⁊ deuote nō audiūt verbū dei ſunt ex patre diabolo. Hoc tangit vltima parte euangelij. ibi. Nō poteſtis audire ſmonē meū: q: ex pre diabolo eſtis. ⁊ precipue male de aliis iudicantes ⁊ ſuſpicantes. De qua ſuſpitione ſeu temerario iudicio tria ꝯſiderabimus.

¶ Primo. Grauationē.
¶ Scdo. Originationem.
¶ Tertio. Specificatōem.

¶ Primo ꝯſiderare debem⁹ iudicij temerarij grauatōem. Et at clarius h grauitas declaret. Occurrit breuiter declarandū: qd ſit iudicium temerariū. Scdm nāq̄ ſ. Tho. xxij. q. lx. ar. ij. Et dominū Albertum magnum. ij. ſen. Taliter deſcribitur. Iudicium temerarium ſiue ſuſpitioſum dicitur: cū aliquis iudicat ſine certitudine: de his que ſunt dubia vel oculta per

aliquãdo letreo ciectur ao: vbi no-
tare poſſumus. Q̃ᵭ iudicium ſibi
pater dicit malum ſiue vitioſum.
Primo quãd iudicat de his q̇
non ſubduntẽ ſe poteſtati vel iu-
riſditioni ſiue actoritati: vt laicus
iudex iudicans clericũ. Et dicitur
iudiciũ vſurpatiuũ. Scḋo dicitur
iudicium vitioſum qñ iudicat nõ
ſḿ leges: aut ꝑ regulas iuris. vel
iudicatur amo: odio vel timore
ꝛ huiuſmodi. que aliena debẽt eẽ
a vero iudicio vt dicit. xi. q. iij. c.
Quattuor ꝛ tex iudiciũ dicit per
uerſum. Tertio dicit iudicium vi
tioſum: qñ iudicat ꝛ deeſt certitu-
do ſufficiens: ſed ex nullis ſignis
vel leuibus iudicat: ꝛ illud dicit
iudicium temerariũ ſiue ſuſpitio-
ſum. vnde ꝛ Elius dicit. Suſpi-
tio importat opinionẽ mali quan-
do ex leuibus inditijs ꝓcedit. Et
de hoc intendimus. vbi queritur
an iudicium temerariũ ſit peccatũ
mortale. Ad qđ reſpõdet. Doc. ſ.
xxij. q. lx. ar. iij. Et dñs Albertus.
ij. ſen. Q̃ᵭ iudicium temerarium
vel ſuſpitioſum eſt peccatũ morta
le. qñ. ſ. ex non ſufficiẽtibus ſignis
ſed leuibus ꝓ certo ꝛ determina-
te iudicat aliquis de mortali pec-
cato. Et hoc triplici rõne ꝓbat.
¶ Primo. Rõne vſurpationis.
¶ Scḋo. Rõne reprobationis.
¶ Tertio. Rõne iniuriationis.

¶ Primo dico iudicium temera
rium eſſe peccatũ mortale ratõne
vſurpatiõis: ꝛ arguitur ſic. Illud
per qđ vſurpatur qđ eſt ꝓprium
dei: eſt peccatum mortale. Patet
hec maior: q: nõ licet creature: ſibi
appropriare vel vſurpare qđ eſt
creatoris. ſed ꝑ iudicium temera
rium vſurpatur qđ eſt ꝓpriũ dei.
Nã ꝓprium dei eſt occulta facta
aliorũ videre ꝛ iudicare: vt patet.
ij. q. i. Nomẽ pſbyteri Iere. xvij.
Ego dñs ſcrutans corda ꝛ renes.
Et primi. Re. xvi. Homines vident
que foris ſunt. deus autẽ intuetur
cor. Et. iij. Re. viij. Tu noſti ſolus
cor omnium filiorum hominum. Et i de
cretis di. xxxij. Erubeſcant impij:
ꝛ aperte intelligant iudicio ſpiritus
ſancti: eos q in ſacris tribus or-di-
nibus: pſbyteratu: dyaconatu: ſub
dyaconatu: poſiti mulierculas nõ
abiecerint: ꝛ caſte non vixerint: ex
cludendos ab eorũdem graduum
dignitate. de manifeſtis quidem lo
quimur. Secretorũ autem cogni-
tor ꝛ iudex eſt deus. hec ibi. Et. ij.
q. v. vt neqꝫ angelus: neqꝫ demõ:
ea poſſit ſcire: niſi deo reuelante:
neqꝫ ſancti: neqꝫ beata vgo. Iõ a
Paulo dicitur Ro. xiiij. Et. xxij.
q. i. in principio. xxx. q. v. c. Nulli.
Tu quis es. qui alienum ſeruum
iudicas. ſuo domino ſtat aut cadit
hec ille. Ergo iudicium temerariũ

eſt peccatum mortale. ¶ Secūdo idem probatur ratione reprobationis ſic. Illud per qḋ homo reprobatur a deo: eſt peccatū mortale. ſed per iudicium temerariū hō reprobatur a deo. Patet hec minor. Luc. xviij. Ubi phariſeus iudicauit publicanū raptorē: adulterum: peccatorem. Et ſubiungitur. Amen dico vobis deſcēdit hic. ſ. publicanus iuſtificatus ab illo. ſcꝫ phariſeo reprobato in domū ſuaꝫ. ergo iudiciū temerariū eſt peccatum mortale. ¶ Tertio idem probatur ratione iniuriatōis ſic. Illḋ per qḋ notabilis iniuria infertur proximo eſt peccatū mortale. Nā ſm apoſtolum debemus proximuꝫ honorare non iniuriari. Unde dicit ad Ro. xij. Caritatē fraternitatis inuicem diligētes: honore inuicem preuenientes. Et prime pe. ij. Omnes honorate fraternitatē diligite. Sed per iudiciū temerariū notabilis iniuria infertur proximo. Probatur ꝙ iudicans temerarie proximū vilipendit: ꝯtēnit: ⁊ deſpicit: reputando eū malū. vitioſum ac peccatorē: ſine ſufficienti certitudine. ergo iudiciū temerariū eſt peccatū mortale. Jḋ aplꝰ Ro. ij. c. Inexcuſabilis es o hō: omnis qui iudicas. In quo. n. alterū iudicas: teipſum condēnas. Et chriſtꝰ. Luc. vi. Nolite iudicare ⁊ nō iudicabimini. Nolite ꝯdēnare ⁊ nō ꝯdemnabimini. Et Mat. vij. In quo enim iudicio iudicaueritis. ſ. de mortali vel veniali. ſ. vos a deo iudicabimini. Patet ergo tribus rōnibus iudicium temerariū eſſe peccatum mortale.

Secundo principaliter ꝯſiderare debemus iudicij temerarij originationem. Pulchrū arbitror intelligere huius iudicij originem. De qua. ſ. Tho. xxij. q. lx. ar. iij. Cōcludit ꝙ principaliter hꝰ vitium iudicij temerarij a tribus cauſis habet originē.

¶ Primo. Orit a ꝓpria malitia.

¶ Secundo. Oritur ab effectiua nequitia.

¶ Tertio. Orit a lōga expientia.

¶ Et primo oritur a proprio ⁊ intrinſeca habituali malitia. Et pro fundamento adduco Ariſto. iiij. Ethicoꝝ. Qualis inquit vnuſquiſqꝫ eſt talia dicit: taliter viuit: ⁊ taliter operatur. Et ratio ponitur in ſecundo. Ethicorum. Quia actus ſunt ſimiles habitibus. Item primo. Periar. dr voces ſunt ſigna earum que ſunt in anima paſſionum. Et hec veritas affirmatur. Mat. xij. Ex abundantia cordis os loqtur. Bonus homo de bono theſauro profert bona. Ma-

ĩus bõ de malo theſauro profert
mala. Et Math.vij. Arbor mala:
nõ põt fructus bonos facere. Cũ
igit aliqs ẽ male habituatus ⁊ vi
tioſus: pducit ẽt fructũ vitioſum
exiſtimãs ⁊ iudicãs alios eſſe ta-
les. Jdeo ſapientiſſim⁹ Salomon
Eccl'.x. Jn via ſtult⁹ ãbulãs cum
ipe inſipiẽs ſit: oẽs ſtultos eſtimat.
Et vt dicit Tull⁹. lib. iij. q̃ſtionũ tu
ſculanaꝝ: ꝓpriũ ſtultoꝝ eſt alioꝝ
vitia cernere ſuoꝝ obliuiſci. h ille
Vnde huiuſmodi habituato ſtulto
atqꝫ vitioſo ↄtingit. ſicut guſtui i-
fecto: q dulce iudicat amarũ: ꝓpt
ꝓpriã indiſpoſitionẽ: ⁊ oculo ru-
beti ex humore: celũ ⁊ oia viden
tur rubea. vñ Chriſo. ſup Mat.
dicit ſic. Qis bõ vt ſe alteꝝ exiſti
mat. Fornicari⁹ neminẽ putat ca-
ſtum. Caſtus de fornicario nõ faci
le ſuſpicat. Supbus neminẽ pu-
tat humilẽ. Humilis neminẽ pu-
tat eſſe ſupbum: hec ille. Patet
hoc i phariſeis: q ignorãtes iudi-
cabãt xp̃m ignorãtẽ: hypocrite re
putabãt ipſum hypocritã: potato
res reputabãt eũ potatorẽ. Sup
bi reputabant eũ ſupbum ⁊ hu-
iuſmodi. Nã mali nõ poſſunt ar-
bitrari alios bonos: ſꝫ ſemp ſuſpi
cant de eis. ⁊ ſi poſſunt ſe abbaca
re: a vno minimo defectu ſꝫ: iudi
cãt ⁊ dãnant. Hoc vitio ſolẽt la-
borare multi ſeculares. q videtes
vnũ veniale peccm̃ in religioſis ⁊
in pſbyterio: dãnant illos: ſpnunt
doctrinã eoꝝ: ↄtẽnunt ipſoꝝ offi
cia: ⁊ orationes: reputãt eos malos
murmurant ↄ eos. detrahunt. Et
vñ hec Quia ipoꝝ pleriqꝫ ſunt:
inuoluti malis ⁊ vitioſis habitib⁹.
Sunt crudeles: blaſphemi: piuri
vſurarij. fornicarij. adulteri. ſodo
mite. diabolici. ⁊ oi neqtia pleniſſi
mi. vñ Grego. i. q. i. in. c. Multi
ſecularium hoium: cũ plus ſacer-
dotũ vitã q̃ ſuã diſcutiunt: i ma
gnum ↄtẽptois diuinoꝝ ſacramẽ
toꝝ crimẽ incurrunt. Magna ii
trabe: vulneratos oculos habẽtes:
cãqꝫ negligẽtes. feſtucã tenuem i
alioꝝ oculis iſpiciunt: quã duꝫ in
caute: auellere feſtinãt: in erroris
foueã dilabunt. h ille. Seneca in
lib. de morib⁹. Hoc hꝫ ois affect⁹
vt in id qd̃ ipſe inſanit in id putet
etiã ceteros furere. Sꝫ qd̃ iudiciũ
temerariũ originet a ꝓprio habi
tu malicie: nos quotidiana docet
experientia. ſine tot auctoritatib⁹
⁊ rationib⁹. Et ſic pꝫ prima cauſa
vñ iudiciũ temerariũ hꝫ originẽ.
¶ Scd̃o iudiciũ temerariũ orit
ab affectiua nequitia. ſiue a malo
aĩo. quo qs alteri male afficit. vel
ex ira vel ex inuidia ⁊ p maxime
ex odio. Nam cũ per huiuſmodi
vitia. aliquis alteri male afficit
appetit: ⁊ deſiderat illi malum.

vnde cum apparet minimum ſi-
gnum in ipſo credit: ſuſpicatur: ⁊
iudicat malum de illo. Ideo Se-
neca in prima Tragedia. Quod ni
mis miſeri volunt hoc facile cre-
dunt. Sicut enim charitas que cõ
traria eſt inuidie ⁊ odio: nõ cogi-
tare aut iudicare ſinit malum de
amato: vt dicit Apo. prime. Cor.
xiij. Charitas nõ cogitat malũ ita
ↄ̃uerſo: odium ⁊ inuidia de illo
ad quẽ habetur odium vel inui-
dia nõ bonum ſinit iudicare ſ; ma
lum. Unde Chriſo. lib. de cõpun-
ctiõe cordis: ait. Ubi amicitia per
manet: nil facile credit: qđ delide
rium poſſit operari. Si vero ini
micicie ſemel occupauerint aios:
omnia que fiunt: que dicunt: ita
accipiunt ⁊ intelligunt vt ad ma
iores ⁊ longiores ꝑficiãt inimici-
tias. Si quid. n. boni dicat de ini
mico non credit. Si qđ mali: hoc
ſolũ credit ⁊ ↄ̃firmat: hec ille. Et
Ariſto. .i. rheto. Amor odiũ ⁊ ꝓ
priũ comodũ: ſepe faciunt non
cernere verũ. ¶ Tertio originat
iudicium temerariũ a longa expe
rientia. Qui eni; ſunt longo tẽpo
re expti conuerſationem virorũ ⁊
mulierũ multa viderunt ⁊ de mul
tis recordant. Nam dicit. vi. ethi
corũ. Multitudo temporis facit
experientiã. Propter hoc ſenes
quaſi faciunt vnum generale

ita ꝙ cum vident tale ſignum: iu-
dicant tale quid de ꝓximo. Ideo
Phs dicit. ij. poſter. ⁊ .i. Meth.
Ex multis experientijs fit vniuer
ſale. vnde ⁊ Phs dicit. ij. Rhe-
torice. Senes ſunt maxime ſuſpi-
tioſi: eo ꝙ multotiens ſunt expti
aliorum defectus. Senes inquit.
Cacogees ſunt. Nõ tamẽ excuſan
tur a iudicio temerario: ſi leuibus
iudicant ſignis: licet peccatum eo
rũ: ꝓpter illam experientiam: nõ
ſit tam graue: verũ prudẽtis ⁊ ex
perti eſt: ſemper in multis ſuſpica
ri: non tamen temere iudicare: vt
paterfamilias habens iuuentutẽ
in domo: licet ei ſuſpicari ⁊ proui
dere: non tamen licet iudicare niſi
ſufficientia ſigna videat. Quod
contra pleriq; faciunt: non ſuos
ſed alienos defectus continue ex
plorantes. Unde Seneca inquit.
Aliena vitia ante oculos habe-
mus: a tergo noſtra. Et Teren-
tius. Ita fere corrupta eſt homi-
num natura: vt melius aliena iu-
dicent: q; ſua. His dicebat Chri-
ſtus Mat. vij. Ejice primũ tra-
bem de oculo tuo: ⁊ tunc videbis
eijcere feſtucam de oculo fratris
tui. Hic bene aduertant melẽco-
nici: qui ad huiuſmodi facile incli
nantur. Nam dicit Ariſtote. in li
bro đ ſom. ⁊ vigilia. ꝙ melẽconi-
ci mouentur multiformibus ima-

ginationibus. Jdõ cōcipiunt ſpe culationes ⁊ ſomnia: hec ibi. Ex quo ſequitur ꝙ fuitoꝛes ſunt iu dicij temerarij ꝗꝫ ſanguinei ⁊ huiuſmodi. videmus enim expe rimento rectoꝛes ⁊ p:elatos me leconicos die notuqꝫ huiuſmo di fantaſmatib⁹ laboꝛare: ne amit tant dñia ⁊ p:elaturas: ad que in oꝛdinate afficiunt. Unde Seneca in p:ima Tragedia. Dubia pro certis: ſolent timere reges. Pre cidamus igiť cauſas: tam deteſtā di ſceleris ⁊ nephandi peccati. Et ſi quid nobis videť qḋ nō ſit cer tum: deo cōmittamus: ⁊ nobis ip ſis attendamus. Scio enim ꝙ mul ti ex vobis tentantur: ⁊ inducunť a tot rebus a tot inclinationibus: a tot malis habitibus: ⁊ mihi ani mo vr̃o nunc dicitis. Pater quo modo debemus tam ſubtile vitiū ⁊ peccatum euitare: videť impoſſi bile. Quid agemus: Dico ꝙ ſa num ↄſilium eſt: hoc ſolū: vt cum ſentis iudicium temerarium non ↄſentias: ſed tieni la briglia ne te mane. Noli determinare: licet q dem ſuſpicari: ſed diffinire non licet. Audi Aug. ſup verbo apo ſtoli. Nolite itaqꝫ ante tempus iu dicare. vbi ſic dicit. Si ſuſpitiões vitare nō poſſumus: q: hoies ſu mus: iudicia tamen firmaſqꝫ ſen tentias contineamus. Et .xi. q. iij. Si quis dixerit. in glo. Et ita de ſecunda parte p:incipali ſatis.

Ertio p:incipaliter iudicij temerarij cōſiderare debe mus ſpecificatio nem. Circa quam p:ẽ attendẽs vtilitati ⁊ ſerenitati: ſeu īfoꝛmationi ↄſciaꝝ vt de hoc vitio clarius cōfiteri poſſitis: oc currunt duodecim varietates ſeu ſpecificatiões iudicij temerarij de clarande in quibus homo peccat moꝛtaliter. ¶ Primum igiť iudi ciū temerariū: diciť deo ↄtraria tiuum. Cū quis i paſſione poſit⁹ iudicat deū nō eſſe iuſtū: nō par cere penitẽtib⁹: nō p:emiare vir tuoſos: nō punire vitioſos: peccat moꝛtaliter. Et arguiť ab ipſo deo Jere. ij. Quid vultis mecum con tendere: omnes dereliquiſtis me. ¶ Scd̃m iudiciū temerariū: dici tur idẽptiuum. Cū quis iudicat determinate ſe nō poſſe vnqꝫ be nefacere: ⁊ ſe opoꝛtere de neceſſi tate dānari peccat moꝛtaliter. quo tieſcūqꝫ occurrit hec cogitatio de terminate. Nā habet ſigna diui ne miſericoꝛdie i ↄtrarium. ⁊ libe ri arbitrij. Jere. i. Ego tecū ſum vt ſaluem te: ⁊ eruā te dicit dñs. ¶ Tertiū iudiciū temerariū: di citur perſiuū. Cū ꝗs peruertit cō ditioné vtutis i vitiū: ⁊ ecōuerſo p

uertit ꝯditioné vitij in virtuté:nó
habens ſufficienté certitudiné de
hoc: verbi grã. Unus orat: alter
audit miſſam:facit elemoſyná:vi
ſitat tribulatos:⁊ ille determinate
iudicat talia facere ob aliqđ pcm̃
mortale:é peccatũ mortale. vnde
Augu.de occultis alieni cordis:te
mere iudicare peccatũ eſt. Et euꝫ
cuius opera nó videntur niſi bo-
na:ex ſuſpitione reprehendere ini
quũ eſt. Cum eoꝝ que hoi inco
gnita ſunt:ſolus deus ſit iudex:q̃
inſpector é verus:hec ille. Et cõ
uerſo peccatum mortale eſt indi-
care ea que manifeſte mala ſunt
mortalia:eſſe bona vel bono fine
poſſe fieri:vt blaſphemia.homi-
cidium.fornicatio.incãtatio. Hoc
enim eſt tendere ad hereſim. De
his dicit Hiero.xi.q.iij. Si quis
dixerit iuſtũ eſſe iniuſtũ:⁊ iniuſtũ
eſſe iuſtũ: vterq; abhominabilis
eſt apud deũ. Contra huiuſmodi
dr̃ Iſa.v. Et.xi.q.iij.c. Si qs ho-
mineꝫ. Ue q dicitis in corde vr̃o
bonũ malũ ⁊ malũ bonũ ponen-
tes tenebras lucem: ⁊ lucem tene
bras.¶ Quartuꝫ dicitur iudiciũ
temerarium ſententiatiuũ. Cum
aliquis iudex ꝓcedit ex ſolis ſuſpi
tionibus ad ſententiandũ: ⁊ cõdé
nandũ:aliqué mortaliter peccare:
q: é directe ꝯ iuſticiam.vñ Mel
chiades papa.ij.q.i.c. Primo
ſuper omnia diligenter inquirite:
vt cum iuſticia ⁊ charitate diffini
atis. Neminem condénetis ante
verum ⁊ iuſtum iudicium. Nul-
lum iudicetis ſuſpitiõis arbitrio.
ſed primum probate:⁊ poſtea cha
ritatiuam ſenténtiam ꝓferte. Et qđ
vultis nó vobis fieri:alteri facere
nolite:hec ille. ¶ Quintum dicit
iudicium temerariũ deſperatiuũ.
Et hoc vel de futuro vel de prete
rito. Cũ quis deſperat iudicãs
determinate aliqueꝫ nunq̃ꝫ debe-
re ſe corrigere a peccatis mortali
bus:nunq̃ꝫ poſſe benefacere: al-
ter iudicat aliquem oĩno fore dã
nandũ finaliter.vnde Auguſti.cõ
tra manicheos ait. Incertum eſt
nobis:qualis futurus ſit qui nũc
bonus vel malus apparet. de cu
ius correctione deſperare teme-
rarium eſt iudicium. Solus enim
deus cuiuſcũq; operis finem no-
uit:hec ille. Hoc confirmat Leo
papa.de pe.di.vij Nemo.xxiiij.
q.iij. Corripiantur.xxij.q.ij. An
cillam. Itẽ cum quis iudicat ali-
quem poſt ſanitateꝫ adeptam eiſ-
dem vitijs debere eſſe deditum
vt primo vel poſtq̃ꝫ habebit tale
officium:vel aliud huiuſmodi iu
dicat debere eſſe peccãté ⁊ offen
denté ſicut primo vel iudicat de-
terminate:ſi faciemus pacé cũ no
ſtris inimicis:peius facient:⁊ ſic de

ſimilibus. In quibus omnib⁹ cuꝫ non habet alia certitudo:ſic vindicās peccat moꝛaliter:vel cū qs deſperat de conectōe alteri⁹ reſpectu peccatoꝝ vitioꝝ pteritoꝝ iudicās talē eē in eiſdē vitijs:in quibus erat iā vno anno ⁊ huiuſmodi:nō hñs tñ certitudinem peccat moꝛtalr:quotiēs ſic determiate iudicat. Eſt eni poſſibile in puncto inmutare voluntatē vt Paulus fecit. Act.ix. Nā vt dr̄.i.q.vij. Sanctim⁹. Nemo putādus ē imemoꝛ ſue ſalutis. ¶ Sextum iudicium temerarium dicit ſignificatiuuꝫ. cuꝫ aliquis videns aliquē cecum: gibboſuꝫ:claudū ⁊ huiuſmodi ſignatum iudicat determiate eē maluꝫ ⁊ peſſimuꝫ:nō habēs aliud ſignuꝫ:ſꝫ ſolū ex eo qḋ dicit Ari. in libꝛo de phiſonomia. Caue ⁊ precaue ab hoīe diminuto in aliquo mēbꝛo:ſicut ab inimico. Et eſt magnus erroꝛ:vt ex defectu coꝛpoꝛis arguat determiate defect⁹ aie. Nā ⁊ multi ſancti fuerūt ceci ⁊ gibboſi ac huiuſmōi.vñ tal'ſemper peccat moꝛtalr:niſi quis ioco ſe talia diceret. ¶ Septimū iudiciū temerariū dr̄ ſtrologatiuum. Cū qs ex occurrēti planeta ⁊ diſpoſitiōe celi iudicat determinate aliquē debere vicioſuꝫ eē homicidā:pditoꝛē ⁊ huiuſmodi: peccat moꝛtalr:qꝛ vitia ſunt volūtaria: vt dicit Ari.in.iij.⁊.v.ethi. Et voluntas directe nō pōt ſubijci īfluētie celi ⁊ planetaꝝ. ¶ Octauū dr̄ liniatiuū. Cū quis ex liniamentis ſiue rugis in manib⁹:in bꝛachijs:in pedibus:dat iudiciū determiatū:aliquē eē vſurarium:luxurioſum:huiuſmodi:ē peccatū moꝛtale:qꝛ ⁊ ſi eēt aliqua inclinatio vel phiſonomia ad vitiū:tamē liberū arbitrium:oēm inclinationē coꝛpoꝛalē pōt ſupare vt dicit Hiero. ꝯ ioninianū alioqn vt ibi ait. Ubi neceſſitas nec coꝛona nec pmiatio eſt. Dicit ꝯ hoīes ⁊ feīas q dāt fidē ꝫinganis:pꝛo foꝛtuna: p vaticinio:⁊ huiuſmodi pbēt eis m peccandi:lꝫ eis nō credāt. ¶ Nonuꝫ iudiciū temerariū dr̄ generatiuū. Cuꝫ qs iudicat determiate aliquē eē vel foꝛe maluꝫ:ex eo ſolum q hēt talē generationē: vt ex eo qḋ eſt de tali domo.o de tal zepo. vt ex eo qḋ ē iude⁹ baptizatus iudicat nō eē poſſibile foꝛe bonū chꝛiſtianū. Ex eo qḋ eſt illegitime natus vel nata.i.baſtardi iudicat q eē debeat vitioſus vl' imitatoꝛ maloꝝ parentū. Et ꝯ tales iudicatores ē decretū.lvi.di.c.vndecunqꝫ hoīes naſcant:ſi parētū vitia non ſectant.honeſti ⁊ ſalui erunt. Semē enim hoīs ex qualicūqꝫ hoīe dei creatura ē:⁊ eo male vtētibus male erit.h ille. Et ē text⁹ Augu-

ſtini. ¶ Decimū dr̄ zelotipiū. Cū mariꝰ vxorē: vel vxor maritum ſine ſignis ſufficientibꝰ iudicat de fractiōe fidei ſemꝑ mortalr̄ peccat. Et huiuſmodi ſolent eē cā mlˀtoꝝ peccatoꝝ. Vñ Eccle. xxvi. c. ſcribit. Dolor cordis ⁊ luctꝰ mlr̄ zelotipa. In muliere zelotipa flagellū lingue oībus cōmunicans. ¶ Undecimū iudiciū temerarium dr̄ derelictiuū. Cū aliqs iudicat iuuenē relinquētē mundū: vlˀ iuuēculā huiuſmodi faciētē ⁊ religionē intrātē factū eē religioſum ac mundū reliqſſe mala intentione. ſ. ob aliquā culpā mortalē committēdā vel intraſſe ex ſymonia. Intētio enī cognoſci non pōt ab hoīe. iō nec de illa iudicari. Ait. n. Ari. i. ethi. Unuſquiſqꝫ bñ iudicat que cognoſcit. Et extra de ſen. exco. Cū voluntate. ¶ Duodecimū iudiciū temerarium dr̄ viſiuum. Cum quis iudicet hominē bone fame: vel quē ignorat: cuius cōditiōis ſit reſpiciētē in mulierē: vel loquētē cū ea: de qua malum neſcit: ⁊ ſunt i loco honeſto: ac modo modeſto: ⁊ firmiter iudicat eoſ ad malum finē. i. pro turpibus: vlˀ pro alio peccato mortali: peccat mortaliter. Idē cum videt mercatorē cōuerſantē cum iudeo nō habens aliā certitudinē: ⁊ iudicat eū debere eſſe participē in vſura cū iudeo. peccat mortalr̄. Itē cum videt aliquē nō domeſtice cū alio ꝯuerſantē vel ſecū: aut qꝛ oſtendit ſecum aliqualē irā iudicat determinate ſine alia certitudīe: qꝫ hoc ſit ꝓpter inuidiā vel odiū mortale qđ habeat ad illum: peccat mortalr̄. Idē cum qs videt aliquē conuerſari cū pueris: cū domicellis ⁊ huiuſmodi: ſine alia certitudine iudicans talē eſſe conuerſationem eſſe propter turpitudines ⁊ impudicitias: peccat mortalr̄. Idē cum videt aliquē comedentē multotiens in die ieiunij: vel anticipantē horā comeſtionis: neſciens conditionē illius comedentis ⁊ iudicat determinate illum frangere ieiunium. peccat mortaliter. In huiuſmodi. n. que ſunt dubia debemus tutiorem partē iudicare. vt extra de re. iur. c. Eſtote. Dubia ſūt in meliorem partem interpretanda. Et. ij. q. i. Deus omnipotens. vbi ſic. Si deus omnium conditor: ſodomoꝝ mala: quorū clamor vſqꝫ ad celum peruenerat: omnia ſciens primo: nec credere: nec iudicare voluit: qꝫ ipſe ea cum fidelibus teſtibus diligenter inueſtigans que audierat opere comprobaret. Nos qui ſumus hoīes ⁊ peccatores: quibus incognita ſunt occulta iudicia dei: hoc precauentes nullū ante veram iuſtamqꝫ probationē

iudicare ⁊ damnare debemus. h
ibi. In omnibus autem ſupradi-
ctis modis intelligendū ē: q̄n eſt
iudicium determinatum: quia tūc
eſt mortale: non autem ſi ſit ſuſpi
cio: quia tunc eſt veniale. Et vt
hoc vitium ſceleſtiſſimum ⁊ tā
periculoſiſſimum: propter quod
tot ⁊ tam damnantur: cardina-
les: prelati: reges: domini: nobi-
les ciues: artifices: homines: femi
ne: grandes: paruuli: poſſit non
ſolum rationibus dictis extirpa-
ri: ſed exemplis terribilibus: ⁊
veridicis a nobis exterminari: re
citabo quedam exempla. Pri-
mum habetur in vitis patrū vbi
legit̄ q̄ erāt duo germani in he-
remo habitātes ſimul ⁊ deo ſuien
tes: qui tm̄ in vita ſpirituali ꝓfece
runt: vt alter videret alteri⁹ grati
am: per lumē quoddā exteri⁹ ful-
gens ſuper eos. Accidit autē vt
vn⁹ ſ. iunior viſitās p̄res in here
mo viderit vnū ex illis comeden
tē ſexta feria: que īter illos habe
bat̄ vt p̄ceptū. Hora illa erat ho
ra tertia ꝑ: vn̄ iudicauit illum trāſ
greſſorē ieiunij. Reuerſus eſt ad
celulā propriam. Et frater minor
ſtans in oratione deſiderauit vide
re ſplendorē ſolitū ⁊ gratiā in fra
tre minore: ⁊ nihil videre potuit.
Vocat eū ⁊ admonet: ſi hēt ali-
quē remorſum conſcientie. At ille
ꝯſciētiā reuoluēs dixit. De nullo
me ſentio grauatum: niſi cum vi-
diſſem talē patrem comedentem
male ſuſpicatus ſum de eo. Q̄ō
intelligens maior iudicauit illud te
merarium iudicium fuiſſe cauſā
ſubtractionis ſplendoris ſoliti. Et
frater minor cōpunctus egit peni
tentiā: ⁊ ſplendor rediit. h ibi. Et
ex hoc caueant multi religioſi a
iudicio temerario. Unde in nr̄is
conſtitutionib⁹ in caplo de noui
tijs habem⁹ hec verba. Neminē
penitus iudicēt: ſed ſi, qua ab vllo
fieri viderint: lꝫ mala videantur: a
bona ſuſpicent̄: vel bona intentio
ne facta. Sepe enim humanū fal
litur iudiciū. h ibi. Recitat̄ etiam
dieb⁹ nr̄is exēplū. Quidā nouiti
us retulit vni dn̄o in regno exiſtē
ti: cuius nomē taceo: quādā domi
nā peperiſſe duos filios vno par
tu. Aderat in hac relatione coiūx
hui⁹ domini: cui hec referebant̄:
⁊ dixit. Si illa peperit duos filios
ibi fuerunt duo ⁊ nō maritus tm̄.
Et ſic iudicauit temere: ⁊ īfama
uit illam. Accidit poſt deo diſpo
nente ⁊ puniente: vt vxor iſtius q̄
tale iudicium fecerat duos pare
ret filios. Quod cum relatū fuiſ
ſet huic domino eius marito ce
pit multum cogitare recolens ver
ba vxoris quibus dixerat: q̄ ſine
duobus: duo non poſſunt conci

pi. Et iuit ad camerā dicens. De libero ſcire qui fuit alter qui tecū dormiuit. Te enim ex ore tuo iudico. Tu de illa dixiſti. At ipſa ſuper hoc iurare cepit: nullo modo cū alio concubuiſſe. Breuiter iuſto dei iudicio nunq̄ȝ fuit poſſibile hunc dn̄m placari ⁊ reconciliari: vt verificetur illud. per que quis peccat per h ⁊ torquetur. Et illud Nolite iudicare ⁊ non iudicabimini. Exemplum etiam refertur in vitis fratrum noſtrorum: ꝙ cū duo fratres iuuenes ⁊ apparentes diſcurrerent predicando ⁊ viſitaſſent quādā ſanctiſſimā feminā: poſt diuina colloq̄a illis abeūtibus cepit illa ſuſpicari ⁊ dubitare cum eēnt iuuenes ⁊ robuſti de caſtitate corꝫ. Poſt vadū ad orationē: ⁊ nullum guſtum ſolitū ſenſit: arida remanet ⁊ faſtidiata. Et cū conquereretur ac miraret de ariditate: apparuit ei beata virgo reprehendens eam de temerario iudicio. Dicens ꝙ ipſa eſt ſufficiens cuſtodire illos. ⁊ ꝙ ex illo iudicio tanta conſolatione fuerat priuata. Audi igitur Beatū Ber. in ſermone. xl. ſuper can̄. Caue alienę conuerſationis eſſe aut curioſus explorator: aut temerarius iudex: etiam ſi ꝑpetrare actū deprehenderis: nec ſic iudices ꝓximum: magis autem excuſa intentionem ſi potes: ſi non potes puta ignorantiam: puta ſubreptionem: puta caſum. Q̄d ſi omnem omnino diſſimulationem: rei certitudo recuſat: ſuade nihilominus ipſe tibi: ⁊ dicito apud teipſum. vehemens fuit nimis temptatio. Quid de me illa feciſſet: ſi accepiſſet in me: ſimiliter poteſtatem. hec ille. Sic facientes hic habebimus gratiam ⁊ in futuro gloriam preſtante domino ieſu chriſto iudice veriſſimo omnium noſtrū qui eſt benedictus in ſecula. Amē.

¶ Feria ſexta prime dominice quadrageſime. De peccato in ſpiritumſanctum. Sermo. xviij.

IAcebat multitudo magna languentiū. Ioan. v. Quāuis varia atq̄ȝ diuerſa ſint peccata mortalia: quibus humanum genus grauatur ac periculoſo morbo laborat: tamen maximum atq̄ȝ horrendum eſt peccatum ex malitia certa commiſſum: quod ⁊ alio vocabulo peccatum in ſpiritum ſanctum appellatur. Et licet aliis peccatis multi teneantur oppreſſi: in hoc tamen iacet

multitudo magna languentiu͂ ſpiritualiter: vt inquit thema aſſumptum. In quo tria documenta habemus. ¶ Primum documētū: quicunq̄ vult ſanari a quecunq̄ langore ſpirituali: lauet ſe lauacro penitētie: que p piſcinam ſignat. Hoc tangit primo a parte euangelij ibi. Eſt aūt hieroſolymis pbatica piſcina. ¶ Secdm documentum: q̄ lʒ homo diu ſteterit in peccato: nō debet tamē deſperare de ſalute. Hoc tangit ibi. Erat autē quidam homo. xxxviij. annos habens in infirmitate: per quē peccato: in peccatis habituatus ſignificat. ¶ Tertium documētū eſt: q̄ peccata nō nūq̄ ſunt cauſa corporalis infirmitatis: quibus p confeſſionē amotis: homo ſtatim reſtituitur ſanitati. Hoc tangitur vltima pte euangelij ibi. Ecce ſanꝰ factus es: iam noli peccare ⁊ maxime peccato in ſpiritum ſanctū: quia grauius eſt ceteris ⁊ periculoſius. De quo tria hoc mane videbimus.

¶ Primo. Quiditatem.
¶ Secundo. Varietatem
¶ Tertio. Irremiſſibilitatem.

¶ Primo peccati in ſpūſſanctū cōſiderare debemꝰ quiditatē. Ut enim colligitur a magiſtro ſnīa. in .ij. d. xliij. Et a .s. Doc. ibidem ⁊ a dn̄o Alberto etiam ibidē. Et iterū a .s. Doc. xxij. q. xiiij. ar. i. Magiſtraliter talis datur diffinitio continens in ſe quattuor genera cauſarum. Peccatū in ſpūſſcm̄ eſt inordinatus actus voluntatis tendētis in malū ex certa malitia per cōtemptū alicuius impedientis peccatum. Huius diffinitionis cauſa formalis eſt. Inordinatus actꝰ: q: dicit eſſentiā peccati. Eſſentia cuiuſlibet rei dicit forma totius. vij. Metha. ſicut humanitas dicitur forma hois. Voluntatis dicit cauſam materialē. q: voluntas eſt ſubiectum peccati: ⁊ ſubiectum cauſe ponitur in genere cauſe materialis: vt patet. ij. Phy. Et. v. Metha. c. de cauſis. Tendentis in malum. i. in bonum cōmutabile cum auerſione a bono incōmutabili: dicit cauſam finalem: q: obiectū voluntatis eſt finis. ij. Phy. Et. ij. Metha. Ex certa malitia. i. ex habitu vitioſo. dicit cauſam efficientem per ſe: q: habitus elicieꝰ actū eſt cauſa efficiens per ſe: vt patet. ij. Ethi. Per contemptū alicuius impedientis peccatum: eſt cā efficiens per accidēs: q: omne remouens impedimentū: eſt cauſa efficiens per accidens: vt patet. viij. Phy. Non tm̄ ſicut dicit .s. Doc. xxij. q. xiiij. ar. i. Ad ſcdm: ois qui peccat ex electione peccat peccato in ſpūſſcm̄. ſed ſolum qui peccatū

eligit per contēptuʒ eorum per quē hoīes ſolēt retrahi a peccando. h illc. Hoc autē eſt agere cōtra bonitatē ⁊ clementiā attributā ſpūi ſancto. Vñ magiſter in. iij. ſen. di. xliij. inquit. Ille peccat in ſpūʒ ſanctū: cui malitia pp ſe placet. Et pro ampliori declaratiōe huius vuta tis theologice pulchre: cōtēplādū eſſe puto. Quod proprietas patris eterni ſm quā diſtinguit ab alijs perſonis: eſt ipſum eſſe principium productiuum aliorum: ita q ipſe pater a nullo producit. Declarat hoc Athanaſi⁹. dicēs. Pr a nullo ē fact⁹. nec creat⁹. nec genitus. Jō attribuit ſibi potētia. Naʒ ſm phm ſecūdo de aīa. ⁊ ix. metha. Potētia ē pncipiū operādi. Predico q: predicare poſſuʒ. Loquor q: poſſuʒ loqui. Laboro: q: laborare valeo: ⁊ huiuſmōi. Propterea cātat Eccl'ia vt hēur i ſymbolo. Credo in deū patrē oipotētē creatorē celi ⁊ terre. Proprietas filij ſm quam diſtinguitur ab alijs perſonis: eſt ipſum eē genitum ⁊ cōceptum. Athanaſius. Filius a patre ſolo ē: nec factus: nec creatus: ſed genitus. Sic verbum concipitur ab intelligente. Et quia ſapientia eſt in intellectu: vt philoſophus inquit. iij. de anima. Et. vi. ethicorum. Ideo filio attribuitur ſapientia ⁊ ſcientia. Proprietas ſpiritusſancti ſm quam diſtinguitur ab alijs perſonis: eſt produci per modum voluntatis: vt amor ſicut dicit Athanaſius. Spiritus ſanctus a patre ⁊ filio non factus: nec creatus: nec genitus: ſed procedens. Obiectum autem amoris ē bonum: vt dicit philoſophus. i. ⁊ ix. ethi. Jdeo ſpiritui ſancto attribuitur bonitas. Unde magiſter ſen. in pmo li. d. xxxiiij. Cūqʒ vnū ⁊ idem penitus ſit in deo. potentia ſapiētia. bonitas. in ſacra tñ ſcriptura frequēter ſolent hec nomina diſtincte ad pſonas referri: vt patri potentia: filio ſapientia. ſpiritui ſancto bonitas attribuat: hec ille. Et ſicut tres ſunt perſone diuine: ⁊ tria attributa: ⁊ tres proprietates: ſic triplex mod⁹ peccandi quo .ſ. offenditur deus a peccantibus. Nam aliqui offendunt deum fragilitate: infirmitate: vel impulſu paſſionis: ⁊ tales peccant contra patrem: cui vt dictuʒ eſt: attribuit potētia. Aliqui offēdūt ex ignorantia ⁊ hi peccant contra filium: cui attribuitur ſapientia. Alij vo offendūt ex certa malicia. i. ex ipa electiōe mali: que opponitur bonitati. Et hi dicuntur peccare in ſpiritumſanctum: cui attribuitur bonitas: vt declaratum eſt. Et vt hec diuerſitas peccandi clarius elucescat. exemplū pono in Pe-

troꝛ ⁊ Paulo: ⁊ Juda. Petrus enim ter negauit xp̄m in paſſiõis nocte. Mat.xxvi. propter infirmitatem ⁊ propter ipulſum paſſionis ⁊ timoꝛis: quia timens moꝛtem negauit eũ: diligens plus coꝛpus ſuũ q̄ȝ xp̄m. Nõ enim peccabat ex ignorantia: quia iam cõfeſſus erat xp̄m coꝛde: oꝛe: ⁊ opere. Mat.xvi.d. Tu es xp̄s filius dei viui. Et ſic peccauit contra patreȝ ex fragilitate. vnde peccatũ ſuum fuit leuiter remiſſibile. Nam conuerſus dñs reſpexit Petrũ: ⁊ recoꝛdatus eſt Petrus verbi dñi qḋ dixerat. Priuſq̄ȝ gallus cãtet ter me negabis. Et egreſſus foꝛas fleuit amare. Lu.xxij. Mat.xxvi Mar.xiiij. Jo.xviij. Jn decre. ḋ pe.di.vi. Qui vult. Di.xxxvi.li cet plerumq̄ȝ. De pe. di.pꝛima.c. Quis aliquãdo. De pe.d.ij. Qũ ſanctam ⁊c. Si enim inquit. De conſe.di.pꝛima. Baſilicas. Et poſtea apoſtolus pmanſit.l.d.c.ecõtra.⁊.c. Conſiderandũ.⁊.c. Fidelioꝛ.vi.q.i. Jmitare Petrum.xi.q.ij. Non ſolum.xxij.q.iiij. Actione.xxiij.q.iiij. Jpſa pietas. Di.xix. Jn dño. Di.xci.c. Jn nouo ⁊.c. Quãuis.d.xxij. Sacroſancta ix.q.iij.c. Alioꝝ.xi.q.i. Relatum xxiij.q.pꝛima. Rogamus.c. Si Petrus ⁊.c. Quia ex ſola. Paulus aũt peccauit ex ignoꝛantia credens benefacere: cum perſequeretur eccleſiam dei. Et ſic peccauit contra filium cui attribuitur ſapientia. Jdeo in conuerſione eius apparens chꝛiſtus infoꝛmauit cuȝ ⁊ vere docuit. Actuum.ix. Circũfulſit eum lux de celo non tantum viſibilis: ſed etiam inuiſibilis ſapientie fidei ⁊ diuine veritatis. Et vt dicit.s. Tho.iij. p̃te.q.lvij. ar.vi. Chꝛiſtus ibi tunc coꝛpoꝛaliter ſibi apparuit. Jdeo de ſuo peccato ipſemet dicit.i.thimo. Thi. pꝛimo. Pꝛimus fui blaſfemus ⁊ perſecutoꝛ ⁊ contumelioſus: ſed miſericoꝛdiam pſecutus ſum: q꞉ ignorans feci in incredulitate. hec ille. Judas autem peccauit non ex fragilitate aut ignoꝛantia: quia elegit peccatum: contẽnendo ea quibus potuit retrahi a peccato reſiſtens gratie: ⁊ inſpirationi ⁊ bonitati q̄ attribuit̃ ſpiritui ſancto. Jdeo peccatum eius fuit peccatum in ſpiritumſanctum. Et quia hoc peccatũ eſt grauiſſimum: proptera nunq̄ȝ meruit remiſſionem: q̄ȝuis chꝛiſtum amoꝛe: cuȝ timoꝛe multiplicit̃ ipſum conuerti voluerit. Et ſic verificatur ſententia domini Mat. xij. Et ponitur a magiſtro ſen̄.xij. d.xliij. Qui peccauerit in patrem remittitur ei: ⁊ qui peccauerit in filium remittetur ei: qui autem peccauerit in ſpiritumſanctum: non

remittetur ei neqȝ hic neqȝ in fu-
turo.

SEcundo principa-
liter: peccati in ſpi
ritumſanctum con
ſiderare debemus
varietatem. Pec
catum enim in ſpiritumſanctuȝ ſ̄ȝ
magiſtrū ſen. in. ij.d.xliij. Et Au-
guſtinus in libro de fide ad petrū.
Augu. in enchiridion. Et de ſmo
ne domini in monte. Et de baptiſ
mo paruulorū. Et ſm .d. Alber.
magnum in.ij.ſenten.d.xliij.ar.iij.
Et ſ. Doc. xxij.q. xiiij.ar.ij. Et in
ij.ſen.d.xl.ō. variatur in. vi. ſpe-
ciebus que ſunt iſte.

¶ Prima. eſt deſperatio.
¶ Secunda.eſt preſumptio.
¶ Tertia. eſt finalis impenitētia.
¶ Quarta.eſt obſtinatio.
¶ Quinta.eſt impugnatio veri-
tatis agnite.
¶ Sexta. eſt inuidētia gratie fra
ternalis.

¶ Prima nāqȝ ſpecies peccati in
ſpiritūſanctum eſt deſperatio: Cū
enim peccator in peccatorum ba-
ratrum cecidit conſiderās ſue cul
pe grauitatem: vnde cōcipere de-
beret ſpem venie propter diuinā
bonitatem: perſuadet ſibi nūquaȝ
poſſe conſequi remiſſioneȝ ⁊ gra
tiam a deo. Et ſic contemnēs dei
miſericordiam deſperatur. Sicut
de Chaym legitur gen.iiij. Dixit
eniȝ occiſo fratre ſuo Abel. Ma
ior eſt iniquitas mea q̄ȝ vt veni-
am merear. Ubi gloſa. Menti-
ris Chaym. quia maior eſt mi-
ſericordia dei q̄ȝ omnium homi-
num miſeria. Hic igitur Chaym
deſperans grauius peccauit q̄ȝ
fratrem occidens: quia deſperan-
do diffidit de diuina miſericordia:
propter quam potuiſſet reſiſtere a
peccato. Et ſic miſer peccauit in
ſpūm ſcūm. ¶ Scda ſpēs peccati
in ſpūmſcūȝ ē p̄ſumptio. Cū pec
cator i peccatis ⁊ ſceleribꝰ iacēs: nec
reſurgē curās: q: ſine pnia preſu-
mit veniā ⁊ ſine meritꝪ glīaȝ: pec-
cat i ſpūmſcūm. Cōtēnit enim cō
ſiderare diuinam iuſtitiam: qua
nihil manet impunitum: ⁊ qua ti-
mor a peccato retrahēs naſcitur.
Et talis ita preſumēs ↄtra deum
blaſphemat: quia facit eum iniu-
ſtum. Requiritur enim ad ve-
niam ⁊ gloriam conſequendam:
penitentia peccati ⁊ meritum bo-
ni operis. Naȝ ſpes: vt inquit ma
giſter ſen. in tertio libro eſt expe-
ctatio future beatitudis pueniēs
ex gratia dei ⁊ meritis. Et in hoc
peccatum preſumptionis videt in
cidiſſe Origenes: qui dixit omnes
etiam demones ſemel eſſe ſaluan
dos. Et ideo poſt mortem anathe
matizatus eſt: vigeſimaquarta.

q.ij.c.finali.Si quis autē peccat
cum ſpe venie:mediante peniten
tia:quā putat vel intendit agere:
nō peccat in ſpiritūſanctum.vnde
Auguſtinus in libro de fide ad pe
trum.⁊ habet̄ de pe.d.i.c. Ex hijs
circa mediū:illi qui deſperant de
indulgentia peccatorum vel qui ſine
meritis de miſericordia dei preſu
munt.peccant in ſpūſanctū.h̄ ille.
¶ Tertia ſpecies peccati in ſpiri
tūſanctum dicitur finalis impeni-
tentia.Cum enim ſcelratus ⁊ ni
ſerrimus peccator firmat ſe in pro
poſito nō dolendi:nō confitendi:
nō ſatiſfaciendi:pecca in ſpūſcm̄
Non enim vult ꝯſiderare inordi
natōem vilitatem:⁊ turpitudinē
ſui peccati:quā ꝯſideratōem ſibi
ſuggerit bonitas ſpūſncti:⁊ que
conſideratio eſt effica ad excitan
dum dolorem:⁊ penitētiā:decli
nandūq; propoſitū nō penitēdi.
De hac ſpe ait Auguſtinus in li
bro de verbis dn̄i.impenitentia ē
peccātum in ſpūſctū quā neq; i
hoc ſeculo neq; in futuro dimittē
da in euangelio dn̄s aſſeruit. Si
autem delectatiōe pc̄cati ſiue de
ſperatione venie:vſq; ad mortē:
quis in peccato pſeueret:iuſtū ē
vt ſine fine puniatur:qui ſine fine
peccauit.vnde Greg.iiij.dia.vo
luiſſent impij ſi potuiſſent ſine fi
ne viuere:vt potuiſſent ſine fine
peccare.Oſtendunt enim quia in
peccato ſemper viuere cupiunt:q
nunq̄ deſinunt peccare dū viuūt.
Ad magnam ergo iuſticiam iudi
cantis pertinet:vt nunq̄ careant
ſupplicio qui i hac vita nunq̄ vo
luerunt carere peccato.hec ibi. Et
Hiero.ſuper Amos.primo.c.⁊ d
pe.di.i. Super tribus ſceleribus
damaſci ⁊ ſuper quartū non ꝯuer
tam eum.Iuxta tropologiam:hic
poſſumus dicere.primū peccatū
eſt cogitaſſe que mala ſunt. ſcd̄m
cogitatōibus acquieuiſſe pueꝛſis.
tertium qd̄ mēte decreueris:ope
re complere. quartum poſt pecca
tum non agere penitentiam:⁊ ſuo
ſibi complacere delicto. hec ille.
vnde ꝓuerbium. Humanum eſt
peccare.angelicū emendare: dia
bolicum perſeuerare:⁊ ſic habe
tur.tertia ſpēs peccati in ſpi.ſan.
¶ Quarta ſpecies peccati in ſpi
ritūſanctum eſt obſtinatio. Cum
enim vitioſus in peccatis habitua
tus peccata ſequatur:⁊ firmo ac
pertinaci propoſito ipſis inhereat
ita vt ea relinquere minime velit
peccat in ſpūſanctū.Poſſet enī
retrahi a peccatis ſi attenderet ad
ſpiritusſancti inſpiratōes:qua oſtē
dit peccantibus paruitatem ⁊ bre
uitatem boni qd̄ querunt in pec-
cato:cuius attentio ⁊ conſideratio
eſt efficaciſſimū remediū ad hoc

vt voluntas a peccato remouea-
tur. De hac ſpecie dicit Auguſtinꝰ
in Euchi. Qui in obſtinatōe men
tis diem claudit extremum: reus
eſt peccato in ſpiritūſanctum. Et
ideo queritur deus. Jere. viij. c.
Nullus eſt enim qui agat peniten
tiam ſuper peccato ſuo. dicens.
Quid feci? Omnes conuerſi ſunt
ad curſum ſuū quaſi equus impe
tu vadens ad prelīū. Et de obſti-
natis dicitur. Jere. xiij. Si mutare
poteſt ethyops pellem ſuā ⁊ par-
dus varietates ſuas: ⁊ vos poteri
tis benefacere cum didiceritis ma
lum. hec ille. Huiuſmodi aūt ob-
ſtinatis in malitia deus nunq̄ mi
ſertus fuit: nec miſeretur. xxiiij. q.
ij. c. Legatur ⁊. c. Damnationis.
¶ Quinta ſpecies peccati in ſpi-
ritūſanctum: dicitur impugnatio ve
ritatis agnite: vt eo ciſſiu tus pecca
tor liberius ⁊ licentius ſuas concu
piſcentias ꝓſequi poſſit negat ve
ritatē per fidem agnitā: negat im
mortalitatem anime: negat purga
torium: negat infernum ⁊ paradi
ſum: quorū cogitatio: ſpūſſancti bo
nitate habita: potiſſimū remediū
homini eſt: vt retrahatur a pecca
to. Qui ergo impugnat lumen ⁊
veritatem fidei agnite: peccat i ſpi
ritūſanctū. Et hic eſt de numero
illorum de quibus habetur Sap.
ij. Venite fruamur bonis que ſūt
⁊ vtamur creatura tanq̄ in iuuē
tute celeriter. Vino precioſo ⁊ vn
guentis optimis impleamus nos
⁊ non pretereat nos flos tēporis.
Coronemꝰ nos roſis antequā mar
ceſcant. Nullum pratum ſit: qd nō
pertranſeat luxuria noſtra. Nemo
veſtrum ſit exors luxurie noſtre:
vbique relinquamus ſigna leticie
quoniam hec eſt pars mea: ⁊ hec
eſt ſors mea. hec ille. Hoc quintū
peccatum in ſpūſanctū ponit Au
guſtinus in libro de vnico baptiſ-
mo. di. Qui veritatem contēmit:
aut contra fratres malignus eſt q
quos veritas reuelatur: aut contra
deum ingratus: cuius inſpiratiōe
eccleſia inſtruitur: contra ſpiritum
ſanctum peccare videt. ¶ Sexta
ſpecies peccati in ſpiritūſanctū di-
citur inuidētia fraternalis gratie.
Peruerſiſſimꝰ peccator: vſque a-
deo virtuti ⁊ bonitati fit ſepe con
trarius: vt doleat: dum gratia ſpi
ritusſancti diffunditur ⁊ creſcit in
mundo: ita vt inuideat gratie quā
in fratre ⁊ in proximo videt. Nol
let enim q gratia dei cōmunicare
tur: vt reliqui eſſent culpe ⁊ pecca
torum ſocij: ac per hoc liberius ipſe
peccaret. Hic proculdubio peccat
in ſpiritumſanctum: quia contem
nit ⁊ fugit cōſiderare dona ⁊ gra
tiam ſpiritusſancti: quibus ho-
mo retrahitur ac liberatur a pec-

catorimmo ꝙ peius eſt: dolet: ⁊ inuidet: quando hec gratia alteri datur. Et hec eſt inuidentia fraternalis gratie. vnde Auguſtinus in libro de ṽbis domini. Inuidie faucibus fraternitatem impugnare: eſt peccare in ſpiritumſanctū. hec ille. Accipe exemplum. Legitur de quodam heremita qui aſperrimam vitam diu fecerat. Ad quē cum quidam latro veniſſet: qui multos expoliauerat ⁊ iugulauerat: facta confeſſione: cum nullam penitentiam ab eo vellet accipere: nec ieiuniū: nec elemoſynam nec orationem: tandem heremita ab illo qđ potuit accepit. vnde iniunxit eī quotiens iuxta viam crucem videret: flexo genu: aliquam orationem diceret. Cumq; latro hanc ſolam penitentiā acceptaſſet: remotus paululum a cella heremite: videns hoſtes ſuos quorum conſanguineos occiderat: fugere cepit ipſis perſequentibus. Quo fugiente: crux ſuper viam erecta illi occurrit: ⁊ ſtatī genu flexit: cepitq; orationem dominicam dicere: ac crucem adorare. Et cum euadere potuiſſet. maluit mori ꝗ̄ penitentiā ſibi iniunctam preterire. Cum ergo ab hoſtibus fuiſſet occiſus. vidit heremita ab angelis letantibus animā latronis vel potius martyris portari. Quo viſo cepit diabolica inſtigatione dolere ⁊ indignari. ꝙ p multos annos duriſſimam penitentiam feciſſet. ⁊ tamen latro qui nunꝗ̄ penitentiam fecerat eū in gloriam preceſiſſet. Et ſic relicto heremo ad ſeculum rediit. Diabolus autem accepta iuſte a deo poteſtate: timens ne aliquando ad penitentiā rediret: poſito in via obſtaculo: eum corruere fecit: ⁊ fracto collo: animam heremite in inferno ſepeliuit. Et ſic patet ſcđa pars principalis.

Tertio principaliter peccati in ſpiritum ſanctum conſiderare debem⁹ irremiſſibilitatem. Peccatum in ſpiritumſanctum eſſe irremiſſibile. poteſt intelligi tripliciter ꝑut colligitur ex compēdio theologie domini Alberti magni lib. iiij. c. xxiij. Et ex dictis. ſ. Tho. xxij. q. xiiij. ar. iij. Et. ij. ſen. d. xliij. Et a domino Petro de taran. i. ij. ſen. d. xliij. ar. iiij. Et iterum a domino Alberto in. ij. ſen. eadē. d.

¶ Primo modo negatiue.
¶ Secundo modo priuatiue.
¶ Tertio modo contrariatiue.

¶ Primo modo irremiſſibile accipitur negatiue. ſcilicet ꝙ nullo modo poteſt remitti. Et ſic peccatum demonum ⁊ damnatorum di

citur irremiſſibile ⁊ eoꝝ qui ſunt in peccato finalis impenitentie: pſeuerantes vſqꝫ ad mortem i peccato mortali. qḋ eſt tertia ſpecies peccati in ſpiritumſanctum. Et de huiuſmodi intelligitur textus euāgelij. Mat. xij. Qui dixerit verbum contra ſpiritumſanctum non remittetur ei neqꝫ in hoc ſeculo neqꝫ in futuro. ¶ Secundo modo irremiſſibile dicitur priuatiue. ſcꝫ ꝙ non habet congruentiam ex ſe: quare remitti debeat. licet ex cōgruo dei poſſit omne peccatū remitti. Et hoc modo qḋlibet peccatū mortale de ſe eſt irremiſſibile. ¶ Tertio modo irremiſſibile accipitur contrariatiue. ſ. ſḿ ꝙ aliqua culpa habet cōtrariam diſpoſitionem ad hoc vt remittat̃. Secundum enim naturā ſuam eſt irremiſſibile inquantū excludit ea p que fit remiſſio peccatoꝝ. Per hoc tamen non precluditur via remittendi ⁊ ſanandi omnipotentie ⁊ miſericordie dei. Cum ergo dicitur peccatum in ſpiritumſanctuꝫ eſt irremiſſibile intelligit̃ inquantum excludit ea per que fit remiſſio peccatorum: aut excludit media quibus homo peccatū relinquit. Nec tamen per hoc intelligitur abſolute: ꝙ priuetur potentia ad remiſſionem: nec ex parte dei omnipotentis: quia potentia eius eſt infinita: nec ex pte eius cui fit remiſſio cuius liberū arbitriū moueri ad bonū poteſt diuina gratia adiutrice: q̄zdiu eſt in hac vita. Audi Auguſtinū in libro de ͦbis dñi. De nullo deſpandū eſt: q̄z diu patientia dñi ad pniam adducit. h ille. Superueniat Leo papa ḋ pe. d. vij. c. Nemo deſperandus ē cū in hoc corpe conſtitutus eſt: qꝛ nōnunq̄ꝫ qḋ diffidentia etatis differtur: ꝯſilio maturiore perficitur. h ille. Accedat ⁊ Lactantius lib. vi. c. xxiiij. Nec tamen deficiat aliqs aut de ſeipſo deſperet: ſi aut cupiditate victus: aut libidine impulſus: aut errore decept⁹: aut vi coactus: ad iniuſticie viaꝫ lapſus eſt: pōt. n. reduci ac liberari. ſi eū peniteat actoꝝ: ⁊ ad meliora ꝯuerſus ſatiſfaciat deo. hec ille. Loquatur deniqꝫ Jo. Criſo. ſuper. ps. miſerere. Nolo mihi excuſationem afferas. nolo ignauiam tuam pretendas. Peccaſti. penitere. Milies peccaſti. Milies penitere. hec ille. Examinate igitur chariſſimi corda veſtra: ⁊ diligenter inſpicite: ſi hoc grauiſſimo peccato aliquando fuiſtis illaqueati. Excutite tam graue iugum: ⁊ ſalutarem penitentiam ſumite dum in hac vita poſiti eſtis. Confidite de deo benigniſſimo: cuius miſericordie menſura nō eſt limitata: cui⁹ boni

tate peccatores vocat: ⁊ demētia ſuſcipit ⁊ amplectit᷑: qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶ Sabbato p̄ime Dn̄ice quadrageſime. De vanagloria. Sermo. xviij.

NEmini dixeritis viſionē. Mat. xvij. Dn̄s ac redēptor noſter veluti doctor quidā eximi⁹ mortali carne indutus: cōtulit nobis regulam modumq̄ꝫ viuendi. Et vt ſubtile peccatū inanisglorie deuitaremus: que vt inquit Aug. bonis etiā opibus inſidiat᷑ vt pereant: exēplo ſuo: nos cōmonitos facere dignat⁹ eſt. Cū.n. in mōte thabor an̄ diſcipulorꝫ ꝯſpectū glorioſe apparuiſſet trāſfigurat⁹: deſcendentibus illis de monte: precepit vt nemini dicerent viſionē: quaꝫ viderant: ex hoc ſine dubio inſtruens vniuerſos: vt opera de genere bonorꝫ occultare ſtudeāt. Et hoc eſt qđ affirmat thema noſtrum in hodierno euangelio recitatum. In quo tria documēta habemus. ¶ Primū documentum qđcūq̄ꝫ vult ſaluari ⁊ xp̄m in gloria videri neceſſe eſt habere fidē per petrū figuratam: ⁊ ſupplantationē vitiorꝫ per Jacob. denotatam: ⁊ puritatē ꝯſcīētie p Johānem ſignificatā. Hoc patet prima parte euāgelij. vbi dicit᷑. Aſſumpſit ieſus ⁊c. ¶ Scđm documentū: q̄ pater celeſtis ꝓhibet teſtimoniū de dn̄o ieſu q̄ ſit filius eius dilectus. Hoc patet ſcđa parte euāgelij ibi. Et ecce vox de nube ⁊c. ¶ Tertiū documētuꝫ eſt: q̄ in oībus preceptum dn̄i ſeruare debemus: nec opa bona manifeſtare: ⁊ hoc vt vanā gloriaꝫ caueamus. Hoc tangit᷑ vltima parte ibi. Deſcendētibus illis ⁊c. De vana gloria hoc mane tria ꝯſiderabimus.

¶ Primo. diffinitionem.

¶ Secundo. originationem.

¶ Tertio. ſpecificationem.

¶ Primo cōſiderare debemus vanegloríe diffinitionē: p cuius intellectione notandū eſt: quid ſit gloria. deinde quid ſit vanū. Augu.n. ſup Johānē. Et ſ. Tho. xxij. q. cxxxij. ar. i. Et in q̄onib⁹ de malo. q. ix. ar. i. Et dn̄s Albertus magnus in. ij. ſen. d. xxxv. dicūt. Gloria claritatē quandā īportat: ⁊ idē eſt glorificari qđ clarificari. vnde claritas dicit euidentiā quandaꝫ: ſm quāq̄ꝫ aliud eſt conſpicuuꝫ ⁊ manifeſtū: ⁊ ſplendore ſuo patēs. Et ideo gloria īportat alicuius manifeſtationem in bono: ſicut econuerſo ignominia īportat manifeſtationē alicui⁹ in malo. Ideo Ambroſius dicit ſup epiſtolā ad Ro. gloria eſt clara cū laude noticia.

Et hec gloria ↄſiderat vt ↄſiſtit i ſemetipſo: ⁊ tunc dicit aliq̄s gloriari in ſe: ſed cum appetit maniſeſtari: vel eſſe in admiratione vni vel pluribus: vel rei publice: tunc dicit gloriã inter alios querere. Et ideo Tullius dicit. Gloria ē frequens fama cum laude. Laus ꝟo vt Ariſt. dicit. primo. Rheto. eſt ſermo elucidãs magnitudinē virtutis. vnde gloria eſt clara maniſeſtatio alicuius ſui boni ſpũalis ſeu tēporalis: vt ſciētie: ⁊ pulchritudinis: aut diuitiarũ: ⁊ huiuſmodi: vt ſciat ⁊ cognoſcatur a multitudie: vel a paucis: ⁊ laudet ⁊ extollat. Hoc habito iam videamꝰ: qd ſit vanũ. ſm ciuz. ſ. Tho. in q̄onibus de malo. vbi. ſ. vanū q̄nq3 accipitur ꝓ eo ꝙ nõ hz ſubſiſtentia: vt res falſe dicunt vane. Et ſic ꝟbuz mendacij pōt dici vanuz. Et moneta falſa pōt dici vana. ps. iiij. vt quid diligitis vanitatē ⁊ queritis mendacium? Et ſm hunc moduz vana gloria ſic diffinit. vanagloria eſt appetitus inordinatus maniſeſtationis rei nō ſubſiſtētis. Ut indoctus appetit maniſeſtari pro docto: turpis pro pulchro. Qñq3 vanũ accipitur pro eo ꝙ licet ſubſiſtat: tamen non habet ſoliditatez vel firmitatez: vt pulchritudo. fortitudo ⁊ huiuſmodi. De quo Eccleſiaſtes primo. Uanitas vanitatum ⁊ omnia vanitas. ſ. propter inſtabilitatem. Et Prouer. vltimo. Fallax gratia ⁊ vana eſt pulchritudo. Et ſm hunc moduz poteſt diffiniri ſic. Uanagloria ē appetitus maniſeſtationis rei mutabilis ⁊ tranſitorie. Fortis enim appetit videri ꝺ ſua fortitudine: que mutat: ⁊ tranſit: ſic diues ⁊ huiuſmodi. Quandoq3 dicitur vanuz quod non conſequitur finem: vt dicit Ariſtote. ij. Phyſicorum. Sicut aliquis dicitur medicinaz ſumpſiſſe in vanum: eo ꝙ non ē aſſecutus finem ſanitatis. Et hoc vanũ dicit. Iſa. xxxix. In vacuũ laboraui ſine cauſa: ⁊ vane ↄſumpſi fortitudinē meam. Et ſm hũc tertium moduz poteſt ſic diffiniri. vanagloria eſt appetitus maniſeſtationis nō conſequens aliquam vtilitatem. Nam cognoſci ab aliquo: in quãtum cognoſci: nō conſequitur perfectionem. Et ideo dicitur vanum: q2 caret fine vtili. Hoc dico. quia maniſeſtatio alicuius boni vel ſpiritualis vel temporalis: vtiliter ⁊ meritorie poteſt fieri tripliciter. Primo ad gloriaz dei: que reſultat ex maniſeſtatiōe boni: cuiꝰ ipſe principalis ē actor. Secundo poteſt fieri iſta maniſeſtatio vtiliter ad proximoꝝ ſalutē: vt proximus edificetur. ad imitandũ. Ro. xv. Unuſquiſq3 primo

ſuo placeat in bonum: ad edificationem. Tertio poteſt fieri hec manifeſtatio vtiliter ad bonū ſui ipſius: vt gratias agat deo: cum ſe videt laudari: et ꝯfirmet ſeipſum in illo bono: vt ſ. Paulus ſepe fecit. Cum igitur hec manifeſtatio ſuorū bonoꝝ: non appetitur propter aliquod hoꝝ trium modoꝝ: erit vanagloria et peccatum: q: importat inordinationem appetitus. Ideo Hiero. in quadam epiſtola. gloria inanis eſt inordinatus animi motus: quo aliquis propriá deſiderat excellentiam. Et Alexander de ales in ſecūdo ſumme ſue dicit ſic. Vanagloria eſt appetitus inordinatus et inordinata delectatio humane laudis. Quapropter querit̃ hoc loco an vanagloria poſſit eſſe peccatum mortale. Reſpondeo ponendo hanc concluſionem ſm. ſ. Tho. queſtionibus de malo. q. ix. ar. ij. et. xxij. q. cxxxij. ar. iij. Vanagloria eſt peccatum mortale: quod triplici ratione probatur.

¶ Primo ratione perditionis.
¶ Scḋo ratione vſurpationis.
¶ Tertio ratione ablationis.

¶ Primo ratione perditiõis ſic. Illud ꝓpter quod homo perdit eternā mercedem eſt peccatū mortale: ſed per vanamgloriam homo ꝑdit eternā mercedem. Probat̃. Nam dicit̃. Mat. vi. Attendite ne iuſticiam veſtram faciatis coram hoībus vt videamini ab eis: alioquin mercedé nō habebitis apud patrem veſtrū qui in celis ē: ergo vanagloria eſt peccatum mortale. ¶ Scḋo probat̃ rõne vſurpationis ſic. Quicūq: vſurpat id qḋ ē ꝓprium dei mortaliter peccat: multo magis q̄ꝫ q̄ furatur rem proximi: ſed vanagloſus vſurpat id qḋ eſt ꝓpriū dei. Probatur dr̃. Iſa. xxxxij. Gloriam meam alteri non dabo. Et prime. Thy. i. Regi ſeculoꝝ i mortali inuiſibili ſoli deo honor et gloria i ſecula ſeculorum. Ergo vanagloria eſt peccatū mortale. ¶ Tertio eſt peccatum mortale rõne ablationis ſic. Nihil aufert ab anima virtutes et dona niſi peccatum mortale. ſed vanagloria aufert ab anima v̄tutes et dona. Nam dicit. Chriſoſto. ſuper Mat. vi. c. Inaniſgloria occulte igreditur et oīa que ītus ſunt: iſenſibiliter aufert: ergo inaniſgloria eſt peccatum mortale. Ab ea inſuper: vt patet per Grego. xxxi. moraliū. Et per. ſ. Tho. xxij. q. cxxxij. ar. v. Et in queſtionibus de malo. q. ix. ar. iij. vi. mortifere filie naſcūtur. Iactantia Preſumptio nouitatum. Hypocriſis Pertinacia cõtentio inobediētia et diſcordia: patet igitur vanāgloriā eſſe peccatum mortale.

SEcūdo principaliter cōſiderare debem⁹ vanaglorie originatōes. Tres ſunt radices ex q̄bus originat̄: vanagloria quarū

¶ Prima vocat̄ edificiorū pompoſitas.

¶ Scd̄a vocat̄ lectorū p̄cioſitas.

¶ Tertia vocat̄ epularū varietas

¶ Prima radix a qua originat̄ vanaglia vocat̄ edificiorū pōpoſitas. Mirabilis certe ab edificijs orit̄ oſtētatio / ⁊ inanis glia. Ab hac enī venenoſa radice totus orbis hodiernis tp̄ib⁹ inficit̄. Pōpatice ↄſtruunt̄ domus. Magna ⁊ iuīſa fiūt edificia diſtinguūt̄ palatia: amplianī: erigunt̄: nouis ſignis: lapidibus īſignibus picturis: feneſtris: oſtijs ornant̄: ita vt videatur h̄ hoīum ꝑpetua ſedes ⁊ māſio ⁊ nunq̄ʒ mori debeāt. Qm̄ āt hoc deo diſpliceat īſinuat̄ p prophetā. Jere. xxij. Ve qui dicit edificabo mihi domū latam ⁊ cenacula ſpacioſa: qui aperit ſibi feneſtras: ⁊ fac̄ laquearia cedrina: pingitq̄ʒ ſinopide: h̄ ille. Et vtinā m̄lti nō conſtruāt ex rapinis: vſuris: ⁊ fraudibus pauperū. Cōtra quos minat̄ deus p Jere. d. c xxij. Ve q̄ edificat domū ſuā nō i iuſticia: ⁊ cenacula ſua non in iudicio. Et Iſa. v. Ve qui ↄiūgitis domū ad domum: ⁊ agrū agro copulatis. Nunquid vos ſoli habitabitis ſuper terram? Ideo Seneca in. vij. epiſtola. d. Domus munimentuʒ ſit aduerſus infeſta corporis. Hāc vtrū ceſpes erexerit: an varius lapis gentis aliene nihil intereſt. Scitote hoīem tam bene culmo: q̄ʒ auro tegi. Contēnite oīa q̄ ſuperuacuus labor velut ornamentum ac decus ponit. Memētote p̄ter aīuʒ nihil eſſe mirabile: cui magno nihil magnuʒ eſt: hec ille. Et Hiero. Sic edificāt quaſi ſemper victuri: ſic comedūt ⁊ bibūt quaſi cras morituri dicentes. Comedamus ⁊ bibamus ⁊ cras moriemur. Et Bernardus. Obſecro in peregrinatione huius ſeculi que eſt militia ſuper terram: edificemus nō nobis domos ad habitandum: ſed tabernacula ad deſerendum: vtpote cito euocandi: ⁊ intraturi patriaʒ ⁊ ciuitatem celeſteʒ. Facile eſt quod naturale ē: hec ille. Sed heu quid dicam de eccleſiaſticis ⁊ religioſis qui vidētur i edificijs ſeculares excedere. Subſtantiā enim ⁊ vitam ſubditorum ⁊ pauperum exponunt in lapidibus calcinis atq̄ʒ picturis. Legitur enī de beato Dñico bononiam reuertente: ⁊ vidente cellas aliquantulum eleuatas: cepit amare flere dicens fratribus.

Quãcito vultis facere magna pa
latia. ¶ Scd̃a radix a qua origia
tur vanagloria. dr̃ lectorũ pretioſi
tas. Quis enim poſſet enarrare
quãta vanagloria: quãtus fumus:
quanta elatio oriat̃ in mẽte multo
rũ. ex eo ꝙ habent ⁊ vidẽt lectos
pcioſos. amplos. intarſiatos. bene
politos. delirioſos nimis. cũ orna
mentis varijs. depictos auro: ⁊
colore trãſmarino. ſtellis auratis
cum papilionibus. cultrinis. cum
culcitris mollibus: cum lintcamini
bus byſſinis ⁊ recamaturis. ⁊ cer
uicalibus diuerſorũ colorũ. cũ no-
dis: cũ ſtrapontis. ⁊ huiuſmodi.
Utiqꝫ narratione difficillimũ eſ
ſet. Talib⁹ ãt cõminat̃ dc̃ Amos
vi. di. Ue vobis qui dormitis in
lectis eburneis: ⁊ in ſtratis veſtris
laſciuitis. Ue: ſm Hiero. īportat
maledictionẽ eternã. Et iõ dñs ẽt
p Iſa. xiiij. dicit ſic. Detracta ẽ ad
iferos ſuperbia tua. cõcidit cada
uer tuũ. Subter te ſternet̃ tinea ⁊
operimentũ tuũ erũt vermes. hec
ille. Erit ergo pro culcitra tinea: ⁊
pro coopertorio vermes. glo. ibi.
Qui prius palia: auro gẽmis di-
ſtincta hẽbãt ſatis moleſte ſuſti-
nebunt. Sed quid mirũ ſi vana
gloria oriatur a preciositate lecto
rum: nõne maxime originatur a
veſtibus ⁊ ornatis: quib⁹ cor
pus humanum tegit̃ ⁊ ornat̃: vt

patet. xxi. q. iiij. Dis. Quis poſ
ſet explicare mundi põpas. vani
tates: ſocias: ſuperfluitates. inau
dita ⁊ inuiſa ornamenta: Quis re
ferret varias capillaturas taꝫ mu
lierum ꝙꝫ virorum. caudas. bal
theos. manichas. iocalia. fucos.
coppas. pectora. panicellos. ſerica
veſtimenta. argẽtea. aurea. ⁊ tam
varias rechamaturas: Contra ta
les vanaglorioſos inuehit domi
nus per Amos prophetam. d. c.
vi. Ue vobis qui opulenti eſtis in
ſyon ⁊ confidiſtis in monte ſama
rie: optimates. capita populorum
ingredientes pompatice domum
iſrael. Sed terribilius per Iſa. c.
iij. Pro eo ꝙ eleuate ſunt filie ſy
on. Quam auctoritatem habeo ſu
pra in ſermone de choreis in fine.
Audi exemplum quod pretermit
tendum non eſt. Recitat eni Ce
ſarius: ꝙ magũcie in eccleſia qua
dam. Sacerdos quidam curatus
mulierem vnam vanagloríe de-
ditam varijs ornamentis tectam:
ante hoſtium eccleſie reſpiciens:
vidit in veſtimentorũ cauda: quã
poſt ſe trahebat multitudinem de
monum: qui erant nigri ⁊ horridi:
parui ſicut ghiri: ore cachinnan-
tes: manibus plaudentes: ⁊ ſicut
piſces in rete concluſi: ſuper cau-
dam ſaltantes. Sacerdos tunc ibi
eam ſtare iuſſit: populum aduo-

cavit: demones ne fugerent coniuravit: et ut populus demones videre poſſet impetravit. Tunc mulier confuſa et humiliata et veſtem humiliter mutavit: contrita de ſuo peccato. Sed o vanaglorioſa femina audi ulterius. Recitatur enim in libro de dono timoris. Quod in francia quedam ſancta domina rapta in ſpiritu vidit quandam comitiſſam defunctam: cui erat multum familiaris a demonibus trahi ad infernum. Que eiulans clamabat et dicebat. Heu heu me miſeram: quia ſatis fui caſta: abſtinēs et elemoſinaria: nec pro alia re dānor niſi quia vanaglorie dedita: ornamenta veſtium nimis dilexi: et adinvēta nō ceſſavi. hec ibi. ¶ Tertia radix vanaglorie dicitur epularum varietas. Multi conviviis dediti ex diverſa epularum preparatione vaniſſimā incurrūt gloriam. extollunt menſarum pulchritudine: tobalearum ſubtilitate: apparatu pannorum. ornatu miniſtrorum: pretioſitate criſtallinorum. argenteorum. aureorum. Contra hos ait Seneca in epiſtola. Non magno nobis conſtat fames: ſed ambitio. Jam non ſunt homines dētibus. et ore. et ventre ad coquinam contenti. oculis quoque guloſi ſunt. hec ille. Baldhaſar rex aſſyriorum in babiloniam fecit convivium magnum et diverſitate epularum refertum. Non fuit contentus vaſis cōmunibus: ſed ferre fecit vaſa domini aurea in menſa: et nocte ſequenti mortuus eſt: et regnum medis datū: ut patet Dan. v. Ideo terribiliter talibus deus minatur per Iſa. v. Ve qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectādam: ad potandum uſque ad veſperam: ut vino eſtuetis. Cythara et lyra. tympanum et tibia et vinum in conviviis veſtris: et opus domini non reſpicitis. hec ille. Si autem huiuſmodi oſtentatio in laycis reprehenſibilis eſt: multo magis in clericis et prelatis eccleſie: qui debent humilit et ſobrie vivere. Cōtra quos Hiero. ſuper Michea. Et in decretis. di. xxxv. c. Eccleſie ait. Eccleſie principes qui deliciis affluunt et inter epulas atque laſcivias pudicitiā ſervare ſe credunt propheticus ſermo deſcribit quod eiciendi ſunt de ſpacioſis domibus lautiſque conviviis: et multo labore epulis exquiſitis. Et ſi vis ſcire quo eiciendi ſunt propter malas cogitationes et opera ſua: evāgeliū lege: in tenebras. exteriores: ubi erit fletus et ſtridor dentium. Luc. xiiij. aliter docet inquiens. Cum facis prandium aut cenam. voca pauperes et claudos ac debiles. ſicut ipſe chriſtus faciens convivium in

monte non vocauit principes: ſed pauperem ſcholarem. Non poſuit tapeta. bancalia. zalonos. ſed ſup fenum iacebat ipſa turba. Nõ delitioſis cibis aut varijs vinis: ſed pane ⁊ piſcibus: non ſaturatos: ⁊ repletos pauit: ſed eſurientes ne deficerẽt in via: ⁊ hec de ſcđo pncipali ſatis.

TErtio principaliter conſiderare debemꝰ vanaglorie ſpecificationem: vt de hoc peccato meliꝰ confiteri poſſitis declarabo duodecim modos quibus vanagloria põt eſſe peccatũ mortale. ¶ Primus modus dicitur vſurpatiuus ſm ſ. Doc. xxij. q. cxxxij. ar. iij. Et hoc eſt quãdo aliquis querit glorioſus videri ⁊ in opinione hominum eſſe de re falſa: contraria diuine reuerentie: ſicut qui vellet reputari deꝰ ⁊ dignus veneratione diuina. ſm illud Ezech. xxviij. Eleuatũ eſt cor tuũ ⁊ dixiſti. deꝰ ego ſum: eſt peccatũ mortale. Hãc vanãgloriam habuit Herodes: contentus vt ſibi darent diuine laudes ⁊ a ſubditis teneret vt deus. O vanaglorioſe Herodes quid ſecutũ ẽ: Venit angelus dei eũqꝫ percuſſit. Et effectus ẽ venter eiꝰ verminoſus: vt habetur Act. xij. ¶ Scđs modus dr̃ iactatiuꝰ. Et dicitur a. ſ. Doc. vbi. ſ. Cũ quis gloriat ⁊ cupit laudari de aliqua re: que ẽ peccatũ mortale: vt vindicator: qđ fecerit vindictã: luxurioſus: qđ habuerit ſuum intẽtum blaſphemus de blaſphemia ⁊ huiuſmodi: ſemp ẽ peccatũ mortale. Contra quos ps. li. Quid gloriaris in malitia qui potẽs es in iniqtate. ¶ Tertiꝰ modus vanaglorie dicitur lucratiuus ſm dñz Antoninũ. Cũ quis cupit videri glorioſus ⁊ famoſus vt poſſit cum fraudibus iniuſte rapinare ⁊ lucrari: vt artifex i ſuo artificio: mercator in ſuis mercantijs: doctor in ſuis iniuſtis conſilijs. hoc eſt mortale. ¶ Quartus modus dicitur teſtimoniatiuus ſm ſ. Doc. vbi ſ. Cum quis preferat teſtimoniũ hominum teſtimonio dei. ſicut illi de quibus dicitur Jo. xij. Dilexerunt magis gloriam hominum qꝫ dei. qđ. d. Antonius in omnis mortalium cura. ſic exponit. Qñ vanaglorioſus plus diligit illã gloriam quam querit: aut opinionez hominum qꝫ gloriam dei: mortaliter peccat. Et hec eſt magna ſtultitia. Unde Hiero. Si vitam tuaz in ore hominum poſueris: modo paruus: modo magnꝰ: modo nullus habeberis. ¶ Quintus modus dicitur directiuus ſm. d. Antoninuz. Cũ quis ad laudẽ ⁊ glorĩ

am humanā dirigit operatiōes ſuas ēt bonas orationes. miſſas. elemoſinas. ieiunia ⁊ huiuſmodi oia faciēs ad laudē ⁊ gloriā tpalem: ⁊ ad hūc finē oīa dirigēs: ē peccatū mortale. Hac videntur habuiſſe Romani vt ait Augu. v. de ci. d. c. xij. Ueteres ꝑ ꝓinqȝ romani laudis audi pecunie liberales erant ingētē gloriam: diuitias honeſtas volebant. Hanc ardentiſſime dilexerunt: ꝓpter hanc viuere voluerunt: ꝓpter hanc mori non dubitauerunt. Ceteras cupiditates huius vni⁹ ingenti cupiditate ꝓſſerūt. h ille. ¶ Sextus modus dr̄ offenſiuus ſecundum dominum Antoninum. Cum quis vt conſequatur quamcunqȝ gloriam vel laudem etiam paruam ⁊ minimam: eſt paratus offendere deū vel eccleſiam per peccatū mortale ⁊ hoc eſt ſm theologos cōſtituere vltimū finē in gloria vel laude i. vt quis cōſequat̄ illā nō curat de diuinis ꝑceptis vel eccleſie. peccat mortaliter. Sicut mulier nō curās intereſſe miſſe q̄ñ ex precepto tenet̄: dūmō poſſit ꝯſequi finē laudis ſui ornamēti: et ſi poſtea audiret: tñc peccat mortalr̄: q: erat diſpoſita poti⁹ deficere amiſſa: q̄ȝ ab ornatu. ¶ Septim⁹ modus dr̄ ꝯtēplatiu⁹. Et h cū qs ſuis ſocios: vanitatibus ⁊ ornamētis ⁊ alijs ornatōib⁹: vt diuiſijs. famul. ragacijs. pōpis. ornat̄. floribus ⁊ huiuſmodi: cupit ita apparere: vt velit carnaliter alijs extra matrimonium placere: omni vice ē peccatū mortale. ¶ Octauus modus dicitur amatiu⁹ ſm. d. Antoninū. Cū quis magis diligit rē de qua cupit apparere ⁊ glorioſus videri q̄ȝ deū: vt amans amplius filios in quibus cupit videri pulchritudinē: ſcientiam. dignitatē: equꝫ ⁊ huiuſmodi. Ideo Jere. ix. Non glorietur fortis in fortitudine ſua: nec dines in diuitijs ſuis. ſed ī hoc glorietur qui gloriatur ſcire ⁊ noſce me. h ille. ¶ Nonus modus dicitur deſpectiuus. Cum quis cupit videri glorioſus ⁊ iactāter q̄rit apparere ad h vt proxim⁹ notabiliter deſpiciatur: vel notabiliī dāniſicetur: eſt peccatum mortale. ¶ Decim⁹ modus dr̄ inobedītiuus. Cū. n. dicat. Gre. xxxi. mora. ⁊ ſanctus Doctor xxij. q. xxxij. ar. v. q̄ inobedientia eſt filia vanagloric. Ideo dum quis vult ita glorioſus videri: q̄ nemini ſit ſubiectus: propter quod contemnit honeſta iuſſa ſuorum maiorum: vt prelati: patris vel matris mortaliter peccat. ¶ Undecimus modus dr̄ ſcādalizatiu⁹ Et ē cū aliqs vel aliqua ita cupit videri ⁊ apparere glorioſus vel

glorioſa: ⁊ acceptus in odiis ho-
minum ſiua pompoſitate vel pul-
chritudine: vel aliis rebus in qui-
bus videri appetit: ꝙ licet nō in-
tēdat deducere alios ad honeſta
tem: tñ ſe credit probabiliter vel
ſcit ꝙ ſuis politiis: ornamentis ⁊
apparatibus ſupfluis ⁊ vanis: ali
quem vel aliquā debere capi aut
cadere in ruinam ⁊ ſcandalū mor
talis peccati: ⁊ nihilominus nō cu
rat: ſʒ vult hoc modo videri ⁊ ap
parere: peccat mortalit̄. hec di.
Anto. Et Mat. xviii. Ve homi-
ni illi per quem ſcandalm̄ venit.
¶ Secūdus modus dicitur reli-
gioſitiuus ſm̄. d. Anto. Et eſt quā
do aliquis: vel aliqua: religioſi ſta
tus: vel quaſi religioſi: vult in va
nis ⁊ exceſſiuis ornatimis que ſūt
contra ſtatum humilitatis ei⁹ ap-
parere ⁊ videri. In his vt in plu-
ribus ⁊ quaſi ſemp ē mortale hu
iuſmodi: quibus illā gloriam que
rit: eſt oppoſitum ſuo ſtatui. Hec
aduertant vani preſbyteri: religio
ſi: ſanctimoniales: ⁊ pſbyteræ.
Sed ⁊ in aliis multis caſibus eſt
veniale quos omitto. Cauendū
igitur eſt a tam nephando ⁊ mali
gno ⁊ horribili vitio. Nam vt ait
Auguſtinus ſuper. ps. Inanis glo
ria huius ſeculi: fallax eſt ſuauitas
⁊ infructuoſus labor: ⁊ perpetu⁹
timor: ⁊ periculoſa ſublimitas: ini
tium ſine prouidentia. finis cū pe
nitētia. hec ille. Et Hiero. ad Ne
potianū. Caue ne offenſaʒ dei po
pulorum laude ꝯmittas. hec ille.
Sic enīʒ facienti dominus Jeſus
dabit gloriam celeſtem: ⁊ eternaʒ
gloriam angeloꝝ ⁊ ſctōꝝ. Amē.

¶ Feria ſecunda in quadrageſi
ma. De detractiōe. Sermo. xix.

Miſerere mei domi-
ne fili David. filia
mea male a demo
nio vexat̄. Mat.
xv. Caput ⁊ prin-
ceps vniuerſalis oīum detracto-
rum eſt diabolus infernalis: belze
bub noīatus. De quo Luce. xi. di
citur. In belzebub principe demo
nioꝝ eicit demonia. Et ſicut filia
cananee de qua hodie in euange
lica lectione tractatur corporalit̄ a
demonio vexabatur: ita ⁊ anima
cuiuſlibet infeliciſſimi detractoris
a diabolo poſſidetur ⁊ ꝯmouet̄:
vt diuerſis variiſqʒ modis proxi-
mi famā ſtudeat denigrare. Qui
a tam horrenda hui⁹ tartarei prin
cipis vexatione nunqʒ poterit li-
berari: niſi prius nephandū ſcele-
ris ipſum peniteat: famāqʒ reſtitu
at. Et tunc neceſſe eſt illum añ be
nigniſſimi ieſu pedes ꝓſterni: vbi
veniam petens toto corde cū ca-
nanea clamet. Miſerere mei do
mine ⁊c. Filia mea. i. anima mea

vexatur. Que fuerunt verba in euãgelio presenti recitata. In quo tria documenta habem⁹. ¶ Primũ documentum: ꝙ in omni neceſſitate i qua ẽ homo cõſtitutus neq; debet recurrere ad magos ⁊ incantatores: ſ; ad dñm ieſum exẽplo cananee. Hoc tãgit pma euãgelũ pte. ibi. Ecce mulier. ¶ Secundũ documẽtũ: ꝙ debemus cõpati aduerſitatibus proximorum: ſicut apoſtoli faciebant rogantes pro cananea tribulata. Hoc tangitur ibi. Et accedentes diſcipuli. ¶ Tertiũ documentum habetur ibi. Ipſe autẽ reſpondẽs dixit. In quo loco edocemur vt ſimus perſeuerantes in oratione: etiã ſi nõ obtineremus tam cito qḋ petimus. exemplo cananee: que lʒ repulſa eſſet: fideliter tñ perſeuerabat. ⁊ in hac ſancta orationis perſeuerãtia precipue ſtare debet ille qui eſt ligatus peccato detractiõis vt illi remittatur. De qua detractione tria hoc mane conſiderabimus.

¶ Primo. diffinitionem

¶ Secũdo. malignationẽ.

¶ Tertio. ſpecificationem.

¶ Primo detractiõis cõſiderare debemus diffinitionẽ. Ex dictis vtriuſq; .ſ. Doc. xxij. q. lxxiij. ar. i. Et Alexãdri de ales in ſumma. Diffinitio detractionis elicit᷑. Detractio ẽ denigratio fame alteri⁹: per occulta verba ab aliquo maligno plata: vt prauus ⁊ iniquus qs habeat᷑. In hac diffinitione tangunt᷑ oẽs cauſe quattuor. pmo tangit᷑ cauſa formal'. cũ dicit᷑. Detractio ẽ denigratio. Secũdo ẽ cã materialis. cũ dicit᷑. Fame. Tertio ẽ cã efficiens iſtrumẽtalis cũ dr̃. Per verba occulta. Eſt inſuper cã efficiẽs principalis. cũ dicitur. Ab aliquo maligno. Malignus vtiq; ẽ inuidus: cuius filia eſt detractio. Nã vt ait Augu. vij. di. v. vt. s̃. Detractio ẽ filia inuidie. Malignus quoq; ẽ odiũ habens: a quo ſimiliter originatur detractatio. Quarto ẽ cã finalis. cum dr̃. Ut prauus ⁊ iniqu⁹ qs habeat᷑. Naʒ finis detractiõis eſt vt aliqs malus atq; prauus reputet᷑. D. autẽ Albert⁹. ij. ſen. ſic diffinit. Detrahere eſt abſentẽ primum doloſe mordere. Circa quã querunt doctores: vtrũ talis detractatio ſit ſemp peccatũ mortale. Rñdet .ſ. Doc. xxij. q. lxxiij. ar. ij. Et. d. Albert⁹. ij. ſen. Detractatio formaliter eſt peccatum mortale. Et hoc triplici lege probatur.

¶ Primo lege diuinali.

¶ Scḋo lege naturali.

¶ Tertio lege humanali.

¶ Dico primo detractationem eẽ peccatũ mortale lege diuinali. Aug. in primo libro de libero ar-

bitrio. Et s. Doc. pria sce. q. xciij ar. i. dicunt. Lex eterna ē summa rō: cui semp obtēperanū est: tūc sic. Quicūqȝ trāsgredit rōnē sūmā: legē eternā ⁊ diuinā que est ipse deus peccat vtiqȝ mortalissime. Sȝ maledicti ⁊ diabolici detractores transgrediunt frangunt ⁊ dissipāt quantū in eis ē: ipsā sūmā rationē: legē eternē ⁊ diuinā: ergo mortalissime peccāt. Nā ab ipsa rōne summa ⁊ lege diuina ꝓmulgatū ⁊ sancitū ē: q̄ nullus sit tāte audacie ⁊ temeritatis: vt primo suo detrahat. Qð pȝ Exo. xx. Nō loqueris ꝯ. primū tuū falsū testimoniū. In quo pcepto ꝓhibet detractatio sicut ⁊ mendaciū. Et iterū. Exo. xxij. Dijs nō detrahes: ⁊ principib⁹ ppli tui nō male dices. Et Leuit. xix. Nō maledices surdo: nec corā ceco pones offendiculū. Surdo inq̄t. Glo. maledicit q̄ absenti d̄trahit. Et puer. xxiiij. Time deū fili mi ⁊ regē: ⁊ cū detractoribus nō cōmiscearis: q: repēte ꝯsurget pditio eoꝝ. vbi glo. In hoc spāliter vicio: pclitat totū q̄si gen⁹ humanū. Et puer. iiij. Detrahētia labia ꝓcul sint a te. Et sap. i. Custodite vos a murmuratiōe que nihil ꝓdest: ⁊ a detractiōe percipe lingue. Jaco. iiij. Nolite detrahere alterutrū fres mei. Qui detrahit fratri: detrahit legi. Et ad Gal. v. Qð si inuicem mordetis ⁊ peditis: videte ne inuicē ꝯsumamini. ergo d̄tractor mortalissime peccat. ¶ Scdo idē probat lege naturali. lex naturalis vt dicit Doc. s. pria scde. q. xciiij. ar. ij. precipit vt nullus offendat aliū. Et idē habet. ff. de iusticia ⁊ iure. l. iusticia. Alias q̄ offendunt vt inquit. Lactātius. vi. li. c. x. p beluis in manib⁹ sunt habēdi: q̄ hoībus nocēt: q̄ ꝯ ius humāitatis ⁊ phas oē spoliāt. cruciāt. occidunt. extermināt. hec ille. Hoc edificio fundato dicamus sic. Quicūqȝ dānificat ꝓximū notabiliter in bonis naturaliter desideratis sine dubio mortalissime peccat agēs contra ipsius legis naturalis pceptū: detractor āt pessim⁹ dānificat proximū notabiliter in bonis naturaliter desideratis. ergo mortalissime peccat. Inter alia autē bona que quilibet naturalr̄ desiderat est bona fama. Sicut enim ait phs li. de bona fortuna. bona fama est appetitus naturalis naturaliter datus a deo. Nam fama prestātius bonū est: q̄ȝ sint res tēporales. Prouer. xxij. Melius est nomen bonum q̄ȝ diuitie multe. Eccle. xli. Curā habe de bono nomine. hoc enim magis permanebit tibi q̄ȝ mille thesauri ⁊ ꝓciosi magni. Hoc idē s. Doc. xxij. q. lxxiij. ar. ij. Fama

inter res temporales precioſior: eſt: eo ꝙ propinquior eſt ſpiritualibꝰ bonis. Et Alexan. de ales. Fama eſt precioſiſſima omnium bonorum temporaliū. Et. vi. q. i. c. deteriores. dicit ſic. Deteriores ſunt qui vitā moreſq; corrumpunt: his qui ſubſtantiam aliorum prediaq; diripiunt. Et Auguſti. xij. q. i. Nolo ait. Qui fidēs conſcientie ſue ſamam negligit crudelis eſt. Propterea philoſophus in libro Neo. ait. Multo grauius fertur: ſi quis honore priuatur: ꝗ̄ ſi ei bona ſua auferantur. Ex hoc Auguſtinus quinto de ciuitate dei probat: ꝙ romani preferebant famam ⁊ gloriam diuitijs ⁊ alijs rebus: propter quam conſequendam: multi propriam vitam ſpernebant. vnde ibidem dicit. Hec illa duo fuere. ſ. cupiditas glorie ⁊ libertas: que ad facta compulit miranda romanos. Ex quibꝰ oībus maniſeſtiſſime pꝫ ꝙ detractio ē peccatū mortale Immo grauius furto. qꝛ p̄ furtuꝫ dānificaṫ ꝓximus in rebus tꝑalibus ⁊ magis vilibus ac trāſitorijs detractione vero aufertur fama que eſt maius ⁊ preſtantius ac immortale bonum. Nempe fama ē corona omniū hominū. Corona pape corona cardinaliū: epōrum: clericoꝝ: religioſorum: fama dico eſt corona omnium imperatorūꝫ: regum: ducum: principum: ⁊ omnium dn̄orum: doctorūꝫ: nobiliū: mercatorū: artificum: contadinorum. Ad quid valerent mercatores: niſi eſſet bōa fama? Fama ē corona coniugatorum: viduarūꝫ: atq; virginum ⁊ adoleſcentularum. ¶ Tertio probatur. ꝙ detractor peccat mortaliter lege humanali. Dicit enim Auguſtinus ad Bonifacium: ⁊ in decretis. di. ix. Quicunq; legibus imperatorum que pro dei veritate ferunṫ: obtemperare non vult grāde acquirit ſupplicium. Et. xiiij. q. p̄ma. Quiſquis preceptis non obtēperat: reus eſt ⁊ debitor pene. Et iterum. xiiij. q. i. Qđ precipitur ⁊ imperatur neceſſe eſt fieri. Et eſt tex. in. c. ij. ⁊. c. ſolite. Extra de maioritate ⁊ obedientia. vbi dicit. Qui nō obedierit p̄ncipi: morte moriatur. Et Paulus doctor gentiū ad Ro. xiij. Hoc idē affirmat. Lex autē ē: oē qđ rōne ꝯſtat. qđ religiōi congruit. qđ ſaluti ꝓficit. vt di. i. c. Cōſuetudo. Et talis q̄nūcūq; dura videaṫ ē oīo obſeruāda: vt. ff. q ⁊ a q̄bus. l. ꝓſperit. Que qdē lex precipit inter alia: vt nullus alteꝝ ledat nec offendat: vt. ff. de iuſticia ⁊ iure. l. iuſticia. Et inſtitu. de iuſticia ⁊ iure. paragrapho penultimo. His ꝓbabitis dicamus. Quilibꝫ faciens ꝯtra p̄ceptū legis hūane

peccat mortaliter: ſʒ malignissim⁹ detractor: agit ɔtra preceptū legis humane: vt. ff. de iniurijs. l. iniuriā. ⁊. l. Jtē apud labeonē cum tribus. paraphis. Sequentibus. Et. C. de iniurijs. l. Qui liberos. ⁊. l. ſi quidē. Inſup ledit ⁊ offendit ꝓximū auferens ei famā. Bono: enim ⁊ bona fama preſert omni lucro: vt. ff. ſi quis amiſſa cā teſtamenti. l. Julianus. Que quidē fama eſt in opinione hoīm. pl⁹. n. eſt validū in opinione hoīum: q̄ʒ qḋ eſt in veritate: vt. ff. de aquirēda hereditate. l. his qui putat. Et ff. ḋ officio preſidis. l. barbarius. Melius eſt. n. nomē bonū q̄ʒ diuitie multe: vt. ff. de verboꝝ obli. l. ſi quis ſtipulatus: in fine. Et. ff. ḋ tutoribus ⁊ curatoribus datis ab his. l. Scire oʒ vbi dicit iuris ɔſultus. Neqʒ facultates: neqʒ. n. ſufficiens dignitas eſt ita ad fidem: vt bona electio ⁊ benigni mores. ergo detractor peccat mortaliter: faciens ⁊ ɔtēnens leges humanas quo ad eaꝝ precepta. Dic mihi o miſerrime detractor. Dic mihi o īfamator: peſſime o criminator: nequiſſime: o lingua viperea: lingua infernalis: o lingua diabolica. reſponde mihi. Quid tanē de tot infamijs: de tot venenis ꝓbis: de tot caninis morſibus eportabis: Quale lucrū: qḋ emolumentum: quā remunerationē ɔſeq̄ris. Certe vidicces flāmas: eterna ſupplicia: mortē ꝑpetuā. Audi Anacletū pontificē. ij. q. vij. c. Accuſatis: ſic dicentē. Si detractores q̄cū cunqʒ grauiter iudicant: ⁊ in ꝑditionis laqueū cadunt: multo magis laceratores atqʒ accuſatores famuloꝝ dei dānant ⁊ in baratrū: niſi ſe correxerint: ⁊ per eoꝝ ſatiſfactōnem ɔdignā egerint pn̄iam: indubitanter cadūt: ⁊ vindicibus flammis exurunt. h̄ ille. Patet hec veritas exēplo Dathan ⁊ Abyron qui detraxerunt Moyſi viro mitiſſimo. his ſubſequuta eſt diuina ſnīa. Nam viui in infernū ⁊ in baratrum eterne ꝑditionis apta terra abſorti ſunt. Et ita de p̄ma parte ſatis.

Secundo principaliter ɔſiderare debemus detractōis malignatiōeʒ. Deteſtandiſſima malignitas hui⁹ vitij triplex occurrit.

¶ Prima dicitur occiſio.

¶ Secunda aſſimilatio.

¶ Tertia excluſio.

¶ Prima igitur malignitas peſſime detractionis dicitur occiſio. Dic mihi o detractor miſerrime. Nōne malignissimū eſt peccatū homicidij: certe ſic. Sed reſpōde mihi occidiſti ne vnq̄ʒ aliquem:

 95

Effudiſti ne vnq̄ȝ ſanguinem hu manū: Auertat deus. Conſidera quid dicis. Abſtuliſti ne vnq̄ȝ bonum nomē: bonā opinionē: et bonam famā alteri? Abſtuli inquaȝ vt verū ꝯfitear. Firmiſſime ergo tene et nullatenus dubites: illuȝ te occidiſſe: cuius famā et opinioneȝ denigraſti. illius ſanguinem pleno poculo cū duabus manibus bibiſti. Et quotiēs detraxiſti: totiēs homicidiū ꝯmiſiſti. Nō aūt verum dicā audi Ezech. ꝓphetam. c. xxij. Viri detractores fuerunt in te ad effundendū ſanguinē: et ſup montes comederūt in te: et ſcelus operati ſunt in medio tui. Audi clarius decretū de pe. d. i. c. Homicidiorum vbi ſic dicit. Qui occidit et detrahit pariter homicida ē: ille corpis. iſte aie. Et. vi. q. i. Sūma iniqtas ē fratres detrahere et accuſare. vñ ſcriptū ē. O is qui detrahit fratri ſuo homicida eſt: et oīs homicida nō hȝ ptē i regno xp̄i. Et Aug. xi. q. iij. Nemo peritorum aut prudentiū putet: ꝙ minus ſit piculū in verbis lingua mētiēdo: q̄ȝ manibus ſanguinē fundēdo. Sȝ q̄d dicis o dñe legiſta. Eſt ne homicida q detrahit alteri? Audiam⁹ legē tuam habes. ff. de manumiſſis in. l. iuſta ca. Infamia equiparat morti. Et Ap̄ſo videt ꝯferre bonā famam vberibus et plagis. imo morti. p. i. cor. ix. Bonum eſt mihi magis mori: q̄ȝ vt quis gloriā meā euacuet. Qui ergo detrahit alteri: occidit. Si detrahis vicino: totiens vicinū occidis: ſi attinenti: attinentē occidis: ſi religioſo: religioſum occidis: et huiuſmōi. ¶ Scd̄a malignitas detractionis dicit aſſimilatio. Quid nā efficieris o miſerrime detractor: dū alteri famā denigras? Nēpe venenatiſſim⁹ ſerpens. Audi Eccl. x. c. Si mordeat ſerpens in ſilentio: nihil eo minus habet: qui occulte detrahit. Vere detractor: tortuoſus ſerpens ē. Audi Bern. ſup can. ſermone. xxiiij. Detractores quodā ſimulato verecūdie fuco: ꝯceptā malitiā quaȝ retinere nō poſſunt. adūbrare conant. videas a detractore alta ſuſpiria premitti: ſicqȝ cū quadā grauitate et tarditate. vultu modeſto: dimiſſis ſupercilijs: et voce ꝯplangenti egredi maledictōem. Et quidē tāto perſuaſibilior: eſt: q̄ȝto creditur ab his qui audiunt: corde inuito: et magis ꝯdolētis affectu: q̄ȝ malitioſe ꝓferri. Doleo inqt vehemēter ꝓ eo ꝙ diligo eū ſatis: et nunq̄ȝ potui de hac re corrigē eū Et alias mihi bene cōpertū fuerat ſed p me nunq̄ȝ innotuiſſet: atqȝ p alterum pateſacta eſt res. Veritateȝ negare nō poſſum. Dolens dico. Reuera ita eſt: et addit. grāde d. i

num. Nã alias q̄dē in plurib⁹ va
let. Ceterū in iſta parte vt verum
fateamur minime excuſari poteſt.
hec ille. Nunc ſerpentē ſimulati-
uum deteſtat̄ etiam paganus ille
Ari.ix.Ethi.d. Qui fingit ſe ami
cū ⁊ non eſt: peioꝛ eſt eo q̄ facit fal
ſam monetā. Nēpe ſeditiſſimū ſe
pulchꝝ efficieris. Audi Dauid p
phetā. ps.v. Sepulchꝝ patēs eſt
guttur eoꝝ linguis ſuis doloſe age
bant: iudica illos deus. Nēpe gla
dius vtraqꝫ parte accutiſſim⁹ effi
cieris. Audi Salōnem puer.xxx.
Eſt generatio que p dētib⁹ gladiū
habet. Audi Dauid prēm eius.
ps.lvi. Filii hoīum arma ⁊ ſagitte:
⁊ lingua eoꝝ gladi⁹ acut⁹. Nēpe
efficieris os diaboli. Cuius vt ait
Dauid. ps.ix. Maledictiōe plenū
eſt amaritudine ⁊ dolo ſub lingua
eius laboꝛ ⁊ doloꝛ. Et p̄ius efficie
ris etiā ꝯuiua diaboli. Nam quo
tiens alteri detrahis: hoīes huma
nā carnē incidis: ⁊ i ꝯuiuis demo
nū apponis. vñ Salomon puer.
xxiij. Noli eſſe in ꝯuiuis potato
rū: nec in comeſſationibus eoꝝ q
carnes ad veſcendū ꝯferunt. glo.
Carnes ad veſcēdū ꝯferre: eſt in
collocutione detrahere. Efficieris
itē peioꝛ lupo voraci. Lup⁹ nāqꝫ
parcit aīalibus ſue ſpēi: tu vo im
piiſſime detractoꝛ tam ꝯuerteris
īmanitate: vt nō hoīes humanas
comedere carnes. Hoc eſt q̄ iob
inq̄t.c.xix. Quare pſequimini me
ſicut deus: ⁊ carnibus meis ſatu-
ramini? Et Jere.xix. Unuſquiſqꝫ
carnes amici ſui comedet. Nec ſo
lum amicoꝝ carnes hūanas d̄tra
ctoꝛ comedit: ſed qḋ durius eſt la
cerat ⁊ comedit carnes patris ⁊
matris. vñ Ezech.v.c. Dicit dñs
ad ierlm. Ecce patres comedēt
filios ſuos in medio tui: ⁊ filij co-
medēt patres ſuos. Efficit̄ in
ſup immundiſſim⁹ poꝛcus: qui ſi vi
ridariū ingrediat̄: nō inter floꝛes
⁊ delicatiſſimas herbas ſe repōit
ſed vbi lutū ⁊ fetoꝛē cē ꝯſpexerit:
ſtercuſqꝫ oꝛe reuoluit: ita ſpurciſſi
mus detractoꝛ nō ad virtutes ho
minū ꝯuertit: ſed ad imūda vitia
quibus cibat̄ ⁊ paſcit̄. Eſt iſte vt
poꝛcus ex ꝯuerſatōe hūana eicien
dus. Unde Augu. Quiſqꝫ amat
dictis abſentū rodere vitā. Hanc
menſā indignā nouerit eſſe ſibi.
Et Salomon. puer.xxiij. Cum
detractoꝛibus ne ꝯmiſcearis. picu
loſa eſt eoꝝ ſocietas. Et vt hoꝛribi
lius ꝯcludā: infeliciſſimus detra
ctoꝛ efficit̄ peioꝛ ⁊ inutilioꝛ īferno.
Eccl.xxviij. Utilis infernus poti⁹
eſt: q̄ illa.ſ.lingua neq̄. hec ille.
Nā infernus non ſuſcipit neqꝫ ex
cruciat bonos. detractoꝛ vo neqꝫ
bonis neqꝫ malis pcit. ¶ Tertia
malignitas detractōis dr̄ excluſio.

Excluduntur ſiquidē mordaciſſimi detractores ab accuſatōe ⁊ teſtificatōe. Hoc ꝓmulgatū eſt ī decretis .iij. q. iiij. c. Detractores qui diuina auctoritate eradicādi ſunt ⁊ auctores inimicorum: ab ep̄ali ſubmouent⁹ accuſatōe vel teſtimonio hec ibi. Et .iij. q. v. c. Nullus ſeruus nullus libert⁹: null⁹ īfidelis: null⁹ criminibus irretitus: nullus calūniator. nullus qui inimicitijs ſtudet: nullus frequēter litigans: ⁊ ad accuſandū vel detrahēdū facil'. nulla infamis pſona: vel oēs quos ad accuſanda publica crimina: leges publice nō admittunt epos accuſare ꝑmittunt͛. hec ibi. Neqȝ mirū Ait .n. Apl's. Ro. i. Detractores deo odibiles. Et. ps. 100. In perſona dei ait. Detrahētē ſecreto ꝓximo ſuo: hunc pſequebar. Et ſic patet qȝ grauiſſimū: qȝ deteſtādū qȝ abhorrēdum ſit peccatū detractiōis: ꝓpter qd̓ infeliciſſimi dtractores: primū occidūt: aſſimilant͛ viliſſimis rebus: excludunt͛ turpiter ab eccleſia. ⁊ tandē diuine clemētie odiū incurrunt.

TErtio principaliter ꝯſiderare debem⁹ detractiōis ſpecificatōem. Duodeciȝ nāqȝ ſunt modi in quibus detractor mortal'r deū offendit: quos vt integre de tāto crimīe ꝯfiteri poſſitis inſinuare conabor. ¶ Prim⁹ mod⁹ eſt .d. Alberti in .ij. ſen. Et .ſ. Doc. xxij. q. lxxiij. ar. i. Dicit͛ impoſitiu⁹. Cū qs imponit falſū alteri: dicēdo aliqd crimē mortale cōmiſiſſe: qd ſcit verū nō eē mortal'r peccat: ⁊ tenet͛ ad reſtitutiōez fame: niſi ex h' imineret ſibi magnū ꝑiculū. Idē qn̄ de ſe: dicit mortale peccatū qd verū nō ē etiā ſi timore pene h' diceret. Puta ne reducat͛ ad torturā mortal'r peccat: qr tenet͛ quiſqȝ ſibi de fama ꝓuidē. ¶ Secūdus mod⁹ eſt .ſ. Doc. vbi .ſ. dr additiu⁹. Cū qs narrās peccatū mortale alteri⁹: auget nōbil'r verbis ſuis: ⁊ ſcḋm qȝ auget vel intētiōez h't ſic ē mortale vel veniale. Ut ſi qs diceret Antoniū furatū eſſe centū florenos: ⁊ tñ nō ſunt niſi qnqȝ. dic. Iohēz ꝑcuſſiſſe aliquē duris verberib⁹: q tñ leuit͛ ꝑcuſſit: mortal'r peccat. Et ſi illud qd addit ē falſum ⁊ nōbile tenet͛ ad reſtitutiōem fame. ¶ Terti⁹ mod⁹ eſt .ſ. Doc vbi .ſ. dicit͛ reuelatiu⁹. Cū qs peccatū alteri⁹ mortale ⁊ verū ſȝ occultū manifeſtauit alijs tūc peccat mōtal'r qn̄ dicit ex maliuolētia intēdēs īfamare eū: q: fac̄ ꝯ legē euāgelicā dicētē. Si peccauerit ī te fr̄ tuus: vade ⁊ corripe eū inter te ⁊ ipm ſolū: ⁊ tenet͛ ad reſtitutiōem fame quātū pōt niſi p aliam viā eſſet publicatum. ¶ Quartus modus ſcḋm.

.ſ.Doc.vbi.ſ̄.dr̄.ꝯuerſiuꝰ.Cuꝫ illud qḋ ē bonū:vipuia Petrus dat elemoſynā: diſcurrit ad indul/gētias:frequētat eccleſiā:audit de uote diuina officia:aliqs dicit ma la itētiōe factū:vt ꝑ hypocriſiꝫ:ſu pbiā:vanagliam:itēdēs diffama re:moꝛtalr̄ peccat:nō tn̄ tenet ad reſtitutionē fame. Ōēs.n.debent ſcire intētionē ⁊ finē agētis bona opa:cognoſci nō poſſe:ideo neqꝫ credi dꝫ.¶ Quītꝰ modus ſm̄.ſ. Doc.vbi.ſ̄.⁊.d. Alber.in.ij.ſen. dr̄ negatiuꝰ.Cū narrat de aliquo ꝙ eſt rectus ⁊ iuſtꝰ ⁊ elemoſyna/rius:deuotus ⁊ huiuſmodi bona opa faciēs:aliqs itēdēs detractio nē ⁊ fame diminutionē dicit non eſſe verꝫ:moꝛtaliter peccat:lꝫ idi/recte detrahat. ¶ Sextꝰ modus ſm̄.ſ.Doc.dr̄ taciturnus. Cū que/rit de ꝯuerſatiōe alicuius:vt exhi beat ei aliqḋ beneficiū vl̄ officiū. Et Petrus ſciēs multa bona de illo ex quibꝰ ad tale officiū iudica ret aptus:malicioſe tacet ne ꝯſe/quat illud:moꝛtaliter peccat:lꝫ i/directe detrahat. Idẽ de puella nuptui tradēda:de qua cū ſit vir tuoſa malitioſe tacet eius bonū:ne tale matrimoniū locū habeat: moꝛtale peccatū ē.vn̄ Gilbertus poꝛretaneus egregie dicit. Grauis rapacitas:cū verā alterius glīam ⁊ ſi mēdacio nō coꝛrūpis:ſilent.o

pꝛeterio.Tuos.n.excellētā ꝑpetuā ſemꝑ cogitās:alienā obſcuras. h ille. ¶ Septīmꝰ modꝰ.ſm̄.ſ.doc. vbi.ſ̄.dr̄ ſcriptiuꝰ. Cū qs cōpo/nit ⁊ ſcribit cedulas: cātilenas: vl̄ ſonetū:ſuꝑ aliquo crimine alicuiꝰ: falſum vel etiā veꝝ:ſed occultuꝫ: ſed vt diffamet:moꝛtaliter peccat. Silr̄ lꝫ qs nō fecerit:tn̄ inuenit ⁊ manifeſtat vt diffamet:moꝛtaliter peccat.Sꝫ ⁊ ꝯficiēs huiuſmodi li bellū famoſum meret quadrupli cē penā. Pꝛimo ſi agat crimina/liter ſm̄ leges ē pena capitis:tam ꝯ illū qui fecit:qꝫ ꝯ illū qui inue/nit ⁊ nō coꝛrupit:vel iuētū alicui reuelauit.C.de famoſis libellis.l. vnica.⁊ in.c.Si q.v.q.i. Si quis famoſum libelluꝫ:ſiue domi:ſiue in publico:ſiue in quocūqꝫ loco: ignarus repit:aut coꝛrūpat pꝛiuſ ꝙ̄ alter inueniat:aut nulli fateat in uentū. Si vero nō ſtatim eaſdem cedulas vel coꝛrupit vel igne cō buſſerit:ſed vim eaꝝ deloſe ma/nifeſtauerit:ſciat ſe:quaſi auctoꝛẽ huiuſmōi delicti:capitali ſnie ſub iugandū. Huiuſmodi aūt libellus alterius opinionē nō ledit . Hoc iperatoꝛ Valentinianus ⁊ Vale rius in ꝯcilio eliberitano hec ibi. Scd̄o ſi agat ciuiliter.ſ. ctiōe in iuriaꝝ que nō publici: ſed pꝛiuati iudicij ꝯtinet querelā. C de iniu rijs.l.iniuriaꝝ.ſic puniet ſm̄ iura

mētū actoris: ⁊ taxatiōes iudicis: vt inſtitu. de iniuris. parapho. pe na. Tertio ſi agatur ſm canones: ſic qui libellū famoſum ꝯficit: fla gellet ⁊ excōicetur. in. c. Qui in alterius. v. q. i. Qui ī alterius fa mā publice ſcripturam: vel verba ꝯtumelioſa ꝯfinxerit: ⁊ repertus ſcripturam nō ꝓbauerit: flagellet ⁊ q̄ eā prius inuenerit rūpat: ſi nō vult auctoris facti cām incurrere: hec ibi. Et pōt deponi cū ſit gra ue crimē ⁊ dānatione dignissimū vt in. c. Nunc autē. d. xxv. xl. In foro penitētiali nō abſoluitur niſi prius famā reſtituat. v. q. i. c. Qui dā maligni ſpūs: cū ſit excōicat⁹. ¶ Octau⁹ modus ſm. d. Anto. i ſumma. tractatu de inuidia. dr ſu ſpicatiuus. Dicit. n. Si qs ex ſu ſpitione loquens: aſſerit qđ igno rat iponendo crimē mortale alte ri ex odio vel loquacitate videtur mortale. Nam nemo dʒ aſſerere qđ ignorat. ff. de edilitio edito. l. Si qs. parapho vltio. Sec⁹ ſi ex loquacitate diceret ſe audiuiſſe ta le crimē. ¶ Non⁹ modus ſm. d. Antoninū dr accuſatiuus. Cū ali quis denunciat crimen alteri⁹ etiā verū: vel accuſat non zelo iuſticie ⁊ virtutis aut correctionis: ſed ex odio ⁊ maliuolentia: peccat morta liter: ſed non tenetur ad reſtitutio nem fame: ſi ſeruauit ordinem iu ris. Ecōtra ſi accuſauit de falſo te netur ad reſtitutionem fame. Si autē ſignificauit peccatū alterius etiā occultū prelato: vel patrifa milias: vel ꝯfeſſori: aut alteri vt poſſit prouideri aut emēdari: ſer uatis circūſtantijs debitis: eſt cha ritas ⁊ meritū. Idē pro auiſatiōe: vt caueatur ꝯuerſatio alicuius vi tioſi ne inde plures ificiantur. ¶ Decimus modus ſm. d. An tonium dr relatiuus. Cū aliquis refert peccatum mortale alterius: lʒ ſit publicum: tn̄ mouetur ad re plicandū ex odio: mortaliter pec cat. ¶ Undecim⁹ modus ſm. d. Antonium dicitur ſecutiuus. Cū quis peccata aliorum falſa dicit: gratulandi cauſa ⁊ truſandi. ſʒ cre ditur: ⁊ ſequitur infamia: mortali ter peccat: licet nō faciat intētiōe infamādi. ¶ Duodecimus mo dus ſm. d. Antonium dicit audi tiuus. Cum quis incitat aliquem ad infamandum aliū: ⁊ audit libē ter: ſibiqʒ placet: talis diffamator vtiqʒ mortaliter peccat. xi. q. iij. c. Non ſolum ille reus eſt: qui fal ſum de aliquo profert: ſed etiam qui cito aurem criminib⁹ prebet. Ratio ſʒ Hiero. quia nemo in uito auditore libenter loquitur. Unde Bernar. Detrahere aut detrahentem audire: quid horum dānabilius ſit non facile iudico.

Poſſet etiam peccare mortaliter audiens detractorem: ⁊ nõ admonens aut reprehendens: maxime ſi ex officio tenetur: eo q᷑ eſt ſubditus eius. Quando autem quis tenetur reſtituere famam: ſi verũ dixit: dicat ſe male dixiſſe. Si falſum: falſe dixiſſe. Si ille de quo infamia facta eſt ſciuit: peccat veniaꝫ detrahens. Si neſciuit: nõ peccat. Audiſtis chariſſimi huius periculoſiſſimi vitij varias ſpecies.

Emendate voſipſos: frenate linguam: ⁊ vt Hierony. ait. Prius ad limã q̄ȝ ad linguam verba veniant. Hoc certe peccatuꝫ eſt quo maior pars mundi: in omni cõditione ⁊ ſtatu ſeculari aut religioſo damnatur. Audite decretum ſanctum. vi. q. i. c. Ex merito. Caueat vnuſquiſqȝ ne linguam aut aures habeat prurientes: ne aut alijs ipſe detrahat: aut alios detrahẽtes audiat. Sedens. ſo. inquit aduerſum fratrem tuum loquebaris detrahendo: ⁊ aduerſus filium matris tue ponebas ſcandalũ. Parcant ſinguli detractioni lingue: cuſtodiantqȝ ſermones ſuos: ſciãtqȝ cuncta que de alijs loquũtur: ſua ſententia iudicabuntur: hec ibi. Preſtante ieſu dño qui ẽ benedictus in ſecula. Amen.

¶ Feria ſecũda ſcđe dñice. De mendacio. Sermo. xx.

Vos de hoc mundo eſtis Joh. viij. Cogitanti mihi atqȝ aĩo mẽ repetenti: cur deus oĩpotẽs a principio linguã hoim tradiderit: reperio tandẽ cãm fuiſſe potiſſimã vt ĩ diuinis laudibꝫ ac pnũciatiõe veritatis eã iugiter exercerẽt. Sꝫ tãta ẽ hodiernis dieb⁹ humana miſeria: vt multi ſe ſerta veritate ſeſe falſitatib⁹ ⁊ mendacijs immiſceãt. Ex hoc pfecto dyaboli imitatores ⁊ filij effecti ſunt: q̄ mẽdax ẽ ⁊ pater ei⁹: vt dicit ſaluator. Jo. viij. Cõtra quos inuehit Dauid ſymphonides egregi⁹. d. Ut qd diligitis vanitatẽ ⁊ queritis mendaciũ. Hi pfecto nõ ſũt de parte: ſꝫ de hoc mũdo ſũt: vt innuũt verba aſſumpta ⁊ ĩ hodierno euãg. recitata. In quo tria ſingularia documẽta notant. ¶ Primũ documẽtuꝫ ẽ: q̄ multi ſũt q̄ nolũt conuerti ad deũ: ⁊ tñ benigne vocat eos: ſꝫ veniet tp̄s q̄n cupiẽt conuerti ⁊ nõ poterũt: q᷑ de⁹ recedet ab eis grãm ſubtrahẽdo: ⁊ ſic ĩ pctõ morieñ. Hoc tãgit p̄ma pte euãgelij. ib. Ego vado ⁊c. ¶ Scđm documẽtũ ẽ. q̄ multi veritatẽ nõ itelligũt neqȝ capiũt: q᷑ de hoc mũdo ſũt. i. mũdanis reb⁹ totaliter occupati. ibi. Et dicebat eis. vos de deorſuꝫ eſtis. ¶ Tertiũ documẽtũ ẽ: q̄ bene.

operant ꝛ viuūt ſoli nō ſunt: ſed hūt deū cum ſeipſis. Hoc tangit̃. ibi. Qui me miſit mecū ē: ꝛ nō reliqt me ſolū: q: que placita ſūt ei facio ſemp vitādo maxime mēdacium. Hec q̄ mēdacio tria ↄſiderabim⁹.

℄ Primo grauationem.

℄ Secundo pniitionem.

℄ Tertio ſpecificationem.

℄ Primo cōſiderare debemus mendacij grauationē. Pro cui⁹ declaratione ſciendum eſt ſm. ſ. Tho. xxij. q. cx. ar. iij. ꝙ omne mē daciuȝ ē peccatuȝ: q: eſt maluȝ ex genere. Eſt eni act⁹ cadens ſuper indebitā materiā. vnde Augu. in lib. ↄ mēdaciuȝ. Et i lib. Enchi. Et xxij. q. ij. c. Mihi autem ꝛc̃. Primū in fine dicit. Mihi aūn nō ab ſurde videt̃ oē quidē mēdacium eſſe petm̄. Et Iſidorus in ſinoni mis. Et. xxij. q. ij. Oē genus men dacij ſūmopere fuge: nec caſu: nec ſtudio loq̄ris falſum: nec vt pſtes mentiri ſtudeas: nec alicꝫ fallacia: vitā alicui⁹ defendas. Tunc men daciū i oib⁹: ꝫ ille. Ubi nō. ſm. ſ. Tho. xxij. q. cx. ar. ij. Et. ſm. d. Al bertū in. ij. ſen. d. xv. Et Ray. ac etiā Aug. i. ps. v. Et i decretꝫ. xxij. q. ij. c. Ne q̄s ꝙ mēdacium ē tri plex. ſ. iocoſuȝ. qđ ē cū aliqs mētit̃ cā ſolatij. Officioſuȝ. cū aliqs mē tit̃ cā vtilitatis ꝓprie vl' alteri⁹ ipa lis vl' ſpūalis ſine dāno alteri⁹ Et. hec mēdacia. ſ. iocoſa vel officio ſa ſunt peccata vēialia. Tertiū mē daciuȝ ē pniitioſuȝ. i. funeſtū. i. ſcele ratuȝ. ſm papiā. Et tā graue ē vt ſit peccatuȝ mortale: qđ triplici ra tione declaro.

℄ Primo rōne prohibitionis.

℄ Secundo rōne peruerſionis.

℄ Tertio rōne infectionis.

℄ Dico primo ꝙ mēdaciū pni tioſuȝ ē petm̄ mortale rōne ꝓhibi tionis ſic. De⁹ q̄ eſt veritas ꝑma: ſūma: ꝛ icreata: ꝓhibet mēdaciū pnitioſuȝ: ergo pnitioſuȝ mēdaciū ē petm̄ mortle. Añs ꝓbat̃. Qꝛ mē daciū pnitioſuȝ ē ↄ ꝑceptū. viij. le gis. vbi dr̃. Exo. xx. Nō loq̄ris ↄ ꝓximū tuū falſū teſti. Leui. xix. nō mētiemini. Exo. xxiij. Non ſuſci pies vocē mēdacij. Et ibidē. men daciū fugies. Eccl'. vij. Noli velle mētiri oē mēdaciū. Aſſiduitas. n. illi⁹ n̄ ē bōa. Itez. Ec. iiij. Ne accī pias aduerſus aiaꝫ tuā mēdaciuꝫ. Et ad Col'. iij. nolite mētiri ĩuicē. Et Ja. iij. nolite gl'iari ꝛ mēdaces eē. Et ex h̄ ſcī viri: orabāt ne ↄ ꝓ hibitōeꝫ dei facerēt mētiēdo. ꝓu. xxx. c. vāitatē ꝛ v̄ba mēdacij lōge fac a me. Et Job. xxvij. nō loquēt̃ labia mea iniq̄tatē: nec līgua mea meditabit̃ mēdaciuꝫ. Et ideo ipſe in dn̄o glorians dicebat. xxxvi. c. Et Eccleſia. li. Liberaſti me a la bijs operantium mendacium. Et

Iob reprehendens mendaces aie
bat.xiij.c. Nũquid deus indiget
veſtro mẽdatio vt pro illo loqua
mini dolos? Ex hoc igiť mendati
um ꝑnitioſuȝ ẽ peccatũ mortale:
q2 a deo omnino prohibitum. Et
intantũ ẽ ꝓhibitũ mẽdaciũ: vt dicat
ſ. Doc.xxij.q.cx.ar.iij. Et in q̃oni
bus de malo.q.xv.ar.i. Nullus
debet dicere mẽdatiũ vt ipſe vel
alius euadat morẽ corpalem: vel
quodcunq3 aliud piculũ: vel imũ
ditiá. Et.xxij.q.ij. Ne quis. Et.c.
Faciat hõ.ꝛ.c. oẽ gen⁹.ꝛ.c. Si quis
ad te. Immo adeo ꝓhibitũ eſt: vt
mẽtiri nõ liceat ẽt pro ſalute aiaꝝ.
vñ.xxij.q.ij.c. Primũ eſt.ꝛ ſunt
verba Auguſtini in libro de mẽda
tio.dicẽtis. Ad ſempiternã vo ſa
lutẽ: nemo ducẽdus ẽ opitulante
mendatio. Rõnẽ reddit.d. Alber
tus in.ij.ſen.d.xxxv: q2 mẽdatium
nunq̃3 põt bñ fieri. Q2 ſemꝑ pri
uat ordinẽ ſermonis ac veritateȝ.
verũ ſm.ſ.Tho.ꝛ Agu.xxij.q.
ij. Ne quis: licȝ prudẽter occultare
vitatẽ ſub aliqua diſſimulatione.
nõ tamẽ mẽdatiũ dicẽs. vt exem
pli gratia. queriť homicida a licto
ribus qui fugiẽdo ante me tranſi
uit: querunt illi an viderim illuȝ fu
gientem: ego ponẽs manũ in ma
nica. Rñdeo.nõ tráſiit hac. vel
mouẽs me de loco in quo erã qñ
fugiebat.aio.poſtq̃3 ſum hic nun
me vidi. Et ſic de ſimilib⁹. ¶ Se
cundo probať mendatiũ pernitio
ſum eẽ peccatum mortale: ratione
perverſionis.ſic. Quicunq3 per
nitioſe peruertit ordinem nature.
peccat mortalr. Ordo enim natu
re eſt vt omnia fiant ꝛ operentur
propter finem: vel ad finem. vt di
cit pħs.ij. Metha.ij: de aia ꝛ.ij.
phy. Nã ſemper ipſa natura ope
ratur ꝛ dirigit ad id quod melius
eſt: vt patet.ij.phy.ꝛ.ij.de ſomno
ꝛ vigi.ꝛ.i.ethy. Sed mẽdoſus ꝑ
uertit pernitioſe ordinem nature.
Natura enim ordinauit voces ꝛ
vba vt per ea maifeſteť ver⁹ mẽ
tis conceptus: vt dicit pħs primo
periar. Et Plato in Thimeo ait.
Propter hoc nobis datus ẽ ſer
mo: vt preſto forent mutue volun
tatis inditia. Et.ſ. Doc.in.xxij.q.
cx.ar.iij. Innaturale ẽ ꝛ indebituȝ
q2 aliquis voce ſignificet: id quod
mẽte nõ habet. Et.d. Alber.in.ij.
ſen.di.xxxv. Mendatium grauiſ
ſimũ ẽ inquãtũ eſt priuatiuũ ordi
nis ſm mores ad optimũ finẽ: q ẽ
vitas. vñ pħs dič.iiij.ethy. Mẽ
datiũ eſt ꝑ ſe prauũ ꝛ fugiendum.
Et Augu.in enchi. verba ſunt in
uenta: vt nõ per ea ſe hoies fallãt.
ſed vt ſuas cogitationes ſibi vtili
ter manifeſteť.h.ille. Mẽdoſus
aũt qui dicit mẽdatiũ: nõ ordinat
ſua verba ad iſtũ finẽ: vt.ſ.manif

ſtet viliter ⁊ recte ſuas cogitatio-
nes: ſed ad deceptionẽ ⁊ fraudẽ.
Propterea Augu. viij. xxij. q. ij.
Beat⁹ Paulus paraphe. Ille er
go. Et Tulius diffiniẽs mendatiũ
dicit. Mendatiũ eſt falſa ſignifica
tio vocis cum intentione fallendi.
Quõ ẽt ſit ſcḋm .ſ. Doc. in quolz. vi.
q. ix. ar. iij. Et. xxij. q. ex. art. facto
ſigno ⁊ nutibus. ergo pernitioſe
agit cõtra ordinẽ nature. Et per cõ
ſequens dicens mendatium perni
tioſuz peccat mortaliter. ¶ Ter-
tio probatur mendatium pernitio
ſum eſſe peccatũ mortale ratione
infectionis. Et pro fundamẽto hu
ius rationis notandũ id quod di
cit phs in. ij. pierar. Ait enim. Ve
rum ⁊ falſum ſibi ſunt contraria. ſ.
Doc. in pma par. b. xvij. ar. iiij.
dicit. Verũ ⁊ falſum ſunt q̃ſi ɔtra
ria. Itẽ φ verũ ⁊ falſum ſunt i in-
tellectu: vt pz. iij. de aia. ⁊. vi. me-
tha. vnde ſicut verum ẽ bonũ in-
tellectu. vt dicit Ari. vi. ethy. ſicut
ſuũ formale obiectum: vt patet ẽt
per ipſum Ari. iij. de aia. ſic falſuz
ẽ malũ ipſius intellect⁹ inficiens ⁊
deturpans ipſum cui falſe mendo
ſus adheret. Hoc fundamento po
ſito: ſic dicamus. Illud quod per-
nitioſe inficit ⁊ deturpat intellectũ
eſt peccatuz mortale: ſed pernitio-
ſum mendatiũ inficit ⁊ deturpat
intellectũ: implens ipſum flagitijs
⁊ peccatis. Nã mendatium eſt ra
dix oĩs illegalitatis: oĩs fraudis:
oĩs aſtutie: omnis duplicitatis: oĩs
detractionis: oĩs murmurationis
omnis falſi teſtimonij: oĩs periu-
rij: oĩs inique accuſationis: omnis
hypocriſis: oĩs proditionis. Mẽ
datium dico ẽ corruptio atqz dſtru
ctio oĩs veritatis: oĩs mutue cre-
dulitatis: oĩs fidei: oĩs ſpei: omnis
firme confidentie: oĩs vere amici
tie: oĩs pacti: oĩs pacis: oĩs pieta-
tis: oĩs cõcordie: atqz oĩs firmita-
tis. Unde Hiero. in epl'a. Men
daces faciunt vt vera dicentibus
non credãtur. ergo tale mendati-
um eſt peccatum mortale. Altius
dico: vſqz adeo mendatium per-
nitioſũ eſt ⁊ graue. vt dicat beat⁹
Anſelmus: φ lz de⁹ in futuro poſ
ſit diſpenſare: ſicut fecit filijs iſra-
el quando ſpoliauerunt egyptios
⁊ in aliquibus alijs preceptis poſ
ſit diſpenſare: tamẽ vt dicatur mẽ
datium quodcunqz: vel iocoſum:
vel officioſum: aut pernitioſum: li
centiam aut diſpenſationem dare
non poteſt. Quõ cum ſit pma ⁊
ſumma veritas contra ſeipſum di
ſpenſaret: ⁊ ſeipſum negaret. Un
de Apo. i. thi. i. Fidelis eſt deus:
⁊ ſeipſum negare non poteſt.
Ex his clare innoteſcit mendati-
um pernitioſum eſſe: ⁊ mortale
peccatuz.

S[ecūdo] principali-
ter mendatij conſi-
dere debem⁹ pu-
nitiōez. Ubi notā
dum q̄ iuſtus de⁹
triplici pena punit mendaces
¶ Primo. punitione ſpūali.
¶ Secūdo. punitione temporali.
¶ Tertio. dānatione eternali.
¶ Dico primo q̄ mendax a deo
punitur punitione ſpūali. Nunq̄
enī pōt dicere mēdaciū: q̄n effi-
ciatur fili⁹ dyaboli. Jo. viij. Mē-
dax eſt. ſ. dyabolus pr̄ ei⁹. ſ. mē-
datij. Fuit nāq̄ prius inuentor
mēdatij: vt patet ge. iij. q̄n men-
daciter dixit primis parentibus.
Nequaq̄ moriemini. Ubi Am-
broſius in ſermone dñica abra
am: r habetur in decretis. xxij. q.
v. Cauete. dicit ſic Cauete fra-
tres mendatium: oēs qui amāt
mēdatiū filij ſunt diaboli. Nō tm̄
in vbis falſis: ſed ſimulatis ope
rib⁹ mēdatium ē. Mēdatiū enim
eſt xpianum ſe dicere: r opa xri-
ſti nō facere. Mēdatiū eſt epm
vel ſacerdotem vel clericū ſe pro-
fiteri: r contraria ſic ordini ope
rari. h̄ ille. Et ex h̄ dicit glo. tra-
hitur: q̄ factis ſicut verbis men
timur. xi. q. iij. Eſtimant. Et Aug.
de vera religione ait Ille mentitur
qui vult videri q̄d nō ē. Et hoc
mendatiū in omnonminū gene-
re reperit. Nam iuuenes r mulie
res vane: a planta pedis vſq̄ ad
vticē ſunt plene mēdatijs. alr̄. n. ap
parēt q̄ ſint. In quolibet gradu:
in quolibet exercitio: in q̄libet arte
r ordie hoc mēdatiū reperies. Eſt
vlis mercātia: q̄ oēs ciuitates: oīa
caſtra: oīs angulus: ois apotechas:
oīs dom⁹ iplet. Et ē maior mer-
cātia q̄ inueniat i mūdo. Ubi po.
Oīs hō mēdax. Et i hac mercan
tia oēs ſunt bōi mercatores. O ſi
de quolibet mēdatio ſolueret ga
bella vl' collecta: vtiq̄ dñi tpales
cito diuites efficerent. Hoꝝ ho-
minū mēdoſoꝝ pr̄ r pnceps dya
bolus ē. Propterea xp̄s: Uos ex
pr̄e dyabolo eſtis: r deſideria pris
vr̄i vultis facere. Ille in veritate ab
initio nō ſtetit. Dicam⁹ igit̄ q̄ mē
daces ſunt filij dyaboli: ſubditi
dyaboli: adeo vt a dyabolo gu
bernent: a dyabolo poſſident: a
dyabolo ptrahant: r mēdacibus
dyabolus dūcit. O mirabilis filia
tio. O peſſima ſeruit⁹. O ſubiuga
tio maledicta. O tremēdum regi
mē. O mēdax. Et cur nō cōfunde
ris mēdatia dicē. Cur toties fili⁹
dyaboli efficeris. ¶ Secūda puni
tio vocat tpalis: q̄ vtiq̄ a deo mē
daces puniunt. Sicut eni mēda
ces mētiunt deo vel priorita eis
mentiunt elemēta: cāpi: vinee: ar
bores: poſſeſſiōes: aīalia: vtputa

pecorum: boues: vacce: equi: et huiusmodi. Artes: traffege: et mercantie: atque cetera similia. Multi certe credunt abundantiam bladorum ac vini se congregaturos. et ecce grando et tempestas totum destruit. Et unde hoc? per la bosia. Multi credunt multiplicare greges in pecoribus ac ceteris animalibus. et ecce raptores aut lupi vel mors consumit. Et unde hoc? per la bosia. El sartor. El caligaro. El fornaro. conqueruntur de arte sua: quod lucrum non reddit ut faciebat antiquus. Scis unde procedit? Quia cepisti artem falsificare: et ars etiam ipsa tibi mentitur et non reddit. O quot mercatores et artifices sperant magnam pecuniam lucrari suis mercantijs circuiendo terram et mare cum magnis periculis et angustijs. Et ecce in puncto a stipendiarijs et a tyrannis spoliantur: vel a pyratis bona ipsa capiuntur: vel in mari fortuna seuiente submerguntur. Et unde hoc? per la bosia. Et unde tot inundationes aquarum ac fluuiorum? per la bosia: unde multotiens tot fulgura: tot tonitrua: tot coruscationes: tot flantes venti: tot obscuritates: tot aeris infectiones ex quibus generantur pestes: et morbi. per la bosia. Et quod verum sit audi deum per suos prophetas loquentem. Dicit enim Osee. ix. Area et torcular non pascet eos: et vinum mentietur eis. Et Abacuc. iij. Mentietur opus oliue: et arua non afferrent cibum. Abscidetur de ouili pecus et non erit armentum in presepibus. Et Isa. xxviij. ait. Subuertet grando spem mendatij: et protectionem: aque inundabunt. Et Osee. iiij. Non est veritas in terra. Et infra. Mendacium et maledictum inundauerunt: propter hoc lugebit terra: et infirmabitur omnis qui habitat in ea. Exemplum clarissimum huius punitionis patet in Pharaone Quia sepius mentiebatur Moysi et Aaron promittendo dimittere populum iudaicum ad sacrificandum in deserto quod punitus fuit. Nam omnes aque egyptij fuerunt conuerse in sanguinem calidum. Rane repleuerunt omnes domos et vasa. Cinifes ex puluere exierunt qui terribiliter mordebant. Similiter et infestissime musce apparuerunt: occisa fuerunt omnia animalia egypti. scilicet equi. muli. asini. pecora: boues. vacce. canes. gatte. aues et huiusmodi. Grando seuissima cecidit. Locuste super omnia viridia apparuerunt. tenebre dense et horribiles: per tres dies durauerunt. Insuper et mater ecclesia etiam in temporalibus et spiritualibus punit mendaces. Audi decretum. xxv. q. ij. c. Dicenti. Ea vero que subreptione: vel falsis precibus forsitan impetrantur: nullum suppli-

cantibus reſpõdimi ferre reme dium. Et iſra. Melax. n. pecca to: debet icarere ipratis: B ille. Ecce igitur quõ mẽdaces ſine du bio a deo tẽporalit puniumur: imo qđ grauius eſt deo: poraliter puniunt. Act. v. vb Ananias ꝛ Saphyra mendatip: obato: ſubitanea morte cecierunt. xij. q. i. Dilectiſſimis. Mendaciſſimi ſenes quoqꝫ: ſpũſanct: inſtigante lapidari ſunt Dañ. xij vnde Prouer: xxi. Qui cõgreat theſauros lingua mendacij: vanus ꝛ excors eſt: ꝛ ipingeť a laquis mortis. Et Jere. ix. docuerunt liguam ſuam loqui mendacium: ꝛ iniqua agerent laborauerunt. ¶ Tertia puniuio ceteris grauio: eſt pena eternalis: dignus eſt mendax oĩ pena ꝛ vitupio. Hoc cognouit ꝛ Ariſ. iiij. Ethi. di. Verax eſt laudandus ꝛ mendax vituperãdus. Eccl. xx. Opprobrium neqꝫ in hoie mendacium. Potio: fur q̃z aſſiduitas viri mendacio: pditionem aũt ambo hereditabunt. vñ Dauid. ps. v. Hanc confuſionẽ ꝛ penã eternam mendacibus infligendã p: euidit. d. Perdes oẽs qui loquuntur mendaciũ. Sup quo aũ Auguſtinus. Merito perditur mentiens: qui declinat ab eo qđ eſt: ad id qđ non eſt. Et iterum. Dauid ps. l viij. De execratione ꝛ mendatio annũciabunť in ↄſumatiõe: in ira conſumationis: ꝛ nõ erunt. Et eccl. xx. Et B pena eſt illa mors ſecunda de qua dicit. Sap. i. Os qđ mentitur occidit animam. Et Johãnes in apoč. xij. Omibus mẽdacibus: pars illoꝝ i ſtagnũ ignis ꝛ ſulphuris. Heu miſeri mendaces: quẽ fructũ habent ex eorum falſitatibus: Certe infernũ. Excluduntur a regno dei ꝛ ſocietate ſanctoꝝ. apoč. xxij. Nec intrabit i ea aliquid coinquinatũ ꝛ faciẽs mẽdacium. Quid peius: quid miſerabilius: quid doloroſius: q̃z propter verba que cito tranſeunt: p: iuari tanto bono ꝛ tanta gloria: ꝛ i gehennã mitti i ſulphure ꝛ igne: O terribilis ſententia. O durum verbũ. O crudelis punitio. Aperite aures: o mendaces: o fallaces: o boſardi. Quid finaliter habetis ex tot mendacijs ꝛ falſitatibus veſtris: Certe penam eternam ignẽ eternũ: ſulphur ſempiternũ. guay aquella lingua fallace: guay aqlla lingua boſarda: q: cruciabitur nel foco eterno.

Ertio principaliter mendacij conſiderare debemus ſpecificationes. Circa quã notandum q mendaciũ pernitioſum prout declarat. ſ. Doc. xxij. q. ex. ar. iiij. Cõ

mittitur vel contra deū vel contra
ꝓximū. Cōtra quidē deū duode
cim modis. Cōtra aūt ꝓximū ite
rum duodecim modis: in quibus
ſemper ē peccatum mortale. Hos
oēs modos vt plene de tali crimi
ne cōſcii poſſitis explicare cona
bor. Sꝫ primo dicem⁹ de his qui
ſunt cōtra deū: quoꝝ prim⁹ vocat
fornicatiuus. Cū aliqs dicit deli-
berate fornicationē nō eē peccatū
mortale: ſed licitā: pecat mortaliter.
q: eſt cōtra preceptū diuinū. Exo.
xx. Nō mechaberis. Et ē cōtra ꝓ-
hibitionē eccle: xxxij. q. iiij. c. Di-
cat aliqs. Et. c. Meretrices. Et. c.
In eo. Et. q. vij. c. Nō ſolum. Et
.xxvij. q. i. c. Nubēdi. dī q̄ forni-
catio nulli īpune cōced. f. ¶ Se-
cūdus modus pernitioſi menda-
cij dicitur vſuratiuus. Cum aliqs
aīo deliberato dicit vſurā nō eē
peccatū mortale: ſed licitā: mortali
ter peccat. q: cōtra preceptū dei.
Exo. xx. Nō furtum facies: ⁊ ē ꝯ
ꝓhibitionem eccleſie. xiiij. q. iiij. c.
nec hoc quoqꝫ. Et. c. ſequētib⁹ ⁊
ꝯ ius nāle. ¶ Terti⁹ modus men
dacij pernitioſi dī ſacramētatiuus
Cū aliqs dicit q̄ i hoſtia ꝯſecrata
vl' in vino ꝯſecrato nō ē corpus: ⁊
ſanguis chriſti. mortal'r peccat ⁊
xpm facit mēdacē. Math. xxvi.
Hoc ē. n. corpus meū. Et Jo. vi.
Et. i. cor. xi. Et de ꝯſe. d. ij. c. i xpo.
⁊ ibi per totū. ¶ Quart⁹ modus
mēdacij pnitioſi ꝯ deū dī miſicor-
diatiuus. Cū aliqs dicit deuꝫ eſſe
tante mīe: q̄ oib⁹ faciat mīaꝫ: ſal
uādo eos: lꝫ ſint mortui ī pctō mor
tali: mortal'r peccat ꝯ fidē ⁊ ſcri-
pturā dicētē q̄ in īferno nulla eſt
redēptio. Et ꝯ determiatiōe ec-
cleſie. xij. q. i. c. Scim⁹. Et de pe. d.
i. c. Voluiſſent. Et qui mētiuntur
ꝯ ea q̄ ꝑtinēt ad deum: graui⁹ pec
cant q̄ꝫ in reliqs mēdacijs: vt ha-
bet. xxij. q. ij. In ipſarū. Nā in fa
ctis fidei nullo modo mendacium
cadere pōt. xxij. q. i. c. oē. ¶ Qui
tus mod⁹ mēdacij pnitioſi ꝯ deuꝫ
dī ꝯfeſſionatiu⁹. Cū aliquis ī cō-
feſſiōe ſacramētali dicit mēdaciū
de neceſſario ꝯfitēdis: mortaliter
peccat: q: facit iniuriā ſacramento
diuino: ī quo dꝫ eſſe ſimplicitas ⁊
puritas: vt habet ī decretis. d̄ pe.
d. i. ferre p totū. Et dclarat. ſ. Doc.
i. iiij. ſen. d. xvij. q. iij. ¶ Sext⁹ mo
dus mēdacij pnitioſi dī iudicati-
uus. Cū aliqs dic mēdaciū ī iudi
cio īterrogat⁹ iuridice peccat mor
taliter. ſm ſ. Tho. xxij. q. lxviij. et
ſi ſit ꝯ ſe. Et ois fraus ⁊ dolus in
iudicio: vbi iuridice ꝓcedit. habꝫ
vim mēdacij. Sꝫ hāc maām vide
diffuſi⁹ ī piſana. Accuſatio para-
pho. ij. Agit enim ꝯ dei ꝓceptuꝫ.
Exo. xx. Nō falſuꝫ teſtimoniū di-
ces. ¶ Septi. mod⁹ dī ꝓdicatiu⁹.

Cū pdicatoꝛ ī pdicatiōe dicit mē
daciū ſtudioſe moꝛtaliter peccat.
ſm.ſ.Tho.i.iiij.ſen. Quia pdica
toꝛ ex officio ē v̄itatꝭ denūciatoꝛ:
vt pꝫ.xi.q.iij.c.Nolite timere. In
felix aūt pdicatoꝛ ē:q alios illumi
nādo tenebꝛoſus ⁊ reprobꝰ effi
cit̃:imo ad pdicatorē ptinet veri
tatē defendere:aliter pditoꝛ ē ve
ritatꝭ.xi.q.iij.c.Nolite timēr. vbi
dr̃.Mēdaciū q loquit̃:nō ſolū ē
pditoꝛ veritatis:ſꝫ etiā q̄cūqꝫ ve
ritatē nō libere pdicat ⁊ defendit:
ħ ille. Verꝫ ſi mēdaciꝫ diceret ī
pdicatiōe ex ſubreptiōe vel ex ſu
bitatiōe:nō erit peccatuꝫ moꝛtale.
¶ Octauꝰ modus mēdacij pni
tioſi.dr̃ negatiuꝰ. Si fidelis ī pſe
cutiōe poſitꝰ negaret ſe eē xpianū
moꝛlr̃ peccat:q: tal' negatio ē ī ob
pꝛobꝛiū fidei ⁊ r̄ligiōis. Hoc pcm̄
fuit Petri apl̄i negātꝭ xp̄ꝫ Mat.
xxvi. Et vt.d.ſ.Hoc.xxij.q.iij. qñ
aliq̄s īterrogat̃ de fide:ſi taceret
crederet̃:q vel nō h̄ret fidē:vl' q
fides nō eſſet vera:vel alij ꝓpter
eiꝰ taciturnitatē auerterent̃ a fide:
tūc tacēdo:facit ꝯ pceptū affirma
tiuū:qḋ eſt de neceſſitate ſalutis:
loco ⁊ tpe. ¶ Nonꝰ modus mē
dacij pnitioſi ꝯ deuꝫoꝛ̃ īdulgētia
tiuus. Cū pdicatoꝛ pdicat īdulgē
tias falſas tūc moꝛtal̃r peccat:q:
facit ꝯ pceptuꝫ eccl'ie ī Clementi
nis.extra de priuile. c. Religioſi.
vbi eis pꝛecipitur inter cetera: in
virtute obediētie ⁊ ſub ī termina
tione maledictiōis eterne:ne indi
ſcretas īdulgētias pdicēt. ¶ De
cimus modꝰ mēdacij pnitioſi: dr̃
reliq̄atiuꝰ. Cuꝫ aliq̄s oñdit falſas
reliquias ſanctoꝝ:peccat moꝛtali
ter: q: facit adoꝛare ⁊ venerari qḋ
nō eſt. vñ p̄lati nō debēt pmittere
q accedētes ad eoꝝ eccl'as cā ve
nerationis:decipiant̃ falſis figmē
tis:ſic aliqñ occaſionē queſtus fit.
Habent̃ h̃. Extra de religio ⁊ ve
nera.ſcōꝝ.c.Cū ex eo. Et de ꝯſe.
d.i.c.Placuit. ¶ Undecimꝰ mo
dus mēdacij:dicit̃ ꝓpbatiuꝰ. Cū
aliq̄s falſe ꝓpbat ⁊ ꝓmittit bona
populis remanētibus in peccato
moꝛtali: moꝛtal̃r peccat. vñ dñs.
Tre.ij. Ppħe tui viderūt tibi fal
ſa ⁊ ſtulta. Nō aperiebant iniqui
tatē ſuā vt te ad pniam ꝓuocarēt.
Nec tali credēdū eſt.q: eſt contra
deū.xxvi.q.v.Nec miꝝ: aū finē.
¶ Duodecimus modꝰ mēdacij:
dicit̃ miraculatiuꝰ. Cū aliquis di
cit in pꝛedicatōe:talis ſanctus fecit
tale miraculū:vel tot ⁊ tanta mira
cula:ſcienter dico.fingens ⁊ men
tiens:ponendo diuerſas imagīes
cum diuerſis vulneribus:gladijs
⁊ ſagittis:moꝛtaliter peccat. Naꝫ
vt dicitur Job.xiij. Nūquid deꝰ ī
diget nr̃o mendacio:vt ꝓ illo loq̄
mini dolos: Et de modis menda

cū ↄtra deū ſatis dictū eſt. Nunc ad eos qui ſunt ↄtra primū accedamus. Et hi modi ſunt peccata mortalia: q: ſunt ↄ caritatē primi. ℂ Primus ergo modus mēdacij pnitioſi ↄ primū eſt. Cū qs dicit mendacium ex quo ſequitur damnum notabile proximo in rebus temporalibus: ⁊ hoc vel per ſe vl' per alios: eſt peccatum mortale. Qd maxime accidit inter vendētes ⁊ ementes: vel inter ſe alios fraudātes. D. lxxxviij. c. Ejiciēs. ℂ Secundus modus. Cum aliquis dicit mendacium. ex quo homo vel mulier incurrit infamiam peccat mortaliter: quia talis detractio eſt peccatū mortale. Sexta queſtiōne prima. Summa iniquitas. ℂ Tertius modus. Cum aliquis dicit mendacium. ex quo aliquis ponitur in exilium: vel ſuo officio iniuſte ꝑuatur. peccat mortalit'. Cōtra illud. Eccl' iiij. Noli amare mēdaciū aduerſus amicū tuū. ℂ Quartus modus. Cū aliqs dic mēdatiū. ex q̄ familia alicuius incurrit diuerſa nocumenta: vtputa: q: ex tuo mēdacio filij vel alij de familia incurrūt iniurias multas: lȝ non ſint homicide manibus. tñ eorū conſilio ⁊ fraude: vocant' homicide. De pe. di. i. c. Periculoſe. ℂ Quintus modus. Cū aliquis dicit mendacium: ex quo aliquis incarceratur vel in ſeruitutē redigitur mortaliter peccat. Contra ius naturale: quo homines liberi ſunt. iij. Ethicorum. ℂ Sextus modus. Cum aliquis dicit mendacium: ex quo homo in perſona leditur: mortal'r peccat. Cōtra qntū p̄ceptū legis diuine. Eccle: xx. c. ℂ Septimus modus mēdacij pnitioſi ↄ primū. Cū qs dic mēdaciū. ex quo aliqs pp illud mēdaciū peccat mortal'r: vtiqȝ mortal'r peccat: cū ſit cā ſufficiēs mali alterius iuxta tritā ſniam. Qui cāȝ dāni dat dānū quoqȝ dediſſe vr: vt faciunt iuuenes promittētes accipere puellas: ⁊ habitis delectationibus: li damio de li calci ne la panza. Similiter qui mendaciter volunt aliquem ad quodcunqȝ aliud peccatū mortale pertrahere. ℂ Octauus modus. Cum aliquis falſum teſtimonium dicit in iudicio contra proximum: mortaliter peccat. xi. q. iij. c. Abijt. ℂ Nonus modus. Cum aliquis falſe accuſat aliquem mortaliter peccat: quia eſt iniuſta accuſatio. ij. q. iij. per totuȝ. ℂ Decimus modus eſt. Cum aliquis falſe negat debitum: quod ipſe vel alius dare debet: ⁊ tamē ipȝ debitū nouit: mortaliter peccat. Jaco. v. Ecce merces operariorū vroꝝ q̄ fraudata ē a vobis clamat: ⁊ clamor eoꝝ i aures dñi ſa

baoth introiuit. Idem ꝺ negantibus matrimonia occulta vel promiſſiones clãdeſtinas: mortaliter peccãt. ¶ Undecimus eſt aliqs docet falſa ſciẽter in theologia: in medicina: ꝛ alia facultate: in q̃ tractatur de bono hoīs: vel de moribus humanis: peccat mortaliter. vnde Job. xiij. Nos reprehendit d. Prius oſtendens vos fabricatores mendacij ꝛ cultores ꝑuerſorum dogmatũ. ¶ Duodecimus. Cum aliquis nõ veretur publice mentiri: ꝓpter ſcandalũ aliorum peccat mortaliter. ſ. Tho. xxij. vbi ſupra. Sed aduerte vt teiẽ in ſermone de periurio ꝙ oĩs mẽdaciũ leue: iocoſum: aut officioſum: quocunqꝫ mõ iuratum: dṹõ aduertat dicere mẽdaciũ ꝛ iurare ſemꝑ eſt pctm̃ mortale. In alis ãt modis mẽdaciuꝫ eſt veniale ꝑ ſm d. Anto. in libro. Defecerunt. Si ꝑſona que dicit mẽdaciũ etiã officioſum eſt perſona auctoritatis ꝛ magne reputatiõis ſeu fectionis poſſet ꝑ accidẽs tale mẽdacium eſſe mortale: ſi inde ſequeret̃ graue ſcãdalum in mentibus oĩuꝫ. hec ille. His itaqꝫ ꝺ mẽdacio viſis: reſtat vt vnuſquiſqꝫ ad ꝓceptuꝫ apoſtolicuꝫ attẽdat: quo ait Ephe. iiij. Renouamĩ ſpiritu mentis veſtre ꝛ induite nouum hoīem qui ſm deum creatus eſt: iuſticia ꝛ ſanctitate veritatis. Propter qđ deponẽtes mẽdaciuꝫ: loquimĩ vnuſquiſqꝫ vitatẽ cum ꝓximo ſuo. q: ſumus inuicẽ mẽbra. h ille. Dimitte ergo mẽdaciuꝫ o fallaces pctõres. dimitte falſitates. dimitte mẽzonias. Cogitate vera: dicite verũ amplectimini vitatẽ: mendacium oĩo relinquẽtes: vt ſic tot offenſiones dei ꝛ terribiles punitiões effugiatis: atqꝫ corde ꝛ ore renouati: poſſitis eſſe filij illius: q̃ eſt via veritas ꝛ vita: bñdict᷒ i ſecl̃a. Amẽ.

¶ Feria tertia ſcd̃e dñice. De blaſphemia. Sermo. xxi.

VNus eſt pater veſter qui in celis eſt. Mat. xxiij. Nulla eſt creatura in hac mortali vita ꝯſiſtẽs que nõ referat deo laudes ſꝫ modum ſuuꝫ. Oĩa enim quecunqꝫ fecit de᷒ laudãt deuꝫ: vt inqt Aug. in quodã ſmone. Et q̃to ſunt ampliora bñficia recepta: tanto maiores laudes reddi debẽt ipſi ſũmo creatori. Sed ſolus hõ. vt inquit Seneca vigẽs rõne. carere ſe rõe oñdit: dum obcecata mente. deuꝫ a quo tãta bona recepit maledicere ꝛ blaſphemare nõ deſinit. ipugnator ex hoc nature factus q̃ deũ imortalẽ: nõ blaſphemare: ſed vti vera ꝛ indulgentiſſimũ pr̃em laudare ꝛ benedicere cũctos inclinat

dicente themate noſtro. vnus e͂ pr͂ veſter ⁊c̄. Que verba habent͂ in hodierno eua͂gelio in quo tria ſingularia docu͂m͂ta hem͂us. ¶ Primu͂ documētum eſt: q͂ debemus facere ea que a ſacerdotibꝰ ꝯſulunt͂: recta tn͂ ſi ſunt: etia͂ ſi illa ſuis prauis opibus impugnarēt. Hoc tangit͂ pte prima eua͂gelij. ibi. Super cathedra͂ moyſi ⁊c̄. ¶ Scd͂m documentu͂ eſt: q͂ nullus hō in h͂ mundo dꝫ ſe reputare dn͂m ceteroꝝ: ſeu magiſtru͂. vnus eſt.n. magiſter noſter ieſus: ⁊ oēs ſumꝰ fratres. Et tangit͂ in ſcd͂a pte euangelij. ¶ Tercium documentu͂ eſt: q͂ ois qui ſe in h͂ mu͂do humiliat: exaltabit͂ i alio. Hoc tangit͂ ibi: ois qui ſe humiliat exaltabit͂: deu͂ maxime ſi bn͂dixerit ⁊ nō blaſphemauerit. De qua blaſphemia tria h͂ mane videbimus.

¶ Primo. Blaſphemie malignationem.

¶ Scd͂o. Blaſphemie punitōez.

¶ Tertio. Blaſphemie ſpecificationem.

¶ Primo horribilis peccati blaſphemie ꝯſiderare debemꝰ malignatōem. Malignitas horrende atqꝫ deteſta͂de blaſphemie ꝯ͂ deu͂ ⁊ eius ſctōs: nō ſolu͂ eſt pctm͂ mortale: ſed etia͂ eſt pctm͂ grauiſſimu͂: mortaliſſimu͂ atqꝫ maximu͂ oi͂um pctōꝝ. Hanc cōuerſione͂ ponit.ſ. Doc. xxij. q. xiij. ar. iij. Et iteru͂.ſ. Doc. i. iij. pte. q. lxxx. ar. iij. Qua͂ ꝯuerſione͂: p clarior͂ i noticia. q͂druplici rōne manifeſtabo.

¶ Primo. Rōne cāe formalis.

¶ Scd͂o. Rōne cāe efficiētis.

¶ Tertio. Rōne cāe finalis.

¶ Primo dico q͂ blaſphemia e͂ pctm͂ maximu͂ rōne cauſe formal͂ ſic. Illud qd͂ eſt ad maxima͂ iniuria͂: ad maximu͂ vituperium: ⁊ ad maxima͂ derogatōem excellentie bonitatis diuine eſt pctm͂ grauiſſimu͂ ⁊ maximu͂ oi͂um peccatoꝝ: q͂ vnu͂ qd͂ qꝫ principaliter ⁊ maxime tale dicit͂ tale fm forma͂. ij. Phy. Et. vij. Metha. Sꝫ blaſphemia eſt ad maxima͂ iniuria͂ ⁊ vitupiu͂ꝫ excellentie bonitatis diuine. Patet iſta mino: per diffinitōem blaſphemie. Nam blaſphemia fm.ſ. Doc. xxij. q. xiij. ar. i. Eſt derogatio excellētie bonitat͂ diuie. Et fꝫ d. Alb. i. ij. ſcn͂. d. xxxv. Blaſphemia e͂ ipoſitio falſi criminis i deu͂. Et fm Hiero. Blaſphemare eſt ꝯtumelia͂ vel aliqd͂ vitiu͂ inferre in iniuria͂ creatoris. Et iteꝝ fm.ſ. Doc. i. iiij. ſen͂. d. xiiij. In expoſitione litere Blaſphemia eſt ipoſitō alicuꝰ falſi i deu͂: vl͂ ei ſubtrahēdo qd͂ ineſt: vel attribuēdo qd͂ nō eſt. h ibi. Cu͂.n. aufert͂ a deo qd͂ ei eſſentialr͂ ꝯuenit: blaſphemia eſt grauiſſima: dicēdo. Deꝰ nō e͂ iuſtꝰ.

Deus nō eſt miſericors: et talez nāqꝫ modū loquēdi: ſubtrahitur ſeu remouet a deo iuſtia ꝛ mīa que ſunt eſſētiatiſſima o. Et cū attribuitur deo: qđ ei nullomodo ꝯuenit: vt dicēdo. Deus ē iniqꝰ Deus eſt ꝑtialis: talis modꝰ loqn di eſt blaſphemia grauiſſima: qꝛ ī poſſibile eſt: talia in deo eperiri: de quibꝰ in tertia parte huꝰ ſmō nis dicet. ergo blaſphemia ē pctm̄ maximū grauiſſimū ꝛ horribiliſ ſimū oium pctōꝝ. Hec ꝓ dicit a cauſa formal. qꝛ ſumit fema pec cati a diffinitōne blaſphemie: que eſt in genere cauſe formalis. ſm Phm. ij. Phy. Et. v. Metha. vbi dicit. Qđ diffinitio quelibꝫ ps diffinitōis: eſt in gene cauſe formal. ❧ Scđo dico qđ blaſphe mia ē pctm̄ deteſtabiliſſimū rōne cāe efficientis ſic. Illud pctm̄ cuiꝰ cā efficiēs: eſt directe ꝯ deum: eſt grauiſſimū: ſꝫ cā efficiēs blaſphe mie ē directe ꝯ deū. ergo blaſphe mia eſt pctm̄ grauiſſimū. Nā vo luntas derogans ꝛ deteſtās excel lentē bonitatē diuinam: eſt cā effi ciens blaſphemie. Et h eſt directe ꝯtra deū. Prohibet.n. deꝰ horrē dum pctm̄ blaſphemie: cui ꝯuerſa voluntas blaſphematoris ꝯūatur. Nam Exo.xx. Mādat. nō aſſu mes nomē dñi dei tui in vanum. Quanto magis ad blaſpheman dum: vt dicit. S. Doc. Magis.n. in vanū aſſumit nomē dei: q ali qđ falſum de deo aſſerit: qꝫ q per nomen dei aliqđ falſum ꝯfirmat. Ephe. iiij. c. Oīs amaritudo ꝛ ira ꝛ indignatio: ꝛ clamor: ꝛ blaſphe mia tollat a vobis. Idē. ij. Petri .ij. c. Et Iude. i. c. Nō ſolū deus ꝑcipit vt nō blaſphemet: ſed pre cipit ꝛ vult: qꝫ qlibet creatura: ipſꝫ laudet ꝛ bñdicat. Eccl. xxxix. c. bñ dicite dñm in oibus opibus ſuis. Thob. iiij. c. Oī tpe bñdic deum. Propterea Dauid h perpēdēs dicebat. ps. xv. Bñdicā dñm qui tribuit mihi itellectū. Et ps. xxxiij. Bñdicā dñz in oī tpe: ſemꝑ laus eius ī ore meo. Et. ps. cxliiij. Per ſingulos dies bñdicā tibi: ꝛ lauda bo nomē tuū in ſclm ꝛ in ſclm ſcli. Ro. xij. Bñdicite ꝛ nolite male dicere. Dan. iij. c. Benedicite oīa opa dñi dño: laudate ꝛ ſuperexalta te eum in ſecula ꝛc. Patet igit: qꝛ ordo oium creaturaꝝ benedicit ꝛ laudat deum celi ꝛ terre: ſolus tu blaſphemator maledicis. O blaſ phemator ingratiſſime. O blaſphe mator beſtialiſſime: maledicis de um creatorē tuū: ꝯtēnis deū glo rificatorē tuū. cui oīa bñdicūt. vñ Augu. in ſmone vnius matris in quit. Oia q̄cūqꝫ fecit deus: lau dāt deū: Audiſtis in bñdictōibꝰ: ꝛ audiſtis ī oī ſolēnitate qñ legun

nuncq̄ſſ oia laudãt deum celeſtia: terreſtria: angeli: hoīes: luminaria celi: arbores terre. Flumina: maria: quicqd deus creauit ſiue ī celo: ſiue in terra: ſiue ī mari: laudat deum. h̄ ille. Ergo horrēdū pctm̄ blaſphemie: eſt pctm̄ maximum: rōe cauſe efficiētis. ¶ Tertio peccatum blaſphemie eſt pctm̄ maximū. Rōne cāe finalis dicit enim Auic. vi. vij. viij. Metha. q̄ finis ⁊ bonū ūſunt idem. Et Phō. iij. Metha. Rō boni ē rō finis. Et ī .ij. de aīa finis mouet agēs. Ex h̄ habet: q̄ quilibet mouet aliquo bono obiecto ad operādū: ſaltē bono apparēti. Tunc ſic. Pctm̄ mortale q̄nto h̄ȝ mai⁹ motiuū: tanto ē min⁹ vel leui⁹. Et p oppoſitū. Quāto hȝ minus motiuū: tanto eſt graui⁹ ⁊ horribili⁹. Si autem nullum motiuū hȝ: tūc illud pctm̄ eſt grauiſſimū oīum pctōꝝ. Sed ſic eſt q̄ oē pctm̄: aliqd̄ motiuum hȝ: excepto horrēdo peccato blaſphemie. Qd̄ ſic pȝ. Quid mouet te ad ſupbiā? Rn̄. Altitudo vel magnitudo alicuius boni tranſitorij. Quid ad auaritiam? Pecunie ſeu diuitie. Quid ad gulam? Craſſitudo ⁊ delectatio cibi ⁊ potus. Quid ad luxuriam. Delectatio carnis. Quid ad vindictam? Honor. Quid ad accidiam. Requies corporis. Patet igitur: q̄

q̄libet peccatum aliqd̄ bonum motiuū principaliter habet. Naȝ omnes iſti principaliter intendunt bonum vt ſuperbi honorē. Auari diuitias. Guloſi. Craſſitudineȝ: Que omnia ſi poſſent ſine dei iniuria vellent habere. Sed q: non poſſunt: vltro volunt dei offenſaȝ ne amittant iſta. In peccato auteȝ blaſphemie nulla eſt delectatio trahens vel mouens: nulla voluptas: non carnalitatis: non pecunie: non cibi: nō honoris: ergo blaſphemia eſt peccatum maximum atq̄ grauiſſimum. Tum q: principaliter intendit dei vituperiū: tum quia nullū habet motiuū alicuius boni delectabil'. Propterea glo. ſup illud. Ad populū terribilem. Iſa. xviij. c. ſic dicit. Oē pctm̄ blaſphemie cōpatū. leui⁹ ē. Ricardus de ſctō Victore. Sceleſtiſſimū genus peccati ē: cū quis in dei vituperiū delectat. Quid ē ſpūs blaſphemie: niſi affectatio ⁊ dſideriū vituperatōis diuine: h̄ ille. ¶ Quarto ⁊ vltio. pctm̄ blaſphemie ē grauiſſimū rōe cāe mālis. Et declaratur ſic. illud qd̄ viliſſimū ⁊ miſerrimū reddit ſuū ſubiectū: eſt pctm̄ maximū: q: ſpoliat eū ſua dignitate: nobilitate: ⁊ grā: donis ⁊ v̄tutibus: vt pȝ de illo q̄ deſcēdebat ab ierl'm in iericho: qui a latronib⁹ fuit ſpoliatus. Luc. x. Sȝ blaſphemia

reddit ſuū ſubiectū miſerrimū atqꝫ
viliſſimū: ergo blaſphemia ē pctm̄
peſſimū. Probaꝶ minor: Maxi
mū pctm̄ mortale: facit hoīes miſe-
ros ꝛ viles: ꝗ maius pctm̄ magis
facit miſeros ꝛ viles: ꝛ maximuꝫ
pctm̄ maxime facit miſeros ꝛ ma
xime viles: ꝑ regulā Ph̄ li.ij. To
picoꝝ. Sicut ſimplr ꝛ ad ſimplr
ꝛ magis ad magis: ꝛ maxime ad
maxie. Sꝫ blaſſemia ē maximū
pctm̄ vt declarat.ſ. Do.xxij.q.
xiij.ar.iij. ꝛ dictū ē ſupra: ꝗ blaſſe
mia maxime facit hoīes miſeros.
Adeo grauiſſimū ē pctm̄ blaſſe
mia: ꝙ ꝓſupponit īfidelitatē: que
ē maximū peccatoꝝ: qꝛ tollit fun
damentum totius hedificij ſpiritua
lis: vt dic.ſ. Doc.xxij. vbi ſ. Gra
uiſſimuꝫ eſt blaſſemia: ꝗ ſup infi
delitatē addit teſtationē ꝯtinua-
tis.ſm.ſ. Doc.xxij.q.xiij. Grauiſ
ſimuꝫ dico eſt pctm̄ blaſſmie: qꝛ
addit ſup hereſim. Nā hereticꝰ il
la de deo dicit: que vera ſe cre-
dit: ꝗuis erret in fide. Sꝫ blaſſe-
mus illa de deo credit: ne ſcit
eis nō eſſe vera nec dicēs. Gra
uiſſimum īſup ē pctm̄ blſſemie:
qꝛ excedit pctm̄ piurij: ſicut ꝯclu-
dit.ſ. Tho.xxij.q.iij.ar.iij. ī glo.
ſup illud. Blaſſemia tollat a vo-
bis. Ephe.iiij. hic dicit. Peius eſt
blaſſemare ꝗ piurare. Grauiſſi-
muꝫ eſt: qꝛ excedit pctm̄ ydolatrie.

inſtor et bompne-rz

Nā ydolatria honorē deo aufert:
blaſſemia deo vituperium īfert.
Grauiſſimum ē blaſſemia pluſꝗ
homicidium: vt dēs theologi ꝯclu
dunt: ꝛ ꝑ maxime.ſ. Tho.xxij.q.13.ar
iij. Et Alexāder de ales in.ij.ſen.
vbi no. diligenter ꝙ homicidium
ꝛ blaſſemia poſſunt ꝯſiderari du
pliciter. Primo modo ex pte ob
iecti qḋ offendiꝶ: ꝛ ſic maius pec-
catum ē blaſſemia que ē peccatuꝫ
ꝯ deuꝫ: ꝗ homicidiuꝫ qḋ ē pctm̄
ꝯtra ꝓximuꝫ. Scḋo ex pte nocu-
mēti: ꝛ ſic pctm̄ homicidij eſt gra
uius peccato blaſphemie: qꝛ ho-
micidium plus nocet ꝓximo aufe
rēs ſibi vitam ꝗ blaſſemia deo.
Nā deo nullus nocere pōt. Aliꝰ
dico peccatum blaſſemie grauiſſi
muꝫ ē: qꝛ ſupat peccatuꝫ iudeoꝝ.
Nā iudei cōtumelijs affecerunt
xp̄m mortalē: paſſibilē: ꝛ in ſtatu
humilitatis: qꝛ filius hoīs nō venit
miniſtrari ſꝫ miſtrare. Mat.xx.
Sed blaſſemi vituperant ꝛ ꝯfun
dunt xp̄m imortalem ꝛ in celis re
gnantē: vt ait Augu. Itē xp̄s ſe-
mel a iudeis fuit paſſus: crucifi-
xus: mortuus ꝛ lanceatus. Sꝫ tu
o blaſphemator peſſime quātū in
te eſt: ſi xp̄s pati poſſet quotiens
blaſſemas: totiens paſſionē ſuam
reiteras. Quādo blaſſemas capi
ti ſuo ſpineā coronaꝫ īponis. Qñ
blaſſemas xp̄m manibus ad colū

nam ligas: eum duriſſime flagellas. Tua blaſfemia: manus que formauerunt celos clauis traſfodis. Tua blaſfemia: agnum imaculatum i crucem extendis. Tua blaſfemia xpm morte turpiſſima interficis. Tua blaſphemia: longini lācea xpi latus apis. Tua blaſphemia: totus xps patit: totus anguſtiat: totus affligit: ⁊ vndiqꝫ ſanguis fundit: totus ſanguine balneatur. O peccatū maximū. O peccatū horrendiſſimū. O peccatum oia peccata traſcēdēs. Quid maius dici pōt: qd crudelius: qd ſceleratius q̄ dei filium iterū vulnerare: iterū crucifigere: iterū vilipendere. Propterea de talibus ad patrem querit. ps. lxviij. d. Quē tu o pater eterne percuſſiſti. ſ. morte ⁊ paſſione: perſecuti ſunt. ſ. blaſphematores blaſphemando ⁊ vilipendendo: ſuis ipiiſſimis blaſphemijs: ⁊ ſuper dolorem vulnerū meorū addiderunt. ſ. blaſphemias: tanq̄ noua ⁊ recentia vulnera: reiterando meā paſſionem: grauius me vulnerando q̄ iudei fecerūt. vnde Job. xvi. i perſona chriſti dicit. Aperuerūt ſuper me ora ſua. ſ. blaſphemādo ⁊ exprobrātes percuſſerunt maxillā meā . ſ. de nouo. Et infra. Cōſcidit me vulnere ſuper vulnus. O deteriores iudeis. O rabiati canes. O diabolici hoies. O incarnati demones. O proditores dei. O vituperatores virginis matris. O inimici dei ⁊ omniū ſanctorū. O imitatores ſpurij. Nam ſpurius fuit primus dei blaſphemator. vt patet. Leui. xxiiij. Iam perpendere poteſtis grauitatem maximā: horribilitatē peſſimam deformitatem maligniſſimam ſceleſtis blaſphemie: ex quibus oibus pꝫ horrendum blaſphemie peccatū grauiſſimum omnium peccatorū eſſe quadruplici ratione declaratum. ſm quattuor cauſarū genera.

Secundo principaliter horrēdi peccati blaſphemie conſiderare debemus ſeueriſſimam punitionem: licet iuſtiſſimus deus toleret ad tēpus maligniſſimos blaſphematores ſue treuēde maieſtatis nihilominus finaliter ſeueriſſime puniet: ꝑm eorū requirēt demerita: ideo tres leges punientes blaſphemos in preſentiarum adducam.

¶ Prima. eſt lex diuinalis.

¶ Scda. eſt lex canonicalis.

¶ Tertia. eſt lex paganalis.

¶ Prima quidē lex qua puniuntur maligniſſimi blaſphematores eſt lex diuinalis. vnde Leui. xxiiij. c. Precipit dñs dicēs. Educ blaſ

phemium extra castra: ⁊ ponant omnes qui audierūt manus suas super caput eius: ⁊ lapidet eū populus vniuersus. Et ad filios israel loqueris. Homo q maledixerit deo suo portabit peccatum suū. Et qui blasphemauerit nomē dñi morte moriatur: lapidibus opprimet eum oīs multitudo populi: siue ille ciuis: siue peregrinus fuerit. Qui blasphemauerit nomē dñi morte moriatur: hec ille. Punitio inaudita manifestissima est. iiii. R.xix.c. ibi certe p blasphemiā Sennacherib de exercitu: ab angelo interfecti sunt. clxxxv. milia. ❡ Secūda lex est ecclesiasticalis seu canonicalis. Extra de maledicis. c. Statuimus. Ubi habetur q blasphemantē deū ⁊ sanctos penitere. vii. diebus dñicis: ⁊ ipe missarū sollēnijs ante fores ecclesie dz stare: ita q vltimo die nec palliū: nec calciamenta: sz corrigiā circa collū habeat: ⁊ q. vii. sextis ferijs precedētibus ieiunet in pane ⁊ aqua: nec ingrediatur ecclesiā: ⁊ in quolibet dictoꝝ dieꝝ: tres reficiat pauperes: ⁊ si nō pōt tres: saltē duos vel vnum. Et si hoc non pōt: id in penā aliā cōmutetur. Et si predicta renuerit: dz ei interdici ingressus ecclesie: ⁊ in obitu debet carere ecclesiastica sepultura. Insuper talis debet condemnari pena pecuniaria. hec ibi. Et fm Goffre. hec omnia pro tribunali fiūt. Et. xxiiii. q. iii. c. Apostolice auctoritatis exemplo didicimus errantiū ⁊ in errorē mittentiū: spūs tradēdos esse sathane: vt blasphemare dediscant: h ibi. Iustinianus vero xpianissimus imperator: precipit blasphematores: capite puniri: vt pz in Autenticho. Ut nō luxurient̄ cōtra naturā. Collatione. vi. §. precipimus: cū ex his oriant̄ fames: terremotus: ⁊ alie pestilētie. Si enim blasphemie dicte contra hominem nō transeunt impunite: multo magis contra deū. Propterea ciuitates in suis legibus: multas contra blasphemantes statuerunt: licet in executione hodie sopite videantur. ❡ Tertia lex ē paganalis: vt pz Dan. iii. de Nabuchodonosor: q viso miraculo trium pueroꝝ: precepit vt quicūqz blasphemarent cōtra deuz: disperirent ⁊ domus eoꝝ vastarent̄. Idem precipit machometus in suo alchorano. Quicunqz deū vel xpm vel beatā virginem blasphemat: medius diuidatur. Ex his apparet q xpiani sunt deteriores qz sint pagani: qz sint gentiles: qz sint iudei. Nā ⁊ iudei quādo audiebāt blasphemare: statim obturabant aures. ne audirēt blasphemiā: vt patet. Actuū. vii. c. Scindebant ⁊ vestimēta sua in signuz

marime deteſtatiõis: vt fecit Cay
phas. Math. xxvi. c. Heu igitur
quid referam de chriſtianis? Blaſ
phemant deum: virginẽ mariã:
ſanctos ⁊ ſanctas: ⁊ nõ eſt qui re
prehẽdat neqȝ reportet. Et quod
peius eſt: nõ eſt qui puniat. O iu
dices quid dormitis? O quid tar
datis punire blaſphematores dei
⁊ ſanctorum. O rectores. O domi
ni temporales: vbi iuſticia: vbi fi
des: vbi iuſiurandũ: vbi zelus ho
noris dei? Nõne videtis ꝙ totus
creaturarum ordo inuehit minas:
vltiõis arma tollit: vt puniat blaſ
phematores dei ⁊ ſanctorum?
Naȝ aliqui moriuntur fulgure ⁊
ſagittis de celo miſſis: aliqui ſuſpẽ
duntur in aere ex ſeipſis. Aliqui
comburuntur igne celeſti. Aliqui
in aquis ſubmerguntur. Aliqui
interficiuntur: modo bombarda:
modo gladijs: modo deuorantur
a beſtijs. Infernus quoqȝ eoſdeȝ
ſine fine cruciabit. Si enim vt re
fert Greg. in. iiij. libro dyalogorum
Puer quinqȝ annorum blaſphe
mijs aſſuetus a demonibꝰ aſpor
tatus eſt: ⁊ in infernum damnatꝰ:
multo magis blaſphematores: q
pleni dierum ⁊ annorum ſunt: por
tabuntur a demonibus in ignem
ſempiternum. Miles quidam in
Diocesi remenſi: cum quadam
die blaſphemaret deum: ſtatim
percuſſus caduco morbo: coram
aſtantibus cadens: per totam ſe
quentem diem horribiliter ſe di
ſcerpens ⁊ ad terram alliden<s>s:
⁊ ex ore ſpumam euomens: miſe
ram animam expirando diabo
lo cõmendauit. Alius quoqȝ vir
ginem glorioſam blaſphemans:
membratim ⁊ membra illa que in
virgine blaſphemabat amittens
in corpore ſuo: demum deſpera
tus: venter crepuit: ⁊ ſic infeli
cem animam in manibus dyabo
li reddidit. O quanti in anima ⁊
in corpore ad inferos a dyabolo
portati ſunt: propter ſceleſte blaſ
phemie vitium. Quidam habi
tans florentie cum blaſphemijs
delectaretur: dum eſſet in ſocie
tate quorundam: cepit grauiſſi
me deum blaſphemare. Sed
mox dyaboli rapuerunt eum in
aera: ⁊ ſotulares eius ceciderunt
in vno loco: ⁊ caligę in alio: donec
totaliter fuit ſpoliatus: ⁊ non fuit
viſus amplius. Natator quidam
in ſyracuſa: erat magnus blaſphe
mus. Et cum ſemel de barcha ſe
in mare tranquillũ proieciſſet cauſa
natandi: ſtatiȝ ſubmerſus eſt: poſt
modum amici piſcantes ⁊ educẽ
tes de mari mortuum: inuene
rũt cadauer eius totuȝ integrum

preter linguam quam non inuene runt: vt in illo mēbro maxie oſtenderet deus vindictam in quo peccauerat. O mundi iudices iā aperite oculos ⁊ abuſionem conſiderate atq; punite. Nam tanta ē corruptela chriſtianorum vt pro nihilo blaſphement deum: glorioſam virginem mariam: ⁊ ceteros ſanctos: quaſi receperint ab eis iniurias: cū oppoſitum appareat. Nā ipſa virgo maria mater glorioſiſſima continue pro peccatorib⁹ intercedit ⁊ veniam implorat: ⁊ diuinam ſententiam ſuſpendit. Sic ⁊ reliqui ſancti ⁊ ſancte. O q̄z ingratiſſimi. O q̄z maledicti. O q̄z iſelices. O q̄z iſernales ſunt blaſphematores. Cur blaſphemant deū virginem mariā ⁊ ſanctos? Re vera iam didicerunt linguam ⁊ loquelam infernalē. In inferno nō ē aliqua loquela niſi blaſphemie. blaſphemator iam incipit officium inferni: quod eſt blaſphemia: iuxta illud Math. xxvi. Loquela tua manifeſtum te facit. Iuſtiſſime ergo puniendus exterminandus ⁊ corporaliter ⁊ eternaliter cōdemnandus eſt.

TErtio principaliter horrendi pcti blaſphemie conſiderare debemus ſpecificationem. Et vt facilius de tā nephādo ſcelere confiteri poſſitis duodecim modos explicabo: quibus blaſphematores tremendam dei maieſtatem blaſphemant ⁊ cōculcant. ¶ Primus vocatur negatiuus. Cū qs iniuriatur deo dicens. De⁹ non poſſet facere q̄ ego nō faciā vindictam: vel deus nō pōt facere q̄ talis ſit bon⁹ homo: vel bona mulier: vel deus nō eſt iuſtus: non eſt miſericors: non eſt clemens: non ē ſapiens: vel de⁹ nō pōt remittere peccata ⁊ huiuſmodi. In omnib⁹ his eſt peccatū mortaliſſimū ſm Auguſtinum ⁊ Boe. ſ. ſcd̄a ſcd̄e. q. xiij. q̄r auferṫ ab eo qd̄ ei eēntialiter cōuenit. Unde Ber. ſuper Can. ſ. xxij. dicit ſic. Uult ergo nō eē deū: qui; quātū in ipſo ē: aut vult eum impotentē: aut iniuſtū: aut inſipientē eſſe vult. Crudelis plane ⁊ omnino extranea malitia: que dei potentiam: iuſtitiam: ſapientiam perire deſiderat. Qui autem vult deum eſſe iniuſtum vult non eſſe deum. Et qui deſiderat deum non eſſe: non ne quantum in ſe eſt: deum occidit? ¶ Secundus vocatur peccatiuus. Cū qs dicit. Deus peccat vel eſt cauſa peccati. Talis itaq; deum blaſphemat ⁊ mortaliſſime peccat: ⁊ ē hereticus. xxiij. q. iij. Quidam. parapho. floriani. ¶ Tertius eſt opi-

natiuus. Nam qui aliter ſentit de
deo ꝙ̄ credendum ſit ſm̄ ſolā in-
tentionem ꝓprij intellectus deum
blaſphemat. xxiiij. q. iij. c. hereticꝰ
eſt: ſemper peccans mortaliter.
4 ¶ Quartus vocatur itellectiuus.
Cum quis aliter intelligit ſacram
ſcripturam ꝙ̄ ſpiritusſanctus ſug
gerit: blaſphemat deum ⁊ eſt he-
reticus. xxiiij. q. iij. c. hereſis. Un-
de ſemper eſt mortale. ¶ Quin-
tus eſt deprauatiuus. Nam ille q
deprauat fidem trinitatis: vt dicen
do patrem: filium ⁊ ſpiritumſan-
ctum eſſe vnam perſonam: aut eſ-
ſe tres naturas: deum blaſphe-
mat ⁊ mortaliter peccat: ⁊ eſt he-
reticus. xxiiij. q. iij. c. quidam. para
pho. Sabelliani. vnam perſonaꝫ
patrem ⁊ filium ⁊ ſpiritumſanctū
aſtruunt. Arriani diuerſas in tri-
nitate ſubſtantias aſſerunt contra
illud. Ego ⁊ pater vnum ſumus.
Et extra de ſum. trini. ⁊ fi. catho.
c. i. ¶ Sextus eſt imprecatiuus.
Cum quis tanta deteſtatiōe ⁊ pra
uitate inductus. dicit. Maledictꝰ
ſit deus. in deſpectu dei ſic erit:
vel ſic faciaꝫ. mortaliſſime peccat.
¶ Septimus eſt impoſitiuus. Cū
quis dicit. Deus eſt proditor. deꝰ
eſt manigoldus. deus eſt partialis
magis benefaciens illi ꝙ̄ mihi q
bona facio. Reprehendit deum
qui nō ditauit eū ſicut alterum: dā
nat deum: qui mittit ſibi tribula-
tiones ⁊ aduerſitates. exaltat vſu-
rarios: fornicatores: tyrannos ⁊c.
Talis deū blaſphemat: ⁊ mortalil
ſime peccat. ¶ Octauus eſt fortu
natiuus. Cuꝫ quis dicit: ꝙ omnia
que eueniunt: nō ex diuina ꝓuidē
tia: ſed ea fortuna vel caſu eueniūt.
ideo tanta eſt indiſpoſitio ⁊ inordi
natio rerū naturaliū ⁊ ciuiliū: bla
ſphemat deum. Job. xxij. c. Et di
cis. Quid enī nouit deꝰ? Similit̄
qui maledicit ⁊ blaſphemat fortu-
nam: blaſphemat deū. quia maledi-
cit ordinē diuine prouidentie: re-
bus inditum: mediātibus cauſis ſe
cundis. ¶ Nonꝰ ē originatiuus.
Cum quis deteſtatur deum: qui
talem puerum ante baptiſmuꝫ ne-
cat: vel natum ex vtero: ſine ba-
ptiſmo damnat: deuꝫ blaſphemat.
talis ſtultus eſt. vnde Seneca. ep̄la
lxxv. Non affligitur ſapiēs libe-
rorū amiſſione: non amicorū. Eo
dem enim animo fert eorūꝫ mortē
quo ſuam expectat. Hec ille. Preui-
dit enim deus ꝙ tales pueri ſi cre
ſcerent: grauiſſima peccata cōmit
terent: ⁊ ita grauiſſime in inferno
punirentur. ¶ Decimus eſt crea
tiuus. Cum quis dicit ꝙ deus ma
le fecit creare illos quos preſciuit
damnandos: vtputa infideles ⁊ iu
deos ⁊ malos chriſtianos: ex quo
omnino ſunt damnādi: quia per-

ſeuerant in eo℞ malitijs: deũ blaſphemat mortaliter peccans. Ro. ix. An nõ habet poteſtatem figulus luti ex eadẽ maſſa facere. aliud quidẽ vas in honorem: aliud vero in contumeliã. ¶ Undecimus eſt attributiuus. Cum attribuit̃ creature: quod eſt ipſius dei. vt cum quis dicit: ꝙ angelus vel homo creat: vel ꝙ homo principaliter remittit peccata: deũ blaſphemat. Similiter cũ aliquid deitatis attribuitur creature: vt faciunt diuinatores: ſortilegij: inuocatores demonum: de quibus in ſermone de ſuperſtitiõibus blaſphemant deum mortaliter peccantes. vt patet. xxvi. q. v. Epi. ¶ Duodecimus ẽ mẽbratiuus. Cum inmundiſſimus blaſphemus iurat per membra pudenda contra deum: contra chriſtum: contra virginem glorioſam: ⁊ contra ceteros ſanctos ⁊ ſanctas: ſemp mortaliter peccant. Hec nomina cauſa honeſtatis omnitto: ſed peſſimus blaſphemator me apertiſſime intelligit: cum illa quotidie praticet. Et ſi laborioſe conſumptus eſt ſermo imaniſſimi ſceleris blaſphematorum. Reſtat modo o pauperes blaſphematores cum audiueritis hoc grande vitium eſſe mortaliſſimum peccatum: q̃o ſummum ⁊ optimum deum totiens veſtris turpiſſimis verbis: veſtris venenatiſſimis labijs: veſtris diabolicis linguis offendiſtis: vt ad corredeatis. Eleuate iam capita veſtra. Audite Apoſtolum Ephe. iiij. Omnis blaſphemia tollatur a vobis. Emittite ſuſpiria. adducite lachrymas: percutite pectora: geminate ſingultus: Currite ad ſanctam confeſſionem: proſternite vos ante pedes ſacerdotũ: oſculamini terrã: narrate blaſphemias ⁊ tot iniurias deo: virgini ⁊ ſanctis illatas. proponite potꝰ mori q̃ȝ amplius blaſphemando offendere tantam dei. maieſtatem: ſed ſemper eam laudare: ſemper benedicere atqȝ glorificare: glorioſam vero matrem dei ⁊ reliquos ſanctos reuereri ⁊ cordialiter vocare. Sic mutati ⁊ correcti nõ diſfido de vobis: immo ſpero ꝙ clemẽtia dei ⁊ pietate matris: tot veſtrorum peccatorum veniam obtinebitis. hic per gratiam ⁊ in futuro per gloriam. Amen.

¶ Feria quarta ſcõe dominice. De adulterio. Sermo. xxij.

Dic vt ſedeant hi duo filij mei: vnꝰ ad dexterã tuã: ⁊ alius ad ſiniſtrã in regno tuo: Mat. xx. Grandis eſt fiducia eorum. q fidem ⁊ integritatem matrimonij

ſibi inuicem ſeruant: legittimo ⁊
honeſto concubitu filios procreā
tes. Et quia matres que portaue
runt ⁊ lactauerunt: de filijs certio
res ſunt: vt inquiunt iuriſte: ideir
co dulcius amant ⁊ ardentiori ani
mo procurant omni ſollicitudine
vt exaltentur ac ſublimētur. Hoc
autem nobis inſinuat beata vxor
zebedei: que cū filios ex legitimo.
⁊ honeſto matrimonio generaſ
ſet: cupiēs illos pre omnibus ex-
altari: audacter acceſſit ad domi
num ieſum adorans ⁊ dicēs. Dic
vt ſedeant ⁊c. Quod ſine dubio:
tanta cum audacia facere non poſ
ſunt ille que thorum maritale vio
lauere: ac filios ex adulterio genue
runt. Dicamus ergo. Dic vt ſe
deant ⁊c. Et ſunt verba recitata
in hodierno euāgelio. in quo tria
documenta habemus. Et primum
documentū eſt: ꝙ ſancta mater ec
cleſia ſepe de chriſti paſſione mē
tionē facit: vt cordibus humanis
facilius imprimatur: ac firmius.
Hoc tangitur prima parte euāge
lij. ibi. Ecce aſcendimus ⁊c. ¶ Se
cundum documentum eſt ꝙ nul
lus debet ſe intromittere ad obti
nenda eccleſiaſtica beneficia con
ſanguineis. Imminet enim maxi
mum periculum in huiuſmodi de
vitio ſymonie: ꝛ cum maxime pre
ces valeant loco precij. Hoc tan

gitur ibi. Acceſſit ad eū mater fi-
liorū zebedei. ¶ Tertiū documen
tum ē ꝙ illi qui volūt ſedere cum
xpo: ⁊ illi cōregnare in gloriā: ne
ceſſe ē ꝙ bibāt in hac vita calicē
paſſionis ⁊ tribulationis: ⁊ ſi con
iugati ſunt ſeruēt matrimonij fidē
inuiolatā: horrentes peccatū adul
terij. De quo tria cōſiderabimus.

¶ Primo. grauationē.

¶ Secundo. malignationem.

¶ Tertio. ſpecificationem.

¶ Primo cōſiderare debemus
adulterij grauationē. Que vt clarius
cognoſcatur occurrit ante oia breui
ter declarādū qd ſit adulterium.
Pro quo ſciendū ē ꝙ ſctus Tho.
ſcda ſcde: q. cliiij. ar. viij. Et glo. ſu
per Exo. diffinit ſic. Adulterium
eſt acceſſus ad alteram preter ſu-
am. Et dominus Albertus in. ij.
ſen. di. xxxv. dicit. Adulterium eſt
quo coniugalis thorus violatur.
Unde adulterium dicitur ad alie
num thorum acceſſus. veritas hu
ius diffinitionis declarat̄ ab Au-
guſtino libro de decem cordis. Et
in decretis. xxxij. q. v. Nō mecha
beris. i. ne quiſq̄ preter matrimo
nij federa alijs feminis admiſcea
tur ad explendam libidinem. Nā
adulterium facit: qui preter ſu-
am ad alteram accedit. Et. xxxvi.
q. i. lex. Adulterium dicitur quaſi
ad alterius thorum acceſſio. Diſ-

finitur a. ſ. Ambroſio in libro. De
patriarchis. Et in decretis. xxxij.
q. iiij. Nemo. Adulterium ē vbi ce
lebrati coniugis iura temerantur:
⁊ vxoris pudor ſoluitur. Iterum
diffinitur a Gelaſio papa. xxxvi.
q. i. Lex. Adulteriū ē alieni thori
violatio. Et in hac diffinitione cō
currit Hoſti. i ſum. ſua. libro. v. ti.
de adulterijs. Idem ſentit Bona
uentura ⁊ Ricar. Quod aūt adul
terium ſit graue peccatū: imo gra
uiſſimum declaratur, quadruplici
cauſa: quarum.

¶ Prima eſt efficiens.

¶ Secunda eſt materialis.

¶ Tertia eſt formalis.

¶ Quarta eſt finalis.

¶ Circa primam cauſam notan
dum eſt: q̄ cōmittentium adulte
rium ſaltem vna pars habet in ſe
ſacramentum matrimonij: quod
eſt maximū ſignificatione. Nam
matrimonium ſignificat ꝯiunctio
nem deitatis cum humanitate ⁊
ſignificat coniunctōem chriſti cum
eccleſia. vt dicit. ſ. Tho. iiij. ſen. d.
xxvi. ⁊ xxvij. Et hec ꝯiunctio fuit
precognita per Adā. poſt ſoporem
⁊ fabricationem Eue. Gen. ij. dixit
Adam. Hoc nunc os ex oſſibus
meis: ⁊ caro de carne mea. Et. xx
vij. q. ij. c. Lex diuine conſtitutio
nis. Quāobrem relinquet homo
patrem ⁊ matrē ſuam ⁊ adhere
bit vxori ſue: ⁊ erunt duo in car
ne vna. Que verba exponens. ſ.
Paulus. Ephe. v. dic. Sacramē
tum magnum eſt hoc. Ego autem
dico in chriſto ⁊ i eccleſia. Cui cō
cordat Leo papa i decretꝭ. xxvij.
q. ij. c. Cum ſocietas. Hec quidē
coniunctio deitatis ⁊ humanitatis
chriſti ad eccleſiam: ⁊ eccleſie ad
chriſtum nunq̄ fuit ſeparata. vn
de Ephe. v. Viri diligite vxores
veſtras: ſicut chriſtus eccleſiā. Cū
igitur ſacrum ſacramentū matri
monij ſignificet ⁊ repreſentet ppe
tuam illam coniunctionem ⁊ iuio
labilem vnionem: adulterium gra
uiſſimum peccatum eſt: per qd̄ ſe
paratur fides: amor: ⁊ corpus ab
inuicem. Quapropter adulter al
teri adherens peccat contra tam
magnum ſacramentū in quo ē tam
tranſcēdens dignitas ſignificata. ſ.
coniunctionis. deitatis. ⁊ humani
tatis. Peccat adulter contra tam
magnum ſacramentū: in quo ē tā
tranſcendens dignitas. quo eſt ſi
gnificata. ſ. coniunctionis chriſti ⁊
eccleſie. Peccat iterum adulter ꝯ
tam magnum ſacramentū in quo
eſt ſignificata tam tranſcēdens di
gnitas. ſ. vnionis eccleſie ad xp̄m.
Dignitas autem perſone ſm̄. b.
Tho. multum aggrauat peccatum:
quia quanto peccator eſt in maio
ri dignitate tanto grauius eſt pec

catum eiꝰ. vt patet in.ij.ſer. de pec cato in cõi. ¶ Secunda grauitas huius ſceleſtiſſimi vitij ſumitur a cã materiali. Nã actꝰ illius pecca ti eſt grauiſſimus q: exercetur per duos. Et ſic vbi dyabolus in alijs peccatis vnũ per iſtud īterficit du os: vno eodẽqꝫ tempore: imo quã doqꝫ plures interficit ⁊ nuntios ⁊ nũcias: ⁊ tñ creſcit aliqñ vis amo ris: vel potius libidinis: qꝫ p adul terũ procuratur mors coniugis: vel promittit eam accipere in vxo rem mortua coniuge. Quod ſi fe cerit ⁊ mors fuerit ſecuta. eamqꝫ duxerit in vxorem: continue ma nent in peccato mortali: quia ma trimonium nullum eſt propter im pedimentum criminis: ⁊ ſic multi plicantur peccata. Extra de eo qui duxit in matrimoniũ: quã polluit p adulteriũ. c. Significaſti. ¶ Ter tia grauitas adulterij ſumit̄ a cau ſa formali. In quolibet enim pec cato mortali ẽ auerſio a bono icõ mutabili: ⁊ conuerſio ad bonũ cõ mutabile: vt ait Augu. in libro de libero arbitrio: ſed per nullũ pec catum ratio ita abſorbetur ſicut in adulterio propter vehementẽ car nis delectationem: qua ab omi cõ ſideratione dei ⁊ rerum diuinarũ homo abſorbetur: ita vt homo ibi totus efficiatur carneus. Si enim vt ait Hiero. xxxij. q. ij. Cõnubia legitima carent quidẽ peccato: nõ tamen tempore illo: quo coniuga les actus geruntur: pñtia ſpiritus ſancti dabitur: ⁊ ſi propheta eẽ vi deatur: qui officio generatiõis ob ſequitur: ſed alia plura ſunt: in qui bus ſufficit ſola vis hũana: ⁊ neqꝫ res indiget: neqꝫ decet adeſſe pre ſentiam ſpiritusſancti. h ille. Et ite rũ. xxxij. q. ij. c. Quicqd. Quod declarans glo. ibidem dicit. Pro tanto dicitur pñtiam ſpiritusſan cti in illo actu non dari: quia tunc non datur quo ad actum faciendi miracula vel prophetandi. Nam in iſto actu eſt quidam ſtupor men tis: ⁊ homo totus carneus efficit̄. hec in glo. Et hoc oſtẽdit Ariſ. in vi. Ethy. di. Impoſſibile ẽ: hoieꝫ aliquem in ipſa intelligere. ſ. copu la carnali. quãto magis ratio ab ſorbetur in actu adulterij ⁊ mens totaliter auertit̄ a deo ꝓpter inor dinatum amorem. vnde procedit adulteriuꝫ. Iõ Prouer. vi. Qui aũt adulter eſt ꝓpter cordis ino piam. ſ. amiſſo vigore rationis: p det animam ſuam: turpitudinem ⁊ ignominiam congregat ſibi: ⁊ obprobrium eius non delebitur: hec ille. ¶ Quarta grauitas adul terij ſumit̄ a cauſa finali ſic. finis huius mali eſt cõſecutio volupta tis: cui facile poteſt adhiberi re medium. Sed quanto quis poteſt

apponere rēmediū alicui pecca/to ⁊ nō facit:tanto magis ⁊ grauius peccat q: maiori inordinatione volutatio:ſed huic malo poteſt adulter facile remediare:q: ſi habet vxorē pōt ſibi ſatiſfacere. vñ Apoſt.i.Cor.vij. Et.xxxij.q.ij.c. Sicut .ppter fornicationem.ſ. euitandā: vnuſquiſq3 habeat ſuam vxorē. Si nō habet vxorē poteſt ſūmere:q: vt ait idē Apoſt. Melius eſt nubere q̄3 vri.i.incidere i adulterium ⁊ in alias ɔcupiſcentias pernicioſas ⁊ dānatas ipſius voluptatis. Et nō excuſaris ſi dicis:nō poſſem vxori .puidere vl' nutrire filios:ſi haberem dotem ſufficientē: facerem. Melius eſt certe:pati diſpendia in tēporalib9 ⁊ recipere minorem dotem: ⁊ minores pompas facere: ⁊ ſic prouidere anime ſue:q̄3 in talia vitia incidere:pp q̄ dānat hō. Si āt aſſumere nō vlut cū ad hoc nō cogat ſuet caſtitatē. Ex his pȝ adulteriū eſſe grauiſſimum peccatū.tum.ſ. ex cauſa efficienti:tū ex cauſa materiali:tum etiā ex cauſa formali: tumq3 ex cauſa finali. Et ex hac grauitate verificatur illud. Oſee .iiij.c. Non eſt enim veritas: q̄3 vnus mentitur alteri:⁊ nō eſt miſericordia.ſ.ad animam ſuam ⁊ .p ximum:⁊ nō eſt ſcientia dei in terra.rō fidelitatis. Maledictū ⁊ mēdacium ⁊ homicidium:⁊ furtū ⁊ adulteriū inundauerūt.i.habundanter creuerūt ⁊ ſanguis ſanguinem tetigit.ſ. peccatū peccato cumulatur:hec ille. vnde Clemens ait i epiſtola ⁊ habet.xxxij.q.vij. Quid in oibus peccatis adulterio grauius? Secundum nāq3 in penis obtinet locum:hec ille. Nā ɔtra proximū primū penale.i.dignum pena eterna ⁊ morte corporali eſt homicidiū. Scdm eſt adulteriuȝ maius.ſ.furto rapina ⁊ mēdacio ⁊ multis alijs. Grauiſſimū igit eſt adulterium:⁊ tamē nō punit. Rectores autē ⁊ iudices rapinas puas ⁊ furta ſepe puniūt etiā morte:ſed adulteriū minime. Quid igit facitis o iudices o officiales? Cur dormitis? videtis violare ſanctū mrimonium a quo deſcendiſtis ⁊ nō punitis. Mandat vobis deus in teſtamēto veteri vt huiuſmodi lapidetis. Leui.ij. vt infra dicet. Si vis aliter .pcedere: ſic dicas. Adulterium eſt peccatū mortale ⁊ grauiſſimū triplici rōe. Primo rōe .puerſiōis ſic.illō q̄d puertit diuinā ſignificatōē:⁊ xpi ⁊ eccleſie sacrm eſt peccatū mortale:ſed adulterium puertit diuinā ſignificatōem:⁊ xpi ⁊ eccleſie ſacramentū.ergo eſt pctm̄ mortale. Nā mrimoniū ſignificat ɔiūctōē diuinitatis ⁊ humanitatis:⁊ xpi ⁊

eccleſie: iuxta illud apoſtoli Ephe. v. Sacrm̃ hoc magnũ eſt: ego aũt dico in xp̄o ⁊ in eccleſia. Secũdo rõne inductõis ſic. Illud qd̄ i ſuo ſubiecto inducit morté ſpũalez eſt peccatum mortale: ſed adulteriuz inducit morté ſpũalez ⁊ multotiés corpalem vt patet ⁊ patebit ergo adulteriũ eſt pctm̃ mortale. Adulteri.n. ƀm leges debét decapitari. Tertio rõne auerſionis ſic. Illud per qd̄ hõ auertit ſe totaliter a d̄o ⁊ ꝯuertit ſe totaliter ad creaturaz eſt pctm̃ mortale. ſed p adulteriuz homo auertit ſe a deo totaliter: ⁊ ꝯuertit ſe ad creaturá: vt pz ſupra ergo adulteriũ eſt pctm̃ mortaliſſimũ. Et ſic patet prima pars.

SEcundo principaliter ꝯſiderare debem⁹ adulterij malignatõem. Quãuis plurime ⁊ quodãmodo īfinite ſint: hui⁹ ſceleſtiſſimi adulterij malignitates: tamen in p̄ntiarũ tres tm̃ explicabimus.

¶ Pria é legũ trãſgreſſiua.

¶ Scd̄a é odij cauſatiua.

¶ Tertia é punitionib⁹ ſubiectiua.

¶ Prima malignitas adulterij dr̄ legũ trãſgreſſiua. Adulter eni trãſgredit̄ legé nãlé vt ait. ſ. Boc. in. iiij. ſen. di. xxxiij. q. i. ar. i. Hoc át ius nãle é mirabilis vigoris ⁊ vniuerſal' efficatie. Nã. ij. ethy. dr̄ ius nãle ſemꝑ ⁊ vbiqz hét nãlem potétiá eádé. Et h̄ iure nãli ſequitur illud qd̄ ab alio oderis: fieri: vide ne tu alt'i aliqñ facias. Thob. iiij. Mat. vij. Oĩa ergo quecũqz vultis vt faciát vobis hões ⁊ vos facite illis. Sz qs é ille qui vellet vxoré ſuá adulterari: Certe nullus niſi ille q pdidit ius nãle vt fatu⁹: ⁊ peſſim⁹ exercés lenocinia. Nã a mulier h̄ ꝯſiderat niſi beſtial' ⁊ fatua: imo nõ põt pati talé iniuriá: ſz expellit ⁊ pcutit vxoré: ⁊ ipa ſumme turbat̄ de adult'io viri. Adeo h̄ vniuerſal'r dictat lex nãlis ⁊ rõ: q ét ante legem ſcriptá ethnyci ⁊ ydolatre habuerũt adulteriũ pro magno crimine: vt magis illud abhorreret: q̃z homicidiũ: vt pz in Abraá: q deſcédés ī egyptũ cum Sarra vxore ſua cũ pulchra eſſet: rogauit eá vt nõ indicaret ſe eſſe vxoré ei⁹. Cogitauit. n. ſi ꝯtingeret egyptios ſcire eé vxoré ſuam occiderét eũ ne ꝯmitterét adulteriũ: vtétes ea min⁹ faciétes ſibi ꝯſciétiá d̄ homicidio q̃z de adult'io Hec Nicho. de lira ſup geñ. trãſgredit̄ ét legé moſaycá ſeu ꝓphalé. Exo. xx. Nõ mechaberis. i. nõ adulterabis. Nec obſtat antiquos p̄res acceſſiſſe ad ancillas cum hérét vxores: vt Abraá ad Agar Geñ. xvi. Et Jacob ad Balaam zelphá. geñ. xxx. ⁊ Dauid ⁊ multos

alios. Nā dicit .ſ. Tho. in. iiij. ſen. d. xxxiij. Et i ſcḋa ſcḋe. q. ciiij. ar. .ij. q̄ nō cogſcebāt eas ex affectu fornicatiōis: ſʒ maritali affectu cū quibus deus diſpēſauit: vt pʒ etiā. Extra. De diuo: tijs. c. Gaudem⁹ Et hoc vt multiplicaretur cultus dei: qui erat in coꝝ familijs ſoluʒ ꝛ ꝓpter ſpūalem ſignificationem que habet. xxxij. q. iiij. Recurrat Et. c. ſe. Et. c. Obijciunt. Tranſgreditur etiā legē euāgelicā. Naʒ xp̄s i euāgelio. Mat. xix. Quos ergo deus piunxit hō non ſepet. Ex quo habet: q̄ nō licet aliqua de cauſa accedere ad aliā q̄ʒ ad ꝓpriā: neqʒ .ſ. ꝓpter ſterilitatē: neqʒ ꝓpter incurabileʒ infirmitatem: quantūcūqʒ diuturnā ꝛ fedā: ſiue vxo: ſit ceca: ſiue paralitica: ſiue lepꝛoſa: ſiue cancroſa: ſiue antiqua: ſiue turpiſſima. In quibus defectibus debet maritus ꝓpati vxo:i: ꝛ vxo: marito: ſufferre inuicē: cōſolari: adiuuare: ꝛ ſubuenire: vt ſibi fieri vellet vnuſquiſqʒ ſi in tali caſu eſſet. Altius dicā. Ad alienaʒ nō licet accedere: nec ex eo q̄ eſt adultˀa vl̄ q̄ſtūcūqʒ mala ꝛ heretica. bn̄ poſſʒ diuinitē q̄ ad cohitatōeʒ ꝛ thoꝛ ꝑp adulteriū vel piculū ſuū ꝓbabile aīe vel coꝛpo:iſʒ ñ quo ad vinculū. i. q̄ poſſit accedē ad aliā viuēte p̄:ma. Alias adulteriū eſt. Et idē de vxo:e erga viꝝ. vñ Aug. xxxij. q. iiij. in pcluſione totius illius queſtiōis. Et. q. v. Si vxo:ē. Et. q. vij. per totuʒ ait. Sic non ſunt facienda adulteria voluntate pꝛocreandi filios. ſicut nō ſunt facienda furta. voluntate paſcendi pauperes. Tranſgreditur inſuper legem canonicā. Volūt leges canonice ad oſtenſionem fidei ꝛ amo:is vt in deſponſatione cōcurrat appoſitio anuli. vnde Iſidor⁹ .xxx. q. v. Femine ait. Inpꝛimis anulus a ſponſo ſponſe datur pꝛopter mutue dilectionis ſignuʒ. vel ꝓpter illud magis: vt pigno:e eorum co:da iungāt. vnde ꝛ quarto digito anulus inſert. quia in eo vena quedā vt fert ſanguinis ad co: vſqʒ ꝑueniat. h ibi. Rotunditas anuli quia anulus non habet finem. ſignificat diuturnitatē amoris ꝛ fidei in matrimonio obſeruande. ¶ Scḋa malignitas adulterij dicit odij cauſatiua. Odia nāqʒ. temeraria iudicia. ſuſpitōes: mali pceptus: blaſphemie: detractiōes. murmuratōes. querele. conuitia. indignationes. ire faſtidia. bizarie melenconie. animi incitamenta erga ꝓximuʒ: ex adulterio exurgūt. Que ꝑfecto qualia ꝛ quāta ſint: quis referre poſſʒ: Que lingua. que vox texere: Raro enim pōt celari adulterium. Similiter a marito quaſi ſemper oditur vxo:. cū

de adulterio novit. Et nõ patitur
eã reſpirare. ipſi. ⁊ filijs iproperat.
Ex h̃ oriũt ꝯtumelie. meretrix nũ
cupat: qd̃ vxor ſuſtinere ñ valet. ſʒ
de deſperatõe tentat. Et raro vel
nunq̃ʒ ei reconciliatur: q̃ʒuis penĩ
tentem deberet recipere. Indigna
tus etiam alias ſequitur feminas.
Si vero. vxor cognoſcit adulte-
riuʒ mariti: marituʒ blaſphemat:
optat ei mortẽ: ſumme odit eã cuʒ
qua adulteratur. Maledicit ho-
ram ⁊ diem ⁊ mediatores matri-
monij. Anxiatur continue diuer-
ſis imaginationibus odio conce-
ptis: et quo ſepe alterum virũ vo
cat. In adulterio hoc odium ali-
quando tantum excreſcit vt ex eo
oriantur diſſenſiões: ⁊ bella mor
taliſſima. Que eniʒ cauſa fuit diu
turne guerre inter grecos ⁊ troia
nos ⁊ deſtructionis Troie nobi-
liſſime ciuitatis: niſi raptus Hele
ne propter adulteriuʒ: Sed ⁊ in
hiſtorijs romanoꝝ narratur ꝙ ꝓ
pter adulterium cõmiſſuʒ ab An
tonio. qui ſibi cũ Octauiano con
diuiſerat totum imperium ex eo
ꝙ repudiauit vxorem ſuam ger-
manã Octauiani: ⁊ adheſit carna
liter Cleopatre regine egypti li-
bidinoſiſſime femine: Octauian⁹
indignatus mouit contra eum bel
lũ nauale ⁊ terreſtre: ⁊ vbiq̃ʒ An
tonius fuit deuictus: qui demũ ca
pta fuga ſe interfecit. Cleopatra
quoq̃ʒ ſeipſam interemit: propter
adulterium enim vt habetur. Iu
dicum. xix. ⁊. xx. c. qd̃ perpetratuʒ
fuit cum vxore cuiuſdam leuite a
viris ciuitatis Gabaa. quia illi de
tribu Beniamin: noluerunt tales
punire: mortui ſunt in bello circa
lx. milia hominũ. Nam in primo
⁊ ſecundo bello: vndecim tribus
fuerunt debellate a tribu Benia
min: ⁊ mortui pluſq̃ʒ triginta mil
lia de ipſis qui confidebãt de ſua
multitudine cũ eſſent quadrĩgẽta
milia vel circa. Sed in tertio bel-
lo ꝯpuncti ꝯfidẽtes in dño habue
runt victoriã deleta tribu Benia
min: exceptis. xxv. milib⁹. Adulte
ri ſunt crudeliſſimi vltra q̃ʒ dici
poſſit. Nã aliquãdo occidunt fi
lij a talibus ꝯcepti: vel geniti. etiaʒ
ſine baptiſmo ad occultãdũ adul
terium. Qd̃ eſt ſũme crudelitatis:
nec maior põt cogitari: q̃ʒ ꝓprios
occidere filios. Aliquãdo occidũ
tur ipſi adulterantes: q̃ʒuis nullo
mõ dbẽt occidi a priuatis pſonis:
nec a pr̃e: nec a mr̃e: nec a marito
nec a frĩbus: nec ab alijs: ſʒ a iudi
ce ciuitatis: ſolũ per viã iuris. Et
ſm̃ canones grauiſſime punit̃ in
terfector vxoris ꝓpter adulteriũ:
vt pʒ. xxxiij. q. ij. Admonere. licet
i aliquo caſu pmittat̃ ſm̃ legeʒ hu
manã. tñ ſm̃ magiſtrũ in. iiij. ſen.

d.xxxvij. Sancta eccleſia in mundanis nunqȝ ſtringit legib gladiū nō habet niſi ſpūalē. Et huiuſmōi homicidia ſepe accidūt ꝑ adulterium. Sequit̃ ⁊ ſepiſſime ꝯſumptiones bonoꝝ tpalium (adulter enim facit veſtem iocalia delicias adultere: ⁊ vxor adulterio: ſepe furat̃ bona viri. ꝓ:ebēs adultero ſuo. Sed ⁊ ſi caſu vxor de adulterio ſuſcipiat filios nutre eos de bonis viri ſui: ⁊ tunc eſt rtū. Aliqñ etiā baſtardus ſuſcip hereditatē putatiui patris vel inte cum alijs heredibus vel in tā. vnde querūt doctores: quid fiet mulier: que de adulterio ſuſcit filiū vel ſupponit ſibi alienū. Et Rñ. d. Ray. di. ſic. Mlier ſi hȝ talē viꝝ: cui abſqȝ perico corpiſ ſui poſſit reuelare: tūc tenet̃ illud ei pateſacere ⁊ ſic abſolta eſt. Si vō talis ſit vir ꝙ timea piculū: tunc dȝ hoc epō: ſeu ſacerdoti pito vel vtriſqȝ reuelare: q vigēter ⁊ caute ingrāt cōditiones viri ſeu ſuppoſiti. Et ſi inueneri illū eſſe ſpūalem ac timētē deū: ſic coram muliere ſi viderint expedire recepto priuo ſacro ab ipſa: nō calūnioſe ꝓcedit: ⁊ etiā ab illo ꝙ ſecretū teneat: poterūt reuelare ei: ⁊ cōſulere ingreſſuꝝ religiōis: vl' ꝙ ſe ad lōginqua trāſferat: vl nihil de bōis putatiui prīs recipit. Si vō illi ſpurio vel ſpppoſito nō pōt reuelari ſine periculo: vel etiāȝ poſt reuelatōem nō vult ꝯſilio acqeſcere: tunc ꝯiniungat̃ mulieri ꝙ de rebus quas hȝ vel in futuꝝ hr̄e pōt ſatiſfaciat viro iuxta poſſe: doleᷣs de peccato: ⁊ de hᷣ ꝙ plene ſatiſfacere nō pōt. Et talis ſatiſfactio fiat caute ꝑ aliū abſqȝ ꝑſone manifeſtatione. Argumentū. xrij. q. v. hᷣ vř. Et extra. De peni. c. Officiū. Jdē hoſti. Et tenet̃ mulier ſatiſfacē viro de ꝯſumptis ab ipſo filio. tenet̃ etiā dicta mulier heredib⁹ viri ab inteſtato: vel heredib⁹ ſcriptis: vl' qb⁹ veriſimil'r credit viꝝ relīqſſe qᷣ ſi neſcit: det paupib⁹. Jdē dicit Jnno. Que ſi nō hȝ vñ reſtituat ⁊ hȝ ꝓbatōes: qb⁹ ꝑdicti ſucceſſores releuarent̃ a dāno qᷣ hñt: dȝ eas adducere: niſi grāde malū eē ꝑuētuꝝ. Tunc. n. nō dȝ facere: qꝛ min⁹ malū eſt dānū reꝝ qȝ piculū corpoꝝ ⁊ aīaꝝ. Si vō nō hȝ ꝓbationes: ſileat. ij. q. vij. Pleriqȝ. Hoc ſm. d. Ray. ordīs ꝑdicatorum. Hoſti. ⁊ Jnno. O adulterij grandis malignitas: ex qua tot manifeſtiſſima peccata: ⁊ tot incōuenientia ⁊ ſcandala proueniunt.

¶ Tertia malignitas adulterij dicit̃ punitōibus ſubiectiua. Eſt taȝ grande ſcelus ⁊ nephandiſſimuȝ vitiū vt ad exterminatōeȝ ei⁹ multiplices accedāt punitōes. dicit̃. n.

Leui. xx. Si mechatus quis fuerit
cū vxore alterius ⁊ adulteriū ꝑpe
trauerit cū ꝯiuge ꝓximi sui mor-
te moriat̃ ⁊ mechus ⁊ adultera. h
ille. Et idō ſcribe ⁊ phariſei inuēta
adultera dixerūt xp̄o. Jo. viij. In
lege moyſes mādauit nobis hu-
iuſmōi lapidare. Malach. iij. dr̄.
Ero teſtis velox maleficis ⁊ adul
teris. Sancta etiam romana eccle
ſia acriter adulteriū punit. Nam
.xiij. q. i. Predicādū. Et. xxxiij. q.
ij. Hoc ipſum. ſm regulas antiqs
ꝓ adulterio ponit pniam. vij. an-
noꝝ q̄uis huiuſmodi etiā ꝓ alijs
ſit nunc in arbitrio ꝯfeſſoris. Hu
iuſmodi adulteri ſunt a deo excōi
cati ſemꝑ ⁊ diuiſi: ſicut diuidūt ipſi
matrimoniū. Et licet de iure cōi ñ
ſint excōicati: tñ in aliquibus eccle
ſijs ep̄alibus eſt lata ſnīa ꝯtra eos
ꝑ ſynodales ꝯſtitutiones. Et pſe-
uerantes in adulterio debēt excōi
cari. Puniunt etiā canones adul
teros: ꝓhibentes reditōem debi-
ti: cū hoc certitudinaliter: ab vna
partium noſcitur. Quin amplius
ſtatuit eccleſia: q̄ ſi in adulterio ꝑ
ſeueret notorio: nullomō reddere
debeat debitū: qui innocens ē: ne
videatur fauere adulterio: ſed de
ſiſtat ab eo. vt Hiero. dicit. Et ha
betur. xxxij. q. i. Dixit dñs. Et tri-
bus. c. ſeqn. Quinimo ꝯtra volū
tatem adulterij: vel adulteri: qui
fidem caſtitatis ſeruat pōt petere
diuortiū ⁊ nō cohabitare cū adul
tero ⁊ intrare monaſteriū. quan
do adulteriū eſt notoriū: vt nota
tur. xxvij. q. ij. Agathoſa. cū glo.
In quibus tamē caſibus nō poſ-
ſit adultera accuſari vel dimitti. d
clarat Ray. ⁊ habetur in Piſa-
nella. Matrimoniū. viij. parapho.
Puniuntur etiā adulteri priuatōe
ſepulture eccleſiaſtice ſm iura ſi i.
hoc vitio moriant̃. Leges inſuꝑ
ciuiles fulgura punitionis erga
adulteros tranſmittunt. Nam ꝓ-
pter adulteriū ꝓbatum: vxor per
dit dotem: vt patet in Autentico:
vt liceat marito. parapho. Qui
vero coll. viij. Cū autē puella ſu-
ſcipit ꝓlē de adulterio priuat̃ do-
te ſua. C. de repudijs. l. Cōſenſu.
Item oībus bonis viri debet pri
uari. non obſtante contraria con-
ſuetudine. ⁊ tam puella q̄ȝ filij effi
ciuntur infames. di. lvi. Si gens
anglorum. Quāuis leges ciuiles
non ita puniant viros adulteran-
tes cum ſolutis: ſicut feminas ad-
ulterantes cum ſolutis viris. ta-
men ſecundum rectius iudicium
eccleſie ita punitur vnus ſicut ali
us: vt dicit Inno. papa. xxxij. q. v.
Chriſtiana religio adulterium in
vtroqȝ ſexu: pari ratione condē-
nat. verumtamen grauius ſunt
puniendi viri de adulterio quā

mulieres.xxxij.q.vi.c. Indignan
tur. Et.c. Nõ mechaberis. Uide
totũ caſum. Indignant mariti: ſi
audiãt adulteros viros pendere:
ſimiles adulteris feminis penas:
cũ tanto grauius eos puniri opor
tuerit: quãto magis ad eos ptinet
⁊ virtute vincere ⁊ regere femi-
nas: hec ibi. Et ſunt verba Aug.
in lib. de adulterinis ↄiugijs. Pu
nit etiã adulteriũ pena mortis. C.
de adulterijs. l. q̃uis. Perdit a-
dulter famã: ⁊ adult a: quo nihil
peius. Mõſtrant digito. de illis
dr̃ vulgariter: q faciũt ſuſitorni: ⁊
q ſunt cornuti. In ſumma nihil vi
det magis famam maculare q̃z
adulteriũ: hãc infamiã ne Lucre-
tia romana pateret pacto adulte
rio: q̃uis inuita ↄſenſiſſet Sexto
filio regis tarquini ſupbi: corã mul-
tis ſeipſam occidit. Ne.n. eſſet ex-
emplũ feminis romanis: de aliq̃
macula ipudicitie: aut nota adul-
terij: vocato marito ⁊ parẽtibus:
violationem narrauit: qua relata:
ſtilio corã oibus ipectore ſe pcu-
tiẽs: ppria manu ſe interemit. De
hac habet ab Aug. li. i. de ci. d. c.
xix. Ab Ouidio de faſtis. ij. a Ti
to liuio libro. i. de origine vrbis in
fine Epitaphiũ aũt eius eſt tale.
Cũ foderet gladio: caſtũ Lucre-
tia pectus: ſanguis ⁊ torrens egre
deret ait. Teſtes pcedãt me non
faniſſe tyrãno. Ante virũ ſanguis
ſpũs ãte deos. Quã bene pducta
p me: poſt fata loquentur. Alter
apud manes: alter apud ſuperos:
Nõ excuſant tñ ab infamia vel a
culpa mulieres ↄſentientes: vel ti
more: vel verecũdia. vel paupta-
te. vel infamatiõe. vel periculo ẽt
mortis. Et q tales adulteri ſunt in
fames pꝫ. iij. q. v. Cõſtituim⁹. Et
p leges: nati ex adulterio priuant
hereditate paterna. priuant digni
tatibus tpalib⁹. ⁊ ꝓhibent huiuſ
modi a prelaturis eccleſiaſticis. vt
di. lvi. c. Si gẽs. Et q̃d plus: adul
ter a diabolo punit. Recitat enĩ
Petrus damianus. q apud par
mẽſem vrbẽ. in vigilia ſcõꝝ Ger
uaſij ⁊ Protaſij. Uir. quidã mane
ſurgẽs. boues ſuos ad remotiora
paſcua duxit. Sꝫ quidã vicin⁹ ſe
virũ febricitãtẽ ſimulãs vxoris le
ctũ ingredit. Quẽ vxor maritum
exiſtimãs admiſit. Eãqꝫ ille vio-
lans. ſtatim receſſit. Nec multo
poſt. rediens maritus ſtratum re
fecit. cui vxor exprobans ait. Op
time poteris hodie eccleſiam ſan
ctorum martyrum que tibi conti
gua eſt. cum ceteris chriſtianis vi
ſitare. Ille attonitus iquirit quid
loquatur. Et cũ rem ordinate co
gnouiſſent. conſternati ſunt mẽte:
illuſionem cognoſcentes. Reaſ-
ſumpto ſpiritu. deum exorant. vt

latentem adulterium detegat. ⁊ ei iuſtam vindictam inferat. Mox adulter demone plenus. ⁊ ſeipſuꝫ lacerans eccleſiam intrauit. modo in altum ſe leuãs. modo ad terrã ſe grauiſſimo impetu p̄cipitãs. modo ad parietẽ. modo ad pauimẽtum ſe proſternens. tandẽ infelicem animã. coram populo exalauit. ſi ibi. Ubi mõ ab eterno igne cruciatur. Infelix adulter. Oſee vij. Omnes adulterantes q̄ſi clybanus ſuccenſus a coquente. p̄me Cor. vi. An neſcitis. q2 iniqui regnũ dei nõ poſſidebunt. Nolite errare. Neqꝫ fornicarij. neqꝫ adulteri regnũ dei poſſidebũt. Ex his patet. nephandi vitij adulterorꝫ malignitas.

Tertio p̄ncipaliter ↄſiderare debemꝰ adulterij ſpecificationem. vtile ⁊ per neceſſariuꝫ ē ſcire ⁊ intelligere in ſpeciali. peccata mortalia. que circa adulterium cõmittuntur. vt miſer adulter plenius ↄfiteri poſſit. Ideo duodeciꝫ modos ponemus in quibus adulteriuꝫ cõmittitur. ¶ Primus modus dicitur cogitatiuus. Cum aliquis vxoratus non ↄtentus de ꝓpria: vel quia non eſt ita pulchra: vel q2 eſt infirma: vel nõ ita iuuenis: vel alio reſpectu. cogitat carnaliter cum delectatione de alia femina vxorata: vel non vxorata: peccat mortaliter quotiens aduertenter cogitat: etiã ſi nollet venire vel nõ poſſet venire ad actũ. Similiter peccat mulier vxorata cogitans: vt dictuꝫ eſt: de viro alio maritato vel non maritato: quacũqꝫ de cauſa moueatur ad cogitandum: vel propter turpitudineꝫ viri: vel propter ſenectuteꝫ ⁊ huiuſmodi: ⁊ dicit̄ adulterium cum cogitatiõe moroſa. Mat. xv. De corde exeunt adulteria. ¶ Secundus modus adulterij eſt locutiuꝰ. Cum vxoratus turpiter ⁊ impudice cum delectatione venerea cõpleta ratione loquitur de aliqua femina maritata: vel cantat aut ſonat modo predicto: ſemꝑ peccat mortaliter. Similiter vxorata loquens modo declarato de alio viro peccat mortaliter ⁊ committit adulterium cum ore. Nam vt ait .ſ. Boe. ſcd̄a. ſcd̄e. q. lxxiij. Peccata v̄boꝝ maxime iudicanda ſunt ſm̄ intentionem dicentis. ¶ Tertius modus adulterij eſt viſiuus. Cum vxoratus reſpicit aliam mulierem: ⁊ in illis aſpectibus carnaliter delectatur aduertenter ⁊ cũ conſenſu rationis peccat mortaliter: quotiens id agit: ⁊ committit adulterium cuꝫ oculis. Similiter vxorata illo modo reſpiciẽs pec-

cat mortaliter: ⁊ adulteriū cū ocu
lis cōmittit.ij.pe. Oculos habē
tes plenos adultej. Ideo xpūs.
Mat.v. Si ocul⁹ tuus ſcanda-
lizat te: erue eū ⁊ proijce abs te.
¶ Quartus mo⁹ adulterij ē
auditiu⁹. Cū vxor⁹ vel vxorata
libenter ⁊ delectanter audit ṽba
amoris ⁊ turpia. extra matrimo
niū: de alio vel de alia: peccat mor
taliter. Et eſt adulteriū cōmiſſuȝ
cum aure: que ad huiuſmodi leta
erigit: ⁊ ad dei ṽba ſepe faſtidit.
vnde Eccleſi.xxviij. Sepi aures
tuas ſpinis: ⁊ linguam nequā noli
audire: ⁊ ori tuo facito hoſtia: ⁊
ſeras auribus tuis. ¶ Quint⁹ mo
dus ē odoratiuus. Cū vxorat⁹ vel
vxorata prouocat ex odore alteri⁹
viri: vel alterius femine: ad tur-
pia ⁊ immunda extra matrimoniū
cū ꝯſenſu rationis: eſt ſemp pecca
tuȝ mortale. Et eſt adulteriū cuȝ
nare. Talib⁹ cōminatur de⁹ Iſa.iij.
Erit pro ſuaui odore fetor. ¶ Sex
tus modus adulterij eſt guloſiti-
uus. Cū vxoratus vel vxorata cō
medit ⁊ bibit vel accipit aroma-
ta vel calida vt ſi prouocet ad actus
turpes ⁊ carnales cōmotiōes ex-
tra matrimoniū ſecum vel cū alio
vel alia: peccat mortaliter: ⁊ eſt
adulteriuȝ cum guſtu.ij.pe.ij. De
litijs affluentes in conuiuijs ſuis
luxuriantes. Et Oſee.iiij. Come

dent ⁊ nō ſaturabunt. ¶ Septi-
mus modus adulterij eſt contacti
uus. Cum vxoratus vel vxorata
tangit ſe vel maſculum vel femi-
nā cū delectatiōe carnali extra ma
trimoniū: peccat mortaliter: ⁊ eſt
adulteriū cū tactu. Hinc. Iſa.lix.
Mat⁹.n. vr̄e pollute ſunt ſangui
ne. ¶ Octau⁹ mod⁹ adulterij eſt
aſſociatiu⁹. Cū aliq̄s aſſociat ali-
quē, vel aliquā ad adulteriū: vl' cō
ſulit. vel adiuuat. vel eſt medi⁹ p
ābaſiatas. vel nutus. vl' facit aſcoſ
ta: peccat ſemp mortalr: ⁊ dr̄ adul
terium aſſociatiuū: q: eſt ſoci⁹ ⁊
ꝯſentiēs crimi. Ro.i. Digni ſunt
morte: nō ſolū q̄ faciūt: ſȝ etiā q cō
ſentiūt faciētib⁹. ¶ Non⁹ mod⁹
adulterij dr̄ veſtitiu⁹. Cū vxorat⁹
vel vxorata ſupflue ſe ornant ad
placenduȝ carnaliter alijs: peccat
mortaliter. Et dr̄ adulteriū cū or-
natu. De huiuſmōi dr̄. Prouer.
vij. Ecce mulier occurrit illi orna
tu meretricio p̄pata ad ꝯcipiēdas
aias. ¶ Decim⁹ mod⁹ adulterij
ē opatiu⁹. Cū aliqs vxorat⁹ cum
vxorata: actualr pficit op⁹ ihoneſ-
tū: peccat mortalr. Et dr̄ adulte
riū duplex: q: ābo ſunt mr̄imonio
ꝯiūcti. Si āt vnus ſolū ē in mr̄i-
monio: dr̄ adulteriū ſimplex: ſilr
de vxorata dicēdū ē cōmittēte ac-
tualr op⁹. Et dr̄ adulteriū cū ope.
vñ. Eccl.xxiij. Adulterio fornica-

ta ē: ⁊ ex alio viro filios ſtatuit ſibi
11 ¶ Undecim⁹ mod⁹ adulterij eſt
appetitiu⁹. Cū vxorat⁹ cū̄ p
pria carnal'r: aliā appetit: vl' ꝺ alia
cogitat: vl' cū tali eſſe vellet: q̄ nō
ē ei vxor: tal' peccat mortal'r: ⁊ eſt
adulter: q2 vxorē nō cognoſcit vt
vxor ē: ſȝ vt adulterā. vñ Hiero. ꝯ
Iouinianū. Nihil ē fedi⁹ q̄ȝ vxo
rē amare velut adulterā. Sil'r cū
vxor cū̄ cū viro: vellet eē cum
alio ſic cū ſuo: peccat mortal'r. Et
vocat adulteriū cū appetitu alte-
ri⁹. ſic. d. d. Anto. ¶ Xij. modus
12 adulterij ē repugnatiu⁹. Cū vxo-
rat⁹ vl' vxorata excūt termīos m̄ri
monij ſemināteo i loco vl' mō re-
pugnāti hūane gn̄tioni: ē mor'le
pctm̄: ⁊ adulteriū g̃uiſſimū: āplius
q̄ȝ peccare cū ppa m̄re mō nāli:
vt pȝ. xxxij. q. vij. c. Adulterij. Et
iſte mod⁹ ē ille de quo Amb. lib.
ꝺ pt̄iarcis. Et. xxxij. q. iiij. Nemo
Nec h̄ ſolū ē adulteriū: cū aliena
peccare ꝯiuge: ſȝ oē q̄ꝺ nō h̄ȝ pti
tem ꝯiugij: in loc⁹ iſte docet gra-
ui⁹ eē crimē: vbi celebrati ꝯiugij
iura temerant': ⁊ vxoris pudor ſol
uit': hec ille. Immo forti⁹ ꝭm Lau
rētiū ⁊ Ugonē: vxor pōt eū dimit
tere ſi ipa nō fuerit i culpa. d. Al-
bertus dicit i. ij. ſen. q̄ aliq̄ñ vien
tes m̄rimonio: mutāteo ſitum pp
delectationē: oñdunt ſigna mortal'
ꝯcupiſcētie. O quot illiciti tactus

accidūt: in q̄b⁹ etiā vxorati ſi itē
dunt explere ⁊ finire libidinē: mor
taliter peccāt: vt inq̄t. d. Antoni⁹.
O quot beſtialia: quot ſolacia in-
honeſta: quot nephandiſſima ſce
lera. Miror ſummope q̄ terra
nō aperiat' ⁊ ſubmergat vos ⁊ le
ctū ⁊ linteamina: ⁊ ceruicalia ⁊ ce
tera adiacentia. O fediſſimi adul
terij. O ſpurciſſimi homines. O
fetiſſime beſtie: cur ſanctū matri-
moniū tā temere violatis: tam i-
pudenter maculatis: laceratis: diſ
ſipatis: Inter vos iacet diabolus
in medio veſtrū ſtat: remouet ve
recundiam: ſuggerit delectamēta
concitat animas veſtras ⁊ corpo
ra ad ſpurcitiam. O intolerabilis
fetor: qui ſpargit' in mane per do-
mum: per vicinatum: per plate-
as: per eccleſias. Sentiunt ange-
li: ſentiunt ſancti viri veſtrum fe-
torem: ſentiunt putredinem luxu-
riarum: adulteriorum. O nephā
diſſimi adulteri: bene de vobis
dixit Ieremias. c. xxiij. Contritum
eſt cor meū in medio mei: contre
muerunt oīa oſſa mea. Fact⁹ ſum
quaſi vir ebrius: ⁊ quaſi hō madi
dus a vino: a facie dñi: ⁊ a facie ꝟ
borū ſanctorū eius: q2 adulterijs
repleta eſt terra: hec ille. Corrigi-
te igitur vos. Emēdate vos. Au-
ferte m̄ fetorem a vobis. Si ſic
correxeritis vos chriſtus ieſus

dilectiſſimus sponſus animarum dabit hic gratiam vobis ⁊ gloriã in futuro. Amen.

¶ Feria.v.ſcōe dominice. De gula. Sermo.xxiij

Epulabatur quotidie ſplēdide. Luc.xv. Multi ſunt in hac infelici miſeraq₃ vita q̄ neglecta sancta abſtinentia: ſeſe cōmeſſationibus ⁊ ebrietatibus ſemetipſos immergunt: quos Paulus apoſtolus lacrymabiliter deflens in epiſtola Phili.iij. ita aiebat. Multi enim ambulāt q̄s ſepe dicebam vobis: nunc autē flens dico inimicos crucis xp̄i: quorū finis interitus: quorum deus venter ē: ⁊ gloria in confuſione ipſorum qui terrena ſapiūt. Hos vero ſi oculos aperirent: intelligerentq₃ penam gulosis ebriosiſq₃ preparatam: profecto ſancte abſtinentie viã amplecterentur: ne ad tartareas penas deſcēderent cum diuite epulone: qui epulabat̄ quotidie ſplendide: vt inquiunt verba hodierni euãgel. In quo tria documenta habemus. ¶ Primum documentum eſt q̄ illi qui in hoc mundo voluptuoſe ⁊ ſplēdide viuunt ſepeliuntur in inferno: ⁊ illi qui ſunt abſtinentes ⁊ pauperes: portantur ab angelis in vitã beatam. Hoc tangitur prima p̄te euãgelij ibi. Homo quidam erat diues ⁊c̄. ¶ Scōm documentū eſt q̄ illi qui ſempiternaliter ſunt dānati nullo modo obtinere poſſunt guttam aque.i.minimam ſubleuationem a pena infernali. Hoc patet ſcōa par. ibi. Pater abrahã ⁊c̄. ¶ Tertiū documentū eſt q̄ pena damnatorum augetur ex damnatione eorum quos in vita preſenti ſcandalizauerunt. Hoc patet.iij.p. euangelij ibi. Rogo te. Mitte eum in domū patris mei ⁊c̄. Jō quilibet debet cauere a proximi ſcandalizatione ⁊ a pctō gule: pp̄ quod diues epulo in inferno ſepultus eſt. De quo gule peccato tria hoc mane videbimus.

¶ Primo diffinitionē.

¶ Secundo malignationem.

¶ Tertio ſpecificationem.

¶ Primo conſiderare debemus gule diffinitionem ſ. Hoc. ſcōa ſcōe.q.cxlviij.ar.i. Et in q̄onibus de malo.q.xiiij.ar.i. Gulã ſic diffinit. Gula ē inordinatus appetitus cibi ⁊ pot⁹. Pro cuius diffinitionis manifeſtatiōe ſuper illo v̄bo appetitus. Nō ſm q̄ trahitur ab Ari.ij.⁊.iij. de aīa. appetitus ē triplex.

Appetitus naturalis.

Appetitus ſenſitiuus.

Appetitus intellectiuus.

¶ Primus appetitus dicitur naturalis secundum quod vis appetitiua: et vis retentiua et digestiua et expulsiua deseruiunt nutritiue: que est potentia anime vegetabilis. Et talis appetitus naturalis est esuries: que secundum Ari. ij. de anima ordinatur ad cibum et potum. Nam esuries vt ibi dicitur est appetitus cibi. et sitis est appetitus potus. Et secundum s. Doc. ibi. Fames est appetitus calidi et sicci. Sitis vero est appetitus humidi et frigidi. Et iste appetitus esuriei non sequitur aliquam apprehensionem. quia apprehensio est in parte sensitiua. vt ait. d. Albertus i. ij. sen. Unde magna esuries vel excessus esuriei non est peccatum: sed magis peccatum diminuit vel totaliter excusat. vnde Gre. d. v. c. Ad eius i fi. dicit. Sepe sine culpa agitur quod venit ex culpa. vnde sine culpa cum esurimus comedimus: quod tamen ex culpa primi parentis factum est vt esuriamus. Hec ille. Et iste est primus appetitus. ¶ Secundus appetitus dicitur sensitiuus et consequens apprehensionem rerum sensibilium. Et in hoc sunt anime passiones: quibus vt dicitur ab Ari. ij. ethy. non laudamur neque vituperamur. ¶ Tertius appetitus est intellectiuus in homine qui habet regulare appetitum sensitiuum circa passiones sensitiuas: ne imoderate ferantur ad illas. Cum ergo intellectiuus appetitus in rebus comestibilibus et potabilibus permittit sine freno duci: appetitum sensitiuum secundum impetum et passiones ad concupiscentias et delectationes ipsius cibi et potus et non ad sustentationem vel necessitatem: tunc appetitus sensitiuus est inordinatus qui ponitur in diffinitione. Et illud est vitium gule: vnde excedens in quantitate cibi vel potus non propter concupiscentiam cibi et potus: sed propter errorem existimans eo indigere: non pertinet ad vitium gule. Et. d. Alber. in ij. sen. gulam sic diffinit. Gula est inordinatus appetitus edendi et bibendi. Idem Ugo de. s. victore in li. ij. de sacramentis. Et Gre. dicit. Gula est inordinatus amor edendi siue sumendi cibum. Hac singulari diffinitione premissa: venit disputandum. Utrum ipsa gula sit peccatum mortale. Huic difficultati respondet. s. Tho. secunda secunde. q. clxviij. ar. ij. Et in questionibus de malo. q. xiij. ar. ij. Et. d. Albertus magnus i. ij. sen. di. Uitium gule est peccatum mortale. videlicet si in eo ponatur vltimus finis. s. quod aliquis velit propterea agere contra legem. aliter est veniale. Quod triplici ratione declaratur.

¶ Primo ratione transgressionis.

¶ Secundo ratione spoliationis.

¶ Tertio ratione damnationis.

¶ Primo ratione transgressionis sic. Omne illud quo aliquis transgreditur aliquod preceptorum dei: est peccatum mortale: sed per gulam aliquis transgreditur preceptum secundum decalogi. Dicit. n. s. Doc. xxij. q. clxviij. ar. ij. ad primum. quod vitium gule habet vt sit peccatum mor:

tale:inquātū auertit a fine vltimo.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
⁊ vitiū gule.ergo gula ē peccatum
mortale.❡ Scḋo idē ꝓbat rōne
ſpoliatiōis ſic. Oē qḋ ſpoliat ſub
iectū ſuū oī virtute:ē pctm̄ morta
le.ex pctō.n.mortali aīa remanet
vilis:odioſa.nuda.priuata ſua di
gnitate.nobilitate ⁊ grā.magis q̄z
ſi hō ſpoliaret ſua veſte vl' ſi ꝑua
ret ſanitate aut pulchritudie cor-
porali:ſʒ gula ſpoliat ſuū ſubiectū
i.aīaʒ oī virtute ⁊ decore. Nam
Gre.dicit.xxx. moraliū. Dn̄ante
gule vitio oē qḋ hoīes fortit ege
runt perdūt:⁊ dū venter nō reſtri
git ſimul cuncte virtutes obruun-
tur.h̄ ille.ergo gula ē pctm̄ morta
le.❡ Tertio ꝓbat rōne dānatio
nis ſic. Guloſi tn̄d dānant. ergo
gula ē pctm̄ mortae. vn̄.ſ. Judas
in ſua canonica ait Ve his q ſunt
in epulis ſuis:macule conuiuantes
ſine timore ſemetipſos paſcentes:
nubes ſine aqua que a ventis cir-
cūferuntur:arbores autūnales in-
fructuoſe bis mortue eradicate:
fluctus feri maris deſpumantes
ſuas cōfuſiones:ſidera errantia:
qbus procella tenebrarū ſuata eſt
in eternū.h̄ ille. Et Luc.xvi. Di-
ues epulo in inferno ſepultus eſt.
ergo gula eſt peccatum mortale.

SEcundo principa
liter cōſiderare de
bemus gule mali
gnatione. Triplex
nāqʒ eſt gule mali
gnitas.

❡ Pria vocat corpis corruptio.
❡ Scḋa virtutū ablatio.
❡ Tertia beſtialis trāſformatio.
❡ Prima malignitas gule dicit
corpis corruptiō:vniuerſal' ſnīa to
tius ſchole medicorū ē ꝙ ſanitas
corpis reſultat ex adeq̄tiōe humo
rū. Quādiu.n.humores ſunt cōtēpe
rati ⁊ adeq̄ti corpus hūanū eſt ſa
nū. Sʒ cū hūiditas vel caliditas
aut frigiditas:vl' ſiccitas ſupere-
ſcit ita ꝙ vn⁹ iſtorū humorū ſupat
aliū:tūc ſeq̄tur īfirmitas. Super-
exceſſus aūt vel inadeq̄tio iſtorū hu
morū maxie generat a gula. Vn̄
Chriſo.ſapiētiſſim⁹ ait. Exceſſus
ciborū cōſumit ⁊ cōputreſcere fac̄.
corpus humanū ⁊ macerat egritu
dine diuturna:tūc illud morte cru
deli cōſumit.de conſe.di.v. Nihil
ſic iocundū. Et Hiero.de cōſe.di.
v. Ne tales. Hypocras ī amplo
riſinis opimis:docet craſſa ⁊ obe
ſa:que creſcēdi mēſurā ipleuerint
niſi cito ablatione ſanguinis minu
antur in paraliſim ⁊ ī peſſima mē
brorū genera erumpere. Et ideir-
co neceſſariā eē dēptionē. h̄ ille.

Et ibidē Galienus vir doctiſſimꝰ Hypocratis interpres: athletas: quorū vita et ars ſagina ē: dicit in exhortatiōe medicine: nec viuere poſſe diu: nec ſanos eē. Et de quodā podagroſo narrat Hieronymus ꝙ proſcriptus et depauperatus: cū non poſſet vacare gule: ſanus effectus eſt. Legitur etiā de quodam abbate eunte ad balnea propter ſtomachi repletionem: ꝙ captus in via et ductus in caſtrum a preſidente: qui intelligebat ſuam infirmitatem: poſitus eſt in carcerē vbi nihil erat niſi fabe. Compulſus abbas fame de illis comedebat et ſanatus eſt. Ideo ſeñ. pulchre dicebat: voluptates nō tm̄ voluptuoſos: ſed etiam impotentes et contractos reddunt et leproſos et diuerſis alijs infirmitatibꝰ affligunt. h ille. Unde enim tot dolores capitis: tot dolores ſtomachi et renū: vnde paraliſis: vnde hydropiſis: vnde ſcabies: vnde lepre vnde oculi lippi: vnde fetor oris: vnde dolor dentium: abundantia catarri et huiuſmodi. Certe maiori ex pte a gula procedunt. Et idō ſacra ſcriptura. Eccle. xxxvij. In multis eſcis erit infirmitas. Propter nimium enim cibum et potum ſine neceſſitate ſumptū: natura aggrauatur: in capite: in manibus: et in reliquis partibus corpis. Stomachus nāqʒ diſtenditur et inflat. inde rugitus et torſiones generantur: mali humores augmentantur nauſea et vomitus prouocantur: calor naturalis extinguitur et ſuffocat: ſpaſmus et ꝯtractio neruorum cauſat: apoſtemata et varie debilitationes inducuntur: Senium accelleratur: grauiſſimus ſomnus acqritur: oīs quies corporis pditur: mors deniqʒ inuadit: et corpꝰ omni parte corrumpitur ac conſumitur. Idō Eccle. xxxvij. Propter crapulam multi perierunt. Et illud tantū prouerbiū. Plures crapula qʒ gladio perierunt. E cōuerſo ē de parcitate: vt notat Chriſo. de conſe. di. v. Nihil enim ſic iocundū eſt: ſicut cibus bene digeſtus aut decoctus: nihil ſalutē: nihil ſic ſenſuum acumen operatur. nihil ſic egritudinem fugat ſicut moderata refectio. Sufficientia quippe cum nutrimento et ſoſpitatem ſimul procreat et voluptatem. hec ille. Ecce miſer guloſe: quomodo non diligis propriam ſanitatem et conſeruationem: ſed es proprij corporis occiſor: dum tanta gule malignitate illud corrumpis et occidis. ¶ Secunda malignitas gule dr̄ virtutū ablatio. Peſſimū gule vitiū aufert oēs virtutes: oīa ornamenta ſpūalia: oīa merita. Pro cuius veritatis

ſundamento recitabo figurã.iiij.
R.xxv.vbi dicit̃. Nabuzardan
princeps coquorũ muros ieruſa-
lem deſtruxit princeps cocorum
eſt venter cuius ſeruitio ⁊ exerci-
tio muri virtutũ deſtruunt̃: vt no
tatur in decretis. di.xxxiiij.c.i.
Ubi dicit̃. Hinc nabuzardan prin
ceps coquorum muros ieruſalē de-
ſtruxiſſe legit̃: q: venter cui mul-
titudo coquorum deſeruit edificia
virtutũ ad ſolum redigit: hec ibi.
Naz gula priuat fide: que eſt fun
damentum omnium meritorum. Hanc
veritatem habemus in epiſtola.i.
Cor.x. Et Exo.c.xxxij. vbi dicit.
Sedit populus manducare ⁊ bi-
bere ⁊ ſurrexerũt ludere.i.feſtina
re in venerationē vituli aurei de-
clinantes ad ydolatriaz. Et ideo.
Eccle.xix. Uinũ ⁊ mulieres apo-
ſtatare faciunt: videamus pratice:
quō glotoſus efficitur apoſtata a
fide: ⁊ ydolatra. Facit enim ſibi deũ
ventrē propriũ. Patet hic veritas.
Phil.iij. Quorum deus venter ē.
Propterea dicit.d. Albertus ma
gnus iij.ſen. Gula ē ſimilis ido
latrie guloſus colit ventrē ſicut
deum: ec i.le. Inuenit enim locũ
vbi ſacrificet: inuenit modũ: inue
nit omnia que concurrũt in ſacri-
ficijs ⁊ ceremonijs diuini cultus.
Primo igitur inuenit ⁊ eligit tem
plum.i.eſt tabernã vbi guloſus
aſſidue cõuerſatur. In cuius figu
ra habet̃.ſecũdi. Machab.vi. Tē
plum luxurie ⁊ cõmeſſationibus
erat plenũ ⁊ ſcortantiũ cum mere
tricibus. Secundo guloſus eligit
altare.i.menſam affluentē diuer-
ſis dapibus ⁊ potibus. De his di
citur in ps.lxviij. Fiat menſa eorum
coram ipſis in laqueũ.in retri.⁊ in
ſcandaluz. Tertio eligit ſabbatũ.ſ.
requiem.i.dormitionē. Uaporib9
enim aſcendentibus ex multis ci-
bis: neceſſe eſt vt dormiatur. Cõ
muniter guloſi ſũt pigri ⁊ ſomnolē
ti: vt dicit dñs Albertus in.ij.ſen.
⁊ ſic tardi. Quarto eligit miniſtros
.ſ.ſacerdotem: diaconē ⁊ ſubdia-
conem ⁊ huiuſmodi: iſti ſunt mini
ſtri diuerſi: coquētes: preparãtes
miniſtrantes. Macelarius piſca
tor: ⁊ piſtor: ⁊ ſimiles ſunt etiã mi-
niſtri guloſi. Quinto eligit incen
ſum.ſ.varios ſapores: odoriferos
bene cõditos: ⁊ ſacrificat gule ſue
offerens. Hinc dicit̃ contra tales
Iſa.i. Incenſum abhominatio eſt
mihi. Sexto eligit cantores: iſti ſũt
cantionantes laſciuia: ⁊ facientes
turpes ⁊ effeminatos geſtus: vbi
repreſentantur mille ſpurcitie. Cō
tra hos Iſa.v. Ue qui conſurgi-
tis mane ad ebrietatem ſectandaz
⁊ potandũ vſqz ad veſperam vt
vino eſtuetis. Cythara ⁊ lira ⁊
tympanum ⁊ tybia ⁊ vinuz in cō

uiuijs veſtris: ⁊ opus domini nõ reſpicitis. h̄ ille. Septimo eligit lectores. hyſtriones ⁊ buffonos ⁊ cõpagnonos. Et ſic guloſi amittũt diuitias ⁊ fiunt paupes. Prouer. xxi. Qui diligit epulas in egeſtate erit. Et qui amat vinum ⁊ pinguia non ditabitur. hec ille. Patet exemplum. Luc. xv. de filio pdigo. Octauo in hoc ſacrificio fũdũt lachrymas ꝑpter vinũ. emittũt ſuſpiria. ſ. rugitus. orationes ſunt locutiones de cibis qui ſunt meliores: ⁊ de vino meliori. Iſti certe priuantur fide: q2 deum aliũ de vẽtre faciunt: cui die ac nocte ſeruiũt Unde Apo. Ro. xvij. Qui non dño ſed ſuo ventri ſeruiunt. Dicunt enim Iſa. xxij. Comedamus ⁊ bibamus: cras enĩ moriemur. hec ille. Gula quoq3 ſpem aufert Nã vnum ſequit' ad alteꝝ. Amiſſa nãq3 fide de deo exterminatur etiã ſpes. Guloſus cõiter nõ ſperat vitam beatã: nõ confidit de immortalitate q2 ſpem ſuã in hac vita poſuit. Guloſi profecto ſunt vere epicuri: ponentes ſpem beatitudinis in cibo ⁊ potu. De quibus Sap. ij. Uino pcioſo ⁊ vnguẽtis ĩpleamus nos. Et ſequitur: quoniam hec eſt pars noſtra: ⁊ hec eſt ſors. Gula charitatẽ proximi aufert. Modo enim ipſe guloſus ſit plenus ⁊ ſaturatus: de alijs nõ curat. Expendit in tabernis: vxor cũ filijs ⁊ tota familia domi neceſſitate affliguntur. Non curat de pauperibus: ſit guloſus crudelior ⁊ durior canibus. vñ dicitur. p̃me Io. iij. Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi: ⁊ viderit fratrẽ ſuum neceſſe habere ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas dei eſt in illo? Ex gula quoq3 ſequitur ablatio prudentie que eſt digniſſima virtus. Repletio enĩ ciborum ⁊ potus impedit claram cognitionem ⁊ diſcretionem de eligẽdis: de iudicãdis: de agendis in q̃bus maxime ꝯſiſtit prudẽtia. vñ Phũs. vi. Ethi. dicit. Prudentia eſt recta rõ rerū a nobis agibiliũ. Tollit' hec virt' p gulã. Nam Ari. vij. Ethi. dicit. Sub paſſiõe violẽtie hõ patit' iudicij detrimentũ. Itẽ Ari. vij. Ethi. Ebrietas facit hoiem ignorãtẽ: ⁊ ſe: ⁊ agẽda. Et ꝑpter hanc prudẽtie ablatiõeꝫ ex ipſa ſaturitate cauſatam. Dicit Ari. viij. Ethi. Ebrio debent' duplices increpatiões. Tulius etiam in li. de ſenectute loquẽs de voluptatib' que marie in huiuſmodi comeſtiõib' inueniũt' digne ait. Impedit ꝯſiliũ voluptas: rõni inimica: ac mẽtis pſtringit oculos: hec ille. Et ibidem iteꝝ dicit. Accipite optimi adoleſcẽtes veterẽ orõnẽ Archite Tarẽtini magni ĩ primis

⁊ p̄clari viri que mihi tradi eſt cū eſſē adoleſcēs Tarēti cū Q. Maximo nullā capitaliorē eſſē q̄ʒ voluptatē corpis hoibꝰ dice bat a naturā datā. Hic patrie p̄ditiōes: hinc re publicaꝝ euerſiones: hinc cū hoſtib⁹ clādeſtīa colloquia naſci. Cūq3 hoī ſiue natura: ſiue deus quis nil mēte p̄ſtabilius dediſſet: huic diuino muneri ac dono nil tam eſſe inimicū q̄ʒ voluptatē. Nō vt magis īlligi poſſet: fingebat aīo: tāta incitā3 aliqua corpis voluptate: q̄ʒ p̄cipi poſſet maxima. Nemini cēſebat fore dubiū: qn tandiu ita audieret: nil agitare mēte: nil rōne: nil cogitatiōe ꝯſequi poſſet: h̄ ille. Patet h̄ malignitas in cōuiuio ⁊ guloſitate Herodis. Mat vi. p̄ ſaltatiōe puelle: mediū regni donare p̄miſit: vbi ip̄: obā iatōné fecit: vbi deniq3 caput ſanctiſſimi Iohānis baptiſte oblatū eſt. Abſalon etiā p̄p̄riū frēm Amon in cōuiuio hora gule occidi cit: vt p3. ij. Re. xiij. Holofernes in ꝯuiuio: p̄dita prudētia capit̄ manu re puelle ⁊ nocte occidit̄. Iudith xij. ⁊ xiij. Hac prudentia ſiuata mille incōueniētia ſequunt̄: blaſphemie: ſtulte p̄miſſiones: aliaꝝ iniuſtaꝝ ꝯceſſiōes: irriſiōes: ꝯtumelie: detractiones: homicidia ⁊ huiuſmodi. Et h̄ p̄p ꝯſectū nis obnubilate a multitudine cibi ⁊ potus exuperationib⁹ ⁊ fumoſitatibus. vnde ait Tul⁹. Mēte recta vti nō poſſunt cibo ⁊ potu repleti Iob. xxviij. Nō inuenit̄ ſapiētia in terra ſuauiter viuētiū. i. guloſorū. Gula inſup intēperātiā aufert cuius tēperātie p̄ncipalis: filia ⁊ magis decora ē caſtitas: que p̄p gulā maxime remouet̄ ⁊ pit. vñ Hiero. ⁊ habet̄. d. xliiij. c. i. vbi dī ſic. Vētris nāq3 īgluuies ad luxuriam facile p̄uocat: ⁊ oē opus bonū diſſoluit. vñ venter ⁊ genitalia ſibimetipſis vicina ſunt: vt ex vicinitate mēbroꝝ ꝯſederatio intelligat̄ vitioꝝ. h̄ ille. Et iteꝝ Hiero. d. xxxv. Venter mero eſtuans: facile deſpumat in libidinē. hec ille. Et iteꝝ alibi. Saturitati ſemp iuncta eſt laſciuia. Et iterū Hiero. ad marcellā. q̄d ⁊ habet̄ a dño Alberto in. ij. ſen. Nō ethnei mōtes nō vulcanei igneo ita eſtuant: ſicut iuueniles medulle: vinois ⁊ dapib⁹ inflammate. hec ille. Aufert ergo caſtitatē: adeo vt guloſi nil turpitudinis: nil obſceni: nil ſpurcitie ⁊ carnalitatis p̄petrandū relinquāt. Econtra. Terentius. Sine cerere ⁊ baccho friget venus. Et ne p̄lixio: ſim. maledicta gula aufert. ſeptē dona ſpiritusſancti. figura huius veritatis habet̄. Iob p̄mo. c. quando ſeptem filij Iob conui-

natibus i domo p̄rimogeniti do mus percuſſa vento ruit. Applicatur hec ruina ſeptem donorum ſpūſſancti ad guloſum. vnde gula ex conſequēti replet oībus malis. Audi Auguſtinū. Ebrietas ſiue ſacietas aufert memoriā: diſſipat ſenſus: confundit intellectū: libidinem concitat ſeruitutē cauſat: linguam inuoluit: ſanguinē inficit ⁊ corrūpit: mēbra debilitat. minuit vitam: ⁊ oēm ſalutē vtriuſq̄ hominis exterminat. hec ille. Et Tulius de ſenectute nulla peſtis capitalis: q̄ȝ voluptas corporis. Hīc patrie ꝓditiones. hinc rerū publicarū euerſiones. nullum ſcelus nullū deniq̄ȝ facinus eſt: ad q̄ȝ ſuſcipiendū: nō libido voluptatis īpellat. hec ille. Q̄ȝ vt clarius pateat: accipe exemplū in vitio ꝓximo: de illo cui ab angelo dictum eſt: q̄ ipſe ex ſua mala voluptate cōmitteret vnū de tribus: aut homicidiū: aut adulteriū. aut ebrietatē. Et ſic data eſt ei optio ⁊ credēs ebrietatē min⁹ peccatū: eā elegit. Quo facto cum eēt in vno caſtro vel villa: intrauit lupanar ⁊ ibi fornicationē cōmiſit. Nā vt ait Claudian⁹. Venus tunc ſeuius ardet. Et cum q̄dā veniēs ipſum irrideret. q: monachus eēt ipſum occidit ibi. ¶ Tertia malignitas gule dicitur beſtialis transformatio. Ait n. ꝑhs. i. metha. Hominum gen⁹ arte ⁊ rōne viuit. Et ex hoc arguitur. Illud vitium q̄ȝ fac̄ hominē a rōne magis diſcedere: eo magis ad beſtiarū conditionē facit accedere ⁊ aſſimilare: q: beſtie ſine rōne viuunt ⁊ operant̄. Cum ergo ita ſit q̄ guloſus in ſuo exercitio ⁊ vſu videatur omnē vigorē rationis amittere: ergo maxiē ad beſtialē conditionē facit hominem gula transferre: beſtie ſunt ſine ſolicitudine: ita guloſus. Nam Ari. viij. politicorum dicit q̄ ebrietas ⁊ ſomnus ſolicitudinē ceſſare faciunt. Item beſtie cum impetu ſine circūſpectione ingurgitant: ita guloſus ſine cruce ⁊ benedictione nec ante nec poſt. Contra dicit. Hiero. ad Euſtochiū. Nec cibus ante ſumatur: niſi oratiōe premiſſa: nec recedatur a menſa: niſi referantur deo gratie. Nā Ariſtoteles in ſexto polyticorum ait. Ebrietas impetuoſum facit. Item beſtie non attendunt: nec ad diem nec ad modum nec ad neceſſitatem: ſed ad appetitum: ſic guloſi. Contra quos Seneca dicebat. Quoſdam ventri obedientes loco animalium numeremus: non hominum. Item beſtie propter cibum maxime rugiunt adinuicem turbantur: rixātur ⁊ mordēt. Sic guloſus propter modicū ſalis

aliquando: Vel ꝓpter modiū tē-
poris: in quo preparatio dilata fu
erit: ita clamat: vt ponat totam fa-
miliā in turbatione: ſin̄ eos cingē
verberat ⁊ familiā. Indignat̄: nō
loquit̄ per diē. De his recte pōt
dici illud Macrobij libro de ſa-
turnalibus. Quiſquis hͥs volu-
ptatibus occupatus fuerit: i pecu
dum ferarūq; numero habet̄. h̄
ille. Itē beſtie maxime per cibum
domeſticant̄: ſic ipſe guloſus hō.
ꝓ vno bolo trahit̄: voluit̄: ⁊ do
meſticat̄. Concludēs ergo dico.
ꝓpter has ꝯditiones hō guloſus
maxime aſſimilat̄ beſtijs: ⁊ in nu
mero porcoꝝ: equoꝝ: canū: catto
rum: vrſoꝝ: coruoꝝ: lupoꝝ: habē
dus eſt. Audi ſn̄iam Tulij i libro
paradoxaꝝ. Cū tibi deus vl' mater
oīum natura dederit animū: quo
nihil preſtantius: nihil diuinius ſic
te ꝓijcies ipſe: atq; ꝓſterneſ: vt
nihil inter te ⁊ pecudē eſſe putes.
Voluptas: quo maior eſt: eo ma-
gis aīum a ſede ſua ⁊ ſtatu dimo-
uet. h̄ ille. Hec eſt maxia maligni
tas vt homo nobiliſſimus ꝓpter
gulam efficiatur beſtia viliſſima.
Jō Ari. i. Ethico. ait q̄ ſunt multi
beſtiales qui vitā pecudū eligunt.
Et in. vij. Ethi. dicit: q̄ in tempan
tia eſt vitium ignominioſiſſimum.
Nōne propter gulam Adam cū
in honore eſſet comparatus eſt iu
mentis inſipiētibꝰ ⁊ ſimilis factus
eſt illis: vt inquit. Pſalmiſta. ps.
xlviij. Et ſic patet ſecunda pars
principalis.

Tertio principaliter
ꝯſiderare debemꝰ
gule ſpecificatōem.
Duodecim. n. ſunt
modi in quibus gu
la eſt peccatū mortale quos parti
culariter declarabo: vt de h̄ vicio
pleniꝰ ꝯfiteri poſſitis. ¶ Primꝰ
igit̄ modus: ſiue prima regula dr̄
nociuua. ſm̄. ſ. Tho. in queſtiōibꝰ
de malo. q. xiij. ar. ij. Ad quartū.
Cum quis multū comedit ⁊ bibit
vel aliquid nociuū ſumit: ita q̄ pu
tat ꝓbabiliter vel credit vt illud
debeat notabiliter nocere corpori
tamen comedit rōne appetitꝰ gule
peccat mortaliter. Sed h̄ nota q̄
cibus modicus erit minus vni ⁊
magis alteri. vn̄ Ari. in ethi. dicit
q̄ quidā comedebat vnū bouē: ⁊
nec grauabat̄ ſtomachus eius. Et
iſte vocabat̄ Milo ⁊ fortiſſimus
erat. Alius aūt q: debilis erat etiā
de paucis buccellis grauabat̄. Jō
diuerſum iudiciū eſt in huiuſmōi.
¶ Scḋa regula dicit̄ inductiua ſꝫ.
d. Anto. Cum quis multū come-
dit vel bibit: credēs vel dubitans
multū: q: expertus eſt q̄ illud cōme
dere vel bibere ſit inductiuū ad lu
xuriā extra matrimoniū: tn̄ cū illo

periculo comedit vel bibit: peccat mortalr. ¶ Tertio dicit gula pollutiua ſm. d. Anto. Cū qs comedit calida vel bibit hac intentione vt polluat in nocte in ſomnis: licet vellet etiā polluí pp ſanitatē ē peccatū mortale. Et hec exponit i ſcu rilitate q̄ eſt filia gule. ¶ Quarta dicitur fractiua. Cū q̄s frangit ieiunia eccleſie: vel voti: vel pnīe ſacramētal. qñ tenet ieiunare: h̄ dico pp etatē in ieiunijs eccleſie vel anticipat notablr horā ſine cā rónabili in oībus peccat mortaliter. ¶ Quinta gula dicit inebriatiua ſm. d. Albertū in. ij. ſen. z. ſ. Doc. in q̄ónibus de malo. q. ij. ar. viij. z in ſcd̄a ſcd̄e. Cū q̄s dubitāo pbabiliter z ſciēs pſonā vni ſufficientē ad inebriandū bibit: inebriatur de facto ē mortale pctm̄: q: vt ait. ſ. Doc. tūc hō volēs z ſciēs priuat ſe vſu rónis: quo ſm v̄tutē opat: z in vitiū declinat. Ait. n. Amb. libro de pr̄iarchis. vitandā dicim⁹ ebrietatē: p quā crimina cauere nō poſſimus. Nā que ſobrij cauem⁹ per ebrietudinē ignorātes ɔmittimus. h̄ ille. Uel cū q̄s aliū vult inebriare cā irriſiōis vel ſolatij: aut deceptōis in ſpūalibus vel tpalibus vt cū ſale vel aliter: ſemper ē pctm̄ mortale: z i his qui adiuuāt conſulūt z ɔſentiunt ſm. d. Anto. ¶ Sexta dicit. gula intētionatiua Cū q̄s comedit vt fortius poſſit peccare: vt fortius rixari z fortius fornicari: fortius debellare in bello iniuſto melius cantōes cantare mala intentōe. ſemp eſt mortale: q: cuius finis malus eſt: ipm̄ quoq3 malū eſt. inquit Ari. ¶ Septima dicit gula iniuriatiua. Cū quis pp cibos z potus blaſphemat: contumeliat exceſſiue: maledicit matri: que nō preparauit: vel nō laute z huiuſmōi: peccat mortaliter ſ3. d. Anto. ¶ Octaua dicitur gula dimiſſiua. Cū quis vt gule z vēter deſeruiat: omittit miſſam diebus feſtiuis: vel non ſinit famulos vel filias audire miſſam hāc de cā: cū tñ habiliter poſſent. peccat mortaliter. ſm. d. Anto. ¶ Nona dicit euomitiua ſm. d. Anto. Cū quis euomit ſtudioſe vt itez poſſit comedere nō bona aliq̄ intētiōe ſanitatis: ſed ſolū ex delectatōe: peccat mortalr: vel cum q̄s comedit nimiū ob delectatōem gule intēdēs poſtea euomere: peccat mortalit. ¶ Decima dicit ingroſſatiua ſ3 d. Anto. Cum q̄s ita hebetat ex cibo z potu vt faſtidiat ſpūalia: ita vt ppter hec dimittat ɔſideratōes z noticiā neceſſariox ad ſalutē: vt ɔtritōem de mortalib⁹ z articulos neceſſarios z huiuſmodi: peccat mortalit. ¶ Undecima vocatur gula offuſcatiua ſm. d. Anto. Cū

qnis ꝓpter cibum ꝛ potū nō pōt dare iudiciū rectū: vel ꝯſiliū alicuius impoꝛtātie ſm ꝙ requirit ſuū officium: vt iudex: vt aduocatus: pꝛelatus ꝛ huiuſmōi: peccat moꝛtaliter dicit. n. dñs Albertus in. ij. ſen. ꝙ h ebetudo mētis ꝓcedit ex opilatione viaꝝ. qbus ſpiritus deferunt formas ad cellā legiſticam: vbi viget opatio intellect⁹. Et huius cā eſt moderatus cib⁹ ꝛ pot⁹.

¶ Duodecima dicit irriſiua. h fundatur in multiloqo qd eſt filia gule. Cū qs in cōuiuijs maxie: vl etiā extra: vbis deriſoꝛ: ꝗ ſi intēdit nōbiliter diſplicere alijs: vel ſi nō intēdat: tñ credit ꝙ ſic deriſus debeat ſibi reputare ad iniuriā nōbilem: aut magnū ſcandalū: ꝛ illa vba ſunt ſufficiētia ad hoc vel dicit vba retrahētia aliqn a bono neceſſario ad ſalutē: peccat moꝛtalr. vñ apls. ephe. v. Stultiloqū aut ſcurrilitas que ad rē. ñ ptīne: nec noīetur in vobis. ſicut decet ſctōs Dimittēdum igr eſt vitiū gle a quo tot peccata ꝛ mala oꝛiuntur. vñ apoſtolus Ro. xiij. Abiciamus opa tenebraꝝ ꝛ iduamr arma lucis ſic ut in die honeſt ambulemus. Non incōmeſſationib⁹ ꝛ ebrietatibus: nō in cubilib' ꝛ ipudicitijs: nō in cōtentiōe ꝛ emulatione: ſed induimi dñm ieſu xpm: ꝛ carnis curā ne feceritis in deſiderijs. Preſentate qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶ Feria ſexta ſcōe dñice. De piurio. Sermo. xxiiij.

MAlos male perdet Math. xxi. Licet dicbus ſupioꝛibus de vitijs execrādis a lingua ꝓcedētib⁹ ꝛ ſingulariter de mendacio: blaſphemia atqꝫ detractiōe pꝛedicauerim: vt tñ clarius inoteſcat: quāta mala ab hoc exiguo velociqꝫ mēbꝛo ꝓcedant: ſtatui de alio peccato ab ipſa lingua ꝓcedēte velle pdicare. Labit. n. lingua vt inquit Hugo lib. ij. de aīa. vt anguilla: penetrat vt ſagitta. h ille. Et iō facilitate maxima aīam vulnerat: pꝛecipue execrando vitio piurij. Quo vitio cuncti q laboꝛāt ab eterno ꝛ īmoꝛtali deo in eternū punientur atqꝫ pdent. Hoc affirmant euangelica verba in pꝛincipio aſſūpta ꝛ hodie recitata: vbi tria documēta habemus. ¶ Primū documētū. ꝙ auaricie petm̄ adeo graue ꝛ piculoſum eſt: ꝙ ꝓpter ipam nonnunqꝫ homicidiū cōmittit. Hoc tangit in euangelio pꝛeſenti. ibi venite occidamus. ¶ Scōm documentū eſt. ꝙ multotiens illi qui in hoc mundo deſpiciunt ſup alios exaltant. Hoc tangit. ibi. Lapidē quē repꝛobauerūt ꝛc. ¶ Tertius

documentũ eſt. ꝙ regnũ dei dat
facienti fructus bonoꝝ operuꝫ.
hoc patet ibi. Auferet a vobis re
gnũ dei: ⁊ dabitur gẽti faciẽti fru
ctus eius: ⁊ maxime his qui per-
iurij peccatum fuerint deteſtati.
De quo tria hoc mane conſide-
rabimus

¶ Primo. diffinitionẽ.
¶ Scđo. malignatõem.
¶ Tertio. ſpecificatiõem.

¶ Primo cõſiderare debemus
periurij diffinitõem. d. Albert⁹ ma
gnus in. iij. ſen. periuriũ ſic diffinit
Periuriũ eſt diuine veritatis in-
uocatio ſup mẽdaciũ. Magiſter
autẽ ſniaꝝ in. iij. d. xxxix. Et Bo-
nauentura ibidẽ. Et Ray. in ſua
ſũma. Et s. doc. ſcđa ſcđe. q. xcviij.
ar. i. ſic diffiniunt. Periuriũ eſt
mendaciũ iuramento affirmatuꝫ.
Circa quã diffinitionẽ duo con-
ſideranda ſunt: que in ipſa ponun
tur. ¶ Primũ ibi. mendacium.
Quod quideꝫ ẽm s. Tho. ſcđa ſe
cunde. q. 101. ar. primo. Et in decre
tis. xxij. q. ij. c. Ille. ẽ falſa vocis ſi
gnificatio cũ intentione fallendi: d
quo ſuperius habitũ eſt in ẽmõe
mendacio parte prima. ¶ Scđm
qđ ponitur in diffinitione eſt ibi.
Iuramẽto iurare aũt ẽm s. Tho.
ſcđa ſcđe. q. lxxxix. ar. primo. Et i
iij. ſen. d. xxxix. ar. primo. Eſt deuꝫ
in teſtem vocare ꝓpter defectum
locutionĩs ⁊ cognitõnis humane.
Et. xxij. q. i. Conſiderandum. Et
hoc iuramentũ eſt actus latrie. i.
reuerentie diuine. vñ Hiero. ſup
Math. Qui iurat: aut veneratur:
aut diligit eum per quẽ iurat. Ad
huius aut iuramenti integritatem
⁊ pfectiõem tria requiruntur ẽm
Hiero. ſup Iere. c. iiij. Et. xxij. q.
prima. Et iurabunt. Et. q. ij. Ani-
maduertendũ. Et. q. iiij. Innocẽs
⁊ extra de iureiurã. c. Si xp̃s. Et
ẽꝫ s. Tho. ſcđa ſcđe. q. lxxxix. ar.
i. Et Ray. s. veritas: iuſticia: ⁊ iu-
diciũ. vnde Iere. iiij. Iurabis vi-
uit dñs: in veritate iudicio: ⁊ iuſti
cia: Vitas. n. primo ſcilꝫ. dꝫ ad-
eſſe vt ſciat quis firmiter verũ eẽ
qđ iurat. alias ſi tñ credit nõ de-
bet iurare de ſcientia: ſed de cre-
dulitate. Itẽ ⁊ ſcđo in iuramento
debet eſſe iudicium. i. diſcreta de
liberatio. s. vt nõ iuret etiam verũ
niſi propter neceſſitatẽ vel vtilita
tem. xxij. q. i. Ita ergo. Et s. Tho.
dicit ꝙ requiritur iudiciũ. i. cum
diſcretione ⁊ deliberatione: ne pe
riculo falſitatis iurans ſe expo-
nat. Item ⁊ tertio in iuramento
debet eſſe iuſticia: vt ſcilicet id qđ
iuratur licitum ſit: ⁊ honeſtum:
vt in dicto capi. Ita ergo. Et ſi ad
ſunt ille tres conditiones erit lici-
tum cuilibet iurare: ⁊ non erit
periurium: vt patet. ſcđa ſcđe. q.

pꝛima.ī multis capitulis. Hijs igit̄ declaratis: firmiſſime tenēduꝫ ē: qꝫ cū iuramēto quocūqꝫ ſiue publico: ſiue pꝛiuato deeſt aliqua p̄dictaꝝ ꝯditionū: vel oēs ſimul.ſ. cuꝫ deeſt ibi veritas: qꝛ fit ſup mēdacio: vel deeſt iuſticia: qꝛ fit ſup re illicita ⁊ iniuſta: vel deeſt iudiciuꝫ.ſ. qꝛ fit pꝛecipitāter cuꝫ dubitatiōe ſēꝑ eſt piuriuꝫ malignum ⁊ vitioſum. Et ſic pꝫ pꝛedicta diffinitio.ſ. piuriū ē mēdacium iuramento firmatuꝫ. vñ Aug. in libr. pſalmoꝝ ſup. ps. Dñi ē terra dicē. Periurius ē nequiter decipie(n)s re[illegible] dei. [illegible] ꝯcordis. ſic piuriū diffinit: Piuriuꝫ eſt falſa vel indiſcreta iuratio ſiue iuramēti trāſgreſſio: hec ille. Auertendū āt ꝺm.ſ. Tho. ſcḋa ſe cunde. Et [illegible] qꝫ duplex ē piuriuꝫ [illegible] ꝓmiſſoꝛiuꝫ: aſſertoꝛiū ē illud quo aliud aſſerit̄ de p̄ſenti vel p̄terito Pꝛomiſſoꝛiū v̄o reſpicit futuꝝ. Hac ſufficiēti diffinitōe p̄habita. querit̄ vtruꝫ piuriū ſit vitiuꝫ tam graue vt ſit pctm̄ moꝛtale. Ad hec rn̄det.ſ. Tho. in.xxij. q.xcviij.ar. iij.d. Periuriuꝫ ē pctm̄ moꝛtale qḋ triplici rōne pꝛobatur.

¶ Pꝛimo rōne contrariationis.

¶ Scḋo ratone deſpectionis.

¶ Tertio rōne cōparationis.

¶ Pꝛimo pꝛobat̄ piuriuꝫ ē peccatuꝫ moꝛtale rōne ꝯtrariationis ſic. Oē qḋ ꝯtriat̄ p̄cepto diuino ē peccatū moꝛtale. ſꝫ piuriuꝫ ꝯtriat̄ p̄cepto diuino. Patet. Pꝛecepto.n. deus. Leuitj.xij.d. Nō piurabis in noie meo. Et Exo.xx. Nō aſſumes nomē dei tui in vanum.xxij. q.i. Dēmus. Et.q.ij.c. Animaduertendum.dr̄ ſic. Dānabiles ſunt qꝛ mētiēdo deierare vincunt̄: qꝛ nomē dei ſui in vanuꝫ aſſumūt: hec ibi. Ergo piuriuꝫ ē pctm̄ moꝛtale. ¶ Scḋo idē ꝓbat̄ rōe deſpectionis ſic. illud qḋ de ſe ⁊ ꝺm ſe ꝯſideratum ipoꝛtat irreuerentiā [illegible] pctm̄ moꝛtale ſꝫ piuriuꝫ de ſui rōne ipoꝛtat ꝯtemptuꝫ irreuerētiā ⁊ deſpectū dei. Cū enī aliq̇ iurat vt dicit.ſ. Tho. vbi .s̄. ar.ij. inuocat deuꝫ teſtē: ⁊ ꝑ hoc [illegible] ſtat veritate: vel qꝛ velit certificari falſum: cuꝫ ipſuꝫ deuꝫ in teſtē inuocet: vel ſua veriſſima ſacramenta ⁊ creaturas: que oīa ſunt ad maximā irreuerētia dei: ergo piurium ē pctm̄ moꝛtale. ¶ Tertio rōe cōparatiōis. ſic. illud pctm̄ qḋ ē grauius homicidio ē pctm̄ moꝛtale: ſꝫ piurium ē grau⁹ homicidio: vt ait.ſ. Doc. in quolibet qꝛ homiciduꝫ ē pꝛeceptuꝫ ſcḋe tabule: ⁊ ꝯ.ꝓximuꝫ: piuriuꝫ v̄o ē ꝯ p̄ceptuꝫ pꝛime tabule: ⁊ directe ac īmediate offendit deuꝫ. vñ dic̄ Idē.ſ. Tho

Periuriũ.n.ſm locuz tenet poſt ydolatriã:ꝛ videt͂ eẽ piurare no mẽ dei abnegare. Ideo cõminat͂ de⁹. Ezech.xvij. Propter ea h̄ di cit dñs deus. Viuo ego: qm̄ iura mẽtum qđ ſpreuit:ꝛ fedus qđ p̄ uaricatus ẽ: ponã in caput eius: ꝛ expãdaꝫ rete meuꝫ ſup euꝫ: ꝛ cõ p̄hendet͂ in ſagena mea: ꝛ addu cã in babilonẽ:ꝛ iudicabo euꝫ ibi in p̄uaricatiõe qua deſpexit me: ꝛ oẽs ꝓfugi eius: cũ vniuerſo agmi ne ſuo: gladio cadẽt: hec ibi. Ergo periuriuꝫ eſt peccatum mortale.

Secundo p̄ncipalr̄ ↄſiderare ðbem⁹ piurij malignatio nẽ. Triplex.n. eſt piurij malignitas.

¶ Pria eſt legis nãlis puertiua.
¶ Scđa eſt periurãtis punitiua.
¶ Tertia eſt ire dei inductiua.

¶ Dico igit͂ q̄ prima malignitas piurij ẽ legis naturalis puertiua. Ait.n. Phs i primo Poly. Nõ naturalr̄ ẽ aial politicuꝫ: ideo nulli aialiũ natura ſmonem dedit niſi homi. Et Plato in Thimeo ait. Propt͂ h̄ nobis dat⁹ eſt ſmo: vt preſto forẽt voluntatis indicia. Et Ari.iij. de aia. Linguã habemus vt ſignificem⁹. Periurus igitur aliter hñs i corde: ꝛ alr̄ i lingua h̄ mõ primuꝫ decipit: q: periurãdo erga euꝫ i fideliter ſe hꝫ. Et ſic per uertit legẽ naturalẽ: ꝛ ordinẽ hoi bus naturalr̄ ꝛ i mp̄eſſuꝫ: iurãdo ꝛ ſacramẽtando ↄ̄ veritatẽ: vel ↄ̄ iuſticiã vel ſiue iudicio.i.ſine diſe ctione. Et ne hãc legẽ ſeu ordineꝫ naturalẽ puerteret. Marc⁹ regu lus iperator ꝓpli romani pagan⁹: voluit poti⁹ ſuſtinere crudelẽ mor tẽ q̄ꝫ eẽ piurus Carthaginẽſib⁹: qbus iurauerat ſe ad illos reuer ſuꝝ: ſi nõ poſſet obtinere a roma nis ꝑmutationẽ carthaginẽſiuꝫ ci uiũ captoꝝ a romanis. Perrexit igit͂ romã: ꝛ in ſenatu pſuaſit hãc mutationẽ fieri nõ debere: q: non expediebat. Et h̄ pacto: cum liber eſſet ad redeunduꝫ: vt iuramentũ ſuaret: rediꝫ ad carthaginenſes: quẽ vt ait. Valeri⁹ in rubrica de crudelitate: grãdib⁹ cruciatibus necauerunt: incluſuꝫ in anguſto li gno: vbi ſtare cogeret͂: clauis acu tiſſimis refertus: ita vt in nullam ptẽ ſine pena acutẽſiſſima iclinare ſe poſſet etiã vigilãdo: ꝛ ſic p̄emerunt euꝫ. De quo i vituperium xp̄ia noꝝ piurantium Aug.in.v.de ci. d.c.xviij. cõmemorat. vn̄ Ariſt.i. Metha.dicit. Iuſiurandũ apud eos.ſ.paganos erat honoratiſſimum. O xp̄iani piurij. O fracto res legis naturalis. O extictores luminis intellectus. O infideles erga ꝓximos. Nõne erubeſcitis: nõne ↄfundimini: nõne expaueſci

tis ſacra iuramēta frangere: fidelitatē pmiſſam laniare: cum paga num iſtuȝ tā fidelem in obſeruatione iuramēti videatis. ¶ Secūda malignitas dicit' piurij punitiua. Nā piuri ab eccleſia p ſacros canones acriter puniunt'. Primo enī ſunt infames. vi.q.i.c. Infames. Et.c.Quicūqȝ. Et.xxij.q.v. Si qs puictus. Nec āpliꝰ ad teſtimonium oƺadmitti: vt.vi.q.i.c. Quicūqȝ. Et.xxij.q.v. Paruuli. Nō obſtāte q egerunt penitētiā. Extra de teſtibus.c. Teſtimoniū. Et de pſump.c.Iris. Et ppter hꝰ nō pmittunt' ad ordines ꝑcedere.vi.q.i.c.Infames. Nā ibi.c. Qui i aliquo dicit'. Portoignitatis ⁊ ordinis patere nō debēt infamibus. Et extra.de reglis iuris. Infamibus. Et huiuſmdi infames nullatenus ad accuſationē vel teſtimoniuȝ ſunt admittēdi: q: infames ſunt ⁊ iuſte repellēdi. vt dicit Euſebiꝰ papa.iij.q.v.¶Conſtituimus. Itē huiuſmodi īmo: nec procurator pōt eſſe: nec cognitor.i.aduocatus.glo. Itē infames non poſſunt accuſare.iij.q.iiij.c. Omnes. Inſuper audi qualē ⁊ quantā penitētiā te ꝯdēnt ſancta mater eccleſia. p ſuos ſacros canones. Naȝ ſummus pōtifex Fabianus.vi.q.i.dicit. Quicūqȝ ſciens periurauerit quadraginta dies in pane ⁊ aq̄ ⁊ ſeptē ſequentes ānos peniteat: ⁊ nūqȝ ſit ſine penitētia: ⁊ nūqȝ in teſtimoniuȝ recipiat cōmunionē tn̄ poſt hꝰ recipiat: hec ille. Idē habetur.xxij.q.v. Si qs ſe periurauerit. Propterea Lucianus papa.xxij.q.i. dicit. Predicandū eſt vt piurium fideles caueāt ⁊ ad hec ſummopere abſtineant: ſcientes hoc grāde ſcelus eſſe ⁊ in lege ⁊ in prophetis ⁊ in euangelio prohibituȝ. Audiuimus autem quoſdā paruipendere hoc ſcelus: ⁊ leuem quodāmodo piurij penitentie moduȝ īponere. Hi etiam debent noſce: talem de periurio penitentiam īponi debere: qualem ⁊ de adulterio: de fornicatione: ⁊ de homicidio ſponte cōmiſſo: ⁊ de ceteris criminalibus cōmiſſis: hec ille. O peſſima malignitas. O deteſtandum vitium. O fugiendum ſcelus. Propter hoc ammittitur fides: opinio: reputatio: celebritas. nomen. Propter hoc incurrunt tot cōminationes: tot penas: tot maledictiones. Necqȝ miruȝ. Hoc enim vitium eſt quo pauperes vexantur: pupilli ⁊ vidue ſpoliantur. Hoc vitium nutrit fraudes: diſcordias: guerras: deceptiones: ⁊ homicidia. Hoc vitium eſt quod quotidie facit palatium ⁊ bancluȝ iudicis: tot iniuſticijs re-

pleri: tot extorſiõibus: tot falſiſſimis libellis: petitõnib⁹: pceſſib⁹: totam ciuitatez per notarios: per procuratores: per aduocatos: cõturbare: immo peruertere: τ tot dãna proximo inferre. Hoc vitio auffertur fama alteri teſti verum dicenti: vbi interueniunt aſſerétes contrarium: vel etiam ipſe accuſator: ſeu denunciator infamatur. Et breuiter plurima τ in manifeſtiſſima vitia: huic periurio annexa ſunt: ita vt merito poſſit dici illud Sap. xiiij. Omnia cõmixta ſunt: ſanguis: homicidium. furtuz. τ fictio: corruptio. infidelitas. turbatio. τ periuriũ. tumultus. hec ibi. Et ex his patet quõ punitur piurium. ¶ Secũda malignitas periurij dicit ire dei inductiua. Terribiliter prouocat ira diuina ab ipſis periuris. Nam Joſue. ix. Ne contra nos ira domini concitetur ſi peierauerimus. Unde tot grandines: tot tẽpeſtates: tot inundationes: Unde tot ſterilitates? A periurio: quo aer τ elementa corrũpuntur. Propterea Juſtinianus imperator in autentico: vt non luxurientur contra naturam. Coll. vi. Inquit. Et quoniã quidã blaſphema verba τ ſacramenta de deo iurant: deum ad iracundiam prouocantes iſtis adiungimus abſtinere ab huiuſmodi blaſphemis verbis τ iurare per capillos τ caput τ huiuſmodi proxima verba. Et infra. Propterea igitur hominibus huiuſmodi precipimus a predictis delictis abſtinere: τ dei timorez in corde pcipere: τ ſequi eos qui bene viuunt: ,pter talia enim delicta: τ fames τ peſtilétie τ terremotus fiũt: hec ille. Audi exemplum ſacre ſcripture. ij. R. .xxi. Superuenit enim ſterilitas terre ſeu fames: tẽpore Dauid: que perſeuerauit tribus annis. Et cum Dauid queſiſſet cauſaz huius flagelli: vt remedium adhiberet: reſpondit dominus: q hoc euenerat propter periurium Saulis: quia. ſ. fregit promiſſionem firmatam iuramẽto Gabaonitis a Joſue τ ſenioribus iſrael: ſuper reſeruatione eorum in vita. Ipſe enim ſaul quaſi zelans ,pro filijs iſrael: quia gabaonite deceperunt eos: fingentes in remotis habitare: τ cuz eis querere pacem: occidi fecit multos ex eis: dicũqz eſt ad Dauid q fames illa non ceſſaret: quouſqz ſatiſfaceret iniurie gabaonitarum. Miſit ergo pro eis: τ queſiuit quid vellet ſibi fieri: qui petierunt: omnes deſcendentes ex Saule: mares ſibi dari τ crucifigi. Quod τ factum

eſt excepto miſiboſeth filio Jonate: cui pepercit: vt ſeruaret iuramentum factum Jonath: de ſeruanda ei᷒ generatiõe. Silr vnde causa que aſſignatur in ſacra ſcriptura de captione regis iude Sedechie ⁊ deſtructione hierozolymitorum fuit: q: ipſe rex iuramentũ fidelitatis factum Nabuchdonoſor nõ ſeruauit: ei rebellans: vt habet. iiij. Re. vltio. Refert Oroſius: q cũ legatos miſiſſent romani ad diuerſas gentes: quas ibidẽ noiat: ipſe quoqz eos recepiſſent in pace: ⁊ data fide firmaſſent pacem ſubita proditione ⁊ ſeditione irruentes in eos: in ſuis ciuitatib᷒ occiderunt. Factũ eſt autem in deteſtationem periurij ⁊ fractionem fidei: vt pauce quos illa gens incidebat pro comedendo: ſanguinem emitteret per ſciſſuras. Alia ãt domeſtica ⁊ inter hoies aſſueta: vt canes ⁊ catte ⁊ huiuſmodi ad ſiluas ⁊ mõtana mugientia fugerent. Ipſi vero hoies in campo a Lucio ⁊ Pompeo cum ſuo imperatore occiſi ſunt: exceptis quatuor millibus ad cacumẽ montis fugientibus: qui tamẽ iudiciũ diuinum non euaſerunt. Nã ad modũ lapidis congelati imobiles facti ſunt: ⁊ ita obriguerunt q erecti ſtantes videbanł viui: dentibus ⁊ oculis ab eis decidentibus ſuper terram. Unde Ari. ad Alexandrum magnum. Si quidem quereres que fuit cauſa deſtructionis regni barbarorum ⁊ ſcytharũ: reſponderem tibi: q: reges eorũ vtebantur iuramentis ad fraudem ⁊ deceptionem hominũ ⁊ proximarum ciuitatũ frangentes federa q̃ fuerunt ſtabilita ad ſalutẽ ⁊ humani generis vtilitatem: iniqui ⁊ infelices abutebantur iuramentis ad ſubuerſionem proximoꝝ. Et ideo equitas iuſtiſſimi iudicis nõ potuit amplius ſuſtinere. Aliud inſuper mirabile exemplum ſcribił. Erat quidam vſurarius qui in fine vite penitentia ductus vocauit duos amicos: eos rogans vt eẽnt fideles ⁊ veloces executores ſue voluntatis: exigens ab eis iuramẽtum fidelitatis: vt. ſ. reſtituerẽt de ſuo quicqd male lucratus fuerat. Qui iurauerunt ⁊ diuinum iudicium ſuper ſe vocauerunt. Dixit nãqz primus. Niſi hec adimplevero: gehẽnali igne ſuccendar. Et alter dixit. Niſi ſeruabo hec irremediabili lepra me dominus excutiet. Eo autẽ mortuo pecuniam retinuerũt: trãſgredientes fidẽ ⁊ iuramentũ: ſ; diuinũ ſecutũ eſt iudiciũ Et ſicut ſibiipſis ipcati ſunt: ſic percuſſi miſerabiliter perierunt. Ecce quomodo acriter punit deus periurium. Nec mirum cum

ſit vitium tante grauitatis. Expe-
cta igitur o periure punitioné dei
Expecta ſententiam. Expecta diui
num iudiciú. Et ſufficit quantú ad
ſecundam partem.

TErtio principaliter
conſiderare debe-
mus periurij ſpeci
ficationem. Duo-
decim.n.ſunt mo-
di quibus periurium eſt peccatuꝫ
mortale: quos declarare curabo:
vt de hoc peſſimo vitio clari⁹ con
ſteri poſſitis. ¶ Prim⁹ modus
periurij dicitur médacitiuus. Cú
quis mendacium iurat quocunqꝫ
modo: ſiue per deum: ſiue per cru
cem: ſiue per beatam virginé: ſiue
per corpus xp̄i: ſiue per fidem: ſi-
ue per corpus meum: vel per ani
má: ſiue p hūc lapidé ⁊ huiuſmo-
di creaturas: ſemp peccat mortali
ter: vt patet. xxij. q. v. c. Ecce. Ubi
dr̄. Ecce dico charitati veſtre: ⁊ q
ſuper lapidé falſum iurat periu-
rus é. Ná dicit. ſ. Doc. ⁊ Alber-
tus: q iurando per creaturas: in-
ducit de⁹ in teſtimoniú: cui⁹ v̇itas
⁊ virtus relucet in illis creaturis
q̄ nominant̄ in iuraméto. Nam
creature de ſe nó hn̄t infallibilem
v̇itaté: ſed a diuitatis v̇itate eéntiaꝫ
depédété: ió ſemp é mortale per
quácunqꝫ creaturá médatioſe piu
ret. Uel etiá dicendo: ſi deus me
adiuuet: vel veniat mihi mors: vl'
ſanguis ⁊ huiuſmodi: ſemper eſt
mortale cuꝫ mendatioſe iuratur.
Nec modus. ſ. vel ſerio vel ex ꝑio
co: vel ex cóſuetudine fiat: vl' pic-
tate: vel vt mercatores faciunt ⁊
artifices vtilitate excuſat a morta-
li: ⁊ tam in iudiciaria cauſa: qꝫ in
particulari ⁊ p̄uata locutióe. Hoc
habetur a ſancto Tho. ⁊ Ray.
Et eliciútur. xxij. q. ij. Hoíes. Jté
xxij. q. i. Habemus. Immo ſola
diſpoſitione deliberata periurádi
é piuriú ⁊ mortale: vt patet. xxij.
q. v. Qui periurare. Jdé cuꝫ qs
ſibi vel rei ſue imprecatur aliqd
ad confirmationé ſue falſitatis ſi-
cut dicere: ſi nó é ſic: de⁹ mittat ſen
tentiá ſuper me vel ſuper filiú me
um: ⁊ huiuſmodi é mortale ⁊ picu
loſiſſimú: ⁊ iudicio dei aliqn̄ veni
unt ipꝛecatióes. ¶ Scōs modus
piurij dr̄ inductiuus. Cú aliquis
inducit aliquem ad iurádú quem
ſcit médatioſe iuraturum: vl' pro
babiliter dubitat: peccat mortalit̄:
vt dicit. ſ. Tho. Et i decretis. xxij.
q. v. Jlle qui prouocat hoiēꝫ ad iu
rationé ⁊ ſcit falſum iuraturú vin
cit homicidá in peccando: q: duas
aias occidit. ſ. propriá ⁊ illius qui
iurat. h ibi. Excepto ſi eſſet publi
ca perſona exigens iuramentú vt
iudex. Excuſatur náqꝫ q: ipſe non
videtur iuraméntú tale exigere: ſꝫ

ille ad cuius inſtātiā vox exigit. H ſanct⁹ Tho. ¶ Tertius modus periurij dr̄ ſophyſticatiuus. Cū quis ſm̄ intellectū vrboꝝ ſuoꝝ videtur dicere verū: tamen intēdit decipere: ⁊ alius aliter intelligit nō excuſatur a mor. i. Nam dicitur. xxij. q. v. Humane aures. In iuramento nō debet intentio verbis: ſed verba intentioni deſeruire. Et Iſido. xxij. q. v. c. Quacūqꝫ Et. c. Ecce. Quacunqꝫ arte verborum quis iuret. deus tamen q̄ conſcientie teſtis eſt: ita hec accipit: ſicut ille cui iuratur intelligit. Dupliciter autem reus eſt: qui ⁊ nomen dei in vanum aſſumit ⁊ proximum dolo capit. h̄ iſt. Debet in exemplo de chriſtiano contra iudeum in iudicio vt habetur in legenda ſancti Nicolai. Item cum quis iurat alteri ſe aliquid liciti facturū non habens tamen intentionem ſeruandi: ſed vt illi dr̄ verba: vel vt aliquod periculum effugiat vl̄ alijs reſpectibus humanis: tunc mortaliter peccat: ⁊ tenetur obſeruare: niſi ab illo diſpēſetur: vt debitor iurans ſe daturū creditori debitum: tali menſe ⁊ huiuſmodi. Si autem alicui iurādo aliquid liciti promiſit cum intentione obſeruandi: ſed ſuperuenit legittimum impedimentum ſm̄ de. de tarā. ⁊ ſm̄ Bonauentura excuſatur. Et dicit. ſ. Tho. ſecunda ſcḋe. q. xcviij. ar. ij. Cū aliquis iurat ꝑmittens ſe facturum voluntatē alterius: intelligenda eſt debita conditio. ſ. ſi id quod ei mandatur ſit licitum: honeſtum: portabile: ſiue moderatum. Dicit etiam Inno. q̄ iurans generaliter non videtur cogitaſſe ſuper his ſuper: quibus iuraturus in ſpeciali nō fuiſſet: ⁊ ideo ſm̄ intentionem ipſius iurātis eſt interpretandum iuramentum ſi ſine dolo fecit. Unde ſi caſus inopinatus veniat: de quo ſi cogitaſſet: nullo modo iuraſſet: nullo modo tenetur ad illud. Idē Ray. ⁊ Gul. ⁊ ſ. Tho. Idē cū quis etiā vt euadat condēnationē pecuniariam vel exilium: vel carceres ⁊ ēt mortē defendens ſe in iudicio: vel extra: falſū iurat: peccat mortaliter. Idē qui teſtimonium iurat falſum: vt quis etiā mortem euadat: quia non ſunt facienda mala vt veniāt bōa. ¶ Quartus modus periurij dicitur peccatiu⁹. Cum quis iurat facere aliquod peccatum mortale: vt vindictam notabilem: vel inhoneſtam: vel aſſociare aliquem ad turpia ⁊ huiuſmodi: ſemper peccat mortaliter in hoc iuramēto: grauius q̄ꝫ ſine iuramento. Et tale iuramentum ſeruandum non eſt: vt patet xxij. q. iiij. Neceſſe eſt. vbi ſic dici

tur. Non periurabis in nomine meo: nec pollues nomen dei tui. ego dominus. Malum tamé qđ facturum ſe ſe ſacramento .i. iuramento deuouerat omnino non faciat: quia ſtulta vota frangenda ſunt. ħ ibi. Hoc fuit iuramentum Herodis ꝛ impietas in decapitatione Joannis baptiſte. xxij. q. v. Hc. Idem cum quis promittens iurat ſe facturum alicui quod eſt mortale in ſe: vt iurãs alteri ſe falſum pro eo teſtificaturū vel pmittens ſub iuramento: ꝙ faciet eum habere talem feminam ad libitū: vel ꝙ nunq̄ʒ amabit talem: vel huiuſmodi: ſemper mortaliter peccat: nec fides ſeruanda eſt in huiuſmodi promiſſionibꝰ: que ſunt mala patenter: nec opus eſt diſpenſatione. Idem etiā in votis hoc modo facias. Et pro his oibus dicit̃. xxij. q. iiij. In malis promiſſis reſcinde fidē. in turpi voto muta decretū. Quod incaute vouiſti: non facies. Impia eſt promiſſio q̄ ſcelere adimpletur. Et ibidē. c. Non ſemper promiſſa omnia ſeruanda ſunt. Jt idē. ſi iurauit facturum ſe aliquid per qđ ſalus corporis admittat̃: vt ibidē. c. Innocens. ſ. ſalus notabiles. Si quis autē pmittat cū iuramēto ſe aliquid facturꝫ: qđ nō eſt alicuius importātie boni vel mali: vt mater de verberādo filiū: vel de bibendo: vel nō bibendo ꝛ huiuſmodi veniale videtur: ꝛ iuratio ꝛ piuratio. Hic dominꝰ Antoninus. de verbo ad verbū.

¶ Quintus dr̃ impeditiuus. Cū qs iurat aliqd nō ſe facturū qđ ē īpeditiuū maioris boni multū vtilis aīe: vt iurās nō effici frater vł religioſus ꝛ huiuſmōi: peccat mortaliter neq̄ʒ obſuādū eſt. Et accipe regulā generalē: oīa iuramenta ſeruāda ſunt: niſi in peiorē vergant exitum ꝛ in ſalutis detrimentū. xxij. q. iiij. Inter cetera. Immo ſ. Tho. dicit ꝙ iuramētū extortuꝫ p vim ꝛ coactionē ſi ſit de re licita: nō lꝫ ppria auctoritate trāſgredi: quāuis remedia ſint ad hoc.

¶ Sextꝰ modus dr̃ pcipitatiuus. Cū qs leuiter ꝛ ſine ꝯſideratione aut debita diligētia pcipitanter iurat ita vt ſe exponat picułō iurādi mēdaciū peccat mortalr̃ ſm Pe. de ta. in. iij. maxime autē in iuditio vel vbi dānū pximi ſequitur. Si tñ adhibita diligētia iurat falſum: credēs iurare verꝫ in aſſertorio iuramēto: nō ē mortale ſm Pe. de tara. in. iij. Multo magis peccat mortalr̃ cū aſſerit iurādo pro vero: qđ dubitat an ſit verū. Et ita mortalr̃ ſemꝑ peccat. Et ħ notandū: ꝙ cuꝫ quis lꝫ ex lapſu lingue falſum iurat ſi aduertat ſe iurare ꝛ falſuꝫ eē quod iurat ſm ſanctum Tho.

peccat mortaliter. ¶ Septimus modus piurij dicitur ꝯſentitiuꝰ. Cū quis ꝯſentit iuraměto falſo: vel eſt ꝯtentus peccat mortaliter: ⁊ grauiter eſt puniēdus.xxij.q.v. Si quis ſe. Peccat etiā mortalit qui ſuadet falſum iuramentum: q ꝯſulit: qui incitat: qui minat vt fiat: ⁊ huiuſmodi. Ro.i. Qui talia agunt digni ſunt morte: nō ſolum qui faciunt ſed etiam qui conſentiunt facientibꝰ. Et extra de iureiurando. Si vero. ¶ Octauꝰ modus dicit ꝯtēptiuus. Cum qs iurat etiā veꝝ ſed ex ꝯtēptu: mortaliter peccat.b3.ſ. Hoc.q: nō euitat diuinam irreuerentiā. Idem cum quis iurat etiā veꝝ per īhoneſta ⁊ turpia mēbra dei vel ſanctoꝝ vel ſanctaꝝ: mortaliter peccat: ſicut ribaldi faciunt: vt habet xxij.q.i. Si quis p capillum. Qui iurat p mēbra dei irreuerenter ⁊ quaſi blaſfemanter: ſi clericus eſt d3 deponi: ſi laycus anathematizari. ¶ Nonus modus dicit coniuratiuus. Cum qs ꝯiurat aliquē per nomē dei: vel per aliqd ſacꝝ: intendens nō per modum precatiuū: ſed obligatiuū.ipm ꝯiuratū obligare ⁊ inducere ad faciēdum eſt mortale peccatum. niſi ei eſſet ſubditus: q: tunc hoc modo poſſ3 eum in his in quibus ille eſt ei ſubditus obligare: ſed in alijs in quibus non eſt ſubditus vel ſubiectꝰ: ſi intendit coniurans modo dicto: peccat mortalr.b.ſ. Hoc. ¶ Decimus dicitur ſtatutiuus. Cū qs iurat ſe ſeruaturum ſtatuta ⁊ non facit: peccat mortaliter: ſm doctores. Intelligit tamen de ſtatutis: que ſunt in conſuetudine vt obſeruent ſicut dicit.d. Antoninꝰ. Ide3 cum quis ſtimulat vel ſolicitat aliquem vt ſibi reuellet qd tractatu3 eſt: vel ab aliquo dictum ſeu fctū: ⁊ ſcit ipſum quē ſtimulat habere illud ſub iuramento: peccat mortaliter. q2 occaſione3 ſufficientē periurandi ſibi dat. ¶ Undecimus modus periurij dicit vaſallatiuꝰ. Cum vaſallus tranſgreditur fidelitatem debitam ſuo dño. Includuntur enim ſex in iuraměto ipſiꝰ vaſalli ad dñm ſuū. Debet enim domino incolumen: tutum: honeſtu3: vtile: facile: ⁊ poſſibile: vt habetur in libro feudoꝝ de forma fidelitatis.c.i. Et.xxij.q.v. De forma. Extra de iureiurando. Ergo ita: ⁊ dominus in idem vaſallo tenetur. vnde tranſgreſſio huius iuramenti eſt periurium ⁊ mortale i ipſa fide. Et ita.d. Anto. ¶ Duodecimus modus piurij dicit ſponſalitiuus. Cum quis iurat aliqua3 accipere: ⁊ poſtea non accipit: ceſſantibus legittimis cauſis poſitis in iure mortalr peccat: ⁊ qui hoc

conſulit vel prohibet ne fiat: et tenetur implere. Extra de ſponſalibus. c. Ex litteris. Idē de muliere ſic promittente viro. Immo etiā ſine iuramento tenēt ſponſalia huiuſmodi. Et quādo fit vt extorqueatur copula carnalis: ſicut luxurioſi iuuenes faciunt: grauius offenditur. His igitur viſis conſiderāda eſt vicij huius grauitas. et memoria retinenda eius periculoſitas. Declinandum eſt a periurio: a quo tot malignitates: offenſiōes et peccata mortaliſſima deriuant. Dimittite o miſeri iuramentū. Et ſi iuratis. Cauete ne ſitis piuri et trāſgreſſores. Sed vt dicitur Mat. v. Reddes dn̄o iuramenta tua. Et potius per creatorē iurandum ē verum qn̄ oportet: q̄ꝫ per creaturam: vt p; in. c. xxij. q. i. monet. parapho. Sicut alias: neq; locus: neq; leuitas: neq; cōſuetudo vos excuſabit. imo grauius eſt periuriū qd̄ fit ex conſuetudie et grauiora merentur tormenta. Si ſic a vobis factū fuerit: eternā periurij penā euadetis. Et dominus ieſus ſinceritatis ac puritatis atq; veritatis amator: eius gratiā in preſenti infundet: gloriam in futuro daturus: qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amē.

¶ Sabbato ſecunde dominice.

De luxuria. Sermo. xxv.

Diſſipauit ſubſtantiam ſuam. Luc. xv. Contulit dominus homini tanq̄ꝫ ſibi familiari et cariſſimo ſpūalem virtutum ſubſtantiā: qua ditatus copioſam vite celeſtis poſſeſſionem facile ſibi comparare poſſet. Sed tam horrendū atq; abhominandum eſt luxurie peccatū: vt hominem nō modo hac ſpirituali verum etiā temporali ſubſtantia priuatū: in egeſtate ſumma viuere cōpellat. Hoc atteſtat eloquentiſſimus. Hiero. ad Damaſum. d. Luxuria inimica deo: inimica virtutibus perdit oēm ſubſtantiā. Hoc idē ɔfirmat veritas humanata xp̄s: adducens pabolā cuiuſdā patrisfamilias: q habuit duos filios. Quorꝫ adoleſcentior viuendo luxurioſe cū meretricibus: diſſipauit oēm ſubſtantiam ſuā. Que ſunt verba aſſumpta: et in lectione euāgelica recitata. In qua tria ſingulariter documenta habemus. ¶ Primū eſt: q per peccatū mortale: hō recedit a ſummo patre deo: et a tota celeſti curia vaditq; i regionē lōginq̄ꝫ. Hoc pꝫ parte pnta. ibi. Non poſt multos dies etc. ¶ Scd̄ꝫ documētū ē: q qn̄ peccator i ſe reuertit: et coram deo humiliat: facile recipit et amplectit: et oſculat a celeſti patre.

Hoc tangit̄ ibi. In se aūt reuer-ſus ⁊c. ¶ Tertiū documētū ē: φ peccator i p verā humilitatē ⁊ pe nitentiā: daſ ipſa ſtola prima anu-lus ⁊ calciamenta: q̄ reſtituit gr̄e ⁊ ceteris virtutibus ac donis ſpi ritualib⁹: q̄bus ꝯſeruaſ: ne iterū diſſipet ſubſtantiā ſuā viuendo lu xurioſe. De qua luxuria tria con ſiderabimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Scḋo malignationem.

¶ Tertio multiplicationem.

¶ Primo ꝯſiderare debem⁹ lu-xurie diffinitionē.ſ. Doc.i scḋa ſe cūde.q.liij. Et in q̄ōnibus de ma lo.q.xv. Luxuriā ſic diffinit. Lu-xuria eſt appetitus inordinat⁹ ve nereoꝝ. Pro cuius diffinitionis declaratiōe ſingule particule no-tāde ſunt. Prima eſt: φ oē vitiū ⁊ peccatū principalr̄ ꝯſiſtit i appe titu ſeu voluntate. dicēte Ariſt.iij. Ethi. Peccatū volūtariū eſt. vn̄ Auguſt.xxxij.q.v.c. Ita ne dicit. Nemo ipudice ⁊ luxurioſe vtit corpore: niſi prius ſpū.i. volūtate ꝯcepta nequitia. Et itez Aug. de violenter oppreſſis. Non polluit aliquē libido aliena ſi aliena erat .i.ſi nō ꝯſentiat ipſa voluntas. vt p3 etiā. xxxij. q.v.c. Reuera. Et xxxij.q.vij.c. Fieri ſecūda eſt ino-dinatio. Inordinatus.n. appetit⁹ dr̄ cum nō eſt ſm̄ rationē. Nam indebito actu ꝯiugali: nō erit inor dinatus nec peccatū: ſed quōciēs aliter: talis appetit⁹: vtiq3 erit in-ordinatus ⁊ malus atq3 peccatū. quia Diony. dicit. iiij.c. de di.no. Malū eſt preter rōez eē. Tertia particula diffinitiōis eſt venereo rū. Actus.n.carnales dicti ſunt a Venere: que a paganis dicebaſ dea amoris. Nā ex amore ꝯcupi piſcētie tales actus ꝓcedūt: q̄ q̄dē actus ſeruatis debitis modis ⁊ cir cūſtantijs in matrimonio ſunt ne-ceſſarij ad ꝯſeruationē ⁊ multi-plicationez ſpeciei humane: vt di cit Ari.ij. de anima ⁊ in lib. de ani malibus: ſicut ⁊ actus ſeu vſus co meſtibiliū: eſt neceſſarius ad cō ſeruationē particularis pſone.ſ. in diuidui: vt ait Ari.ij. de aīa. Et ſic dicebat Augu. in libro de bono cō iugali. Qḋ ē cibus ad ſalutē hoīs hoc eſt: concubitus ad ſalutē gene ris. Cum igitur iſte venereorū ap petitus ſiue vſus non ē regulatus ⁊ debite ordinatus.i. cū ſit vel cū appetitur extra ſanctum matrimo nium eſt vicium dictum luxuria. Quapropter.d. Albert⁹ in.ij.ſen. ſic diffinit luxuriam. Luxuria eſt libidinoſe voluptatis nimius ap-petitus. Et ſm̄ venerabilē Bedā luxuria eſt concupiſcentia nimia. experiende voluptatis. Et iterum d. Albertus libro vt ſupra. Luxu-

ria eſt feda cõmixtio cum non ſua
vel ſua. Hec quidem luxuria eſt
peccatum mortale: quod probatur
triplici lege.
¶ Primo lege naturali.
¶ Secundo lege ciuili.
¶ Tertio lege canonicali.
¶ Primo probatur luxuriam eſſe
pctm̃ mortale lege nãli ſic. Natu-
ra inſtituit ⁊ ordinauit mr̃imoniũ
ad filiorũ ꝑcreatõnẽ ⁊ inſtructiões:
vt optime declarat. S. Toc. in. iiij.
ſen. d. xxvi. Et d. Pe. de palu. ibi
dẽ. Et Ricar. de media villa ibi-
dẽ. ar. i. Et pꝫ per pħm poly. i. Et
ff. de iuſtitia ⁊ iure. l. i. papho ius
nãle ẽ qd nã oia animalia docuit.
Et. ĩ. Hinc deſcẽdit maris atqꝫ fe
mine coniugatio: quã nos mr̃imo
niũ appellamꝰ. Et in. c. Illud. de
preſcriptionibus. Et in. c. de ꝯuer.
infideliũ. Et in. l. i. ff. de ritu nup.
Hoc idem habetur. d. i. c. Ius na
turale: vt patet in ti. ff. de ſpõſali-
bꝰ de ritu nuptiarũ. Et C. de nup
tijs. Et inſti. de nuptijs. in princi-
pio. Et eadẽ natura reprobauit lu
xuriã ⁊ oẽm vagũ ꝯcubitũ. Naꝫ
quilibet illicitus coitus ſeu ꝗlibet
luxuria inquantũ deducitur ad actũ
cũ ſ. rõ ꝯſentit ⁊ nõ ſm̃ primũ mo
tũ eſt ꝯtra ius naturale. Ita notat
glo. ff. de iuſticia. ⁊ iure. l. i. para-
pho. Ius naturale. Hoc ſequitur
Bar. ⁊ clarius Bal. ⁊ eſt textus.

o. vi. c. Sed penſandũ. Et. ff. man
dati. l. Si vero nõ remunerandi.
parapho. Qui adoleſcentem luxuria-
[illegible]
[illegible]
luxurias. vt in. l. iiij. parapho. [illegible]
[illegible]
turpẽ cam. Et in tm̃ a iure repro-
batur: qꝫ dicitur eſſe maior metus illa
tus alicui ob luxuriã perpetrãdã.
qꝫ ob mortẽ infligendã: vt eſt tex.
nobilis in. l. iſti quidẽ. parapho.
penul. ff. qꝫ metus cauſa. ergo lu-
xuria ẽ peccatũ mortale. Propte
rea: qd ꝯceditur de vno de alio ne-
gatur vt. C. de ꝓcura. l. Maritꝰ ⁊
. ff. de ꝯpẽſatõibus. l. Qd labeo.
Et extra de preſũptõibꝰ. c. Nõne
Et. c. Aplica. Et. i. q. i. Per Iſaiã
Et di. xxv. Qualiter. Et di. xlv. Di-
ſciplina. Et. xxiij. q. iiij. c. Forte: ſed
mr̃imoniũ ꝯceditur. ꝗ luxuria repro
batur. Et ſic idẽ qd prius. Hac lege
nãli. Ualerius maximꝰ edoctꝰ: lu
xurie vitiũ deteſtãs i. ix. lib. ſic ait.
Blãdũ malũ luxuria: quã accuſa
re aliquãto facilius ẽ: qꝫ vitare: q̃ i
uictũ carnis. Hãnibalẽ illecebris
ſuis ꝯplexa: vincẽdũ romano mi
liti tradidit: illa vigilãtiſſimũ ducẽ
illa exercitũ acerrimũ dapibꝰ lar
gis: abũdãti vino: vnguẽtorũ fra-
grantia: veneris vſu laſciuiore: ad
ſomnũ ⁊ delicias euocauit. Quid
ergo his vitijs fedius? Quid

etiã dãnosius: quibus viribus meritur: viciose reaugueſcunt: ſo piia gloria in infamiã ɔuertit: ani mi ⁊ corporis vires expugnãtur: adeo vt neſciaſ an ab hoſtib⁹: an ab illis capi pernicioſius habẽdũ ſit. ℂ Secũdo pbat ꝙ luxuria ſit peccatũ mortale lege diuinali ſic. Scðm. d. Albertũ in.ij. ſen. Illud qð directe ɔ̈riat legi diuie eſt pec catũ mortale: ſed luxuria directe ɔ riatur legi diuine. glo. luxuria eſt peccatũ mortale. Nam Exo. xx. p̃ cipit dñs. Nõ mechaberis. Qð exponens Iſido. xxij. q. v. Non mechaberis. ait. Nec quiſꝗ̃ p̃ter matrimonij federa alijs feminis mi ſceatur ad explendã libidinẽ. Sic etiã exponit Aug. in. c. Meretri ces. xxxij. q. iiij. vbi ait. Meretri ces eſſe: ad meretrices accedere ꝓhibet dñs. quaꝝ venalis eſt tur pitudo. hec ille. Nota ꝙ dicit ve nalis ⁊ nõ venialis. Et iteꝝ Aug. in decretis. xxxiij. i. c. Audite cha riſſimi dicit ſic. Fornicari vobis nõ licet: ſufficiant vobis vxores. Et ꝓ̃inũ. Cõcubinas hr̃e vobis non licet: ⁊ ſi nõ hbetis vxores: tñ non licet vobis hr̃e ɔcubinas. Et Thobie. iiij. Attẽde fili mi ab oi fornicatione ⁊ p̃ter vxorẽ tuã nunꝗ̃ patiaris crimen ſcire. Et Deutero. xxiij. Nõ erit meretrix de filiabus iſrahel: ſcortator. i. Cor. vi. Nolite errare: neqꝫ forni carij: neqꝫ idolis ſeruientes: neqꝫ adulteri: neqꝫ molles: neqꝫ maſcu loꝝ ɔcubitores regnũ dei poſſi debunt. hec ille. Ergo luxurie eſt peccatũ mortale. ℂ Tertio ꝓbat idem lege canonicali ſic. Nulli de betur pena ſeptẽ annoꝝ taxata p ecclesiã niſi peccato mortali. Pa tet hec maior. xxxiij. q. ij. c. Hoc ipſuꝫ: ſed peccato luxurie eſt pena vij. annoꝝ: vt. xxij. q. i. Predican dũ: vt. ſ. p pniam ſeptiformis gra tia ſpũſſancti per penitẽ amiſſa re parari oſtẽdatur. xxxiij. q. ij. Hoc ipm in glo. ergo luxuria eſt pecca tum mortale. Et hec quo ad p̃mã partem.

S Ecũda ps principalis dicitur luxu rie malignatio: li cet huius imundiſ ſimi vitij: multipli ces ſint malignitates: tñ in p̃ntiaꝝ tres tñ explicabimus.

ℂ Prima. dicitur bonorum exte riorum diſſipatiua.

ℂ Scð a. dicitur bonoꝝ tẽpora lium deſtructiua.

ℂ Tertia. dicitur bonorum ani me ablatiua.

ℂ Primo dico ꝙ luxuria eſt bo noꝝ exterioꝝ diſſipatiua. Scðm enim Phm. vij. Poli. Et iteꝝ Pho. i. ⁊. x. Ethi. eſt triplex bonũ

bonū aīe:bonū corporis:⁊ bonum extrinſecus aduenięs. Dico igitur incipiendo a bonis extrinſecis. q luxuria diſſipat bona extrīſeca.ſ. pecunias: poſſeſſiones:affictus: trāſigos:⁊ introitus. Qui eniȝ deditus eſt huic feditiſſimo luxurie vitio:cōiter parū lucrat:q: habet aīum diſtractū:occupat ipſe ocio/ſe:ceſſat ab exercitijs:⁊ multū expendit ſine vtilitate. Expendit in pompis ⁊ in vanitatibus:in forijs: in ornamentis:vt placeat carnali femine. Expendit in precio roſianoꝝ:in precio turpis actus luxurie. Expēdit in mulierib⁹:ā in ſotijs tenēdis ⁊ acquirēdis. Jō prouer. xxix. Qui nutrit ſcortū pdit ſubſtātiā. Hanc veritatē oſtēdit chriſtus. Luc.xv.⁊ in euangelio hodierno de adoleſcēte filio pdigo:qui oia expendit viuendo luxurioſe. Docet experientia. Quot enim artifices diuites erant:quot mercatores:qt ciues:quot iuuenes:⁊ nunc ſunt i miſeria in neceſſitate:q: dederūt ſe huic vitio:ſine freno expēderūt nutrientes ſe ⁊ alios in luxuria:⁊ paupibus xpī cibū ⁊ potū ac alias neceſſitates ſubtraxerunt:⁊ ſic ſe fede ac inutiliter diuitias piecerūt. Jō Job.xxxi. Ignis eſt.ſ. luxuria vſqȝ ad ꝯſumatōem deuorans:⁊ oia eradicans germina. Hinc verſus moralis. Qui ſequit bacchū: taxillos ⁊ meretrices. Infamis ſp ſemp egenus erit. Diſſipatio vero facultatib⁹ ipſi luxurioſi illi vitio dediti ⁊ ꝯſueti nō petentes expendere vt prius:efficiunt latrones:pditores:lenones:lucrant aliquid ⁊ cito ꝯſumunt. Vñ Hiero. ad Damaſū papā ꝯcludens dicebat. Luxuria inimica deo:inimica virtutibus:perdit oēm ſubſtātiaȝ patris:⁊ a patris voluntate delirans:futurā pauptatem cogitare nō ſinit. hec ille. ¶ Scđa malignitas luxurie eſt bonoꝝ corpaliū deſtructiua. Nā ſcđa bona ſȝ Ari. in dicto loco ſunt bona corporis:vt ſanitas:fortitudo: pulchritudo : ⁊ huiuſmodi:que bona per luxuriā in corpe humano deſtruunt. Vñ apoſtolus.i.cor.vi. Oē peccatum qđcunqȝ fecerit hō extra corpus ſuū eſt. Qui aūt fornicat in corp⁹ ſuū peccat Ariſ.i.vij. Ethi. Cōcupiſcentie venereoꝝ manifeſte corpus immutāt ⁊ inſanias faciūt. Itē Ari.in primo libro de regi.pri.ad Alexan.ait. O clemens impator crede mihi indubitanter:q: coitus corporis: eſt abbreuiatio vite:corruptio virtutū:legis tranſgreſſio:femineos morē generat. Itē Ari. iij. Ethi. Concupiſcētie vehementer percutiunt. Seneca in epiſtola xxiiij. Ipſe voluptates in tormēta vertunt. Epule cruditatē afferūt.

Ebilitatos nerue corporem.tre-
moreqꝫ. Libidiris.pedū.manuū
articulorū oīumqꝫ deprauationes.
Neqꝫ mirū. Multi.n. infirmant᷑:
ſolo amore ſine ictu: vt Amon ī
firmatus eſt propter Thamar ſo-
rorem ſuā ſcḋi. Re.xiij. Filius p.
fecti pro agnete virgine. Multi
etiaꝫ in actu venereo mortui inuē-
ti ſunt. Alſa.n. irabiliter corp⁹
⁊ cōſumit.⁊ in ſūū cito deducit.
Hoc patet per Ari. in libro de lō
gitudine ⁊ breuite vite. Coitiua
inquit ⁊ multi ſpermatis ſeneſcūt
cito. Almanaſar ſapientiſſim⁹ tra
ctatu.iiij.c.xvij. Coitus īquit mul
tus ⁊ frequens n'ūis magnū in-
fert nocumētū: oīo fortiter ledit
⁊ corporis vires deſtruit. Corpus
corrūpit ⁊ debilitat ad eniuꝫ cito
deducit.hec ille. ⁊ ideo paſſeres
maſculi breuioris vite ſunt femiōr
pp nimiā ſemis effuſionē. Et Hy
pocras medicus ſignanter dicit.
Qui vult eſſe ſanus ī eſtate ⁊ au
tūno debet eſſe caſtus. Et Ariſto.
xvi. de aialibus. Quando homo
coit.debilitatur viſus eius. O qs
poſſet enumerare: quot ex iſto vi
tio corporaliter infirmati: ⁊ diuer
ſis alijs morbis laborantes: vitaꝫ
perdiderūt: Jdeo ſnia ē Senece
Plures occidit voluptas qꝫ gla
dius. Un̄ enim nr̄os hac nr̄a tem
peſtate in tot homīs acceleratur:
Certe ꝑpter luxuriam. Incipiūt
enim iuuenili etate luxuriam ſeq.
Ari.n.xix. de aialibus. Puberes
enim plus delectantur in coitu qꝫ
cetere etates: ⁊ quanto plus aſſue
ſcunt: tanto plus appetūt.hec ille.
Alterantur debilitantur: perdunt
vigoreꝫ: diſproportionant᷑ humo
res. vnde ait Ariſto. ibidem. Coi
tus infrigidat. Et ſic veniunt ad
mortem. Non ſic illi antiqui pa-
tres: tā diu robuſti viuētes. Heu
miſeri luxurioſi. proprij corporis
occiſores. Heu manegolda libido
que cōſumis corpora pulchra.for
tia.robuſta.ſana. Heu ſeditiſſima
luxuria corporuꝫ humanoꝝ inter-
fectrix crudeliſſima. Hinc merito
ſnia Boetij dici poteſt. Quid de
corporeis voluptatibus loquar.
quarum appetentia eſt quideꝫ an
xietatibus plena. ſed ſacietas peni
tudinem cauſat. O quantos volu
ptas corporis morbos qꝫ intolle-
rabiles dolores ⁊ anxios ſolet in
ferre corporibus.hec ille. Et Hie
rony. Caſtitas corpus ſeruat. ſi-
cut luxuria debilitat ⁊ eneruat. In
ſuper ſenectute accelerat. iō multi
gentilium. ſe perpetua gule ⁊ geni
talium abſtinentia obſtrinxerunt:
vt in longum vitam protendere
poſſent.hec ille. Sic patet luxuriā
corporis bonorum eſſe deſtructi-
uam ⁊ diſſipatiuaꝫ. ¶ Tertia ma

ſignitas luxurie eſt bonorum ani-
me ablatiua. Bona enim anime:
vt poteſtates: intellectus: voluntas:
memoria: gaudium animi: bona
fama: gratia: et libertas: per luxu-
riam tolluntur. Sed nos in primis
de gaudio incipiamus. Licet ergo
omne peccatum: tollat gaudium
mentis interius propter remorſum
conſcientie relictum poſt peccatum:
vt ait Auguſtinus in libro primo
confeſ. Juſſiſti domine: et vere ſic
eſt: vt omnis inordinatus animus
ſua pena ſibi ſit. Tamen hoc vitium
maxime gaudio interiori ſubtra-
cto: triſticiam in animo ponit. Et
hoc accidit: quia in illo actu anima
efficitur totaliter carni ſubiecta.
Ex quo ſibi maxima ſequitur con-
fuſio et obprobrium. Hinc eſt quod
nihil verecundius hoc vitio: et ni
hil eſt de quo tantum homines pu
deat. Cauſatur igitur poſt turpem
luxurie actum: dolor et remorſus.
Nec mirum cum etiam in actu
matrimonii quantumcunque tempora-
to hoc accidat. Hanc veritatem ha
bes a Hiero. ad Suſannam: O quam
acerbus luxurie fructus: amarior
felle: crudelior gladio. Item Hie-
rony. Libido tranſacta ſemper pe-
nitudinem ſui relinquit. Anxiatur
et nunquam ſatiatur: extincta reaccen
ditur: viſu creſcit et deficit: nec ra-
tioni paret: ſed que impetu ducitur.
hec ille. Hinc Boetius volupta
tum motus: quid habeant iocun-
ditatis ignoro. ſed potius triſtes
eſſe voluptatum exitus quiſquis
reminiſci libidinum ſuarum volet
intelliget. hec ille. ¶ Secundum bo
num anime eſt bona fama: quam
hoc vitium in omni ſpecie tollit.
Cum enim ſit vitium ignominio
ſiſſimum: non eſt mirum ſi ſequitur
infamia huiuſmodi vitioſos. Nam
luxurioſi propriam naturam et nobilem
conditionem transferunt in proprietatem
brutorum. vnde Ari. de regi. prin. ad
Alexandrum. O clemens impera-
tor noli te inclinare ad coitum mu
lierum. quia coitus eſt quedam proprie-
tas porcorum. Que igitur gloria
erit tibi ſi exerceas vitium irratio
nabilium beſtiarum: et actus bruto-
rum: hec ille. Non eſt operatio in
mundo per quam homines et fe
mine magis animalibus immundis
aſſimilentur: quam in hac luxurioſa
et ignominioſa operatione. Hinc
dicitur in decretis. xxxii. q. vii. c.
Non ſolum et eſt textus Iſidori.
Sunt autem quedam: que ſicut
animalia abſque vlla diſcretione in
deſinenter libidini ſeruiunt. quas
ego: nec mutis pecudibus com-
parauerim. Pecora enim cum
conceperint: vltra non indul-
gent maribus copiam ſui. hec
ille. Meretur hoc vitium infa-

mianť ꝛ digito mõſtrari. vñ Grego.li.moꝛaliũ dicit ꝙ luxurie ſunt maioꝛis infamie ꝙ̃ cetera vitia. Ueniat huc Salomõ: qui fuit taꝫ famoſus in toto oꝛbe terraꝝ. i potentia. in ſapientia. Quid illum fecit tam infamẽ? Certe luxuria: de ipſo nãqꝫ ſancta ſcriptura ait. Eccle. xlvij. Dediſti maculã in gloria tua. Sic ꝛ tu homo luxurioſe. Sic ꝛ tu femina. Et qñ egrederis ex domo: quãdo vadis ꝑ ciuitatẽ dicunt. Ecce ille: ecce illa: ꝛ ita digito monſtraris. Uide mirandaꝫ rem. Quãtũcũqꝫ aliquis ſit princeps: ſit p̄latus: ſit miles: ſit doctus. ſit nobilis: tñ cum ſit luxurioſus: ipſum oẽs deſpiciunt ꝛ derident. ¶ Tertiũ bonũ aĩe eſt libertas quã luxuria tollit: ſeruitutẽ inducens. Audi paganũ eloquentiſſimũ Tuliũ in lib. paradoxoꝝ. Ne ego dicaꝫ liberũ: cui mulier imperat: leges p̄ſcribit: vocat: veniendum eſt: poſcit: dandũ eſt: eicit: abeundem eſt. Hunc ego nõ liberũ ſed nequiſſimũ ſeruũ reputo. hec ille. Idẽ Perſius in vltima ſatyra. Et Terentius in.ij. comedia. Certe omnia vitia inducunt ſeruitutem. ſed luxuria maximã libertatem aufert: tenet compeditum. ꝛ pauci ſuos cõpedes euadere poſſunt. Et ideo dicit.ſ. Tho. prima ſecũde.q.lxxiij.ar.v. Qꝺ demones maxime gaudent de peccato luxurie. ꝓpter difficultatẽ euadendi. igitur inducit maximã ſeruitutem. ¶ Quartũ bonũ eſt dei gratia. que p̄ſentem luxuriã tollitur Cuꝫ enim gratia diuina vt ait.b. Bonauẽtura ſit lux quedã ſpũalis a ſole iuſticie procedens. aiaꝫ vndiqꝫ illuſtrans. ſi purgãs. mundans. deificans: ꝛ ſponſam chriſti faciens. ergo ei debetur locus nõ lutuoſus: ſed pulcher ꝛ mundus. Quid aũt luxuria: niſi imũdicia: niſi fetoꝛ: niſi putredo? Nõ requieſcet ait dñs Noe ſpiritꝰ meus in hoĩe in eternum. i. gr̃a ſpũs ſancti. Et hoc: qꝛ caro eſt. i. carnalis ꝛ luxurioſus: ſicut tẽpoꝛe diluuij erãt. Gen. vi. ¶ Quintũ bonũ aĩe eſt ĩtellectus. Hũc luxuria lumine p̄iuat ꝛ cecat: adeo vt finem debitũ neſciat eligere: conſilio careat: p̄ecipitans ĩ agẽdis efficiat: rectum iudiciũ ignoꝛet. vñ. ꝑs. lvij. Supcecidit ignis ꝛ nõ viderũt ſolem. Et Ro. p̄imo. Tradidit illos in reꝓbũ ſenſum. Et Dañ. xiij. dixit ſeni luxurioſo. Spẽs decepit te ꝛ concupiſcẽtia ſubuertit coꝛ tuũ. Et Oſee. iiij. Foꝛnicatio ꝛ vinuꝫ ꝛ ebrietas auferunt coꝛ. Et ibideꝫ .iiij.c. Spiritus enim foꝛnicationum decepit eos. Et dicit.ſ. Tho. ſuper Mat.c.xxiij. Nulla peccata ſic depꝛimunt rationem ſicut lu

xuria ⁊ gula que ſunt ſocie. Et idō
Grego. dicit .xxxi. moraliū. Luxu
rie filia eſt cecitatis mentis. Pro
pter hoc iqȝ Ariſt. i. vi. Ethi. Im
poſſibile eſt aliquem in actu vene
reo ſpeculari ſeu intelligere. Sen.
in lib. declamationū. Nihil ē tam
mortiferū ingenijs qȝ luxuria. Si
quidem rationē perturbat: intelle-
ctum hebetat: memoriam enervat
oblivionem inmittit: errorem iſun-
dit: ignorantiam iducit: ⁊ hoiem
quaſi beſtiam facit. Audi Hiero.
cōtra Jovinianum. Amor forme
rationis oblivio eſt: ⁊ inſanie pro
ximus: minimeqȝ conveniens aio
ſapientū. Altos ⁊ generoſos ſpiri
tus frangit: ⁊ de altiſſimis cogita-
tiōibus: ad humillimas detrahit:
hec ille. Auguſt. lib. ſoli. Nihil eē
ſentio: qđ magis animū de arce ra
tionis deijciat: qȝ blādimenta fe-
minarū ⁊ ꝯtactus ille corporū: ſine
quo uxor duci nō poteſt: hec ille.
Exemplū habemus mirabile in
Salomone ſapiētiſſimo: qui pro
pter luxuriā tāȝ cecus tam incōſi
deratus: tāqȝ mutatus eſt: ut reli
cto deo: ydola adoraret. De quo
xxxi. q. iiij. Salomon qppe immo-
derato uſu atqȝ aſſiduitate mulie
rū: ad hoc uſqȝ pductus eſt: ut tē
plum ydolis fabricaret: hec ibi.
Propter luxuriā remanēt adeo
ceci: ut neſciāt pcepta dei: nō arti-
culos fidei: nō reliq̄ ad ſalutē ne
ceſſaria. Destructo itellectu ex cō
ſequēti deſtruit̄ bonū voluntatis
Vellet luxurioſus padiſum i hoc
mundo: ⁊ ex hoc eſt facilis ad oē
ſcelus. Hoc dicebat Hiero. ꝯ Jo
vinianū. Luxuria hoies querulo
ſos: iracūdos: temerarios: dure
iperioſos: ⁊ ſimiliter blādos facit.
Et cū fruendi cupiditate iſaciabi-
li flagrāt: plura tēpora lachrymis
in qōnibus perdunt: hec ille. Jō
Tulius in .ij. rhetori. Nulla facili
us ad maleficiū cauſa: qȝ turpis
amor ⁊ intēperās libido cōmove
re pōt: hec ille. Et iterū. Tulius de
ſene. Nullū ſcelus: nullum deniqȝ
facinus eſt: ad qđ ſuſcipiendū nō
libido voluptatis ipellat. Et pro-
pter hoc ꝯcludit̄ in decretis .xxxij.
.q. vij. Nō ſolum ubi dr̄. Ex dele
ctatione fornicandi: varia gignun
tur flagitia: qbus regnū dei clau-
dit̄: ut hō a deo ſeparet̄. Ex ꝯſe
quēti alienat̄ memoria. Danī. xiij.
dicit̄ ꝯtra luxurioſos ſenes. Ever
terunt ſenſum ſuum: declinaverūt
oculos ſuos ut nō viderent celū:
neqȝ recordarent̄ iudiciorū iuſto-
rum. Docet experiētia peſſimos
luxurioſos: obliviſci ſpiritualis vi
te: mortis paradiſi: inferni. Obli-
viſci inſuper verecundie ⁊ parent
tele: vicinatus: amicitie: confuſio-
nis: periculorum anime ⁊ corpo-

ris. Et tandē tales fetentes luxu-
rioſi: obcecati in infernū ſubmer
gunt. Apoc. xxi. Timidis ⁊ i cre-
dulis: ⁊ execratis: ⁊ homicidis: ⁊
fornicatoribus pars illoꝝ erit in
ſtagno ardenti igne ⁊ ſulphure.
Audi Hiero. i epiſtola. O ignis
infernalis luxuria: cuius materia
gula: cuius flāma ſuperbia: cuius
ſcintille praua colloquia: cuius fu-
mus infamia: cuius cinis inopia:
cuius finis gehēna. hec ille. vnde
hoc idem cōcluditur in decretis.
xxv. di. c. Unum paraphos alias.
Quicumqȝ ſenſerit aliqd in ſe ca-
pitaliū dñari: vt fornicationē adul
teriū. homicidiū. ⁊ alia huiuſmo
di. eterna illū flāma cruciabit. hec
ille. Accipe exemplum. Quedaȝ
luxurioſa mulier ⁊ cōcubina mo
ritura: calceos ſibi fortes. ⁊ bene
taconatos fieri cū magna inſtan-
tia petiuit. dicēs. Sepelite me cū
eis. q2 multū erūt mihi neceſſarij
Qd cū factuȝ fuiſſet nocte ſequē
ti luna ſplendente. miles quidam
equitās cum ſeruulo. feminees
audiuit vlulatus. manibus illis.
ecce mulier rapidiſſimo curſu ad
illos ꝑperās clamuit. Adiuua me
me. Miles de equo deſcendens
gladio ſibi circulum fecit. ⁊ femi
nam bene notā: intra illum rece-
pit. Sola .n. camiſia ⁊ illis calceis
erat induta. Et ecce ex remoto vox
quaſi venatoris horribiliter bucci-
nantis. necnō ⁊ latratus canum
venatoꝝ more audiūtur: quibus
auditis. illa nimiū erat tremens.
Miles cognitis cauſis ab ea:
equum ſeruo committens. tricias
capillorum eius. brachio ſuo ſini-
ſtro circūligauit. Dextra gladiuȝ
tenens extenſum. Appropinquan
te igitur illo infernali terribiliqȝ
venatore. ait mulier. Sine me cur
rere. Ecce appropinquat. Illo for
tius tenente. miſera diuerſis cona
tibus militem pulſans. tandeȝ ru-
ptis capillis aufugit. quā dyabo-
lus inſequens cepit: ⁊ in equo ſuo
eam proiecit: ita vt caput cum bra
chijs ex vna parte penderet: ⁊ crura
ex alia. Poſt paululuȝ militi ob-
uiauit. ſic captā predaȝ deportās.
Miles mane ad terram veniēs.
qd viderat expoſuit. capillos oſtē
dit. Et aperto ſepulchro. feminaȝ
perdidiſſe capillos inuenerunt.
Et hoc contigit in epiſcopatu ma
gūtio. O igitur libidinoſi. O car
nales. O beſtiales. O porci im-
mundi. O capre fetentes: aperite
iam oculos veſtros. Erigite cor-
da: leuate capita: exite ex tot feti-
bus ⁊ tot immundicijs: ex tot tur
pitudinibus: affigentes mentibus
veſtris illud. Grego. Momen-
taneum eſt quod delectat: eternuȝ
quod cruciat.

Tertio principaliter ꝯſiderare debem⁹ luxurie multiplicationem: vt de tam periculoſiſſimo vitio plenius cōfiteri poſſitis: duodecim eius modos explicabo.

¶ Prima dicitur luxuria cogitatiua. ſm .ſ. Doc. prima ſcḋe. q. lxxiiij. Et .d. Antonin⁹. in ſumma. tractatu de luxuria. Cum quis de fornicatione cogitans delectatur de ipſo actu cogitato: cum conſenſu rationis peccat mortaliter. Et quotiens per interruptionem alterius cogitationis vel verbi vel facti: reuertitur ad cogitationem luxurioſaꝫ deliberata ratione: peccat mortaliter: licet etiam nollet ꝑpetrare actum carnalem. Multo magis peccat ſi deſiderat extra matrimonium ipſum actum committere. vnde ⁊ in ꝯfeſſione oportet explicare ſm ꝙ variantur tales cogitationes circa varias ſpecies: vt ſi fuit cogitatio de ſoluta vl' de vxore alterius: de affine: de monacha: de maſculo. Et ita femina tenetur confiteri de iſtis cogitationibus reſpectu cuius .ſ. vel mariti: vel clerici ⁊ huiuſmodi. Naꝫ luxuria habet gradus ⁊ ſpecies diuerſas: vt patet .xxxij. q. vij. Quemadmoduꝫ. Dicuntur eniꝫ cogitationes luxurioſe etiam ſine tactu corporis: vt patet .xxxij. q. i. Non ſolo. Item .xxxij. q. vij. Nō ſolum .xxxij. q. v. Nec ſolo. Et in ſan. Tho. in multis locis. Et hoc eſt periculoſiſſimum vobis ſecularibus viris ⁊ feminis: quia raro non vene fati conſcientia de tal penſieri. ¶ Secunda luxuria dicitur locutiua. Cum quis dicit aliquod verbum vel honeſtum vel inhoneſtum: hoc fine vt inducat ſe vel aliquem aut aliquaꝫ ad luxuriam: vel ad amorem carnalem extra matrimoniuꝫ: eſt ſemper peccatum mortale: minus ⁊ maius ſm ſpecieꝫ luxurie. Ephe. quinto. Fornicatio autem ⁊ omnis imundicia aut auaricia nec nominetur in vobis. Sicut decet ſanctos. Aut turpitudo: aut ſtultiloquium: aut ſcurrilitas que ad reꝫ non pertinet: ſed magis gratiarum actio. Item quādo quis dicit rōne ſolatij talia verba: que ſint i ſe talis nature: vt ſint multum inductiua mentium debilium in luxuriam: credit mortale: lꝫ illud non intēdat ſm .d. Antoninū. Idē cuꝫ quis recitat vel cantat cantiones amatorias: vel cōponit aut docet alios de huiuſmodi: vl' ſonetos ⁊ ſtramotos intentione libidinoſa: ſemper peccat mortaliter: ⁊ multo magis: ſi ibi ſunt noīa dei ⁊ ſanctoꝝ. Idē de ſonantib⁹ inſtrā dic

vel nocte. Idem de cientibꝰ mai tinatas: ⁊ ſunt cauſa peccatorū ſociorum. Si vero huiuſmodi cantiones laſciue non cātentur intentione luxurioſa: tamen habent i ſe talia: que multū ſunt inductiua mētiū debilium ad luxriam ratione huius ſcādali vel inde ſequē tis: poſſet eſſe mortale ſm dominū Anto. Itē ſi cantileta vel ſonetus mittatur alicui intentione iā dicta: ē mortale. Mortale quoqꝫ cum quis ē mediator aut mediatrix. Idem mittens abaſiatā: vel litteras: ⁊ ſcienter recipiēs ſcribēs aut legens cū hmōi cogitatiōe venerea deliberata rōne: omni vice peccat mortaliter. ¶ Tertia luxuria dicitur viſu. Mulier pōt videri multipliciť ab aliquo. Primo a caſu. Scđo vt cognoſcat eā ab alijs. Tertio vt sentiores red dat loquens ei de vtilibus ⁊ vtilibus. Quarto vt pſſit plenius reprehendi ex inſpeōne ſui ornatus vel vanitatis. Quinto ex quodam honeſto amore. Sexto vt ex pulchritudine creature exurgat in laudem creatoris. ſm illud. Delectaſti me dñe in factura tua. Septimo ex quadā curioſitate vt ſciat faciem eius vel formā vel ornatum cum quadā ſenſuali cō placentia de ornatu eius: ſicut mulieres in egypto penuros aſcen

debant vt viderent Joſeph tranſeuntem pulcherrimū: qđ ſine peccato veniali nō ē. Octauo ⁊ vltimo vt libidinoſe in concupiſcētia eius inardeſcat. Et hic aſpectus ſemper ē peccatū mortale in viris ⁊ mulieribus: maius vel minꝰ ſm ſpēm luxurie. Hec veritas ē xpi. Mat. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiſcendū eam: iam mechatus ē eā in corde ſuo. Idē de illis qui dicunt carnali intētiōe: vellem videre amaſiam meā: vel econtra. Nā Jere. ix. Aſcendit mors p feneſtras. Ex hoc viſu depēdēt innumerabilia peccata: in feſtis: in eccleſiis in diſcurſibꝰ. Idē mortalr peccat cū aliqs vel aliqua perpendit ſe adamari carnaliter ⁊ vagheʒari: ⁊ ſe offert ſtudioſe oculꝭ amātiuʒ vt ſibi placeat etiā ſi ſibi nollet turpe agere: peccat mortaliter. Et rō eſt q: eſt efficax cā ruine vt patet de iniurijs ⁊ dāno dato. c. ſi culpa. Vbi dr. Sane lꝫ vt qui occaſionē dāni dat: dānū videať dediſſe. Itē mortalr peccat cū aliqs vel aliqua per ſeipſum reſpicit in manibus: in pectore: ⁊ in alijs partibꝰ corporis cū carnali cōplacentia aduertenter omni vice peccat mortaliter. Itē mortalr peccat cuʒ aliquis delectať carnaliter videre animalia coeūtia: vel bagatellas ⁊ huiuſmodi turpitudines demon-

ſtrantia vel videre laſciuiā ſpectacula: in quibus ē ſufficiēs cā luxurie ē mortale peccatum ſm. d. Anto. ¶ Quarta dr luxuria auditiua. Cū quis audit libenter loqui de turpibus: de amatorijs: de immundis: nō tm̄ ex vana leuitate: ſed pp delectationē carnalē: in tali materia audita aduertēter querendo: mortalr̄ peccat: niſi forſitā inter cōiuges. Idē audiēs ambaſiatā carnalē cū delectatiōe: vel aliqd narrari de amaſio vl' amaſia: ſiue cātiones libidinoſas: peccat mortalr̄. ¶ Quinta dr luxuria ornatiua. Cū quis ornat ſe intētiōe placendi alij vel alijs carnalr̄ extra matrimoniū: ſemper mortalr̄ peccat: minus vel mai⁹ ſm ſpēm. Omni enim vice: q̄ intētiōe amoris carnalis lauas caput: vultū: panicellū reſpicis in ſpeculo: aptas capillos birretū: cornua: pect⁹: planellas: colarinū: manicas: ortexturā: candaz: capis florem: girlādā: iocalia: odores ⁊ huiuſmodi: ſemper peccas mortaliter: quotiens mēte delibe rata facis huiuſmodi. Idē cū qs amore carnali oſtendit pect⁹: vbera. man⁹. brachiū. i. copā. comaz. pedē ⁊ hmōi: vt placeat extra matrimoniuz. Idē cū aliquis vel aliq̄ donat ornamētū: aut mun⁹ quodcunq3: ēt roſaz: vel panicellū: amore carnali: ſemper peccat mortalr̄. Idē qui detinet illud mun⁹ amore amaſij vel amaſie. Idem q gloriat ſe accepiſſe munus illud ab amica. ¶ Sexta luxuria dicit cō trectatiua. Cū quis aliquē vl' aliquā tangit extra matrimoniū pp delectationem carnalē ⁊ libidinoſam. in fronte. in manu. in collo. in dorſo ⁊ in alia parte corporis: aut veſtis: vt in ſeipſo capiat carnalez delectationem: vel vt aliam inducat: ſemper ē peccatū mortale ma ius vel min⁹ ſm ſpeciē. Eodē modo ille qui permittit hoc ſibi fieri ab eo quem exiſtimat ad hoc moueri amore libidinoſo. mortaliter peccat. q: facientem ⁊ conſentientem par pena cōſtringit lex. ij. q. i. Notum. cum glo. Nō dico credens moueri talem ex dilectione fraterna: ſeu honeſta amicitia ſeu quadam humanitate: ſeu ex more patrie: quāuis hoc faciens ex libidine moueretur. ⁊ iſte non credit pmittēdo ſm. d. Anto. nō peccat mortalr: ſed bn̄ tāgēs. Nihilominus tot cōtact⁹ ſunt euitādi. Qui enī tetigerit picē inqnabit ab ea. Terra eni ⁊ aq̄ faciūt lutū ⁊ tamē ſunt munda ex ſe. Itē cū qs tāgit ſeipſuz ad hoc vt moueat ad delectationē libidinoſaz. ſemp peccat mortalr̄. Idē ſi delectat qn̄ inſurgunt prurit⁹ vel titillatiōes in carne: ⁊ ſicē contētus aduertenter: ſi

cet nō faceret opus. Mortaliſſimum quoqꝫ cū aliquis vel aliq̄ p ſeipſum facit immundiciā carnis ſe ipſuꝫ corrūpēs: ⁊ vocat̄ mollicies. Et prout itētio ducit ſpēs mutat̄. Idē ſi faciat ſe ab alio tāgi ⁊ corrūpi: eſt mortale ⁊ grauiſſimū: dans cauſam alteri. Idē ſi cibis vel vino procurat in vigilia vel in ſomnis. ❡ Septima luxuria dr̄ ſolutiua. Cū quis cōiungit ſe mulieri ſolute: ⁊ ipſe eſt ſolutus: dr̄ tunc fornicatio: ⁊ ē peccatum mortale vt determinat̄. xxxij.q.iiij.c. Dicat. Et.c. Meretrices. Si autē virginem ēt de ſua voluntate corrūpit: mortaliter peccat: ⁊ grauꝰ q̄ꝫ in ſimplici fornicatione. Et hoc vocatur ſtuprum. xxxvi.q.i.c. Raptus quoqꝫ. Siquis autē rapit aliquā ſolutā: ⁊ contra voluntatē eiꝰ vel parētū cauſa luxuriandi: peccat mortaliſſime: ⁊ vocat̄ raptus. xxvij.q. vltia. Lex. ⁊.c. Raptꝰ. ❡ Octaua luxuria eſt adulteratiua. Cū quis cōmittit luxuriā cum perſona cōiuncta in matrimonio: iꝫ ſ. cum maritata: adulteriuꝫ grauiſſimum pctm̄: mortale. De quo habet̄. xxxij.q.iiij. Nemo. Item xxxvi.q.i. Lex illa. parapho. Cuꝫ ergo. Et ſi vna pars eſt in matrimonio tm̄. vocat̄ adulterium ſimplex. Si ambe partes: vocat̄ duplex. ❡ Nona luxuria dr̄ inceſtiua. Cū q̄s vtit̄ actu turpi cū aliq̄ de cōſanguinitate vl̄ de affinitate eiꝰ Affines vocant̄ attinētes ſibi: ex pte ſue vxoris ⁊ affines vxoris ſūt attinētes marito. Affinitas aūt cōtrahit̄ ex q̄libet cōmixtiōe ſemis in vaſe nāli: cū q̄cūqꝫ ēt meretrice. ⁊ tūc oēs attinētes illiꝰ cū qua cōmiſcuit ſe efficiunt̄ affines vſqꝫ ad quartum gradū. Et īter hos nō pōt eē matrimoniū. Et ſi interuenit actꝰ carnalis inter huiuſmodi affines: ſemper eſt inceſtus. De quo. xxxvi. q.i. parapho. Cū ergo. Itē. xxxv. q. ij. De inceſtis cōiūctionibus. ⁊.c. nec eam. Et ſic intellige: ſi mulier copulauit ſe cū aliquo: oēs attinētes illiꝰ ſunt affines eius: nec inter hmōi pōt eē matrimoniū: imo ſi fieret eēnt excōicati. Et ſic inceſtꝰ eſt grauiſſimum ⁊ mortale ⁊ dignū igne. Notādū quoqꝫ ſi poſt ꝯtctū mr̄imoniū p v̄ba d̄ p̄ñti maritꝰ copulat̄ carnal̄r cum attinēte vxoris vſqꝫ ad q̄rtū ḡdū: nō pōt amplꝰ petere debitū: niſi ab ep̄o ſaltē diſpēſet̄ vt pꝫ p dñꝫ abbateꝫ c.i. de eo qui cognouit ꝯſan. vxo. Ita de vxore reſpectu attinentis mariti: p̄ñt tm̄ reddē. ❡ Decia luxuria dr̄ ſacratiua. Cū aliqs clericus vl̄ religioſus cōmittit rē turpē cum perſona ſacra: aut perſona ſacra cum ſeculari Et dicitur ſacrilegiuꝫ de quo hēs. xxvij.q.i.

c. Impudicas. Et ē pctm̄ mortale ⁊ grauiſſimuȝ. Itē reputat̄ ſacrilegium inter cōmatres ⁊ cōpatres: ⁊ iter filianos ⁊ filianas. xxx. q. i. c. Si q̄s: ⁊ ē mortaliſſimuȝ. Idē reputat̄ cum i loco ſacro aliq̄s committit pctm̄ luxurie. ¶ Vndecima dr̄ luxuria abhominatiua. Cum maſculus turpiter agit in q̄cunq̨ pte cuȝ maſculo: vel femina cum femina: vl' maſculus cuȝ femina: ⁊ eſt peccatuȝ mortale ⁊ grauiſſimuȝ: magis q̄ȝ cum ꝓpria mr̄e. Et vocat̄ ſodomia. xxxij. q. vij. Vſus. De q̄ dicet̄ ſuo loco. Ad idē reducit̄ qn̄ q̄s nc aliq̄ mulier ip̄regnet̄ ſemiat extra vas. Cōiunx i hm̄ōi nullo mō excuſat̄. Addit̄ ⁊ hic. Cū aliquis vel aliq̄ dimiſſa oi hūanitate: vtit̄ actu turpi cū beſtijs ē mortale ⁊ grauiſſimū. xxxij. q. vij. flagitia. ¶ Xij. luxuria pōt dici delectatiua. Cū q̄s poſt factū vl' viſuȝ vl' locutionē carnalē: delectat̄ feciſſe: ⁊ ē ꝯtēnꝰ: tūc mortalr̄ peccat: ſi aduertit: ⁊ ē illiꝰ ſpēi: cuiꝰ fuit actꝰ. Silr̄ cū q̄s dolet nō potuiſſe facē turpitudinē: aut non potuiſſe loq̄ cū amaſia carnali: ⁊ hm̄ōi ſemper ē pctm̄ mortale: quotiens aduertit: ⁊ ē illiꝰ ſpēi: cuiꝰ fuiſſet locutio vel viſio vel actio. Cōfitemini igit̄ ⁊ ſuſcepꝰ caſtitatē ſcāȝ amplectimini. Audite Paulū vos hac q̄drageſima iuitātē. Col. iij. Mortificate mēbra vr̄a q̄ ſunt ſup terrā. fornicationē. imūdiciā: libidieȝ ꝯcupiſcētiā malā: ꝓp q̄ venit ira dei ſup filios incredulitat̄. h̄ ille. Sic celeſtē gloriā mundi patā itrabitis: diſponēte d̄o hic ꝑ gratiā q̄ ē benedictus in ſecula. Amen.

¶ Dn̄ica tertia in q̄drageſima.

De ira dei. Sermo. xxvi.

Omne regnū in ſe ipſum diuiſuȝ deſolabit̄. Luc. xi. Quāuis nā deitatis clemēs ſit ⁊ pia q̄ miſeros mortales ꝑ longa tp̄a ad pniaȝ expectat: videō tn̄ eos obcecata mēte: obſtiatoq̨ aio in pctīs pſeuerare: adhibere flagella ſui furoris ⁊ iracūdie a ſumma iuſticia cōpellit̄. Quiq̨ ēt q̄nto diutiꝰ ad pniāȝ expectat: tāto diutiꝰ in illum ſuū exagitat furorē: teſte Valerio maximo qui ait. Lento. n. gradu ad vindictā ſui: diuina ꝑcedit ira: tarditatēq̨ ſupplitij grauitate cōpenſat. Quapropter volens ego hodie ꝑdicare de maximis flagellis iracūdie diuine: per que vrbes ⁊ caſtra ꝓuincie ac regna affligunt̄: ꝯueniēter aſſūpſi thema hodierni euāgelij i q̄ dr̄. oē re. ⁊c̄. In q̄ euāgelio tria nob̄ ſinglaria dant̄ documēta. ¶ Primū docu. q̄ q̄cūq̨ ē i pctō mortali: poſſidet̄ a dēone: ⁊ ē mutꝰ i laude diua. h̄ eiecto pctō

per confeſſionem: tacētia p:ius o:a:in creato:is laudem relaxanf. Hoc tangitur p:ima eu͞gelij par te.ibi. Cum eiceiſſet demoniū ⁊c.

¶ Scḋm documentū ē: q̄ q̄dli bet regnum ⁊ quelibet ciuitas ac domus:in quibus nō ē pax: ſed diſſenſiones ⁊ partialites affli gunt ⁊ diſſoluuntur. Hoc p₃.ibi. Omne regnum in ſeipſum ⁊c.

¶ Tertiū documentū ē: q̄ illi q̄ audiunt verbum dei ⁊ operant ſḋm illud:beati ſunt:⁊ p̄ſeq̄nes non incurrent diuinam iram. De qua tria hoc mane p̄ſiderabim⁹:

¶ P:imo ire dei verificationē₃.

¶ Scḋo ire dei inductionem.

¶ Tertio ire dei euaſionem.

¶ P:imo ire dei p̄ſiderare de bemus verificationē₃. Querunt theologi hoc mane. Utrū₃ ira ſit in deo. Et videf q̄ nō. Nulla paſ ſio exiſtens in appetitu ſenſitiuo ē in deo:quia in deo nō eſt potētia aliqua ſenſitiua:neq₃ paſſiões ea₃ conſequentes:vt patet per Phm̄ vij.⁊.viij. Ethi.xj. Metha.iij. d̄ anima. Et per Cōmentato.iij. de aīa.qui dicit. Nulla fo:ma eſt libe rata a potentia:niſi perſona intel ligenda. Sed ira eſt paſſio exiſtēs in appetitu ſenſitiuo:vt patet per Phm̄ in p:imo de aīa.ergo ira n̄ eſt in deo. P:opterea. Nulla paſ ſio ⁊ operatio:que eſt tantū̄ piun cti ex anima ⁊ corpo:e:poteſt eſſe in deo:q: deus nō eſt compoſitus aliquo modo:vt optime declarat. Hoc.ſ. pte p:ima.q.iij. Et.q.vij. Et Pho.xij. Metha.ſili ⁊ Cō mentato: ibide₃:ſed ira eſt paſſio vel operatio tm̄ coniuncti:vt pa tet per Phm̄ p:imo de aīa.ergo in deo non eſt ira. Sed cōtra ė q̄d dicitur in ps.cv. Iratus eſt furo re dominus in populū ſuum.ps. xvij. Fundamenta montiū contur bata ſunt ⁊ cōmota ſunt.quoniam iratus eſt eis.ps.lxxix. Quis no uit poteſtate₃ ire tue:⁊ p:e timo:e tuo iram tuā dinumerare.ps.lxx viij. Effunde iram tuā in gentes que te non nouerunt:⁊ in regna q̄ nomen tuum non inuocauerunt. Ezech.vij. Ira enim mea ſup vni uerſum populū ei⁹.gladius fo:is: peſtis ⁊ fames intrinſecus. Qui in agro eſt gladio mo:ietur ⁊ q̄ in ciuitate peſtilentia ⁊ fame deuo:a bunf.hec ille. Huic dubio reſpō det.ſ. Hoc.parte p:ima.q.iij.ar.ij. ad ſḋm. Et iterū.q.xxi.ar.i.ad p:i mū.⁊ ar.iij.in eo:pe.q. Ira dupli citer accipitur. Uno modo ſḋm q̄ eſt motus aut paſſio exiſtens ī ap petitu ſenſitiuo iraſcibili:quā diffi niens Ari.p:imo de anima. dicit. Ira eſt accenſio ſanguinis circa co: ex appetitu vīdicte:cauſata ab apparente paruipenſione. Et ſic

ira nō ſit in deo. Alio modo ira di
citur metaphorice ſcḋm q nominat
effectum ire in nobis. ſ. punitionē
vel vindictam: ratione cuius deꝰ
ad ſimilitudinem hominis irati ſe
hēt: ⁊ ſic ira eſt in deo. Unde do
minus Albertꝰ in. ij. ſen. d. xxxv.
ſic inquit. Ira cōuenit deo ꝑ pro-
ſopopeā que dr̄ humana paſſio
qn̄ vȝ attribuit deo qḋ eſt huma-
nū dum. ſ. punit quod facit homo
iraſcēs. Exemplum. Pater enī ſcḋm
imperium rōnis iraſcitur filijs ſȝ
q exigit eorum malitia: ⁊ ordina-
te corrigit eos. Siľr dn̄i iraſcuntur
⁊ p̄lati ſubditis inobedientibꝰ. Ec
ce effectꝰ ire. In deo autē ſiľr dici
mus irā eē. Nā ſine paſſione ſine
turbatione: ſine alteratiōe ſuſcipiꝰ
ſus exigente iuſtitia: punit ⁊ flagel
lat pctōres: obſtīatos: ⁊ rebelles.
Flagellat ciuitates: caſtella ⁊ patri
as diuerſas in ira cōculcās: qn̄ eis
effectus ire demōſtrat. Immittit
inſuper grandines: tēpeſtates: ful-
gura: tonitrua: peſtilentias: cariſti-
as: ſterilitates: fames: terremotus
guerras: ſigna magna ⁊ horribilia
ad terrendum: deſtruendum: diſ-
ſipādū: beſtialiter viuentes. Pro
pterea Ieremias. iiij. c. clamat ad-
uerſus peccatores dicēs. Plangi
te ⁊ vlulate qr non eſt auerſa ira
furoris dn̄i a vobis. Et Trenoꝝ
iiij. Cōpleuit dn̄s furorem ſuum:
effudit iram indignationis ſue. Et
Naū i. Ulciſcens dn̄s in hoſtes
ſuos: ⁊ iraſcens ipſe inimicis ſuis.
Patet igitur iram: odium ⁊ vin-
dictam: eſſe in deo ſcḋm effectum: ⁊
non ſcḋm affectum: ſeu paſſionem:
quia ita non eſt paſſio: ſed actiue ē
ipſa dei operatio. paſſiue autem ē
effectus receptus i creatura. Pa
tet rn̄ſio ad argumenta q proce-
debant de ira: prout eſt paſſio ſen
ſitiua. que non eſt in deo.

Secundo principa
liter conſiderare
debemus ire dei
inductionem: tria
ſunt que maxime
prouocant ⁊ inducunt iram diui-
nam ad flagellandum ⁊ puniē-
dum peccatores.

¶ Primum eſt tranſgreſſio le-
galis.

¶ Secundum eſt obduratio cor-
dialis.

¶ Tertium eſt datio dyaboli-
calis.

¶ Primum prouocans iram dei
contra peccatores eſt tranſgreſſio
legalis. Quod vt clarius intelliga-
tur: ante omnia videndum eſt qd
ſit lex. Ait naqȝ Criſyppus ſum-
mus ſtoice ſapientie Phōs: vt. ff.
de legibus. l. lex. Lex inquit ē ſan
ctio ſancta: iubens honeſta: prohi
bensqȝ contraria. Et Ari. x. Ethi.

Lex eſt ſermo coactionē habēs: ab aliqua prudētia ⁊ intellectu pcedēs. vñ Iſido. lib. v. Ethimo. ⁊ in decretis. di. iiij. c. Facte. Facte ſunt aūt leges: vt earum metu humana coerceaꝛ audacia: tutaq; ſit inter ĩprobos innocētia: ⁊ in ipſis ĩprobis: formidato ſupplicio refrenetur audacia: ⁊ nocendi facultas. Et xxiij. q. v. Non fruſtra. Et ſunt verba Hiero. Non fruſtra ſunt inſtituta: poteſtas regis: iud cognitoris: vngule carnificis: arma militis: diſciplina dñantis: ſeueritas etiā boni patris. Habent enī oīa iſta modos ſuos: cauſas: rationes: ⁊ vtilitates. hec cū timētur: ⁊ mali coercenꝛ: ⁊ boni inter malos quieti viuunt. hec ille. Boni nō poſſent viuere: imo ipunitas maloꝝ faceret eis viā ad magis peccandū. xxv. q. ix. c. Loci. Et q₃ penitus eſt inuitaret eos ad malignandū. C. de furtis. l. ſi quis. in fine. Hinc eſt: q₃ in ciuitatibus ⁊ habitatoribus preponunꝛ officiales: pretores ⁊ iudices: quoꝝ officium eſt prouidere ne illicita fiant: vt patet. ff. ad. l. aquil. l. Ita vulneratus. ⁊. ff. de iudicijs. l. ſi lōgius. ⁊. ff. de noxalibus. l. in delictis ſeruoꝝ. papho. cum dñs. Et Co. de penis. l. ſi operis. ⁊ Co. de defenſoribus ciuitatū. l. per oēs. imo oīs ratio ſuadet penas ob maleficia ſolui: vt. ff. de fideiuſſoribus. l. Si arco. parapho. finali. Ideo Pho. Si exceſſus dimittatur ipunitus vnius: multos ſibi cumulat delinquentes. Et ſic malum tranſit ipunitum: ⁊ bonū irremuneratum: quod contra ē predicta iura. Et nemini debent parcere cuiuſcunq; conditionis fuerint: ſiue dñi: ſiue nobiles: ſiue ciues: ſiue populares: quia quanto delinquens eſt maior: tāto magis eſt puniēdus. patet. xl. di. c. homo chriſtianus. Et. xi. q. iij. c. Precipue. Sic eſt de deo. Nam ipſe deus dedit legem. ſ. decem precepta ad hunc finē: vt homines fiāt virtuoſi ⁊ viuant honeſte: cū iſta ſit voluntas eius: quia vt ſcribitur. i. theſa. iiij. Hec eſt enim voluntas dei: ſanctificatio veſtra. Hec autē diuina lex continet decem precepta: ad cuius obſeruationem oēs tenemur. Primum fundamentum omnium preceptorum eſt illud quod ſcribitur Mat. xxij. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: ⁊ in tota anima tua ⁊ in tota mente tua. Ubi Augu. Diligitur deus toto corde ⁊ intellectu ſine errore. Tota anima. i. voluntate ſine conditione. Tota mente. i. memoria ſine obliuiōe. h ille. Ita hec lex amoris obſeruanda ē: vt nec venialiter nec mortalr a no

bis deus offendat. Unde Augu. Et. xxij. q. v. c. Ita ne: Potius enim quis debet omnia mala pati: quam peccato cōsentire. Et. s. Tho. q̄lib. x. q. ix. ad tertium. Et in. iij. sen. d. xviij. q. ij. ar. iiij. q. iij. dicit. Non solum aliquis debet subire mortē antequam peccet mortaliter sed ante quam peccet venialiter: quia peccatum inquātū peccatū nunquam est eligibile. Si enī esset eligibile nunquam eēt peccatū: et sic non peccaret: si facceret. hec ille. Propterea philosophus in. iij. ethy. ait. Melius est mori quam facere contra bonum virtutis. ¶ Scdm preceptū est. Nō assumes nomen dei tui in vanum. Hoc precepto prohibētur periuria. blasfemie. et mēdacia. ¶ Tertium preceptum divine legis est. Memento vt diem sabbati sanctifices. Contra hoc preceptum facit: qui causa cupiditatis i die solēni opus seruile facit: vendendo emēdo: negociando. et huiusmōi. ¶ Quartum preceptum est. Honora patrē tuū et matrem tuā verbo: signo: insuper et opere atque obsequio. ¶ Quintum preceptum ē. Non occides: neque. s. corde: neque verbo: neque facto. ¶ Sextū preceptum est. Nō mechaberis. In quo prohibetur omnis luxurie et carnalitatis actus: preterquam in matrimonio. ¶ Septimum est. Non furaberis per furtum enim intelligitur omne male ablatum: siue occulte accipiendo: siue violenter rapiendo: siue fraudulēter in mercationibus cōmittendo: siue mercedem debita non soluendo: siue vsuram perpetrando. ¶ Octauum. Non loqueris falsum testimonium aduersus proximum tuum. In hoc peccat falsus testis. qui vt ait Isidorus de summo bono. Testis falsidicus tribus personis est obnoxius. primo deum contemnit: per quem periurat. secundo iudicem quem mentiendo fallit. postremo innocentem: quem falso testimonio ledit. ¶ Nonum est. Non concupisces rēm proximi tui. In quo ꝓhibetur iu debita cupiditas rei aliene. ¶ Decimū et vltimum preceptum ē. Nō ꝯcupisces vxorē proximi tui. Quia igit peccatores hāc legem dei spernunt transgrediuntur et conculcant. ideo merent diuinam iram experiri. qd fit maxime cum aduersus eos: mittit iustissimus deus tribulationes: caristias: guerras: famē: pestes: fulgura. tempestates. mortes diuersas atque crudeles. Et hoc est qd ipse deus minatur Deut. xxviij. c. Si audire nolueris vocem domini dei tui: vt custodias et facias oīa mandata eius cerimonias: quas

ego precipio tibi hodie: venient ſuper te omnes malediciões iſte: & apprehendent te. Maledictus eris in ciuitate: maledictus in agro maledictu hōreū tuū: & maledicte reliquie tue: maledict⁹ fructus vētris tui: & fructus terre tue: armenta boum tuo⁊: & greges ouium tuarum. Maledictus eris ingrediēs & maledictus egrediens. Mittet dñs ſuper te famē & eſuriem & increpationē in omnia opera tua. q̄ tu facis: donec conterat te & pdat velociter: propter adinuentiones tuas peſſimas ī quibus reliquiſti me. Adiungat tibi dñs peſtilētiā donec conſumat te de terra: percutiat te dñs egeſtate: febre: & frigore. ardore. & eſtu: & aere corrupto ac rubigine: & preſequatur: donec pereas. hec ille. Hec autem auctoritas de verbo ad verbum explicāda eſt. ¶ Undecimū. prouocans iram dei eſt obduratiō cordialis. Sacri theologi querunt. vtrum obſtinatio ſit a deo vel ab hoīe. Ad qd̄ respondet .ſ. Doc. in q̄onibus de veri.q.xix. ar.iij. Et i primo ſen.d.xl.ar.ij. Et prima ſcđe.q.lxxix.ar.iiij. Et pma parte.q.lxiiij.ar.ij. Et in.ij. ſen.d. vij.ar.ij. Et in.iiij. ſen.di.l.ar.v. Sed permaxime in primo ſen. ſic dicēs. Obduratio poteſt capi dupliciter. Uno mō obduratio dicit actus voluntatis obſtinate in malum cui malo pertinaciter adheret. Et ſic conſtat. q obduratōnis cauſa non eſt deus ſed hō. Aliqȝ vero obduratio dicit ipſa priuatio gratie: que etiā excecatio dicit. q: gratia eſt qddam lumen anime & perfectio quedā habilitans ipaȝ ad bonū. Qđ autē aliquis careat gratia. ɔtingit dupliciter. uū q: ipſe nō vult recipere. imo expellit eaȝ & renuit. Nā in poteſtate eius eſt. & poteſt renuere. q: quilibȝ poteſt renūciare ſue poteſtati. vel ꝓprio iuri: vt ꝓbatur. vij.q.i.c. Quā periculoſum. Et.C. de pactis.l. Si quis in ɔſcribēdo. Et extra de foro ɔpetenti.c. Si diligēti. Et extra de regularibus capi. Ad apoſtolicam. ergo in poteſtate hoīs eſt & accipe gratiā & renūciare. Deus autem neminē compellit renūciare: q: renunciare non compellitur quis inuitus: vt. vij.q.i.c. Quāuis immo renunciatio debet eſſe voluntaria: vt Extra de renunciatione.c. Qđ metus cauſa. tum quia deus non infundit. Horum autēȝ duorum talis eſt ordo vi.ſ. non fit ſecundum: niſi ex ſuppoſitione primi. Cum enim deus nil velit niſi bonum non vult iſtum carere gratia: niſi ſecundū q bonum eſt: ſed q iſte careat gratia non eſt bonuȝ ſimpliciť. Unde hoc abſolute cō-

ſideratum: non eſt volitum a deo
eſt tamen bonum ꝙ careat gratia
ſi eam habere non vult: vel ſi ne-
gligenter ſe ad eam preparat ha-
bendam: quia iuſtum eſt. Et hoc
modo eſt a deo volitum. Et ſic cõ
cluditur: ꝙ cauſa obdurationis ⁊
obſtinationis: eſt malicia ⁊ pertina
cia praue voluntatis. Quam ob-
ſtinationem ſancti Docto. dicunt
eſſe ſpeciem peccati in ſpiritũſan
ctũ: vt clare patet. xxij. q. xiiij. ar. ij.
Confirmat autem Auguſtinus in
Enchi. d. Qui obſtinatione mẽ cu
ius diem claudit extremum: reus
eſt peccati in ſpiritumſanctuꝫ. hec
ille. Propter huiuſmõi ergo pec-
catum: deus immittit tot mala: pe-
ſtem: famẽ: ⁊ mortalitatem: ⁊ cete
ras calamitates. Hoc eſt qđ dicit
⁊ minatur. Leui. xxvi. c. Si ambu
laueritis ex aduerſo mihi: nec au
dire volueritꝫ me: addam plagas
veſtras vſqꝫ in ſempiternum pro
pter peccata veſtra: emittamqꝫ in
vos beſtias agri que conſumant
vos ⁊ pecora veſtra: ⁊ ad pauci-
tatem cuncta redigant: deſerteqꝫ
ſiant vie veſtre. Q̃d ſi nec ſic vo
lueritis recipere diſciplinam: ſed
ambulaueritis ex aduerſo mihi.
Ego quoqꝫ contra vos aduerſus
incedam: ⁊ percutiaꝫ vos ſepties
propter peccata veſtra: induceqꝫ
ſuper vos gladium vltorem fede
ris mei. Cumqꝫ confugeritis i vr
bes: mittam peſtilentiaꝫ in medio
veſtri ⁊ trademini in manibus ho
ſtiuꝫ. hec ibi. Et Numeri. xiiij. c.
dicit ſic. vſqꝫ quo detrahet mihi
populus iſte: Quouſqꝫ nõ credẽt
mihi in omnibus ſignis que feci
coram eis. Feriam igiť eos peſti-
lentia atqꝫ conſumã. hec ibi. Nõ
ne propter obſtinationeꝫ egyptio
rum: qui nolebant dimittere filios
iſrael habuerunt talem peſtilẽtiaꝫ.
ꝙ nulla domus erat i egypto: in
qua non iaceret mortuus: vt clare
patet Exo. xij. Sed vt clarius vi
deas: quomodo deus minatur iu
dicia ſua: ⁊ tot mala: accipe bibliã
⁊ lege in ea cum diligentia. Et pri
mo Exodi. v. ⁊. ix. c. Leui. xxvi. c.
Numeri. xiiij. c. Deuť. xxviij. c. ſe
cũdi. Ro. xxiiij. c. tertij. Ro. viij.
c. primi. Paralipo. xxi. c. ſecundi.
Paralipo. vi. c. ⁊. xx. c. Itẽ puer.
xv. xix. xxi. ⁊. xxix. Itẽ primi Ma
cha. x. Item Iere. xiiij. xxi. xxiiij.
xxvij. xxix. xxxij. xxxiiij. xxxviij. xlij
. xliiij. Cadent in gladio: ⁊ in fame
ꝯſumentur a minimo vſqꝫ ad ma
ximũ. In fame ⁊ gladio morientur
⁊ erunt in iuſiurandum: ⁊ in mira
culum: ⁊ in maledictionem: ⁊ in
opprobrium. Item Ezechi. v. vi.
⁊. xij. xiiij. xxviij. xxxiij. ⁊. xxxviij.
c. Item Mat. xxiiij. Et Luc. xxi.
Surget gens contra gentem: ⁊ re

gnum aduerſus regnum ⁊ terre-
motus magni erunt per loca: ⁊ pe
ſtilentie ⁊ fames: terrores q̄z de ce
lo ⁊ signa magna erunt: ⁊ infra.
Ve autem pregnantibus ⁊ nutrien
tibus in illis diebus. Erit enim p̄ſ
ſura magna ſuper terraꝫ ⁊ ira po
pulo huic. Et cadent in ore gladij
⁊ captiui ducentur in omnes gen
tes. Et hoc propter duricia ⁊ ob-
ſtinationem cordis. Hec ſunt ver-
ba ineffabilis veritatis: que debe
rent mouere ſaxea pectora: tamē
vel pauci vel nulli conuertuntur:
aut duritiam cordis frangit. Un
de Grego. in Omel. Ambulans
Jeſus in mare galilee: ait. Audi-
ſtis fratres chariſſimi q̄ ad vni⁹
iuſſionis vocem Petrus ⁊ An-
dreas relictis rebus: ſecuti ſunt
redemptorem. Nulla adhuc eum
miracula facere viderāt: nil ab
eo de premio eterne retributionis
audierant: ⁊ tamen ad vnum pre
ceptum. hoc q̄d poſſidere vide-
bantur. obliti ſunt. Quam nos
eius miracula videmus: quot fla
gellis atterimur: quantis minaruꝫ
aſperitatibus deterremur: ⁊ ta
men vocantem ſequi contemni-
mus. In celo iam ſedens de
conuerſione nos admonet. Jam
iugo fidei: colla gentium ſubdi-
dit. Jam mundi gloriam strauit.
Jam ruinis eius crebreſcentibus
diſtricti iudicij ſui diem appropin
quare denunciat: ⁊ tamen ſuper
ba mens noſtra: non vult hoc
ſponte deſerere. quod quottidie
perdit in vita. Quid fratres cha
riſſimi dicturi ſumus: q̄ ob amo
rem preſentis ſeculi nō preceptis
flectimur: nec verberibus emen
damur. hec ille. ¶ Tertium p̄uo
cans iram dei eſt elatio diabolica
lis: dicunt enim Phyloſophi na
turales: q̄ veſpertilio perdit viſuꝫ
p̄pter volatū. Humor enim chri
ſtallinus: qui exigitur ad videndū
tranſit in ſubſtantiam alarum. Ita
elati ⁊ ſuperbi imitantes diabolū
principem ſuperbie: ſemper in al
tum volantes ſuper alios: perdūt
viſum cognitionem: ⁊ conſidera
tionem iudiciorum dei: que capiti
bus eoꝝ ſemper īminent. Nō vi
dent ſanguineū gladium: non ſpa
tam ex vtraq̄z parte acutam: non
celeſte fulgur ab ira dei prepara
tum. Non ſibi perſuadent: q̄ de⁹
ipſos rebelles ⁊ temerarios puni
re debeat vel poſſit. Errant p̄fe
cto: ⁊ tenebris obcecati a veritate
deuiant. Si nāq̄z licet prelatis cor
rigere ſuos ſubditos: vt extra.
de officio ordinarij. capitulo Ir-
refragabili. Si licet domino cor-
rigere ſeruuꝫ ſuum: vt. ff. de his

qui ſunt ſui vel alieni iuris. l. pri ma. parapho. i. Si licet creditori ſuum ſibi pignoratum caſtigare ⁊ corrigere. ff. de pignoraticia actione. l. eleganter. parapho. Plane. Si licet magiſtro diſcipulum in diſciplinatum: ⁊ non benefacientem corrigere ⁊ caſtigare: vt patet. ff. ad. l. aquil. l. Sed ⁊ ſi quecunqȝ. parapho. magiſter. Si licet marito caſtigare vxorem ſuam ſine pena dūmodo non excedat modum in caſtigatione: vt. ff. Soluto matrimonio. l. ſi conſtanter. parapho. ſi maritus. O ſupbi. O inobediētes. O rebelles. O trāſgreſſores legis diuīe. O adulteri animarū veſtrarum. O blaſphematores dei ⁊ ſanctiſſime matris eius. O filii demonum: non licebit deo: qui eſt ſuper omnia principatum tenens: propter maximas offenſiões: quas continue ſue maieſtati infertis: ⁊ percutere: ⁊ interficere: ⁊ occidere: ⁊ poſtremo in baratrum inferni ſubmergere? Nonne ipſe obtinet iuſte imperium affligendi: tribulandi: opprimendi: flagellandi: ⁊ modo peſte: modo febre: modo fugitis: modo igne: modo aquarum inundatione: modo terremotibus: modo ventis: modo ſiccitate: modo maris tempeſtate. Hoc eſt qđ ipſe dicit. Deut. xxxij. c. Si acuero vt fulgur gladium meum ⁊ arripuerit iudicium manus mea: reddam vltionem hoſtibus meis ⁊ his qui oderunt me retribuam. Inebriabo ſagittas meas ſanguine ⁊ gladius meus deuorabit carnes. Et ps. vij. gladium ſuum vibrauit: arcum ſuum tetendit: ⁊ parauit illum. Et in eo parauit vaſa mortis: ſagittas ſuas ardentibus efficit. Et in eccleſiaſtico. v. c. Subito enim veniet ira illius: ⁊ in tēpore vindicte diſperdet te. Sed ⁊ de impetuoſa ac tremenda ira diuina: audi terribile flagellum. Nam legitur ſecundi Regum. vltimo capitulo. q' Dauid elatus in ſuperbiam populum ſibi ſubditum dinumerare fecit. Quo facto: miſit ad eum dominus prophetam Gad. dicentem. Trium tibi datur optio: elige vnum qđ volueris ex his: vt faciam tibi: aut ſeptem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus menſibus fugies aduerſarios tuos: ⁊ illi te perſequentur: aut certe tribus diebus erit peſtilentia in terra tua. Dauid autem arctatus peſtilentiam elegit: per quam a mane vſque ad tempus ſacrificij veſpertini: mortui ſunt ſeptuaginta milia virorum. In paralipomenon. vero trecenta milia: prout narrat hiſtoria ſcolaſtica: adducens hebreos qui dicunt. ibi togt

de nobilibus tm̄: ſed de plebeis: ſunt.ccc.milia. Videns aūt Dauid: gladio euaginato: angelū cedentē populū suſpexit i celū ⁊ dixit. Ego ſum qui peccaui: ⁊ ego iniq̄ egi. Iſti qui oues ſunt: quid fecerūt? O ſeuera dei iuſticia. O aſpera punitio. O crudeliſſima vindicta. Si.n. ꝓpter vnū peccatū: angelus in tam breui ſpacio interfecit treceta milia viroꝝ: quid faciet ergo vobis miſeris q̄ tot peccata: tam infinita ⁊ innumerabilia ſcelera cōmittitis?

TErtio principaliter ꝯſiderare debem⁹ ire dei euaſionem. Queriſ hic: trūꝫ peccatores valeāt iram dei euadere. Huic petioni rñdēs dico: q̄ tanta tāq̄ ſeuiſſima iraſceīt de⁹ ꝯpo i puniēdo peccatores: vt nullus vnq̄ɜ etiā rū tāte excellentie: fortune: ac poteſtatis: q̄ manuſ ſue ire poterit effugere. Exēplis hoc cōprobabimus vt res clarius itelligat. Pōpeius ciuis romanus potētiſſim⁹ q̄ totā Aſiā romano ſubiugauit iperio: ⁊ ſepius triūphauit: inter alios triūphos quos geſſit: igintaſex reges ante currū: manibus poſt terga ligatis: maxima c glia duxit. Inter quos fuit Mitridates rex potētiſſimus: irā dei effugere nō potuit. Naꝫ ſatell'tibus Ptolomei: regis egypti: ad q̄ fugeret Ceſarē: decapitatus ē: de hoc Plutarch⁹. Craſſus ciuis romanus: ditiſſimus ⁊ potentiſſimus: vnus de triūuiris: ſenſit irā dei: q̄n a parthis miſerabiliter mortu⁹ eſt: dū bellū ageret ꝯ illos. Cui dictū eſt. Sanguinē ſitiſti: ſanguineꝫ bibe. De hoc Plutarch⁹. Marius ſimiliter quo victrix totiēs cōſule Roma fuit: qui de Cymbris ⁊ de Iugurta rege triūphauit iram dei ſenſit: dum a Roma exulauit: ⁊ morte viliſſima affectus eſt: hec Plutarchus. Scylla ſimiliter: qui dictator roman⁹ fuit: quod officiū maius rome: ⁊ qui illariuꝫ deuicit ⁊ exulare fecit: turpiſſima morte affectus: ire dei euidentiſſimum indicium fuit. Plutarchus. Scipio affricanus: ſimiliter iram dei ſenſit. quando poſt ſubactam Carthaginem romano imperio: a Roma tamen exulauit: hec Titus Liuius. Scipio. item affricanus ſecūdus. qui Carthaginem ipſam funditus euertit. iram dei ſenſit. quādo Rome triumphans de habita victoria die ſequenti mortuus inuentus ē. hec Titus Liuius. Hanibal Carthaginenſis. ire dei teſtimonium euidens fuit. quando poſt multas victorias habitas ꝯtra romanos:

⁊ maxime poſt Cãnenſem victoriam qua oēm vim romanoꝝ pſtrauit: ita vt modiū vnuꝫ anulorum Carthaginē miſerit in ſignū maxime victorie habite: qua victoria ita clarus eſt: vt dixiſſe pbibeatur. Actum nihil eſt niſi peno milite portas frangimus: ⁊ media vexillum pono ſaburra. Deniꝫ ſuperatus a Scipione: cum tandē romani eum inſequerent: anulo queꝫ apud ſe habebat venenato: ori appoſito: vitam miſerabiliter finiuit. hec Titus Liuius: ⁊ Iuuenalis. Xerſes quoqꝫ rex pſaꝝ: qui aduerſus greciam veniens: exercitum magnum duxit. In quo vt dicit Iuſtinus libro. ij. habuit ſeptingenta milia de regno: ⁊ trecēta milia d̄ auxilijs. Nauces quoqꝫ decies centum milia: vt non inmerito proditum ſit: ab exercitu eius flumina ſiccata. Qui tanta ſuperbia ducebatur: vt veluti eſſet dominus nature: montes in planū deduceret: ⁊ puexa valliuꝫ equaret: ⁊ quedam maria ad nauigationis commodum: per compendium ducebat. Huiuſmodi talis ⁊ tãtus: iram dei ſenſit. Nam ſuperatus ⁊ deuictus: miſerabiliter ſola naui reuerſus effugit: ⁊ tandem conteptus a ſuis: propter bellum infeliciter geſtum ab Arthabano eius pfecto occiſus eſt. hec Iuſtinus. Milciades quoque atheniēſis dux fortiſſimus poſt glorioſam victoriā habitam ɔtra Darium regeꝫ perſaꝝ: ⁊ poſt honorem maximū inde conſequutuꝫ iram dei ſenſit: quādo ab atheniēſibus condēnatus: qnquaginta talētis: que dum perſoluere nō potuit: in vincula publica coniectus: ibi diem obijt ſuppremū. hic Emilius pbus. Temiſtocles etiā dux atheni enſis clariſſimus: cuius auctoritate ⁊ prudentia. Xerſes rex perſaꝝ deuictus: ⁊ expulſus ē: irā dei ſenſit: quando a ciuibus ſuis: exilio damnatus eſt: ⁊ tandem: vt aliquib⁹ placet: veneno ſumpto: ſua ſponte mortuus eſt. hec Emilius probus. Pauſanias ſimiliter: dux lacedemoni⁹: quo duce: Mardonius gener regis perſarum: cum ducentis milibus peditum: ⁊ viginti milibus equitum: ſuperatus eſt: ire dei teſtimonium pbuit: quādo dum in templo fugiſſet: vt morteꝫ euaderet: ibi clauſus ſub Cliuo: mori paſſus eſt. hc Emilius probus. Sed quid in lōgum ſermonem protraho? Iram iuſtiſſimi dei: nullus vnqꝫ peccator euaſit. Non Lucifer cum ſuis ſequacibus. Non pmi parētes. Non gigantes viri robuſtiſſimi. Nō Membroth edificans turrem. Non totum genus huma-

mus: quia aquis diluuij fuerũt ſubmerſum. paucis. id eſt octo exceptis. Non Madian cum tam innumerabili exercitu: qui erat ſicut arena maris. Nam omnes a Gedeone fuerunt deſtructi. Iudic. vij. c. Non reges. Non imperatores. Non tyrãni. Non domini. Non crudeles. Non parui. Nõ magni. Nullus põt a diuino furore ſe abſcondere. Nemo poteſt ſubterfugere. Nullus euadere.

Ira ſiquidem tremẽdi dei punit: flagellat: diſpdit ⁊ anihilat. vnde ipſe ait. Deutero. xxxij. Ego occidam ⁊ ego viuere faciam: percutiam. ⁊ ego ſanabo: ⁊ non eſt qui de manu mea poſſit eruere. Et ex hoc tremens Dauid: aiebat. ps. clix. Si aſcendero in celum tu illic es: ſi deſcẽdero ad infernũ ades. Si ſumpſero pẽnas meas diluculo ⁊ habitauero ĩ extremis maris. Et enim illuc manus tua deducet me ⁊ tenebit me dextera tua. hec ille. Cur igitur: O miſeri peccatores potentiſſimi dei precepta contẽnitis? Cur in tot vicijs ⁊ ſceleribus obſtinati perduratis? Cur dyabolica ſuperbia erecti inceditis? Cur non humiliamini ſub potenti manu dei: vt eius irã furoremq; vindictam effugere poſſitis? Expergiſcimini iam: ⁊ vias veſtras ita dirigite. mores cõponite: ceruicem flectite: vt vobis deum placare valeatis. qui viuit ⁊ regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Feria ſecunda tertie Dñice De purgatorio. Sermo. xxvij.

FAc ⁊ hec in patria tua. Luc. iiij. Tãta eſt pulchritudo celeſtis patrie vt in illã nihil maculatum: nihil coinquinatum intrare poſſit: teſtante hoc Iohanne in Apoca. .xxi. vbi ait. Non intrabit in ea aliquid coinquinatum. Et cum nemo in hac vita: abſq; veniali peccato viuere poſſit: neceſſe ẽ: ſi ad celeſtem patriam aſcẽdere cupit: vt purgetur in hoc mundo vel in fornace purgatorij. Nec quiſq; debet in amicis. parẽtibus. filijs. beniuolis. ⁊ amantibus ſuã ſpem ponere. Sed dum in mundo poſitus eſt. ſtudeat bonis operibus. peccata redimere. Ad hoc enim in hac nr̃a patria terrena poſiti ſumus. vt per bona opera. conemur purgatorij penas euadere.

Et hoc eſt quod inquit thema. Fac ⁊ hec ſupple bona opera: in patria tua: ⁊ ſunt verba hodierni euãgelij. In quo tria habem⁹ documẽta. ¶ Primum documentum eſt q̃ quilibet debet honorare patriã

ſuam: in qua natus ⁊ nutritus eſt: iuxta partem pꝛimam euangelij: in qua dicitur.. Quanta audiuimus facta ⁊c. ¶ Secundum documentum eſt: ꝙ diuina pietas: ſemꝑ pꝛouidet bonis: dato ꝙ ſint inter malos conſtituti. Hoc patet ſecunda euangelij parte vbi dicit̃ de Helia ꝙ fuit miſſus ad mulierem viduam in ſarepta: a qua fuit ſibi pꝛouiſum. ¶ Tertium documentum eſt: ꝙ ira facit hominem peioꝛem dyabolo. Nam dyabolus duxit xp̃m ſuper montez excelſuz: de quo non fuit auſus illum pꝛecipitare: ſed iudei irati: ipſum ſaluatoꝛem: duxerunt ad ſupercilium mõtis: vt ipſuz pꝛecipitarent. Hoc tangitur. ibi. Repleti ſunt omnes in ſynagoga ira. Quaſi quis offenderit: ſtudeat in hoc mundo ſatiſfacere: ne poſt ea puniendus ad purgatoꝛium deſcendat. De quo purgatoꝛio tria hoc mane conſiderabimus.

¶ Pꝛimo purgatoꝛij verificationem.

¶ Secundo purgatoꝛij punitionem.

¶ Tertio purgatoꝛij ſubleuationem.

¶ Pꝛimo conſiderabimus purgatoꝛij verificationem. ſ. Utrum ſit purgatoꝛium. Ad hec reſpondet omnis theologoꝝ ſcola: ⁊ q̃z maxime. ſ. Tho. d. Petrus de taran. d. Petrus de palu. dominus Albertus magnus. ſanctus Bonauentura. Ricardus de media villa: ſed permaxime ſanc. Doc. in. iiij. ſenten. di. xxi. ar. pꝛimo. q. i. in reſponſione pꝛincipali: ꝙ purgatoꝛium omnino ⁊ infallibiliter reperitur. Hec cõcluſio eſt vera fidelis. ⁊ catholica. Quam concluſionẽ triplici rõne declaro.

¶ Pꝛimo ratione ꝑfectionis.

¶ Scd̃o ratione reuelationis.

¶ Tertio ratione diſtinctionis.

¶ Pꝛimo dico ꝙ purgatoꝛium eſt omnino: ratione perfectionis. dicit. ſ. Doc. pte pꝛima. q. iiij. ar. pꝛimo. In coꝛpoꝛe queſtionis. Et phyloſophus. xij. Metha. Pꝛimum pꝛincipium quod eſt deus: opoꝛtet eſſe perfectiſſimum. Et Lactãtius libꝛo pꝛimo. c. iij. dicit. Deus vero: ſi perfectus eſt: q: ꝑfectus eſt: vt eſſe debet: nõ poteſt eſſe: niſi vnus: vt in eo ſint omnia Hoc idez teſtat̃ Diony. de diuino. c. iiij. d. Deus pꝛe oib⁹ modis eſt perfectus: ergo opera dei ſunt perfecta. vnde Deute. xxxij. c. dicit Moyſes. Dei perfecta ſunt opa. Perfectum aũt nunc vnumquodq; eſt: cum ſibi nihil deeſt: ſm modũ ſue perfectionis: vt patet ꝑ Phm. v. Metha. Et. iij. Phyſicoꝝ. Nulla enĩz res deſtituitur a ꝓpꝛia

operatione: vt in primo de celo. Et.iiij.metha. Tunc ſic. Si purgatorium non eſſet. opera dei eſſent imperfecta: quia eſſent ſine iuſtitia que exigit vt peccata puniantur: vt dicit.ſ. Tho. in.iiij. di.xxi. ar.i. Si enim per contritionē deleta culpa: non tollatur ex toto reatus pene: nec etiam ſemper venialia: dimiſſis mortalibus tolluntur Oportet ꝙ ille qui poſt cōtritionē de peccato ⁊ abſolutionem: decedit ante ſatiſſactionem: poſt hanc vitam puniatur. Et talis punitio fit in purgatorio. Unde qui negat purgatorium: contra iuſtitiam diuinam loquitur: quod eſt erroneū ⁊ a fide alienum. h.ſ. Tho. Unde Plato in phedōne. Si igitur defuncti medium cōpariuntur in vita tenuiſſe: ſua quiqȝ vehicula aſcēdentes: ⁊ ſup his delati: ad paludē peruenīūt acheruſi. ibi habitāt iniuriaꝝ penas dātes. et cum purificati ſunt abſoluuntur: ⁊ recte factorum digna premia reportant. h ille. ¶ Scḋo dico ꝙ purgatorium eſt ratione reuelationis. Chriſtus verus deus ⁊ verus homo: purgatorium omnino eſſe reuelauit: vt clare habet. Mat. xij. c. ſic di. Qui dixerit verbum contra ſpiritum ſanctuȝ: nō remittetur ei: neqȝ in hoc ſeculo neqȝ in futuro. Unde Grego.iiij. dyalogoꝝ. Et in decretis.di.xxv.c. Qualis. ſic dicit. Hac ſententia datur intelligi quaſdam culpas in hoc ſeculo: quaſdā in futuro poſſe relaxari. Quod enim de vno negatur cōſequēs intellectui patet: quia de quibuſdam conceditur. h ille. Et.xv.q.iij. Ex eo.xiij.q.v. Quid ſit.d.xlv. Diſciplina. ff. de iuditijs.l.cuȝ pretor. Ex quibus colligitur ꝙ duplex eſt locus remiſſionis peccatoꝝ. Unus in hoc mundo: ⁊ alius in futuro. Et tale eſt purgatoriū. Et Mat. v. Eſto cōſentiēs aduerſario tuo cito: dum es in via cum eo: ne forte tradat te aduerſarius iudici: ⁊ iudex tradat te miniſtro: ⁊ in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde: donec nouiſſimū quadrantem reddas. h ille. Non iubet deus aliquem peccatorem in hoc mundo in carcerem poni ſed in alio. i. in purgatorio: ⁊ ibi ſtabit vſqȝ ad plenam ſatiſſactionem: ⁊ tunc exibit: quod non pōt intelligi de incarceratis in inferno: ⁊ hoc quia non ſatiſſecit dum erat in vita. i. in hoc mundo. Et Paulus geminm doc. i. cor. iij. c. dicit. Si quis autem ſuperedificat ſupra fundamentum hoc: aurum: argentum: lapides precioſos: ligna fenum: ſtipulam: vniuſcuiuſqȝ opus manifeſtum erit. Dico enim domini declarabit: q: in igne reue

labitur: ⁊ vniuſcuiuſqꝫ opus qua le ſit: ignis probabit. Si cuiꝰ opus manſerit ꝙ ſuperedificauit merce dem accipiet. Si cuius opus arſe rit detrimentum patietur: ipſe aūt ſaluus erit: ſic tamen quaſi per ignē. hoc eſt per ignem purgatorij. Et ij.machā.xij. Conſiderabat.ſ. Iu das machabeus. ꝙ hi qui cū pie tate dormitionē acceperant: opti mam habere repoſitam gratiaꝫ. Sancta ergo ⁊ ſalubris eſt cogita tio pro defunctis exorare vt a pec catis ſoluantur. h ibi. Unde Gre. nizācenꝰ dicit. Si aliqs i xp̄o ami co conſentiens in hac vita: purga re peccata minus poterit: poſt trā ſitum hinc per purgatorij ignis cō flationem expeditur. Hoc predi camus dogma veritatis ſeruātes. hoc credimus. h ille. Propterea ſancta mater eccleſia a ſpiritu ſan cto directa: que errare nō poteſt: orat vniuerſaliter pro defunctis: non pro illis qui ſunt in inferno: qꝛ ibi nulla eſt redemptio. Non pro illis qui ſunt in gloria: quia non in digent. Non pro exiſtentibus in lymbo: quia non ſunt incorporati chriſto per baptiſmum: ergo pro illis qui purgantur. ergo eſt pur gatoriuꝫ. ¶ Tertio dico ꝙ ē pur gatorium ratione diſtinctionis ali qui ingrediuntur ex hoc ſeculo cū peccato originali: ⁊ iſtis diuina iu ſtitia prouidit quendam locū: qui vocatur lymbus puerorum: ubi nullam penam ſenſus habent: niſi penam damni: quia.ſ. nunquaꝫ vi debunt diuinam eſſentiam. Ali qui egrediuntur cū peccato mor tali. Et iſtis diuina iuſtitia depu tauit ſupplicium eternuꝫ: vbi eter naliter cruciabuntur ſine aliqua ſpe liberationis. Aliqui tranſe unt ſine peccato veniali ⁊ ſine pec cato mortali: ⁊ ſine aliqua obliga tione ſatiſfactiōis. tales directe ad paradiſum volant. Aliqui tranſe unt cum peccato veniali. Et iſtis non debetur infernus: quia pro peccato veniali nullus damnatur: nec poſſunt ingredi paradiſum: qꝛ vt ſcribitur Apoc. xxi. Non in trabit in ea aliquid coinquinatuꝫ. Nec lymbum puerorum: quia lo cus ille niſi pueris cum originali mortuis eſt ordinatus. Nec lym bum ſanctorum patrum: quia ille locus totus vacuus poſt mortem chriſti remanſit. ergo eſt neceſſe ꝙ ſit aliquis alius locus in quo purgentur peccata venialia: qui bus purgatis anima poſſit ingre di paradiſum. Sunt ⁊ alij qui tran ſeunt in charitate: qui poſt multa peccata mortalia fuerunt contriti ⁊ confeſſi: ſed non fecerunt tantaꝫ penitentiam quantam debebant: quia pro quolibet peccato mortali

debet imponi penitentia ſepte͂ annorum: vt.xxxiij.q.ij. Hoc ip̄m xxij.q.i. Predicandum.xxvij.q.i. Deuotam.⁊ di.lxxij. Presbiter. vbi dicitur. Malorum criminu͂ penitentia ſeptem annorum pacio cōcludatur: iſti nō poſſunt intrare paradiſum: quia non ſatiſfecerunt: non debent damnari: quia ſunt in charitate per contritione͂ ⁊ confeſſionem p̄habitam: non in lymbo puerorum: nec ſanctorum patrum. ergo neceſſario concludendum eſt: q̄ ſit locus purgationis in quo tales purgabuntur vſq; ad minimum quadrantem: ſm̄ q̄ diuina exigit iuſtitia. Apparet igitur tribus rōnibus ſupradictis: q̄ omnino in alio mundo eſt locus purgationis. De quo purgatorio habetur figura in veteri teſtamento: vt patet q̄ inter egyptum ⁊ terram promiſſionis manantem lacte ⁊ melle. eſt deſertum medium. Egyptus que interpretatur tenebra figurat infernū. Terra promiſſionis ſignificat gl'iam paradiſi. Deſertum vero denotat purgatorium. Et licet multa exempla poſſint adduci ad probandum purgatorium: tamen vnū n̄ accipe. Habetur enim in vitis patru͂ fratrum de penis purgatorij in pricipio. Quod duo fratres quorum vnus nouitius alter p̄dicator erat antiquus in conuentu Coloneſi. eodem die defuncti ſunt. Tertia vero die poſt h' nouitius gaudēs infirmario apparuit: vt ipſe retulit dicens q̄ propter feruorem conuerſionis quem habuit: ita cito purgatus ē. Poſt menſem autem predicator predictus infirmario eīdem apparuit glorioſus: pulcherimum monile habens in pectore: ⁊ multos lapides precioſos in veſte: ⁊ aureamq; coronam in capite. Cūq; frater quereret ab eo: Cur nouitius cito: ⁊ hic tarde purgatus fuerant: ⁊ quid illa inſignia figurabant. r̄ndit. Ego propter familiaritates ſecularium ⁊ verba ſolatij: diutius in purgatorio fui: ſ; maiorem gloriam ſum adeptus. Monile ſignificat rectam īntētionem in ordine: lapides precioſi animas quas conuerti: corona ineffabilem gloriam: quam a domino ſum adeptus. Et ſic purgatus ad paradiſum indubitanter euolauit. Et ita patet prima pars principalis. q̄. ſ. purgatorium eſt ad expiationem animarum que alicui pene obnoxie decedunt.

SEcundo principaliter conſiderare debemus purgatorij punitione͂. ſ. vtrum pena qua puniuntur illi qui ſunt in purga-

torio: ſit maxima penarū. Rñdit ſ. Tho. in. iiij. ſen. di. xxi. ar. i. dicēs Pena purgatorij excedit omnē penam temporalem huius vite. Pro cuius declaratione: nota ꝙ magna eſt vis atqꝫ potentia intellectus vt dicit philoſophus in. iij. de anima. Nam poteſt omnia intelligere. Magna eſt potentia viſus. pōt enim omnia colorata videre vt dicit philoſophus in. ij. de anima. primo de ſen. ⁊ ſenſa. ⁊. iij. de anima. Magna eſt potentia auditus que diuerſos audit ſonos ⁊ melodias: vt philoſophus dicit ij. de anima ⁊. ij. metha. ⁊ de ſen. ⁊ ſenſa. Magna eſt vis ⁊ potētia aliorū ſenſuū. Nam per eos rerū ſpecies atqꝫ ſimilitudines intrant in animam. vt declarat philoſophus. iij. de anima. ⁊ de ſen. ⁊ ſenſa. ⁊ in. i. ⁊. ij. poſte. ⁊ in. i. metha. Et tamen nullus humanus intellectus cū ſua potentia: dum corpori in hoc mundo coniunctus eſt: poteſt intelligere magnitudinem atqꝫ acerbitatem pene purgatorij nullus viſus vidit: nullus auditus audiuit: nullus ſenſus percepit nec capere poteſt. Or penſa adūque quanta e grande: quanta e dura: quanta e afflictiua: quanta e ſpauētoſa la pena del purgatorio. Magna fuit pena Bartholamei dū decoriebatur. Magna pena Laurentij. Magna fuit pena Vincētij martyris. Magna fuit pena Petri martyris. Magne fuerūt pene aliorum martyrum: ſed nihil fuerunt reſpectu minime pene purgatorij. Unde ſanctꝰ Doc. in iiij. diſtin. vbi ſupra. q. iij. dicit. ꝙ in purgatorio erit duplex pena. Una damni inquantum. ſ. retardantur a diuina viſione. Alia ſenſus: ſm̄ ꝙ ab igne corporali punientur. Et quantum ad vtranqꝫ pena purgatorij minima excedit maximam penam huius vite. Et hoc triplici ratione declaratur.

¶ Primo. ratione auiditatis.

¶ Secundo. ratione generalitatis.

¶ Tertio. ratione nobilitatis.

Et primo ratione auiditatis. ſic. Quanto aliquod bonum magis deſideratur: tanto eius abſentia ē moleſtior ⁊ durior. Patet per regulam topicam in. ij. ⁊. iij. Topicorum. ſed nullum bonum ita ardenter ⁊ affectuoſe deſideratur in hac vita. ſicut anima ſeparata in charitate exiſtens ardenter deſiderat videre deum ſuum glorificatorem: ⁊ coniungere ſe ſue maieſtati. ergo priuatio ⁊ abſentia ⁊ carentia tanti boni maxime cruciat ⁊ tormentat animam. Unde Prouer. xiij. c. Spes que differtur ⁊ affligit aiam. ¶ Scđo dico ꝙ pena

purgatorij é durior. Sicut bonū:
quāto eſt cōmu:tanto eſt maius ⁊
diminius:vt patet p' Phm.i. Ethi
cor. Sed anima ſeparata que eſt
in fornace purgatorij:tota punit:
cū ſit ſimplex ⁊ indiuiſibilis ⁊ nō
cōpoſita:neqꝫ partibilis: vt pro-
bat Phs in primo de aia. Non
eſt ita de corpore. Nā corpus nō
totum ſimul punitur:q: eſt diuiſibi-
le:ſed patit in ea parte in qua le-
dit:niſi per quandam colligatio-
nem neruorū. Nam ſi leditur in
brachio:in eo patit: ⁊ nō in alijs
mēbris.ergo illa pena que eſt aīe
ſeparate i purgatorio exiſtentis ē
maxima ⁊ itēſiſſima oīum pena-
rū corporaliū. ¶ Tertio ratione
nobilitatis.ſic. Quanto aliquid ē
natura nobilius. Tanto eidem i-
poſitis plagis magis punit ⁊ cru
ciatur: vt vult Phs. de ſen.⁊ ſen.
Et in.ij. de aīa.c.guſtabile autem.
Sed aīa reſpectu corporis eſt no-
biliſſima:vt declarat. Phs.xvij.
de animalibus.d. Anima eſt nobi
lior omni corpore:animatū in ani
mato:viuū mortuo:ens non ente.
Et primo Ethi. dicit. Bona ani-
me maxie ſunt bona. Et.vi.Topi.
dicit. Anima melior eſt corpore:⁊
anime bonum oibus bonis. Hoc
idem dicit in.ij.⁊.iij.de anima.er-
go pena qua punitur ⁊ cruciatur
anima in purgatorio eſt maxima
omniū corporalium penarū. Al-
tius dico ſm.ſ.t. Doc.in.iij.pte.
q.xlvi.ar.vi. Dolor chriſti in paſ-
ſione fuit dolor maximus:⁊ tamē
pena purgatorij:tam eſt dura ⁊ af
flictiua:q͛ excedit dolorem paſſio
nis chriſti:vt patet p eundē doc.
q.vbi ſupra ad tertium. Conſide-
ra ergo:che pena:quale: doglia:
quanto dolore:quanto tormento:
quanto incendio e bruſamento pa
tiuntur ille paupcule anime que
ſunt incarcerate ⁊ detruſe in illo
igne purgatorij. Audi Auguſtinū
vt habet in decretis.de pe.d.vij.
in fine. Primo purgandus ē igne
purgationis qui in aliud ſeculum
diſtulit fructū conuerſionis. Hic
ignis.etſi eternus non ſit.miro tñ
modo grauis eſt. Superat enim
omnem penam quā vnqꝫ paſſus
eſt aliquis in hac vita. Nunqꝫ in
carne:tanta inuenta eſt pena:licet
martyres mirabilia paſſi ſint tor-
menta:⁊ multi nequiter q̄ꝫta ſepe
ſuſtinuerūt ſupplicia. Studeat er
go quiſqꝫ ſic delicta corrigere:vt
poſt mortem non oporteat penaꝫ
tollerare.hec ille. Sed quia exem
pla magis mouent:audi mirabile
exemplū. Legitur in vitis fratruꝫ
ordinis noſtri.q͛ quidaꝫ frater no
ſter poſt mortem apparuit cuidaꝫ
ſuo amico qui erat aduocatus a
quo aduocato iterogatus dixit q͛

erat in purgatorio. Interrogatus quanta erat pena purgatorij. R. ſi dix q ſi mundus et omnia viſibilia in eo arderent: non poſſent equiparari ardori et pene purgatorij. Audi aliud exemplum. Abbas quidam veniens ad mortem carnali amore ductus conſuluit q nepos ſuus ſubſtitueretur ſibi. Qui factus abbas: dum ſemel ſolus iret ad fontem quendam: qui erat in horto: audiuit quaſi vocem auunculi ciulantis. Qui adiuratus ab eo dixit ſe ibidem ineſtimabiliter vri et cruciari. q: carnaliter perſuaſerat a requirentibus eum eligi i abbatem. Et cum nepos diceret eum non poſſe multum in fonte temperato affligi. rogauit vt candelabrum cupreum in fonte proijceret: quo ſtatim liquefacto: illi abbati e renuncians: ipſum amplius non vidit. Manifeſtum eſt igitur rationibus: auctoritate et exemplis q pena purgatorij eſt maxima penarum corporalium: adeo q anime ibi cruciantur: comburuntur: incenduntur. Continue clamant verſus ſuos: qui ſunt in hoc mundo dicentes illud. Job. xix. c. Miſeremini mei miſeremini mei ſaltem vos amici mei: quia manus domini tetigit me. Cogita o fili: et oculo mentali reſpice animam patris tui clamantis et dicentis. Miſerere mei o fili mi. Compatere mihi: o fili ſubuenias mihi. O fili recordare q a me habes eſſe: a me habes nutrimentum: a me poſſeſſiones: a me pecuniam: a me domum: a me quicquid habes. Vide fili q crucior in hac flamma. Recordare fili quot laborum: quot anguſtias: quot ſudores pro te ſuſtinui. O fili quomodo crudelis factus es mihi: tu non miſſas pro me facis celebrari. tu non veſtis pauperes. non cibas famelicos. tu non porrigis elymoſinas. Cur me obliuioni tradidiſti? Non vides quomodo crucior in hac purgatorij fornace? Heu me quia totus vror. Heu me quia totus affligor. Heu me quia totus in igne ſubmerſus ſum: ligatus ſum: incarceratus ſum. Miſerere ergo fili: miſerere patri tuo: miſerere genitori tuo quia manus domini tetigit me: puniendo in hac crudeliſſima pena. Sed O dulciſſime filie. Conſideret quelibet veſtrum: et oculo mentali reſpiciat matrem ſuam iacentem in illa flamma clamantem et dicentem Heu me filia mea dulciſſima: tu non miſereris mihi. Non vides me o filia quomodo crucior: quomodo comburor? Heu me. Non recordaris q ego nouem menſibus in vtero te portaui: et tot doloribus parturiui: Nonne tanto

tempore te iactaui. Quotiēs te laui:te nutriui:tot veſtimenta: tot iocalia tibi donaui. Ha filia miſerere mei:miſerere matri tue. Adiuua me. Sucurre mihi:vt a tam acerbiſſima pena liberari poſſi̅. Quis igitur filius tam ingratus: que filia tam inhumana, ⁊ crudelis:vt nō velit compati matri ſue dulciſſime: ⁊ illi ſubuenire eamqȝ ex tanto ardore:incendio ⁊ ſupplicio liberare: Clamant itaqȝ eſtuantes ⁊ afflicti ieſtimabili pena patres:matres: fratres:ſorores:nepotes:auūculi:cōſanguinei: attinentes:amici:⁊ ſepius miſerabiliter repetunt illud. Miſeremini mei. miſeremini mei:ſaltē vos amici mei:quia manus domini tetigit me.

Tertio principaliter cōſiderare debem⁹ purgatorij ſubleuationem.ſ. quō ſubueni̅t illis:q̄ i tanto igne affligunt̄. Rn̄det.ſ. Doc.in iiij.ſen.d.xlv.q.ij.ar.ij. Q̄ plura ſunt:quib⁹ſubleuanī aīe defunctoꝝ. Similiter Grego. vt in decretis.xiij.q.ij.di. Anime defunctoꝝ quattuor modis ſubleuant̄: aut ſubleuationibus ſacerdotum: aut precibus ſanctoꝝ:aut caroꝝ elemoſynis:aut ieiūnio cognatorū:hec ille. Primus modus quo ſubueni̅t aīabus in purgatorio:ē miſſarum celebratio. Cōcluſio eſt theologalis:q̄ nihil pōt deo offerr grati⁹ ⁊ acceptius:q̄ȝ ſit ſacramentuȝ altaris. vnde.ſ. Doc.vbi.s̄.dicit. Sacramentum eucharistie:eſt ſacramentum eccleſiaſtice vnionis:ptinens illum in quo tota eccleſia vnitur ⁊ cōſolidatur.ſ. xp̄m.vnde eucharistia eſt quedaȝ charitatis origo:ſiue vinculū: hec ille. Et ideo miſſe plus proſunt defunctis:q̄ȝ alia quecunqȝ bona pro eis facta. Offertur enim in miſſa ille: qui eſt verus deus. ⁊ verus homo ieſus chriſt⁹. Exēmplum mirabile. Quidam frater ordinis noſtri poſt mortem condēnatus in purgatorio p.xv. annos: poſt matutinum apparens cuidaȝ ſuo amico: qui frat̄ ſimiliter erat ordinis noſtri:rogauit eum vt ſibi miſſarum ſacrificio: quod magis gratū erat deo ſubueniret. Et ſtatim diſparuit. Frater ille valde cōpatiens anime ſui chariſſimi: mane ſequenti cum magna deuotione miſſam celebrauit. Cum vero vellet recipere hoſtiam conſecratam:tenens in manu.huiuſmodi verba locutus eſt. Domine ieſu chriſte ſi rex ſoldanus babilonie teneret aliquem in carcere pro ſuis defectibus: ⁊ quidam camerarius qui ei ſeruiſſet.xx. annis ro-

garet regem pro liberatione incar cerati: rex pro ſua liberalitate: ob preces ſui camerarij vel ſeruitoris liberaret eum. Domine non eo durior ſoldano ſaracenorum. Camerarius tuus ſum. Seruiui tibi per. xx. annos: et deuote inſteti ſeruicio tuo: teneo fratrem meum quaſi ſclauum compeditum: pro ſeruicio igitur meo: peto eum mihi dari a tua clementia. Cumq3 non ſemel vel bis: ſed iteratis vicibus dicta verba inculcaſſet: ſic miſſaz finiuit. Sequenti vero nocte poſt matutinas: ſtans in oratione: vidit fratrem predictum ante eum ſtantem: habitu candido et preclaro. Queſiuit quid eſſet. Reſpondit ſe eſſe illuz qui ei apparuerat. Et cum ab ipſo quereret: quomodo ſibi eſſet. dixit. Bene per gratiam dei. petiſti me a domino: et me tibi dedit. Jam igitur liberatus a purgatorio vado ad ſocietatem ſpirituum beatorum. Et ſtatim diſparuit. Ecce quante efficatie fuit vna miſſa. Similiter habetur de quodam monacho ſancti Gregorij: quē iuſſit Gregorius ſepeliri in ſterquilinio: quia ſibi occulte reſeruauerat tres ducatos. Sed celebratio triginta miſſis pro eo: ex iuſſione ſancti Gregorij apparuit germano ſuo dicens. Nunc vſq3 mihi male fuit: ſed modo bene eſt: quia hodie cōmunionem recepi: et ſic ad paradiſi gloriam volaui. Hoc habetur in dialogo beati Gregorij. Et ex hoc exemplo maxime videtur proceſſiſſe deuotio fidelium de miſſis Gregorianis pro liberatione animarum dicendis. ¶ Secundo dico q᷑ anime in purgatorio exiſtentes liberantur amicorum oratione. Dicit Chriſoſtomus ſuper Math. loquens de oratiōe. Nihil eſt homine probo orante potentius. Ergo quilibet oret ꝓ ſuis quia orationes noſtre mirabiliter proſunt eis. Sed dices. Velim ſcire: quas orationes debeo facere: Reſpōdeo et dico: le megliore del mondo. ſcilicet pater noſter et aue maria. Dicas ergo in magno numero has. pro anima patris: illas pro anima matris: iſtas pro amicis: illas pro vicinis. Orate igitur feruenter: attente et cordialiter compatiendo animabus in purgatorio. Alius dicat. ſeptez pſalmos. Alter veſperas mortuorum. Hic officium virginis: ille de profundis. iſte miſerere mei deus: quia ſic adimpletur voluntas dei: vt dicit Gregorius et in decret. clar p3. xxiij. q. iiij. c. Obtineri. ¶ Tertio eliaꝫ largitiōe. Nā

ſicut aqua extinguit ignem: ita ele moſyna extinguit peccatū.i.penā debitam ꝓ peccatis. Et talis pur gatio fit in purgatorio. quando er go vides pauperē: recordare ani maꝫ patris tui ⁊ matris tue: forte adhuc eſſe in purgatorio. Ideo porrige illi panem vel vinuꝫ: de nariuꝫ: veſtimentū: calciamentū: ferculū: candelā: ⁊ ſtilia. ¶ Quar to ſubleuantur corporis macera tione: boni filij ⁊ cordiales filie de bent ſepe affligere corpora ſua ad ſubueniendū parentibus in pur gatorio: modo diſciplinando cor pus: modo ieiunando: modo ge nuflectendo: modo viſitando ec cleſias oſculando altaria: oſculan do terram ita ꝙ nō pꝛetereat dies in qua non fiat aliqđ opus pium pro veſtris parentibus. His ergo quattuor modis ſubleuantur ani me que in purgatorio in illa tam vehementi flāma cruciant̄. ſm ꝙ hi duo ſacri theologi. ſ. Grego. ⁊ Doc. ſ. vt ſupra dicebāt. ¶ Qui to ſubleuantur legatoꝝ executiōe. Johānes neapolitanus quē ſepe allegat. d. Antonin⁹ in ſua ſūma dicit in ſuo quolibet. ꝙ heredes ⁊ executores teſtamentoꝝ. qui diffe runt notabiliter exequi legata ad pias cauſas ex negligētia vel aua ritia: q: eſt eis incomodū. peccant mortaliter. Qđ declaro decē ra tionibus. ¶ Primo ratiōe nocu menti ſeu damnificationis. Si vi deres aliqueꝫ in fornace ignis cru deliter ardere. ⁊ nolles eum inde liberare dūmodo poſſes maxime ipſo inſtantiſſime poſtulāte. vtiqꝫ mortaliter peccares. q: tūc directe contra caritatē ꝓximi ageres. Sꝫ tu vides animā patris vel matris vel fratris tui. cuius heres vl̄ exe cutor: eſ ardere ⁊ cruciari in igne purgatorij clamantē ⁊ dicentem. Fili miſerere mei. fili extrahe me de hac fornace ⁊ non curas: ſꝫ ſibi vertis dorſum. ergo peccas mor taliter nō diſtribuendo legata iux ta ſuam voluntatē. q: infers anie notabile nocumentū quantum ad expiationē a pena. ſed ſi illa diſtri bueres nō tādiu ibi tormētarent̄. ¶ Scđo ratione excōicationis. ta les enim mandantur excōicari. vt patet. xiij. q. ij. Sed nullus debꝫ ex cōicari niſi pro mortali. ergo pec cant mortaliter. Et in quibuſdam dyoceſibus eſt excōmunicatio la ta per ſynodalē ſententiā. ¶ Ter tio ratione occiſionis. plus eſt oc cidere animam ꝗꝫ corpus. ſed oc cidendo corpus eſt peccatū morta le. ꝙ contra pꝛeceptum diuinum. Non occides. ergo occidere ani mā eſt peccatuꝫ mortale. imo gra uius. detinentes autem legata ad pias cauſas ſunt animarū necato

res. Probis duobus audi concilium quartū carthaginenſe. rc. xiij. q. ij. Qui oblationes. vbi dicitur. Qui oblationes defunctorū aut negant eccleſijs: aut difficulter reddunt: tanꝙ̄ egētium necatores excōmunicentur. ergo mortalr peccant. ¶ Quarto ratiōe ſacrilegij. Cōmittens ſacrilegium ſm̄ ſuum eſſe cōpletum: vtiqꝫ mortalr peccat: ſed tales ſunt ſacrilegi: vt Hierony. ait ⁊ in decretis. xij. q. ij. gloſa vbi dicitur: Amico aliqd ſubtrahere furtum eſt: eccleſiā vero defraudare ſacrilegiū eſt. ¶ Quinto ratione furti. Nā furtū eſt ꝯtrectatio rei aliene inuito dn̄o vi. ff. de furtis. l. i. tunc ſic. Qui furatur peccat mortaliter: q2 ꝯtra ꝓceptuꝫ dn̄i. Nō furaberis agit: ſed q non diſtribuit legata cōmittit furtū: q2 detinet ea ꝯtra voluntatem domini ergo peccat mortaliter. ¶ Sexto ratione rapine. Raptor magis peccat ꝙ̄ fur vt declarat. ſ. Hoc. xiij. q. lxvi. Et in decretis. xiiij. q. v. Penale: q2 nō ſolum dānificat ꝓximū rebus: ſed etiam iniuriatr perſone: ſed detinens aliena ⁊ nō ſoluens cōmittit rapinā: q2 aufert ⁊ detinet legata per vim: ab eo cui legata ſunt. ergo peccat mortalr. ¶ Septimo ratōe multiplicationis. Quotiēs recordaris debere reſtituere ⁊ diſtribuere talia legata: ⁊ ꝓponis ꝯtrarium totiēs peccas mortaliter. Et ſic multiplicas peccata. ¶ Octauo ratione proditionis. Qui cōmittit tradimentuꝫ ſeu ꝓdimentum peccat mortaliter ſed detinens legata eſt ꝓditor: q2 ꝓmiſit teſtatori facere fideliter: ⁊ ante tempus. ⁊c̄. Et nihil facit. ergo peccat mortalr. ¶ Nono rōe periurij. Qui periurat vtiqꝫ mortaliter peccat: ſed tales ſunt ꝑiuri: q2 iurant per fidem: per eoꝝ malam ꝯſciam: per deū: per ſanctos: q2 ſatiſfacient. ergo peccant mortaliter. ¶ Decimo ⁊ vltimo rōne dānationis: nullus dānatr niſi qui eſt in peccato mortali. Nō ſoluēs legata mortuoꝝ dānatr. ergo peccat mortaliter. Patet hoc. Dominus enim Jacobus de voragine in cōmemoratione oīuꝫ defunctorum in fine recitat exemplum valde notabile ſic dicens. Miles qdam in bello Karoli magni cum mauris pugnaturus rogauit cognatum ſuū: vt ſi in bello moreretur: equū ſuū venderet ⁊ pauperibus precium daret. Quo mortuo: cuꝫ equus nimis ſibi placeret: eū retinuit. Et poſt modicum temporis: cognatus mortuus tanꝙ̄ ſol fulgens apparuit ei. dicens. Cognate per. viij. dies me feciſti pati penas in purgatorio propter equuꝫ: cuius precium vt dixeram paupe

ribus nõ dediſti. Sed impune nõ ferees: hodie enim ferent in infernũ animã tuã diaboli: ⁊ ego purgatus vadam in regnũ dei. Et ecce ſubito in aere auditus eſt clamor: velut leonum: vrſoꝝ: ⁊ luporum. ⁊ ipſum de medio abſtulerit. hec ibi. O inhumani filij. O tenaces. O auari. O cupidi. O negligentes. Cur eſtis ita crudeles erga parentes veſtros. Cur non ſoluitis eoꝝ legata. Quare nõ datis pauperibus ⁊ eccleſijs que debitis. Excutite amodo negligentiam veſtram. Extendite manus veſtras. Aperite vr̃as burſas: facite miſſas celebrari: porrigite orationes: date elemoſynas. mortificate corpora ⁊ ſenſus veſtros: facite o boni filij qđ vobis dico: facite ad qđ vos hortor. Eſtote eſtote clemẽtes eſtote ꝯpatientes parentibus qui in tanta neceſſitate ſunt conſtituti: in tanta pena afflicti: in tanto foco aduſti: ut quo dulciſſimus deus ipſas animas parentũ veſtrorum ⁊ ſimiliter liberare dignetur. hic in preſenti per gratiam: ⁊ in futuro per gloriam: qui eſt benedictus ⁊ laudabilis in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Feria tertia tertie Dominice quadrageſime. De inferno. Sermo. xxviij.

SUnt ꝯgregati: mathe. xviij. Tria ſũt principalia loca in quibus iuſtiſſimus de⁹ flagella ſue iracundie manifeſtat: mundus. ſ. hic plenus erroribus: locus purgatorij: ⁊ habitatio infernalis. De primo. ⁊ ſecũdo loco his duobus ꝓximis tranſactis diffuſe predicaui. oſtendens cum quanta ſeueritate deus puniat trãſgreſſores celeſtiũ preceptorũ. Reſtat nunc hoc mane videre de tertio loco ceteris q̃dem terribilior: qui merito vocatur infernus. eo ꝙ inferius collocatus ſit. In quo vt inquit ſancta mater eccleſia. ⁊ trahitur ex ṽbis ſanctiſſimi Job. In inferno nulla eſt redẽptio. De ipſo igitur tremebũdo loco hoc mane ꝑdicaturus cõuenienter aſſumpſi euangelice lectionis ṽba: q̃ dãnatis oĩbus merito conueniũt. Simul. n. colligati ⁊ congregati ſunt ad eternas penas ſuſtinẽdas: vt inquiunt propoſita verba ⁊ in euãgelio recitata. In quo tria ſingularia documenta habemus. ¶ Primum documentũ, ꝙ quando videmus proximum noſtrum aliquem defectũ cõmittere: non debemus ipſũ diffamare: ſed ſecrete ⁊ cum caritate corriper. Hoc tangitur prima. euangelij. parte. Si peccauerit in

te frater tuus &c. ¶ Secundum documentum. q omnes qui in hoc mundo ſunt in bono inuicem conſentientes & concordantes quicqd a domino deo petant obtinent. Hoc tangitur ibi. Si duo ex vobis &c. ¶ Tertium documentum eſt q nos offendentibus debemus parcere: nō ſepties tantum: ſ; vſqz ſeptuagies ſepties. i. totiēs parcere quotiens nos offendunt. Hoc tangitur parte vltima euangelij: vbi dicitur. Nō dico tibi vſqz ſepties &c. Nā ſi nō fecerimus: cū lucifero in infernū detrudemur. De quo iferno tria hoc mane cōſiderabimus.

¶ Primo inferni neceſſitatē.

¶ Scdo inferni qualitatē.

¶ Tertio inferni perpetuitatem.

¶ Primo inferni ɔſiderare debemus neceſſitatē. S. Tho. i. iiij. ſen. di. l. q. i. ar. i. Quarto ɔ. Gē. c. viij & in pleriſqz alijs locis. d. Pe. de tarā. d. Pe. de palu. d. Alber. magnus. S. Bonauē. & Ricardus de media villa. ſimiliter in. iiij. ſen. dicunt q infernū eſſe eſt oino neceſſarium: ad hoc vt peccatores qui ex hac vita i mortali peccato decedunt: eternaliter puniantur. Hanc autem neceſſitatem triplici lege declaro.

¶ Primo lege naturali.

¶ Scdo lege diuinali.

¶ Tertio lege humanali.

¶ Primo dico q infernum eſſe neceſſariu; eſt lege naturali. Ratio nālis dictat vnicuiqz q male & turpiter viuentes debent puniri: vt patet per Phm. iij. Ethi. quia ex quo poſtpoſita ratione beſtialiter viuunt non ſunt digni aliquo honore: ſed confuſione & vituperio: ſm q patet per Phm. iiij. Ethico. Hec punitio debet fieri p ſuos ſuperiores iuxta culparū exigentiam pro conſeruatione iuſticie: vt vult Phyloſophus. v. Politico. & v. Ethico. Hoc lumie naturali antiqui Phyloſophi illuminati concluſerūt malos viros: & vt animalia: viuētes: in inferno puniendos. Unde Plato maximus Phyoꝝ in Phedone ſic ait. Si qui autem propter magnitudinem peccatorum inſanabiles eſſe comperiuntur: qui ſacrilegia multa ac magna: qui cedes nepharias contra leges: qui alia iſtorum nepharia perpetrati fuerunt hos quidem omnes conueniens ſors in baratrum tartari abicit. vnde nunqz egrediuntur. hec ille. Hoc idem affirmat alius Phyloſophus qui zeno vocatur. De quo Lactantius in ſeptimo libro capi. vij. ſic inquit. Eſſe inferos zeno ſtoicus docuit: & ſedes piorum

ab ipsis esse discretas: ⁊ illos q̄dē quietas ac delectabiles incolere regiones. hos vero penas luere: in tenebrosis locis: atq̄ʒ in ceni voraginibus horrendis. hec ille. Et ille magnus Phs Isaac nomine de inferno loquens dicit. Homines nō virtuose viuētes ⁊ dediti turpibus actibus: claudentur sub orbem tristem ⁊ tenebrosum. ibi erunt in tristicia sempiterna: h̄ ille. Et refert. s. Doc. in. iiij. sentē. di. xliiij. q. iij. ar. ij. q. iij. Et p̄nceps phorum Aristo. ad Alexandruʒ magnum. sic scribit. Illecebre corporis finiunt ⁊ exterminant in nihilum: ⁊ faciunt hoiem ipsum descendere ad infernū. hec ille. Pythagoras vero posuit locū penarū in spera ignis: quē in medio totius orbis esse dixit. vt patet per Phm in. ij. de celo. Et ponit. san. Doc. in. iiij. d. vi. s̄. Et itez. Aris. de pomo. Ue anime peccatrici. q: non habet posse redeundi sursum. q: turpia opera impediunt ascensuʒ eius. Et Plato in Thymeo. Si aīa nō receperit sciētias ⁊ virtutes: relegabit ad inferna. Et Tulius in inuectiuis ɔtra Catilinam libro. iiij. Ut aliqua fortitudo ip̄obis esset posita. apud inferos eiusmodi quedā illi antiq̄ supplicia ipsis ɔstituta esse voluerūt. hec ille. Et Señ. in quadā Tragedia. Ingens vorago faucibus vastis patet. Latiq̄ʒ p̄ndit oib⁹ populis iter. Et idē Virgilius in. vi. Et Ouidius. Hoc itez Auicenna .ix. Metha. Hoc Algazel. Hoc ceteri q̄ʒplurimi Phi nālēs. Patet ergo hac lege naturali q̄ necessario est infernus. ℭ Scdo infernū esse necessario declaro lege euāgelicali. Doctrina euangelij vt dicit. s. Doc. i. iij. sen. d. xxiiij .q. ij. ar. ij. ad quartū Et. iiij. cōtra Geñ. c. lxxv. ē dignior ceteris doctrinis. vñ ⁊ i. ij. parte. q. cvi. ar. i. dicit q̄ in euāgelio nō ɔ̄tinentur nisi que ptinent ad grām spūssci. Et sup epl̄am Pauli. Ro. ix. di. Euangeliū ducit hoiem ad perfectionem. Quid ergo ipsa lex euāgelica de inferno dicat attente audiamus. Ipse actor euāgelij iesus xp̄s vt scribit Lucas in. vi. Infernū esse declarās dixit. Mortuus est aūt diues ⁊ sepult⁹ ē in iferno. Mat. xi. Et tu capharnaū. nūq̄d vsq̄ʒ in celū exaltaberis. ⁊ vsq̄ʒ in infernū descendes. Apoca. i. Habet claues mortis ⁊ inferni. Iterū Apoc. vi. Ecce equus pallid⁹ ⁊ qui sedebat sup eum. nomen illi mors ⁊ infernus sequebatur euʒ. Et Apoc. xx. Mors ⁊ infernus dedit mortuos suos. qui in ipsis erant. Et iudicatum est de singulis bm opera eoꝝ. Et infernus ⁊

moꝛes miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Addamus illud Pauli ad Philip.ij.c.o. In nomie ieſu: oē genu flectat̃. celeſtiū. terreſtriū. ⁊ infernoꝝ. Deus nullo modo pōt mentiri: q: eſt veritas ſumma. ergo eſt infernus. ¶ Tertio infernū eē neceſſariū: declaro lege humanali. Lex eni humana ē duplex. ſ. ciuilis quā iuriſcōſulti cōdiderunt: ⁊ canonica que a ſanctis patrib⁹ facta eſt. Et hec clare oſtēdit eē īfernum: vt pꝫ in decretis. d.iiij.c. deniqꝫ. in Glo. Conſuetudo excuſat a pena tp̃ali: ⁊ non a gehēnali. Et d.xxv.c. vnū. paŕho. Alias. Sed eterna illū flāma ſine vllo remedio cruciabit. xij.q.i. Multi. xix.q.iij. Qm̄. xxiij.q.iiij. Hec autē vita: que inter celū ⁊ infernuꝫ ſita eſt. xxij.q.v. Quid ergo. xxiiij.q.iij.c. Qd aūt dicit̃ ſic. Itē Dathā ⁊ Abyron auctores ſciſmatis fuerunt ꝯtra Moyſen ⁊ Aarō: nec nō ipſi ſoli: ſed omnis ſubſtantia eoꝝ cum ipſis deſcendit ad inferos: hec ibi. xxviij.q.i. Oīs ibi. Sol omne qd̕ contra ꝯſciam fit: edificat ad gehēnam. Propterea ſan. Tho. i.iij. ſen. d.xxij.q.ij.ar.i.q.ij. ⁊ in.iiij.d.xlv.q.i.ar.i. concludit. d. Infernus eſt quadruplex. ſ. damnatoꝝ: pueroꝝ: purgandoꝝ: ⁊ ſanctoꝝ patrū. Audi exemplū qd̕ legitur in vitis patrum. Quedam filia: cuius mater iam defuncta erat: ſepe cum lachrymis rogabat deum: vt ſibi reuelaret quid eſſet de aīa matris ſue. Que per angelum ad infernū deducta: audiuit multos vlulatus: planctus ⁊ gemitus: ⁊ multas perſonas eiulantes. Inter quas audiuit vnam mulierem clamantē: ⁊ dicentem. Heu me: heu me: que pena ē iſta. Et interroganti filie dixit mulier. Ego ſum mater tua ad inferos dānata: vbi crucioꝛ ſine vlla ſpe liberationis. Heu me filia: q: de proprijs hec patioꝛ: q: deliramenta h̕ mihi videbāt̃ vniuerſa que de ſobrietate videbantur: opera autē foꝛnicationis ⁊ adulterij. non mihi videbant̃ eē toꝛmēta. Ebrietates vero ⁊ luxuriā nō arbitrabar eſſe penas. Et ecce ꝓpter paruā libidinē: quantū recipio cruciatum ⁊ ſuſtineo penas. Et ꝓpter exiguas delicias quāta exſoluo toꝛmenta. Ecce pꝛo ꝯtēptu dei quales recipio mercedes. Appꝛehenderūt me eni innumera mala. Et reuerſa in ſe filia ſancte vixit. Nūc foꝛmo rationē ſic. Illud ſine quo peccatores ſceleratiſſimi nō poſſunt puniri eſt oīo neceſſariū: ſꝫ infernus ē illud ſine quo peccatores nō poſſunt puniri: ergo infernus ē neceſſarius. Si eni non eſſet infernus: pctōres nō poſſent puniri: q: nec

in hoc mūndo nec in alio. Quis igiť tam durus: tã ferus mozib⁹: tam rudis: tam obſtinatus: tanq̄ ꝑuerſus eſt: vt nõ credat eſſe iſfernū? Credat igiť q̄libet: ⁊ nullatenus dubitet: ꝙ omnino eſt infernus: quē lex naturalis: euãgelica hūanalis ſimul: cū tam euidētiſſimo exēplo aptiſſime declarat.

SEcundo principaliter ꝯſiderare debemus inferni q̄litatem. In hac ſecūda parte intendo declarare ꝯditiones inferni. Eſt ibi aduertendū. put colligiť ex dictis ſacroꝝ theologoꝝ. i.iiij. ſen. ⁊ pmaxime ex ſententijs doc. ſ. in.iiij.ſen. Et in.iiij. ꝯtra gen. xij. ſunt ꝯditiões horribiliſſime ipſi⁹ inferni. Nã infernus eſt. ¶ Primo carcer viliſſimus: dicit enim Phs. viij. Metha. ⁊.ij.de celo. ꝙ ſi natura repit vnū ꝯtrariorū: repit ⁊ reliquū: vt ſi reperiť gaudiū repiť ⁊ triſticia. Sȝ repiť loc⁹ nobiliſſim⁹ atq̄ digniſſimus: qui eſt celū empyreū vt declarat ſan. Doc. prima parte.q.lxvi. ar.iij. ⁊ venerabil' Beda ⁊ Baſilius dicunt. Statim ꝙ fuit factū: fuit angelis repletū: plenū omni gaudio ⁊ leticia: ergo a ꝯtrario ſenſu reperiť locus: q̄ ē carcer viliſſim⁹. Et talis eſt iſfernus: plenus omni miſeria ⁊ triſticia. ¶ Scd̄o infernus eſt carcer ꝓfundiſſimus. vñ diciť infern⁹: quaſi ferius: ꝓpter ſuã ꝓfunditatē: ⁊ ē centrū terre: vt pȝ i.iiij.ſen. Eccli.c. Vita mea erat appropinquãs inferno deorſum. Nihil enim ĩferno ꝓfundius. Qd̄ rõ naturalis clare oſtēdit. S.n. Tho.in.ij.par. Et phs in.iiij.phy. ⁊ in.ij.de celo: inquit. Corpa que ſunt magis formalia: ſunt naturaliter ſupiora. Per formã enim vnūq̄dq̄ corpus participat diuinū eſſe: vt dicit Phs.i. Phy. Ergo corp⁹: qd̄ eſt minus formale eſt magis inferius: q: minus participat diuinū eſſe. Et cū infernus ſit diſtãtiſſim⁹ ab oi ſummitate celoꝝ: ⁊ remotiſſimus: detinēs mīōs petõres: q ita ſe elongauerūt a deo dū eſſent i hoc mūdo: ergo ē ꝓfundiſſim⁹. Iuſtiſſime quidē: q: petõres q̄zto magis peccãt: ⁊ i peccatis idurant: tanto magis ꝑdūt eſſe formale: qd̄ ē eē diuinū: eſſe grẽ: eē virtuale: eē ſpirituale: ⁊ ꝯtinue ſe elongãt a deo. Iuxta illud. Prouer.xv. Lõge ē dñs ab ĩpijs: ergo debeť eis loc⁹ remotiſſimus ⁊ profundiſſimus. Quia vt diciť.iiij. Phy. Et.iiij. de celo. Et.ij.de ai a. Locus ⁊ locatum debēt ſimul ꝯuenire. vnde Baſilius ſup Luc.xvi. Eſt aūt iſernus quidã locus cõis in itimo

terre: vmbraticus vndiqꝫ: ⁊ opacus: cuius eſt quoddā officium: in ꝓfundum tendens: p̄ qd̄ patet de ſcenſus aiabus: ad mala dānatis. hec ille. ¶ Tertio infernus ē carcer igneicus: ſententia eſt. ſ. Boc. in. iiij. ſen. d. xliiij. in principio rūſionis principalis: ⁊ in alijs locis: q̄ ignis infernalis eſt verus ⁊ realis: nō ymaginari⁹: nec metaphoricus. vñ Greg. in. iiij. dyalogoꝝ dicit. Ignē gehēne corporeū eſſe nō ambigo. Eſt elemētalis: q: eiuſdem ſpeciei ē. cū igne ſpecifico p̄ regulam. ij. Topy. ⁊. i. Phÿcoꝝ. Omnis aqua: omni aque: eadem ſpecie dicit̄. ergo ſimiliter: omnis ignis: omni igni ſimilis erit. Eſt ꝑpetuus: nō lignis ꝯſeruatus: ſed diuina virtute. Nō ē ꝯſumēs: neqꝫ annihilans ea: in quibus agit: quia diuina virtus ꝯſeruat tā aīas q̄ꝫ corpora. Eſt inſup valde afflictiu⁹ valde crucians miſeros dānatos. De quo Augu. xxi. de ci. d. c. iiij. Nihil eſt igne vrente moleſtius. Ratio patet i promptu. Quāto agens eſt maioris virtutis ⁊ vigoris: tāto actio eius eſt fortior: ⁊ vigoroſior. Deus aūt eſt virtutis infinite: ꝓpterea ignis infernalis eſt moleſtiſſimus: quia agit in virtute dei. Inter omnia elemēta ignis naturaliter eſt maxime actiuus in agendo: habens alia corpora pro materia: vt dr̄ a Phō. i ij. Meth. Quāto ergo magis agit ⁊ affligit: agens in virtute dei? Hic ignis virtute diuine iuſticie cruciabit ſuperbos ambitioſos. Hic vret vſurarios: auaros: atqꝫ cupidos. Hic ignis ſuccendet luxurioſos: molles: ⁊ nephandos ſodomitas. Hic ignis inflāmabit obſtinatos: duros atqꝫ rebelles. Hic ignis tormentabit iracundos: blaſphematores: ⁊ vindicatiuos. Hic ignis ſumet vindictam cōtra omnes tranſgreſſores legis tam naturalis: q̄ꝫ ſcripte: q̄ꝫ etiam gratie. Hic ignis comburet accidioſos: pigros: atqꝫ ſomnolentos. Hic faciet vindictam maximā de peccatis cogitationū: locutionū: de peccatis opationū. Hic ignis ē tā vehemēs: tā vigoroſus: q̄ oēs dānatos eternalr̄ ⁊ ſine ceſſatiōe cruciabit. Sꝫ dices. Quāt⁹ ē ignis infernalis? Rñdet. ſ. Machari⁹ put reuelauit ſibi caput mortuū: q̄ ignis īferni: tantus ē in īferno: quantū diſtat celū a terra: ⁊ tantū hn̄t dānati de eo ſup capita coꝝ: ⁊ tm̄ ſub pedibus ſuis. Sic dixit caput illius mortui qd̄ iurauit. ſ. Macharius: vt habet̄ i vitis patrū. Propterea Iſa. c. xxxiij. Exclamat di. Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante. Aut qs habitabit ex vobis cū ar

doribꝰ ſempiternis. O miſeri pec
catores. O negligentes. O inſen
ſati. O delicati. cur nõ timetis iſtũ
ignẽ: Cur non conſideratis tm̃ ar
dorem: Cur nõ rememoratis vo
bis flãmã illam vltricẽ: Si in hoc
igne noſtro non poteſtis ſuſtinere:
ꝙ extrema pars vnius digiti cõ-
buratur propter vehementis incen
dium. quid facietis cum tota ani
ma: ⁊ poſtea cum totũ corpus ſi
mul cum anima imergetur in illo
infernali igne. Unde Abach. ij. c.
Laborabũt populi in multo igne.
Et Ezech. xxij. In igne ire mee cõ
ſumpſi eos. Apoc. x. Qui non eſt
inuentus in libro vite ſcriptꝰ: miſ
ſus eſt in ſtagnum ignis. Timete
igitur filij eum: qui hunc ignem
creauit: hunc ignẽ ordinauit: hũc
ignem vigoroſũ fecit: in quo pec
catores miſeri eternaliter crucia-
buntur. Sic docet nos dominus.
Mat. x. d. Eum timete qui habet
poteſtatem corpus ⁊ animam per
dere in gehennam. ¶ Quarto. in
fernus eſt carcer horidus. Et dr̃
horidus ab horore. Job. x. Ubi
ſempiternus horor inhabitat. Et
hoc eſt in aſpectu demonũ. Si
cut autẽ ex viſione dei cõſequitur
anima omne bonum. Iuxta illud
Exo. xxxiij. Oſtendam tibi omne
bonum: ſic ex iuſſione diuina aĩa
damnata conſequitur maximum

hororem: maximũ timorem: ma
ximum tremorem. Et vt iuxta vul
gare loquar maximũ pauentum:
atq; maximam penam. Legit. n.
ꝙ fuit quidã ſanctus monachus
qui in eccleſia: quẽdã demoniacũ
inueniens: coram omnibus demo
nem adiurauit: vt a cunctis oĩbꝰ
diceret: quid de eterne pene ma-
gnitudine ſentiret. Qui demon
coactus ait. Et quis hoc quod que-
ris verbis exprimere poſſet: Nã
vt de innumeris penis taceã: quas
miſeri peccatores paſſuri ſunt: tan
ta solũ eſt pena in viſione luciferi
ꝙ ſi eſſet poſſibile: ipſe corpus
haberẽ: ⁊ in oriente cõſiſterẽ: to
tuſq; mundus arderet: ⁊ flammis
exurentibus plenus eſſet: potius
ab oriente vſq; ad ſuũ occaſum
per medium flãmẽ ꝓrantis elige
rem pertranſire: vt iã luciferi fa
ciem declinarem. Jdeo dicit Job
xx. Uadẽt ⁊ veniẽt ſup eũ horibi-
les. glo. i. demones. Propterea
beatiſſima virgo optauit filiũ vt in
eiꝰ trãſitũ non videret figurã de-
monis. ¶ Quinto infernꝰ ẽ car-
cer tenebroſus atq; oſcuroꝰ. Sũt
enim in inferno tenebre denſiſſi
me: ⁊ obſcuritas miſerabilis. Nõ
ãt hãꝝ tenebrarũ duplex. Una
naturalis: altera eſt theologica. Pria
rõ naturalis ẽ: q2 infernꝰ eſt i cen
tro terre: vt patet iiij. ſen. d. xliij.

Et Gre. in. iiij. dyalogoꝝ. Et ideo locus ille ē maxīe remot⁹ a luce ſolis τ lune: τ ſtellarū: τ etiā lux occupat a mole terre: que ē corpus groſſum τ oppacum. Secūda rō theologica. Reprobi. n. in hac vita pposita ſibi luce gratie: elegerunt magis tenebras q̄ꝫ lucē. Vbi grā. Propoſuit tibi de⁹ lucem humilitatis: τ tu eligis magis tenebras ſupbie τ vanitatis: q̄rēdo honores: dignitates: τ officia. Propoſuit tibi lucē caſtitatis: τ tu eligis tenebras luxurie τ carnalitatis Propoſuit tibi lucē mīe τ liberalitatis: τ tu magis eligis obſcuritatē auaritie τ cupiditatis. Vñ Jo. iij. c. Dilexerūt hoīes magis tenebras q̄ꝫ lucē. Jō dignū: iuſtiſſimū τ rōni cōſonū ē: vt priuet ex neceſſitate luce in penā: quā cōtēpſerūt ex volūtate in culpa. De talib⁹ dicit dñs. Mat. xxij. Ligatis manibus τ pedibus mittite eū in tenebras exteriores: q: dānati ſunt: extra ambitū diuine mīe. Sꝫ dices. Certū ē φ in iferno ē ignis. ergo ē ibi lux. Quō ergo in iferno ſunt tenebre ita denſe? Rñdeo ſm. ſ. Boc. in. iiij. ſen. Et Gre. in. ix. moral. Et Bona. τ Ricar. Qꝺ licet ſit ignis ibi. eſt tñ ignis fumoſus τ ſulphureus. feceus. turbidus. piceus: τ valde pmixtus: ita φ nihil ibi perſpicue videt: ſed ſolūmodo ſub q̄dā vmbroſitate: videt illa: q̄ afflictionē cordi igerere pñt. Vñ Jſidorus in primo libro de ſum. bo. ſic ait. Ignis gehēne: lucebit miſeris ad augmētū pene: vt videant vñ doleant: τ ñ lucebit ad ɔſolationē: ne videāt vnde gaudeant. H ille. Videbunt enim dānati multitudinē demonū tā horribiliū. Offerent ſe dānatis diuerſis formis trāſfiguratos. Aliqui in forma vrſoꝝ: aliqui in forma leonū: aliqui in forma lupoꝝ. τ ſic de ſingulis. Videbūt eos improperantes. Videbūt multitudinē damnatorum: τ ſic magis dolebunt. Videbūt illos propter quos peccauerūt. Videbunt patres filios: filij parētes. Videbit inimicus inimicū: parcialis parciales. Videbunt mulieres luxurioſe amatores ſuos: τ ſic diſcurrendo de alijs. Non eſt ergo ibi lux: qua miſeri dānati poſſint letari: ſed magis triſtari. O q̄ꝫ maxima eſt miſeria peccatorum qui magis volunt eternaliter eſſe in tenebris q̄ꝫ in luce. ¶ Sexto. infernus eſt carcer fetidus τ omni immundicia plenus. vnde dicit Baſilius prout. ſ. Tho. adducit in. iiij. φ in fine oīa elementa diuidentur i. purgabuntur. Et quicq̄d in eis pulchrum τ clarum ē remanebit ſuperius ad gloriā beatoꝝ. q̄cq̄d autem in eis feculentū τ penoſum

descendet in infernum: ad penam damnatorum: et ita feces omnium creaturarum in infernū colliget. Ex quibus intollerabilis fetor: emanabit in penā dānatoꝝ. Et sic infernus erit sentina omnium fetorum. Fetor autē infernalis causabitur a quatuor. primo a fetēti consortio. Demones enim qui sunt dānatoꝝ socij: sunt valde fetidi. Joel.ij. Ascendit fetor ei⁹ et ascendit putredo ei⁹ quia superbe egit. Secūdo a fetētis supplicijs: quia pena fetenti. s. sulphurea punient. ps.x. Ignis sulphur et spūs procellarū pars calicis eorum. Tertio a fetenti corpore suo quia corpora damnatorum erunt fetida. Jsa.xxxiiij. de cadaueribus eorum ascendit fetor. Quarto a fetēti loco. Terra enim infernalis tota est fetida quia oīum fetoꝝ et īmūdiciarū est sentina. In iudicio vniuersali de⁹ purgabit oēs res: et earum feces et immundicias proijciet in cloacā infernalē. Terra enim ē frigida. sicca et obscura. In iudicio de⁹ ab ea separabit quicqd ē frigiditatis: siccitatis et obscuritatis: et proijciet in infernū. Aqua ē aliquādo turbida. gelida et tempestuosa: sed tunc deus omnia ab aq̄ diuidet: et totam turbulentiam et tēpestuositatē et congellationem in infernum prohibet. In aere vero generantur nubes. grandines. fulgura et tonitrua. tunc deus omnia ista separabit ab aere: et in infernum mittet. Ignis enim habet fumositatem et ardorem et lucem. tunc autem deus sepabit a luce ardorem et fumositatem et mittet ad regionem damnatorum. Non solum autem deus in cloacam infernalem proijciet feces elementorum: sed etiam aliarum rerum. Si quidem fex gaudij est dolor. Fex sapientie est fatuitas et obliuio. Fex sanitatis egritudo. Fex vite mors. tunc deus a gaudio separabit dolorem: a sapientia fatuitatem et obliuionem: a sanitate egritudinem: a vita mortem. Et omnem dolorem: obliuionem: fatuitatem: infirmitatem: et mortem: in latrinam proiciet infernalem. Heu qualis fetor. Heu quanta putredo. Heu quanta immundicia. Jsai.iij. erit pro suaui odore fetor. Ita concludit sanctus Tho. in.iiij. d.q.ij.ar.ij. nihil erit: qd non sit materia tristicie: nec deerit aliqd pertinens ad tristitiam. h' ille. Septimo. infernus est carcer verminosus. Hec pena est maxima. De qua Jsa. vltimo capitu dicit. Vermis eorum non morietur. In inferno namqz vermis immortales

credendi ſunt: qui carnes impiorum ſine fine corrodent. Unde Judith. xvi. Dabit ignem et vermes in carne eorum. Item Eccle. vij. Uindicta carnis impij ignis et vermis. Sed querunt doctores utrum in inferno ſit vermis materialis: an vermis ſpiritualis. Reſpondet ſanctus Doc. in iiij. contra gē. c. xix. Et in. iiij. ſen. d. l. ar. ij. q. iij. Vermis qui in damnatis ponitur non debet intelligi eſſe naturalis ſed ſpiritualis: qui eſt conſcientie remorſus. qui dicitur vermis inquantum oritur ex putredine peccati: et animam affligit: ſicut vermis corporis ex putredine ortus affligit pungendo. hec ille. Si autem intelligamus corporaliter quod in inferno ſit vermis materialis. Hoc eſt ex diuina potentia in vltionem damnatorum: vt ſicut in hac vita de vermibus delectati ſunt. i. de rebus corruptioni ſubiectis: quod maxime verificatur in luxurioſis: qui delectantur carne que in vermem conuertitur: propter quod dicit Job. xxiiij. Dulcedo illius vermis: ſic et vermes patientur in penam. Juxta illud Iſa. xiiij. Subter te ſternetur tinea: et operimentum tuum erunt vermes. Ex quibus apparet quod lectus damnatorum erunt vermes et ſerpentes. O delicati. ſi morſus vnius pulicis non permittit vos dormire: heu quid facietis cum tot tinee: tot vermes: tot ſerpentes: non vna nocte: non vna die: ſed eternaliter mordebunt vos: eternaliter mandacabunt carnes veſtras: eternaliter corrodent medullas. ſugent ſanguinem. Siue igitur ſit vermis conſcientie idest ſpiritualis: ſiue vermis materialis vt quidam volunt: pena erit maxima: dolor erit intollerabilis: cruciatus erit inexplicabilis. ¶ Octauo infernus eſt carcer penurioſus. Quis vnquam enarrabit quanta paupertas: quanta neceſſitas: quanta indigentia ſit in damnatis. Patet in diuite Epulone: qui ſit in inferno poſitus, iam. M. cccclxxxvij. anni ſunt quod vnam guttulam aque petijt: quam minime obtinere potuit. O miſerrime epulo: vbi cella vinaria tua in qua erant tot diuerſa genera vini? Ubi pocula mellita. Ubi diuerſe confectiones ad refrigerandum. Ubi zucharum et poma granata. Ubi electuaria exquiſita. Ubi multitudo famulorum: qui ſolerti cura tibi ad votum ſeruiebant. Ubi flumina currentia per tuas poſſeſſiones. Heu miſerrime ex tot abundantijs

in tanta constitutus es miseria: vt nō vnā guttam aque habere possis. O q̄zta miseria. O q̄zta calamitas. O q̄zta paupertas. O diuites. O golosi. O abūdantes in seculo. O vos q nō potestis vna die ieiunare: quid facietis in inferno? Nā ibi nunq̄z cibum: nunq̄z potum: nunq̄z refrigeriū habebitis. Semp esurietis: semper sitietis: semper ieiunabitis. semper in summa egestate eritis. Audite dominū per os Isa. lxv. c. loquentez damnatis z di. Ecce serui mei comedent: z vos esurietis. Ecce serui mei bibēt z vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur: z vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cordis: z vos clamabitis pre dolore cordis: z pre ɔtritione spūs vlulabitis. hec ille. ¶ Conclusio infernus est carcer frigorosus. Hoc tangit̄ cum dicit̄ Mat. xxij. ibi erit fletus z stridor dentium. Stridor enim dentium causatur a frigore infernali. vnde s̄m Seruiū. Infernus dicit̄ tartarus a tremore frigoris: q̄ð est apō inferos Job. xxiiij. Ad nimiū calorem transiet: ab aquis niuiū. Sed dices: certum est q̄ in inferno est ignis. Quō ergo ibi erit frigus? Respondit Ricardus in. iiij. q. di. Dānati simul affligent̄ in quadam confusione: non tamen vnuz alterius rentit virtutem: eo q̄ agantur inquantū sunt instrumenta diuine iustic. S. Tho. xiiij. di. l. q. ij. ar. iij. q. Dicit damnati transibunt ex vementissimo calore ad vehementissimū frigus: sine h̄ q̄ in eis sit aliquod refrigerium. Scotus autē dicit q̄ transire in tensissimo calore ad imensissimuz frigus: z econuerso: nō refrigeriū prestat: sed afflictionem auget. Sicut patet p experientiā illorū: q̄ aliquando vde frigidi: ad ignez transeuntes agis affligunt̄. Causabitur insuper ille stridor dētiuz animi indignatione z furia mentis contra deum z contra seipsos z contra illa tormenta: propter q̄ð semp erit i dolore z timore. In quoȝ psona dicit. ps. Timor z tremor venerunt super me z cōtraxerunt me tenebre. ¶ Decimo infernus est carcer maledictus p̄pter grauitatem tormētoȝ z multitudinem penaȝ quas miserrimi damnati subeunt in inferno. Continue querēt mortem clamantes z dicentes. O mors veni z interfice nos. O mors occide nos. O mors tolle nr̄m esse: nr̄m intelligere: nr̄m viuere. O mors cur tantū tardas? Quantum nos expectare facis? S dices. Quō est possibile vt dānati querant mortez z destructionem sui ipsius cū hoc

fit penitus contra naturale deſiderium omnium: vt phs dicit in.ij. de anima. ibi inquit: omnia appetunt eſſe & illius naturaliter cauſa agunt. Et Augu. in libro de libero arbitrio. Conſidera quantum bonum eſt eſſe: quod & beati & miſeri volunt. ergo non videtur q̄ dānati querant mortem. R̄ndeo ſm ſ. Doc. in. iiij. di. l. Eſſe eſt duplex: ſ. eſſe ſine pena: & hoc omnes appetunt: & eſſe cum pena & cruciatu & tormento perpetuo: & tale eſſe nullius appetit: ſed potius mori. Unde Philoſophus in. v. ethy. Carere enim malo eſt quoddam bonum. Quod enim dicitur q̄ eſſe & viuere ab omnibus appetit naturaliter: non oportet hoc accipere quantum ad malam vitam & corruptā. & eam que in triſtitijs: vt dic̄ phs in. ix. ethy. Un̄ Mat. xx. dī. Bonum erat ei ſi natus nō fuiſſet homo ille. Et Hiero. Melius eſt non eſſe q̄ʒ male eſſe. Dānati igitur querent mortem: & oīo vellent potius nō eſſe: q̄ʒ ſic eſſe. Unde Apoc. ix. In dieb⁹ illis dīſiderabunt homines mori: & fugiet mors ab eis. Uidentes autem q̄ non poſſunt mori iraſcuntur & dētibus fremētes blaſphemant deū qui eos creauit. Maledicunt deum qui tantam potentiam habet: qua eos ita ſeuere punit. blaſphemat patrem & filium & ſpiritūſanctum. Blaſphemāt ſanctos & ſanctas. Blaſphemant diem conceptionis: diem natiuitatis: eorū: parentes qui eos genuerunt blaſphemant. Blaſphemant lac quod ſuxerunt ab vberibus maternis. Blaſphemant quot dies: quot ebdomadas: quot menſes & quot annos vixerunt in hoc mūdo. Maledicunt baptiſmum & alia omnia ſacramenta: pater blaſphemat filium. filius patrem. Mater blaſphemat filiam. filia blaſphemat mr̄ē. frater blaſphemat fratrem. ſoror ſororē. cognata cognatā. pſal' pſalē. amaſius amaſiā. Patet h̄ veritas Apo. xvi. c. vbi Johānes ait. Et mādūcauerūt liguas ſuas pre dolore: & blaſphemauerūt deū celi p̄ dolorib⁹ & vulnerib⁹ ſuis: hec ille. ¶ Undecimo īfernus eſt carcer priuatiu⁹ ſeu priuationis. Dānati q̄dē ſunt priuati viſiōe diuine eſſentie: que eſt tota btitudo nr̄a. Nō eni vidēt patrē: nō filiū: non ſpūmſctm̄. Sūt p̄uati diuina fruitiōe: ſunt priuati diuina adheſiōe. Et h̄ ē pena maxima: excellēs oēs penas huius mūdi: que vocat̄ pena dāni. vn̄ Chriſ. de repa. lapſi. Nōnulli iperitoꝝ putāt ſibi ſatis eſſe & optabile videri: ſi gehenna tantūmodo careāt. Ego aūt m̄lto grauiorē: q̄ʒ gehēnā: dico eē cru

ciat⁹ remoueri ⁊ abijci ab illa glo ria. Et infra. Excludi a beatis: ⁊ ali enũ effici ab his: que pparata sũt sanctis: tm̃ generat cruciatum: tm̃ dolorẽ: vt ⁊ si nulla extrinsec⁹ pe na torqret: sͣ iõ sola sufficeret. oẽs enĩ gehẽne supat cruciatus. h ille. Sunt insup priuati ↄsortio ange loꝝ. aplꝫꝝ. martyꝝ. ↄfessoꝝ. vir ginũ: atqꝫ oĩum celestiũ virtutũ. Sunt exclusi a pulcherrima celo rũ habitatiõe. Nõ gaudẽt: nõ le tãt: nõ cantãt. nõ rident. nõ ↄsolan tur: cũ nulla sit in eis: cã leticie: sed cã oĩs tristicie ⁊ oĩs doloris. O ponderet. Sed forte dices. pot ne exprimi quãtitas ⁊ magnitudo pe ne dãnatoꝝ: Rñdeo ⁊ dico: oĩo ẽ ipossibile exprimere magnitu dinẽ ⁊ acerbitatẽ penaꝝ dãnato rũ. Audi exẽplũ iauditũ. Recitat enim Cesarius q̄ q̄dã ditissimus defunct⁹: vxori sue apparuit: reuẽ lãs sibi se esse damnatũ. At illa. Nõ pfuerũt elemosyne magne ⁊ hospitalitates q̄s exhibuisti: Rñ: nihil mihi pfuerũt ad vi tã eternã: q: ppter vanã gloriam feci eas. Et addidit. qꝫ oĩa folia ar boꝝ vertereñ in linguas: tormẽ ta mea explicare nõ possẽt. Post hec euocatus ⁊ ppulsus: totũ ca strũ in ei⁹ abscessu q̄tif: hec ille. vñ Aug. lib. exhortationũ ad Iu lianũ comitẽ sic ait. Ne illis gbus pparat̃ dolor nimius: ardor flam me: sitis sine extinctu: fletus ⁊ stri dor dentiũ: oculoꝝ lachrymę: te nebre exteriores sine luce: pena in terminabilis: vbi mors optatur ⁊ nõ dabitur: vbi nõ ẽ honor senio ris ⁊ regis: nec dñs super seruũ: nec mater diligit filiũ aut filiam: nec filius honorat patrem: vbi oẽ malum: ⁊ omnis indignatio: ⁊ fe tor: ⁊ amaritudo abũdat. hec ille.

¶ Duodecimo ⁊ vltimo infern⁹ est carcer lachrymosus ⁊ luctuo sus. Mat. xiij. Ibi erit fletus ⁊ stridor dentium. s. Tho. in. iiij. di. L dicit. In fletu corporali sunt duo s. lachrymarũ resolutio. Et quan tum ad hoc fletus temporalis in damnatis esse non possunt: quia post diem iuditij: quiescente motu primi mobilis: non erit aliqua ge neratio ⁊ corruptio: vel corpora lis alteratio. In lachrymarum au tem resolutione: oportet esse illius humoris generationem: qui per lachrymas distillatur. Scdo in fle tu corporali: est capitis ⁊ oculoꝝ turbatio. Et hoc erit in damnatis ⁊ in aĩa ⁊ in corpore. Nam tunc anima maxime affligetur: ⁊ cor pus imutabitur, in bonũ vt in bea tis: ⁊ in malũ: vt in damnatis ab anime passione. h. s. Tho. Ad idẽ tẽdit Ricar. in. iiij. di. Erit ibi ma ximus dolor interior: qui significa

bitur per ſigna in facie ⁊ oculis: cum turbatione ⁊ motu capitis ⁊ cum ſtridore dentium: vultuſq; triſticia. Conſiderantes enim ipſi miſeri damnati eorum ſtatum: vident ſe tam in viliſſimo carcere detineri ⁊ in tam profundiſſimo atq; obſcuriſſimo loco recludi: cognoſcunt ⁊ ſentiunt ſemper ſe ab igne cremari: vident continue horribiles demones. Experiuntur continue omnem miſeriam: omnem fetorem: omnem conſcientiarũ morſum: vehementiſſimum frigus: Aduertunt ſe nunq̃ morituros: ſed in eternum in tormentis duraturos. percipiunt ſe ad horribiles blaſphemias impelli. vident inſuper ſe priuatos gloria paradiſi: angelorum atq; omnium ſanctorum conſortio. vident ſe eſſe derelictos ab omnibus ſuis amicis. Cognoſcunt q̃d eorum memoria ex toto perijt: ⁊ totius ordo vniuerſi contra eos ẽ armatus. Intelligũt q̃ eis ſpes ſalutis ab eis eſt ablata. Certiſſimi ſunt q̃ nunq̃ inde liberabuntur: ſed ſine fine in eternis erunt penis. Cognoſcunt ⁊ experiuntur verificari id q̃d de eis dicit Grego. In inferno erit frig⁹ intollerabile: ignis inextinguibilis vermis imortalis: fetor itollerabilis: tenebre palpabiles: flagella cedentium: horrida viſio demonũ: confuſio peccatorũ: deſperatio omniũ bonorũ. Erit enim miſeris mors ſine morte: defectus ſine defectu: q̃ mors ibi ſemper incipit: ⁊ defect⁹ deficere neſcit. hec ille. Ex quibus omnibus mouentur a planta pedis vſq; ad verticẽ cum perturbatione oculorũ ⁊ faciei: cum ſtridore vehementiſſimo eiulantes ⁊ vlulantes: plorant ⁊ inceſſanter lachrimantur. O ſi poſſemus apponere aures: profecto audiremus voces lugubres: voces lachrimoſas: voces flebiles: vlulat⁹ maximos: quibus etſi ferrea eſſent corda vtiq; ad compatiendũ mouerentur. Unde Bernardus in ſermone .xvi. ſuper cant. ſic ait. Paueo gehẽnam: paueo iudicis vultum ipſis quoq; tremendũ angelicis poteſtatibus. Cõtremiſco ab ira potentis: a facie furoris: a fulgure ⁊ ventis mundi: a conflagratione elementorum: a tempeſtate valida: voce archangeli: ⁊ a verbo aſpero. Contremiſco a dentibus beſtie infernalis. a ventre inferri ⁊ a rugentib⁹ preparatis ad eſcam. Horreo vermem rodentem ⁊ ignem ardentem. fumũ ⁊ vaporem. ſulphur ⁊ ſpũm procellarũ. Horreo tenebras exteriores. hec ille. Et iterum Bern. ſuper cant. eodem ſermone. Quis dabit capiti meo aquam: ⁊ oculis meis

fontem lachrimaꝝ: vt precellam fletibus fletum: ⁊ ſtridore dentiū: ⁊ manuū pedūq; dura vincula: ⁊ pōdus cathenaꝝ prementiū: ſtringentium: vrentiū nec ↄſumentiū. Heu me mater mea vt quid me genuiſti filiū doloris: filiū amaritudinis: ⁊ indignatōis ⁊ ploratiōis eterne. Cur exceptus genibus: cur lactatus vberibus: natus incōbuſtionē: ⁊ cibū ignis: hec ille.

Tertio ↄſiderare q de hemus inferni per perpetuitaté. Querūt .ſ. Doctores vtrū infernus: cum ſuis penis ſit perpetuus ⁊ eternus ⁊ indeficiens: an tpalis ⁊ finē habēs. Reſpondent oēs ſacri theologi: tā ſancti q̄ꝫ alij: ⁊ ꝓcipue .ſ. Tho. iiij. d.xlvi. q.i.ar.ij.d. Infernus cum oībus ſuis penis atq; tormētis eſt eternus ⁊ nūq̄ꝫ habebit finem. Et hoc tripliti ꝓbat rōne.

¶ Primo pp offenſi dignitatē.

¶ Scdo ꝓpter retributionis cōdigne equalitatem.

¶ Tertio ꝓpter voluntatis ꝑue imobilitatem.

¶ Primo q infernus cū oībus ſuis tormentis eſt eternus ꝓpter offenſi dignitatē. Pena ſcḋm phm in.v. Ethi. taxaẜ ſcḋm dignitatē eiꝰ in quē peccaẜ. Deut.xxv. Pro menſura delicti erit plagarū modus. Unde maiori pena ꝓuniẜ q percutit alapa principē: q̄ꝫ alium quēcunq;. Sed quicunq; peccat ↄtra deū cuius ꝑcepta tranſgreditur ⁊ cuius honorē alijs impẜtitur: cum in alio finem ↄſtituit. Maieſtas autē dei eſt infinita. ergo quicunq; mortaliter peccat: dignus ē infinitā pena. Et ita ↄcludit q iuſte ꝓ peccato mortali peccator ꝑpetue puniaẜ. Hec eſt prima rō.ſ. Doc. vt ſupra ar.iij. Ergo infernus cum ſuis penis eſt eternus.

¶ Scdo infernus eſt eternus pp retributionis ↄdigne equalitatē. Ordo enim diuine iuſticie exigit: q ſicut premia rñdent ꝓportionabiliter actibus virtuoſis: ita pene reſpondeant peccatis: ſed premia beatoꝝ erūt eterna: vt dr Mat. xxv. Juſti autem in vitā eternam. ergo ⁊ pene dānatoꝝ erūt eterne Mat. ibidē. Ibunt hij .ſ. damnati in ſuppliciū eternū. Hec .b. Tho. in.iij.d. vt ſupra. Et prima ſecūde .q.lxxxvij. ar.iiij. Et ꝯ Gñ.lib.iij. c.cxliij. Per totū. vnde Math. xxv. Dicet iudex vniuerſaẜ ieſus xps. Diſcedite a me maledicti in ignem eternū: qui patus eſt diabolo ⁊ angelis eius. Et ꝓpterea Auguſtinus in.ij. de ci.dei.c.i ait. Factus eſt malo dignus eterno: qui in ſe peremit bonum qd eſſe poſſet in eternum. ¶ Tertio ⁊ vltio

infernus ⁊ ſue pene ſunt eterne: p
pter voluntarie praue imobilita-
tem: ⁊ eternitaté. Naꝫ apud diui
num iudicem voluntas reputatur
ꝓ facto: q: ipſe magis intuet cor:
q̃ꝫ ea que foris patent: vt .i. Re.
xvi. Et ideo licet culpa illorum: q
ſunt in iferno actu vel actiõe ſit té
poralis: tñ voluntas ⁊ affectu ſeu
affectione eſt eterna. Naꝫ ille qui
mortaliter peccat: ꝑponit fruitõeꝫ
temporalé fruitioni eterne vltimi
finis: ⁊ magis vellet ſi poſſet: illo
temporali bono in eternũ frui. er
go ita debet puniri: ac ſi eternali-
ter peccaſſet. Unde Greg. in. iiij.
dialogoꝝ. Et de pe. d. i. c. Voluiſ-
ſent. ſic dicit. Iniqui ideo ſine fine
deliquerunt: q: cum fine vixerunt
voluiſſent vtiqꝫ iniqui ſi potuiſ-
ſent. ſine fine viuere: vt potuiſſent
ſine fine peccare. Oſtendunt eniꝫ
ꝙ in peccato ſemper viuere cupi
unt: qui nunq̃ꝫ deſinunt peccare
dũ viuũt. Ad magnam ergo iudi
cantis iuſticiam pertinet: vt nũq̃ꝫ
careant ſupplicio: qui in hac vita
nunq̃ꝫ voluerunt carere peccato.
Et iterum in libro mor. dicit. Ad
diſtricti iudicij iuſticiam pertinet:
vt nunq̃ꝫ careant ſupplicio: quo-
rum mens in hac vita nunq̃ꝫ vo-
luit carere peccato. Et nulli detur
iniquo terminus vltionis: q q̃ꝫdiu
voluit noluit habere terminũ cri-
minis. hec ille. Voluntas ergo pec
catoris: q: voluit eſſe perpetua in
peccato: debet eſſe imobilis ⁊ ꝑ-
petua in penis ⁊ ſupplicio. Hec
Raynerꝰ in ſumma de penis i-
ferni. Patet ergo ex his tribꝰ ra
tionibus theologicis ꝙ infernus
cum ſuis penis atqꝫ tormentis ꝑ-
petuus eſt: ⁊ eternaliter cruciabit
peccatores: qui ex hac vita in pec
cato mortali tranſierunt. Vñ mi-
ſeri damnati cruciabuntur in iſer
no: per tot milia miliũ annorum:
quot ſunt gutte totius maris: oĩuꝫ
fluminũ: omnium fontiũ: omniuꝫ
ſtagnoꝝ: omniũ riuorum: omniũ
puteorum: oium ciſternarum atqꝫ
omniũ pluuiarũ. Cruciabuntur
dico per tot milia miliũ: quot ſunt
lapilli ⁊ arenule oĩuꝫ littoꝝ: quot
ſunt folia omniũ arboꝝ: omnium
herbaꝝ: grana omniũ bladorum
ſquame omniũ piſcium: quot ſunt
pili omniũ hominũ: atqꝫ omniuꝫ
animaliũ. Quot ſunt pẽne omniũ
volatiliũ: ſtelle omniũ celoꝝ: quot
ſunt angeli taꝫ boni q̃ꝫ mali: quot
ſunt homines qui fuerunt. ſunt: ⁊
erunt. Quot ſunt littere in oibus
libris totius mundi: quot racemi
vuarum: quot grana ſeminuꝫ. Et
preter hoc punientur ⁊ tormenta-
buntur in eternum ⁊ in ſeculuꝫ ſe-
culi: ſine aliquo fine. Unde apoc.
xiiij. Aſcendit fumus tormentoꝝ

rorum in ſecula ſeculorum. Quid igitur facitis o miſeri peccatores? Quare nō relinquitis peccata: quibus tantus cruciatus eternaliter paratur? Cur nō ſcinditis corda veſtra? Cur nō agitis penitentiam? Cur nō affligitis corpus: ſenſum: et affectum mundanum? Cur dormitis in ſecibus peccati? Cur nō attēditis: quo finaliter ituri eſtis? Heu pigri. Heu tepidi. Heu negligentes. Heu ſōnolenti. Surgite a ſomno peccati: Abijcite opera tenebrarum. Depoſite opera diaboli et arma lucis induite: quibus poſſitis eternas penas euadere. Orate deū dicentes illud Job. x. Dimitte ergo me: vt plangam paululū dolorem meum ante q̄z vadam et nō reuertar ad terram tenebroſam et opertā mortis caligine. Ubi vmbra mortis et nullus ordo: ſed ſempiternus horror inhabitat. Quod nobis concedat ille: qui eſt ſanctorum gloria. Hic per gratiam: et in futuro per gloriam: qui viuit et regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Feria quarta tertie dn̄ice. De honore parentū. Sermo. xxix.

Honora patrem tuū et matrē tuā. Mat. xv. Diuina prouidentia: qua cuncta gubernantur et diſponūtur tanta eſt: q̄ voluit parentibus prouideret: vt a filijs quibus plura beneficia contulerunt affectu pariter et effectu ſemp honorarētur. Unde et inter decem precepta in duabus tabulis diſtincta. primum ſcd̄e tabule voluit eſſe. vt cūcti filij ſuis parentibus debitum honorem et obedientiā exhiberēt. Hinc Hieronymus in epiſtola de honorādis parentibus. filios alloquēs ait. Imitamini filij Machabeum. qui matri ſuadenti mortē obediuit. et durum imperium gratanter aggreſſus eſt ne offenderet genitricem. Hoc eſt autē qd̄ precepit ſaluator in euāgelio hodierno. ſ. Honora et c̄. In quo euangelio tria ſingulariter documēta habemus. ¶ Primū documentū q̄ propter leges municipales. et ordinatōes particulares nō debemus omittere obſeruationem diuinorum preceptorum. Hoc tangitur. prima euangelij parte. vbi dicitur. Acceſſerunt ad ieſum ſcribe et phariſei. et c̄. ¶ Secundum documentū eſt q̄ illi qui ſunt maliuoli. et ſuperſticioſi de quocūq̄z defectu minimi: q̄zuis minimo. ſemper tn̄ ſcandalizātur more phariſeorum. De quibus dicitur. ſcd̄a parte euāgelij. Scis q: phariſei et c̄. ¶ Tertiū documentū eſt q̄ cibus et potus nō inclinat hoīem. ſz male cogitationes. et preceptorum tranſgreſſiones. coinquināt hoīez. Hoc

patet ibi. Rñdens aũt Petrꝰ rc. Et qr totũ hoc euangeliũ pertinet ad honoré paréntum. Ideo de ipso honore parentum tria hodie considerabimus.

¶ Primo neceſſitatem.

¶ Scḋo peccabilitatem.

¶ Tertio diuerſitatem.

¶ Primo circa honoré paréntũ ꝯſiderare debemus neceſſitatem quanta neceſſitate cogant filij honorare parentes. quadruplici lege declaro. primo lege naturali. ſcḋo lege diuinali. tertio lege hũanali. quarto lege exéplari. Primo lege naturali declaro. Dicit. ſ. doc. in. xxij. q. c. vi. ar. iij. Dis effectus naturalr ad ſuá cáz reducit: vt dicit Pħs in libro de cauſis. vnde Dyo. de di. no. dicit. c. iiij. Deus oia in ſe couertit: dirigit: trahit: r ordinat: ſicut oĩuz cá a qua oẽs effectus depédent: vt dicit Procul in libro de cauſis. Et Ari. in pmo Metha. primo de celo. In ſcḋo vegetabiliũ. In lib. de vita r morte. In libro de ſecretis ſecretorum ad Alexá. Et Plato in Thimeo r Apuleus de deo ſocratis. Sép enim oportet. ꝙ effectus ordinet ad finé agentis. Manifeſtum eſt aũt beneſactoré inquantũ hmõi eſſe cám bñficiati. Et ideo naturalis ordo requirit vt ille qui ſuſcipit bñficiũ p gram recópéſatóem: ꝯuertat ad bñfactoré: ſz modũ vtriuſqz. Bñfactori qdé inqꝫtũ hmõi debet honor r reueréti: eo ꝙ hz róem pncipij: ſz p accidés debet ei ſubuétio vl̃ ſuſtétatio ſi idigeat. Int oẽs aũt bñfactores mũdi pmꝰ eſt deꝰ: q é principiũ eſſendi r gubernãdi i nobis. ſcḋi ſunt pétes. ſ. pr̃ r mr̃. Pr̃ eſt bñfactor pncipal ꝯcurrés i generatóe: vt pħs dicit i. ij. Phy. Et vt pncipiũ actiuũ: vt dič Pħs i lib. de aialibꝰ. mr̃ vo eſt pncipiũ paſſiuũ miſtrans mãz ꝙ filij dñt hr̃e reſpectũ ad pentes vt ad cáuſeos honorãdo r venerãdo: lz nũqꝫ poſſint eos equaliter honorare r venerari: vt dicit pħs. viij. Ethi. Sz diceo. Que bñficia hñt filij a pẽtibꝰ: Rñdet. ſ. Doc. in. iiij. ſen. d. xiij. q. i. ar. ij. cũ Pħo. viij. Ethi. di. Filij tria maxima bñficia hñt a patribus.

¶ Primum é bñficiũ eſſentiale.

¶ Scḋm é bñficiuz nutrimétale.

¶ Tertiũ é bñficiũ doctrinale.

¶ Primũ bñficiũ é eẽntiale. ſ. eẽ. Qḋ bonũ tá grãde é vt ſit pˀpie filijs fundamẽtũ oĩuz bonoꝝ alioꝝ. Ná q nõ hñt eẽ: nullũ aliḋ bonuz hr̃e pñtũ vitá: nõ ſenſuz: ñ corpꝰ: ñ aĩaz: ñ grãz: ñ dona: ñ diuitias: ñ famá: ñ ſciaz: ñ ſapiaz: ñ ỽtutes: ñ gloriá pad'ſi. Adeo ipm eẽ eſt bonum vt ab oĩbus ſit deſiderabile. Unde Pħs. ij. de anima inquit:

dia appetũt eſſe: ⁊ illud cũ agunt
ſcḋm naturã. Propterea Boeti⁹
de ebdomadibus ait. Omnium bo-
noꝝ: ipm eſſe bonũ é. Cũ igit̃ fi-
lij a pentib⁹ receperint eſſe: qḋ é tã
excellẽs bonũ: debẽt eis honorẽ:
reuerentiã. ⁊ timorẽ. Qñ eni pa-
rẽtes loquunt̃: filij rñdeant cũ re
uerẽtia: capite diſcoperto. manib⁹
plicatis. dicẽtes. Dñe ita: dñe nõ.
Mater ita: mater nõ: ſicut apud
nos eſt ꝯſuetudo cũ. ſ. inuenis lo-
quit̃ cum ſupiore. O q̃ dulce. O
q̃ſuaue in aurib⁹ parentu: ver-
bũ illud. pater ⁊ mater. Crede mi
hi tali vbo: viſcera eoꝝ mollificã
tur ⁊ liqueſiunt. Quapropter Ec
cle. vij. c. Honora patrẽ tuũ: ⁊ ge
mitus matris tue nõ obliuiſcaris:
Memẽto qm̃ niſi p illos nõ fuiſ
ſes. Et Tob. iiij. c. Cũ acceperit
deus aiaz meã corpus meũ ſepeli
⁊ honorem habebis matri tue: oĩ
bus diebus vite eius. Memor
eni eſſe debes que ⁊ quãta picu-
la paſſa ſit ppter te in vtero ſuo.
Cũ aũt ⁊ ipſa cõpleuerit tempus
vite ſue ſepelies eã circa me: hec
ille. O q̃ta picula ⁊ dolores ⁊ an
guſtias patiunt̃ matres ppter fi-
lios: pdunt guſtũ: pdunt ſomnũ:
pdunt vires corporis. affliguntur
triſtant̃ ⁊ alterãtur. Sed pmaxime
cũ tẽpus ptus aduenerit. Quis
explicare poteſt dolores ſenſibi-
les ⁊ penas quas patiunt̃. Certe
incredibile é: niſi eis qui experiẽ-
tiam habẽt: vnde Hiero. de ho-
norandis parẽtibus. Prebeatur
parentib⁹ amoꝝ mixta formido:
qui primi nobis ſunt cauſa eſſen-
di. Exhibete patrib⁹ filij. qḋ vos
poteſtas paterni nominis cogit.
que adeo eſt. eoꝝ meritis attribu
ta. vt ipſa de vobis exigat. qḋ na
tura iubere nõ potuit. Matrib⁹
quoq3 debitam ipẽdite reuerẽ-
tiã. que vobis vteri liuore ſeruiẽ
tes. pondus corporis tolerãt. atq3
ignotã portantes infantiã. famula
tum quendã exhibent naſcituris.
illo tẽpore non tm̃ ſibi mater eſu-
rit. nec acceptos ſola digerit ci-
bos. Materno victu alitur. ⁊ ille
qui latet. eiuſq3 mẽbra alterius co
meſſione paſcuntur. vt homo fu-
turus. alienis morſibus ſaturetur.
hec ille. ¶ Scḋm beneficium eſt
nutrimẽtale. Nutrimentũ eni vt
inquit Phs in. ij. de anima. ordi
natur ad ꝯſeruationem indiuidui.
Nutriunt vtiq3 filios ipſi paren-
tes. ⁊ maxime dando eis lac pro-
prium ad comedendũ ⁊ maſticã-
do cibum. Laborat pater: exercet
ſe mater: vt ſufficiẽter prouideãt
filijs in cibo ⁊ potu: veſtimentis.
calciamentis. Laborant protegen
do ⁊ defendendo a contrarijs. la-
uando. balneando. auferendo im

mundicias purgando pánicuꝛlos.
eos deſiccando. modo ad ignem
modo ad ſolem. Conant̄ inſuper
paréteꝭ. eos nutrire ſine planctu.
ſine fletu: modo blandiédo: mo-
do applaudendo. Et multotiens
ipſi paréteꝭ nó capiunt ſomnum
ne filij aliqđ patiant̄ aduerſi. vñ
Hiero. de honoꝛe parentum ait.
Meméto paréꝰtū eſſe. q talis ſis
quoꝝ manibus incrementa ſum-
pſiſti. hec ille. Quia aūt a parenti
bus filij acceperūt nutrimentum:
cogunt̄ ⁊ ipſi naturali lege: exhi-
bere ipſis parentibꝰ magná dili-
gentiam: vt ſicut diligenter nutrie
runt filios: in infantia: pueritia: ⁊
adoleſcentia: ſic ⁊ ipſi filij cum di
ligétia nutriant eos in ſenectute: in
infirmitate. in neceſſitate. Hanc di
ligentiá oſtédit ſapiéꝭ. Eccleſiaſti
cus. iij. c. Fili ſuſcipe ſenectá pris
tui: ⁊ nó ꝯtriſtes eum in omnibꝰ vi
ta tua. Si defecerit ſenſu: veniam
da illi. hec ille. Senecta parentum
ē faſtidioſa: immunda. bauoſa. gra-
uis. tedioſa. ſuſpitioſa. īfructuoſa.
Tu igit̄ fili ſuſcipe eā: memoꝛāſ
quádo tu eras infans: quó turba
bas paréteꝭ tuos: fletu ⁊ ploꝛatu:
non ſinebas eos doꝛmire: ꝯtur-
báſ teipſum: in cunis iacéſ: inuo-
lutus ī ſtercoꝛe ⁊ vrina: ſicut poꝛ
cellus in fimo: nec paréteꝭ te hoꝛre
bant: ſed tolerabát: ſubuenientes

in oībus tuis neceſſarijs. Suſci-
pe ſenectá patris: cū ſero doꝛmitū
pgit diſcalciádo: cum neceſſe fue
rit purgando ſibi pedes: tundédo
vngulas: in lecto collocádo: appli
cando pános calefactos. Quádo
de nocte clamat: ꝯqueritur: dolet:
ſurgát filij: petéteꝭ quid facto opꝰ
ſit. Subminiſtrent ſibi vaſa ad ſu
perfluitates capiédas. Dent ſibi
de iulepo: de zuccharo: de ſtillatoꝛ
ꝓcurent cibaria delicata: iuxta eo
rū facultatem: ⁊ ſi opus fuerit pꝛo
medico mittant. Cum ſurrexerūt
aſſint: filij: iuuent: veſtiant: ducant
ad ignem: lauent ſibi manus. fa-
ciem. caput pectinent. calcient. ap
tent ſibi veſtimenta. ſint cum eo
dum exit domum. dum pergit ad
eccleſiam. velut baculus ſenectu-
tis. ſint ſoliciti. attenti ne cadat in
via. ne offendant̄ ſibi pedes. Au
diant cum eo diuina: rogantes ⁊
oꝛantes pꝛo eius ſalute. Cūqꝫ ad
domum reduxerint eos. pꝛeparét
ſibi menſam: hauriant vinum. mi
niſtrent aquam: incident panem.
carnes. fructus. poma. ⁊ ſi neceſ-
ſe ſit. oꝛiſuo ponant. tempoꝛe eſti-
uo expellant muſcas. faciát ſibi del
freſco. Filie pꝛeparent ferculum.
ſalſam. cibaria bene condita. Lo-
quantur ſibi verba dulcia. verba
ꝯſolatoria confoꝛtando ad cibum
capiendū. Poſt refectionē red-

dat eum eis gratias deo. Iuuenẽt
ipſe filie matres i omni famulatu.
lauent ſcutellas. dias. vtenſilia.
gaudeant ſcopare domos. lauare
pannos. infantulos leuent mane.
caput illis lauent. Veſtes diſſutas
⁊ laceratas. diſcant reſarcire. etiaʒ
faſciare infantes non pudeat. Su
ſcipe ergo filij ſenectutem patris
tui. quia ab eo habes eē tui. quia
ab eo nutritus es quia quicquid
ipſe habet tuum ē. Et ne contri
ſtes eum: nec in verbo: nec in fa/
cto. ſed verba tua ſint dulciora ſu
per mel ⁊ fauum Et ſi defecerit
ſenſu caueas illū ipſum irride/
as: ſed ſibi compare. Audi Hie
rony. de honorādis parentibus
ad filios loquentē. Audite filij
ſalutiferam iuſſionem. ⁊ precepta
legis affectu debiti moris imple
te: Seruite parētibus futuri pa
rentes. ⁊ matres veſtras tenera
diligite pietate. vt veſtre coniu
ges mereantur vtrum nomine
nuncupari. Nemo patrem aſpe
ris verbis ledat. Non hāt ama
ra dulcedo. hec taen̄ ſit inter pa
rentes ⁊ filios. qd domino iu
bente natura conſtituit. Affectuʒ
ſonet quicquid lingue dixerunt li
berorum. Inter caras coniun
ctasq̄ perſonas. ietatis iura ſer
uentur. hec filiorū ora loquan/
tur. quod delectat parentes audi
re. hec ille. Et iterum Hierony.
in epiſtola de honorandis paren
tibus ait. Sit tibi grata vita ipſo/
rum. quibus carior eſt vita tua
q̄ƺ propria. Redde amoris
vicem colende pietatis. hec ille.
¶ Tertium eſt beneficium do/
ctrinale parentes filios docent lo
qui. docent. i. debent docere. ſe ſi
gnare ſignaculo crucis docent.
Pater noſter Aue maria ⁊ Cre
do. In principio erat verbū. Sal
ue regina: docent bonos mores.
docent virtutes. inducunt ad con
feſſionem. ad miſſam. ad predica
tionem. mittunt eos ad ſcolas. ad
ſtudium. ⁊ ſic ipſi filij efficiuntur
docti in diuerſis ſcientijs. Ob q̄s
aliqui medici. aliqui legiſte. aliqui
canoniſte. aliqui theologi. aliqui
predicatores. aliqui dominorum
conſiliarij. aliqui rectores. aliqui
oratores. aliqui generalis ſtudij
regētes. aliqui epiſcopi. aliqui car
dinales. aliqui papa. ſicut experiē
tia docet. O quantū valet lumen
ſcientie. Sciencia enim purgat. il
luminat: ac perficit intellectum.
Ideo omnes eam naturaliter ap
petunt. vt inquit Philoſophus
primo Metaphy. Cum igitur
filij ab ipſis parentibus accepe/
rint lumen doctrine coguntur. le/
ge nature. ipſis parentibus ma/
gnam exhibere obedientiam. vt

quod ipſi dixerint ſine ꝯtradictio
ne ſtatim obediendo cõpleant. vñ
Apoſt. Ephe. vi. Filij obedite pa
rentibus veſtris in dño. Hoc eniꝫ
iuſtuꝫ eſt. Obedientes omnino de
bent parentibus eſſe in licitis ⁊ ho
neſtis maximeque nõ ſunt cõtra
anime ſalutem. vnde Hugo de. ſ.
victore ait. Obedire debem⁹ pa
rentibus in omnib⁹: exceptis i his
i quibus dei patris dilectio offen
deretur. Et Hiero. ad furia. Ho
nora patrem tuuꝫ: ſed ſi te a vero
patre nõ ſeparat. Tandiu ſcito ſan
guinis copulam: quãdiu ille ſuum
nouerit conditoreꝫ. Alioquin tibi
Dauid protinus clamat. d. Audi
filia ⁊ vide: ⁊ inclina aurem tuã:
⁊ obliuiſcere populũ tuum: ⁊ do
mum patris tui. Et ꝯcupiſcet rex
decorem tuũ. hec ille. ¶ Scdo ne
ceſſario inducuntur filij honorare
parẽtes lege diuinali. Deus eniꝫ
in. iiij. precepto ſue ſacratiſſime le
gis precipit ⁊ vult omnino: ꝙ pa
rẽtes honorentur: ⁊ eis reuerẽn
tia exhibeatur: ſic dicens. Hono
ra patrem tuum ⁊ matrem tuam
vt ſis longeuus ſuper terrã. Exo.
xx. ⁊. xxi. c. Et qui maledixerit pa
tri vel matri morte moriatur. In
nullo ⁊ eniꝫ precepto ponitur iſta
promiſſio ⁊ comminatio: niſi in hoc
precepto de honore parentum.
Quo dat intelligi ꝙ placet deo:
quando honorantur parentes: ⁊
quantuꝫ ſibi diſplicet quando nõ
honorantur. Et vt nullus ſe excu
ſet: poſuit in pratica: tale ac tantuꝫ
preceptum. Nam ipſe filius dei:
verus de⁹ ⁊ verus homo: hono
rauit matrem ſuaꝫ in vita: cui ſub
iectus ⁊ obedientiſſimus fuit.
Luc. ij. venit nazaret ⁊ erat ſub
ditus illis. vnde Bernardus.
Quis: quibus? deus hominib⁹.
Non legitur fuiſſe: in domo vir
ginis aliquis: niſi ipſa virgo: Jo
ſeph: ⁊ chriſtus. vbi autem ſunt
tres perſone in domo: multis indi
gent ſeruitijs. Quis faciebat ſer
uicia in domo? Certe chriſt⁹. Di
cit namqꝫ Lucas. Erat ſubditus il
lis. Et ipſemet chriſtus dicit. Fili⁹
hominis non venit miniſtrari ſed
miniſtrare. Mat. xx. c. Magi
ſter hyſto. Scd. inquit chriſt⁹ por (nota)
tabat aquam de fonte nazareth.
Virgo ſacratiſſima pie cum Jo
ſeph contendebat i de portando
aquã. ſ. ꝙ ipſa iret pro aqua. Sed
. ſ. Joſeph econtra: volebat ire.
At benedictus filius ieſus diri
mens queſtionem: portabat lage
naꝫ aque. dicens. Pater mi: vos
eſtis antiquus: ideo non decet. Et
vos mater mea eſtis illa que me
genuiſtis ſpiritusſancti virtute.
Ideo ego vobis debeo honoreꝫ
⁊ ſruitia exhiber. Si ego obuiam

fuiſſem chriſto: dixiſſet vtiqꝫ. Ha
benedicte fili: vos qui eſtis domi
nus et mūdi creator: portatis aquā.
Cur non precipitis angelis vt de-
ferant vobis aquam: vel cur non
precipitis terre vt in domo veſtra
producat aquam recentem? Rñ-
diſſet. Hoc facio vt dem exēplū
alijs: et ita pratico hoc preceptum
de honore parentū: vt omnes filij
diſcant a me: et ſint obediētes ſuis
parētibus. O benedicte fili. Pro
pterea Augu. ait. Erubeſcat ho-
mo fieri ſuperbus: quia humilis
factus eſt deus. Honorauit matrē
in morte: quia pendēs in cruce Jo
anni eam cōmendauit. O fili dul
ciſſime quaſi imemor paſſionis
tue: de dulciſſima matre curā ha
bes. Honorauit poſt mortem: q:
vt Sedulius dicit et Ambroſius.
Reſurgens a morte primo dulciſ
ſime matri apparuit. Iterum ho
norauit matrem viuentem: q: eaꝫ
in ſuam reuerendam matrem de
git. Honorauit eam morientē: q:
perſonaliter cum tota curia celeſti
ad eius mortem venit. Honorauit
matrem de hoc ſeculo recedenteꝫ
quia ipſam cum corpore et anima
ad ſuam dexteram collocauit. Ho
norauit matrem in celo regnātem
quia per eius manus omnes grā
tie tranſeunt. Similiter et omes
miſericordie. Unde cantat eccleſia
Maria mater gratie: mater mi-
ſericordie. Quis igitur filius ſup
bus iam non honorabit parētes?
Quis arrogās: quis tumens: nō
dignabitur imitari dulciſſimum fi
lium eterni patris: dulciſſimuꝫ fili
um intemerate virginis. dulciſſi-
mum filium ſanctiſſimi ſenis Jo-
ſeph: patris ſpiritualis et putatiui.
Patet igitur ꝙ lege diuinali oēs
filij tenentur parentibus obedire:
qđ ſummo deo placet: adeo vt pri
mum preceptum quod deus dedit
poſt precepta pertinentia ad ho-
norem ſuum: eſt preceptum de ho
nore parētū. di. Honora patrem
tuum et matrem tuā. ¶ Tertio co
gunt filij parentes honorare. lege
humanali. Sancta mater eccleſia
in concilio gregenſi determinauit.
Qui non honorat parentes de-
bet excomunicari. Patet hoc in
decretis. d. xxx. c. i. Inſuper qui nō
honorāt parentes non dando eis
alimēta videntur homicide. In de-
cretis. xij. q. ij. c. Qui abſtulerit. et
xxij. q. iiij. Int̄ cetera. et d. lxxxvi.
Non ſatis. Et Ambro. d. lxxxvi. c.
Unde ſingulis. ſic dicit. Ceterum
traditio dei eſt: vt prius paſcas pa
rentes. Nā ſi iuxta diuinū oracu-
lū: cōtumelia parentū morte luit.
quāto magis ſanius: que mīs gra
uior eſt. Quo loco inſolentē prīs
īfrenat iactātiā. h ille. Et. vi. q. i. c.

Infames. Propterea qui patrem
contemnit vel derelinquit omne ius
pdit: vt habetur per Baldū. C. de
inſantib9 ⁊ expoſitis liberis. l. vnuſ-
quiſqꝫ. Plus dico. Si filius eēt pa
pa nihilominus debet honoꝛare pa
rentes ſm Bal. ff. de in ius vocan
do. l. adoptiuū. in pꝛincipio. Filij. n.
ſemp tenent debitā ⁊ deuotā obe
diētā ⁊ reuerētiā parētib9 exhibe
re. vt. C. de pꝛia pꝛiāte. l. ↄgruētius.
Et. ff. de i ius vocādo. l. Generali
ter. Inmo ſi nō honoꝛāt paren-
tes pdūt hereditatē ⁊ ipſa pꝛiuan
tur: ⁊ bonis paternis: vt in Auten
tico de appellatiōe. parapho co-
gnoſcit. Et parapho. Cāo. colla.
viij. ⁊ in glo. in. c. Quintaual. de
iureiurando. Sꝫ ⁊ exēpla hoc lo
co nō ſunt ꝓterminēda: quibus fi-
lioꝝ animus ad ꝑentū amoꝛē pꝛouo-
cari poteſt. Recitat Valeri9 maxi
mus li. v. q Coꝛiolan9 nobilis ci-
uis romanus maximi cōſilij in re-
publica exiſtens inique damnatus
a romanis: exiuit Romā ⁊ tranſi-
uit ad Volſcos inimicos Roma
noꝛ a quib9 factus eſt dux belli: ↄ
Romanos. Qui viriliter dimi-
cans: ⁊ poſt multas ciuitates ⁊ ter
ras adeptas. ad foſſas quinqꝫ mi
liū paſſuū ab vrbe: caſtra poſuit:
agrū romanū depopulans. Coe-
git romanos ſupplicare ſibi pꝛo
pace. Ad quē pꝛimo miſerunt le-
gatos: deinde ſacerdotes cum in-
fulis. Qui nihil pꝛofecerunt. Stu
pebat ſenatus. Trepidabat popu
lus: viri ⁊ mulieres exitium pari-
ter lamentabant. Tunc Veturia
mater Coꝛiolani ducens ſecū Vo
lumniā vxoꝛē ꝓpꝛiam Coꝛiolani ⁊
filios ei9: puenit in caſtra Volſco
rum. Quā cū Coꝛiolan9 filius ei9
vellet amplecti. illa renitēs ait. Si
ne ſciā an ad hoſtem venerim:
an ad filiū: an captiua mater ſim:
an non. O felix ſenectus mea: qua
te exulem: deinde hoſtē patrie vi
di. Quomō potes populari hanc
patriā que te genuit atqꝫ aluit: niſi
te genuiſſem Roma non oppu-
gnaretur. Cūqꝫ fletibus ⁊ eiulati
bus terram impleret Coꝛiolanus
cōmotus atqꝫ complexus matrē
ait. Expugnaſti ⁊ viciſti iram me-
am: patriam tuis pꝛecibus liberta
ti dono. Continuoqꝫ cum exerci-
tu diſceſſit. Aliud exemplum ibi-
dem Valerius ponit: ⁊ Plinius
libꝛo. vij. Quedā mulier ob qd-
dam flagitium: cum fuiſſet moꝛti
adiudicata: noluit eam iudex com
burere: vel alia moꝛte publica eā
punire pꝛopter honoꝛem paren-
tum: ſed incluſa eſt carceri: vt ibi
fame periret. Filia vero eius que
erat nupta de licentia iudicis eam
in carcere quottidie viſitabat: pꝛi
us tamen eam diligenter perſcru

tabat ne aliquid comeſtibile ſibi de ferret. Illa vero extracto vbere ſingulis dieb⁹ pprio lacte matrē alebat. Cū vero iudex miraret q tāto tpe viueret: repertū eſt qd fiebat. Et ſic iudex pietate mot⁹: matrē filie donauit. Aliud inſup exēplum ponitur in libro de natura animalium. Quando ciconie ſeneſcunt: filij parentes ſuos in nido ponunt: et velut infantes iuxta pectus ſuum collocant: fouent et nutriunt. Queqȝ etiam alia animalia ferocia naturali inſtinctu ſuos parentes amant. O igitur ingratiſſimi filij. O beſtiales filij. O paganis deteriores. O crudeliores beſtijs. eſtote parentibus obedientes. eſtote humiles. eſtote reuerentes. Sitis timorati. ſitis ſolliciti eis ſubueniendo. eis ſeruiēdo. eos ſupportando: quia ad hoc lex naturalis. lex diuinalis. lex humanalis vos conſtringit. vobis precipit vobis imperat. Unde Hiero. ait. Exolue fili quod debes et officia debita: qualiacunqȝ exhibe famulatu: quia parentibus nemo reddere poteſt quantum tenetur. hec ille. Et Ambroſius. Fili quantum tibi ſummis iudicium ſi nō paſcis parentes. Illi debes quod habes. illi debes qd es. Paſce paſce matrem. Nam ſi paueris: adhuc nō reddidiſti cruciat⁹ et dolores qs pro te paſſa ē. Nō reddidiſti obſequium: qd pro te illa geſtauit. Non reddidiſti alimenta que tibi tribuit: non pietatis affectum: mulgēs in labijs tuis vbera. hec ille. Hic poterit fieri finis: quia materia eſt aliqualiter prolixa.

[S]Ecundo principaliter circa honorē parentum conſiderare debemus peccabilitatē: vbi querunt doctores vtrum inobedientia filiorum erga parentes ſit peccatum mortale. Rñdeo prout colligitur ex dictis ſ. Tho. xxij. q. c. v. ar. i. Filij inobedientes contumaces et rebelles parentibus peccant mortaliter ſm illud Ro. i. et ij. Thi. iij. vbi inter cetera peccata mortalia cōputantur pentib⁹ iobedientes. Qd triplici rōne declaro

¶ Primo ratione tranſgreſſiōis

¶ Scdo ratione lapidatiōis.

¶ Tertio rōne maledictionis.

¶ Primo rōne trāſgreſſiōis ſic. Quicūqȝ trāſgredit legē diuinā et eā nō obſeruat: peccat mortalr. Sȝ inobediētes et rebelles et contumaces parentibus tranſgrediūtur legē diuinam que precipit vt filij obediant et honorent parentes: vt pȝ Exo. xx. Matt. xv. c. Di. Honora patrem tuum et matrem tuam ergo inobedientes et contu

maces parentibus peccant moꝛta
liter. ¶ Scḋo ratione lapidatio
nis ſic. Nullus debet lapidari ⁊
interfici niſi pꝛo pctó moꝛtali: ſꝫ fi-
lius inobediés ⁊ irreuerés paren
tib⁹: debet lapidari ⁊ iterfici. pa-
tet hoc Deut. xxi. c. vbi dr̄. Si ge
nuerit hō filiu͂ ꝓteruú ⁊ ꝯtumacē:
q̄ nō audiat pris ac mr̄is imperium
⁊ coercit⁹ audire ꝯtēpſerit: app-
hēdet eū ⁊ ducēt ad ſeniores ciui-
tatis ⁊ ad poꝛta iudicij: dicetqꝫ. iſte
fili⁹ nr̄ ꝓteruus ⁊ ꝯtumax ē: mo
nita nr̄a audire ꝯtēnit: comeſſa-
tiōib⁹ vacat: ⁊ luxurie atqꝫ ꝯuiui
js: lapidib⁹ obruet eū populus ci-
uitatis ⁊ moꝛiet̄: vt auferatis malū
de medio veſtri: ⁊ vniuerſus iſrl̄
audiēs ptimeſcat. hec ille. Et Exo.
xxi. Qui maledic̄ pr̄i vl̄ mr̄i moꝛ
te moꝛiat̄. ergo fili⁹ inobediēs pec
cat moꝛtalr̄. ¶ Tertio rōne male-
dictiōis filij iobediētes ⁊ irreuerē
tes maledicūt̄: anathematizantur
⁊ excōicant̄ a deo pr̄e ⁊ filio ⁊ ſpi
ritu ſancto. ergo peccant moꝛtalr̄.
Deut. xxvij. c. Maledict⁹ inquit
de⁹ oipotēs: qui nō honoꝛat pr̄em
ſuū ⁊ mr̄eꝫ ſuā: ⁊ dicet ois popu-
lus. Amē. Eccle. iij. c. Eſt maledi-
ct⁹ a deo q̄ exaſpat pr̄em ⁊ mr̄em
ſuā. Geñ. ix. Maledict⁹ Chā pu
er ſuus ſuoꝛū erit. Pꝛouer. iij. c.
Oculū q̄ ſubſanat prēꝫ: ⁊ q̄ deſpi
cit pcepta mr̄is: effodiāt eū corui

de toꝛrētib⁹: ⁊ comedāt eū filij aq
le. De talib⁹ filijs maledictio ⁊ ex
cōmunicatio dixit xp̄s. Jo. viij. c.
Vos ex pr̄e dyabolo eſtis. i. vos
inobediētes pētib⁹: eſtis filij dya
boli ſicut excōicati ⁊ maledicti: vn
de Petrus rauēnas in quodā ſer
mone ait. Auelle a ſole radium ⁊
nō lucet: riuū a fonte ⁊ areſcit: ra-
mū ab arboꝛe ⁊ exiccat: mēbꝛūꝫ
a coꝛpe ⁊ putreſcit: ſepa filiū a de-
uotiōe pr̄na ⁊ iā nō ē fili⁹: ſꝫ frater
⁊ collega eoꝝ. de qb⁹ dr̄. Vos ex
pr̄e dyaboli eſtis. h. ille. Pꝛopt̄ea
tales ꝯtumaces filios triplici pena
de⁹ punit ⁊ flagellat. ¶ Et p̄ ꝓuat̄
vita coꝛpali. Scḋ. ēt tales violēta ⁊
ſubitānea moꝛte ⁊ ipꝛouiſa ꝑire: ſi
cut vtiqꝫ i ꝑo. ſcriptum ē. Subito
defecerūt: ꝑierūt pp iniqtatē ſuā.
Et iterū i ꝑo. Viri ſanguinū ⁊ do
loſi nō dimidiabūt dies ſuos. Vñ
Mat. xv. dic̄ dñs. Qui maledixe
rit pr̄i vel mr̄i moꝛte moꝛiat̄: ad
oñdēdū q̄ꝑ plus viuerēt ſi obedi-
rēt ſuis pētib⁹. Pꝫ exēplū d̄ Ab
ſalō: q̄ cū ꝓſecut⁹ ē prēꝫ ſuū Da-
uid pp: ſuos capill̄ ad arboꝛē ſuſpē
ſus: trib⁹ lāceis a Joab trāſfoſſus
miſabilr̄ moꝛtu⁹ ē. Aliud q̄qꝫ exē
plū in Cathelonia. Juuenis q̄dā.
xviij. anoꝝ pētib⁹ iobediēs: la-
tro effect⁹: captus ⁊ ſuſpenſus in-
terijt. Jāqꝫ pendente in patibulo
cum omnino eſſet imberbis: toto

populo vidente: emittit barbam: mutat faciem: capilli capitis pendent creſcentes gradatim: caneſcens atq; ſeneſcens vſq; ad decrepitã ſenectutem: ⁊ quaſi.lxxx. annoꝝ ſe oſtendẽs: cũctis populo mirabilis factus ẽ. Per huiuſmodi ſigna voluit deus oſtendere q̄ ad talẽ deueniſſet etatẽ: ſi ſuis parentib⁹ nõ fuiſſet ↄtumax ⁊ rebellis. Aliqui ſubmergunt in aquis. aliqui cõburuntur: aliqui occiduntur bombarda. aliqui ſagittis. aliqui in guerra. Et ſic diuerſimode priuant vita corporali. ¶ Secundo priuantur ſubſtãtia temporali. Licet enim tales inobedientes ſuis parẽtibus nõ tam ſubito moriantur: viuunt tñ in magna pauꝑtate ⁊ miſeria. Et ſi conent lucrari exercitãdo ſe artibus ⁊ exercitijs: tñ ſemꝑ ſunt in magna calamitate. Unde Eccle.xli. Filioꝝ peccatorũ peribit hereditas: ⁊ cum ſemine eoꝝ aſſiduitas opprobrij. Et Eccle.v. ſcriptum eſt. Generauit filiũ: qui in ſumma egeſtate erit. Tales inſuper inobedientes parentibus vel non habent filios: vel ſi habẽt cito moriuntur: vel ſi viuũt. in iudicio parentum a domino viuere ꝑmittunt. Nam dant illis filij monſtruoſi: infirmi: demẽtes: ſtulti: ſceleſtes: immorigerati: ſcandaloſi: laſciui: rebelles parentibus ⁊ oibus odioſi. Sap.iiij.c. Ex iniquis enim omnes filij qui naſcunt teſtes ſunt nequitie aduerſus parẽtes: in interrogatione ſua. ¶ Tertio, cruciabitur igne infernali. Dicet nãq; iuſtiſſimus deus in vniuerſali iudicio: vt patet Mat.xxv. His q̄ erga eis opera pietatis nõ fecerunt. Ite maledicti in ignem eternum: qui paratus eſt diabolo ⁊ angelis eius. Eſuriui ⁊ nõ dediſtis mihi manducare: hoſpes eram ⁊ nõ collegiſtis me. Nudus ⁊ non cooperuiſtis me: infirmus ⁊ i carcere ⁊ non viſitaſtis me. Quanto autem grauiori furore promulgabit ſententiam contra rebelles fili⁹ O filij contumaces. O filij inobedientes. O filij ingratiſſimi. Ego eſuriui in parentibus veſtris ⁊ non dediſtis mihi manducare: Immo clauſiſtis mihi panem. Siti ⁊ abſtuliſtis mihi vinum meũ. In domo eram: ⁊ de mea ꝓpria domo crudeliter expuliſtis: meis ꝓprijs veſtibus denudaſtis. Infirmũ veluti canem dereliquiſtis me ſine prouiſione aliqua. Ite ergo maledicti in ignem eternũ. O infernales diaboli: ducite iſtos maledictos filios vobiſcum: ⁊ manibus ⁊ pedibus ligatis eos mittite in ignem eternum. O: oltra ribaldi, diſcedite a me: andate cum trenta milia diauoli: q: parẽtibus

veſtris fuiſtis inobedientes ꝛ rebelles contumaces: proterui atq₃ ingratiſſimi. Ecce igitur filij cariſſimi quō deos punit inobedientiā filiorꝫ triplici flagello.

Tertio principaliter circa honorem parentum cōſiderare debem⁹ multiplicitatem. Cōtra preceptū de honore parētū multipl'r pñt offendere filij rebelles: ſ₃ in pñtiarū duodecim modos adducā: vt filij inobedietes poſſint confiteri plenius. ¶ Primus modus vocat' verberatiuus: qn̄ rebellis filius: ſuis ſacrilegis manib⁹ verberat prēm vel matrē: certe mortal'r peccat. Propt'ea Exo. xxi. dñs ait. Qui pcuſſerit prē₃ aut mrē₃: morte moriat'. Audi mirabile exēplū. Quidā Valētie ad furcas iniuſte ſentētiatus: qn̄ fuit ꝓpe furcas ꝛ vidit eas nouiter factas: in illo loco clamauit di. O dñe iuſte morior: nō ex iſto crimine mihi iniuſte ꝛ falſe īpoſito: ſed q: in hoc loco verberaui matrē meā: que orauit deū dicēs. Rogo deū vt in iſto loco in quo me percuſſiſti: ſis ſuſpenſus: ꝛ ita fuit. ¶ Scđs modus dr̄ cōtumeliatiuus. ꝯtumelia ēm ſ. Hoc. xxij. q. lxxij. propꝛie ꝛ p ſe ē pctm̄ mortale. Similr̄ ꝛ cōuiciū. Quando ergo filij afficiunt parētes cōtumelijs: ſeu conuiijs vocādo eos iſenſatos. ſenes. infantiles. vel ſetētes. bauoſos. vel cecos. vel ſurdos. vl' deſdētatos. intēdentes per hmōi verba: eos ḡuiter offendere: peccāt mortal'r. Vnde Ezech. xxij. c. ſcribitur. Patrem ꝛ matrem contumelijs affecerūt. ꝛ Michee. v. c. Contumeliam facit filius patri. Filia conſurgit aduerſus matrē ſuā₃. Nurus contra ſocrum ſuam. Vnde Hiero. de honorandis parentibus ait. Contumelijs afficiens patrē: ꝛ ꝯtēnens ſenectam matris ꝯfundetur ꝛ in obprobrijs erit: ℏ ille. Audite mirabile exēplum vt habet' in lib. d. vij. donis. Filius q̄dā₃ poſt mortē apparuit patri habēs ſerpentē circa collū ſuū₃: qui ſepties in die corrodebat linguā₃ ſuā vſq₃ ad radices ſolum ꝓpter hoc: q: dū viueret fuerat patri infeſtus ꝛ ꝯtumelioſus. ¶ Tertius modus dicit' maledictiuus. Cū. ſ. filij maledicūt parētes ꝛ blaſphemant. vnde Hiero. Maledicēti patrē ꝛ matrē extinguetur lumē: ꝛ pupille oculorꝫ eius videbūt tenebras. hec ille. ¶ Quartus modus dicit' truſatiuus. Cum filius truſatur de ſuis parentibus irridendo: ſubſanādo. peccat mortaliter. Nam Cham filius Noe: q: irriſit patrē quē iuenit diſcoopertū: fuit maledict⁹ ab eo: vt p₃ Gen̄. ix.

Unde Hiero. de honorādis parētibus ait. Mereſ enim cecitati ſue ſubire ſupplicium qui parētū vultus: vel totus viſu deſpexerit: ⁊ elatis oculis leſerit pietatez: hec ille. ¶ Quintus modus dicit negatiuus. Cū filij ſubtrahunt vel negant parētibus alimēta. ſcilicet potū. veſtimēta calciamēta nō ꝓuidētes eoꝝ infirmitatib⁹: peccāt mortaliter. Tales enī ſunt homicide: vt pꝫ in decretis. xij. q. ij. c. Qui abſtulerit. Unde Prouer. xxviij. c. dr̄. Qui ſubtrahit aliqđ a patre ſuo ⁊ a matre: ⁊ dicit hoc nō eſt peccatū: particeps homicide eſt: hec ibi. Exēplum. Quidaꝫ filius ita crudelis effectus ē cōtra matrē: ꝙ non dabat ſibi ad comedendū: niſi fabas crudas. Qui tādem moriēs: nihil aliud dicebat: niſi fabas: fabas: ⁊ ſic cum fabis in ore mortuus eſt. Hoc fuit ſabriani. ¶ Sext⁹ modus ē expulſiuus. Cū filij expellunt parētes de domo: nō curātes amplius de eis quaſi nō eſſent: peccāt mortaliter. Narrat Ceſarius mirabile exemplū. Quidā Henricus noīe: introducta vxore: expulit matrē eiulantē ⁊ lachrymantē: ⁊ a filio pulſionem petentē: quā filius nullomō exaudiebat: ſed in magna neceſſitate eā reliquit. Qui cū quadam vice cū vxore i mēſa eſſet: ⁊ mřo vocem ad hoſtiū pulſantis audiſſet: dixit. Ecce diabol⁹ clamat ibi. Repoſito i capſa pullo cocto: quē preparauerat ad comedēdū intromiſſa matre ſupplicāte filio vt ſue neceſſitati ſubueniret ⁊ ſibi cōpatereſ. quā multis iniurioſis verbis expellens: dixit puero. Porta pullū: puer vero aperta capſa: nō incutella pullum reperit: ſed ſerpntem plicatum aſpexit: q qđ viderat nunciauit. Poſt mittitur puella ⁊ rediēs eadem ſe vidiſſe fateſ. Ille autem cū indignatione ergens ait. Etiam ſi eſſet dyabolus ego eum tollā. Ut autem in caſam vel ciſtam adleuanduꝫ ſcullam ſe inclinauit: ſerpens collo ms inſiliens circa guttur eius ſe illigando duplicauit: ⁊ quando bt: alxebantur ei cibaria vel adhibebantur aliqua: quibus depoi poſſet inſtrumenta. ita collum eius ſtringebat: vt intumeſcente fac oculi de ſedibus ſuis mouereſ. xiij. autē annis ſic vixit: ⁊ ad diuerſa ſanctoꝝ limina in caruca ductus: quem mater ei⁹ pie cōpatiē ſequebaſ. Ecce igiſ quātū ē graue peccatū expellere parentes de domo. Unde Iſa. i. c. in perſona dñi. Filios enutriui ⁊ exaltaui. ipſi autē ſpreuerunt me. ¶ Septimus modus dr̄ optatiuus. Iniqui enim filij cupiunt vt

corum parentes nõ tãdiu viuant quo poſſent diſponere ⁊ facere vt volunt: vel optant ipſis parentibus infirmitates: vel alia nociua ſis deliberato. peccãt mortaliter. ¶ Octauus modus dr ablatiuus. Cũ auferunt occulte vel manifeſte aliqua bona tẽporalia notabilia contra expreſſam preceptionẽ parentũ peccant mortaliter: qr vel eſt furtum ſi occulte: vel eſt rapina ſi manifeſte: ⁊ vtrũqꝫ eſt peccatũ mortale vel cõtra ſeptimũ preceptũ diuinum. ¶ Non⁹ modus eſt reuelatiuus. Cum filij reuelant ſecreta parentum ex quibus ſequitur damnum: vel iniuria: vel infamia: vel mors: vel exilium ⁊ huiuſmodi peccant mortaliter cũ offenſa ſit notabilis. ¶ Decim⁹ modus dr impeditiuus. Aliqui filij neqꝫ ita ſunt auari ⁊ cupidi ꝙ nõ permittunt parentes cõdere teſtamentũ. Qui ſm leges perdũt hereditatẽ vt patet. C. Siquis aliquem teſtari prohibuerit. l. i. Nõ permittunt vt reſtituant male ablata: nec vt faciant elemoſinas ⁊ ſic diuerſimode impediunt a tot bonis faciendis: quod ſine dubio ẽ mortale peccatum. ¶ Undecim⁹ modus dicitur deceptiuus: ſuis blanditijs: ſuis mellitis verbis: ſed intus venenatis: inducũt parẽtes vt oĩa ſua reponant i eoꝝ manib⁹ ⁊ ipſi ꝓcurabũt eis neceſſaria abũdanter. Ita vt tantũ attendant viſitare eccleſias: frequẽtare predicationes: acquirere indulgentias: ⁊ adarſe bon tempo e ſaluare le aie ſue: ⁊ totum pondus ꝓuiſionis ⁊ gubernationis relinquant ipſis. Quos facto hoſpitalis expectat tales parentes: qr vix poterunt habere ad comedendũ. Dicit Cato Fiſtula dulce canit volucres dum decipit auceps. Sed vtrũ debeantis hoc facere: nolo ego ſentẽtiare quia forte tales filij haberent me odio. Sꝫ recte ſniat ſapiẽs. Eccl. xxxiij. c. Audite me magnati ⁊ oẽs populi: ⁊ eccleſie rectores: aurib⁹ percipite. Filio: ⁊ mulieri: fratri: ⁊ amico: ne des ꝑtãtẽ ſup te in vita tua: ⁊ nõ dederis alij poſſeſſiones tuã: ne forte peniteat te vt deprecerís ꝑ illis. Duꝫ adhuc ſupes ⁊ aſpiras: nõ inmutabit te omnis caro. Meli⁹ ẽ. n. vt filij tui te rogent: qꝫ te reſpicere i man⁹ filioꝝ tuorum. In oĩbus opibus tuis ꝓcellens eſto. h ille. ¶ Duodecimus mod⁹ eſt detẽtiu⁹. Cum filij eoꝝ auaricia nolũt ſoluẽ legata parentũ: nec ſatiſfacere iuxta eoꝝ vltimam voluntatẽ: que ꝑ lege habetur: vt patet. xiij. q. ij. Ultima voluntas. Et. C. de ſacroſanctis eccleſijs. l. prima. Tales enim vocantur necatores animarum: ⁊ vt infideles

ab eccleſia ſunt expellendi.xiij.q.
ij.c.Qui oblationes.ergo mortali-
liter peccant. Audiſtis filij chariſ-
ſimi huius diuini precepti de ho-
nore parentum obligationem: ⁊
quanta coactione quilibet tenetur
obedire ſuis parētibus. Audiſtis
peccabilitatē: quō triplici ratione
talium inobedientia eſt mortale: ꝯ
quos tria flagella diuina iuſticia
preparauit. Audiſtis contra hoc
preceptum multiplicationem q:ſ.
Duodecim modis peccaꝰ morta
liter. Si ergo cupitis o filij dulciſ
ſimi vita longiore viuere. Si cupi
tis tpalibus bonis abundare. Si
deſiderabitis filios habere felices:
ſi vultis eternā dānationem euita
re: ꝯſiderate quot ⁊ quales iniuri
as ꝯtra parentes ꝯmiſiſtis: ⁊ oēs
poſtq̄ domū perueneritis humi-
liter ⁊ deuote genibus flexis capi
te diſcooperto manibus plicatis:
corā parentibus veſtris indulgen
tiam ⁊ remiſſionem poſtulate. Et
vos parentes dulciter ac benigne
oēs offenſas eis remittite: donan
tes eis veſtrā ſanctā ⁊ cordialem
benedictionē. Quō ſi parētes vri
iam deceſſerūt nō pigeat vos filij
chariſſimi: eoꝝ adire ſepulcra: ⁊
ibi genibus flexis dicite: pater mi
reuerēde indulge mihi. Et ſic ma
ter mea dulciſſima pce mihi. Sic
enim oēs merebimini nedū a pa-
rentibus vſtris remiſſionē hab
re. ſed etiā emiſſionem ⁊ bened
ctionē a dō patre oīuꝫ. qui pce-
ptum de hnore parentū dedit vi
uens ⁊ regnans per infinita ſecu-
la ſeculorum. Amen.

¶ Feria quinta tertie dominice.
De accidia. Sermo.xix.

SUrgens miniſtra
bat illis. Luc. iiij.
Non fuit pigra ⁊
negligēs ſocrus
apoſtoli Petri ad
Dñicum ſurgere preceptum. que
reddita ſibi ſanitate. ipſi ſaluatori
ſollicite miſtrabat. Ex qua re ſub
typo ⁊ figura daꝰ nobis exēplum
excutiēdi oēm torporē: accidiā: ⁊
negligentiā. necnō ꝯſiderandi id
qđ Aug. dicit libro de ꝯflictu vi-
tioꝝ. Memēto q: nō dormiētibꝰ
aut ōſidia torpētibꝰ ꝑuenit regnū
celoꝝ. ſed violētiā vtiqꝫ facientes
diripiūt illud. Debemꝰ ergo ſolli
citi eē atqꝫ feruētes. ⁊ cū ſocru pe
tri ſurgere ac deuote dño ſuiſqꝫ di
ſcipulis miſtrare. vt inquit thema
euāgelij hodierni. In quo tria ſin
gularia documēta hēmꝰ. ¶ Pri
mū documētū eſt. q dñs ieſus ad
pces ſctoꝝ ſuoꝝ nobis reddit ſani
tatem. ⁊ cetera bona ſpūalia. Hoc
pꝫ prima pte euāgelij vbi dicitur.
Apoſtoli rogauerūt ꝑ ſocru petri
⁊ curata fuit. ¶ Scōm documētū

q̄ nō debem⁹ adhibere fidē de-
monibus ⁊ malis ſpiritib⁹. etiā ſi
vera dicerēt. q: h̄ ſemꝑ faciunt vt
decipiāt. Hoc pꝫ ibi. Exibāt autē
demonia ⁊c̄. ¶ Tertiuꝫ documē
tum eſt. q̄ debem⁹ eē ſoliciti ad re
quirēduꝫ xp̄m vna cum turbis: ⁊
audire celeſtē doctrinā. reiecta ſō
nolentia ⁊ accidia. Patet ibi. Fa
cta autem die ⁊c̄. De hac ergo ac
cidia tria in preſentiarum cōſide-
rabimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Scd̄o malignationem.

¶ Tertio ſpecificationem.

¶ Primo debemus cōſiderare
accidie diffinitionē. Johānes da-
maſcenus in. ij. libro ſen. ſuaꝝ ac-
cidiā ſic diffinit. Accidia eſt que-
dā triſticia aggrauans. Sed vt cla
rius intelligere poſſumus neceſſe
eſt recurrere ad doctrinā. ſ. Tho.
xxij. q. xxxv. ar. i. ⁊. ij. Et in q̄onib⁹
de malo. q. xi. ar. i. ⁊. ij. vbi habet
talis declaratio. Obiectuꝫ accidie
eſt bonū ſpūale ⁊ diuinū apprehē
ſum vt triſtabile: q̄ tamē de ſe ē
delectabile. Et iſta triſticia pōt ꝯſi
derari dupliciter. Uno modo vt i
pte ſenſitiua: ⁊ iſto modo ē paſſio
naturalis qua neqꝫ laudamur nec
vitupamur ſm̄ Ari. in. ij. Ethico.
⁊ ſic nō eſt vitiū. Aliomō ꝓut iſta
triſticia eſt in volūtate ⁊ rōne: ap
plicante cū ꝯſenſu hāc paſſionem
ad fugā ⁊ horrorē ipſius boni di
uini ⁊ ſpūalis: q̄n illi oportet mēte
ex neceſſitate ſalutis inherere. Et
hoc ꝓprie ē accidia: ita aggrauās
hoiem vt caro totalr̄ ꝯtra ſpirituꝫ
ꝑualeat. Unde Aug. ſup ps. Acci
dia eſt tediū boni ſpūalis ⁊ inter-
ni. Et Ber. Accidia eſt quidaꝫ ai
torpor: cū q̄s negligit aliq̄ bōa ico
are: aut faſtidit perficere. Hinc ⁊
Grego. in. ij. mor. Accidia ē inter-
na mentis triſticia. Et Ugo de. ſ.
victo. Accidia eſt torpor mentis
bona negligentis incoare. D. aūt
Albertus magnus in. ij. ſen. Dicit
q̄ magiſtraliter accidia diffinitur
ſic. Accidia eſt diffidentia implen
di mandata. Sed curioſius que-
renti. vnde originet̄ accidia. Re-
ſpondeo a tribus cauſis maxime
trahit originē. ¶ Primo ex cor-
poris cōplexione. vnde melanco-
nici ex complexiōe magis inclinā
tur ad triſticiā: ⁊ ex ꝯſequēti ad ac
cidiam: q̄ꝫ ſanguinei. In illis eniꝫ
magis abundat humor melēcolie.
Ait naqꝫ Ari. in primo de ſom. ⁊
vigilia. Nigra colera. i. melēcolia
eſt naturalr̄ frigida: ⁊ infrigidans
ſtomachū: ⁊ alia loca: vbicunqꝫ di
uinū hꝫ. h̄ ille. Ubi āt ē frigiditas
ibi eſt ꝯſtrictio ⁊ tepiditas ac re-
miſſio mot⁹. Jō melēcolici natu-
ralr̄ ſunt tepidiores ⁊ ſtrictiores
ac accidioſiores alijs: q: frigidio-

reo:vt ait Phūs ibidē. Et ſic i pte accidit flegmaticis ea de cauſa. ¶ Scdo generaꝛ ex diaboli inſtigatōe. Propꝛ triſticiā.n.ſupueniētē ⁊ ex ope diaboli hñtis naturalr ptātem ſup totā ptē ſenſitiuā uſ az qꝫtum tñ deꝰ pmittit cāꝛ accidia. Nā vt ait.ſ.Tho.ſup Job. Quecunqꝫ ſolo motu locali fiūt poſſūt cauſari a demonibꝰ.vnde motꝰ ⁊ vaporatōes triſtes ⁊ melencolici: poſſunt moueri a demone interiꝰ Et ex h hō nō incipit ſepe bonuꝫ. Videꝛ.n.ſibi graue: vel dimittit īceptū bonuꝫ ⁊ reddiꝛ tedioſus ⁊ incōportabilis alijs ꝯuerſantibꝰ ⁊ ꝯuiuētibus ſecū. Unde Johānes caſſianus ī tractatu de triſticia ait. Interdū etiā nullis alijs exiſtētibꝰ cauſis triſticie:inimici ſubtili inſtinctu:tanto merore repēte deprimimur:vt nec caroꝝ quidē ac neceſſarioꝝ noſtroꝝ aduentū:ſolita ſuſcipere affabilitate poſſimus. Et quicquid ab eis fuerit cōpetēti fabulatione platū:īportunū nobis ⁊ ſuperfluū iudiceꝛ. nullaqꝫ eis a nobis reddaꝛ grata reſpōſio:vniuerſos cordis noſtri receſſus:felle amaritudinis occupante.hec ille. Inſuper accidia generaꝛ ex ventris nimia ſaturatione:vt in ſodomitis apparuit. De quibꝰ Ezech. xvi. Hec fuit iniquitas ſororis tue ſodome. Superbia:ſaturitas panis ⁊ abundantia ⁊ ociū. ¶ Tercio generaꝛ ex corporis quietatōe. Nam.iij. Re.legiꝛ:q dū Salon ſtructure templi operā dedit: ī ſtatu gratie fuit:ſꝫ cū quieti: a mulieribus fuit ſeductus. Idē patet in multis iuuenibus:⁊ religioſis:militibus ⁊ diuitibꝰ:qui ex nimia qete corpis efficiunꝛ ocioſi ⁊ accidia pleni. De quibus dolendū eſt: vt de romanis ait Aug. de ciui.dei. Plus dolēdum eſt opulentia qꝫ pauptate periſſe romanos. Iterū cauſaꝛ ab amicoꝝ priuatōe. Illi.n. maxime ſunt triſtes ⁊ accidioſi q carent ſeu priuanꝛ amicis. Cōtrarioꝝ.n. effectuū eſt ꝯtraria cā:vt dicit Ari.ij.de genera.⁊ cor. ſed amicos habere eſt cā leticie.ergo amicos nō hr̄e eſt cā triſticie. Ait enim Ari.ix. Ethi. Pñtia amicorum delectabilis eſt:tam in bonis fortuitis:qꝫ in malis. In bonis: q: delectabile eſt conſolari cū amico ⁊ q: intelligit amicos ꝯſolari ⁊ letari in ꝓprijs bonis. In malis aūt q: triſtati alleuiantur ab amicis cōdolētibus.hec ille. Et ibidē. Amicus eſt conſolatus cū amico in viſione ⁊ ſermone. Ecōtra aūt:vt dictū eſt de carētibus amicis:⁊ amicoꝝ preſentia. Hanc originatōem poſui ꝓ maiori declaratōe. Si nō videbiꝛ predicāda dimittaꝛ. Nūc aūt more ſolito querendū occurit.

vtrū accidia ſit peccatū mortale. Reſpōdeo ſm̄ .ſ. Doc. in .xxij. q. xxxv. ar. iij. Et in q̄ōnibus de ma lo. q. xi. ar. iij. Et ſm̄ .d. Albertum in .ij. ſen. Accidia eſt peccatū mortale. Et hec triplici ratione declaratur.

¶ Primo rōne extinctionis.
¶ Scd̄o rōne dānationis.
¶ Tertio rōne occiſionis.

¶ Primo rōne extinctionis ſic. Omne qd̄ extinguit caritatē ⁊ ceteras virtutes eſt peccatum mortale: ſed accidia extinguit caritatē cum ceteris virtutibus. Prouer. xxiiij. per agrum hoīs pigri tranſiui ⁊ per vineā viri ſtulti. Et ecce totū repleuerāt vrtice: operuerūt ſuperficiē eius ſpine: ⁊ maceria lapidū deſtructa erat. hec ille. Probat etiā per glo. ſup illud q̄re triſtis es aīa mea. Docet h̄ triſticiā ſeculi fugiendā: que patiam ⁊ caritatē ⁊ ſpē extinguit: ⁊ totā bonā vitā ↄfundit. ergo accidia eſt peccatum mortale. ¶ Secūdo p̄bat ratione damnationis ſic. Omne illud qd̄ retrahit de requie beatorum ⁊ reducit ad inferos pctōꝝ. eſt peccatū mortale. Sed accidia retrahit de reqe beatoꝝ ⁊ reducit īferos peccatoꝝ. Probat p Aug. ſuper Gen̄. ad litterā. vbi dicit Jacob dicens filijs ſuis. deducetis ſenectutē meā cum triſticia ad inferos. videt hoc timuiſſe: ne nimia triſticia ſic perturbaret: vt non ad requiē bonoꝝ iret. ſed ad inferos peccatoꝝ. ergo accidia eſt peccatū mortale: cū ad inferna faciat deſcēdere. ¶ Tertio p̄bat idē rōe occiſionis ſic. Nihil inducit mortē ſpūalem in aīam: niſi pctm̄ mortale. Sed accidia opatur mortē ſpiritualē aīam occidēdo Probat dicit. n. Apl's. ij. cor. vij. Seculi triſticia mortē opatur. Et Eccl'. xx. Multos. n. occidit triſticia. Et vt dicit Dama. vbi .s. accidia ē triſticia q̄dā. g̃ accidia ē pctm̄ mortale.

Secūdo principalr ↄſiderare debem⁹ accidie malignationē. tres ſunt huius vitij malignitates.

¶ Prima eſt creaturis ↄtriatiua.
¶ Scd̄a eſt temporis pditiua.
¶ Tertia eſt diuerſoꝝ malorum inductiua.

¶ Prima malignitas accidie eſt creaturis ↄtriatiua. Ubi aduertendū verā eſſe Ari. ſniā in .ij. de ce. Q̄d oēs res ⁊ oēs creature ſunt pp opationē. vn̄ q̄libet creatura ſuo mō opat. Incipiam⁹ g̃ videre hāc v̄itatē in ſole. Nā illi dn̄s p̄ceptū poſuit ⁊ p̄teribit: vt luceat ⁊ vt ſingulis dieb⁹ veniat ab oriēte in occidentē ⁊ ſingulis noctib⁹ reuertat in orientē: q ſemp implet

hoc pceptū ſemper operatᷓ:nūq̄ȝ pigritatur:nec die nec nocte:nec hyeme: nec eſtate. Quamuis la bor: et in vno die:tamē etiaȝ mane ſurgit in ſequenti. Et hoc eſt qḋ di xit Ariſto. ix. Metha. Sol ſemp agit ⁊ nunq̄ȝ quieſcit. Diuerſa.n. opatᷓ. vt dicitᷓ in primo. Metha. Sol ſuo motu iſtāmat terrā ⁊ ele uat ex ea vapores calidos. Et.ij. Metha. Non cibatᷓ neq̄ȝ nutritᷓ .i.nō comedit neq̄ȝ bibit. Et quā uis operetᷓ ptinue:nō tñ expectat remunerationē ſui laboris: nec ,p pter negligentiā: expectat talē pe naȝ:qualē hō accidioſus expectat. Et hoc noſter Aug. inuehit cōtra accidioſuȝ di. Indecēs eſt xpiano ſi eū ī lecto radius ſolis inueniat. Poſſet eniȝ ſol dicere: ſi ptātem loquendi haberet. Amplius labo raui heri q̄ȝ tu:⁊ tñ cū ego iaȝ ſur rexerim tu dormis. hec ille. Sic ſtelle agunt: vt ait Ariſto. ix. Me tha. ſtelle ſemp agunt ⁊ nunq̄ȝ qe ſcunt nec fatigantur: ſic ceteri pla nete: currētes: influētes ⁊ operā tes. ¶ Secūdo poſſumus videre in elemētis. Terra que ſm Ariſ. primo Metha. eſt grauior: ⁊ ſm locū alijs elemētis inferior: cōti nue operatᷓ ad productionē plan taꝝ: herbaꝝ: ⁊ arboꝝ: ,put dicit Ariſto. pmo vegeta. Et lȝ de ſe terra ſit īmobilis: tñ aliquādo mo uetᷓ: vt pȝ in terremotibus: vt dicitᷓ Ariſto. in.ij. vegeta. Et i.iij. Me tha. Sic ⁊ aqua eſt fluida atq̄ȝ mo bilis ſm partē: vt pȝ primo. Me tha. ⁊.ij. Meth. dicitᷓ. Laborioſe decurrit aqua. Sic ⁊ aer nunq̄ȝ ē ocioſus. Agit eniȝ ſm modū ſuū. Et vt dicit Ariſto.ij. de aia. Aer ſuo ,ppꝛio mouetur motu. Sic ⁊ ignis. Nā mouetᷓ ⁊ agit: vt patet primo de celo ⁊ mu. Et i. iij.⁊.iiij. eiuſdē. Cōtinue enim calefacit: ⁊ ſumme ē auctoritatis. Operantᷓ ⁊ cetere creature aiate. Prouer. vi. Vade ad formicā o piger ⁊ cō ſidera viā eius ⁊ diſce ſapientiaȝ. Que cū nō habeat ducē ⁊ precep torē: nec principē: parat eſtate ci bum ſibi ⁊ ꝯgregat i meſſe quod comedat: hec ille. Pudeat ab exi guis aialibus nō trahere mores. Propterea ſancti laborauerunt: ⁊ in ꝯtinuo ſpirituali exercitiō fue runt. Audi apl'm. Hebr.xi. Sācti p fidē.ſ. veteris ⁊ noui teſtamēti: vicerunt regna. opati ſunt iuſticiā adepti ſunt repromiſſiōes. Audi Dauid regeȝ nobiliſſimū in.pſ. lxxxvij. Pauper ſum ego: ⁊ in labo rib⁹ a iuuētute mea. De āna ſan cta. Prouer. vlti. legitᷓ. Panem ocioſum nō comedit. Audi aplm ij. Cor. xi. In laboribus plurimis in carceribus abundantius: i pla gio ſupra modū in mortibus fre-

quẽter. A iudeis quinquies qua-
dragenas vna minus accepi: ter
virgis ceſus ſum: ſemel lapidatus
ſum: ter naufragium feci. Nocte
ꝛ die in profundum maris fui. In
itineribus ſepe. hec ille. Sed quid
dicemus de ſancto ſanctoꝝ? Nõ-
ne habetur. Jo. iiij. Jeſus fatiga-
tus ex itinere ſedebat ſic ſup fon-
tem? Tantũ deniqꝫ ipſe laborauit:
vt p manus: pedes: ꝛ p totum cor-
pus ſanguinẽ pro ſudore effude-
ret. vñ deuotus Bernardus ait.
Quãdiu vixero memor ero labo-
rũ quos xp̃s ſuſtinuit in predican-
do fatigationũ in docẽdo: tẽpta-
tionũ in ieiunando: vigiliarũ in
orando: lachrymaꝝ i cõpatiendo.
Recordabor etiã doloꝝ. ſputoꝝ
ꝯuitioꝝ. colaphoꝝ. ſubſannatio-
nũ: exprobationũ: ꝛ clauoꝝ: ho-
rũqꝫ ſimiliũ. Alioquin requiret
a me ſanguis iuſti: qui effuſus ẽ
ſuper terrã. hec ille. Degenerat
igit ꝛ declinat accidioſus ab irra-
tionabilib⁹ creaturis: ꝛ a vita ſan
ctoꝝ ꝛ xp̃i: q oĩb⁹ xp̃ianis ait. Jo.
xv. Ego poſui vos vt eatis ꝛ fru-
ctũ afferatis ꝛ fructus veſter ma
neat. ¶ Scd'a malignitas accidie
ẽ tpis pditiua. Ait enim Seneca.
Reliqua a nobis aliena ſunt: tẽp⁹
tñ noſtrũ eſt. Vñ Eccl'. iiij. dicit.
Fili ꝯſerua tẽpus: declinans a ma
lo. Hoc certe tẽpus datum eſt vt
opemur bonum. Gal'. vi. Dũ tẽ-
pus habemus operemur bonũ. Tẽ
pus enĩ cito trãſit: vt ait Job. xiiij
Breues dies hoĩs ſunt: ꝛ nume-
rus mẽſium eius apud te ẽ. Et ite
rũ. Job. vij. Dies mei velocius
trãſierunt: qꝫ a texẽte tela ſuccidi
tur. Et Bernar. Nõ paꝝ exiſti-
mes tẽpus: qd' i factis ꝛ dictis ex-
pendit ocioſis. Volat verbũ irre
uocabile: volat tẽpus irreuocabi
le: hec ille. Vñ pro re precioſa de-
bemus hoc tẽpus exiſtimare: ꝛ il
lud in ꝯtritiõe: in ꝯfeſſiõe: in peni
tẽtia: in euaſiõe inferni ꝯſumare.
Bernard⁹. Nihil p̃cioſius tpe: ſz
heu nihil hodie vilius reputat: h
ille. Certe ſi dãnati pticulã huius
tpis hr̃e poſſent: nihil aliud vellẽt
ꝛ ſic exiſtẽtes i purgatorio. Unde
Apoſto. ij. Cor. vi. dicebat. Ecce
nũc tẽpus acceptabile: ecce nunc
dies ſalutis. Cõſummãdũ igit ẽ
a nobis tẽpus in bonis opib⁹: nec
tñ ſufficit ſi recte volum⁹ ꝯſidera
re. Nullũ ẽ. n. tẽpus in quo debi-
tores nõ ſim⁹. Audi Ber. in li. de
ꝯſciẽtia. Sicut. n. nullũ eſt momẽ-
tum: in quo nõ vtamur dei pieta-
te ꝛ munificẽtia: ſic nullum dꝫ eſſe
momẽtũ in quo eum p̃ſentẽ nõ
habeam⁹ in memoria: hec ille. vñ
Hiero. ad Ruſticũ. ꝛ habetur đ
ꝯſe. d. v. vi. c. Nunqꝫ de manib⁹
tuis aut oculis tuis liber pſalterij

diſcedat. Dicat ad dñm ore ſine itermiſſióe: vigilet ſenſus. nec vagis cogitationib⁹ patés ſit: corpus paritercꝫ aius tédat ad dñm. Irá vince paciencia. Ama ſciam ſcripturaꝝ ꝛ carnis vitia nõ amabis Nec vacet mens tua varijs ptur bationibus: que ſi pectori tuo inſederint dñabunt tui: ꝛ te deducent ad delictũ maximum. Facito aliqd boni: vt ſemp diabolus te inueniat occupatũ: hec ille. ❡ Tercia malignitas accidie eſt malorũ multoꝝ inductiua. Inducit enim paupertaté. Audi ſapientiſſimũ Salomon. Prouer. xxviij. Qui opat terrá ſuá ſaciabit panib⁹: q ſectat ocium replebit egeſtate. Et xx. c. eiuſdem. Propter frigus piger arare noluit. Mẽdicabit ergo eſtate ꝛ nõ dabitur ei. Idẽ pꝫ. c. x. Egeſtaté operata eſt manus remiſſa. Inducit ignominiaꝫ. oẽs enim dicunt: de vn poltron: e vno homo da niẽte: pꝫ h̃ veritas. Ecde. xxij. In lapide luteo lapidat⁹ eſt piger: ꝛ oés loquentur ſup aſpernationé illius: de ſtercore boũ lapidatus é piger. Et oĩs qui tetigerit euꝫ excutit manus: hec ille. Inducit dolorem ꝛ afflictionem. Prouer. xxi. Deſideria occidunt pigrum. Noluerunt enim qcꝙ̃ manus eius operari. Inducit infirmitates corpis. Sicut enim moderate labor ꝛ moderatum exercitium inducunt ꝛ ꝯſeruant ſanitatem: vt volunt medici. Et Ariſ. .ij. Ethy. ait. Exercitiũ tẽperatũ conſeruat ſanitatem: ſic ocium ꝛ accidi: diuerſas infirmitates incurrere facit ꝓpter indigeſtiones malas ꝛ mẽbroꝝ inhabilitatiões Expoat inſuper hominé nobiliſſima vtute. ſ. charitate. Ná dicit .ſ. Tho. xxij. q. lxxxij. ar. iij. Próprium operandi ꝛ ſeruor: cõſeruat ꝛ auget charitatem. Remiſſio aut ꝛ accidia conſumit ꝛ anihilat iſam. Audi Grego. in homel. ſ. Amor dei nunꝙ̃ eſt ocioſus. Operatur enim magna ſi é. Si aut opari renuerit amor: non eſt: hec ille. Alienat hominem a reliquis 'irtutibus theologicis: moralibus: politicis ꝛ intelectualib⁹. Accidi redigit hominem in ſeruitutem diaboli. Naꝫ ocioſitas ꝛ volupts ſunt prima arma antiq hoſtis ad miſeras aĩas capiẽdas. Extra de renunciationib⁹. c. Iam pridem ꝑ apho. veruꝫ. Dum eniꝫ olla nõ bullit: muſce appropinquát: ſicuꝫ homo tepeſcit: demones inſilent méti eius: vitia pluri ma ingréẽs. Sed quid vlterius de hoc vitio peſſimo dicam: Priuat hoĩneꝫ bono eterno. Nam regnuꝫ celoꝝ: ꝛ corona ſempiterna promittitur ſtrenue laborátib⁹

ꝛ vigilātibꝰ. Luc. xij. Beati ſer ui illi quos cū venerit dominus: inuenerit vigilātes. Amē dico vo bis ꝙ precinget ſe: ꝛ faciet illos di ſcumbere: ꝛ tranſiens miniſtrabit illis. Et Mat. xi. Regnū celoꝝ vim patitur ꝛ violenti rapiunt il lud. Vñ Ambro. i epl'a vercelleñ. eccleſie. Nō ocio: nō ſomno: mer ces paratur. Nullū opus dormiē tis eſt: nullus fructus ocij: imo ma gis diſpēdium. Et Augu. libro de ɔfli. vitioꝝ. Diſcite corporis ſer- uiam: ſempꝙ memēto: q: regnū celoꝝ: nō tepidi: non molles: non deſides: ſed violenti viriꝙ faciē tes diripiūt: hec ille. Vigilate igi tur. O pigri. O ſomnolenti. O accidioſi labozate: exercete: vires. Non amittatis ex inercia tantam gloriam: celeſtem palmam ꝛ coro nam imortalem. Audite Lactan- tium in vltimo li. xxvij. c. Quāta felicitas extimanda eſt ſubtractꝰ his labibus terre: pficiſci ad illū equiſſimum iudicem: parētēꝙ in dulgentiſſimum: qui pro labori- bus requiem: pro morte vitam: pro tenebris claritatem: pro terre nis ac breuibus bonis: eterna ac celeſtia largiatur. Cum qua mer- cede: acerbitates ac miſerie quas perpetimur in hoc mundo: faciē tes opa iuſticie: ɔferri aut coeq̄ri nullomodo poſſunt: hec ille.

Tertio principaliter ɔſiderare debemꝰ accidie ſpecificatio nē. duodecim naꝙ modis accidia eſt peccatū mortale: quos vt pſectiꝰ ɔfiteri poſſitis de hoc peccato ex plicabo. ¶ Prima igitur accidia vocatur vilificatiua ſcđm. d. Anto. in oīs mortaliū cura. Cū aliquis triſtat: q: videt ꝓximū ſuū hr̄e ali quā v̄tutē: aut ſciaꝫ: aut nobilitatē aut grām ꝛ huiuſmodi: quā ꝗdeꝫ videt ſe nō hr̄e. Et ſic in illa triſti- cia ſibi ipſi vileſcit: ꝛ quaſi deſpicit illa bona: que ipſe a deo hꝫ: ea q̄ſi hn̄do i faſtidiū: ꝛ ea nō exiſtiman do: veniēs in horrorē ꝛ deteſtatio nē bonoꝝ diuinoꝝ ꝛ ſpiritualiū. Hoc enim cum ſit deliberata ra- tione: eſt peccatū accidie mortale. Et eſt falſa humilitas. Quilibet enim hꝫ a deo plura bona. ¶ Se cūda accidia vocaꝛ ordīatiua. ſcđm . d. Anto. Cū aliq̄s triſtaꝛ ꝛ ipm tedet: qñ cogitat aliq̄d de his: que ſunt neceſſaria ad ordinandā mē tem in deuꝫ: ꝛ ſic cum deliberata rōne: ea horret vel refugit: tunc ē pctm̄ mortale vt. ſcđi de neceſſi- tate orādū ē: vel ɔfitendū vel cōi cādū: aut huiuſmodi faciēda ſunt que mentem in deuꝫ ordināt: ꝛ h̄ dr̄ malicia filia accidie. ¶ Tertia accidia vocatur inobeditiua. ſcđm

dñm Anto. Cũ aliquis triſtatᷣ obe
dire deo ⁊ eccleſie: ⁊ ſic triſtatᷣ: vt
deũ adorare: parentes colere: ca-
ſtitatẽ ſuare: vota implere: penitẽ
tiã pro mortalibus iniũctã facere
deſiſtat. ⁊ ſic in illa triſtitia dolet:
deũ talia precepiſſe aut mãdaſſe.
Et hoc cũ deliberato conſenſu ra
tiõis: ẽ mortale: q: ſit hõ inobedi-
ens diuis, iuſſiõib⁹. Et hec ẽ filia
accidie vocata torpor: circa prece-
pta cõia dei. ℂ Quarta vocatᷣ ac
cidia tribulatiua ſm. d. Anto. Cũ
hõ ita triſtatᷣ de tribulatiõe culpe:
quã ſentit in remorſu ↄſcie: aut ſic
dolet de tribulatiõe: quã patitᷣ in
aduerſitatib⁹ hui⁹ mũdi: vl' pp am
miſſionẽ rerũ: vel ꝑpter pſecutio
nẽ: vl' pp mortẽ: alicui⁹ aminentie
⁊ amici. Jta dico dolet ⁊ triſtatur:
vt nõ habeat volũtatẽ bñfaciendi:
nõ curans de oi eo qđ acciderit.
Et ſic vellet eẽ vna beſtia: eẽ mor-
tuus: eẽ in inferno: eẽ ſubmerſus
⁊ hmõi: pp tribulationẽ quaꝫ pati
tur: vel ſpiritualeꝫ vel corporalẽ:
tũc ſi ẽ cũ conſenſu voluntatis eſt
peccatum mortale. ℂ Quinta vo
catur accidia deſperatiua ſm dđ.
Anto. Cũ hõ aggrauatus tali tri-
ſtitia: ſꝫ credat: q de⁹ cũ debeat ſi
ue velit adiuuare: tñ non videtᷣ ei
vnq̃ꝫ poſſe bene facere: ⁊ ſic de-
ſperatᷣ de bonitate dei: qui tñ faciẽ
tib⁹ qđ in ſe eſt ſubuenit: quãtuꝫ ẽ
neceſſe ad ſalutem. Et qñ hmõi tri
ſtitia eſt cũ deliberato cõſenſu ſem
per ẽ mortale. Et vocatur deſpera
tio: que filia accidie. ℂ Sexta ac
cidia vocatᷣ trepidatiua. Cũ hõ ita
triſtatᷣ timẽs recipe aliqđ dãnum
vel ſpũale vel tpale: vt p p hoc ſit
diſpoſitus cõtrafacere preceptis
dei ⁊ charitati ꝓximi. Uerbi grã
vnus timẽs perdere litẽ ſuã: triſta
tur adeo vt ſit parat⁹ ꝓducere fal
ſos teſtes: ⁊ falſa iuramẽta facere.
Ali⁹ ſcitꝫ ꝓxim⁹ debet cũ iniu-
riari: ⁊ ĩ triſtatᷣ: vt cogitet eũ etiã
reiniuriri ⁊ ↄtumeliari notabilr
Hec. n. triſtitia ꝓuenit a timore ⁊
ſemp ẽ ꝓcũ, mortale: accedẽte cõ
ſenſu mẽtis. Et ponitᷣ filia accidie
que vocatᷣ puſillanimitas. ℂ Se
ptima vocatᷣ accidia tardatiua, ſꝫ
d. Aũ: in ſumma. Cũ hõ dicti⁹
triſticia: faciat bonũ ad qđ tenetᷣ
tñ nõ ĩpe: ſꝫ nimis tarde vt cleri
cus vl' monach⁹ obligati ad offi-
ciũ diuinũ: tñ tardantᷣ in dicendo
aliqñ ex iſta triſtitia ⁊ tepiditate:
vt ſinat trãſire mediã noctẽ diei
ſequẽtis: ſt peccãt mortale ſine du-
bio. Jdẽ i qui cõfeſſionis ⁊ com
munionis tẽpus pertrãſeũt ſine le
gitima c. ℂ Octaua dr accidia
anticipatiua ſm. ſ. Doc. Cũ hõ fa
cit bonũ d qđ tenetᷣ: ſꝫ tali triſti-
tia aliqñ incitᷣ: vt nõ in tpe ſtatu-
to ſed notabilr ante: vt ieiunãdo, ⁊c.

dio ſupat⁹ anticipat notabilit̄ horá ſine alia cá rónabili.peccat mortaliter.¶ Nona dr̄ accidia diminutiua ſm.d.Anto.Cú hó incepit aliqd bonú facere ad qd tenebaẗ ſed nó totú facit:immo minute ex triſtitia ꝛ tedio deficiés notabiliter:vt clericus dicens horas:dimitit notabilé parté.Sic audiens miſſam triſtaẗ ꝛ ſic recedit. Sic ꝑfeſſus relinqués vitá obſeruátialem ꝛ dás ſe ad mores de li cópagnoni:nó obſeruás regulam neqꝫ ꝯſtitutiones.peccat mortalr̄:ꝛ qd pei⁹ é:aliqñ ex iſta triſtitia dimittit habitú ex quo é excóicat⁹.in huiuſmodi accidia é mortale pctm̄.

¶ Decima vocaẗ permiſſiua ſꝫ ſ.Doc.ꝛ.d.Anto. Cú hó tenetur corrigere ꝛ caſtigare alios ꝛ cóſeruare bonú alioꝝ:maxie ſpúale: ſꝫ duct⁹ tedio ꝛ triſtitia permittit illos viuere ſuo modo: vt pr̄ familias:ꝛ mater familias:ſinit filios ꝛ familiá blaſphemare:vachezare: nó audire miſſam ꝛ hmói peccat mortalr̄.Prelat⁹ vel prelata non corrigés ſubditos:ſed ſinés illos viuere ſuo modo tranſgrediendo regulá ꝛ conſtitutiões.Rector faſtidiēto nó curat bonú reipublice. Et iudex nó curat de iuſtitia. Cuꝫ hó ét priuatus:vidés pctm̄ alterius ꝛ credés ꝙ peccans abſtineret:ſi eú ſm euangeliú auiſaret vl̄ fraterne corrigeret:ex triſtitia ꝛ torpore dimittit. In oib⁹ hmói é peccatú mortale.

¶ Undecima accidia dr̄ rancoratiua. Et é cum quis cócipit tediú vel diſplicétiam ꝯtra aliqué inducété eum ad bona: vel contra impedientem eum:ne operеẗ malú qd intendit. Et ita dico indignatur contra talé vt cócipiat odiuꝫ mortale:vt ſi poſſet offenderet eum notabiliter:vel vellet ꝙ eſſet mortuus vel bannitus. Sic filius qui inuite duciẗ vel retineẗ a patre in diuinis. idignaẗ illo modo.Sic famulus contra dńm.Sic ſubditus contra prelatú.Sic iuuenis contra ꝓhibentes maſcharas inhoneſtas ꝛ hmói talis indignatio ſicut declaratú eſt:é pctm̄ mortale:ꝛ reduciẗ ad rancoré: que eſt filia accidie.

¶ Duodecima dr̄ accidia vagatiua:qd ſm Iſidoꝝ fit multis modis. Et é qñ hó faſtiditus vt fugiat illá triſtitiá vagaẗ hic inde in multis cogitatióib⁹ ꝛ reb⁹ illicitis ꝛ vanis:vt iuuenis exiſtés in ꝑdicatióe faſtidit⁹:tráſfert cogitationé ſuam ad turpia cogitamía ꝛ inhoneſta per paſſar tempo.vel turpiter reſpicit aut mouet turpia cogitando:vel cum quis triſtatur ex aduerſitate:ꝛ tranſfert ſe in cogitationes illicitas: contractuum vſurarioꝝ:rapinarú: vindictarú: cauſa expellendi illam triſtitiá. Et

eadem cauſa aliqñ loquit de huiuſmodi turpib⁹ ⁊ ribaldarijs: p paſſar tempo vt fugiat illam triſtitiam. In omnibus his qñ mens vel lingua vagatur vt dictum eſt cũ ꝯſenſu deliberato rōis. ſemper eſt peccatũ mortale. Et eſt filia accidie que vocatur euagatio mentis. Aliter autē accidia ē peccatũ veniale. Cum igitur chriſtiani cariſſimi hec accidia ſit tāte malignitatis: tante grauitatis: ꝙ ex ea oriunt tot mala: procedunt tot peccata mortalia. tot nephāda ſcelera eā eradicemus ex mentib⁹ noſtris feruenter operantes bonum. Unde beatus Bernar. ad hanc remouendam nos inuitans in quodam ſermone ſic inquit. Ocioſitas eſt mater nugarũ: nouerca virtutum Ipſa enim eſt que virũ fortem fortiſſime ꝑcipitat in reatũ. facit eni; ſuffocare virtutem: nutrire ſuperbiam: ⁊ viam conſtruere ad gehēnam. Subito enim procedendum ē de vmbra ad ſolem: de ocio ad laborē. graue cernit oē quod incipitur. Sȝ cum ab his diſſueſcere: ⁊ ad alia ſe pauliſper aſſueſcere ceperit: vſus tollit difficultate;: inuenitqȝ facile eſſe: quod impoſſibile ante putauit. hec ille. Hic per gratiam ⁊ in futuro ſeculo per gloriam. Amen.

¶ Feria ſexta tertie dñice. De ſodomi. Sermo. xxxi

Domine da mihi hanc aquā. Jo. iiij. Inter omnia peccata carnalitatis: magis horrendum ⁊ abhominandũ eſt vitium fetidiſſimũ a nephandiſſimũ ſodomie: Quod eius oipotens olim ad īrā ꝓuoctus: vſqȝ adeo deſeuiſſe: teſte ſcriptura ſacra perhibetur. vt ciuitas quinqȝ: vno impetu: ſulphuro igne conſumpſiſſe merito legat'. Quin etiam ⁊ cum hoc deteſtādo ſcelere: laboraret gen⁹ humanũ: dei filius vt Hiero. inqt pene exiit incarnari. Ego v̈o cōſiderās multos in hoc horēdo vitio ībmerſos: attendens veraȝ ſalutē conſequi nō poſſe cū maxime ꝯta Pauli apli ſententiam neqȝ molles neqȝ maſculorum cōcubitores regnum dei poſſidebũt ſtatuie ipſo hoc mane predicare velle quatenus qui hoc beſtiali pecato laborant: eius malignitatem intelligentes: facilius exire valeant. ⁊ hi qui mundi ſunt. oīpotēti ſummoqȝ deo debitas gratiarum reddant actiōes. qui illos a tan graui offenſa ſue maieſtatis preſeruauit. qua q laborāt ⁊ liberari volũt. toto corde ad dñz clamare neceſſe hñt dicentes. Dñe

da mihi hanc aquã. ſupple gratie tue. vt de tanto vitio exire poſſiz. De quo cum materia ſit ꝓlixa. omiſſis documentis euangelicis de ipſo tria hoc mane cõſiderabimus tempore ſuppetenti.

Primo diffinitionẽ.

Scdõ malignationem.

Tertio punitionem.

Primo huius ſceleſtiſſimi vicij ſodomie conſiderare debem᷒ diffinitionem. Ex dictis nãq3 .ſ. Doc. xxij. q. cliiij. ar. xi. ⁊ xij. talis elicit diffinitio. Sodomia eſt perverſio naturalis ordis circa vſum venereorum per cõcubitũ: nõ ad debitum ſexum: maſculi ad maſculum: vel femine ad feminaz. Et .d. Albertus magnus in .ij. ſen. Sodomia ẽ peccatũ contra naturam: maſculi cum maſculo: vel femine cum femina. D. autez Alexan. de ales in .ij. ſen. tractatu de luxuria dicit ſic. Peccatum contra naturam ẽ luxuria qua naturalis vſus coeundi maris ⁊ femine peruertitur. Hac diffinitione premiſſa merito queritur vtrũ hoc nephandũ ⁊ abhominãdũ vicium ſit peccatum mortale. Cui qõni reſpõdit .ſ. Doc. in .xxij. q. cliiij. ⁊ in qõnibus de malo. q. xv. ar. ij. cum .d. Alberto ⁊ Alexandro. li. vt. ſ. di. Hoc peccatum eẽ mortaliſſimũ maximum atq3 grauiſſimum. Qd̓ quadruplici lege declaratur.

Primo lege naturali.

Scdõ lege diuinali.

Tertio lege canonicali.

Quarto lege humanali.

Primo lege naturali. Dicit .n. phs .i. poli. Et .ij. de aĩa. Et .ij. metaphy. Omnia viuentia naturaliter appetunt continuationem ſui ineſſe vt dicit phs ij. metha. Eſſe autem nihil melius ẽ: quia in hoc participatur diuinum eſſe .ij. de anima. Unde iterum phs in libro de bone fortuna dicit. Appetitus naturalis tendit in bonum: hoc eſt ineſſe. Hoc autem eſſe non poteſt acquiri diſpoſitiue ⁊ inſtrumentaliter: niſi per generationem que non eſt ſine cõmixtione actiui ⁊ paſſiui vt dicit philoſophus in .ij phyſicorum. Sol ⁊ homo generant hominem. Et expreſſius in xv. de animalibus. Et hoc per copulam carnalem. Unde philoſophus in .vij. politicorũ dicit. Coitus eſt ordinatus ad puerorũ procreationem. Nephandiſſimus ſodomita facit contra hanc naturalem legem: cum ipſe diſſipet illud in quo eſt eſſe hominis tanquam in principio naturali .ſ. ſemine: ⁊ deuiet totaliter a via ⁊ a modo naturali quo generantur homines. Ideo Augu. in .iij. cõfeſſi. ⁊ i decretis. xxxij. q. vij. flagitia dicit. Fla-

gicia que ſunt ꝯtra naturā: vbiqꝫ ac ſemper repudiāda atqꝫ puniē da ſunt: qualia ſodomitaꝝ fuerūt que ſi oēs gentes facerēt: eodem criminis reatu: diuina lege tenerē tur: que nō ſic fecit hoīes: vt ſe il lo veterentur modo. Violatur quip pe illa ſocietas: que cū deo nobis eſſe debet: cū eadē natura: cuius ipſa eſt auctor: libidinis peruerſi tate polluitur. hec ibi. Nō enim poſ ſunt ſodomitue peſſimi: nec pote runt i die iudicij ſe vllo modo ex cuſare per ignorantiā: cum natura legem docuerit: ⁊ nō ſolum homi nibus: ſed etiā oibus brutis: quā bruta aialia ſeruāt: ⁊ ſceleſtiſſimi ſodomite tranſgrediuntur: vt. ff. de iuſticia. ⁊ iure. l. prima. ꝑapho. ius naturale: vbi dicitur ſic. Jus natu rale eſt: qđ omnia aialia docuit. Nam ius iſtud: nō ſolum huma ni generis ꝓprium eſt: ſed omnia animalia que in celo: que in terra: que in mari naſcuntur: omnium quoqꝫ cōmune eſt. hinc deſcendit maris atqꝫ femine ꝯiugatio quā nos matrimonium appellamus. Hinc liberoꝝ procreatio. Hinc educatio. videmus cetera quoqꝫ animalia: etiam iſtius iuris pitia cenſeri. hec ibi. Et inſtituta de iure naturali: in principio. Jdē dicitur ⁊ in decretis. d. i. c. Jus naturale. Jdem clariſſime habetur ⁊ in au

tentic. quibus modis naturales efficiuntur legitimi. ꝑagrapho. Et ex. ꝙ vbi Ubi gamo Phil. Neceſſariū eſt hoīem ⁊ feminaꝫ cōmiſceri non ex electiōe: ſed a na tura. Propterea vitium ſodomiti cum dicitur ꝯtra naturam. ſiue cō tra legem naturalē: vt etiam patet in Autentico: vt nō luxurientur ꝯ natur. coll. vi. Et extra de exceſ ſibus plato ꝝ. c. Clerici. Et. xxxij. q. vij. Adulterij vbi dicitur. Peſſi mū eſt qđ contra naturam fit. Di camus ergo formaliter ſic. Omne peccatum qđ cōmittitur directe ꝯ legē nture ē mortaliſſimū. ſꝫ ſodo mia eſt directe contra legem natu re. ergo ſodomia eſt peccatū mor taliſſimum maximū atqꝫ grauiſſi mū. ¶ Secundo idem probatur lege diuinali ſic. Jnter omnia pec cata carnalia: nullum peccatū tan tum diſplicet deo: ⁊ offendit ſuam maieſtatem ſicut maledictum vi tium ſodomiticum. Vñ Gñ. xiij. dicitur. Homines autem ſodomi te peſſimi erant ⁊ peccatores corā domino nimis. Cum enim deus legē dediſſet. Gñ. i. c. ⁊ Gñ. viij. Pro multiplicatione indiuidui: ⁊ conſeruatione humane nature pri mis parentibus ⁊ reliquis in fu turum dicens. Creſcite ⁊ multipli camini ⁊ replete terram. ſodomite inobedientiſſimi operam dare nō

ceſſant: vt non impleatur: hec diuina voluntas et lex poſita: ſed potius vt minuatur genus humanum atque deficiat: dicentes ipſi deo. Tu feciſti maſculum et feminam vt homines multiplicarentur: nos autem contra tuam legem et contra tuam voluntatem laboramus: vt neque homines neque femine generentur: et ideo immundiſſimi gomorreani homicide ſunt. vnde Augu. ait. Hoc vicio laborantes: etſi non gladio: tamen facto occidunt. Sed non tantum homicide: verum et quod horribilius eſt: filiicide proprie nominari deberent: qui extinguunt vitale principium filiorum quod est in ſemine. Et ideo de tot filijs coram domino habent reddere ſtrictiſſimam rationem quot naſcerentur ſi hoc peſſimum vitium ceſſaret: vnde Dauid. ps. lxxxij. Diſperierunt in endor: facti ſunt vt ſtercus terre Endor. i. fons generationis interpretatur. In hoc fonte omnes generandi filij diſperierunt: dum tale ſcelus homicidiarium committitur et perpetratur. De quo Gen. xviij. ſcribitur. Clamor ſodomorum et gomorre multiplicatus est: et peccatum eorum aggrauatum eſt nimis. deſcendam et videbo: vtrum clamorem opere compleuerint. Quis clamor. Quid clamat hoc ſpurciſſimum vicium: Quid ſonat in auribus iuſtiſſimi dei: Ad quid multiplicat ſuas queruloſas voces: Certe vt ſumat deus vindictam de tanto ſcelere: et vt mittat horribile iudicium: vt proferat tremendam ſententiam. O ſi aperirentur ſpirituales aures plurimorum: audirent vtique de plurimis locis clamorem hunc multiplicatum et voce terribili dicentem. Ad ignem ad ignem. ad ignem. Super quo G:ego. ait. Nouimus tante et inaudite turpitudinis: quaſi admirationem: que dubitationem parit in audientes. Dominus enim quaſi admirans ſuper tanto ſcelere dicit. Deſcendam et videbo: vtrum clamorem opere compleuerint: quaſi dicat. Incredibile videtur homines tantum flagitium perpetraſſe. hec ille. Quod diffuſe habetur in decretis. ij. q. i. Deus ops. Unde maledicti ſodomite ſunt aduerſarij legis diuine: et totius curie celeſtis: et deſtructores humani generis. Ideo iſtud vitium eſt peccatum grauiſſimum. Formatur ergo ratio ſic. Illud peccatum quod ſumme contrariatur legi dei: et quod deo ſumme diſplicet eſt grauiſſimum et mortaliſſimum: ſed fetidiſſimum peccatum ſodomie ſumme contrariatur diuine legi: et ſumme diſplicet deo. ergo peccatum ſodomie eſt mortaliſſimum. ¶ Tertio idem probatur lege canonica: clamant ſacri canones: clamant ſancti doctores: clamat ſancta mater eccleſia. Nullum peccatum inter opera carnalia eſſe ſceleſtius: eſſe

abhominabilius: eſſe piu ſpuzo-
lẽte del maledeto peccato dela ſo
domia. vnde Petrus damianus
in libello gomorreano qui icipit:
Beatiſſimo pape dič ſic. Hoc ſa
ne ſodomiticum vitiuz: nulli pro
ſus eſt vitio conferendum: quod
omnium inanitatem ſuperat vi-
tiorum. Hoc ſiquidem vitiũ: mors
eſt corporuz: interitus eſt anima-
ruz: carnez polluit: mentis lumen
extinguit: ſpiritumſanctum de tẽ-
plo humani pectoris eicit: in cen-
torem luxurie diabolũ introducit:
hec ille. Nam iſtud peſſimum vi
tium eſt grauius q̃z cum matre p
pria cõcũbere: vel adulterium cõ-
mittere: vt patet in ipſa lege cano
nica i decretis. xxxij. q. vij. c. Adul
teri. vbi dr̃. Adulterij malum vin
cit fornicationem: vincit aũt ab in
ceſtu. Peius eſt enim cũ matre:
q̃z cum aliena vxore ꝯcũbere. Sz
omnium horum peſſimuz eſt: quod
ꝯtra naturã fit: hec ibi. Et. c. vſus
naturalis dr̃. vſus naturalis ⁊ lici
tus eſt: ſicut in ꝯiugio: ⁊ illicitus ſi
cut in adulterio. Cõtra naturã ve
ro ſemper illicitus: ⁊ proculdubio
flagitior atq̃z turpior: quẽ ſanctus
apoſtol⁹ in feminis ⁊ in maſculis ar
guebat: dãnabiliores volens intel
ligi: q̃z ſi in vſu naturali vel adul-
terando vel fornicando peccarẽt.
hec Auguſtinus. contra Iouinia
num libro primo. Maius pec-
catum eſt cognoſcere vel coire ex
tra vas cum attinente vel qua-
cunq̃z alia: q̃z in vaſe: quia tunc
eſt ꝯtra naturã. Contra q̃d multi
ignorantes agunt: credẽtes leuius
peccare. Propter quod leges ca-
nonicas: peccatuz ꝯtra naturam:
apud deũ eſt grauius homicidio:
q: homicidiuz occidit corpus: pec
catum vero contra naturã occidit
animaz. Immo duas aĩas. ſ. ſuam
⁊ eius in quẽ cõmittit ſodomiam.
Hoc videt ſatis expreſſuz. xxxiij.
q. ij. c. Hoc ipſum. paragrapho. Hoc
autẽ. Lz homicida ⁊ ſodomita de
ſtruant naturam humanam. tamẽ
peius ſodomita deſtruit. q: homi-
cida deſtruit hominem remanẽte
anima imortali: iterum corpus re-
aſſumptura. Sodomita vero de-
ſtruit vt non ſit homo vitam im-
pediendo. vt. ſ. non generetur ho-
mo. Et imponitur ſodomie maior
pena q̃z homicidio vt ibi patet.
Propterea hoc vitium eſt gra-
uius q̃z proſtituere proprias filias
Exemplo ſancti Loth. geñ. xix. vt
habetur. di. xiiij. c. Quod ait ſodo
mitis. De quo Ambro. in libro
de patriarchis. xxxij. q. vij. Offe-
rebat. Et Augu. in queſtionibus
ſuper geñ. Si omnes canones ad

ducerem tempus deficeret. O igi tur maledicte ſodomita. O nephā diſſime gomorreane. O in ſanior ⁊ ſtultior omni beſtia. vide grauitatē tanti vitij. Conſidera fetorem tanti ſceleris. Cognoſce contradictionē tantorum canonum. Intellige tranſgreſſionem contra ſanctam eccleſiam. Dicamus ergo formaliter ſic. Illud peccatū qđ eſt mortalius mortaliſſimis peccatis ⁊ grauius grauiſſimis eſt mortaliſſimum ⁊ grauiſſimū. Sed peccatū ſodomie ē mortalius mortaliſſimis ⁊ grauius grauiſſimis. ſ. coitu cū matre: homicidio ⁊ adulterio: ⁊ proſtitutione filiarum que ſunt grauiſſima: ⁊ mortaliſſima peccata: vt patet per ſacros canones per eccleſiam confirmatos ⁊ ſupra recitatos. ergo peccatū ſodomie ē mortaliſſimum ⁊ grauiſſimū. ¶ Quarto idem probatur lege hūanalꝫ. Iſta ſunt q̇ leges humane ⁊ ciuiles p̄cipiunt obſeruari ⁊ multa prohibent nō faciendaꝫ quaꝝ tranſgreſſores mortaliter peccant: q: obligant conſciētiā ſubditorū eo ꝙ iuſte ſunt ⁊ a lege eterna dependent: vt declarat. ſ. Doc. p̄ma ſcđe. q. lxxxvi. Inter alia autem prohibent maledictum vitium ſodomiticum. ⁊ cōtra ip̄m clamant inſequendo obiurgādo: deteſtando: puniēdo: vt patet. C. de adulterijs. l. Cū vir nubit in feminā: vires porrecturam: quid cupiat: vbi ſexus perdit locum: vbi ſcelus eſt: id qđ non proficit ſcire: vbi venus cōmutatur in alteram formam: vbi amor queritur nec videtur. Iubemus inſurgere leges: armari iura: gladio vltore: vt exquiſitis penis ſubdantur infames: qui ſunt vel qui futuri ſunt rei. hec ibi. Et in Autentico: vt nō luxurientur contra naturam. col. vi. dicit Iuſtinianus imperator ſic. Igitur cum quidam diabolica inſtigatione comprehenſi: ⁊ grauiſſimis luxurijs ſemetipſos inſeruerunt: ⁊ ipſi nature contraria agūt: ⁊ iſtis iungimus accipere in ſenſibus dei timorem: ⁊ futurum iudicium ⁊ abſtinere ab huiuſmodi diabolicis ⁊ illicitis luxurijs: vt non propter huiuſmodi impios actus ab ira dei iſta inueniantur: ⁊ ciuitates cum habitatoribus capꝫ peant. Docemur. n. a diuinis ſcripturis: quia ex huiuſmodi impijs actibus ⁊ ciuitates cum hominibus pariter perierunt. Et infra. Si autem poſt hanc noſtram admonitionem inueniātur aliqui in talibus permanentes delictis. Primum ꝙ indignos ſemetipſos faciūt dei miſericordia. poſt h̄ āt ⁊

legibus ꝯſtitutis ſubiciunt tormē
tis.hec ibi. Alie aūt leges:contra
hoc grauiſſimū vitium patebunt
in tertia parte huius ſermonis.O
peccatū deteſtabile.O pctm̄ hor-
ribile:⁊ a lege hūana extermināſ-
dum. indicibile:⁊ inomiabile qḋ
nulle leges volūt:omnia iura ex-
horrent atq; abhominantur. For
memus nunc rōnem.Illud pecca
tum per qḋ aliquis tranſgreditur
leges iuſtas ciuiles:ab eterna lege
dependentes. eſt mortaliſſimū ⁊
grauiſſimū:ſed vitium ſodomiti-
cum:eſt illud per qḋ aliquis tranſ
greditur leges ciuiles iuſtas ⁊ ſan
ctas ⁊ humanas. ergo peccatum
ſodomie eſt grauiſſimū ⁊ morta-
liſſimū. Et hec ſufficiunt quantū
ad primā partē principalem.

Secundo principa-
liter vitij ſodomie
conſiderare debe-
mus malignatōe;.
Nam tanta eſt ma
lignitas huius nephandiſſimi ſce
leris:vt ſuo mortifero malignitatꝭ
veneno duodecim genera pſo-
naꝝ inficiat:⁊ mortali ictu pimat.
ac mortuos teneat.Hoc declara-
re inſtitui:vt de hoc nephādo cri
mine clarius confiteri poſſitis.
℃ Nā primo inficiunt ⁊ mortalr
peccant agentes principales in cō
muni.Patet ꝟ Inſtituta de pu-
blicis iudicijs.parapho.Item lex
iulia C.de adulterijs.l.cum iure.
℃ Secundo inficiunt ⁊ mortalr
peccant pacientes. Patet hoc.ff.
de pſtulando.l.i.parapho. Re-
mouet autem apoſtulādo ꝓ alijs:
etiam eū qui in corpore ſuo mulie
bria paſſus eſt. ℃ Tertio in parti
culari:maſculus cum maſculo infi
citur ⁊ mortaliter peccat. Patet
.ff.de extraordinarijs criminibus
l.i.parapho.Qui puero. Et.xxxij
q.vi.vſus naturalis.℃ Quarto
femina cū femina inficitur ⁊ mor
talite peccat. Patet. C.de adul-
terijs.l.fediſſimā glo.dicit ibi.Cū
femina agit vt vir:e conuerſo:vir
vt femina. Nam mulieres in ueſa
niam verſe:ſupergrediunt femi-
nas vtentes eis.O malignitas
detiiens infelicem animā:⁊ non
ſinens poſt venenū medicinā con
feſſionis accipere: qḋ eſt peius.
℃ Quinto vir cum vxore ꝓpria
abutens ea inficitur ⁊ mortaliter
peccat. Patet.xxxij.q.vij. Adul-
terij:vbi dicitur ſic.Si vir mēbro
mulieris nō ad hoc conceſſo vti
voluerit:vſus enim naturalis ſi vl
tra modum prolabitur:in vxore;
quidē veniale eſt:in meretrice ve
ro dānabile.Sed iſte qui eſt con-
tra naturam execrabiliter quidē

fit in meretrice: ſed' execrabilius i vxore: tm̃ valet ordinatio creatoris et ordo creature vt i rebus ad utendum ꝯceſſis etiá cuȝ modus exceditur longe fit tolerabilius q̃ȝ in eis que conceſſa ſunt. vel vnus vel rarus exceſſus. h ibi. ¶ Sexto inficitur et mortaliter peccat vir abutentes quacũqȝ femina. C. de adulterijs. l. Cum vir nubit in feminá. ¶ Septimo comittentes lenociniũ ad tale ſcelus perpetrandũ inficiunt et mortaliter peccant. Ná tale lenociniũ eſt par crimini adulterij. l. ij. parapho. lenocinij. puniuntur eadé pena qua ſtupruȝ et adulterium. C. de adulterijs. l. caſtitati: et. l. ſine metu. Et h ideo q: cauſam p̃bent. ¶ Octauo inficiunt et mortaliter peccát: qui ſciéter prebent domũ: vel quácunqȝ habitatõem ad tale ſcelus cõmitté dum. ff. de adul. l. Qui domũ: et. l. mater. Iſti enim ſunt comites corrupti. ff. de iniurijs. l. Item apud parapho. comité. ¶ Nono inficiuntur et mortaliter peccant preſtátes ꝯſilium: auxiliũ: opem: vel fauoré ad hoc ſcelus cõmittendum. Joel. iij. c. Congregabo oẽs gentes: et adducá eas i valle ioſaphat et diſceptabo cũ eis ibi ſuper populo meo: et hereditate mea iſrael quos diſperierũt in nationibus: et terram meá diuiſerunt: et ſup populuȝ meũ miſerunt ſortem: et poſuerũt pueꝝ i poſtribulo: et puellá vendiderunt. ¶ Decimo perſuadentes hoc ſcelus inficiunt et mortalr̃ peccant. ff. de adulterijs. l. hec verba legis. Et quocũqȝ ꝯſentientes. Ro. i. Nõ ſolũ qui ea faciunt ſed et qui conſentiunt facientibus. ¶ Undecimo celantes tales criminoſos inficiuntur: et mortaliter peccant. Hoc patet in Autentico: vt nõ luxurientur ꝯ naturá. Sicut dicit de occultantibus latrones et alios criminoſos. l. i. ¶ Duodecimo. Rectores inficiunt: et peccát mortaliter: nõ punientes inuentos in tali ſcelere. Patet in Autentico vt nõ luxurient ꝯ nãm: i fine vbi dicit. Precipimus enim et p̃fecto glorioſiſſimo regie ciuitatis pmanentes in predictis illicitis et ipijs actibus poſt hác nr̃am admonitioné: et comprehédere et vltimis ſubdere ſupplicijs: vt non ex cõtéptu taliũ inueniat: et ciuitas et res publica per hos impios actus ledi. Et ibidé. Et ipſe enim prefect⁹ glorioſiſſimus. Si inuenerit quoſdaȝ tale aliquid delinquentes: et vindictá in eos nõ intulerit ſm noſtras leges: p̃mum qdeȝ obligatus erit dei iudicio poſt hec aũt et noſtraȝ indignationem ſuſtinebit. hec ibi.

Tales non puniẽtes habent parẽ
penam cum ipſo delinquente: vt
patet extra de vita ⁊ honeſtate cle
ricorum.c. Ut clericoꝝ. Jtidem ꝑ
lati non punientes. Nec excuſan
tur ſola ignorantia: q2 debet pur
gare prouinciam malis homini-
bus.ff.de officio preſidis.l.iij. Ex
cuſarentur autem in inquiſitione
generali: quam ſolent facere in
principio ſui regiminis: niſi poſt
eſſet eis denunciatum vel aliter
ſcirent.ff. de cuſtodia reorum.l.
diuum. O igitur rectores. O do
mini. O iuſticie zelatores. Quid
dormitis? Cur ſtipendium ſine la
bore conſumitis? Cur tanto vitio
ſceleratos igne non conſumitis?
Cur honeſtatis ⁊ pudicitie cor-
ruptores viuere ſinitis? Cur rei
publice deſtructores: incendio nõ
damnatis? Cur deſtructores hu-
mani generis nõ extirpatis? Cur
iuſticiam non miniſtratis? Cur ſo
domiticis penis vt leges exclamãt
non tormẽtatis? Sed vt pene om
nibus malediciis ſodomitis im-
ponẽdo maniſeſte fiant tráſeam⁹
ad tertiã partem principalẽ.

T Ertio principaliter
huius horrendi vi
tij ꝯſiderare debe
mus punitionem.
Adeo quippe vitiũ
iſtud deteſtandũ eſt: vt ꝯtra illud.
Duodecim punitionũ arma ful-
minent ⁊ terribiliter ſeuiant.

¶ Prima dicitur infamie. Nam
apud deum infamis eſt ſodomita
apud angelos ⁊ apud mortales:
ita vt leges hũc infamẽ appellẽt.
ff.de poſtulãdo.l.i.paragrapho. Re
mouet. C.de adul.l. Cum vir. Et
ex hoc prohibentur ſodomite: vt
nõ poſſint facere teſtamentũ. Ar-
gumẽtũ.ff.de teſtamẽtis.l. Js cui:
q2 vt habet. C.de adul.l. Cũ vir.
ſurgunt leges: armant iura cõtra
eos: ⁊ infames efficiuntur ipſo iu
re. Nam leges ſodomite non pa
trocinant: ad oſtendendũ quãte in
famie ſit hoc vitiũ dũ deus in pu
nitione eius ſubmerſiſſet ſodomã
gomorrã. Seboin. Adamã. ⁊ ſe-
gor. v. ciuitates: ad perpetuã infa
miã: locus ille: verſuz eſt in mare
ſalſum. Et dicitur mare mortuum
ibi nec piſces viuũt. ⁊ aues deſup
volantes mortue cadunt: vt dicit
Uincen. hiſtorialis libro.ij. ⁊ nihil
ibi poteſt generari. Jtẽ poma na
ta in arboribus circũpoſitis illi la
cui: vſq3 ad maturitatẽ ſunt colo
ris viridis. Matura vero ſi inci
dantur exeunt ex eis fauille ignis.
Credẽdum eſt etiã ibi putredinẽ
exalari cõtinue in punitionẽ ſem
piternam fetoris ſodomitaꝝ ſpurciſ
ſimoꝝ De quibus dicitur. Jſa.
xxxiiij De cadaueribus eoꝝ aſcẽ

dit fetor. Unde Petrus Dāmianus. in libello gomorreano inquit. Hoc vitium omnia fedat: omnia maculat: omnia polluit. Et quantum ad ſe nihil purum nihil mundum eſſe permittit. hec ille. Hec ē terribilis punitio quaꝫ videmus continue. Eſt enim ſodomita tante infamie: vt omnes euꝫ exhorreant: omnis familia: omnis parentela: omnis vicinatus: ꝛ ꝓpria vxor: exhorret: omnes eum maledicunt. Unde ps. lij. Corrupti ſunt ꝛ abhominabiles facti ſūt.

¶ Secūda punitio ē excōmunicationis. Tales enim debent excommunicari. Argumentum prime cor. v. ſumitur. Iudicaui in virtute domini noſtri ieſu chriſti tradere huiuſmodi ſathane in interituꝫ carnis. hec ille. Et iterum apoſtolus prime cor. iij. Si quis violauerit templum dei: diſperdet illum deus. Que omnia ſeparationem ſonāt: ꝛ excōmunicationem. vnde ex conſequenti exciſus ꝛ excōmunicatus tradit ipſe ſodomita diabolo. Ait enim Petrus Dammianus in libello gomorreano. Hoc vitium ſodomiticuꝫ a deo animā ſeparat: vt demonibus iungit. Hec peſtilentiſſima ſodomorum regina: ſue tyrannidis legibus obſequentem: hominibus turpem deo reddit odibilem. hec ille. Et iterum ibi. Ve tibi infelix anima de cuius interitu triſtantur angeli inſultant plauſibus inimici: facta es preda crudelium: ſpolium impiorum. Aperuerunt ſuper te os ſuum: omnes inimici tui ſibilauerunt: fremuerunt dentibus ꝛ dixerunt deuoremus eum. hec ille. Qui profecto diabolus: licet recipiat ſodomitam: ꝛ eum in cathenatum retineat: tamen vt dicitur in compendio theologie: cum ad facinus ſodomiticum induxerit: recedit non ſufferens tantaꝫ abhominationem: ſed vadit ad parandum ignem eternum poſtea redit. Et ſi fuerint clerici: ħ vitio peſſimo conuicti: priuantur beneficijs. lxxxi. d. c. Si quis amodo: vel ab officio ſuſpenduntur: ibi. c. Eos. Et ſi ſuſpenſus huiuſmodi celebrat diuina: perpetuo deponitur. extra de vita ꝛ honeſtate clericorum. c. Ut clericorum. Et poteſt degradari clericus laborans ħ vitio ꝛ tradi curie ſeculari puniendus. Nā ħ crimen eſt grauius hereſi: ꝛ crimine leſe maieſtatis: ꝛ ſymonia ꝓ obtinēdo epatum ꝛ ꝓ falſificatione lraꝝ apoſtolicaꝝ: ꝛ calūnia ſeu ꝯtumelia: ꝯ epm ſuum. In quibus caſibus clericus degradatur: vel clerici huiuſmōi a clero remouentur: ꝛ ad agendā pniam i monaſterio detrudunt. Layci vero

excõicant: et a societate fideliũ ſegregant. Extra de exceſſib9 p̃latorũ.c.clerici.vbi ſic dicit. Quicũqz illa incõtinentia que ꝯtra naturã eſt: ꝓpter quã ira dei venit in filios diffidẽtie: et quinqz ciuitates igne ꝯſumpſit: dep̃rehẽſi fuerint: deiciantur a clero: vl' ad agẽdam penitentiam in monaſterijs detrudantur.hec ibi. Cõtra autẽ laycos dicit.tex.ibidem. Si layci fuerint excõmunicationi ſubdantur: et a cetu fidelium fiant penit9 alieni: hec ibi. Item ſodomite repelluntur ab aduocatiõe et a poſtulando: et ab honoribus cum ſint infames. Item eorũ bona oĩa debẽt ꝯfiſcari. Extra de hereticis.c. Cũ ſm leges. Et ſic põt dici illud Petri damiani in libro gomorrano. vbi ait. Quiſquis in hũc extreme perditionis abuſum: fuerit lapſus a ſuperna patria exul efficit: a xp̃i corpore ſeparat: totius eccleſie auctoritate ꝯfunditur: oĩum ſanctorũ patrum iudicio ꝯdẽnatur: hec ille ¶ Tertia punitio ẽ ſterilitas. Sepe qui fuerunt vel qui ſunt dediti huiuſmõi vitio: ſunt ſteriles. Patet hoc in Putifare: de quo dr̃. q emit Ioſeph. Geñ.xxxix. vbi dicit Nicola9 de lira. Ad hoc emit: vt ipſo abuteretur: ꝓpter qd̃ dñs exiccauit genitalia eius: et ſterilis ꝑpetuo factus eſt. Et merito. Ut enim dicitur. Sap.xi. Per que quis peccat p hoc, et torquet: vel nõ poſſunt reddere debitũ. q2 ꝓpter peſſimũ eorũ vitium ꝯ naturã vt plurimum non ſunt ydonei ad copulã matrimonialẽ. Et ſi copulantur matrimoniali. p viã naturẽ.tamẽ deus glorioſus ordinat iuſto ſuo iudicio ne generẽt filios. ¶ Quarta pena eſt flagellatio. Nã cum aplõ. Col.iij. noiet mundiciam: et libidinẽ ſubiungit. Propter que venit ira dei in filios incredulitatis. Ubi doctores dicũt. q maxime vitium ſodomitici.eſt p qd̃ ꝓcitat et ꝓuocat deus ad mittẽdas peſtilentias. fames.ſterilitates.tẽpeſtates. guerras.cariſtias. vt p3 in Autẽtico. vt non luxurentur ꝯ naturã. vbi ait imperator. Propter.n. talia delicta et fames et terremotus et peſtilentie fiunt. Propterea admonem9 oẽs abſtinere ab huiuſmõi vitijs vt nõ ſuas pdant aĩas. Idẽ etiam dr̃.xxxij. q. vij. Flagitia.in Glo. Inficit.n.hoc vitiũ aerẽ.et hoĩes ac terrã corrũpit et ſubuertit. Exẽplum p3 in ſodome ſubuerſione. Geñ.xix. Patet etiã i vniuerſali diluuio. De cuius tpe dr̃. Geñ. vi. Ois quippe caro corruperat viã ſuã ſup terrã. ¶ Quinta punitio dr̃ viliſicationis. vſqz adeo viliſicatur peſſimus ſodomita: vt

nõ ſit amplius hõ:ſʒ vilior beſtia. Propterea pħs in.vij. Ethi. Sodomia cõtinetur ſub beſtialitate. Immo eſt iſerior atqʒ deterior beſtijs. Unde.vij. Ethi.dr. hõ prauus ẽ deterior beſtia. Et quis magis prauus:magiſqʒ ſcelerat⁹ peſſimo ſodomita? Certe null⁹. Nũqʒ enim viſa eſt beſtia cũ beſtia p modum nõ naturalem ↄcũbere. vnde Petrus damianus. vbi.ſ. Nunqʒ aſinus ſtimulo ↄcũbendi cũ aſino rugitus emiſit. Hoc ergo ꝑditi hoīes ꝑpetrare non metuunt:qđ ipſa quoqʒ bruta aīalia abhorreſcunt: hec ille. Et ſic p3 qꝛ ſodomita punit̃ a natura que tranſfert eũ in beſtiam:⁊ peius efficit̃ ea:cuius naturaliter homo ẽ dñs vt habet̃. Gen̄.i.⁊.i. Politicoꝝ. ℭ Sexta punitio dr̃ ſeparationis. Certe ↄueniens eſt:ſi natura abijcit ſodomitã vt etiam ꝓpria vxor ipſum abijciat. Et.n. cõprehẽſo marito in vitio ſodomitico: diuortiũ fieri ⁊ denegari debitũ põt.xxxij. q.vij.oēs. Nõ eni dʒ huiuſmodi fetid⁹:matrimonij ſacramẽto cõiungi:a quo meretur oīo repelli. ℭ Septima dicit̃ punitio fatuationis. Sodomita.n.iuſto dei iudicio:tam cecus ꝓpter illud vitium fit:vt de rebus aīe ⁊ ſalute ꝓpria nihil oīo ſciat:aut curet. Hanc penam ponit apl's. Ro.i.d. Propt̃ qđ tradidit illos deus in reprobũ ſenſum:vt faciant ea que nõ cõueniunt:repletos oī iniquitate. Itẽ ibidem. Propterea tradidit illos deus in paſſione ignominie. Naʒ femine eoꝝ immutauerunt naturalẽ vſum:in eũ q eſt ↄtra naturaʒ. Siſi aũt ⁊ maſculi:relicto naturali vſu femine:exarſerunt in deſiderijs ſuis īuicẽ maſculi i maſculos turpitudinem operantes: hec ille. ℭ Octaua punitio dr̃ cõbuſtiõis Hoc p3. Gen̄.xix. Sup hoc Rabanus dicit. Sulphur fetet:ignis ardet. Qui ergo ad ꝑuerſa deſideria carnis:fetore exarſerunt: iure ſulphure ⁊ igne ꝑierũt.hec ille Jđ ſm qualitatẽ criminis: dʒ iponi pena. C.de penis.l. ſancimus. ff.de his q vt digni.l. reſcriptuʒ. extra de his que fiũt a maiori pte capituli.c.ij. Foco igit̃ foco: foco alij peſſimi ſodomiti:qꝛ igne concupiſcẽtie exarſerũt. ℭ Nona punitio dr̃ gladiationis. C.de adulterijs.l.Cũ vir. Et inſtituta de publicis iudicijs.pa.ho. Itẽ lex iulia. Deutẽ.xxxij. Gladius meus deuorabit carnes. ℭ Decima punitio dicitur decapitationis. ff. de extraordinarijs criminibus.l. prima.para.ho. Qui puero. Et extra.de exceſſibus prelatorum.c. Clerici.i Glo.ergo tagliali capo. ℭ Undecima punitio dicitur in-

terfectionis. Et hoc de iure diui-
no. Leuit. xx. Qui dormierit cuꝫ
maſculo : coytu feminineo : vterqꝫ
operatus eſt nephas: morte mo-
riatur. Et de lege humana. ff. de
penis. l. vltimum. Qualitercūqꝫ
ferat. Et licet iſta lex humana de-
ficiat ſepe: ab vltione erga ſodo-
mitam nō puniendo eum: tamen
lex ⁊ vltio diuina non deficit. Nā
iſti peſſimi ſodomite ſepe a diabo
lo: ex diuina iuſticia ſuffocant ſe-
pe merguntur: ſepe occidūtur: vel
morte repentina extinguuntur.
Patet hec veritas in hyſtoria na
tiuitatis ieſu chriſti vbi affirmat:
ꝙ illa nocte q̄ xp̄s natus eſt: oēs
per mundum ſodomite mortui
ſunt. ¶ Duodecima punitio dici
tur damnationis. i. Cor. vi. Neqꝫ
maſculorū concubitores neqꝫ mol
les: regnū dei poſſidebunt. Et me
rito. Nam dicit dn̄s Albertꝰ ma
gnus in. ij. ſen. di. xxxv. ꝙ hoc ſce-
lus: eſt ꝯ naturam: ꝯtra rationeꝫ:
ꝯtra gratiā ⁊ ex ꝯſequēti ꝯtra glo
riam. Quo igitur ibunt nephādiſ
ſimi: ſpurciſſimi: fetidiſſimi: ribal
diſſimi: ſceleratiſſimi ſodomite?
Ad inferno. Ad foco eterno. Vn̄
venerandus doc. Petrus damia
nꝰ in libello gomorreano ait. Hoc
vitium ſodomiticum infernū ape
rit: paradiſi ianuam claudit: cele-
ſtis ieruſalem ciuem tartarice ba
bilonis facit heredeꝫ: de ſtella celi
ſtipulam exhibet ignis eterni. ab-
ſciſū mēbrum eccleſie: ⁊ in ipſum
vorax prohicit gehēne eſtuantis
incendium: hec ille. Et iterū ibidē.
Sodomita enī inter homines in
terra deſpicitur: ⁊ celeſtium ciuiū
ꝯtubernio reprobatur: fit ſibi ce-
lum ferreum terra enea. Neqꝫ il
lud pōt pondere grauatus aſſur
gere: neqꝫ hic ſua mala diutius
occultare. Nō hic poteſt gaudere
dum viuit: neqꝫ illud ſperare dū
deficit: hec ille. vnde cum duo ſi-
mul hoc nephas perpetrarēt: vi-
ſus eſt diabolus in forma ſerpen-
tis: ex vaſe ſpurciſſimo pacientis:
hoc ordine. Naꝫ medietas ſerpē
tis remanſit in vaſe patientis: ⁊ al
tera medietas circuligauit colluꝫ
agentis. Et ita ambos ſuffoca-
uit. Diſcite o miſeri ſodomite. O
peiores beſtijs. O incarnati dia-
boli: quantum horribile: quantūꝫ
abhominabile ⁊ nephandiſſimū
ſit hoc ſcelus: ⁊ intellexiſtis quot
modis corpus ⁊ animam mortali
peccato interficit. Cognouiſtis
acres punitiōes: quibus plecti de
bent tm̄ nephas perpetrātes: qui
libet igitur veſtrum deinceps cō
tineat: fleat: corpus maceret: cor
rigat ſeiſus ad ſanctam confeſſio
neꝫ accedat: placare ſatagat iram
dei. Non expectet vindictas ⁊ in

dicium. Si ſic facietis: caſtiſſimus
ille ſponſus chriſtus ſemper adue
niam paratus: ex carnalibus feci-
bus vos liberabit: hic per gratiã
⁊ in futuro per gloriam. Amẽ.

¶ Sabbato tertie dominice.
De contritione. Sermo. xxxij.

VAde ⁊ amplius no
li peccare. Johã.
viij. Predicatu-
rus die craſtina de
ſanctiſſima confeſ-
ſione ſacramentali: ad quam ſa-
cratiſſimum tempus omnes inui
tat dignisſimũ exiſtimaui hoc ma
ne velle aliqd de contritione de-
clarare: que precedit ipſaz confeſ-
ſionem: ⁊ ſine qua: ipſa confeſſio
nullam efficaciam: nullamq3 vir-
tutem habet ad peccata mortalia
delenda. Conuenienter ergo aſ-
ſumpſi verba euangelica a domi
no ieſu chriſto: non tñ illi mulieri
adultere: ſed ⁊ cuilibet anime con
trite prolata: que nullo modo de-
bet amplius peccare: vt dicitur in
ipſo euangelio hodierno. In quo
tria documẽta habemus. ¶ Pri
mum documentũ eſt: ꝙ ſicut chri
ſtus frequenter viſitabat templuz
ad honorandum ſuuz celeſtem pa
trem: ita ⁊ nos facere debemus
in eccleſiam quotidie ante omnia vi
ſitantes: ⁊ nos domino cõmendã
tes. Hoc patet prima parte euan-
gelij. ibi. Perrexit in montez oli-
ueti. Et iterum venit in templuz.
¶ Secunduz documentum ẽ: ꝙ
quilibet portet ſecum libellum de
fectuum ⁊ peccatorum ſuorum: ⁊
debet legere in ſuo: ⁊ non in libro
proximi ſui: ſicut faciebant iudei:
accuſantes mulierem adulteram:
⁊ poſtergantes innumera ſcele-
ra ſua. Hoc patet ibi. Adducunt
ergo ſcribe ⁊c. ¶ Tertium docu
mentũ eſt: ꝙ debemus compati
his qui ſunt in peccatis: exemplo
domini ieſu chriſti: qui mulieri
adultere cõpaſſus eſt. ibi. Erigẽs
ſe ieſus ⁊c. Et ſicut mulieri adulte
re peccata dimiſit: ita ⁊ cuilibet
vere contritis peccata dimittit.
De qua contritione: tria hoc ma
ne conſideranda ſunt.

¶ Primo contritionis quidi-
tas.

¶ Secundo contritionis neceſ-
ſitas.

¶ Tertio contritionis inducibi-
litas.

¶ Primo conſideranda eſt con
tritionis quiditas. Nam vt colli-
gitur ex S. Doc. i. iiij. ſentẽ. d. xvij.
q. ij. Et a. d. Petro de palu. i. iiij.
d. xvij. q. i. quinq3 diffinitiões dã
tur de contritione. Prima ẽ ma-
giſtralis ſm Petrum de taran.

in.iiij. Contritio eſt dolor volunta rie aſſumptus cum propoſito con fitendi et ſatiſfaciendi. Et hoc ītelligit̄ quo ad mortale ſm̄ Petrum de palu: quia quo ad veniale nō requiritur propoſitum confitendi: nec ſatiſfaciendi: quia pōt remitti vbi nō eſt ſatiſfactio: ſicut in purgatorio: ſed nō ſic pro mortali. Unde non videtur eſſe in ſtatu ſalutis: q hic nō vult ſatiſfacē pro mortali: ſed tm̄ in purgatorio. ¶ Secunda diffinitio eſt Auguſtini. ſ. contritio eſt dolor remittēs peccatum. Hec diffinitio ſm̄. ſ. Doc. tāgit effectum contritionis. ¶ Tertia diffinitio eſt Gregorij. Et eſt talis. Contritio eſt humilitas ſpirit⁹ anihilans peccatum inter ſpēm et timorem: ne ſm̄ Pe. de palu. aut ſit preſumptio aut deſperatio. Et anihilat quo ad culpam. Et tanta pōt eē: q anihilat etiam quo ad penam. ¶ Quarta diffinitio eſt Iſidori ſic dicentis. Contritio eſt humilitas et compunctio mentis cum lachrymis veniens de recordatōe peccati et timore iuditij. De recordatione peccati et timore iudicij ſm̄ Tho. tangit principium cōtritiōis. ¶ Quinta diffinitio ē iterū ex dictis Auguſtini. Cōtritio ē dolor pro pctīs aſſumpt⁹ et volūtarius: ſemp puniēs qđ dolet cōmiſiſſe. vbi pro clariori itellectu notā de ſum⁹ duodecim ꝯcluſiōes: quarū vz. ¶ Prima ē q ꝯtritio ē de ſolo mō culpe: nō nature nec pene: ſ. ifirmitatꝫ aut tribulatiōis: aut iſanieut īferni et hmōi malorum nature el pene: ſꝫ tm̄ de culpis. Nō pex oib⁹ ꝓbabitio diffinitiōib⁹: q: ꝯtritio agit in pctm̄: ſicut in ꝓpꝛ obiectū ad deſtruēdum ipſum. ¶ Scđa ꝯcluſio q ꝯtritio ē de ſol pctō actuali: et nullo mō de originali: q: cū ſit actus ꝟtutis pnie: ſolū pctm̄ actuale ordiatur veniale. ſ. et mortale idifferenter: niſi q de mortali neceſſaria eſt in pñti. de veniali ſ aūt hic: vel alibi. ¶ Tertia ꝯcluſio q cōtritio non ē de pctō alieno: ſꝫ ſolū de ꝓprio: ſꝫ qs debeat dolere de pctō ꝓximi: ille tn̄ dolor nō ē ꝯtritio. ¶ Quarta ꝯcluſio q cōtritio ſolū ē de pctō ꝑterito: nō de futuro. q: ſꝫ debeat ꝓponere ab illo cauere: nō tn̄ eſt dolor de futuro malo: ſꝫ timor et cautela tm̄. dolor aūt eſt de pñti et de ꝑterito. Quinta cōcluſio q cōtritio debet eē de quolibet mortali in ſpāli: ſi i ſpāli hēatur memoria. Nō tn̄ nō oꝫ de veniali: q: ſicut leues infirmitates aliqn̄ ſꝫ multe ſint vna tn̄ medicina ſufficienter curātur: ſed graues morbi ſpāles medicinas reqrunt. ¶ Sexta ꝯcluſio ſm̄. ſ. Doc. q dolor cōtritiōis eſt duplex. ſ. ſenſitiuus et intellectiuus.

Primꝰ e͂ effectꝰ ↄtritiõis. Scðs e͂
ipsa ↄtritio. s. displicẽtia volũtatis.
Sensitiuus debet eẽ moderatus
ẜm cõditiões ꝑsonarũ. Intellecti-
uus. i. displicentia peccati debet eẽ
maximus nec põt esse nimius. q2
offendit maximũ bonũ. s. deum: ⁊
maximũ bonũ ꝑdidit paradisum.
¶ Septima cõclusio ꝙ tã dolor
itellectualis q͂3 sensitiuus: qñ e͂ de
singulis pctĩs: debet eẽ maior de
maiori pctõ: ʒ qñ e͂ simul de oibꝰ
tũ virtualiter debet eẽ maior de
maiori. Et dolor tã sensitiuus q͂3
itellectiuus debet durare vsq3 ad
morte͂ ⁊ cõtinuari quãtũ possibile
e͂: seruatis actibꝰ aliarũ virtutũ ⁊
sanitate. Nã ẜm. d. Petrũ de pa-
lu. tota vita ista e͂ tẽpus ↄtritionis
quo ad hitũ: sic. s. ꝙ hõ semꝑ de-
bet eẽ prõptꝰ ad dolẽdũ de omni
mortali: si ipsum mortale commit
teret nisi alias sufficiẽter doluisset.
¶ Octaua ↄclusio: ꝙ ↄtritꝰ debet
magis velle oẽ3 penã pati: etiã in-
ferni q͂3 peccare: q2 debet potius
mãdata dei diligere q͂3 suã penam
euadere: tñ de hoc nullus e͂ tẽptan
dus. ¶ Nona ↄclusio ꝙ ↄtritio
debet eẽ de singulis lꝫ ꝑncipio q̃
hẽt eos in memoria: ʒ postea quan
tũ ad terminũ sufficit vna cõis de
oibꝰ: q2 ille motꝰ agit in vi ꝑcedẽ
tium dispositionũ. ¶ Decima cõ-
clusio ꝙ quelibet ↄtritio: quantũ-
cunq3 parua: oẽ3 culpã delet. Et
põt tñ intẽdi ex parte charitatis ⁊
doloris sensibilis: ꝙ delet oẽm pe
nam ⁊ oẽ3 culpã. ¶ Undecima
ↄclusio. Ad cõtritionẽ de mortali
requirit̃ ꝓpositũ nõ peccandi sed
de venialibus sufficit actualiter di
splicẽtia eoꝝ ⁊ sue cause. ¶ Duo
decima ↄclusio e͂ ꝙ ↄtritio non e͂
post morte͂: q2 requirit dolore͂: qui
nõ e͂ in beatis: reqrit gratiã: q̃ nõ
e͂ in dãnatis: reqrit meritũ: qd nõ
e͂ in existẽtibꝰ in purgatorio. Solũ
igit̃ e͂ in hoc mũdo vbi inueniunt̃
ea q̃ ad ↄtritione͂ reqrunt̃. He cõ
clusiones extracte sunt a dño Pe
tro de palu. in. iiij. di. xvij. Et a. s.
Tho. libro eodem.

SEcũdo ꝑncipalit̃
cõsiderare debe-
mus ↄtritiõis ne-
cessitate͂. Necessa
ria qdẽ e͂ ꝑcãi ↄtri
tio: sicut oĩs theologoꝝ schola te-
net in. iiij. sen. di. xvij. Quã neces-
sitate͂ triplici rõne declaro.
¶ Primo rõne contrariationis.
¶ Scðo rõne saluatiõis.
¶ Tertio rõne cõpassionis.
¶ Primo dico ꝙ ↄtritio e͂ necessa
ria rõne ↄriatiõis sic. Sentẽtia est
phi ij. metha. Et i libro ꝑdicamẽ-
torum. Et in ꝑ de genera. ⁊ cor. Et
Gilberti porretani: ꝙ vnũ ↄrioꝝ
expellit alteꝝ. Et in libro de regi-

mine pncipū dr. Qḋ ē corruptibile corrūpit p actionē sui ꝯ̄rij. Exēpli grā. Sanitas corrūpit ⁊ expellit per infirmitatē: ⁊ econuerso. tunc sic. Ctarū ē ꝙ pctm̄ p cōplacentiā ⁊ delectationē in aīaꝫ intrauit. Un .d: phs in. x. ethy. Delectatio tenet operātē in ope. Et pmo ethy. Unicuiqꝫ ē delectabile id quod amat ⁊ operat: delectatiōi autem ꝯ̄ria ē tristitia: sicut dicit phs. viij. ethy. Tristitia delectatiōi opposita ē. Cōtritio vero cū sit tristitia ⁊ dolor. necessaria ē ad expellendaꝫ ⁊ delendā delectationē ⁊ cōplacētiā peccati: tanquā quoddā ꝯ̄rium Ergo necessaria ē cōtritio. ¶ Secūdo: ꝯtritio ē necessaria rōne saluatiōis: nullus pōt saluari: nisi fuerit purgat⁹ a pctis. Qḋ sic declaro. Dicit. n. phs in. ij. ⁊ iij. de aīa. Et in libro de sen. ⁊ sen. Et Comē. iij. de aīa. Sensus nō decipit circa ppriū obiectū: cōcurrentibus debitis medijs. s. vt sit dispositio organi: dispositio obiecti. Exēpli grā. Si oculus debet videre Petrū: oportet ꝙ oculus sit sanus ⁊ aer medi⁹ sit a lumie illustratus: ⁊ vidēs sit in cōueniēti distātia positus ⁊ remot⁹. Sic a simili. si aīa debet videre deū ⁊ saluari: oportet vt sit sana ⁊ bn̄ disposita p displicentiā ⁊ cōtritionē peccatoꝝ. Un̄ s. Thō in. i. sen. di. iij. ⁊ i pma par. q. xij. trahit ex. xxij. q. xv. ar. iij. dicit. Id ḃ vt videat de⁹ nāli cognitiō oꝫ mētē purgari a vagabūdiēn sibus ⁊ fantasmatibus. Ad hc autē ꝙ per fidē cernatur oꝫ mē purgari ab erroib⁹ ⁊ naturali⁹ rōnib⁹. Ad hoc vero vt videatr per essentiā: oꝫ mētē purgari a omni culpa ⁊ miseria cordis. os. ⁊ operis. ḃ in fnia vbi. s̄. Sꝫ hc nō pōt fieri nisi per ꝯtritionē: ꝗ sanat aīa: qua infundit lumē gratie: quod ē medium illustrās: qua aīa deo coniungitur. ergo ꝯtritio ē necessaria: dato ꝙ homo sit in pctō mortali. ¶ Tertio idō: obat rōne compassiōis. Dicit ni Petrus de palu. in. iiij. sen. di. xvij. Nō debet dolere de peccat proximi. s. etiam Hoc. in quit sup epistolas Pauli. i. cor. i. Debmus compati ⁊ dolere de malis proximi: ad similitudinem mēbroꝝ. Dum enim patit vnū mēbrū: confluunt ad locum passionis hūor ⁊ sanguis alioꝝ quasi compatientes. Unde Job. xxx. Flebat quōdam super eum: qui afflictuerat ⁊ cōpatiebatur anima me pauperi. Et Apo. i. cor. xij. Si ꝗ patit vnū mēbroꝝ compatiunt alia mēbra. Et Ambrosius de officijs. lxxxvi. di. c. Non sa

tis dicit ſic. Cōpatiamur itaqꝫ alienis calamitatibus: ⁊ neceſſitates aliorum quantum poſſumus iuuemus. hec ille. nunc ſic. Si tenemur cōpati ⁊ dolere de malis proximorum: multo magis tenemur conteri: cōpungi: triſtari: ⁊ affligi pro culpis proprijs. Nā ex ordine charitatis tenemur magis nobis ipſis compati ꝙ̄ alijs. Vñ Ari. ix. ethy. Amicabilia que ſunt ad alterum: veniunt ex amicabilibus que ſunt ad ſeipſum. iuxta illud. Prima charitas incipit a ſeipſa. ergo neceſſaria ē contritio. Propterea deus per Iſa. lvij. c. dicit ſic. Qui fiduciam habēt mei: hereditabunt terrā: ⁊ poſſidebūt mō tē ſanctū meū: ⁊ dicā. Viam facite: p̄bete iter: ⁊ declinate a ſemita. Auferte offendicula de via populi mei. quia hoc dicit dominus. In ſancto habito: ⁊ cum contrito ⁊ humili ſpiritu: vt viuificem ſpūm humilium: ⁊ viuificem cor contritoꝝ. Et Iere. xv. c. Deducāt oculi mei lachrymas p̄ diē ⁊ noctem: ⁊ nō taceāt: qm̄ cōtritiōe magna cō trita eſt virgo: filia populi mei. Et paulopoſt. Cognouim⁹ dn̄e iniquitates noſtras: iniquitates patrum noſtrorum: quia peccauim⁹ tibi. Et paulopoſt. Nōne tu es deus noſter quem expectauimus. Et eiuſdem. xxiij. Contritum eſt cor meum in medio mei. Contremuerūt oīa oſſa mea. Unde Bernar. in ſuis ſententijs ait. Sine contritione peccati: ſine dolore culpe: ſine diſplicētia iniq̄tatis: ⁊ ſine amaritudine vite preterite nunquā acquiritur celeſtis vita: nec remiſſio peccatorum. h ille. Et licet multa ſint exempla: neceſſitatem contritionis inſinuantia: tamen vnuꝫ tm̄ adduco. Refert Ceſarius ꝙ quidam iuuenis canonicus pariſienſis incontinenter ⁊ delicate viuēs: ⁊ multis implicatus peccatis: infirmatus grauiter cōfeſſionem fecit. peccata exterius defleuit: emendationem promiſit: viaticum recepit ⁊ inunctus obijt. In ſepultura pō poſa: ipſe etiam aer famulari videbatur. Poſt paucos autem dies cuidam familiari ſuo apparens ⁊ ſe damnatum aſſerens ſubiunxit. Licet confeſſus fuerim ⁊ communicauerim ⁊ penitentiam promiſerim: vnum tm̄ omiſi ſine quo cetera nihil ꝓſunt. Cui familiaris ait. Quid illud fuit? At damnatus iuuenis dixit. Uera contritio ad peccati remiſſioneꝫ neceſſaria mihi defuit. Et pp̄ hoc ad īfernū ſuꝫ ꝑpetuo deputat⁹. Ex his appꝫ cō tritionē: ois fore neceſſariā. Itaqꝫ nemo ſeipm̄ fallat. Nunquam de

peccato veniã aliquis poterit cõ
ſequi ſine ɔtritione. Nunq̃ deũ
placare: nunq̃ infernũ euadere.
Nunq̃ deniq̃ poterit felicitatẽ
adipiſci. hec de ſecũda parte prin
cipali.

TErtio principaliter
debemus conſide
rare contritiõis in
ducibilitatem: tria
ſunt que inducunt
peccatorem ad contritionem.

¶ Prima ĩductio dicitur lex na-
turalis.

¶ Secunda dicit̃ lex ſpiritualis.

¶ Tertia dicit̃ lex exemplaris.

¶ Primo lex naturalis inducit
peccatores ad ɔtritionẽ. Lumine
enim rationis naturalis: quilibet
tenetur honorare deum: vt patet
per Phm̃ in libro de bona fortu
na. Peccator vero dum mortali-
ter peccauit deum offendit deum
ɔtra ſe prouocauit ⁊ inhonorauit:
xp̃m redẽptorem contẽpſit legẽ
eius ſpreuit: meritis paſſiõis xp̃i
⁊ ſanctorum ſe priuauit: angelos con
turbauit: celũ ſibi obſerauit: dia-
bolum letificauit: eũ ſibi prefecit:
ſuo dominio ſe ſubiugauit: ſe infe-
ris ſociauit: grãm ſpũſſancti amiſit
eius dona neglexit: ad mortẽ eter-
nam ſemetipſum condẽnauit. Sz
lege naturali inducitur: vt quilibꝫ
inhonorans deum: amittens vir-
tutem: ⁊ perdens ſummũ bonũ.
doleat ⁊ anxietur: ſtudeatq̃ ipſũ
deum placare. Et hoc fit mediãte
contritione ⁊ penitẽtia. Sed ſi de
omnibus contritus fuerit: ⁊ diſpli
centiam: dolorẽ: atq̃ triſticiam ha
buerit: procul dubio deus ꝓpitius
ſibi erit: ⁊ placatũ ſeipſi peccatori
exhibebit. Hoc ſenſit Phs ĩ lib.
de regimine principũ lib. iij. c. i. in
fi. Ad alexandrũ magnum. ſic in-
quiẽs. Poſſunt ſiquidẽ homines
diuinam clemẽtiã: deprecatõibus:
precibus: deuotõibus: ieiunijs: ſa-
crificijs: elemoſinis ⁊ multis alijs
bonis. de ɔmiſſis veniam petere:
implorantes: ⁊ de reatibus peni-
tentes. Et tunc veriſimile ẽ q̃ de⁹
oĩpotens auertat ab eis q̃d trepi
dant ⁊ formidant. hec ille. Et de
hoc exemplũ notabile habetur in
libro de ꝓprietatibus rerum vbi
dicitur. Q̃d eſt quedam auis que
vocatur auis paradiſi: ob inſignẽ
ſui pulchritudinẽ: cuius pẽne ſunt
mirabiles adeo vt nullus eis co-
lor deſit: vox adeo dulcis: vt ĩ ho
mine gaudium ⁊ deuotionẽ exci-
tet. Hec auis captiuata: irreme-
diabiliter plangit ⁊ gemit: nec an-
tea ceſſat: q̃z libertati donet̃. Sic
anima omnis dum eſt in gratia
eſt auis paradiſi pulcherrima: q̃ ſi
capitur a demone laqueo peccati
ſm̃ illu ps. cxxxix. Abſconderũt

ſuperbi laqueum mihi. debet pli gere: plorare ⁊ dolere per contritionem ⁊ cõpunctionẽ cordis quouſq; a tot ſceleribus a deo liberetur. ¶ Secũdum inducens peccatorem ad veram ⁊ perfectam contritionem eſt lex diuinalis. Multipliciter nãq; lex diuina ad hoc inducit: ſed permaxime vt omittã reliqua: adduco illud in medium: quod habetur Iſa. xiiij. c. Subter te ſternet̃ tinea: ⁊ operimentũ tuum erunt vermes. Hoc peccatores cõuertit: peccatores illumiat: peccatores ſaluat. Hoc peccatores ad dei famulatũ trahit ⁊ allicit. Legitur enim in vita fratrum predicatorum: aduenisse Bononiam quendam ſcholarem delicatũ ac vltra montanũ. Quẽ ſupprior ſancti dñici eius compatriota iuit viſitatũ. At ſcolaris fecit pactũ: ne ſupprior de diuinis loq̃ret̃. Erat enim in camera põpatice preparata. Habita igit̃ ſimul fabulatione de multis: recedẽs tandẽ ſupprior: dixit ſcholari. Scitis quid ſcriptuʒ eſt: de his qui volunt in hoc mundo gaudere: ⁊ inter tot vana ⁊ varias delitias vitã ducere. Rñdit. Quid: Tunc ſupprior: Iſa. xiiij. c. dicit. Subter te ſternetur tinea ⁊ operimentũ tuum erunt vermes ⁊ hoc dicto receſſit. Quod q̃dem verbum mẽti iuuenis illius adeo fuit impreſſum: vt tota nocte nunq̃ potuerit quieſcere. Verrebat ſe in lecto: memorans lectũ inferni ⁊ dicens. Subter te ſternetur tinea: ⁊ operimentũ tuum erunt vermes. Mane facto cõpũctus ⁊ inſpiratus: mundũ reliquit: ⁊ noſtrã religionem ingreſſus eſt. ¶ Tertiuʒ inducens ad contritionem eſt lex exemplaris. Affirmant phi naturales: auẽ quandã eſſe que vocat̃ Arpia: habens faciẽ quaſi hominis. acies quideʒ multũ crudelis ⁊ ferox: adeo vt aliquando fame ſtimulante: hoĩeʒ inuadat ⁊ occidat: deinde ſitiẽs: volat ad aquã vt bibat: vbi faciẽ ſuã videns: ⁊ ſimileʒ ſui: nup occidiſſe recolẽs: tãto dolore afficit̃: q̄ exinde q̃nq; moriatur. Nõ pigeat o duriſſime peccator ab irrationalib⁹ diſcere. In te relucet ymago diuina iuxta illud. ps. iiij. Signatuʒ ẽ ſup nos lumen vultus tui dñe. Sed tãta libidine in peccatũ irruiſti: q̄ animaʒ pulcherrimã: ymaginẽ: ⁊ ſplẽdorem gr̃e occidiſti. Leua igit̃ alas ⁊ ad aq̃s ↄtritiõis euola. Recole ſcelera tua: plange amariſſime ita q̄ in te moriat̃ peccatuʒ: ⁊ nunq̃ deinceps redeas ad illud. Sic faciebat ille rex Dauid. ps. vi. d. Laboraui in gemitu meo p ſingulas noctes lectuʒ meũ: lachrymis meis ſtratũ meuʒ rigabo. Draco

etiã vt dicũt naturales abſcondit caput: reliquũ corp⁹ piculo exponẽs. Sz elephas inueniẽs draconẽ ĩ ſemitio caput ei⁹ cũ plãta cõterit. Et tũc draco maximũ plãctũ facit. Plãgat pctõr: q: ĩ eo caput ſuũ xpz: elephas diab⁹ p pctm̃ occidit. Strutio q̃z oua ſua ĩ calido puluere relinqt: vt puluis ea foueat. Sz rediẽs ⁊ a beſtijs oculcata reperiẽs: magnũ facit vlulatũ: fleat ⁊ vlulet peccator: q: oua ſua .i. merita a beſtialib⁹ paſſionib⁹ ⁊ ↄcupiſcẽtijs ↄculcata ſũt. De his dr̃ Michee. i. Faciã plãctũ velut draconũ: ⁊ luctũ velut ſtructionũ. Doleat inſup ⁊ lugeat peccator: exẽplo pie matris: cui⁹ vnigenit⁹ mortu⁹ ante oculos ei⁹ iacet. Interemit p pctm̃ vnigenitã aiam: que vite celeſtis heres erat futura. Hinc propha. Jer. vi. dicebat Luctum vnigeniti fac tibi: plãctũ amarũ. Sic fecit Petrus: q̃ egreſſus foras fleuit amarẽ. Mat. xxvi. Sic vt ad exẽpla moderna trãſeamus: fecit ſcolaris quidã pariſieñ. vt recitat Ceſarius. Hic enormia habuit peccata: adeo vt pre verecũdia nollet ↄfiteri. Tandẽ ↄtritiõe verecũdiã ſupante: cũ priori. ſ. victoris: vellet cõfiteri: tanta fuit ĩ corde eius cõpunctio: tot ĩ eius pectore ſuſpiria: ſingultus in gutture in oculis lachryme: vt vox deficeret: nec aliqd proferre poſſet. Dicẽte ergo ei priore: vade ⁊ ſcribe peccata tua. Scripſit ⁊ rediit: nec ſicut prius voce ↄfiteri valẽs: ſcriptũ tradidit: prior legit. Que tam grauia erãt: vt ad habẽdũ ↄſiliũ de licẽtia eius cũ cedula abbatẽ adiret. Sz abbas cũ cedulã vellet legere: in ea nihil reperit ſcriptũ. Qđ videns prior ſtupefact⁹ dixit abbati. Sciatis pro certo illũ iuuenẽ in hac cedula peccata ſcripſiſſe ⁊ me ea legiſſe. Sed vt video miſericors deus: tantã ei⁹ contritiõẽ reſpiciens peccata oĩa dimiſit. Quod prior ⁊ abbas iuueni idẽ affirmauerunt: qui cũ magno gaudio receſſit ab eis. Doleas igitur ⁊ tu peccator: tantarũq; offenſarũ penitere nõ renuas. Cõſidera oculo mentali: quid comiſiſti in deũ tuũ. Audi deuotũ Ber. Debet ſiquidẽ dolor noſter eſſe acer: q: offendim⁹ deũ creatorẽ: acrior: q: offendim⁹ patrẽ noſtrũ ſpirituale: qui nos paſcit multipliciter. Acerrim⁹: q: offendim⁹ redẽptorẽ: qui nos redemit a crudelitate demonũ: a vinculis peccatorum: ab acerbitate tormẽtorum. Hec ille. Jam ſurgat miſer hõ: ⁊ experſfactus ſuorũ criminũ ⁊ ſcelerũ immanitatem defleat. Jã voluptates ponat. Jam ſenſualitatibus ⁊ ↄcupiſcẽtijs renũcie: ridua

tur ſacco ⁊ cilicio. Caput cinere opiat: corp⁹ deniq3 totū caſtiget: ⁊ penitētiū hoiū veſtigia imitet. Exeat deniq3 ex illecebroſa vita: vt ſalutarē ɔcipiat ⁊ piat cōpūctionē. Ait.n. Chriſo. libro ď cōpū. Sicut ipoſſibile ē vt ignis iflamet in aq̄: ita ipoſſibile ē cōpūctionē cordis vigē in delitijs. Cōtraria.n.h ſibiīuicē ſūt ⁊ perēptoria. Illa.n.ē mat̄ flet⁹: h mr riſus. illa cor aſtringit: iſta diſſoluit. illa aīe alas imittit: ⁊ volare ad deū fac̄. h.n. plūbi pōdus īponit: ⁊ ī īfernū ōmergit. h ille. Ad fletū igit̄ o pctōres. ad genitum. ad lachrymas. Clamat Iſa. xxij. Uocauit dn̄s de⁹ exercituū: i die illa ad fletū: ⁊ ad plāctū: ⁊ ad caluiciū: ⁊ ad cingulū ſacci. h ſ. pgrā3 ⁊ in celo p gloriā. Amen.

¶ Dn̄ica q̄rta q̄dragesime. De cōfeſſione. Sermo. xxxij.

Sequebat̄ eū multitudo magna. Jo. vi. Maxima multitudo peccatorum ɔſiderantiū grauitatem ⁊ īmanitatē ſcelez ſuoꝝ pp ſermones quos preteritis audiere diebus: ducti ad verā diſplicentiam ⁊ ɔtritōem. hoc deuotos iam poteſ ſequi iā diſponūt dn̄m ieſu3 ſacra interueniēte ɔfeſſione q̄ abſoluunt̄ ab oib⁹ peccatis: q antea ligati tenebant̄: per poteſtatē xp̄i ſacerdotibus ɔceſſam: ⁊ reddunt̄ idonei ad xp̄i ſacr̄m tpe paſce ſuſcipiēdū. Inqt.n. Leo papa ď pe. d.i.c. multiplex miſcōia dei. Mediator dei ⁊ hoīum: hō dn̄s ieſus xp̄s. hāc ꝑpoſitis eccleſie tradidit ptātē: vt ɔfitētib⁹ pnīe ſatiſfactionē darēt: ⁊ eadē ſalubri ſatiſfactiōe purgatos: ad cōionē ſacroꝝ p ianuā recōciliatōis admitterent. h ille. Tali ḡ mō h maxīa turba peccatoꝝ: ſeqt̄ dn̄3 ieſum: vt dicit thema. in hodierno euā. In q̄ tria documēta hēm⁹. ¶ Primū documtū: ꝙ qs d3 eſſe regulat⁹ in oībus ſuis ſenſib⁹: ⁊ maxie ī oculis: non eleuādo illos ad curioſitates: ⁊ vanitates. Exēplo ſaluatoris: q nūꝗ̄ legit̄ oculos leuaſſe: quin aliqđ ſignū admirabile fecerit. Hoc patet prima pte euāgelij. ibi. Cū ſubleuaſſet oculos ieſus. ⁊c. ¶ Scđ3 documētū ē: ꝙ quicq3 vult ſaciari celeſti pane p̄dicatōis ſetē: neceſſe ē ip3 ſedere ſup fenū. i. calcare vniuerſas pūtis vite vanitates ⁊ ſubpeditare vniuerſas mūdanas affectōes. Hoc tangit̄ ibi. Erat aūt fenū mltū i loco. ¶ Tertiū documētū ē: ꝙ illi q̄ deuote ɔfitent̄: ⁊ dn̄3 ieſu3 ſequunt̄: ɔſolatōes ſpūales recipiūt que ſunt p cophinos duodecim figurate. De qbus habet̄. iij. p. euā. de hac ḡ ɔfeſſiōe p̄dicatur⁹. iij. pncipalia. ɔſiđrabi⁹.

¶ Primo ꝯfeſſionis neceſſitatē.
¶ Scḋo ꝯfeſſiōis tarditatem.
¶ Tertio ꝯfeſſiōis ꝑparabilitatē.
¶ Primo cōſiderare debemus confeſſionis neceſſitatē. Dubiuꝫ ꝓponitur querendū vtrū ꝯfeſſio ſacramentalis ſit neceſſaria. Hoc queſitum ⁊ hanc difficultatem ſoluit. ſ. Doc. in .iiij. ſen. d. xvij. q. iij. di. Confeſſio ſacramentalis q̄ fit ſacerdoti claues habenti: eſt oīno neceſſaria ad ſalutē eternā Concordat cum eo. d. Petrus de pal. ⁊ Ricar. de media villa in. iiij. d. vt. ſ. Qḋ triplici lege ꝓbaꝫ.
¶ Primo lege naturali.
¶ Scḋo lege humanali.
¶ Tertio lege euangelicali.
¶ Primo probatur lege naturali cōfeſſioneꝫ eſſe neceſſariā. Ubi aduertendū eſt: ꝙ naturale dicit duobus modis. Uno modo dicit naturale: qḋ natura dictat ſimpliciter. Et ſic confeſſio: non eſt de iure naturali: q: ius naturale ē ideꝫ apud omnes. Confeſſio aūt ſacramentalis: nō eſt eadem apud oēs: quia confeſſio fit ei qui habet claues: que quidem claues non ſunt de inſtitutiōe iuris naturalis. ergo nec ꝯfeſſio ſacramentalis. Secundo modo dicitur aliquid naturale qḋ ei a ſuo creatore imponiꝫ. Et ſic oē illud qḋ in lege vel in euangelio ꝯtinetur dicit ius naturale iuxta illud Iſidori. Ius naturale eſt qḋ in lege ⁊ in euangelio ꝯtinetur: vt in decretis. d. i. in principio eo ꝙ deus ꝑcipit illud. vnde ex eo cōfeſſio dicitur eſſe de iure naturali. q: vt dicit Ricardus. deus ꝑcipit eam implicite in figura. cuꝫ dixit lepꝛoſo mundato. Uade oſtē de te ſacerdoti. Mat. viij. Et etiā ſine figura. in hoc ꝙ non tm̄ poteſtatem iudicandi in foꝛo exterioꝛi dedit diſcipulis accipiēdā ab alijs mediante Petro cui eam ꝓmiſit ante paſſionē cū ſibi dixit illud qḋ ſcriptū eſt. Mat. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et poſt reſurrectionē: cum dixit. Paſce oues meas. Io. xxi. Sed etiā dedit poteſtatem iudicandi in foꝛo ꝯſcientie. nō tantū apoſtolis: quoꝝ ſunt epi ſucceſſoꝛes: ſed etiā alijs diſcipulis: quoꝝ ſunt ſucceſſoꝛes inferiores ſacerdotes. Et illis poteſtateꝫ oībus īmediate dedit per ſeipm̄ cū poſt reſurrectiōem dixit eis. Accipite ſpm̄ ſanctum: quoꝝ remiſeritis peccata remittunꝫ eis: ⁊ quorum retinueritis retenta ſunt. Io. xx. Hoc Ricar. i. iiij. Et ſic eſt cōſonū nature rōnali ſeruare eā. Et hoc mōꝯfeſſio eſt de iure naturali. Qḋ tꝛiplicit er declaraꝫ.
¶ Primo rōne directionis.
¶ Scḋo rōne ꝓductionis.
¶ Tercio rōne ſanationis.

¶ Primo dico ꝙ ꝯfeſſio eſt ne-
ceſſaria de iure naturali rōne dire
ctiōis. Lex.n. naturalis dirigit ho
minē ad ea que ſunt de neceſſita-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] pareamus. Jte
lex naturalis dirigit hoiem: vt ꝗlī
bet vitā ꝓpriā conſeruet ⁊ mortē
fugiat. Phs i. ij. de aīa. vnūqdqꝫ
deſiderat aſſimilari diuino ⁊ icor
ruptibili. Inſuper lex naturalis di
rigit: vt quilibet ſit liber ⁊ nō huꝰ
Eſopus. Non bene ꝓ toto liber-
tas vendit auro. Tulius in tertia
Philippica. Ad libertatem nati
ſumus: teneamus libertatem aut
moriamur. Et Phs in. vi. Poli.
Opꝰ libertatis eſt viuere vt vult.
Peccator aūt mortaliter peccans
facit ꝯtra legē nature: q: nō hono
rat deū ſuū creatorē: ⁊ nō obedit
ei. Ideo deus eū odit. Eccl. xij. Al
tiſſimus odio habet peccatores.
Facit cōtra legē nature: q: occidit
aīam ſuā auferendo ſibi vitam q̄
ſpūaliter viuit. Ezech. xviij. Aīa
que peccauerit ipſa morief. Facit
ꝯtra legem nature: q: ſuus diabo
li efficitur. Qui.n. facit peccatum
ſuus eſt peccati. Jo. viij. Tūc ſic.
Jlle actus quo hō ſubdit deo: ipſū
honorando: ⁊ ei obediēdo: ⁊ quo
viuificat: ⁊ quo liber efficit: eſt de
lege nature: quia illud eſt opus ſeu
actus virtutis. Actꝰ aūt virtutꝫ eſt
a lege naturali vt declarat S. doc.
[illegible] Et in. iij ſen. Sꝫ cō
feſſio eſt actus virtutis quo [illegible]
ſubdit [illegible] quo
liber efficit. [illegible] Doc. l. iiij ſen.
Et Petrus de taran. [illegible] Confite
ri veritatē: qñ. vbi: qñ ⁊ cui oꝫ:
eſt actus virtutis: ⁊ per ꝯñs de le
ge nature. Et ꝓpterea Phs in. ij.
Rheto. dicit. A teſtificatōe ꝟitaꝫ
nunꝙ eſt ceſſandū. Vñ Jſido. in
primo libro. ſoliloquiorum dicit. Con
feſſio viuificat. Confeſſio peccati
veniā donat: ois ſpes in ꝯfeſſiōe
ꝯſiſtit. Jn ꝯfeſſiōe locus miſcōie ē
Certiſſime igif crede: nullo mo-
do heſites: nullatenus de miſicor
dia dei deſperes: habeto fiduciā:
habeto ſpem i ꝯfeſſione. Nō de
ſperes ſalutē: ſi ad meliora ꝯuerte
ris. hec ille. Ergo ꝯfeſſio eſt de le
ge naturali. ſ. ſbm ꝙ a ſuo creatore
imponif. ¶ Scđo ꝓbaf rōne ꝓ-
ductionis Phs libro de ꝓprieta
tibus rerū dicit. Duabꝰ cauſis vel
pluribus neceſſario ꝯcurrentibꝰ
ad alicuius ꝓductiōem effectus de
ficiente vna deficit ⁊ effectus. Ex
emplū. Ad generatōem filij ꝯcur
runt quattuor cauſe. ſ. pr̄ generās
mater ꝯcipiēs: ſol vtrāqꝫ ſubſtan
tiā coagulās: deus qui alijs ꝟiutē

generãdĩ tribuit. Si vna istarum causarũ deficit: deerit ⁊ generatio. Hoc supposito. Certũ ẽ sʒ theo. ⁊ marie. s. Tho. in. iiij. sen. d. xvij. q̃ ad remissióeʒ peccatorũ: q̃tuor: ꝯcurrũt cause. Prima est cã efficiens: ⁊ hꝯ est solus deus. Luc. v. Quis põt remittere peccata nisi solus deus? Nã solius dei ẽ creare grãm: qua peccata dimittũtur. Secũda est cã meritoria. Et hꝯ est xp̃s. Per mortẽ. n. suã meruit vt culpa nob̃ remittat̃. Apo. i. Lauit nos a peccatis nr̃is ĩ sanguĩe suo. Tertia est cã instrumẽtalis. i. sacerdos: qui absoluit ex impio christi: ⁊ peccata dimittit Matth. xviij. Quarta est cã subiectiua. i. petõr: qui ex humilitate dʒ se subicere vicario xp̃i. i. sacerdoti: ⁊ ei sua reuelare peccata. Si ergo aliqua istarũ cãrũ deficit: ñ remittit̃ pctm̃. ergo ꝯfessio necessaria est ad salutem. ¶ Tertio idẽ ꝓbat̃ rõe sanatõis. Nã videm⁹ sm̃ nãm: q̃ nulla infirmitas põt medelã recipe: si medico occultet̃. Et iõ oportet medicũ videre signa infirmitatꝫ: vt manifesta eĩ infirmitate: facilius ⁊ cõmodius: remediũ adhibeat. sic ⁊ vulnus nõ põt curari: nisi medico patefactũ: Hoc dixit phya Boe. egroto: vt habet̃ in primo. de⁹ so. Phyca. Si operã medicãtis expectas: oportet vt vuln⁹ detegas. Ecce iq̃ q̃ lex naturalis dictat: vt medꝯ õñdas tuã corpalẽ ĩfirmitatẽ. i hꝯ ꝓ infirmitate corpali a fortiori ĩfirmitate aĩe. Ex quo igit̃ es t peccatis mortalib⁹ vulneratuoge ad medicũ. i. ad sacerdotẽ. oĩẽs tuas mortales plagas q̃bus a tota vulnerata es: ⁊ dic. Pr vi: caput meũ vulneratuꝫ de le mtal ferite. de la superbia ambitõ. ꝑsũptõis. ⁊ arrogãtie. Vide ꝯ oculos vulneratos curiositate. ires plenas delectatione vana. ⁊ soni iochi e canti. Liguã detractõne. murmuratõe. loquacitate. bl̃phemijs. maledictõib⁹. mẽdacijs. piurijs. O quot vulnera. O cot plage ⁊ langores sunt in ista ꝫua. Vide plagas gule. q: nõ q̃dragesima. nõ ieiunia eccl̃ie. nõ sexferia. Nõ tẽpantia nõ pcitas est me. Ecce corpus meũ totũ dedi ocio. luxurie. lasciuijs. ⁊ delectõibus. Vide cor meũ plenũ susõib⁹. iudicijs temerarijs. malis ꝯgitationibus. adeo vt vix aut raro possim cogitare bonum de alico. Vide manus infirmas in pcudo mõ illũ mõ istũ: in auferẽdaliena i retinẽdo. Vide pr̃ vulnertos pedes. velociter currẽdo ꝗ malũ in sociãdo alios ad malũ. Dater ⁊ medice spũalis. ꝓ dio cõnosce ⁊ subtiliter respice: q: a pta pedis vsqꝫ ad summuꝫ

capitis non eſt in me ſanitas. ſecundum illud Iſa. i. c. Ergo confitere ⁊ dic illud ps. Sana animã meam quia peccaui tibi. Et Iere. xvij. Sana me domine ⁊ ſanabor: ſaluum me fac: ⁊ ſaluus ero. Unde Auguſtinus. diffiniens confeſſionem. Et .ſ. Tho. ĩ. di. xvij. dicit. Confeſſio eſt per quã morbus latens: ſpe venie aperitur. Et Gregorius. Confeſſio eſt peccatorum detectio ⁊ eruptio vulneris. Et Ray. dicit. Confeſſio eſt legitima coram ſacerdote peccati declaratio. Audi Augu. lib: o. l. Homel. Homelia. xij. Sanat te deus. Cõfitere tñ vulnus tuũ. Iaces ſub manibus medici patiẽter implora auxiliũ. fouet. torquet. ſecat equanimiť tolera. Noli attẽdere niſi vt ſaneris. Sanaberis autẽ ſi oñdas medico: nõ qr ille nõ videt ſi tu ei abſcondas. ſed qr ipſa confeſſio mediũ ſanitatis eſt. hec ille. Ergo cõfitere. ¶ Scdo declarať ꝯfeſſionẽ eſſe neceſſariã lege canonicali ſiue humanali. Sctã mr̃ eccleſia in cõcilio generali ſub Innocentio. iij. Inſtituit ⁊ ꝑcepit: vt quilibet ſacramentaliter ꝯfiteatur vt in. c. Omnis vtriuſqꝫ ſexus. de penitentijs ⁊ remiſ. vbi ſic dicit. Oĩs vtriuſqꝫ ſexus fidelis: poſtq̃ꝫ ad annos diſcretionis peruenerit oĩa ſua peccata ſaltẽ ſemel in ãno fideliter ꝯfiteatur ꝓprio ſacerdoti. ⁊ iniunctã ſibi pniam proprijs viribus ſtudeat adimplere: ſuſcipiens reuerenter ad minus in paſchate eucbariſtie ſacr̃m: niſi forte de proprij ſacerdotis conſilio. ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab eius perceptione duxerit abſtinendum. Alioquin ⁊ viuens ab ingreſſu eccleſie arceať: ⁊ moriens eccleſiaſtica careat ſepultura. hec ibi. Hanc autem annuam confeſſionẽ eccleſia ſtatuit: triplici ratione vt dicit. ſ. Boc. in. iiij. ſenten. tum vt quilibet ſe peccatorem cognoſceret: quia omnes peccauerunt: ⁊ egent gratia dei: tum vt cum maiori reuerentia ad eucbareſtiam accedat: tum vt eccleſiarum rectoribus: ſui innoteſcant: ne lupus inter gregem lateat. Anni vero diſcretiõis ſunt illi anni: in quibus poteſt homo peccare mortaliter vt plurimum. Et hoc eſt cum eſt doli capax: quia tunc poteſt peccare. Qđ ſecundum glo. eſt in ſeptennio. Extra de delictis puerorum capitulo primo. Et alius: vt habetur de pe. d. i. Iudicet ſeipſum homo: voluntate dum poteſt: ⁊ mores conuertat in melius. ne cum ipſe iam non poterit: preter voluntatem a domino iudicetur. Et cum in ſe protulerit ſeueriſ

ſime medicine:ſʒ tñ vtiliſſime ſen tentiã. Ueniat ad añtiſtites:p quos illi claues in eccleſia miniſtrãtur: tanq̃ʒ bonus iam incipiẽs eſſe fili us maternoꝶ mẽbꝛoꝶ: h ibi. Ite rũ. Aug. in lib. de pe. d. i. ait. Quẽ penitet: oĩno peniteat: ⁊ dolorẽ la chꝛymis oſtend. ut. Rẽpſentet vi tam ſuã deo: per ſacerdotes ꝑue niat iudiciũ dei per ꝯfeſſionẽ. pre cepit enĩʒ dñs mundandis: vt oſ̃ derent oꝛa ſacerdotibus. docens coꝛpoꝛali penitentia ꝯfitenda eſſe peccata: nõ ꝑ nunciũ: nõ ꝑ ſcriptuꝫ mãifeſtãda. hec ibi. Et de pe. di. i. Uoluiſſent. paplo. ex his. Itaq̃ʒ apparet q̓ ſine cõfeſſione oꝛis ⁊ ſatiſfactiõe opis: petm̃ nõ remitti tur. Et Amb. libꝛo de padiſo. de pe. di. i. Nõ põt quiſq̃ʒ iuſtificari a peccato: niſi fuerit petm̃ ante cõ feſſus. Item. Jo. laureñ. Jteꝝ de pe. di. i. Nõ põt quis gratiam dei celeſtis accipe: niſi ꝑurgatus fue rit ab omni ſoꝛde peccati per pnĩe cõfeſſionẽ: ꝑ donum baptiſmi ſa lutaris. Et ibidẽ. c. Taciturnitas. Nec ergo vbi ẽ taciturnitas con feſſiõis venia ſperãda ẽ criminis hec ille. Obtẽperet igr̃ vnuſq̃ſq̃ʒ huic eccl'aſtico p̃cepto: ⁊ peccata ſua humiliter confiteaꝛ̃ q̓ mitiꝰ agiꝛ̃ cũ cõfitẽte q̃ʒ cũ cõuicto: vt pꝫ. ff. de fur. l. Quia eamẽte. Et i epl'a iter claras. C. de ſum. tri. vbi dr̃. Eccl'a nunq̃ʒ claudit gremium re deũti. Et i. c. Penũ. de regu. iur. lib. vi. ff. de adul. l. i. ⁊ l. Si adulte riũ. ⁊. ff. de ſuis fagitiuis. l. i. pa plo. i. ⁊. ff. de aliena. iudicij muta di cã facti. l. Et h edicto. paplo. penul. ⁊. ff. de pu. l. i. paplo. Qd̃ ſi fecerit. Bartholus facit diſtin ctionẽ i. l. Qui ea mẽte. ff. de fur. q̓ aut loquimur i foꝛo diuino: aut humano: ⁊ in vtroq̃ʒ foꝛo: cũ cõfi tente mitius agiꝛ̃. Hoc idẽ pꝫ in d̓cretꝭ. d. xxiiij. c. finali. d. l. c. Pꝛeſ byteꝝ. d̓ quo nos fraternitas tua latoꝛis pſ̃entiũ legatiõe cõſuluit: multa rõe in ſacro oꝛdine: poſt la pſum aut ꝑmanere: aut reuocari poſſe cognoſcat: circa quẽ tñ mi tius agendũ ẽ: q̓ cõmiſſiꝫ facinꝰ. facili dr̃ ꝯfeſſione cõfeſſus. h ibi. ij. q. i. c. Non dicatis. Et infra. Quicunq̃ʒ in tm̃ ꝓgreſſus fuerit malum: vt occulte litteras ab ali quo vel q̃libet munus accepit. ſi hoc vltimo cõfiteꝛ̃: pcaꝛ̃ illi ⁊ oꝛeꝛ̃ ꝓ eo. Si aũt dcpꝛehendiꝛ̃ ⁊ cõuin ciꝛ̃: ſm arbitriũ epi vl̃ pꝛeſbyteri vel pꝛepoſiti grauius emẽdetur. hec ibi. ij. q. i. In primis. xxvij. q. i. Uirginẽ. in Glo. i. xxviij. q. i. Iaꝫ nũc. Extra. de ſymonia. c. De h. De electiõe. c. Innotuit. Hac igiꝛ̃ lege canonica pꝫ neceſſitas ꝯfeſ ſionis. ¶ Tertio ꝓbaꝛ̃ cõfeſſiõis neceſſitas lege euangelicali. Pꝛo

cuius itelligētia: nota ſilitudinem. Si qs vellet igredi domū vel pa latium: cuius oſtiū eſſet clauſuꝫ de beret recurrere ad oſtiariū: q hꝫ claues vt ſibi apiat: ⁊ ſic ingredi poſſet. Sic in ꝓpoſito: manifeſtū eſt. n. ꝙ per pctm̄ mortale: claudit peccatori oſtiū padiſi. vñ pōt dice re peccator illd̓. Iere. xxxvi. Ego clauſus ſum: nec valeo ingredi do mū dñi Si igit̄ peccator vult in trare in vitam eternā: oꝫ vt recur rat ad eos q habent claues cuiuſ modi ſunt ſacerdotes: quib⁹ dñs dixit. Math. xvi. ⁊. xviij. Que cūqꝫ ligaueritis ſup terrā erūt li gata ⁊ in celis. Et quecūqꝫ ſolueri tis in terrā: erunt ſoluta ⁊ in celo. Et Io. xx. Quoꝝ remiſeritis pec cata remittunt̄ eis. Et quoꝝ reti nueritis retenta ſunt. Has aūt cla ues principaliter dñs tradidit pe tro. di. Mat. xvi. Et dabo claues regni celoꝝ. Et di. xxij. c. Sacro ſancta. ipſi. n. ſacerdotes Petri ⁊ aplo͛ꝝ ſucceſſores: ſunt iudices ⁊ vicarij xpi in terra. hñtes ptātem ligādi ⁊ ſoluendi. Nam cui ꝯcedi tur ꝑncipal̄r ꝯcedit̄ acceſſoriū: vt de electiōe. c. Venerabilē. Et d̓ fide inſtro͛ꝝ. c. Inter dilectos. Et de ꝯſtitutionibus. c. Nam concu piſcentiaꝫ. Et de foro cōpetenti. c. Si diligēti. Chriſtus glorioſus cō ceſſit ⁊ dedit poteſtatē ſacerdoti bus abſoluendi ⁊ ligādi peccato res: vt pꝫ. ſ. Ergo ꝯceſſit eis ⁊ ac ceſſoriū qd̓. ſ. eſt cognoſcere: ſcire: ⁊ itelligere peccata: ſꝫ peccata ſciri nō pñt in foro ꝯſcie: niſi reuelent̄ ꝑ ꝯfeſſionē: vt pꝫ. de ſymonia. c. Sicut. Ex lris. ⁊. c. Tua nos. Et d̓ ſnia. exco. c. ij. Et. xxxij. d. Erube ſcāt. Et. xxxij. q. v. c. xpiana. xxxvi. q. i. c. Si oia. Propterea ait xps. Mat. viij. Et Luc. xvij. Ite oſtē dite vos ſacerdotibus. Nota ite. ꝯ illos qui ſani ſunt ⁊ poſſunt ad eccleſiā ire. Alij expectāt qn̄ infir mant̄ ⁊ tunc volūt ꝯfiteri: ſed dia bolus apponit aliud ipedimētū: ꝓpter qd̓ ꝯfiteri nō poſſunt. Se cundo dr̄ oſtēdite: ꝯ illos q̇ dicūt. pater īterrogetis me. Nō recor dor ego d̓ peccatis meis: nā d̓ pec catis dicim vel ꝑximi bene recor dant̄. Quidā aūt ſunt ita diſpoſiti ꝙ niſi iterrogent̄ de peccatis nō dicūt. Tales nullomodo veniā cō ſequi poſſunt: dꝫ ergo peccator totum cor ſuū in ꝯfeſſione aperi re iuxta illud. Tre. ij. Effunde: ſi cut aquā cor tuū āte ꝯſpectū dñi. Nota ſicut aquā. peccata. n. que latēt i corde: totaliter deberēt dici: ſicut aq̄ totaliter effūdit̄ de vaſe: ita ꝙ nec colori. nec ſapori. nec odori. nec aliqd̓ veſtigium rema net in vaſe de aqua. Tertio dicit vos: nō accuſando alios: ſicut fe

cerunt Adã ⁊ Eua. Quarto dicit. ſacerdotibus. Alijs nãqȝ non ſunt pceſſe claues. vñ nõ poſſunt abſoluere niſi ſacerdotes: etiãſi eſſet. Jo. baptiſta. vel vgo maria. Pergat igit peccator ⁊ ↄfiteatur ſacerdoti habẽti claues paradiſi ⁊ eius ſubijciat ptãti: inuocans auctoritatem clauium ſuaȝ ⁊ dicẽs. Apite mihi portas iuſticie ⁊ igreſſus in eas cõfitebor dño: h porta dñi iuſti itrabunt in eã. ps. cxij. vñ Ambro. Cõfeſſio a morte animã liberat. Cõfeſſio ſpẽ ſalutȝ tribuit: qꝛ nõ meret̃ iuſtificari qui in vita ſua peccatũ nõ vult ↄfiteri. h ille. Ecce igitur neceſſitas ↄfeſſionis. triplici lege declarata: hãc qui nõ obſuat. ſi põt: pculdubio dãnabitur. Qd multis exẽplis oñdo. Legit de quodã merchatore vſurario. q̃ cũ veniſſet ad mortẽ ⁊ moneret̃ ad cõfeſſioneȝ: ⁊ ille audire renueret: q̃dã ex aſtantib⁹ dixit ei. Scias te eẽ. dãnãdum ſi nolueris ↄfiteri ⁊ reſtituere alienũȝ. At illuȝ ferunt hoc tm̃ dixiſſe. Ego pbabo ſi vera ſunt que dicis. Nõ ↄfeſſus vitã finiuit: ⁊ ſicut dixit: pbaturus acceſſit. Aliud exemploȝ de quodã merchatore: quẽ cũ aliqui exhortarent̃ vt teſtm̃: ↄderet: ⁊ de aĩa ſua diſponeret. reſpõdit. Quid expedit. confiteri ⁊ teſtm̃ ↄdere: Relinquo bona mea parẽ ⁊ animam meam diabolo. Et ſic obijt. atqȝ in iſerno ſepultus ẽ. Refert etiã Jacob⁹ de vitriaco ꝙ quidã diues laborans in extremis. cepit multum ↄtriſtari. dolere ⁊ aĩam ſuam rogare vt remaneret. ⁊ ipſe eam bene pcuraret. auꝝ ⁊ argentum. ⁊ oẽs delicias ei dare pmiſit. Aliogn p̄o ea nihil daret. Tandẽ vidẽs ꝙ aĩa nõ remaneret. iratus ⁊ idignatus nimis ait. Anima bonuȝ hoſpicium tibi parauerã. ſed ex quo ita ſatua es ꝙ nõ vis remanere. omnibus demonibus inferni te cõmendo. Et ſic moriens portatus eſt in infernum. Inſuper legitur. ꝙ cuȝ quedã ↄiuges prolem habere nõ poſſent: deo ſe voto ſtrinxerunt. ſi eis proli daret eius obſequio mãciparent. Habito maſculo. cuȝ ad debitam puenĩſſet etatem. factus eſt religiſus. Maritus aũt diu peregrinndo extra domum fuit. Vxor vero interim. filiuȝ ex adulterio corepit. pepertt ⁊ occidit. Cum ſiquenter hec miſera cõfiteretur: ſacramẽta perciperet. pre verecũdia hoc peccatũ manifeſtare nnq̃ȝ voluit. Unde mortua dãnat eſt. Audiens fili⁹ monachus iam ſacerdos fact⁹. miſſas gregoĩanas: pro anima matris dicere cepit. Celebrãti ſemel apparuit altari: ſpectaculũ hor

ribile : quod coniurauit: vt quid eſſet fateretur. Reſpondit. O fili mi. Ego ſum infeliciſſima mater tua. At ille mētiris: qꝛ mater mea deuota erat: ⁊ ſepius cōfitebatur: ⁊ elemoſynas faciebat. Tunc mater oſtendit ei vbera: que a duobus ſerpentibus deuorabantur ⁊ dixit. Scito fili mi hec eſſe vbera que ſuxiſti. Ueruntamen eternis cruciatibus deputata ſum: eo ꝙ adulterio perpetrato ⁊ homicidio: nunquam confiteri volui.

His dictis diſparuit: fetorem magnum ibi relinquens. Confiteatur iaꝫ vnuſquiſqꝫ: ſcindantur corda veſtra: molliantur pectora ſaxea. Aperiantur putei feculenti: proiciantur ſtercora peccatorum. Camere conſcientiarum emundentur: laxentur ora: ⁊ pandantur occulta: prouoluant ſe peccatores ad ſacerdotis pedes humiliter ⁊ conſtantiſſime confitentes: alias nullus eorum ſaluari poterit: finis. Quia ſermo prolixior fuit adeo vt ſufficiat prima pars. principalis. Si videtur predicatori poterit pro ſermone poſt prandium aſſumere hoc thema: ⁊ exordium: ⁊ ita preſentem ſermonem complere.

¶ Continuatio ſermonis. De confeſſione.

Magna multitudo. Johā. vi. Conſueuit animus meus nonnunqꝫ admiratione teneri: cuꝫ non ignorem multos ante me: in hac generoſa ciuitate veſtra diuini verbi fuiſſe precones: qui veluti tube reſonantes: aures veſtras clamoribus repleuere. oſtendentes: quanta tormenta preparata ſunt his qui a peccatis reſurgere nolunt: ex hoc animantes vniuerſos vt ad ſacramenta confeſſionum properare vellent. Per meipſum quoqꝫ diebus elapſis: idem repetitum eſt: qui tamen hincinde: circumſpiciens: paucos ad ipſam confeſſionem accedere video. Unde compellor huiuſcemodi rei cauſam diligentia ſumma inueſtigare: veluti ⁊ antiqui Phyloſophi: qui propter admirari ceperunt philoſophari: id eſt inquirere ratiōes ⁊ cauſas effectuum. vt inquit: peripateticorum princeps Ariſto. primo. Methaphiſice. Ex ignorantia enim naſcitur admiratio. Unde videntes tēpore veris campos floreſcere: ⁊ arbores ex ſe folia fructuſqꝫ proferre: ac eadem hyemali tempore veluti cōbuſta manere: compulſi ſunt tan-

torum effectuum cauſas ſubtiliter indagare: arbitrātes vnūquodqꝫ ſe tunc perfecte ſcire: cū cauſas cognoſcerēt: vt firmabat ⁊ ipſe Ari. primo poſteriorū. Nā ſcire ē rem per cāꝫ cognoſcere: vt iterū Ari. primo poſteriorum affirmat. Et ſicut ipſi phi: poſt ſubtilem inueſtigationem ad cognitionē cauſaruꝫ tandē deuenere ita ⁊ ego: poſt maximā admirationem cur. inuenio rationem: cur miſeri peccatores tantum differunt ad ſacram cōfeſſionem accedere. Inuenio igitur ꝙ nihil eſt aliud niſi quedam diabolica cathenatio: qua vt inquit the ma: magna multitudo ſupple detinetur ⁊ cathenatur ne ſuum confiteatur peccatū. In hac igit̄ ſcḋa parte principali que vocat̄ tarditas cōfeſſionis: tres diaboli cathenas ligantes retardantes ⁊ impedientes peccatores ne confiteant̄ contēplabimur.

Prima ē verecundia cōfitendi.
Scḋa eſt torpor preſtolandi.
Tertia ē honor ſatiſfaciendi.

Prima cathena qua peccator a cōfitendo retardatur ⁊ impeditur ē verecūdia confitendi. Ubi aduertendum ꝙ phs. ij. ⁊ iiij. ethycorū. Et ſ. Doc. xxij. q. cxliiij. ar. i. dicit verecundiā non eſſe virtutem. Sꝫ vt Damaſcen⁹ ait in. ij. li. ⁊ Gre. niſſen⁹. Verecūdia ē timor in turpi actu perpetrato. Et ſ. Doc. ꝟ. Verecūdia ē timor turpitudinis exprobabilis ⁊ principaliter reſpicit vituperiū. Maxime autē verecūdatur hoīes de actibus venereis tiā in matrimonio ⁊ de ſignis eorum. b. ſ. Doc. vbi ſupra. Hac igitur verecundia dyabolus retrahit peccatores ne confiteant̄. Nam ꝓpinquāte tēpore paſce: quādo tenet̄ confiteri. tūc diabolus eū primo in peccando abſtulit velamen ruboris: erubeſcentie ⁊ verecūdie reſtituit velamen immittēdo pudorē: quo nullo modo peccator audeat confiteri: niſi forſitan verbis paliatis: truncatis aut nō itelligibilib⁹. maxīe quando peccta participāt plurimū de turpituine. Legit̄. n. ꝙ quidam vir ſanus vidit diabolū inter penitētes are. Et interrogatus qd faceret it. Reddo illis: quod eis peccano abſtuli. ſ. ruborē ⁊ verecundiā: vt his detenti non ꝯfiteāt̄ur pccta ſua. Hac cathena verecund' ligatur lingua vxoris ſcelerati autentis ca. ⁊ facientis de corporeius corpus meretricis. Cum hac cathena ligatur lingua ſodomit. ſ. viri cum viro aut femine cum femina coeuntis cōtra natură. C hac cathena ligat̄ ligua viri vel femine coeuntis cum bruti. Quod ſcelus tm̄ exhorret de⁹

vt non ſolū mādauerit huiōi virū
vel feminā: ſed etiam animal ipſum
occidi. Leuit. xx. Cū hac cathena
ligatur lingua peccantis infra line
am conſanguinitatis aſcendendo
aut deſcendendo: ⁊ idem de affini
tate. Cum hac cathena ligat̄ ligua
per ſe ſemē effundētis. Cū hac li-
gat̄ lingua hois qui abutit̄ mlīre.
Cū hac ligat̄ lingua filij matri cō
miſcentis: aut matris filio: ſiue filie
pri. Cū hac ligat̄ lingua cocuntis
cū nouerca: cum nuru: cum vxore
patrui: vel auunculi. Cū hac liga-
tur lingua adulteroꝝ. Cum hac li
gatur lingua malarū iuuenculaꝝ:
que nondū tradite ſunt nuptui: ⁊
aborſum procurauerunt: vel in oc
culto filios genitos ſine baptiſmo
occiderūt. Similiter ⁊ lingua ma
larum viduarum. Cū hac ligatur
lingua monialium: quarū alique
caſtitatem nō ſeruātes: quam xpo
ꝓmiſerunt efficiunt̄ capre diaboli
a quo tenent̄ captiue vt velint po
tius dānari q̄ȝ confiteri. Unde le
gitur ꝙ in francia in quodā mo-
naſterio fuit q̄dā puella ſanctiſſi-
ma que cū neptis abbatiſſe eſſet:
eam per oia nutriebat vt filiam.
Cūqȝ admirabilis eſſet vite: facta
eſt tante fame: vt ad eam vidēdaȝ
multos de longinquis partib⁹ ad
ſe traheret. Accidit autē vt quidā
ſpūalis ad eā veniret: ⁊ euȝ ei plu

rimū placuiſſet: ſepe venire cepit
vt cū ea loqueret̄ de diuinis: pro-
pter quod accidit vt ex familiari
tate nimia inter ſe iam ſumpta fi-
ducia nimia: ceperunt narrare ali
qua inhoneſta: ⁊ calefactis verbis
ceperunt ſe manibus tangere: cre
ſcenteqȝ libidinis flāma in corpo-
re. inciante diabolo conceperunt
⁊ pepererunt iniquitatem. At mi-
ſera illa propter preconium ſancti
tatis: ſuperbia tumida: ⁊ a verecū
die pudore deuicta: dum timuit fa
maȝ perdere ⁊ hominibus diſpli
cere: renuit confiteri: quāuis ſepi-
us lachrymas funderet: factum ē
tēpus modicuȝ vt obiret non con
feſſa. Cūqȝ ab hominibus habe
retur vt ſancta cum magna gloria
ſepulta eſt. At abbatiſſa pro nepte
ſollicita omnes adiurat ſorores vt
ocius deuotius exorarent. illa ve-
ro eis ſubito apparuit: ⁊ quid pe-
teret reqſiuit. Cui abbatiſſa. Uo
lumus vt dicas nobis qualiter eſt
tibi. Tunc protinus alta voce cla-
mare cepit ⁊ dicere. Peccantem
me quotidie ⁊ non me penitentē
timor mortis conturbat me: quia
in inferno nulla ē redēptio. Cūqȝ
hoc reſponſum ſepius cantando
repeteret: ⁊ non vltra procederet
ſorores omnes: cum ipſa perueniſ
ſet ad locum quo diceret: in infer-
no nulla eſt redēptio. ceperūt can-

tare ⁊ dicere. Miſerere mei deꝰ
⁊ ſalua me. Quod dum audiuit
ſtatim diſparuit. ſicqꝫ dānata q̄re
eſſet: hec eis modo apparuit. Re
citatur ⁊ horribilius exemplū. Fu
it enim quedam mulier que car-
nale cōmiſerat peccatū: petiit quē
dam cōfeſſorem: illac cum ſuo ſo
cio tranſeuntem. Dum ergo hec
confiteretur: roſpi .i. buffones ex
eius ore exibant: quod ſocius intu
ens valde mirabatur. Salientes
enim roſpi vnus poſt alium extra
eccleſiaꝫ proficiſcebantur. Reſpi
ciens ſocius ad guttur mulieris vi
debat illud inflari: quaſi eſſet vnꝰ
buffo: qui non poſſet egredi. vn-
de ⁊ buffo in guttur rediit. Cre-
dens confeſſor hanc oīa ſua pecca
ta dixiſſe ipſam abſoluit. Et ecce ſo
cio vidente omnes buffones qui
exierant: in os mulieris ſunt igreſ
ſi. Cum ergo illinc receſſiſſent: ſo
cius confeſſori rem integram nar
rauit. Confeſſor dubitans de eo
quod verū erat. ſ. q̄ ipſa ex vere-
cūdia aliquid tacuiſſet cōcito gra
du rediit: ⁊ feminā ſuffocatam a
diabolo inuenit. Orantꝰ deum am
bo vt dignetur eis reuelare de ſta
tu mulieris confeſſe ⁊ mortue. In
via igitur exiſtētibus de nocte ap
paruit mulier ignitū ſerpenteꝫ eq
tans: et cuiꝰ ore exibat flāma ignis
duo buffones eius oculos come

debant. Capilli eius erant pleni la
certis cerebrum rodētibus. Ad
mamillas erāt duo ſerpētes. Ma
nus a duobus canibus mordeban
tur. In renibus erant due ſagitte:
partes vero īferiores corporis ar
debant. Hoc vidētes fratres pter
riti ſunt: vndē coniurauerunt eaꝫ.
Que dixit ſe mulierem eſſe illam
⁊ q̄ ex verecundia tacuit peccatū
in cōfeſſione. Explanauit inſup
omnia tormēta que in mēbris pa
tiebatur: prout carnaliter delecta
ta fuerat: ⁊ ſic miſerabiliter diſpa
ruit. Hec igitur diabolica cathe
na eſt: qua tot mulieres ⁊ etiaꝫ vi
ri tenentur aſtricti: ⁊ ad infernum
ligati deducuntur. Que vtiqꝫ frā
genda eſt. Debet infelix peccator
conſiderare intra ſe ⁊ dicere. Ha
miſer nō erubui peccare: qđ eſt
inhoneſtiſſimū ⁊ viliſſimū: quare
erubeſcā confiteri: qđ ē honeſtum ⁊
vtiliſſimū? Vñ Bernar. O inſa
nia nimia hoīuꝫ: pudet ablui ⁊ nō
pudet inquinari: pudet ſordes ab
ſtrahere: ⁊ nō pudet ꝯhere: et abſter
gitur aliga: ⁊ contēnitur aīa. H. il
le. Debet etiā conſiderare q̄ oīa
nuda ⁊ aperta ſunt oculis dei ⁊
apud te dicere. Cur ergo erube
ſcam reuelare deo: qui ſcit oīa pec
cata mea? Nō enim reuelas pec
cata confeſſori: reuelas ſibi: non vt
homini: ſed vt dei vicario. Qua

propter in nullo caſu: pōt reuelare nominādo pſonā peccatoris: etiā ſi totus mūdus periret. Quinimmo pōt ſecura conſcientia iurare: ſi adduceretur tanq̄ teſtis in iudicio ꝙ nihil ſcit: ſi illud peccatū ſciat ſolū per cōfeſſionē ſacramentalem: vt volunt theologi in. iiij. ſen. di. xxi. Si ergo tu miſer peccator non erubuiſti peccare coram deo ad tui damnationē. Cur erubeſcis ſibi illud confiteri ad tui ſaluationē: ps. cxxxviij. Imperfectū meū viderunt oculi tui: ⁊ in libro tuo oēs ſcribent. Nota in libro tuo. q: quādo peccas. deus ſcribit in libro paſſi: ⁊ qualitatē eius ⁊ quantitatē. diē. locū. ⁊ perſonā. Sȝ qñ tu confiteris dñs delet illud cū calamo miſericordie. Iſa. xliij. Ego ſum qui deleo iniquitates tuas ppter me: ⁊ petōꝝ tuoꝝ nō recordabor. ps. l. Auerte faciē tuā ⁊ pctis meis ⁊ oēs iniqtates meas dele. Debet inſuper pctōr cōparare cōfuſionem quam patitur confitendo cum confuſione quam paſſurus ē in extremo iudicio. Et debet eligere iſtam potius q̄ illam: quia iſta confuſio confitentis eſt corā vno homine ⁊ peccatore: qui ſit compati confuſioni peccantis. Sed illa confuſio erit coram omnibꝰ hominibus preſentibꝰ ⁊ futuris atq; preteritis: ⁊ coram omnibus angelis ⁊ sanctis. Nau. iij. Reuelabo pudenda tua in facie tua: ⁊ oſtendam gentibus nuditatem tuam: ⁊ regnis ignominiam tuam. h ille. Ideo Auguſtinus in perſona cōfeſſoris dicit. Cur confiteri erubeſcis pctā tua? Peccator ſum ego ſicut ⁊ tu: hō ſum: ⁊ humanū nihil a me alienum. Confitere homo homini. peccator homini peccatori: q: ad hoc elegit deus confeſſionē: vt exaltet humilē: ad h damnat nō confitentē vt puniat ſuperbū. hec ille. Et ideo Chriſo. de pe. di. i. c. Quis aliquando. ſic dicit. Nunc autem ſi recorderis peccatorū tuorū ⁊ frequenter in conſpectu dei pronuncies ⁊ pro eis clementiam eius deprecceris: citius illa delebis Si autem nunc obliuiſcaris peccatorum tuorum: tunc eorū recordaberis nolens: cum in toto mundo publicabuntur: ⁊ in conſpectu proferentur omnium: tam amicorum tuorum: q̄ inimicorū: ⁊ ſanctorum angelorum ⁊ celeſtiū virtutum. Non. n. ad Dauid ſolū dicebat. Tu ſecreto feciſti. Ego cunctis manifeſtabo: ſed etiam ad oēs nos hoc dicit. ¶ Scda cathena qua peccator retardat ⁊ īpeditur ne confiteatur: vocatur torpor procraſtinandi. Conatur diabolus ligare ⁊ conſtringere plurimos ne ꝯfiteantur: ſuggerēs eis tpis longi-

tudinem ⁊ comoditatē: qui decē-
pti: multos ānos ſuperuiuere ſpe
rant: iſti ſunt qui procraſtināt: ver
ſum coruinum facientes, dicendo.
Cray Cray. Et tales reſeruāt pec
cata ſua ꝯfitenda al cauazale: quā
do iacebunt in lecto febricitātes.
Quapropter de anno in annum:
de menſe in menſem: de ebdoma
da in ebdomadam: de die in diē.
Proponūt confiteri ⁊ nunq̄ꝫ cō
fitētur. Hac cathena ligaf lingua
iuuenis ſperantis longam vitam.
Hac cathena ligatur lingua hoīs
ſani: cui nunq̄ꝫ videtur poſſe īfir
mari. Hac ligaf lingua fortis: q: p
fortitudinem arguit in ſe ſanitatē
⁊ ſic nō videf ei breuis vita. Hac
ligatur lingua ſenis ꝓſperoſi: qꝛ
propter ſuam ſanitatem ſperat cō
ſequi vitam longiorem. Hac liga
tur lingua hoīs reſanati: qui in in
firmitate promiſit ꝯfiteri ⁊ vale-
ſcens mutus perſeuerat. Hac ca-
thena ligaf votum emittētis ⁊ nō
reddētis: qui expectat prius red-
dere ⁊ poſtea confiteri. Hac liga
tur lingua peſtem fugientis: qui ꝓ
poſuit cōfiteri: ſed finita peſte pro
poſitum nō implet. Hac tenentur
ligate lingue ꝯcubinariorū: qui ꝓ
ponunt dietim ꝯcubinas relinque
re: ⁊ poſt ſacram penitentiā ſuſci
pere: ⁊ tamen nō exequunf. Sic
⁊ lingua cōcubinarū captiua atq̄ꝫ
ligata tenetur. De his ꝑfecto ve-
rificar illud Iſa. xxviij. Manda
remanda: expecta reſpecta: expe-
cta reecta. Modicū ibi: modi-
cum ibi: vt vadant ⁊ cadāt retror
ſum conterantur ⁊ illaqentur ⁊
capiātur. Tales ſic procraſtinan
tes infirmitate grauati: anguſtia i
triſes cruciante: faſtidiente fa
milia, morte perurgēte: ſine ve
ra penitentia moriūtur. ꝓpria liga
ti cathna in infernū deducuntur
q: talis penitentia nō vera non
ſufficiens: nō fructuoſa fuit: ſꝫ coa
cta. Unde Auguſtinus de pe. d.
vij. c. ſi quis poſitus in extrema
neceſſitate ſue egritudinis voluē-
rit accere penitentiam ⁊ accipit
⁊ mox reconciliatur: ⁊ hinc va-
dit: fateor vobis: nōn illi negām⁹:
qđ petit: ſed non preſumimus q
hinc bene exeat. Si ſecurus hinc
exierit ego neſcio, penitentiā dare
poſſumus: ſecuritatem dare non
poſſumus. Nunquid dico dāna-
bitur: ꝺ nec dico liberabif. vis
ergo dubio liberari: Uis qđ
incertū eſt euadere: Age peniten
tiam dū ſanus es. Si ſic agis: di
co tibi ſecurus es: quia penitentiā
egiſti cando peccare potuiſti. Si
autem vis agere penitentiā: quan
do iam peccare non poteris pec-
cata dimiſerunt te, non tu illa, hec
ille. Ceterum Auguſtinus libro

de penitentia. ⁊ in decretis. de pe. di. vij. c. Nullus ait. Quã ſero peniteat oportet non ſolum deum timere iudicẽ: ſed iuſtum diligere. Nõ tñ penã timeat: ſed anxietur de gloria. Debet enim dolere de crimine: ⁊ de omni eiꝰ predicta varietate. Sed quoniam vix vel raro eſt tanta iuſta converſio: timendum eſt de penitente ſero. Quem enim morbus viget ⁊ pena terret ad veram vix veniet ſatiſfactionẽ maxime cum filij quos illicite dilexit ſint preſentes: vxor ⁊ mũdus ad ſe vocet. Multos ſolet ſerotina penitentia decipe. h' ille. Frãge o torpens. o negligẽs. o ſomnolente. hanc diabolicã cathenã conſiderando mortis incertitudinem iuxta illud Eccle. xiiij. Memor eſto quoniam mors non tardat. Et Mat. xxv. Vigilate q: neſcitis diem neqꝫ horam. ¶ Tertia cathena qua retardatur ⁊ impeditur peccator ne confiteatur: vocatur horror ſatiſfaciendi. Sunt eni nulli qui dum cogitant ſe oportere deo ⁊ proximo ſatiſfacere propter dolorem de preteritis: quod eſt difficile: ⁊ cavere in futurum qđ eſt difficilius: ⁊ penitentiam ab eccleſia vel ſacerdote impoſitam facere oportere: vel in hac vita vel in purgatorio quod eſt difficillimum: efficiunt puſillanimes: ⁊ abhorrent confiteri: diabolica temptatione ſuperati. Talis exterritus a diabolo eſt notorius peccator vt meretrix: leno: homicida: qui etiã de damno proximo illato ſatiſfacere debet. Talis eſt blaſphemator dei ⁊ ſanctorum: ⁊ quilibet publice atqꝫ ſcandaloſe peccãs: qui videns ſe ĩfamẽ: ⁊ peccatum ſuum omnibus manifeſtum: deliberat non eẽ ſecreto confitendũ: quod publice ſcitur per oẽs: quaſi impoſſibile reputans omnibus poſſe ſatiſfacere: qui de ſuo peccato ſunt ſcandalizati. Talis a diabolo ꝑterritus ẽ: ꝑturbator ſedicioſus: ⁊ qui talẽ ꝑcialiter ſequit. Horum .n. ẽ graviſſimum pctm: q: ꝑturbãt bonum maximum. ſ. cõe: ex quo innumera ſequunt mala. ſ. bellum inter cives: ſanguis effuſio: civium exultatio: civitatũ depauperatio: tyrãni introductio: virginum defloratio: viduaꝝ ⁊ pupilloꝝ oppreſſio: nuptiaꝝ violatio: eccleſiaꝝ expoliatio: odij accenſio: virtutum expulſio: domoꝝ ruina: agroꝝ incultura: qua generant nemora ⁊ ſilve: ⁊ tandem deſolatio: q: omne regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur. Tantoꝝ maloꝝ cum parcialis ⁊ ſeditioſus ſit cauſa: horrore atqꝫ labore ſatiſfaciendi devictus omittit confiteri. Talis a diabolo ꝑterrita eſt vxor alienum filiũ ſup-

ponéſ: aut de adulterio filiũ gene ráſ: que anẽdens ſe de oib⁹ expẽ ſis marito ſatiſfacere oportere: ⁊ filiũ iuſte hereditati ſuccedere nõ poſſe. deſpat de tãto crimine poſ ſe digne penitere. Ideo ꝯfeſſionẽ omittit. Talis ꝑterritus a diabolo ẽ odioſus: qui ſciens ꝙ eum oporteat odium dimittere: veniã ab offenſo petere: ⁊ de dãnis ſatiſfacere: vereciidum aut impoſſibile: h ſibi ꝑſuadẽs: ꝯfeſſionẽ fugit. Talis ẽ calũniator: detractor: iſamator: apud principes vel priuatas ꝑſonas: qui ſatiſfactionis difficultatẽ cogitãs horret ꝯfiteri. Silr hic horror inuadit hoiem vel feminã: qui multoꝝ peccatoꝝ cã fuit. aliorũ aĩas ſuis pompis. ſuis nutib⁹. ſuis procacibus geſtib⁹ ⁊ nouitatibus captiuantes. Hi videntes ꝙ oporteat huiuſmodi cãs ꝑdere: ꝯfeſſionẽ horrent. Poſtremo tales ſunt vſurarij ⁊ reꝝ alienaruꝫ iniuſte detentores: qui territi non audẽt ꝯfiteri ⁊ ſatiſfacere ponentes ſpẽ in filijs. ſ. ꝙ ipſi reſtituent male ablata: ⁊ multas ſint elemoſynas facturi. O miſeri. Et quid proderit vobis illa reſtitutio: ⁊ ille elemoſyne? Quid conferre poterunt cum in inſtanti ad inferni ſupplicia cõdẽnati fueritis? Mihi credite: filij veſtri nec reſtituẽt: nec pro vobis elemoſynas faciẽt: ſꝫ gaudebũt in hoc ſeculo: ⁊ tãdẽ vobiſcum dãnabuntur. Fuit quidã diues ⁊ prepotens habẽs aliena: qui nec confiteri: nec ſatiſfacere: nec elemoſynas facere curabat. Et cũ quattuor filios haberet: in ipſis ꝯfidebat vt. ſ. poſt mortẽ ſatiſfacerent ⁊ elemoſynas darent. Hoc percipiens prudẽtiſſim⁹ confeſſor: qui diuitẽ conuenerat: cõſiderauit patris irriſit: pater autem filios conuocat ⁊ eis blandiens ſibi hoc promittere facit. Primus audacter promiſit. Sic ⁊ ſecũdus ⁊ tertius. At quartus qui erat minor: manũ patris tãgẽs iurauit di. Pater tibi iurans promitto ꝙ nihil ego faciam: ⁊ affirmans dico. Fratres mei nihil facient. Eo mi pater adeo ignorãs ⁊ cec⁹. vt ne ſcias ꝙ hij filij tui nihil aliud cupiũt: niſi vt moriaris: ⁊ ſic licenti⁹ poſſint nũmos tuos: tanto labore acqſitos conſumere: Et cõfeſſore idem affirmante: pater illuminat⁹ fecit publice clamare de reſtitutione fienda: ⁊ diabolicam frangens cathenam confeſſus eſt: reſtituit ac elemoſinas plurimas fecit. Deponãt igitur ⁊ omnes imoderatã verecundiam. Excitentur cuncti: ꝓſtolãdi torpore ſecluſo. Animentur vniuerſi: horrore ſatiſfaciendi contẽpto: frangite diabolicas cathenas Abijcite hos laqueos: ⁊

inferni retia rūpite: q: demones ſemper moliunt̄: his retib⁹ tenere captiuos. Audite me. Recitatur enim fuiſſe quendam a ſpiritu maligno obſeſſum: qui coniuratus ait. Sumus hic tres ſocij. Et cū de eoꝝ noīe perquireret̄, dixit primus. Ego vocor claudēs cor. Meū officium eſt impedire ne cor peccatoris conuertatur: ſed durus ⁊ obſtinatus perſeueret. Secundus inquit. Ego claudens os nominor. Meū officiū eſt. Dum video cor peccatoris contritione ⁊ diſpoſitione cōmotū: vt os eius ad cōfeſſionem omnino claudat̄. Tertius ſubiunxit. Et ego claudēs burſam appellor. Si enim videro corpus motum: ⁊ os ad confeſſionem apertum: conor ſaltem burſam ſatiſſactionis claudere: vt ſic impeditus peccator: nec deo: nec proximo: nec conſcientie ſatiſfaciat: imo ſic ligat⁹ in īferno ptrahat̄ nobiſcū. Confitemini igitur ⁊ pniaʒ agite, quia pius ⁊ miſericors deus paratus eſt veniam ⁊ grāʒ exhibere. Vñ Hiero. ſup Danielē: ⁊ de pe. d. i. Vide benignū. ſic ait. Diſce ⁊ hoc o tu auditor quiſquis ille es: qui ꝯſcius tibi es alicuius erroris: ⁊ q̄ꝫto tēpore erraſſe te noſti: ⁊ quanto tempore deliquiſti: tanto nihilominus tempore humilia teipm deo ⁊ ſatiſfacito ei in cōfeſſione penitentie. Nō expectes vt humiliet te euſarſatio: ⁊ inuito neceſſitatis extorqueat penitentiā ſed ipſe preueni tortoris ipſius duritiam: q: ſi teipſuʒ emēdaueris: ſi teipſum correxeris: pius eſt dñs ⁊ miſericors: qui vindictā temperet ab eo: qui illam penitendo preuenit. hec ille.

Ertio principaliter ꝯſiderare debem⁹ cōfeſſionis ꝑparabilitatē. triplex nāq3 eſt ꝑparatio vere ⁊ fructuoſe ꝯfeſſionis.

¶ Prima eſt cōfeſſoris electio.

¶ Secūda ē pctōꝝ recordatio.

¶ Tertia eſt pnie impletio.

¶ Primo debet ꝯfitēs ſibi aptū ⁊ dignū ꝯfeſſorē eligē: q vt ſufficiens ſit. duodecim ꝯditōes q̄ ſunt duodecī: ornamēta iuxta numeꝝ. xij. apoſtoloꝝ dꝫ hr̄e. ¶ Prio dꝫ eſſe ſciens Augu. in libro de pnia ⁊ in decretis. de pe. d. vi. Qui vlt indq̄ ꝯfiteri peccata ſua vt iueniat grām: q̄rat ſacerdotem qui ſciat ligare ⁊ ſoluere: ne cū negligēs circa ſe extiterit negligat̄ ab illo qui eum miſericorditer monet ⁊ petit ne ambo in foueā cadāt: quā ſtultus euitare noluit. hec ibi. Et de pe. d. vi. Qui vult. ſic dicitur. Caueat ſpiritualis iudex: vt ſicut non cōmiſit crimen nequitie: ita

nō careat munere ſcientie: oportet vt ſciat cognoſcere quicquid deb; iudicare. Judiciaria.n.poteſtas h̄ ex poſtulat: vt qd̄ debet iudicare diſcernat. hec ibi. Et tantā ſcientiā debet h̄re ſm̄.ſ. Doc.i.iiij.ſen.di. xvij. Ut ſciat diſcernere ſaltē int̄ penām ⁊ peccatū: ⁊ inter mortale ⁊ veniale: ⁊ ſi i aliquo eēt dubi⁹ poſſet ad diſcretiorē recurrē. ¶ Secundo confeſſor debet eſſe potēs vt.ſ. habeat poteſtatē abſoluendi. Et hic eſt ꝓpri⁹ ſacerdos.i.quilibet expoſitus ⁊ habēs iuriſdictionem ſuper confitentē vel de eius licentia ſm̄.ſ. Doc.in.iiij.ſen.di. xvij. ¶ Tertio confeſſor debet eē iuſtus.i.ꝙ nō habeat in ſe peccatum mortale. Augu. ⁊ in decretis d̄ pe.d.vi.c. Eodē ait. Sacerdos itaq; cui omnis offertur peccator ante quem ſtatuitur dis langor in nullo illoꝝ ſit iudicandus que in alio iudicare ē ꝓmptus. Judicās enim aliū qui eſt iudicandus condēnat ſeipm̄. Cognoſcat igit̄ ſe ⁊ purget in ſe qd̄ videt alios ſibi offerre. Caueat vt a ſe ꝓiciat quicquid dannoſum in alio reperit. Animaduertat qd̄ dicitur. Qui ſine peccato eſt prius in illā lapidē mittat. hec ille. Scd̄m.ſ. Docto.in .iiij. ſen.d.v. ⁊.d.xxiiij. Quilibet exiſtens in aliquo peccato mortali ⁊ exhibēs ſe miniſtrū eccleſie in aliquo ſpūa. peccat mortaliter. Talis nāq; miniſter eccleſie gerit typū xp̄i. qui fuit exēplar omnium officioꝝ eccl̄ie: vt dicit.ſ. Doc.i iiij.d.xxiiij. ⁊ ideo debet eē pfectus in virtute: vt iterū.ſ. Doc.in iiij.alt. ¶ Quarto confeſſor d; eē ſecretus.i.q̄ nullo caſu debet reuelare confeſſionē: q: ſigillū cōfeſſionis eſt deiure diuio ⁊ de eſſentia ſacramēti vt ait.ſ. Doc.in.iiij. d.xxi. Et ſm̄ eundē ꝯfeſſori licet iurare ſe neſcire qd̄ ſcit ꝑ ꝯfeſſionem tm̄. Qui ſi ꝯfeſſor peccata in confeſſiōe h̄bita alicui reuelauerit: deponatr oībus diebus vite ſue ignominioſus pegrinādo pergat: vt patꝫ Gregorīū ⁊ in decretis. de pe. d. vi.c. Sacerdos. Et de peni. ⁊ rem.c. Omnes. dicit̄. Caueat aut̄ ne verbo: aut ſigno omnino: aut quouis mō ꝓdat aliquatenus eccatorē. Sed ſi prudentiori ꝯſil̄ i diguerit: illd̄ abſq; vlla expreſſione perſone caute requirat: qui pccatū in penitentiali iudicio ſibi etectum: pſumpſerit reuelare on ſolum a ſacerdotali officio dponendum decernimus: verūeēā ad agendā penitētiam: in arctū monaſterium detrudendum decernimus. hec ibi. ¶ Quinto confeſſor debet eſſe dulcis in ſuſtinendo.ſ. Doc.i.iiij. d.xvij. ¶ Sexto debet eſſe affa-

biliſ vt ait. s. Doc. vbi ſupra. s. in loquendo: & ſe domeſticū prebendo. Joſue. vij. fili mi da gloriā domino deo noſtro iſrael atqꝫ confitere: & indica mihi. qd feceris ne abſcondas. ¶ Septimo debet eē ſuauis: ſm. s. Doc. vbi ſup: a. s. in exhortando peccatorē ad ꝯtritiōē & ꝯfeſſionem atqꝫ ſatiſfactionem. ¶ Octauo debet eſſe prudens ſꝫ s. Doc vbi ſup: a. s. in inquirendo caute ſm ꝯditiōes pſonaꝝ ꝯfitentiū: nō deſcendendo ad pticularia ne doceat ꝯfitētē de his que ignorat ſm. d. Anto. ¶ Nono dꝫ eſſe pius ſm. s. Doc. vbi ſup: a. i. cōpatiendo peccatori. ¶ Decimo debet eſſe mitis ſm. s. Doc. ō. s. i audiendo ſcelera: q: nō debet turbari aut ſcandalizari. ¶ Undecimo debet eſſe benignus. ſm. s. Doc. s. bene ignitus: affectās peccatoris ſalutem. ¶ Duodecimo diſcretꝰ ſm. s. Doc. ſup: a. i. in imponēdo penitentias: put exigūt merita culparum. Supbo imponat humilitatem. Auaro liberalitatē: luxurioſo caſtitatē: guloſo abſtinētiam & ieiuniū. Aliter imponat iuuenibꝰ: aliter ſenibus & huiuſmodi. Nec ſemp imponat pniam pecuniarū: miſſarū: q: ꝯfitentes potius ſcandalizantur qꝫ edificent. Hec ſūt cōditiōes & ornamēta quibus pollere debet ꝯfeſſor: que habent etiaꝫ in decretꝫ. de pe. d. vi. c. Qui vult. ¶ Secunda preparatio ſalutifera ꝯfeſſionis ē peccatoꝝ recordatio. Quia pfecto ſeculares ſunt valde diſtracti inter mūdana negotia verſantes eis valde difficile ē: vt oīum peccatoꝝ mortaliū recordētur. Et tñ vt ſcribit. s. Tho. ad lectorem biſontinū: quilibet tenetur ꝯfiteri numeꝝ ſuoꝝ peccatorum mortaliū ſicut poteſt: ſꝫ duriſſimū apparet. Attamē nō eſt deſperandū. Conabor. n. optima memorādi afferre remedia: quibus facilime quilibet peccator a ſe ppetratoꝝ reminiſci poterit. Hec aūt remedia in duodecim libris ꝯtinent in quibus ſi diligēter perlegeritis omnia peccata clariſſime cognoſcetis. ¶ Primus nāqꝫ liber eſt liber natū: infantie pueritie: adoleſcentie: iuuentutis: virilitatis: ſenectutis: decrepitatis: varietate eniꝫ etatis variantur & mutant peccata hoium. Ait enim Aug. de verbis dñi. Qui maior ē etate: maior eſt iniquitate. Pueri etiam habēt delicta ſua vt extra ō delic. pue. li. v. c. i. vt furta: mēdacia: periuria. ¶ Secundus liber eſt ſtatuū virginalis: vidualis: mrimonial: monachalis. Diuerſitas. n. ſtatus diuerſa ſolet vitia pducē. ¶ Tertiꝰ eſt liber officioꝝ: vicariatus capitaneatus: camerlēgatꝰ: ptāriatus.

Rectorat⁹ ⁊ hoꝝ filiuꝫ. Varietas officioꝝ varie ꝯmittē ſolet pctā. ¶ Quart⁹ liber ē ſocietatū: ſupioꝝ: eq̄liū: īferioꝝ. Ait .n. Sen̄. li. de ira. Trahunt .n. a ꝯuerſantib⁹ mores. Et taliter vt dicit Augu. q̄ ſepe offenditur deus ne offendatur primus. Nec tamen eſt excuſatio. Tullius de amicitia. Nulla excuſatio peccati ſi amici cauſa peccaueris. ¶ Quintus liber eſt locoꝝ: puīciarū: ciuitatū: caſtroꝝ villarū: domoꝝ: ꝯtratarum. In huiuſmodi differentia ſolēt peccata ꝯmitti. ¶ Sextus liber ē artiū ſeu traficarū: mercatoꝝ: barbitōſoꝝ: calegarioꝝ: cerdonū: aurificū ſartoꝝ: faboꝝ: aromatarioꝝ ⁊ huiuſmodi. Hiero. in epiſtola d̄ fide ⁊ cōuerſatione xp̄i annoꝝ. In eo quis quottidie peccat ī quo agit ⁊ viuit. ¶ Septim⁹ liber eſt culparū: cogitationū: locutionuꝫ: omiſſionū: operationū: cū viſu cū auditu: cuꝫ guſtu: cum odoratu: cū tactu. ¶ Octauus liber eſt fortune: diuitiarū: paupertatū: honoꝝ: īfirmitatū: ſanitatū: tribulationū: pſperitatum: aduerſitatū. Cōmuniter enim tribulati de deo murmurant. Aug. ſup ps. cxxij. Peruerſus in calamitatibus poſitus ſe iuſtificat: deum accuſat dicens. Quid feci: aut quid cōmiſi? Sed ſi pſuaſus recognoueris multa peccata feciſſe: nec ſic vult ꝯfiteri ſe digne pati: ſed dicit multos video me peiora feciſſe: ⁊ nihil mali ſuſtinere. In pſperitate etiam peccat. Saluſtius in Catilinario. Secunde res ſapientum animos fatigant. Aug. ſup ꝓoc. Proſpitates maloꝝ. vulnera ſunt animarum. ¶ Nonus liber eſt ſacratoꝝ acolytatus. ſubdiaconatus: dyaconatus. ſacerdotat⁹. epātus. archiepiſcopatus. ꝑiarchatus. cardinalatus. ¶ Decimus liber eſt ſciaꝝ. grāmaticoꝝ. logicoꝝ. rhetoricoꝝ phoꝝ. theologoꝝ. iuriſtarum. Pro diuerſitate .n. ſciaꝝ ⁊ diuerſa cōmittunt peccata. ¶ Undecimus liber eſt temporum. vt hore: dies. noctes. ebdomade. menſes. anni. feſta. Un̄ Iere. Trenoꝝ primo. Vocauit aduerſuꝫ me tps. Et Bernardus. Omne tps tibi impenſum: requiret a te quō fuerit expenſuꝫ. De feſtiuitatib⁹ dic̄. Amos. v. Odiui ⁊ proieci feſtiuitates veſtras. Ubi Hiero. ⁊ i decretis. xxiiij. q. i. Odit deus ⁊ non ſolum odit: ſed pūit feſtiuitates eoꝝ: qui nō celebrant feſtiuitates dei ſed ſuas. ¶ Duodecim⁹ liber eſt ꝯplexionū. legat ⁊ examinet ſe ſi eſt melencoricus: colericus: ſanguineus aut flegmaticus: ꝑ varietate .n. paſſionū corporaliū hoīes intemperati: varia ꝯmittunt cri-

184

mina habentia diuerſas circūſtā-
tias. Et ideo Johānes Chriſo. ſup
ps. l. inquit. Confeſſurus pecca-
ta tua tibimetipſi facito rōnem: ꝛ
ora dei miſericordiā: ꝛ inuenies re
quiem. Habes codicē vbi ſcribis
quotidianā expenſam: habeto eo
dicem. cōſciam tuam: ꝛ reminiſce
re peccata tua: ſicut in verbo ſeu i
facto: vel etiā in cogitatione pecca
ſti. hec ille. Ecce igitur filij chariſſi
mi oſtendi vobis libros autēticos
cartas fide dignas: litteras gēmis
contextas ꝛ ornatas: quibus ſi dili
genter incūbetis: ſi frequenter re
uolueritis: certe vr̄a peccata me-
morie occurrent. Sic docet Iſa.
xxxviij. dī. Recogitabo tibi oēs
annos in amaritudine aīe mee.
Sed ſi eueniat vt etiā hac diligen
tiſſima inquiſitione premiſſa non
recordaremini: nulli tñ dubiū eſt
ꝙ tam oblita ꝙ̄ nō oblita in ſacra
mentali ꝯfeſſione ꝛ cōione a miſe
ricordiſſimo deo remittunt̄. Tene
mini tñ ꝯfiteri ſi in futurū eorum
recordati fueritis. ſm̄ ſ. Tho. nec
amplius tenemini de illis peccatis
ꝯfeſſionem reiterare: niſi in quatu
or caſibus. ſm̄ ꝙ optīe declarat.
d. Petrus de taran. vl'is xp̄iane
fidei pontifex maximꝰ ordinis pre
dicatorum in. iiij. ſen. ¶ Primus
namqꝫ caſus eſt. Si ſacerdos nō po
tuit abſoluere: eo ꝙ non habebat
auctoritatē. ¶ Scd̄s ſi neſciuit di
ſcernere. ¶ Tertiꝰ ſi ꝯfeſſio non
fuit integra: vt qꝛ ſciēter tacuit ali
qd̄ mortale. ¶ Quartꝰ ſi ꝯtēpſit
aut neglexit ſatiſfacere: ꝛ oblitꝰ eſt
ſatiſfactōem iniūctā. Nā ſi ſciret ꝛ
iplere vellet eā nō oporteret ꝯfeſ-
ſionē iterare. ¶ Quītꝰ ſi ꝯfeſſus
eſt ñ ꝯtritꝰ exñs i ꝓpoſito ñ deſe-
rēdi pctm̄. Hoc tñ ſciēduꝫ ſm̄ ſ.
Tho. i. iiij. d. xvij. Qd̄ q̄ñto pluribꝰ
ſacerdotibꝰ qs ꝯfitet̄: tāto plus de
pena ei remittit̄: nō ex erubeſcētia
ꝯfeſſiōis q̄ i penā ſatiſfactoriā ꝯpu
tat̄. ut ex vi clauiū. vñ totiēs poſſꝫ
aliqs ꝯfiteri: ꝙ ab oī pena libera
ret̄. ¶ Tertia ꝓpatio ſctiſſime cō
feſſiōis ē pnie fructificatō. Cū. n.
pctōr ꝯſciaꝫ ꝓpriā ꝟe diſſcuſſerit cū
abiectōe ꝛ hūilitate: ſine hypocriſia
ꝛ fictōe: integre ad pedes ſacerdotiſ
oīa pctā ꝛ circūſtātias pctōꝝ ꝓpo
ſuerit: cū bñficiū abſolutōis digne
ſuſcepit: cū ſe corde itē ꝛ corpe re
uerēt̄ ꝓpauerit ad ꝯdignā pniam
ſuſcipiēdā āplectēdā: ꝛ cū oīmo-
da diſpoſitōe adiplēdā: ꝛ cū oīmo
apd̄ ſe firmit̄ ſtatuit ipoſitā pniaꝫ
i gr̄a dī. ſ. añ q̄ꝫ iteꝝ mōtali pcēt.
ꝓficiat: cū deicepo ad pctā ꝟl aut
ꝓprioꝝ offēſas. reuerti nūq̄ꝫ ꝟcre
uerit: i h̄ mirabili ꝛ diuiſſimo ſa-
crō int̄ ceteros. xij. ſpūales fructꝰ re
portabit. ¶ Primꝰ ē pctī dimiſſio
In ꝯfeſſiōe. n. oīa pctā dimittunt̄.

Vñ prime. Jo. i. c. Si cõfiteamur peccata nr̃a: fidelis ꝛ iuſt⁹ eſt. ſ. de⁹ vt remittat nobis peccata nr̃a: ꝛ emũdet nos ab oĩ inq̃tate. Et. ps. xxxi. Dixi cõfitebor aduerſuꝫ me iniuſticiã meã dño: ꝛ tu remiſiſti ĩpietatẽ peccati mei. Audi mirabile exẽplũ. Legit̃ ꝙ fuit quidam flagitioſus: q̃ fedus cum diabolo inijt: q̃ ſepe cũ eo humanã habẽs ſpẽm ĩuit cuꝫ ſocio ibat. Cuꝫ autẽ iuitaſſet eũ ad balneuꝫ volens cũ extinguere: ꝛ trãſiret corã quadaꝫ eccleſia timẽs ille penitẽ ꝛ ſocium: dixit ſe velle videre q̃d faciebat ĩ eccl'a: ꝛ cũ nõ poſſet euꝫ diabolus retinere: dixit ꝙ ſaltẽ cito rediret: ꝛ rogabat oẽs itrãtes eccleſiã: vt dicerẽt ſocio ſuo ꝙ cito egrederetur: ille aũt cõfeſſus ꝛ penitẽs redijt. Et cuꝫ queſiſſet diabolus ab eo: ſi ſociuꝫ ſuuꝫ vidiſſet: ꝛ ille aſſereret ſe eẽ quem querebat: dixit eũ mẽtiri: q: eũ nõ agnoſcebat. Et cuꝫ iteꝝ diceret ſe eẽ illuꝫ ĩ ỽitate. ſed ꝙ p dei grãm. ỽtute cõfeſſionis fedus eius abnegauerat. diabolus cõfuſus fugit. ¶ Secũdus fruct⁹ eſt grẽ infuſio. q: in confeſſione dat̃ grã vel auget̃. b. ſ. doc. Nã cõfeſſio ẽ ſacrm̃. ꝛ eſt riuul⁹ vnde emanat grã. ¶ Tertius fructus ẽ pene tp̃alis diminutio. que peccato etiã remiſſo debet̃. Et h̃ fit vt ĩquit. ſ. Doc. vbi. ſ. exui clauium. ꝛ ex ſa confeſſione que ẽ penoſa. ¶ Quartus fructus eſt dei pacificatio. Sicut. n. deus per petm̃ irrit. ſic p confeſſioneꝫ pacificat̃. Jõ. ps. cxxxv. Cõfitemini dño qm̃ bo⁹. qm̃ in ſcl'm miſericordia ei⁹. ¶ Quint⁹ fruct⁹ ẽ diaboli cõfuſio. Mirũ ĩmoduꝫ confundit̃ diablus p cõfeſſionẽ. qui p̃mo p pcm̃ gaudebat. ps. xxxiij. Cõfitebor bi ĩ eccl'a magna ĩ populo grauitudabo te. ne ſupgaudeãt mihi aduerſãt mihi iniq̃. ¶ Sext⁹ fructus ẽ mẽtis illuminatio. Per hanc. n. aĩa illuminat̃ in cognitiõe ſi ꝛ dei. ps. xxxiij. Accedite ad eũ. p cõfeſſionẽ: ꝛ illuminamini facies vr̃e non confundẽtur. l. ps. lxxv. Not⁹ ĩ iudea de⁹: ĩ iſr̃ magnũ nomẽ ei⁹. Judea ĩterp̃tat̃ ꝯfeſſio. ¶ Septim⁹ fruct⁹ ẽ aĩe letificatio. Ait. n. Chriſo. ſup mathe. Cõſcia rea ſemp ĩ pen. At ꝯfeſſio exonerando ꝛ alleuido letificat. Jõ. pphã Iſa. lviij. hortat̃. di. Diſſolue colligatiões ĩpietatis. Solue faſciculos deprimẽtes. ¶ Octauus fructus ẽ cordis mũdificatio. Cõfeſſio. n. ẽ ſcop̃ q̃ mũdat̃ ꝯſcia. Lu. xi. Inuenit ſcopis mundatam. Jõ Iſa. xliij. Narra ſiq̃d hẽs: vt iuſtificeris. ¶ Non⁹ fruct⁹ ẽ imĩnẽtis ruine receſſio. Repriinit enĩ dei iudiciũ' cũ pꝫ de Achab hu

miliato .iij. Re. xxi. Jó Augu. Si
fluctuas: ꝯfitere motú: ire ruinam
deſleas. Et glo. ſup illud .iij. Re.
vi. c. dic. Qui húiliter ꝯfitet: ve-
niá ꝯſequet. ℂ Decim⁹ fruct⁹ vt
dicit. f. doc. Supra é ſpes vite eter
ne ⁊ padiſi aptio. ℂ Undecimus
fruct⁹ é morꝭ eterne euaſio: ꝺ his
duob⁹ fructib⁹ ait Amb. ꝺ pe. d.
.i. c. Ecce. Confeſſio a morte aiaꝫ
liberat. Cōfeſſio padiſuꝫ apit. Cō
feſſio ſpé ſaluádi tribuit: q: nó me
ret iuſtificari: q i vita ſua nó vult
ꝯfiteri. Jdé Aug. i lib. ꝺ pnia. Cō
feſſio é ſalus aiaꝝ: diſſipatrix vi-
cioꝝ: iſtauratrix ꝟtutú: oppugna
trix demonum. Quid plura: ob-
ſtruit os iferni. Portas apit para
diſi: h̄ ille. ℂ Xij. fruct⁹ ⁊ vltim⁹.
eſt oium bonoꝝ pticipatio: q: ꝯfi
téo fit oium bonoꝝ: que ſūt i ec-
cleſia dei pticepꝯ. Patet h̄ ꝟbis
p Greg. i decretis. de pe. di. vi. c.
Qui vult. vbi ſic dr̄. Qui ḡ ꝯfite
tur: oia ꝯfiteat: ⁊ ſacerdoti melio
ri: q̄ꝫ pot ꝯfiteat. Et iſta laboret
itaqꝫ peniteus in eccl'a eſſe: ⁊ ad
eccl'e vnitaté tendere: niſi. n. eccl'e
vnitas ſuccurrat: niſi qꝺ deeſt pec
catori: ſua opatióe cópleat: de ma
nib⁹ inimici nó eripiet aiam mortui.
Credédú é. n. ⁊ pietas fidei expo
ſtulat credere: q̄ oés elemoſyne
totius eccleſie: ⁊ orónes ⁊ opera
iuſticie ⁊ miſericordie ſuccurrát re-

cognoſcéti morté ſuá ad ꝯuerſio-
né: hec ibi. Eya igit filij mr̄is ec-
cleſie: fonté celeſtis aque: ⁊ nata-
torie ſyloe adite. Lauate conſciás
vr̄as: múdamini a tot fecib⁹ vitio
rú: ſcelerꝝ ⁊ pctóꝝ vr̄oꝝ. Offen-
diſtis deú: ꝯfeſſióe placate: inimi-
ci ei⁹ eſtis effecti: ꝯfeſſióe recóci-
liate: ⁊ iterꝝ ei⁹ gr̄aꝫ iuenite. Per
didiſtis celú: ꝯfeſſione reparate.
Diaboli ſui fuiſtis: ꝯfeſſióe libe-
rate. Acquiſiuiſtis vobis ppetuá ge
hená: ꝯfeſſióe euadite. Jā vidiſtis
ſacratiſſime ꝯfeſſionis neceſſitaté
tarditaté: ⁊ ꝑparabilitaté. oés igit
ad ſanctá ꝯfeſſioné currite. Eccl'a
ꝑcipit confeſſioné: diuine offenſe
que ladrꝫ moſe ſunt: nó aliud re-
ſonant: niſi ꝯfeſſioné dei: ſacerdo
tes: ꝑdicatores: q ſunt celeſtes tu-
be dicunt ⁊ repetút quotidie. Cō
feſſioné. Jgit ad confeſſioné: quá
gratia ⁊ gloria acquirit pꝛeſtante
deo: qui eſt bn̄dictus in ſecula ſe-
culorum. Amen.

ℂ Feria ſcóa q̄drageſime do-
minice. De auaricia. ſmo .xxxiiij.

Omnes de téplo
eiecit. Jo. ij. Ma
gna eſt hois miſe
ria: qui cuꝫ ab oi-
potenti ⁊ imortali
deo creatus ſit: vt cunctis rebus
terrenis dominaret: ſue dignita-
tis oblitus: ſeſe: auri ⁊ argenti: ce-

terarꝫ qꝫ diuitiarum ſeruum aua-
ricie peccato interueniente conſti
tuit: ⁊ qui talibus iperare debue-
rat: ipſas ſibi dominari permittit.
Inquit enim Sen̄. libro de beata
vita. Diuitie apud ſapientem vi
rum in ſeruitute ſunt: apud ſtultuꝫ
in iperio. hec ille. Tales enim di-
uitijs cupiditati ⁊ auaricie deditu
a domino ieſu merito eijciunt de
templo vite eterne. vt inquit the-
ma recitatum in hodierno euan
gelio. In quo tria documenta ha
bemus. ¶ Et primum documen
tum ꝙ auari nunq̄ꝫ deum nec do
mum eius honorant. tantūmō ſue
effrenate cupiditati ſatiſfacere ſtu
dentes. Hoc tangitur. prima par
te euangelij. ibi. Inuenit in teplo
ementes ⁊ vendentes. ¶ Secun
duꝫ documentū. ꝙ quilibet debet
eſſe zelator diuini honoris: etiam
ſi opus eſſet corporalem vitam ex
ponēdo. Hoc tangit. ibi. Recor
dati ſunt ergo ⁊c̄. ¶ Tertiuꝫ do
cumentum habemus in. iij. parte
euāgelij. ibi. Ipſe aūt nō credebat
ſemetipſuꝫ eis ⁊c̄. Per qḋ inſtrui
mur ꝙ quando videmus nos ab
aliquo decipi: prudētia ē cauere.
⁊ nō noſipſos illi cōmittere, neqꝫ
confidere de illo. ⁊ maxime ſi aua
rus eſt. De qua auaricia tria hoc
mane conſiderabimus.

¶ Primo diffinitionē.

¶ Scḋo malignationē.

¶ Tertio ſpecificationē.

¶ Primo cōſiderare debemus
auaricie diffinitiōeꝫ. ſ. Tho. i. xxij
q. cxviij. ar. i. Et i qōnibus de ma
lo. q. xiij. ar. i. Auariciam ſic diffi
nit. Auaricia ē inordinatus appe
titus ſeu amor habēdi. Ubi notā
dū ē. ꝙ inordinatus appetitus po
teſt eē vniuerſaliter reſpectu cuiuſ
libet boni deſiderabilis. ſiue ſit re
ſpectu boni aie. vt iordinate appe
tere ſciam. vel ſape pluſq̄ꝫ opor-
tet ſape. ſiue ſit reſpectu boni cor-
poris. vt appetitus fortitudis. pul
chritudis. agilitatis. magiſq̄ꝫ oꝫ.
De quo Greg. i home. Ductus
ē ieſus dicit. Auaricia nō ſolū pe
cunie ē. ſꝫ etiam altitudis cum ſu-
pra modū ambit. Itē Augu. i. iij.
lib. de libero arbi. Auaricia i oi-
bus rebꝫ que imoderate cupiunt
itelligēda ē. h ille. Hoc aūt modo
nō accipit i pſentiarū. ſꝫ vt auari-
cia dicit appetitū iordinatū habē
di res tpaleᷤ. poſſeſſiōes. domos
pecunias ⁊ huiuſmodi vltra do
mum ⁊ mēſuram debitā. vltra ne
ceſſitatē. vltra cōditionē. ꝓprie ⁊
particulare ē vitiū auaricie. Un̄
dn̄s Alex. i. ij. ſen. diffiniēs auari
ciā dicit. Auaricia ē inordinatus
amor ſpāl circa pecuniā. Et Iſi-
dor⁹. Auricia dr̄ quaſi auiditas
eris. Et ſigulariter dr̄ pecunia-

tum amorq: oia tēporalia poſſeſ ſa: pecunia vocatur. i. ager: dom⁹: pecora: equi: boues: naues: merces ⁊ huiuſmodi. Nã omnia iſta ſub nomine pecunie accipiũtur. i. q. iij. Totum quicquid habēt homines in terra oia quoꝝ domini ſunt: pecunia vocat̃: ſeruus: vas: ager: arbor: pecus: quicq̃d horꝫ eſt: pecunia dicit̃. Ideo aũt pecunia vocata eſt: quia ãtiqui quicq̃d habebant: in pecoribus habebãt. hec Auguſti. de doctrina chriſtiana. Et Ariſto. v. Ethi. dicit. Denario vtimur quaſi fideiuſſore: ad omnia habenda. Auaricia ergo ẽ ĩmoderatus appetitus habẽdi pecuniam. ſ. in in qua cõprehendũtur omnia temporalia. Diffinitur ⁊ ab Auguſti. xij. de ciui. d. Auaricia eſt hominis vitiuꝫ: perverſe amantis aurum: iuſticia. i. rectitudine derelicta: que incomparabiliter ꝑ debuit auro anteponi. Et Saluſtius i Catilinario dicit. Auaricia pecunie ſtudiuꝫ habet: quam nemo ſanctus vnq̃ꝫ concupiuit. Had diffinitione prehabita: videndum eſt: vtrum auaricia ſit peccatum mortale. Huic queſito reſpondet. ſ. Doc. xxij. q. cxviij. arti. iiij. dicens. Cum aliquis propter amorem diuitiarum ſit paratus facere contra amorem dei ⁊ proximi: ſic auaricia eſt peccatum mortale. Idem dicit in queſtionibus de malo. q. xiij. arti. ij. Quod vt clarius pateat: triplici ratione declaro.

¶ Primo ratione auerſionis.
¶ Scḋo rõne cõtrariationis.
¶ Tertio rõne excluſiõis.

¶ Primo igit̃ declaro auariciaꝫ eē pctm̃ mortale: rõne auerſionis ſic. Illud qḋ auertit hoīem a deo: qui eſt ſummuꝫ incõmutabile bonum: ⁊ conuertit ad bonum tranſitoriuꝫ ⁊ commutabile: eſt peccatum mortale: ſed auaricia auertit hominem a deo: ⁊ conuertit eũ ad bona huius mũdi que ſunt trãſitoria: ergo auaricia ẽ pctm̃ mortale. Maior: pꝫ p Augu. p diffinitioné auaricie que ẽ talis. Auaricia ẽ iordinat⁹ appetit⁹ cõmutabilis boni vt dicit. ſ. Tho. in q̃onib⁹ de malo. q. xiij. ar. ij. Ergo auaricia ẽ peccatũ mortale. ¶ Scḋo ꝓbat̃ rõne ꝯtrariationis ſic. Omne illud: qḋ ꝯtriat̃ alicui ꝓcepto decalogi. ẽ pctm̃ mortale. Sꝫ auaricia ꝯtrariat̃ precepto decalogi: vt patet. Exo. xx. in quo capitulo. ꝓhibet̃ furtũ ⁊ ꝯcupiſcẽtia rei proximi: ⁊ falſiꝫ teſtimoniũ ⁊ huiuſmodi: que pertinét ad cõpletã auariciã: ergo auaricia eſt peccatũ mortale. ¶ Tertio idem probatur ratiõe excluſionis ſic. Nihil. ſ. actuale excludit a regno dei: niſi peccatum

moꝛtale:ſed auaritia excludit a re
gno dei. Pꝛobaf ꝑ Apo. Ephe.
v.ſic dicentem. Omnis foꝛnicatoꝛ
aut imundus:aut auarus qđ ydo-
loꝛum ſeruitus non habet he/
reditatem in regno chꝛiſti ⁊ dei.
h ille. ergo auaritia eſt peccatum
moꝛtale.

SEcūdo principali-
ter ꝯſiderare debe
mus auaritie mali-
gnationē. Triplex
malignitas auari/
cie occurrit declarāda.

¶ Pꝛima ē nature ꝯtratiua.
¶ Scđa ē cult⁹ dei ablatiua.
¶ Tertia eſt maloꝝ generatiua.

¶ Pꝛima malignitas auaritie ē
nature ꝯtratiua. Duplex ē nā.ſ.na
tura naturās:⁊ h eſt deus. Alia ē
nā naturata:⁊ hec ē creatura. De
us igiť vult cōicare ſe ⁊ ſua. Sic
⁊ creatura ſe cōicat ⁊ diffundit.
Sol nāqȝ lumē exhibet.ignis.ca/
loꝛē.arboꝛes fruct⁹. Unde Augu.
Inditiū maximū diuine bonitatis
eſt ꝙ qlibet res dat ſeipſam. Aua
rus autē nō vult cōicare ſua nec
in vita nec in moꝛte: imo creatu-
ras includit:incārcerat:⁊ ſepiſſi-
me putreſcere ſinit. Hec autē oīa
ſunt contra ius naturale: vt patet
in decretis.viij.di.in pꝛincipio. Et
xij.q.i.c. Dilectiſſimis. Et.c.duo
ſunt. Inſuper natura nihil patitur
vacuū.vt pꝛobat pħs in.iiij.phy.
Sed auarus vellet pꝛeter ſe oēs
vacuos eſſe. Nollet enim aliquē
quippiam poſſidere:ſed ipſe ſolus
vellet habere oīa. Pꝛimo auarus
eſt ſibiipſ contrarius. iuxta illud
ꝓuer.i. Ipſi quoqȝ cōtra ſangui-
nē ſuū inſidianť ⁊ moliunť frau-
des ꝯ aīas ſuas. Amat enim ⁊ in-
oꝛdinato ꝗquiť affectu diuitias:ꝗ
intellectū ꝓpꝛium alienant:volū
tatē peruertūt:memoꝛiā diſſipāt.
Unde Ambꝛo.d.xlv. Sicut hiꝗ
in inſaniā tranſlati ſunt: iā nō res
ipſas:ſed paſſionis ſue fantaſias
vident:ita ⁊ mēs auari vinculis
cupiditatis ſemel aſtricta:ſemꝑ au
rū:ſemper argentū videt: ſemper
redditus ꝯputat:gratius aurum
ꝗȝ ſolem intuetur:ipſa enim oꝛa-
tio ⁊ ſupplicatio ad deum aurum
querit.h ie. Et ne Crates pħs ta
lia pateretur:⁊ ne cōtrarius nature
efficeretur:diuitias ſpꝛeuit. Ait.n.
Hiero.xiq.ij.c. Amico rapere.
Crates ille thebanus homo:quon
dā ditiſſim⁹:cū Athenas ad phi-
loſophandū pergeret:magnū au-
ri pondus abiecit: nec putauit ſe
poſſe ⁊ virtutes ſimul ⁊ diuitias
poſſidere. Nos ſuffarcinati auro
xp̄m pauꝑē ſequimur:⁊ ſub pꝛe
textu elemoſine: pꝛiſtinis opibus
incubātes quomodo poſſum⁹ alie
na fideliter diſtribuere:qui noſtra

timide reſeruam⁹: Plen⁹ venter facile de ieiunijs diſputat. non ierosolimis fuiſſe. ſ; ierosolimis bene vixiſſe laudandū ē. h ille. ¶ Secunda malignitas auaritie dr̄ diuini cultus ablatia. Auaritia eni aufert diuinū cultum: q2 auaros facit hydolatrare. Quapropter ponit illa cōcluſio. Auarus ē hydolatra Probo ſic. Ille dr̄ hydolatra: qui ſibi falſum deū conſtituit. Sz auarus ſibi falſum deū cōſtituit. ergo auarus ē hydolatra. Probo minoꝛē: q2 auarus creaturā. ſ. nūmū; ſibi deū conſtituit. Et creatura nō eſt deus. ergo ſibi deum falſū; cōſtituit. Qd vero pecuniā vel nummū auarus ſibi deum falſum conſtituat patet. Nā ille eſt de⁹ hominis: cui pre ceteris reb⁹ ſperatur. ⁊ qui ſupra ceteras res veneratur. Sz nūmo: auarus pre ceteris reb⁹ credit: nūmum pre ceteris rebus amat: in nūmo pre ceteris ſperat: nūmum pre ceteris veneratur. ergo nūmus eſt de⁹ auari: ⁊ ex ꝯñti hydolatra peſſim⁹. Hanc veritatem ponit Apo. Ephe. v. Et Colo. iij. Auaritia ē hydoloꝝ ſeruitus. Et Hiero. ad Ruſticum. Eſtimato pōdere peccatoꝝ: leuius videtur alicui peccare auarus q3 hydolatra. Sz nō mediocriter errat. Nō. n. grauius peccat qui duo grana thuris ponit ſuper altare mercurij: q3 qui auare pecunias ⁊ iniuſte cōgregat. Ridiculū videtur q aliquis iudicetur hydolatra: qui duo grana thuris obtulit creatore: ⁊ ille non iudicetur hydolatra: qui totū ſeruitium: quod deo debuit offerre offert creature. hec ille. Hanc veritatem ponit decretū. i. q. i. c. Cū omnis. Et. xxviij. q. i. hydolatra. vbi dicit. Auaritia ē hydolatria. Et. i. Ethi. vi. Quidā cupiditatem appetentes errauerunt a fide. Et ab effectibus patet. Nam auarus nūmo credit plus q3 deo. Nūm⁹ dicit. Ego ſum conſolatio tua. honor tuus: adiutor tuus: ⁊ auarus cōfitetur ⁊ cōfirmat: ideo nūmū ſupra deū diligit: q2 mādata dei ppt nūmū ſpernit. Ducat⁹ dicit. Volo vt illum decipias. Deus dicit nolo. Auarus magis obedit ducato, vt patet continue: imo magis obedit vni q̄trino. Renegat pro vno quatrino fidem xpi in periurijs. Renegat baptiſmum. euangelia: beatam virginē ⁊ totam curiam celeſtem. Itē in nūmo ſperat plus q3 in deo. Exēplū patet de illo auaro moriente: qui ſibi ad lectum fecit portari pecuniam in bacillo: quam reuoluens ⁊ deoſculans dicebat. O mea ſpes adiuua me: Et ita dicens mortuus ē. Auarus colit ita pecuniam ⁊ veneratur: vt cum timore eam tangat: ⁊ alijs

tangere non ſinat. Auarus pecu-nie ⁊ rebus terrenis pluſq̄ȝ deo ſeruit. Patet experientia. Uigilat pro diuitijs: ieiunat: diſcurrit per naues. per mare. per uentos. per frigora. Unde Oratius. Impiger extremos: mercator currit ad in-dos. Per mare pauperié fugiés: per ſaxa per ignes. Confirmatur a beato Gregorio. xlvij. di. Hões huius ſeculi dilectores in terrenis rebus fortes ſunt: in celeſtib⁹ debi les. Nā pro tpali gloria vſq̄ȝ ad morté deſudare appetunt: ⁊ pro ſpe perpetua: nec parū quidem in labore ſubſiſtunt. Pro terrenis lu cris: quaſlibet iniurias tollerant: ⁊ pro celeſti mercede vel tenuiſſi-mis verbis: ferre cōtumelias recu ſant. Terreno etiaȝ iudici toto die aſſiſtere fortes ſunt. in oratiōe ſꝫo coram domino: vel vni⁹ hore mo mento laſſantur. Sepe nuditateȝ deiectionem. famē. ſitim. pro acq̄-rendis diuitijs atq̄ȝ honoribus to lerant: ⁊ eaꝝ rerum ſpe ſe per ab ſtinentiam cruciant: ad quas adipi ſcendas feſtinant. Superna vero laborioſe querere tanto magis diſ ſimulant: quanto magis ea retri-bui tardius putant. Hi itaq̄ȝ quaſi malarum arborū more: deorſuȝ vaſti ſunt: ſurſum anguſti: q꞉ for-tes in inferiora ſubſiſtunt: ſed ad ſuperiora deficiunt. h̄ ille. Ecce mi ſerabilis malignitas auari. peior pagano. peior ſaraceno. Illi enim verum deum xp̄m non agnoſcunt ⁊ auarus chriſtian⁹ agnoſcit: ⁊ al-terum. ſ. robam ſibi deuȝ facit. O peior diabolo: qui deo credit atq̄ȝ contremiſcit. Reſpice iam ⁊ leua oculos ad verum deum qui tibi dicit. Mat. vi. Non poteſtis deo ſeruire ⁊ mamone. ¶ Tertia ma lignitas auaricie dicitur malorum generatiua. Auaritia nāq̄ȝ cuncta generat vicia. Hec veritas patet per. apoſtolum Paulum. i. thy. Qui volunt diuites fieri incidūt in temptationem ⁊ in laqueū dia-boli: ⁊ deſideria multa ⁊ inutilia ⁊ nociua: que demergunt homines in interitum ⁊ perditionem. Ra-dix omnium malorum eſt cupidi-tas. Alia lr̄a habet. Radix omni um malorum eſt auaritia. hec ille. Sed quia particularia magis mo uent: ideo ad particularia vicia in particulari deſcendamus: que pro ducuntur ab hac maligna radice: ſicut pulchre adducit domin⁹ Gui lielmus paraldi in ſumma vicioꝝ in tractatu de auaritia. Inducit. n. ſuperbiam. Patet Eccle. xxi. Do mus q̄ nimis locuplex ē. i. inordia te annihilabitur ſupbia. Caim etiā inuidia Patet h̄ veritas. Prouer. xxviij. Qui feſtinat ditari ⁊ aliis inuidet. Producit irā. gen̄. xiij. Fa

cta ē rixa inter paſto:es Abrahā ⁊ Loth. Erat eni ſubſtātia eoꝝ mul ta. Producit gulam. Patet Luc. xvi. Hō quidā erat diues ⁊ epula bat quotidie ſplendide: ⁊ auarus erat peſſimus impius atq; crude liſſimus. Inciiat ad luxuriā. Pa tet Eccle. xlvij. vbi de ſalomōe dr Collegiſti quaſi auricalcū aurū: ⁊ vt plūbū cōpleſti argentū: ⁊ in- diuaſti femora tua mulieribus. Parturit accidiam. Patet Jere. xlviij. Fertilis fuit moab ab ado leſcentia ſua: ⁊ requieuit in dieb⁹ ſuis. Peruertit iuſtitiā. Patet. i. Re. viij. Declinauerunt filij Sa muelis poſt auaritiā: acceperunt munera ⁊ peruerterunt iudicium. Et Leo papa in quodā ſermone. Multū eſt iuſtitie in eo corde veſti giū: in quo auaritia ſibi fecit habi taculū. Generat ⁊ educat crudeli tatē. Eſt. n. auaritia mater ⁊ alūna crudelitatis in parētes: in vicinos in amicos: in ſeruos dei: in omnes pauperes. Eccle. xiij. Uenatio leo nis onager in heremo: ſic ⁊ pa ſcua ſūt diuitū paupes. Et Ezech. xxij. Sicut leo rugiens rapienſq; predā: aīas deuorauerunt. Aua- rus producit fallatiam ⁊ dolum. Eccle. i. Cor tuū plenū eſt dolo ⁊ fallatia. Generat inquietudinem. Prouer. xv. Cōturbat domū ſuā qui ſectat auaritiā. Sz quid plu ra? Maledicta auaritia facit ho minē in barathrum deſperationis incidere. Prouer. xi. Qui confi- dit in diuitijs corruet. Exēplu; de iuda proditore. Mat. xxvij. Un de ad hoc propoſitū habetur no- tabile exemplū. Nā infirmat⁹ qui dā auarus ad mortē: ab amicis ⁊ vicinis hortatus fuit ad penitenti am: ad confeſſionē: ad cōmunio- nem: ⁊ ſatiſfactione;. Rñdit. Ego nō poſſum. At illi. Cur? Et rñdit. Non habeo mecum cor meu;. Et illi. Tu deliras. Non enim viue- res. At ille. Nō deliro. Et vt vi- dearis veritatē: ite ad capſam de- nariorum: vbi tota; ſpem meā po ſui ⁊ fiduciā collocaui: ⁊ inuenie- tis cor ſicq; dicēs deſperat⁹ mor tuus ē. Iuerūt ⁊ ita inuenerūt cor ibi exiſtēs ſm xp̄i ſentētiā. Mat. vi. Ubi ē theſaur⁹ tu⁹: ibi ē ⁊ cor tuu;. Auaritia generat blaſſemi- am: periuriū: diſcordiā: īgratitudi nē: ambitionē: detractionē: ⁊ cete ra vitia. Nā auarus hēt oīa vitia ſibi obediētia. Eccle. x. Pecunie obediunt oīa. Et ex cōſequēti diſſi pat oēs virtutes: charitate dei ⁊ proximi: pietatē: liberalitatem: tē perantia;. Uirgilius. i. Eneidos. Quid nō mortalia pectora cogis auri ſacra fames? quaſi dicat. Ad omnia mala cogis. Ideo Eccle. decimo. Auaro nihil eſt ſceleſtius ⁊

⁊ nihil eſt iniquius q̃z amare pe-
cuniã:hec ille. Et Tulius primo.
de officijs. Pecunie fugiẽda ẽ cu
piditas. Nihil enim eſt tam angu
ſti animi:tamq̃z pui:q̃z amare di
uitias. Nihil honeſti⁹ nec magni
ficẽti⁹ q̃z pecuniã contẽnere ſi nõ
habẽs:ſi habeas: ad beneficẽtiaz
liberalitatẽq̃z conferre:hec ille.
Audi deniq̃z innocẽtium de vili-
tate conditionis humane. Radix
omniũ maloꝝ ẽ cupiditas. Hec
ſacrilegia committit ⁊ furta:rapi-
nas exercet ⁊ predas: bella gerit
⁊ homicidia:ſymoniace vẽdit ⁊
emit. Iniq̃z petit ⁊ recipit:iniuſte
negociat ⁊ feneratur. Inſtat dolis
⁊ imminet fraudibus: diſſoluit pa-
ctum:violat iuramentum: corrũ-
pit teſtimonium:puertit iudiciũ:
hec ille. O igitur vitium vitioꝝ. O
facinus facinoꝝ. O ſcelus ſcele-
rũ. Quis te nõ abhorreat? Quis
te nõ fugiat:cum tante ſis malign
tatis:vt omnibus virtutibus diſſi
patis:omnia vitia generes ⁊ pdu
cas? Sed quid de te malignius re
ferri poteſt? Tu nãq̃z deteſtandũ
crimen es:cui deus continuis in
precationibus ↄminatur. Nã Iſa.
v. Ve qui coniungitis domũ ad
domum:⁊ agrum ad agrũ copu
latis vſq̃z ad terminũ loci. Nun-
quid habitabitis ſoli in medio ter-
re? In auribus meis ſunt hec dicit
dominus exercituũ. Iteꝝ. xxxiij. c.
Ve qui predaris. Nõne ⁊ ipſe p
daberis:ſ. a diabolo. Abachuc. ij.
Ve qui multiplicat nõ ſua. Et eo-
dem. c. Ve qui cõgregat auaritiaz
malam domui ſue:vt ſit in excelſo
nidus eius. Amos. vi. Ve q opu
lenti eſtis in ſyon ⁊ ↄfiditis i mon
te ſamarie. Et eodem. c. Ve qui
comeditis agnũ de grege. i. pau
perem. Audi in teſtamento nouo
chriſtum. Luc. vi. Ve vobis diui
tibus qui habetis conſolationẽ ve
ſtram. Audi iudam apoſtolũ. ij. c.
Ve qui in viaz Chaym abierũt.
Audi Iohãnẽ apoſtolũ. Apoc.
viij. fortiter clamantẽ. Ve:ve:ve:
habitãtibus in terra. ſ. auaris qui
ſunt vt talpe in terra:cum tamen
debeant eſſe naturaliter homines
ſuper terram. Nam omnia ſubie
ciſti ſub pedibus eius. ps. viij. Au
di Iacobum. c. v. Agite nunc diui
tes. plorate vlulantes in miſerijs
veſtris que aduenerunt vobis: di
uitie veſtre putrefacte ſunt:⁊ ve-
ſtimẽta veſtra a tineis comeſta ſũt
aurum ⁊ argentum veſtrum eru-
ginauit:⁊ erugo eorum in teſtimo
niũ vobis erit:⁊ manducabit car
nes veſtras ſicut ignis. Theſauri-
zaſtis vobis iraz i nouiſſimis die
bus. hec ille. Audi deniq̃z Augu.
Ve his qui viuũt vt augeant res
perituras:vnde eternas amittãt.

Audi Gregoriū in homel: Auarus hic ardet estu concupiſcentie ac multiplici cura cuſtodie: ⁊ poſtmodum ardebit igne gehenne. h. ille. Manifeſtū eſt has terribiles ſpeculationes intraſiſſe diuitē auarum: cui dictum ē. Stulte hac nocte animam tuā repetent a te. que autē paraſti cuius erunt. Luē. xij. Legit etiam in cronica martiniana: q̄ quidā deditus auaritie emebat blada multa tēpore meſſium: ea ſeruans vt cariſtiam induceret ⁊ carius venderet. Sed dei iudicio maledictio affuit tandē. Nam cum eſſet in quodam portu: in terra de huiſmodi tractans: ſubito mures egredientes de terra corā oib⁹ agreſſi ſunt eum: ⁊ aſcenderunt ſuper corpus eius vt illud roderent. Et cum multi aſtantium non poſſent eum defendere: portauerunt eum in nauem. Sed de naui tot exierunt mures: vt nec eum defendere poſſent. Tandem corroſuz auarum occiderunt. Ecce vindicta diuina. Et ſimiliter contigit in morte cuiuſlibet auari. Diaboli enim ipſum capiunt. Angeli ⁊ ſancti: ⁊ celum ⁊ terra: ⁊ mūdi condēnant eum eternaliter. Et pro modicis diuitijs acquirit eternam maledictionem: ⁊ terribilem infernalemq̄ʒ dānationē: a qua nec pecunia: nec ager: nec domus illū poterit vnq̄ʒ eripere. O igitur miſeri auari. O tenaces. O rapaces. O venatores pauperum animaduertite iam quāte malignitatis ſit hec auaritia. Unde Rabanus ſuper Mat. ſic exclamat. O peſtis maligna auaritie: ſemper bonis animis deteſtanda. Quid illeſum: qd inconcuſſum dimittis? Tu genus hominum confudiſti. Tu diſcipulum comitem chriſti ab apoſtolatu precipitaſti. Tu milites cuſtodientes ſepulchrum captiuaſti. hec ille. Et ſic patet ſecunda pars principalis.

Tertio principaliter conſiderare debemus auaricie ſpecificationem. duodecʒ modi ad preſens explicabunt: in quibus auaricia eſt peccatum mortale: vt de hoc crimine clarius confiteri poſſitis. ¶ Prima auaricia dicitur appetitiua ſm. d. Anto. Cū quis indifferenter deſiderat diuitias: non curans: ſi hoc eſſet cū mortali vel veniali: aut licite aut illicite: iſte appetitus cum rationis deliberatione ſemp eſt peccatum mortale. ¶ Scd̄a auaricia dicit̄ ↄtrarietiua ſm. ſ. Doc. Cū quis p aliquē modū particularē: ſtudet acquirere diuitias ↄ legē dei: vt p vſuras p incātatiōes: ⁊ huiuſmodi ſemp

ē peccatū mortale. ¶ Tertia aua ricia dr̄ intētiua. Cū quis retinet rem vel diuitias alterius viui seu mortui: ⁊ res sit notabilis: ꝯ volū taté illius ad qué attinet: ⁊ hec sci enter: semꝑ stat i pctō mortali. Et cum venit in méte ⁊ firmat se i ꝓ posito restituēdi peccat mortalr. ¶ Quarta dr̄ auaricia amatiua ſm. d. Anto. Cū quis amat tam i ordinate res vel diuicias suas iu ste acq̄sitas: ꝙ vt eas non amitte ret paratus eēt ꝯfacere pceptis dei: vtputa iurare falſa ad fidē dei: oc cidere auferētē ⁊ hmōi ē peccatū mortale: qn̄ talis cogitatio delibe rate sibi occurrit. ¶ Quinta aua ricia dr̄ restrictiua ſm. d. Antonij. Cū qs ē ita tenax ⁊ strictus vt nō expēdat sicut dꝫ ⁊ pōt ꝑmittit se i currere in magna pericula corpo ris ꝓprij vel familie sue: vel i ma gna incōueniētia ꝯditionis sue: ⁊ hoc facit cā thesaurizādi ⁊ cumu lādi: peccat mortalr: ⁊ sepe est cā magnoꝝ peccatoꝝ. Et econuerſo cū aliqs diſſipat opes suas ⁊ abu tit eis exceſſiue i pōpis: in iostris in cōuiuijs: i canibus: ī aſtiludijs. ſꝫ Aristo. dicat. iiij. Ethi. ꝙ hmōi sit ꝓdigus ⁊ potius dicēdus sit va nus q̄ꝫ mal⁹: tn̄ mō dicto: talia ex pendens ⁊ pauperib⁹ subtrahēs: peccat mortaliter: ⁊ multo magis si est cleric⁹ vt dicit. s. Tho. ¶ Sex ta auaricia dicitur diſpoſitiua ſm dn̄m Anto. Cum qs paruā rem aut quantumcūqꝫ minima iniuste poſſidet: vel aufert cuꝫ diſpoſitio ne animi: ꝙ etiaꝫ si eſſet notabilis ⁊ magna poſſideret vel auferret: peccat mortaliter quotiēs est ad uertenter taliter diſpoſitus. Ita m xiiij. q. v. c. Si quid dr̄. Deus nō manum ſꝫ cor interrogat. i. intētio nē. ¶ Septima dr̄ auaricia dimiſ ſiua. Cum quis ita afficit̄ diuitijs vt amore ipſaꝝ dimittat aliq̄ ne ceſſaria ad salutē vt miſſam die bus festiuis: confeſſionē annualeꝫ ⁊ huiuſmodi: semper peccat mor taliter. Et hec est ponere finem in diuitijs nō curādo de neceſſarijs ad salutē vt dicit. s. Tho. ¶ Octa ua dr̄ auaricia interfectiua. Cum quis videt pauperem in extrema neceſſitate ⁊ pōt subuenire ⁊ non facit: auariſſimus est: mortalr pec cans ⁊ occidens. Unde Ambro. lxxxvi. d. Paſce fame morienteꝫ. Quiſquis. n. paſcēdo hominē ser uare poteris si nō paniſti occidi ſti. Et ideꝫ. xvi. decime. ¶ Nona auaricia dicitur priuatiua. Cū qs vellet aut desiderat rem proximi: equū: domū: agrū: aut veſtē ⁊ hu iuſmodi: ita ꝙ vellet ꝓximū iniu ste priuari ea re: vt ipſe vel aliter haberet: peccat mortaliter: quādo aduertenter desiderat: si res ſit ali

cuitis importantie. ¶ Decima dr̄ auaricia ſeruatiua. Cū quis ſuat granū: vinū ⁊ oleū: vt magna inducatur cariſtia: ⁊ ſic vendat rem ſummo precio: mortaliter peccat: agens ꝯ bonū publicū ⁊ caritatē pximi. ¶ Undecima auaritia dr̄ optatiua. Cū quis habēs res venales: optat grandines: aquarum inundationes: ⁊ tpa frugibus cōtraria: vt ipe ſolus poſſit copioſi⁹ lucrarī: peccat mortalr̄. ¶ Duodecima auaricia. dr̄ cognoſcitiua. Cū qs aduertit aliquā mulierem pp neceſſitatē tpaliū ruituram i peccatū carnis: ⁊ copioſum ad luxuriam debere exponere: ⁊ ipſe ſuis facultatibus potēs eſt ad ſubueniendū ne illud incurrat: ⁊ non facit: peccat mortalr̄: q: bona aīe ſunt meliora bonis tpalibus Ari. vij. Poli. Et ita patet q̄ maligna q̄ grauis ⁊ mortifera ſit auaricia Deſerendus eſt igr̄ inordinatus amor rez tpaliū. Abijcienda ſunt vilia ⁊ terrena: calcanda viſibilia ⁊ mortalia. Apiendū eſt cor ad diuina: leuandū eſt caput in celeſtia. Ad hoc oēs hortat Gre. i homel. Exiit qui ſeminat di. Sole diuitie ſunt: q̄ nos diuites virtutib⁹ faciūt. Si ergo fratres chariſſimi diuites eē cupitis: veras diuitias amate. Si culmē vi honoris q̄ritis: ad celeſte regnū tēdite. Si gloriā dignitatū diligitis: in illa ſuperna angelorum curia aſcribi feſtinate: ⁊ vba dei que aure percipitis: mente retinete. h' ille. Ut ſic poſſimus ſpiritualiter eē diuites in hoc ſeculo: ⁊ glorioſi in futuro: preſtante dño qui eſt benedictus in ſecula. Amē.

¶ Feria tertia quarte dominice in quatrageſima. De mercantijs. Sermo.xxxv.

DE turba autem multi crediderunt ī eū. Jo. vij. Saluator noſter in mūdo cōſtitutus mortalitatꝭ ſtola veſtitus atq; cōtectus: nō deſinebat miſeras animas ſpirituali cibo reficere: ⁊ de via regni celeſtis inſtruere. Erat. n. quotidie docens in tēplo: vt dicit Jo. vij. Ad quē cū plurima turba cōuenirent: inter cetera documenta que pbuit. celeſtis patris domū. i. eccleſiam honore ſummo colendā eſſe oſtēdit. De qua ementes atq; vendentes eiecit: vt in heſterno euangelio recitatū fuit. Oſtendens ex hoc auaros ⁊ mercatores iniuſtos de tēplo vite eterne eē eiciendos. Et hoc cum clamaret docens in templo. Nulli dubiū eſſe debet: qn de

ipsoꝝ mercatoꝝ turba multi in eū crediderunt: vt inquiunt verba ꝓposita: ⁊ in euāgelio hodierno recitata. In quo tria documēta habemus. ¶ Primū documentuꝫ: ꝙ quicunqꝫ facit voluntatem dei cognoſcit veritatē: ⁊ illuminat̄ in cunctis rebus agendis. Hoc patet prima euangelij parte ibi. Si quis voluerit. ¶ Scđm documētum: ꝙ nō debemus ſ̄m apparentiā exteriorē: ſed ſ̄m verū iuſtūqꝫ iudiciū iudicare. Hoc tangit̄ ibi. Nolite iudicare ſ̄m faciem ⁊c̄. ¶ Tertiū documentū eſt. ꝙ ea q̄ ſunt ordinata ⁊ diſpoſita a diuina ꝓuidentia: p humanos actus ipediri nō pn̄t. Hoc tangit̄ ibi. Querebant. eū ⁊c̄. Et ſubiungitur. De turba aūt multi cre. in eum: quam turbā ad preſens nos mercatoꝝ appellamus. De quoꝝ mercātijs tria hoc mane cōſiderabimus.

¶ Primo diffinitionē.

¶ Secundo malignationē.

¶ Tertio ſpecificationem.

¶ Primo negociatōis ſiue mercantie cōſiderare debemus diffinitionem. Ex dictis nāqꝫ. ſ. Doc. xxij. q. lxxvij. ar. iiij. Et. d. Anto. in ſumma ſua de vitijs: tractatu de auaricia: talē elicio diffinitionem ſeu deſcriptiōem. Negociatio eſt cōmutatio denarioꝝ ad denarios vt in cambio: vel denariorum ad merces: vt ī emptōe ⁊ venditōe: vel rerū ad res: vt in ꝑmutatione que dicitur barato: non ꝓpter res neceſſarias vite: ſed ordinata ad hunc finē. ſ. lucrum ex ipſa cōmutatione conſequendū. Hec aūt negociatio: que ſolū cupiditati lucri ꝓ fine intendit in ſe cōſiderata hꝫ quandā turpitudinē: q2 nō habet aliquē finē honeſtū. Sed cū aliqs lucrū moderatū: qđ negociando querit ordinat ad ſuſtentationem domus ſue: vel ad ſubueniēdū indigentibus ⁊ paupibus: vel etiam cum aliquis intendit mercantie ꝓpter publicā vtilitatē ne. ſ. res neceſſarie ad vitā patrie deſint: ⁊ ipſe mercator lucrū expetit. nō quaſi finem. ſed quaſi ſtipendium laboris. tunc dico. vere eſt licita ⁊ honeſta. ac neceſſaria. ⁊ pōt eſſe etiā meritoria qđ declaratur triplici lege videlicet.

¶ Primo lege naturali.

¶ Scđo lege diuinali.

¶ Tertio lege humanali.

¶ Primo negociatio eſt licita lege naturali. Unde nota ſ̄ꝫ Phm vij. Poli. Et. i. Ethi. Qđ triplex eſt bonuꝫ. ſ. anime ⁊ corporis ⁊ extrinſecus aduenienꝰ. Iſta autē bona ſeruari nō poſſunt in hac vita niſi p negociationeꝫ ⁊ cōmutationem rerum. ꝓpterea Phs in primo Poli. ait. Sine neceſſarijs ī-

poſſibile eſt viuere. Et ibidem. Nō eſt poſſibile viuere ſine cibo. Ideo oportet ꝙ ſint mercatores aut negociatores: ementes ꝛ vendentes ꝛ transferentes de loco ad locū. cū nō vbiqꝫ inueniant̄: oīa q̄ ſunt neceſſaria ad ſubſtentationē humanā. Pro ꝯfirmatione iterū Ari. in. vi. Poli. inquit. Neceſſariū eſt in omni ciuitate aliquid vēdi ꝛ aliquid emi. Tunc ſic arguit̄. Id qđ ſꝫm legē nature ordinat̄ ad ꝯſeruatōēꝫ vite hūane. ē neceſſariū licitū ꝛ honeſtū. Sed negociatio ſꝫm legē nature: ordīat̄ ad ꝯſeruationē vite hūane: q̄ ſine negociatione nō bene pōt ꝯſeruari. ergo negociatio eſt licita: ſic volēte lege nature. ¶ Secūdo ꝓbat̄ lege diuinali. negociationē eſſe licitam ꝛ neceſſariā. Nam Gen̄. xxxiiij. de filijs Jacob dicit̄. Negotient̄ in terra: ꝛ exerceāt eam que ſpacioſa ꝛ lata cultoribus indiget. Et ī populo dei erant negociatores ſub Salone. iij. Re. x. vbi ſic dicitur. Negociatores. n. regis emebant ꝺ choa: ꝛ ſtatuto precio ꝑducebāt Prouer. vltimo de aīa tunorata dicit̄. Guſtauit ꝛ vidit: q2 bona eſt negociatio. Et dominus regnum celoꝝ ꝯpauit negociatori. Mat. xiij. Simile eſt regnū celoꝝ homini negociatori. q̄renti bonas margaritas. Luc. xix. Negociamī dū venio. Et ſic pꝫ ꝓpoſitū. ¶ Tertio lege humanali: ꝓbat̄ negociationē eſſe licitā. In decretis enim habetur. lxxxviij. di. c. Fornicari hoibus ſemper nō licet. Negociari vero, aliquādo licet. Anteq̄ꝫ. n. eccleſiaſticus quis ſit: licet ei negociari. facto aūt eccleſiaſtico non licet. hec ille. Permittunt̄ etiam ſecularibus negociationes: vt patet iteꝝ. lxxxviij. d. c. Decreuit ſancta ſynodus. Et. c. Conſequens. Et. c. Epis. Et de pe. d. v. c. Qualitas, Immo etiā clericis permittit̄ negociatio: cauſa pietatis impendende orphanis ꝛ viduis. lxxxviij. d. c. Decreuit. Propterea ſctā mater eccleſia mercatores ſub debita menſura lucrantes nō dānat. imo videtur eos approbare in. c. Per noſtras extra de donatione inter virum ꝛ vxorem. vbi dicit̄ ꝙ vxoris cuiuſdam cautela dotes debeant deponi in manibus mercatoris. qđ etiā probatur vel cōfirmatur. per legem ciuilē. C. de nundinis. l. vna. Et. C. de vectigalibus. l. vniuerſi prouinciales. Et. C. de cōmercijs ꝛ mercatoribus. l. negociatores. ꝛ. l. mercatores. ꝛ. l. Si q̄s libro. iiij. Et. C. qn̄ liceat ab emptiōe diſcedere. l. ꝑfectā. Et ita patet prima ps principal. vbi cū diffinitiōe declarat̄ quō negociatio ꝛ mercātia eſt licita ꝛ neceſſaria.

Secundo principaliter negociationis siue mercancie cõsiderare debemus malignationem. i

Mercantia.n. redditur maligna ⁊ vitioſa ac illicita.triplici ratione ſm.ſ.Doc.xxij.q.lxxvij.ar.iiij. Et iiij.ſen.di.xvi. Et ſm.d. Petrum de palu.in.iiij.di.vi.

¶ Primo ratione finis.

¶ Secundo ratione tpis.

¶ Tertio ratione ꝯſortij.

¶ Primo mercantia reddit maligna ⁊ vitioſa ratione finis. Naz ſm Ariſto.in.ij.lib.de aia. Oia a fine appellari iuſtuz eſt. Idē Ari. iiij.Topi. Et Phy. Et.ij.de anim. Cuius finis malus eſt: ipſ quoqz malū eſt. Et ratio eſt: q2 operationes humane maxime dicunt praue ⁊ vitioſe rōne intentionis vel finis. Unde dñs in euange. Luc. xi. Si oculus tuus neq̃ fuerit: etiam corpus tuū tenebroſum erit.i. ſi intentio tua erit peruerſa: opus etiam ⁊ totū concurrēs in opere erit peruerſum. Si ergo finis negociandi: ſit principalr̄ cupiditas: que eſt radix oīum maloꝝ ⁊ i ipa ꝯſtituatur vltimus finis: ipa negociatio ſiue mercantia erit maligna ⁊ vitioſa. Et tales mercatores dicuntur maligni ⁊ praui ⁊ digni eiectione a templo. De quibus dicit Chriſo.⁊ habet in decretis.lxxviij.d. Eiciens. Eiciens dominus vendentes ⁊ ementes de templo ſignificauit: q2 mercator nūq̃ deo placere poteſt. Et ideo nullus chriſtianus debet eſſe mercator: aut ſi voluerit eſſe proiciatur de eccleſia dicente propheta: q2 nō cognoui negociationes: introibo in potentias dñi.hec ille. Multo magis reprehenſibilis eſt ⁊ vitioſa negociatio talis in miſeris clericis. Eis enim nō licet negociari: q2 deputantur ad curā rerum diuinaꝝ in quibus ſe debēt occupari. Unde Ari.in.vi. Poli.ait Sacerdotes oportet eſſe in ciuitate curam deoꝝ habentes. Et cū negatiões mentē implicent: ⁊ occupent ⁊ impediant. Ideo negatur eis hoc exercitiū: dicente apoſtolo.ij. Thy. ij. Nemo militans deo implicat ſe negotijs ſecularibus vt ei placeat cui ſe ꝓbauit. Et ſm.ſ. Tho. xxij.q.lxxvij.ar.iiij. Clerici nō ſolum abſtinere debent a malis: ſed etiam ab his que habent ſpeciem mali: qḋ vt plurimū in negociatione ꝯtingit. Ideo Hiero.⁊ habetur in decretis.lxxxviij.d.c. Negociatorē clericū ex inope diuitē factū ⁊ ex ignobili glorioſum: q̃ſi quaſdam peſtes fuge.hec ille. Uerū in aliqbus licite poteſt negociari: vt declarat.d. Anto. ¶ Scḋo

negociatio eſt maligna ⁊ vitioſa ratione temporis. Nā vt ait Salomon. Eccl. Omnia tps habent. Unde diebus feſtiuis interdicit negociatio: ſiue mercātia: quia eſt opus ſeruile: qđ nobis interdicit Exo. xx. Et de cōſe. d. iij. c. Jeiunia vbi dicitur. Die autē dñica nihil aliud agendū eſt: niſi deo vacādū. Nulla operatio in illa die ſancta agatur: niſi tm̄ hymnis ⁊ pſalmis ⁊ canticis ſpūalibus: dies illa tranſigatur. hec ibi. Uerū ſm̄. d. Petrum de palu. in. iiij. Ex quo plati tolerāt nundinas: videt̄ q̄ audientes miſſam poſſunt excuſari exercētes negociatiōes in diebus feſtiuis nundinaꝝ. Similiter rōne loci redditur illicita. Locus. n. ſacer nō negociationi dedicatur: ſed deuotioni ⁊ orationi: vt patet. xlij. d. c. Oratoriū. Nulli. c. Nō oportet Et. c. Jn oratorio nihil penit⁹ agatur: niſi ad qđ factū eſt. Et Augu. in regula dicit. Jn oratorio nemo aliquid agat niſi ad qđ factū eſt. Unde ⁊ nomē accepit. Et extra de imu. Eccle. c. Domū tuam decet. Contra qđ faciunt: qui etiam loquunt̄ de huiuſmodi: vel paciſcuntur: ibi. Unde dñs conquerit̄ Mat. xxi. Domus mea domus oratiōis vocabit̄. vos aūt feciſtis illā ſpelūcā latronū. Jđ xp̄s eiecit de tēplo emētes ⁊ vendentes.

¶ Tertio mercantia eſt vitioſa ratione cōſorcij. Et hec tribus modis Primo qn̄ mercatores faciūt pactū inter ſe: vt certo p̄cio oēs ⁊ ſinguli vēdant ⁊ nō minus. Qđ p̄cium ſi ſit incōpotens ⁊ debitū: non licet ponere: ſed vitioſum eſt: vel malicioſe conueniunt: vt vnus tm̄ de vna ſpecie vēdat: ideo tales vocātur monopolite: a mono qđ ē vnū ⁊ pola qđ eſt vēditor: quaſi vnus vēditor: vel polis q̄ eſt ciuitas: q̄ſi vnus ſolus vendens in ciuitate. Qđ ꝓhibet̄ tanq̄ illicitū. C. de monopolijs. l. vna lib. x. iiij. vbi dicitur. Si quis aūt monopoliū auſus fuerit exercere bonis ꝓprijs expoliet̄: ⁊ ppetuitate dānet̄. Secundo rōne cōſorcij reddit̄ vitioſa negociatio: qn̄ qs ſocietatē fac̄ cū eo quē nouit eē male cōſcie ⁊ per phas ⁊ nephas negociari: licet ipſe ab illicitis mercantijs caueat: ⁊ ſociū admoneat ab illicitis abſtinere: nō tn̄ excuſatur niſi ꝓhibeat inquantū pōt: ⁊ ſocietatē cum eo ſoluat ſi pōt: vel ꝓteſtet̄: ſi nō poteſt de illicitis lucris participare non velle: nec in illis ſe intromittere. Argumento. lxxxiij. d. Error. Et d. lxxxvi. c. Culpam. Culpā ꝑcul dubio ſciētis habet: qui qđ poteſt corrigere: negligit emendare. Et infra. Et probat odiſſe ſe vitia: qui condemnat errantes. Et

ſup̄ hoc caueat ne labo:et igño:ā-
tia craſſa:que nō excuſat. Poteſt
inſuper addi q̄ mercantia vel ne
gociatio:reddit vitioſa ratiōe me
dij. Cum quis exercet mercātias
duplicitate:fraude: mēdacio:⁊ q̄
peius eſt periurio:quod difficile
cauetur. Unde Leo papa de pe.
di.v. Qualitas. Difficile eſt: īter
vendētis emētiſq̄ cōmerciū:non
īteruenire peccatū:hec ille. Nec
valet eoꝝ excuſatio: dum dicunt:
conſuetudinem eſſe vti mēdatijs
⁊ ſine fictionibus: mēdatijs atq̄
piurijs nō poſſunt emere vel vē
dere. Que excuſatio ip:obat:⁊ ni
hil valet:cum nunq̄ liceat vti mē
dacio:etiam in ſalutē eternam. di
cēte Auguſtino.xxij.q.ij.c.p:imū
eſt. Ad ſempiternam ſalutē nul-
lus ducēdus eſt opitulante men-
dacio. Adeo mēdaciū piculoſiū
ē in o:e mercato:is. vt quotiens i
dānum notabile alterius dicit il-
lud.totiēs mo:taliter peccat.quā-
to magis ſi iurat quōcunq̄. Heu
mihi mercato:es. Heu ceci. Heu
ſine timo:e.p vno groſſo.p vno
marcheto. vno quatrino. perdi-
tis p̄cioſas aīas. Et tamen. Quid
p:odeſt vobis.ſi vniuerſum mun
dū lucremini.⁊ aīas veſtras pda
tis.ob tam paruā ⁊ co:ruptibilē
⁊ amiſſibilē ſubſtantiā: Aiaduer
tite queſo quō mirabiliter decepi

mini. Deinceps linguas frenate.
dicente chriſto. Sit ſermo veſter
eſt eſt nō nō. Quod aūt his abūdā
tius eſt a malo eſt. Et Tulius.iij.
officioꝝ inqt. Tollēdum eſt ex re
bus ꝯtrahendis oē mēdacium. Nō
licitatoē vēditor: nō qui ꝯ ſe liceat
emptor opponet. Uterq̄ ſi ad lo
quendū venerit.nō pluſq̄ ſemel
eloquet.hec ille. Adiūgo poſtre-
mo q̄ negociatiō redditur vitioſa
quādoq̄ medio.ſ. materia negocia
tiōis eſt illicita. Quedā.n. nego-
cia de ſui natura mala ſunt omni-
no.vt vſura.⁊ ſymonia. De qua
dicit.i.q.i. Reperiunt:⁊ ſunt ver
ba Ambroſij. Repiunt q̄plluri
mi negociatiōe muneris mercari
velle:grām ſpūſſancti.hec ille. Et
hoc mercimoniū oībus p:ohibet:
tam laycis q̄ clericis. Quedam
vero ſunt:que licz de ſe nō ſint ma-
la:tn̄ vt in pluribus homines illis
vtunt ad malū:vt facere taxillos:
cartas naibos:fucos: maſcharas
o:namēta vana ⁊ ſupflua: vt mo:
talia ⁊ huiuſmodi. Et ab hoꝝ ne-
gociatione:emptione ⁊ venditio-
ne:debet quilibet abſtinere:maxi
me ab his que ſine peccato mo:-
tali fieri non poſſunt ab hoib⁹ vel
feminis vtētibus eis. Immo mer
cato: vendens huiuſmodi: ſciens
empto:em emere in vſu mo:talis
peccati:peccat mo:talr vēdendo.

Et de huiuſmodi negociationib⁹ ĩtelligit tex. Innocẽtij. de pe. d. v. Frẽs noſtros. Falſa ẽ enim pnĩa cũ penitens ab officio vel curiali negocio nõ recedit: qḋ ſine peccatio agi nullatenus preualet: ħ ille. Et idẽ dr̃ in. c. Negociũ: vbi dr̃. Sunt enim pleraq; negocia: que ſine peccatis exhiberi aut vix aut nullaten⁹ poſſunt: que ḡ aliquod peccatũ ĩplicant: ad hoc neceſſe ẽ vt poſt conuerſionẽ aĩus non recurrat. hec ibi. Greg. Et intelligit de peccato mortali. Nã vix eſt negocium in quo nõ incurratur veniale peccatũ. Nõ tamẽ dr̃ q; ſemper ſit mortale peccatũ vẽdere de ſupradictis: ſeu circa ea exercere negocium. Quedã alia ſunt dubia: vt emere preſtantias ſolutas cõitati ab alijs: ſeu denarios ⁊ ĩpreſtita venetiarũ: ⁊ loca ianuẽſium: que ab aliquibus dicunt licita: ⁊ ab aliquib⁹ illicita ⁊ vſuraria. Et ab huiuſmodi abſtinendum eſt: q: in dubijs tutior pars eſt eligenda. extra de ſpon. c. Iuuenis. Nõ tamen in his facile condẽnandus ẽ aliquis: ſed in tutiori parte conſulẽdus. Et ex his patet ſecunda po principalis: quã ex corde mercatores attendant ⁊ conſiderent. Alias fraudabunt ſuas conſcientias: perdent animas ⁊ corpora: ⁊ relinquent merces ⁊ diuitias. Et tandem ibunt ſine remiſſione: cũ cento millia para de diauoli.

Ertio principaliter negociationis ſiue mercancie: ↄſiderare debemus ſpecificatiõe; . Sũt m odi quodãmodo innumerabiles: in qb⁹ ſpecialiter mercatores offendunt mortaliter: ⁊ tenent ad reſtitutionẽ: ſ; in ꝓpoſito tm̃: duodecim ĩ particulari tãgemus: vt plenius de ipſis confiteri poſſint.

¶ Primus modus dr̃ terminatiuus. Cũ mercator vẽdit rẽ quacũq; ad terminum: ⁊ ſimpliciter rõe termini ⁊ dilatiõis plus iuſto .ſ. plus q̃; valeat: qḋ nihil aliud ẽ: q̃; tẽpus vẽdere: que dr̃ vẽditio iniuſta ⁊ in fraude vſurarũ facta. Vñ mortaliter peccat ⁊ tenet ad reſtitutionem. Extra de vſuris. c. Naviganti. de hoc dicet in ſmone ſequẽti: malignitate prima. ¶ Secũdus modus dr̃ exceſſiu⁹. Cum mercator vẽdit rẽ qualẽcũq; pl⁹ notabiliter iuſto precio nõ hñs reſpectũ ad dilationẽ: vt ĩ pmo caſu: tñ mortaliter peccat: ⁊ tenet ad reſtitutione; illius pluris: q: vendit qḋ nõ ẽ. Nec vt dicit ſ. Tho. xxij. q. lxxvij. Et Scotus ĩ. iiij. di. xv. Preciũ valoris rei nõ ↄſiſtit ĩ ĩdiuiſibili: ſ; h; quãdam latitudinẽ ⁊ gradũ. ſ. piũ diſcretũ: ⁊ rigidũ.

Ab aliquo.x. due pecie pāni esti-mabunt valore.l. ducatoꝝ. Et hi gradus ē pius. Ab aliquo estimabunt.l.cū dimidio. Et hic grad⁹ est discretus. Ab aliquo vero estimabunt.li.duca. Et iste dr̄ grad⁹ rigidus. Pōt ergo mercator vendere p̄o.li.ducatis ad terminū:ꝫ ad cōtantos daret etiaꝫ p̄o.li.vel minus:q: tūc nō vēdit rē plus q̄ꝫ valeat:cū sit sic estimata. Et ideo nō accidit fraus. Idem dicēdū de vēdēte domū:agrū: equum ⁊ huiusmodi. ¶ Terti⁹ mod⁹ dr̄ occultatiu⁹. Cū mercator vēdit rē qualēcūqꝫ:⁊ occultat ip̄fectionē: vl' insufficiētiā:vel defectum rei:pp̄ quē defectum nō valet res id quo emit: vel nō est apta ad id ad qd̄ emit:ꝫ videat sic:cū d̄fect⁹ sit occultus:peccat mo:lr ⁊ tenet satisfacere. Et si mercator ignorasset defectū p̄sentē:cū sciuerit illū tenet ēptori satisfacere. In hoc offendūt vēditores equoꝝ: boum: mulloꝝ: vēditores nauiū:⁊ pānorū. Idē si ēptor pp̄ ignorātiā vēditoris:emit reꝫ multo viliori p̄cio: q̄ꝫ valebat:cū aduerterit:tenet satisfacere vēditori:cōiter accidit in lapillis preciosis ⁊ hmōi:quoꝝ p̄o p̄ctates ig̃rat a multis. ¶ Quartus mod⁹ dr̄ āticipatiu⁹. Cum.s. mercator emit res venales ⁊ minuit de iusto p̄cio currēti:ex hoc q: soluit res ēptas āteq̄ꝫ habeat eas.nec ē dubiū. q: p̄ciuꝫ currēs minuat tēpore quo vēditor dabit merces. peccat mortalr̄ ⁊ tenetur ad satisfactionē iusti p̄cij. Idē cuꝫ soluit ante terminū vel pactū contractuꝫ cuꝫ hoc vt rōne anticipationis diminuat quātitatē debiti. Utputa debebat cētuꝫ:hinc ad annum:⁊ offert nunc.lxxxx. vt illos decem remittat:mortaliter peccat ⁊ tenet ad illos decē:q: illa relaxatio cōiter nō est libera:ꝫ ex aliqua necessitate coacta. ¶ Quintus modus dicit inuoluptatiuus. Malicios mercatores sunt sicꝫ aranee existēti i foramine:que dū musca trāsit:⁊ tangit rete:inuoluit eā in rete:⁊ post captā sugit eandem. Sic nōnulli mercatores vidētes ꝯtadinos ⁊ simplices transeuntes exeunt ex apotheca ⁊ cuꝫ verbis dulcibus vocāt petunt de villa:ostēdunt cognoscere suos:īterrogāt si egent aliquo:offerunt se ⁊ sua laudant merces sup alias. Et breuiter v̄bis sophisticis adulatorijs ⁊ falsis inuolupant illos ⁊ fraudāt:decipiunt:⁊ sugunt sanguinē eoꝝ vēdētes dypleidē:pānū:caligas:sotulares:⁊ alia huiusmodi multo pl⁹ q̄ꝫ valeāt. O diaboli incarnati:qui ponitis rete vt capiatis sanguinē paupeꝝ. Uobis dr̄ ab Apo.i. Thesa.iiij. Ne quis

circũueniat in negocio frẽm ſuũ. Sꝫ dilige ꝓximũ tuũ ſicut teipſuꝫ Ideo i die iudicij dicetur verſus vos a talibus ſic fraudatis illa ꝓpheta. Oſee.xi. Circundedit me effraim .i. trãſuerſus ĩ negociatione ⁊ in dolo domus iſrael. Huiuſmodi ĩuolupratores mortalr̃ peccant: ⁊ tenent̃ ad reſtitutiõeꝫ ſi notabiliter defraudãt. ¶ Sext⁹ modus dr̃ numeratiuus. Cuꝫ mercator ſophiſtice fraudat aliquẽ in numeratiõe vel in cõputo. Et hec fit cõiter cũ ſimplicibus. Vñ cuidaꝫ ꝯtadino egẽti moneta vni⁹ ducati campſor cepit numerare dicens. Al nome de dio e dela noſtra donna e deli ſancti: ſei: ſete: octo ⁊c. Cõtadinus aũt poſtea: cepit p ſe numerare: nõ noiãs ſctõs: ⁊ inuenit deficere: ſex grosſos. De quo cõqueſtus cũ campſore. Campſor iteꝝ incepit numerare icipiẽs. Al nome de dio e dela noſtra dona e deli ſancti: ſei: ſete ⁊c. At ꝯtadin⁹ ait. Dñe ex charitate: non noietis hic deũ: neqꝫ ſanctos: ſed pecuniã ad vno ad vno. Tũc campſor erubuit. Heu miſeri deceptores denarioꝝ ⁊ computoꝝ. Cõtra vos ait dñs Iſa.lxv. Numerabo vos in gladio: ⁊ oẽs in cede corruetis. Huiuſmodi fraudatores mortalr̃ peccant: ⁊ tenent̃ ad ſatiſfactiõeꝫ. ¶ Septim⁹ mod⁹ dr̃ põderatiu⁹ Cũ mercator mẽſurãdo ⁊ ponderãdo variat mẽſuras: vel fraudat ĩ põdere vel mẽſura: vt cũ vẽdit cuꝫ vna mẽſura vel billanza ⁊ cuꝫ altera emit. Hõ eſt ꝯtra dñi ꝑceptum. Deute.xxv. vbi dicit̃. Nõ habebis in ſacculo diuerſa põdera maius ⁊ min⁹. Nec erit in domo tua modi⁹ maior ⁊ minor. Cõtra maliciosos mẽſuratores dicit̃. Michee.vi. Nũquid iuſtificabo ſtaterã ĩpiã ⁊ ſacelli pondera doloſa. Unde lex canonica vult vt fraudantes menſuras ⁊ pondera .xxx. diebus pane ⁊ aqua peniteãt Extra de emptione ⁊ venditione. c. Ut menſure. In hoc offendunt campſores ponderãtes cum lancea depreſſa aurifices pondẽrantes argẽtum ⁊ auruꝫ diuerſimode: qui etiã cum paragono decipiunt. Olearij: frumẽtarij: becharij: qui varijs modis defraudant. Hi peccant mortaliter ⁊ ad reſtitutionem tenent̃. ¶ Octau⁹ modus dicitur falſificatiuus. Cũ mercator rem falſam pro vera: ⁊ pura vendit. Ferrum ꝓ calibe argẽtum alchimiatum pro puro: corium coctum ⁊ deſtructum pro bono: pannum miſerum pro precioſo: tincturam vilem ⁊ turpem pro digna: aromata vetera que perdiderunt virtutem pro nouis. rem nociuam pro ſaluti-

fera cap:inam vel po:cinam carnē pro castronina: pisces putridos pro bonis oua vetera pro recentibus. Et si propter hoc aliquis pestifere infirmatur: tenetur de damno ꝛ interesse. Et breuiter hi oēs notabiliter offendētes: peccāt mortaliter ꝛ ad satisfactionem tenent. ¶ Nonus modus dicit mixticatiuus. Cum mercator miscet rē cū re: ꝛ lanam maiorinā cū augustanā: ꝛ grossam cum fina: vendens totam pro fina: miscet oleū malū cum bono: aquam cum vino: vt tabernarij: vel vinū triste cum bono: in quo faciūt multas fraudes: ordeum vel aliud granum cū frumento: crocum falsificatū cum vero: argentū cum auro: ꝛ alia metalla cū argēto. Hi oēs ꝛ hmōi peccant mortaliter ꝛ tenent ad satisfactionem certis vel incertis.i. pauperibus. ¶ Decim⁹ modus dicit humefactiuus. Cū mercator tenet mercātias ī locis humidis vt plus ponderent. Et sic pro mercib⁹ vēdūt humiditatē: vel merces aspergunt: quod maxime fit in croco: in corio. in lana. in lino. in pane. in stamine. insilatis. que vt plus ponderent aliquando balneant ꝛ huiusmodi. Hi oēs notabiliter offendētes ꝛ fraudantes mortaliter peccant. ꝛ tenentur ad satisfactionem. ¶ Vndecim⁹ modus dr̄ detentiuus. Cū mercator nō debite soluit laboratoribus. batilanis. textorib⁹ filatricibus. facit eos cōsumi. Dat in p̄ciū res ꝯ statuta vel pacta. de quibus rebus perdūt notabiliter: si oportet vēdere: peccat mortaliter ꝛ tenet ad satisfactionē de dāno. Itē tenet restituere dato q in principio conuenissent: debere recipere tales res. tamē quia dans dānificat illum cui dat: tenetur satisfacere: q: ille ex necessitate cogitur hmōi merces recipere: que nō valent tm̄: ꝛ ipse accipiens: etiam dat pro illo iniusto precio: suis laboratoribus vel creditoribus. Et ita ambo tenent satisfacere: his quibus dederūt. Idē dicēdū de debitoribus nolentibus soluere debita ꝛ tenētibus mercedē operariorū quam eis debēt: ꝛ trāseunt pacta vel terminos: ppter quod creditor cogitur vēdere rem suā vilius q̄ valet: vel cogit accipe ad vsurā: vel incurrit interesse ꝛ dānum tenent tales de dāno: qḋ secutum nō esset si soluissent. ¶ Duodecimus modus dr̄ mediatiuus. Cū in hmōi negociationibus illicite exercitatis ꝛ fraudulenter mercātijs aliq̄s ē mediator. fautor. cōsultor. ꝛ male cōsuluit emptori in dānū emptoris ꝛ vtilitate sui ꝛ vēdētis. peccat mortaliter ꝛ tenet ad restitutioē. si prim⁹ nō restituit: q:

q cāꝫ dāni dat: dānū dediſſe vide tur. Hi vocant cōiter meſcitſen/ ſales ⁊ hmōi. Idē cū aliqs ē me diator ꝯtc⁹ vſurarij itēdēs vtilitatē ꝓpriā ⁊ dātis magis q̄ꝫ accipiē tis. Idē qñ induxit aliquē qui non erat diſpoſit⁹ ad hmōi. vſuras ⁊ fraudulētias ⁊ deceptiones: mortaliter peccat: ⁊ videt teneri ad ſatiſfactionem ſm. d. Anto. Nemo ergo o mercatores ex vobis infletur: nemo indignet: nemo a diabolo obtenebret: iā clari ⁊ illuminati eſtis. Feſtinet vnuſquiſqꝫ ⁊ non procraſtinet de die in diē. Nō confidat in ſuis heredib⁹ ꝑſuadendo ſibi ꝙ heredes ſatiſfaciant: q: licet ꝓmittāt reſtituere: tñ infideles ſūt ſunt doloſi: ſunt fraudulēti: ſunt cupidi ⁊ auari: adeo che li pare mil le anni che ſiati ſotto terra. Dicite q̄ſo: qd vos feciſtis pro aiabus parētū veſtroꝝ: Quid ſatiſfeciſtis: Quid expēdiſtis: Quid cōtuliſtis: Certe parū aut nihil. Sic imo min⁹ fiet vobis. dicēte domino Luc. vi. Eadē qppe mēſura q̄ mēſi fueritꝭ: remetiet vobis: imo recipietis multo min⁹. q: teſte dño Mat. xxiiij. Qm̄ abūdauit iniqtas refrigeſcet charitas mltoꝝ. Sꝫ dato ꝙ et ipi poſt mortē vr̄am fideliter reſtituāt: qd ꝓderit vobis talis reſtitutio: ſi interi ꝫ aia vr̄a dānabit in ignē eternū. Quia potuiſtis vos reſtituere ⁊ noluiſtis. Nā ſicut dicit ſ. Doc. ille per ſe ad reſtitutionē tenet qui intulit dānum ſi pōt. Et qdē ſtatiꝫ tenet: vos ipſi ponite manū ad burſam dū ſanix dū potētes eſtis: dū de⁹ indulget tēpus: anteq̄ꝫ mēs vacillet: anteq̄ꝫ lingua balbutiat: anteq̄ꝫ ſenſus hebetēt: anteq̄ꝫ anxietas mortis adueniat: anteq̄ꝫ finalis ſententia contra vos ꝓferat. Nā tales vt pluri mū moriunt deſperati. Legit. n. de quodā: qui tū ex iniuſtis negociationibus: tū ex vſuris ⁊ fraudibus valde diues effect⁹ erat: tandē īfirmat⁹ ē ad mortē. Quē parentes ⁊ amici ac pleban⁹ viſitauerūt: hortātes cū ad cōficiendūꝫ teſtamētū. Cōuocatis igit teſtibus de parētela ac amicis dixit notario. Scribe fideliter. Primū lega tū qd. ſ. ego talis: de tali domo ⁊ ciuitate. Relinquo animam meam aſportādā oīno cū. xxx. milia para de diauoli in īferno. Notarius āt admirās cepit perſuadere ne talia diceret. At ille. Poſſum facere de rebus meis quid volo. Scribe igitur. alias mittam pro altero notario. Notari⁹ ſcripſit. Plebanus tūc icepit dicē. Ha dñe qd facitis. Que ſunt v̾ba iſta. Tūc ipe teſtator ait. Scribe ꝙ relinquo aiaꝫ plebani mei mecū debere venire in iſernū. Sciebat ipe ꝯtc⁹ meos illi/

cītos ꝛ fraudes: ꝛ non admonuit:
nō publicauit me excōicando ꝛ ac
cuſando: imo me ſibi ꝯfitēdo ab-
ſoluit ꝛ euchariſtiā dedit. Et h̄ pp
q̄dā munuſcula: qb⁹ obmuteſce-
bat. Mecū igit̄ veniet. Scribe.
Tūc vxor cepit maritū rephēdē-
re. At ipſe. Scribe q̄ relinquo ani
mā vxoris mee mecū cū diabolo
deportādā. Nā pp ipſaȝ mlta ma
la cōmiſi: vt vanitates ꝛ ornamen
ta ꝛ laſciuias poſſet ꝯſeq: ꝛ ipa fu
it ꝯtenta nō ꝯdicēs. Mecū igitur
veniat. Scribe. Tunc filij ꝛ filie ſi
militer eū admonuerunt: ꝛ ipſe re
liquit eos aſportādos in infernū:
q: ſimlr fuerunt cū maloꝝ. Nota
rius āt voluit rephēdere: ſed ipſe
dixit. Scribe q̄ tu mecū dānabe-
ris. Tu vſuraria inſtrumēta mihi
feciſti: tot cedulas iniuſtas: te toti-
ens pecunia corrupi. Mecū oīno
dānaberis tu ꝛ tui ſimiles notarij.
Tūc q̄dā magn⁹ ei⁹ ſoci⁹ admonu
it vt deſineret ab iſtis. Et ille. ſcri-
be oīno q̄ ꝛ hic mecū dānabitur
in īfernū. Nō ne fuit ſoci⁹ me⁹ ꝛ
fautor in decipiendis paupib⁹: in
fraudāda republica: in auferēdis
rebus: in ponēdis grauaminibus
in tot malis faciendis: ꝛ tot bonis
alioꝝ vſurpandis. oīno igit̄ mecū
in īfernū deſcēdet ꝛ ipſe. Et ita ſcri
be hec ſupradictis ꝛ alijs aſtātib⁹
dicēdo. miſera illa aīa deſperata: q̄
q̄ñ potuit reſtituere noluit. ad ignē
infernē delata ē. Reſtituite er-
go vos vt ſic dānationē euadatis
eternā: preſtāte illo benigno ani
maꝝ iſtarum mercatore ieſu q
viuit ꝛ regnat ī ſecl'a ſecl'oꝝ. Amē.

¶ Feria q̄rta quarte dn̄ice. De
vſura. Sermo. xxxvi.

Non ē hic homo a
deo. Jo. ix. Lȝ vni
uerſe creature ſint
ab optimo deo p
creationē: plerīqȝ
tñ hoīeȝ ſunt: qui nō ab ipſo ſum-
mo cōditore: ſȝ a diabolo ſe eē imi
tatores ꝯfitent̄. De quoꝝ nūero
precipue ſunt īfelices vſurarij: ſe-
metipſos diabolo ſuaqȝ donantes
qui ē ſua īſatiabilitate: inferno ſi-
miles effecti: a regno beate ſempi
terneqȝ vite merito excluduntur.
Vñ ꝛ Dauid ꝓphaꝝ exim⁹ ſci-
re cupiēs qs ad cōtēplādā ſpecieȝ
ſummi ꝯditoris intraturus eēt p̄s.
xiiij. dicebat. Dñe qs habitabit in
tabernaculo tuo: aut quis requie
ſcet in mōte ſcō tuo: Benigna vo
ce rn̄dit ſpūs ſcūs. Qui iurat ꝓxi
mo ſuo ꝛ nō decipit: q pecuniā ſu
aȝ nō dedit ad vſurā: ꝛ munera ſu
per inocētē nō accepit. Qui facit
hec nō cōmouebitur in eternum.
Uſurarius itaqȝ qui ſanguie pau
perum nunq̄ȝ ſaciari pōt: ſe non
ꝑtinere ad regnū celoꝝ: neqȝ ſe a

deo etc: malis opib⁹ ꝓfitet: vt inq unt euāgelica vba aſſumpta. In quo tria nobis documēta ꝓſtant.
¶ Primū documētū ē ꝙ nſ ſtoti eng hō in h mūdo flagellat: nō pp pctā ſua: ſ; vt opa dei manifeſten tur in illo. Hoc tāgit prima euangelij pte ibi. Neqꝫ hic peccauit ⁊c.
¶ Scōm documētū ē: ꝙ dum ſu mus in hoc mūdo cū luce grē: bo nū opari debem⁹: quia venit nox mortis: qñ nemo poterit operari. Hoc patet ſcda euangelij parte.
¶ Tertiū documētū hētur in.iij. pte euangelij ibi. Adducūt autem ad phariſeos ⁊c. Quo edocemur ꝙ quilibet debet cōſtanter cōfiteri gloriā dei. vt fecit hic cecus illumi nat⁹: ſ; ab inimicis aduerſitatis: aſi quid patiat. Hāc ꝓo cōfeſſionem diuine laudis nō faciunt diabolici vſurarij. De quorum vſuris tria hocmane conſiderabim⁹.
¶ Primo diffinitionē.
¶ Scdo malignationem.
¶ Tertio ſpecificationem.
¶ Primo ꝯſiderare debem⁹ vſu re diffinitionē. A ſacris nāqꝫ ca noniſtis in decretis.xiiij.q.iij.i mł tis capl's ſic diffinit. Uſura ē lu crū ex mutuo principalr intētum. In qua diffinitiōe notāda ſunt q̄t tuor pūcta. Primū ē lucrū. Dicit enī lucrū ꝓprie incremētū: qđ qs hēt ex volūtaria cōmutatiōe. vltra ea que primo erāt. Unde ſi vni ha benti.x. de meis: mutuo alia.x.vel xx.vel ſaccū frumenti ⁊ huiōi: vt citius vel facili⁹ rehabeā illa decē ab eo cū alias habere non poſſe: non committo vſuram: q: non intēdo h lucrum: ſ; tm̄ ꝙ de iure meū erat retrahere. ar.xiiij.q.iiij. c.ab illo.
¶ Scōm pūctū in diffi nitiōe ē ibi. ex mutuo. Regulari ter.n. vſura cōmittitur in mutuo. quāuis enī in alijs ꝯctib⁹ ſepe re periat vſura. titulo emptiōis vel vēditionis: vel pignorationis ⁊ hu iuſmodi palliationibus. ibi tamen ē implicite mutuum. Nā ſi cū vē do tibi cannā pāni valētē vnum ducatū: ⁊ ex eo ꝙ vis dilationem vnius anni ad ſoluēdū preciū vo lo pp iſtā expectationē vnū ſolidū plus dicto precio: iſta venditio re ſoluitur in mutuū. Ita enim eſt ac ſi mō mihi dares vnum ducatū pro precio illius panni: quem q: ti bi mutuo per annum: volo vnum ſolidum vltra ducatum. Ecce vſu ra explicata. Extra de vſuris. In ciuitate. Et pro clariori intelligen tia notandū eſt: ꝙ mutuum cōtra hitur in his rebus: que conſiſtunt in numero: vel pondere: vel mē ſura. In numero: vt in moneta q̄ ꝓprie numerat. In pōdere vt ere argēto: auro: q̄ pōderant. In mē ſura: vt frumentum: vinū: oleum:

⁊ ſimilia que mēſurantur. Et hoc patet: Inſti. Quibus modis contrahitur obligatio: circa pꝛincipiū Et. xiiij. q. iij. Uſura eſt vbi amplius requiritur: q̄ꝫ qd̓ daſ: verbi gratia. Si ſolidos decem dederis ⁊ amplius queſieris: vel ſi dederis frumenti modiū vnum: ⁊ ſup aliquid exegeris. Ecce euidenter oſtendiſ: ꝙ quicquid vltra ſoꝛtē exigitur vſura eſt: hec ibi. i. q. iiij. Nullus. Et dicitur mutuum: quaſi de meo tuum: q: transfert dn̄ium rei mutuate: in eum cui mutuatur ⁊ ſtat periculo eius. Unde mutuū in his ꝓpꝛie locū habet: que vſu conſumuntur: vt victualia: vel diſtrahuntur: vt pecunia numerata.

Et ideo grauari non debet vltra reſtitutionē capitalis. Secus eſt aūt in locatione ⁊ ꝯductione domoꝝ: ⁊ agroꝝ: vel equi: bouis: ⁊ huiuſmodi. Nam dominium nō transfert in accipientē: ſed remanet penes dominū: ⁊ eiꝰ periculo ſtat. Et ideo licite petitur lucrū ꝓ re locata vel comodata. ¶ Tertium punctum eſt ibi intentū. Nā intentum includit expꝛeſſam pactionē ⁊ tacitam. Uſura nāqꝫ cōmittitur: ſine pacto ⁊ locutione. ſicͭ ⁊ ſymonia. Si quis enim mutuat hac intentione vt aliquid accipiat tempoꝛale vltra ſoꝛtem: licet nihil querat: vſuram mentalē committit. xiiij. q. iij. Si feneraueris: ſꝫ ſi nil recipit vltra ſoꝛtem: ſicut intendebat: ⁊ ille non dedit: ſufficit vt penitentiā agat de peccato ſuo moꝛtali. Sed ſi aliquid habuit vltra capitale reſtituere opoꝛtet: niſi ſibi remittatur. Si vero quis mutuat pꝛincipaliter ꝓpter deum vel amicitiam. nō pꝛopter tempoꝛalē cōmodum: ⁊ is qui mutuū accipit ex ſua liberalitate: vt gratus: non pꝛincipaliter pꝛopter mutuū donat mutuanti aliquid. hoc ei declarans: ꝙ libere donat ei: vſura nō eſt: quia lucrū illud mutuans non intendit. Ar. i. q. i. Sicut non enim ille qui mutuat: debet eſſe factus deterioꝛis conditionis: ſed melioris ꝓpter obſequiū factum in mutuando: vt. ſ. donū ſibi gratis factū recipere nō poſſit. qui ſm̄ omnes doctores pꝛius recipere potuiſſꝫ.

¶ Quartum punctū eſt ibi pꝛincipaliter. Hoc enim dicitur ꝓpter intentionem ſecundariam: que nō inducit vſuram. Dicitur autem ſm̄ intētiꝰ pꝛincipalis cum. ſ. mutuās magis mouetur ad mutuandum ꝓpter lucrum qd̓ ſperat ſibi euenire: q̄ꝫ pꝛopter aliud. Sed intentio ſctā dicitur quando ⁊ ſi ſperat aliquid ſibi dari ab eo cui mutuauit ex ſua liberalitate: tamē nō illud mouet eum ad mutuandum illi: ſed magis beniuolentia ⁊ libe

ralitas:ita vt etiam ſi non crede-
ret aliquid ſibi dari vel donari vl
tra ſortem:adhuc tamē mutuaret.
Sicut enim principalis intentio ⁊
ſpes ad temporale inducit ſymoni
am:⁊ non ſecundaria in collatione
ſpiritualium:vt habetur expreſſe
di.vi.c.Quid proderit: in glo. ⁊
d.lix.Si oſſa.ita etiam in mutuo.
principalis intentio ad lucrum in-
ducit vſuram ⁊ non ſecundaria
ſm Laurentiū de redolfis:⁊ mul
tos alios. Nec obſtat.c.i.xiiij.q.
iij.vbi dicit Augu.Si mutuo de-
deris a quo plus q̄ dediſti expe-
ctes:fenerator es.Hoc enim intel
ligitur de expectatione cauſatiua
principaliter mutui.Similiter nec
obſtat.c.vltimū. xxiiij.q.iij. ad id
quod dictum eſt ſupra de dato ex
liberalitate.Nam dictum.c.loqui
tur cū aliquid datur vltra ſortem:
ex actione actuali vel intentionali
ſaltem mutuantis:⁊ non ex libera
litate mutuum accipientis. Et nota
ꝙ intentio principalis ad lucrum
non ſolum in principio mutuatio
nis:ſed habita poſtea:⁊ ſi a princi
pio non habuerit inducit vſuram:
vt puta mutuat quis proximo me
re ex charitate:vel animi magna-
nimitate:poſt menſem ſubintrat co
gitatio mētē ei⁹: de lucro ſibi dan
do ab eo cui mutuauit:⁊ ita infici
tur:ꝙ ſi non ſperaret aliquid reci
pere vltra ſortē:repeteret mutu
um:ſed propter lucrum ſperatū
dimittit.certe talis vſurarius eſt.
ar.i.q.i.c.fertur.para.pho.Vulne
rato. Et ſi aliquid vltra ſortem re
cipit:quāuis ille daret:nō exactus
ſed ſponte ꝓpria daret:tunc cū tali
a. accipiens reſtituere teneretur.
Et hoc eſt verum:niſi mutuū acci
piens:⁊ ſi ſciret vel crederet inten
tionem illius fuiſſe deprauatam:
tamen ex mera liberalitate dat ali
quid per modū doni:⁊ hoc ſibi
declarat ꝙ vult oīo vt ſit ſuum: ⁊
per modum doni: tunc mutuans
ſic accipiēs:habꝫ penitere:de pec
cato ⁊ vſuraria intentione: ſed ex
quo libere donatum ſibi eſt:reſti
tuere non tenetur: ſed ſi dediſſet
nō ex libera voluntate: ſed ne re-
putaretur ingratus:⁊ ſic nec ab il
lo:nec ab alio reperire poſſet mu
tuum:ſi mutuās hec ſcit: vel ꝓba
biliter credit non poteſt recipere:
quāuis ex charitate mutuaſſet: ⁊
ipſe ſponte dediſſet.i.nec exactus
Et reſtituere tenetur acceptū ſm
Lauré. redol. Hoc elicitur a.d.
Anto.in ſumma.Raymūdus ve
ro ordinis predicatoꝝ in ſua ſum
ma vſuram diffinit ſic.Vſura eſt
lucrum ex mutuo pacto: debitum
vel exactum:hec ille. Non.n.re-
putatur vſura ſi aliquid gratis fu
erit oblatum ⁊ gratis accipitur.

Ar.xliij.q.iij. Usura.d.xviij. De eulogijs.i.q.i. Sicut. Goffredr⁹ doctor venerabilis tianensis. sic vſuram diffinit. Uſura eſt quicquid ſorti accedit intentione precedente vel pacto.xiiij.q.iij. Pleriqz. Sola enim ſpe vel expectatione cōmittitur vſura: multo magis pacto: vt. ſ. declaratur. S. deniqz tho.in.xxij.q.lxxviij. arti.i. Et i queſtionibus de malo.q.xiij. arti.iiij. ſic diffinit vſuram. Uſura eſt precium pecunie mutuate: vel cuiuſcunqz rei: cuius vſus eſt conſumptio vel deſtractio eius: hec ille. Capiat prudens predicator quācunqz diffinitionē ex his voluerit. Que quidem vſura eſt non ſolum mortale peccatum: ſed grauiſſimū: vt ait ſ. Doc.in.xxij. q.lxxviij.ar.i. Et in queſtionibus de malo.q.xiij.ar.iiij. Et i.iij.quolibet.q.vij.ar.ij. Et dn̄s Albertus in.ij.ſenten.quod triplici ratione declaro.

¶ Primo ratione tranſgreſſionis.

¶ Scd̄o ratiōe punitiōis.

¶ Tertio ratione occiſionis.

¶ Primo dico vſuram eſſe peccatum mortale ratione tranſgreſſionis. Maledictus nēpe vſurarius eſt tranſgreſſor omnium legum per quas vſura prohibetur: ergo ſemp peccat mortaliter. Nā primo trāſgredit legem naturalē. Lumen enim rationis naturalis vnicuiqz dictat vt id nō faciat alteri: qđ ſibi nollet fieri. Sic etiam chriſtus docuit diſcipulos ⁊ turbā̄s debere viuere: vt patet Mat.vij.c.di. Quecunqz vultis vt faciant vobis hoīes: ⁊ vos facite illis. Et Mat.xxij. Diliges proximum tuū ſicut teipſum: hoc eſt lex ⁊ prophete. Sed O crudeliſſime vſurarie. Certe velles ꝙ null⁹ te dānificaret: ꝗ ſi tuis neceſſitatib⁹ tibi libere ſubueniret. Et ꝓpter hoc dicit Ari.i.poli. Et.iiij. ethy. Uſurarij ſunt turpes lucratores. ¶ Scd̄o vſurarius facit cōtra legē diuinalē. Precipit enim dominus vt nullus aliqđ accipiat vſura ſortē: vt patet Leui.xxv. Ne accipias vſuras ab eo: nec ampli⁹ q̄ȝ dediſti. Deut.xxiij. Non fenerabens fratri tuo ad vſurā pecuniā: nec fruges: nec quālibet aliam rē. Et iterū. Fratri aūt tuo abſqz vſura id quo indiget cōmodabis. h̄ ille. Uſurarius aūt dicit. Tu deus precipis tuo modo. Et ego faciā quod mihi videt. Et ſic nō ceſſat quātū pōt accipe pluſq̄ȝ mutuet. ¶ Tertio vſurarius facit cōtra legē prophetalē. Hec lex ꝓhibet vſuras expreſſe: vt patet.e.v.di. Cogitauiqz cor meū ⁊ increpaui optimates ⁊ magiſtratus ⁊ dixi eis: vſu-

ras ne ſinguli a fratribus veſtris exigatis. Et Dauid. ps. xiiij. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Et reſponſum fuit. Qui pecuniã ſuam non dedit ad vſuram. Ergo qui facit vſuram: eſt demonio ſit poſtera. Et Ezech. xviij. ait. Uir ſi ad vſurã nõ cõmodauerit: et amplius non acceperit vita viuet. ¶ Quarto facit contra leges euangelicalẽ. Glorioſus filius dei ieſus chriſtus prohibet vſuram. Luc. vi. di. Mutuũ date nihil inde ſperantes. Nota li nihil: quia nec pecuniam nec rẽ aliquam nec ſperare nec recipere poteſt vltra mutuum. ¶ Quinto facit cõtra legem canonicalẽ. Lex canonica manifeſtiſſime ꝓhibet vſuram per decretales: vt patet in titulo de vſuris ꝑ totũ. Per Sextũ de vſuris. Per clemẽtinã de vſuris ꝑ totũ. ꝑ decretũ. d. xlvi. ſic vbi Leo papa inquit. Sicut non ſuo: ita nõ alieno noĩe aliquis clericorum exercere fenus attentet. Indecens. n. eſt crimen ſuũ cõmodis alienis impẽdere et exercere: fenus aũt hoc ſoluz aſpicere et exercere debemus: vt qḋ hic miſericorditer tribuimus. a dño qui multipliciter et in ꝑpetuũ manſura tribuit recipere valeamus. hec ille. Ubi glo. Licet oĩbus interdicatur vſura: maxime clericis interdicit. Et eſt argumentũ ꝙ nõ poteſt nomine ſuo: nec alieno nomine poteſt. xlvij. d. c. Quoniã multi. Et ẽ cõcilium nicenũ. Et. xiiij. q. iiij. Quid dicam. Et. c. Ab illo: vbi Ambro. ait. Ab illo exige vſuram: cui nocere merito deſideras. Cui iure inferunt arma. huic legitime auferuntur vſure quẽ bello vincere non potes. Ab hoc vſurã exige: quẽ nõ ſit crimen occidere. Sine ferro dimicat qui vſuras flagitat. Sine gladio ſe de hoſte vlciſcit ꝗ fuerit vſurarius ex actor inimici. Ergo vbi ius eſt belli: ibi ius vſure. hec ille. Ubi glo. Sicut nulli debes nocere: ſic et a nullo debes petere vſuras: vt capitulum intelligatur negatiue. Alij dicunt: ꝙ ab hoſte licite poſſumus accipere vſuras: quia omnia eorum licite poſſimus auferre. xxiij. q. vij. c. i. Et. ij. Et. q. v. c. Dicat aliquis. Et glo. hu. dicit i bello iuſto. ¶ Sexto vſurarius facit contra legem humanalez. Lex ciuilis prohibet maledictam vſuram. Nam imperator iubet ſeruari ea que ſtatuta ſunt in niceno concilio: vt in autẽtico: de eccleſiaſticis in principio. coll. i. Sed nicenum concilium ꝓhibet vſuras: vt patet. quadrageſima ſeptima. d. c. Quoniaz ergo imperator voluit derogere legibus

ſuis: que de vſuris loquunt. Nã inferio: nõ poteſt tollere legem ſu perio:is: vi. ff. ad trabelianã. l. ille a quo. parapho. Tẽpeſtiuũ. Nõ poteſt diſcipulus frangere legem magiſtri. ff. de arbitris. l. Nam ⁊ magiſter. Nec ſuus legẽ dñi ſui. C. de pactis. l. ſeruus. Sed leges ciuiles ſunt inferio:es ad legẽ diuinã ⁊ canonicã: que leges p:ohibent vſuras ergo leges ciuiles ſi que vident fauere vſure nullius ſunt roboris. ¶ Septimo vſurarius facit ꝯtra legẽ theologicalẽ. Oẽs. n. theologi atteſtant vſuraꝫ eſſe ꝓhibitã Augu. Hiero. Amb. Chriſo. Thomas Albertus Petrus de palu. Alexãder Bonauẽtura ⁊ ceteri. ergo vſura eſt mo:tale peccatũ ⁊ grauiſſimũ. ¶ Secundo idẽ ꝓbat rõne punitionis. Uſurarius grauiſſime punitur in hoc mundo. ergo vſura eſt peccatum mo:tale. Nam ſunt infames. vi. q. i. Infames. Nõ recipiuntur ad cõmunionẽ altaris ſi ſunt manifeſti. extra de vſuris. c. Quia in pluribus. Excludunt ab eccleſia. d. lxxxviij. c. Eiciens. Teſtamenta eoꝝ ſũt irrita. Extra de vſuris. c. Quãqꝫ libro. vi. Excõicant quo ad ſacramẽta percipienda: ⁊ quo ad oblationes altaris. extra ð vſuris. c. Cum in pluribus. Item p:ohibentur o:dinari ad clericum. d. xlvi. c. Seditionarios. Antiquit⁹ quoqꝫ puniebat apud romanos. De quibus ait Cato libro de re ruſtica in p:incipio. Maio:es. n. noſtri: hec ſibi habuere: ⁊ ita ĩ legibus poſuere. furẽ dupli condẽnari: feneratorẽ q̃drupli. Quãto peio:ẽ ciuẽ exiſtimarint feneratorem: qꝫ furẽ: hinc licet eſtimare. hꝯ ille. Ergo vſura eſt peccatũ mo:tale. ¶ Tertio idẽ ꝓbatur ratiõe occiſionis ſic. Qui aliũ iniuſte occidit peccat mo:taliter. Sed vſurarius occidit iniuſte: ergo mo:taliter peccat. Ait naqꝫ Aug. in decretis: xiiij. q. iiij. Quid dicã. An crudelio: eſt qui ſubtrahit aliquid vł eripit diuiti: qꝫ qui trucidat inopem fenore? Et Ambro. xiiij. q. iiij. c. Ab illo: dicit. Sine ferro dimicat qui vſuras flagitat. Et iteꝝ Aug. xiiij. q. v. Immolãs ex iniquo oblatio eſt maculata. Dona iniquoꝝ nõ ꝓbat altiſſimus: non reſpicit in oblationibus inimicoꝝ: nec in multitudine ſacrificio:um eoꝝ p:opiciabitur peccatis. Qui offert ſacrificiũ de ſubſtãtia pauperis quaſi qui victimat filium in conſpectu patris. Panis egentiũ vita pauperis eſt. Qui defraudat illũ homo ſanguis eſt. Qui effundit ſanguinem ⁊ qui fraudem facit: neceſſario fratres ſunt. hec ibi. Unde Tulius in. ij. de officijs in

fine ait. Illud eſt Catonis ſenis a quo cū quereret quid maxime in re familiari expediret: Reſpondit. Bene paſcere. Quid ſcd'm: Satis bñ paſcere. Quid tertiū: Bene veſtire. Quid quartum: Arare. Et cum ille qui queſierat dixiſſet: qd ſenerari: Tum Cato. Quid hoīem inquit occidere. h ille. Et finaliter miſeri cum oībus ſuis vſuris rapinis fraudib⁹ atq; deceptōibus in igné eternū mitté tur. Legimus .n. de quodā vſurario duos filios habente: q cū infirmatus eſſet grauiter: viſitatus a confeſſore: ɔfeſſus eſt ei: ⁊ non negauit peccatū ſuū. Cui cum declaraſſet ɔfeſſor. q oporteba male ablata reſtituere: alias abſolui nec ſaluari poterat: ad hoc hortaretur: vt poſſet ſacra ſumere ⁊ aiam ſaluare. Reſpondit miſer. Ego nō poſſum: q: ſi ſuperuiuerem: nō haberé ad manducandū: ſʒ me mendicare oporteret: ⁊ vos oporteret ire ad hoſpitale. Nihil enim vobis remaneret: quia oīa de vſuris ſunt. Cui illi. Nō cures de nobis: ꝓuideas ſaluti veſtre. Ille aūt a diabolo obcecatus: tacens ait. Volo potius ire ⁊ ad miſericordiā dei ſtare: q̄ʒ ad mercedem hoīum: quia ſunt inhumani ⁊ immiſericordes: deus autem eſt clementiſſimus: ſicq; in ſua ſtulticia cecitate ⁊ obſtinatione ligatus ⁊ poſſeſſus a diabolo migrauit: ⁊ ſepultus eſt in inferno. Nō attendens vnus de filijs hortatus eſt fratrem ad reſtituendū: ne ſequeretur patrem ſuum in eandē damnationem. Cui ille. Si pater me⁹ vſuras fecit. ego illas nō feci. Volo ex portione mea gaudere dum viuo: de futuro neſcio quid erit. Alius vero reſtituit certis pſonis certa. Incerta vero pauperibus diſtribuit. Cum autē ille alter frater duceret in bonis dies ſuos ex ſubſtantia vſuraria in puncto ad inferna deſcendit moriens. Alter vero qui facta reſtitutione religionis habitum ſumpſerat: quadaʒ die dum oraret vidit in viſiōe terram apertam ⁊ in profundū ignē maximū ⁊ copioſum: ⁊ immenſam flammā ſe extendentem. Et in profundo inferni inter ceteros patreʒ ſuum vidit ⁊ fratrem ſuper eum: quem pater frequenter maledicebat dicens. Maledictus ⁊c. quia pro te: vt te diuitem dimitterem huc deueni. Et filius reſpondebat imo tu maledicaris: quia pro te huc veni. Si enim non mihi dimiſiſſes vſurarie acquiſita: cauiſſem a vitijs ⁊ huc nō veniſſem. Et ſic inuicem altercabantur. At filius religioſus ⁊ illuminatus: referebat continuo gratias deo: quia re

ſtituerat: et deo ſeruire venerat.
¶ Recitatur quoqȝ terribile exem
plum de quodā vſurario: qui dū
dormiret in lecto cum vxore: ſubi
to expergeſactus exiuit de lecto.
Cum autem ab vxore ſua interro
garetur quid haberet. ait. Rapt⁹
ſum ante iudicium dei: vbi tot et
tanta horribilia ſunt oppoſita con
tra me: qꝫ neſciui nec potui reſpō
dere. Et cum fuerim diu expecta
tus et inſpiratus: modo ſniā data
eſt contra me: et datus ſum in po
teſtate demonum: qui me debent
hodie ad eterna ſupplicia condu
cere. Quo dicto vili veſte de per
tica ſumpta: rapido curſu domuȝ
egreſſus eſt. Quem ſui hincinde
querentes in monaſterio quodaȝ
monachorum cantantium matu
tinas inuenerunt. Cuncti eum ad
penitentiam hortantur: ſed ipſe de
ſperans: noluit voluntatem muta
re: ita vt nec preces: nec ratiōes: nec
minis proficerent: tamen diligen
ter vſqȝ ad ſextam horam eſt ab
eis cuſtoditus. Deniqȝ cum ꝯſan
guinei eum ad domum adducere
vellent: et ad quendam fluuiū per
quem tranſituri erāt perueniſſent
viderunt quandam nauem rapi
do curſu per fluuium aſcenden
tem: que a nullo videbatur condu
cta. ſed ab vſurario viſa eſt plena
demonijs. Qui ait. Ideo venerūt
vt me ad ſupplicia eterna aſpor
tent. Quo dicto de manibus velo
citer cor̄ eſt raptus et in nauim ꝓ
iectus. Et curſu rapido ꝑdicta na
uis cum demonijs cito diſparuit.
¶ Refert inſuper Ceſarius de quā
dam vſuraria femina: que dū mo
reretur: vidit totum campum co
ruis et cornicibus plenum et cla
mauit. di. Ecce modo appropin
quant ad me. Modo ſunt in tecto
modo ſunt in domo: modo pect⁹
meuȝ lacerant. modo animā meā
extrahūt. Sicqȝ cum vlulatu emi
ſit ſpiritum. In nocte vero q ade
rant viderunt corpus mortuum
vſqȝ ad tectum leuari: et cecidit et
confractum eſt. Ecce finis maledi
cti vſurarij. Neqȝ īmerito. Qui
enim alium occidit: meretur ī cor
pore et in anima diabolo puniēte
cruciari et ſic pȝ pria. ps. ꝑncipal.

SEcundo principa
liter ꝯſiderare de
bemus vſure ma
lignationeȝ. Tres
ſunt vſure maligni
tates.

¶ Prima eſt tēpis venditiua.
¶ Scda eſt iferno aſſimilatiua.
¶ Tertia eſt pietatis oblitiua.
¶ Prima eſt tēpis vēditiua. Naȝ
vſurarius pu̾ſus vendit tēps il
lud ſibi appropriās. qđ deus vult
paupibus et diuitibus eſſe cōmu

ne. Sed hic merito queritur. Mercator habet peciam panni precij quatuordecim ducatorum: ⁊ vendit eam emptori ad terminū ſex menſium pro .xvi. ducatis vel pluribꝰ vtrum talis ꝯtractus ſit licitus an vſurarius. Reſpondent mercatores dicentes: ꝙ talis ꝯtractus vtiqꝫ eſt licitus: quia mercatori lucrari lꝫ. ex quo pro cõmuni vtilitate laboribus ⁊ expenſis ⁊ multiplicibus periculis ſe exponūt: ꝙ iuſtum eſt vt inde reportent lucrū ꝯpetens officio ſuo. hoc quidē minime facere poſſunt: niſi vendendo merces ſuas. Et ſic preciū taxāt: ꝙ penſatis oībus laboribus: periculis ⁊ expenſis: circa merces ſuas factis vl' faciendis lucrent̄ .x. vel .xv. ꝓ centenario. hoc facere quoqꝫ nō poſſunt: niſi ꝑ expectatione ſolutiōis vſqꝫ ad hoc augeāt preciū ſolutiōis merciū ſuarum: vt .ſ. penſata huiuſmodi expectatione cū certis circūſtātijs lucrent̄ finaliter .x. vel .xi. vel vltra quandoqꝫ. Huic queſito reſpōdet venerādus doctor .d. Anto. archiepiſcopus in ſua ſū. tractatu de vſura di. talis contractus eſt manifeſte vſurarius: ſicut per eccleſie determinationem patet. extra de vſuris. Conſuluit. Ad rationes aūt mercatorum reſpondet ipſe .d. Anto. ꝙ illud non eſt ſimpliciter verum ſcilicet ꝙ in caſu liceat mercatori plus vendere: qꝫ ei cōſtiterit. Sed aliquādo ⁊ minus: aliquādo plus ſcḋm ꝙ plus ⁊ minus illo tempore quo vendit valet illa merces: qḋ procedit ex habundantia vel penuria eius: ⁊ ſcḋm ꝙ plus vel minus requiritur. Et hoc probatur tripliciter. Et primo dicendum eſt ꝙ mercator ſicut predictum eſt: ꝓpter predictas cauſas lucrari poſſit: non tamen modo illicito: ſicut contingit in vendendo ad terminum: ⁊ obſeruando alios illicitos modos. Item ſcḋo ſicut intuentibus patet ex predictis ſequeretur ꝙ dato ꝙ mercator merces valore .c. ducatorum per mille ducatos emiſſet tūc ſcḋm predictam potentiam poſſet per quēcunqꝫ illicitum contractum eas illicite vendere. ſic ꝙ vltra mille ducatos lucretur .x. vel .xv. qḋ quidem patenter irrationabile eſt. Sequeretur etiā ꝙ ſi in terra vel tempore maxime cariſtie merces ſuas precio magno emiſſet: poſſet propter hoc in loco vel tempore in quo merces ille eſſent viles: vendere illas ⁊ ꝓ precio maiori qꝫ emiſſet: ſaltem propter expectationem ſolutionis. Qḋ quidem abſurdiſſimum manifeſte apparet atqꝫ iniuſtum. Secundo etiā dicunt: ꝙ nō intendūt merces ſuas carius vēdere ꝓpter ipſas: ſed ꝓpter recuperādū dānū

q̄d ex dilatiõe ſolutionis incurrit: q: ſi p̄dictos denarios: ſtatiȝ poſt mercium vẽditionẽ haberẽt: poſſent cū eis multuȝ lucrari. q̄d facere nõ poſſunt. q: nõ ſtatim ſoluũtur. Ad q̄d etiā tripliciter r̄nderi põt. Et primo dicẽdum q̄ ⁊ ſi talis venditor inde lucrari poſſet: poſſibile etiā foret nõ lucrari: inſup ⁊ p̄dere capitale. Nunc autẽ: q: nõ ſtat piculo talis dāni: nõ põt ſtare in certitudine talis lucri. Inſup ⁊. ij. q: hẽret lucruȝ de re non ſua. i. de mutuo dato in emptiõe. Propterea tertio mercator non põt in pactum deducere recõpẽſationẽ dāni. q̄d ꝯſiderat ex hoc: q: ſua pecunia nõ lucret vt poſſit vẽdere. q̄ nõduȝ eſt. ⁊ põt ab habẽdo multipliciter ĩpediri. ſm. ſ. Do. iij. quoq; dicunt hoc facere q: frequẽter apparet. q̄ d̄bitores nõ ſoluunt in t̄pe aſſignato. ⁊ circa acq̄ſitionẽ taliuȝ denarioꝝ. oȝ eos facere magnas expẽſas. Aliq etiā nunq̄ȝ ſoluunt vel falliunt. Ad q̄d dicẽduȝ ſiue r̄ndẽdum eſt dupliciter. Et primo dico q̄ lȝ multi q̄bus talis terminus ꝯceſſus ẽ. in termino nõ ſoluunt. ⁊ multi etiam ſunt. qui in termino ſibi dato ſoluunt. ⁊ t̄n precium q̄d ,p̄pter t̄ps mercib⁹ additum eſt: non minuit ab his q̄ ĩ dato termino nõ ſoluũt Quare eque vtriſq; vẽdere ter minũ: inequalitas ⁊ iniuſticia eſt: q: iuſtus nõ dȝ ferre penā iniqui ſeu mali debitoris. veꝝ ẽ q̄ extra de fideiuſſo. c. Peruenit. ꝯcedit rõne intereẽ ſi debitor nõ ſoluit ĩ termino ſibi dato: creditor p̄uari dȝ indẽnis. nec tunc eſt ibi vſura. cuȝ vſura ſit. q: rõne mutui ſperatur lucrū. h̄ āt talis excreſcẽtia. nõ recipitur. niſi rõne dāni vitādi nõ lucri hñdi. Ab illis ergo qui in termino nõ ſoluunt exigat recõpẽſationẽ ꝑi dāni. nõ ab alijs. Quãtuȝ ad aliā partẽ ſue excuſationis .ſ. de his qui nunq̄ȝ ſoluunt. vñ dānificantur. talibus r̄ndẽduȝ eſt. q̄ eoꝝ ꝯſcia põt ſtare merito inquieta. cuȝ ⁊ de tali termino dato culpā hñeāt. ⁊ aiam cū ſubſtātia p̄dāt. Nā nõ cogunt talib⁹ vẽdere. nec illis vẽderẽt. ſi crederẽt nõ ſoluturos. ⁊ rõne dubij ĩ mutuo. q̄d ibi ẽ ĩplicituȝ. nõ lȝ ſpare lucꝝ. extra de vſuris. c. Nauigāti. Nec ẽ iuſtuȝ q̄ in termino ſoluẽtes patiātur penā ,p nõ ſoluẽtib⁹. vt dictum eſt. ſ. d. Anto. Ideo dicit. ſ. Doc. ĩ ep̄la ad lectorẽ florentinũ: in qua optime declarat hãc materiā: quā vide in tractatu de vſura dñs Anto. Et ſic pȝ p̄ma malignitas vſure. ¶ Secũda malignitas vſure ẽ inferni ſimulatiua. Infernus. n. nunq̄ȝ ſaciat: ſȝ ſemper os hȝ apertuȝ: vt oẽs aias ſuſcipiat:

ꝗ oībus ſupplicia parat: nemini pcēs. Sic vſurarius oēs deuorare cupit. Nō habet ſacietatē: ſed ſemp ſtat oꝛe aperto ad rapiēdū. Hiero. in ꝓlogo biblie. Dictum eſt auaro tam deeſt qđ hʒ: ꝙ qđ nō habet. Vñ Eccleſi. v. dr̄. Auarus nō implebiť pecunia. Augu. lib. de verbis dñi. Que ē iſta auiditas ꝯcupiſcētie: cū ipſe belue habeant modū. Tunc. n. rapiunt qñ eſuriunt: pcunt vero pꝛede cū ſenſerint ſacietatē. Inſaciabilis ē ſola auaricia diuitum: que ſemp rapit: ꝗ nunꝙ ſaciať: nec deū timet: nec hoīem reueret: nec patri pcit: nec matrē agnoſcit: nec fratri obtēperat: nec amico fidē ſuat. Viduam opprimit: pupillū inuadit: liberos in ſeruicium reuocat: teſtimoniū falſum pꝛofert. R co moꝛtui occupat quaſi nō moꝛiantur ꝗ ipſi. Que ē iſta inſania aīaꝝ amittere vitam: appetere moꝛtē: acquirere auꝝ ꝗ pdere celum: hec ille. Immo inferno eſt deterioꝛ vſurarius. Nā infernus in paſſiōe dñi que ſua non erant reſtituit. ſ. aīas ſanctoꝝ patrū. Vſurarius autē aliena nō vult reſtituere. ¶ Tercia malignitas vſure: dr̄. pietatiſ oblitiua. Ait Ambꝛo. Dis ſumma religionis xp̄iane: in miſericoꝛdia ꝗ pietate cōſtituta eſt. Jaco. i. Religio mūda ꝗ immaculata apđ deum ꝗ patrē hꝰ eſt: viſitare pupillos ꝗ viduas in tribulatiōe eoꝝ. Job. xxxi. Ab infancia mea creuit mecū miſeratio: ꝗ de vtero matris mee egreſſa eſt mecū. Jō Apoſt. hebꝛ. xiij. Beneficiētie āt ꝗ cōionis nolite obliuiſci. Talibꝰ enī hoſtijs ꝓmereť deꝰ. Et apl's Petrꝰ i. pe. iij. Fraternitatē amatoꝛes. Maledictus autē ꝗ ipūſſimus vſurarius: oī humanitate: oī cōpaſſione: oī pietate: ꝗ fraterno amoꝛe poſtpoſito indigētibus nō ſuccurrit: ſʒ illos magis ac magis tollēdo vſuras oppꝛimit: de paupertat pſequiť ꝗ anihilat. Et licet quottidie expientia hec doceat: tñ exēplo pꝛo de illo qui mutuauit pauperi ruſtico. x. ducatos dī. Reſtitues mihi qñ poteris. Tpe autem collectiōis: iuit ille q mutuauerat ad p̄dictū paupeꝝ. dī. Redde mihi meos decē ducatos. Tūc ille. Nō habeo modum: ſed vendam modicum frumenti: ꝗ tibi ſatiſfaciam. At vſurarius ſubiūxit. Benefac mihi vende frumentū ſm preciū qđ currit: ꝗ ero contentus. Quod ruſticus fecit. Et dedit illi viginti ſtaria frumenti: pꝛecio viginti ſolidoꝝ ꝓ ſtario: poſt ꝙ vero ruſticus aſſignauit illa viginti ſtaria dixit ille vſurarius. Ego compatioꝛ tibi: quia video: ſi frumentū iſtud aſpoꝛtauero nō

habebis pro familia tua. Sum cō
tentus vt frumentum retineas.
Q̄ rusticus gratanter iterum re
tinuit: tempore vero madij: in quo
frumentum plus valet ⁊ non ha-
bens ille pauper vnde redderet:
oportuit illud emere ab eodē: pre
cio vnius ducati pro ſtario. Et ita
per iſtas cōmutatiōes factas: hoc
modo pluries ex .x. ducatis: mo-
do in frumēto mō in pecunijs: ab
ſtulit ruſtico omnes poſſeſſiones
⁊ omnibus bonis expoliauit eū.
O inſaciabilis vorago vſurarum.
O iniquitas maxima. O impie-
tas iudaica. O lupina crudelitas:
contra quā deus tandem ſeuiēdo
vltionem immittet. Nam Jacobi .ij.
Judicium enim ſine miſericordia
qui nō facit miſericordiam. Itaqꝫ
⁊ terribiliter ipuſſimis ⁊ maledi-
ctis vſurarijs d̄ns cōminatur per
Ezechielem prophetam .xx.c. di.
Vſuram ⁊ ſuperabūdantiam ac
cepiſti: ⁊ auare proximos tuos ca
lūniabaris: meiqꝫ oblita es dicit
dominus deus. Ecce cōploſi ma-
nus meas: ſuper auariciam tuam
quam feciſti. hec ille. Vult dicere:
q: non fuiſti largus ⁊ apertus p-
ximos: ſed ſtrictus ⁊ cōploſus. Sic
⁊ tibi ſeuiſſime ⁊ terribiliſſime
fiet: quia tēpus vſurpaſti: q: iſer-
nalis es effect⁹: q: pietatis es ob-
litus. Et ita patet ſecunda pars.

Ad tertiam tranſeo.

Tertio principaliter
conſiderare debe-
mus vſure ſpecifi-
cationem. Vt vſu-
rarij integre confi
teri poſſint. ſaltem duodecim mo
dos apponā: quibus contractus
redditur iniuſtus ⁊ vſurarius.

¶ Primus modus vſure dr̄ de-
poſitiuus. ſm̄. d. Anto. Cum mu
lieres: de quibus minus videt̄ ne
cōſument̄ dotes earū: deponunt
eas apud mercatores: ad diſcretio
nem: ſaluo capitali: hec vſura eſt:
⁊ peccatū mortale: ⁊ ad reſtitutio
nem tenent̄: peius autem ⁊ ſcan-
daloſius: ſi inſtrumentum faciunt
de ſaluo capitali: ⁊ tamē volunt vl
tra illud in lucro participare poſ-
ſunt tñ accipere pignus pro ſecu-
ritate ab ipſo mercatore. vel arti-
fice. ita q̄ non vtant̄ ipſo pignore
ad vtilitatem. Nam licet quidem
dare pecuniā ad lucrū. ⁊ pericu-
lum ſeu dānum pportionabiliter.
⁊ apponere pactū pro maiori ſe-
curitate. q̄ mercator exerceat pe-
cuniā tuā. in quibuſdā locis ⁊ nō
in alijs: in quibuſdā mercantijs ⁊
nō in alijs. Et ſi ſecus ille fecerit.
damni qḋ patit̄ erit totū ſuū. q: ꝯ
pactū venit. Debent etiā declara
re. ſibi p in negociationibus lici-
tis pecuniam ſuam commerce-

tur. Quod ſi ſciuerit contrarium facere. non percipiat de lucro: ſed pecuniam ſuam repetat: hec domi. Anto. Sed et idem de viris. Secūdus modus vſure dicit vſufructiuus. Cum mulieres vidue ab heredibus ꝯiugis defuncti recipiunt poſſeſſiones vſufructuādas: quouſqꝫ reddant eis dotes: vſura eſt ſm Inno. et Hoſti. et alios ē peccatū mortale. Beatus Antonin⁹: ſup hoc caſu dicit: puto tamē vbi violenter detineretur dos ab illis hered: b⁹: nec pōt ſe iuuare: q: nō ſibi fieret iuſticia: ppter potentiā illoꝝ: tunc mulier licite recipit fructus poſſeſſiōis: vel pecuniā tantā annumeratam ſine eſtimatione dotis. Idē videt cum heredes illi non poſſent: ſine magno ſui detrimento reſtituere dotē: que eſt i pecunia: nec poſſeſſionem habēt quā ei aſſignent. Et ppter hoc mulier ne nimis grauet: dimittit penes eos: ad tēpus: ſi illo interuallo recipit alimenta ab eis: cum nō habeat vnde viuat aliunde: nōn videtur illicitum.

Non enim illud recipit ratione mutui: ſed ratione intereſſe: cum ſi dotes haberet: inde viueret: emendo poſſeſſionem: vel exponendo negociationi. Secus autē dicendum: quando hoc fieret ob vtilitatem vtriuſqꝫ vt illi magis poſſent: cum illa pecunia lucrari: et illa vt ex integro ſuo capitali lucrū habeat: hec ille. Notandū eſt hic: q ſi mulieres ſunt nupte viris: qui ſunt obligati ad reſtitutionem vſuraꝝ: ad quam reſtitutionem non eſt ſufficiens valor ſubſtātie eorum in vſuram pticipant: victum et veſtitum de his percipiendo. Si ſunt puelle nuptui tradende: et dotes recipiunt de vſuris: viri earum non poſſunt recipere tales dotes: et ſi receperint tenētur ad reſtitutionem illis: quibus ſocer erat obligatus ex quo omnia illius erant obnoxia reſtitutioni. Et ipſa mulier ſoluto matrimonio tenetur ad ſatiſfactionem: ſi vir non reſtituit: ſm doc. Ray. et alios Idem vſufructiuus. Cum debeo tibi centum: q2 non poſſum ſoluere: do tibi domum. Aut, poſſeſſionem in pignus vſquequo dem tibi centum: et talis recipiens: niſi recompenſet fructum pignoris: extractis tamen expenſis factis pro conſeruatione et labore rei pignorate: facit vſuram: mortaliter peccat: et tenetur ad reſtitutionem. ¶ Tertius modus vſure dicit tutatiuus. Cū tutores: vel procuratores pupillorum pecuniam depoſuerunt

in bancho ad diſcretionem: ē vſura ⁊ tenentur ad reſtitutionem. Et quãuis ipſi pupilli non fecerint talem contractum: tamen lucrum tale ipſi perceperunt. Et ſi nõ diſponunt ſe ad reſtitutionem: iam ſunt in ſtatu damnatiõis. Sed ⁊ ipſi tutores ⁊ ꝓcuratores mortaliter peccant: faciendo tales contractus: ⁊ tenentur ad reſtitutionem: lȝ vtilitatem inde non ſint conſecuti in caſu quo ipſi pupilli non vellent: vel nõ poſſent ſatiſfacere. vt notat Archidiaco. di. xlvij. Sicut non ſuo. ¶ Quartus modus vſure dicitur negociatiuus. Cum aliquis negociator vel factor: vel etiam procurator exercens negocia aliorum facit huiuſmodi contractus ſupra immediate declaratos: vſuram cõmittit ⁊ peccat mortaliter ⁊ ad reſtitutionem tenetur ſm̃ Vul. Licet ad eũ nihil peruenerit. Eſt enim actor ⁊ miniſter contractus vſurarij. Cuȝ aliquis etiã eſt mediator ⁊ ſeruiẽs talibus ꝯtractibus: mortaliter peccat. ¶ Quintus modus vſure dicitur obſequutiuus. Cum aliquis mutuat pauperibus hac intentiõe vel pacto vt integro capitali obſequantur ei: vel ſeruiant in operibus agri: vinee: ⁊ hmõi: vel opis bouũ: vel equorũ: vł exercitio corporali: vel vt paupercula cui mutuauit lauet ſibi: faciat ſeruiciũ ⁊ huiuſmodi. vſuraȝ cõmittit. extra de vſuris. c. cõſulit. ⁊ peccat mortalr: ⁊ tenetur ſoluere pro ſeruicio vel cõputare in ſortẽ. ¶ Sextus modus vſure dr̄ legatiuus. Cum filij vel quicunqȝ heredes vſurariorum participes ſunt: tenentur ad reſtitutionem ſi illa bona legata: obnoxia ſunt reſtitutioni. extra de vſuris. c. Cõſuluit: niſi incerta ſint: ⁊ lucis ꝓprijs legata. alias vſurarie poſſident: ⁊ peccant mortalr. De vſurarijs aũt publicis: cũ ſcia dyoceſani ⁊ cautionib⁹ debet diſpẽſari: vt patet de vſuris in. vi. ¶ Septim⁹ modus dr̄ acceptiuus. Cuȝ aliquis mutuũ accipit ad vſuram ſine legittima cauſa: puta neceſſitatis vel vtilitatis rõnalis: ſed ad ludendũ vel prodigaliter expẽdẽdũ ⁊ hmõi peccat mortalr ſm̃. ſ. Tho. ⁊ alios doctores. Et addit. ſ. Tho. in epl'a. Ad honorabili⁹ viuãt: ⁊ maiores hmõi mercantie ſiant: nõ excuſat accipientẽ ad vſuram: qꝛ nõ videt̃ rõnabilis cã. Nota ibi maiores: intelligo qꝫ. ſ. conueniat tali ſtatui mercatoris. ¶ Octauus modus vſure dr̄ inſtrumẽtatiuus. Cũ notarij cõficiũt inſtrumẽta in fraudẽ vſurarũ ſcienter ⁊ etiã teſtes peccãt mortaliter. Ipſi aũt notarij ſunt periuri: qꝛ cũ creant̃ ſolent iurare qꝫ talia non facient: ⁊ ſunt infames: nec de cetero põt te

ſtificari: nec inſtruméta conficere.
extra de teſtib⁹. c. ls. Ex quodam.
pparapho. i. in fine. ¶ Nonus mo-
dus dr̄ eſtimatiuus. Cū aliqs mu
tuat pecuniā recepturus ad certuꝫ
terminū alterius generis monetā:
vel in alio loco. aut aliā rē. Si hoc
ideo facit vt ex mutuo lucret̄ ſm
Hoſti. vſurarius ē. Idē qui de nū-
dinis ad nūdinas mutuant: ⁊ ſub
quacunqꝫ ſpecie. cōditiōis vel alte
rius ꝯtus pallientur: quod accedit
[illegible] extra de vſuris. c. Cō-
ſuluit. xiiij. q. iij. Pleriqꝫ. vij. q.
iiij. Siquis cleric⁹. ¶ Decimus
modus dr̄ aduocatiuus. Cū aduo-
catus ē patrocināś ſup hmōi dictꝭ
⁊ in hmōi ꝯctib⁹: quilibet ē dign⁹
morte eterna: qꝛ peccat mortaliter.
Cōſentiūt. n. vſure cooperādo ei.
iij. q. i. c. Nō ſolū. ¶ Undecimus
modus vſure dr̄ ſtatutiuus. Cum
aliqs facit ſtatuta ſup hmōi dicta:
vel aliquis iudicat ſm ea: vt capi-
taneus: rector ⁊ hmōi. ac ēt pbēs
ꝯſiliū ad hmōi ſtatuta: peccat mor-
taliter: ⁊ ē excōicatus quilibet ta-
lis. Extra de vſuris. Ex graui. in
cle. ¶ Duodecimus modus vſu
re dicitur permiſſiuus. Cum dō-
mini tpales permittunt vſuras: pp
certā quotā quam recipiunt inde:
peccat mortaliter. Et in eadē dam
natione ſunt cum illis. Similit̄ cō-
feſſores qui abſoluūt ſcienter ta-
les: nō diſponētes ſatiſfactionem
⁊ emendā. Omitto hic multa pp
plixitatē declarāda. Unum cōme
moro. ſ. q᷑ tam graue eſt peccatum
vſure: ⁊ tā dānabile vt ſit poſſibi-
le vſurariū pluribus vicib⁹ in die
mortalr̄ peccare. Oī. n. vice: qua
de contractu illicito cogitat cū deli
beratiōe ⁊ conſenſu rōnis in omni
verbo pro huiuſmodi. in oī actu.
in oī cōputo. in omni numeratiōe:
in omni ſcriptura [illegible]
mortalr̄ peccat. In oī cogitatiōe
cum dolet ſe nō poſſe aſſequi intē
tum: in cōtractu: cum aduertit: ſem
per peccat mortaliter. Non ſic eſt
in alijs peccatis. Nā guloſus non
ſemper actu comedit: nec laſciuus
cōtinue luxuriat̄: nec iracūdus cō
tinue iraſcit̄: ſed interponit actus
ſuos. Uſura autē ſemper rodit ani
mam vſurarij ad damnationem:
ſemper conſumit oſſa pauperuꝫ.
De die. de nocte. feſtis. ferijs. dor
miendo. vigilando: nunqꝫ ceſſat
vſura: continue operatur ⁊ nunqꝫ
deficit. Unde. ſ. Leo papa in ſexto
ſermone de ieiunijs quatuor: tem
porum digne ait: Fugienda prorſ-
ſus eſt iniquitas fenoris: ⁊ lucrum
quod omni caret humanitate vitā
dū. Multiplicatur quidem facul
tas iniuſtis ⁊ triſtibus incremen-
tis: ſed mentis ſubſtantia contabe
ſcit: quoniam fenus pecunie: fun⁹

eſt anime. H ille. O ergo grauiſſimum vſure ſcelus a quo pauci liberantur. O ponderoſiſſimum peccatum. O abhominabile vicitum ⁊ omni arte fugiendum. Si.n. aliquem capit. vix aliquãdo ab illo euadit: propter reſtitutionem: que dura videt ⁊ amara atqꝫ grauiſſima: quia el render fa mal al ſtomacho. Non ſic in ceteris peccatis. Hic enim nõ dimittit peccatum niſi reſtituatur ablatum: vt patet de regulis iuris. Et peccatá tanto ſunt grauiora qꝫ infelicem animã detinent diutius alligatam. Extra de conſue. c. vltimo. Rogemus proinde benegniſſimum dominũ ieſum: vt vſurarios ex tantis cathenis abſoluat: ⁊ gratia preuẽtos ad celeſtes diuitias eos conducat: qui viuit ⁊ regnat in ſeculorum ſecula. Amen..

¶ Feria quinta quarte dominice.
De ſymonia. Sermo. xxxvij.

Defunctus efferebat. Luc. vij. Admirabilis eſt dignitas ⁊ excellẽtia miniſtris eccleſie militantis collata: qui diſpenſatores ſacramentorum a domino ieſu conſtituti ſunt: quibus ⁊ Paulus aiebat. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros chriſti: ⁊ diſpenſatores miniſteriorum dei. Qui cũ ſpũalia dona gratis acceperint: gratis ⁊ ipſi cõmunicare debẽt. Unde ⁊ ſaluator noſter. Mat. x. Gratis accepiſtis: gratis date. Sed pleriqꝫ hodiernis temporibus ad tantam deuenere cecitatem: vt eccleſie ſacramenta: ceteraqꝫ dona ſpiritualia vendere preſumãt. Quos omẽs maledictos eſſe canonica iura proclamant: nec non eccleſiaſtica ſepultura indignos ſe fecerunt. Tales enim defuncti extra eccleſiam militantem pariter ⁊ triũphantẽ ſunt efferendi: vt inquit thema in hodierno euangelio: in quo tria habemus documenta. ¶ Primũ documentum ꝙ quilibet debet conari ſequendum virtuoſos ⁊ bonos ſicut hec turba ſequebatur dominum ieſum cum diſcipulis. Hoc angitur par. prima euangelij ibi. Ibat ieſus in ciuitatem ⁊c. ¶ Secundum documentum: ꝙ viſitare tribulatos ⁊ illos conſolari: domino deo gratum eſt. ſicut ⁊ chriſtus videns viduam plorantẽ miſertus eſt: filium ſuſcitauit: vt illam conſolaretur. Hoc tangitur ſcda parte ibi. Quam cum vidiſſet ⁊c. ¶ Tertium documentum eſt ꝙ quanto plura bona ⁊ benefi

cia a deo recepimus: tanto magis timere debemus exemplo turbe: de qua vltima euangelij parte dicitur. Accepit autē oēs timor ⁊c̄. Hunc vero ſanctum timorē nō habent infelices: qui ſymonie deſeruiunt. De quibꝰ hoc mane predicaturi tria conſiderabimus.

℄ Primo diffinitionem.

℄ Secundo malignationem.

℄ Tertio modificationem.

℄ Primo cōſiderare debemus ſymonie diffinitionē. ſ. doc. in. iiij. di. xxv. ⁊ in. xxij. q. ioo. ſic diffinit ſymoniam. Symonia eſt ſtudioſa voluntas emendi vel vendēdi aliquod ſpirituale: vel ſpirituali annexum. In hac diffinitione quinq̄ notantur. ℄ Primum ibi voluntas. Vt enim dicitur ab Ari. ij. de anima. Voluntas poteſt accipi dupliciter. Vno modo pro ipſa potētia. Alio modo pro actu ipſius voluntatis. In hac autem diffinitione accipitur voluntas: non pro potentia: quia ſic de ſe eſt bona: ſed accipitur pro actu voluntatis. Nā omne peccatum cōmittitur actu voluntatis. vt pꝫ. xv. q. i. c. i. ℄ Secundum notatur ibi. ſtudioſa. i. deliberata. Vt enim peccatū ſit mortale ⁊ damnatione dignum: requiritur deliberatio rationis. Sꝫ ſm Vul. exponit̄ ſtudioſa. i. ad opus exterius procedēs. Vnde Jo. an. dicit: ꝙ ſymonia mentalis: nō punitur ab eccleſia: niſi opere ſubſecuto. Ricar. vero in. iiij. di. xxv. dicit ꝙ non tm̄ ad ſymoniam requiritur voluntas vendendi vel emēdi: ſed oportet ꝙ illa voluntas nō ex ignorantia: aut infirmitate: aut ex ſubreptione: ſed ex ſtudio ⁊ electione ad ſymoniam inclinetur. ℄ Tertium notatur ibi. emendi vel vendendi: nomine emptionis vel venditionis comprehenditur omnis contractus non gratuitus: vt tranſactionis: renunciationis: ⁊ huiuſmodi excepta permutatione que eſt licita: ſeruatis debitis quibuſdam circūſtantijs. ℄ Quartū notatur ibi. ſpirituale. Nam ſm Ricar. in. iiij. Spirituale dicitur tripliciter. ſ. eſſentialiter: vt gratie ⁊ virtutes. Cauſaliter: vt ſacramēta que cauſant gratiam. Actualiter ſeu effectiue: vt predicare: corrigere: viſitare: orare: celebrare: ⁊ huiuſmodi: qui ſunt actus ſpirituales. ℄ Quintum notatur ibi. Spirituali annexū. Quod dicitur dupliciter ſm ſanctum Tho. in. iiij. Vno modo ſicut a ſpiritualibus dependens: vt habere eccleſiaſtica beneficia: quod dicitur ſpirituali annexum: quia non competit: niſi habenti officiū clericale. Scḋo mō dr̄ ſpūali annexū: q̄ ad ſpūalia ordinatur: ſicut ius patronatus

qd̄ ordinat̄ ad preſentandos cleri cos ad beneficia ⁊ ſacra vaſa:que ordinant̄ ad ſacramentoꝝ vſum: ſub precio autē comprehendit̄ oē qd̄ pecunia eſtimari poſſet. Et ſic patet diffinitio ſymonie. Et elicit̄ etiam ex decretis.i.q.i.c. Qui ſtudet. Et extra de ſymonia.c. Audiuimus. Hac diffinitione intellecta ſequit̄ querendum an ſymonia ſit peccatum mortale? Reſpondet.ſ. Doc.xxij.q.ioo.arti.i. Symonia eſſe peccatum mortale ⁊ grauiſſimū. Qd̄ triplici ratiōe probo.

¶ Primo ratione preceptionis.
¶ Scd̄o rōne vēditionis.
¶ Tertio rōne excōicationis.

¶ Primo dico ſymoniā eſſe peccatum mortale ratione preceptionis.ſic. Quicunq̄ȝ agit contra dei preceptum vtiq̄ȝ peccat mortaliter. Sed ſymoniacus agit contra dei preceptum. Probat̄. Precipit enim dominus miniſtris ſuis vt gratis miniſtrent:prout Mat.x.ſcribitur. Gratis accepiſtis:gratis date.i. ſacra ⁊ alia ſpiritualia. Unde in cōcilio toletano. Et.i.q.i.c. Quicquid dicitur ſic. Quicquid inuiſibilis gratie conſolatiōe tribuitur:queſtibus vel quibuſlibet premijs venundari penit⁹ debet dicēte domino. Qd̄ gratis accepiſtis gratis date.hec ibi. Ergo ſymoniacus peccat mortaliter. Et ſymoni eſt peccatum mortale.

¶ Scd̄o idem probatur rōe emptiōis:ſic. Ille qui emit aliquā rem into minori precio q̄ȝ valeat:pecc mortaliter: quia iniuſte emit. Sed ſymoniacus emit ſpūalia multum minori precio q̄ȝ valeāt. Probat̄. Nam ſpūalia ſunt tante nobilitatis ⁊ precioſitatis:⁊ per conſeq̄ns tanti valoris:q̄ nullo precio rerum temporaliū adequari poſſunt. Unde de ſapiētia que eſt res ſpūalis dicit̄. Prouer.iij. Precioſior eſt cunctis opibus ſapientia·omnia que deſiderātur. ſcilicet tempoꝛalia:huic nō valent comparari. Ergo ſymonia eſt peccatum mortale. Idem probat̄ ratione vēditionis ſic. Qui vendit rem:cuius nō eſt domin⁹ ſeu poſſeſſor ta q̄ȝ ſuam:fur eſt ⁊ latro. quia contractat rem alienam inuito domino:⁊ ille qui emit vel ē mediator coperatur ad malum cum ſciat vel ſcire debeat eum nō eſſe dominum talis rei. Sed qui vendit ſpūalia ⁊ alia eccleſiaſtica ſacramenta:huiuſmodi nō eſt dominus eorum:ſed diſpenſator: iuxta illud p̄m Cor.iiij. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros xp̄i ⁊ diſpenſatores miniſterioꝝ dei. Ergo ſymonia eſt peccatum mortale.

¶ Tertio idem probatur ratione excōicationis.ſic. Nullus debet

excõmunicari niſi pro mortali pec cato. vt dicit. S. Tho. in. iiij. Nã excõmunicatio eſt grauiſſima pena. Patet per Augu. xiiij. q. iij. Cõuipiat. Sed pro ſymonia debet qs excõicari. Unde Gre. i. q. i. c. Quicũqȝ de ſymoniacis. dicit ſic. Anathema danti: anathema accipienti ſit. i. fiat ſm glo. Hoc aperte oſtendit Gre. nazãzenus. i. q. i. Qui ſtudet. Spũs. S. donũ ꝑcio cõparari quid aliud ẽ q̃ȝ capitale crimen ⁊ ſymoniaca hereſis? Et paulo poſt Dñs etiã vt emẽtes ⁊ vẽdentes hui⁹ gratie expres oſtẽderet: cunctos alios peccatores in tẽplo dimiſit: ſingulariter emẽtes ⁊ vẽdentes increpãs ⁊ flagellans de templo eiecit: in quo vẽdũtores ⁊ emptores ſuos. gra. S. S. conſtat deſtitutos eſſe ⁊ vacuos. Quos. n. xp̃s eiecit de tẽplo. nunq̃ȝ ſpũs xp̃i ſibi faciet tẽplũ. h ille. ergo ſymonia ẽ pctm̃ mortale.

Secũdo principaliter cõſiderare debem⁹ ſymonie malignationẽ. Ex triplici nãqȝ cã ſymonia reddit malignissima.

¶ Primo q̄ deum vendit.
¶ Scdo q̄ hereticum facit.
¶ Tertio q̄ acriter punit.

¶ Primo dico q̄ malignissima ſymonia deũ vendit. Uẽdit enim ſymoniacus diuinitatẽ ⁊ humanitatẽ. Quãtũ ad diuinitatẽ ſic. Nã ſymoniacus vẽdit graz. S. S. Unde glo. ſuper illud Jo. ij. his qui colũbas vendebãt dicit. Spũs ſcũs in culũba appuit: ⁊ ꝑ columbã ſpũs ſcũs accipit: quẽ ſymoniaci vendunt. Spũs autẽ ſcũs deus ẽ. Cũ igit in eccleſia gr̃a ſpũs ſancti per ſymoniã vendit: deus vendit. Et hoc eſt maximũ vitupiũ: quod fit ipſi deo Nulla enim ẽ tam vilis perſona: que ſi ad foꝝ tanq̃ȝ venalis duceretur: nõ reputaret ſibi ad maximum obprobrium. vnde de hoc cõqueritur dominus loquẽs ad eccleſiaſticos. Iſa. ꝑmo. Filios enutriui ⁊ exaltaui. Ipſi autẽ ſpreuerunt me. Quantũ autem etiaȝ ad humanitatem vendit deus: cũ ſymoniacus vendit corpus chriſti: ⁊ ſanguinem: miniſtrans ⁊ celebrãs pro pecunia. Et talis ſymoniac⁹ eſt iuda proditore maligniot. Nam iudas vendidit xp̃m mortalem ⁊ paſſibilem: iſte vendidit imortalem ⁊ glorioſum. Judas ſemel tm̃ xp̃m vendidit: iſte plusq̃ȝ centies vendidit. Judas precium venditionis reſtituit. Symoniac⁹ aũt induci nõ poteſt vt reſtituat ſymoniace acquiſita vel beneficia reaſignet. O execrabilis iniuria. De qua dr̃. i. q. i. c. Repiunt. Cõſtat ſymoniacu: execrabile xp̃o ꝑ

petraſſe flagitiū. h ibi. ¶ Scđa malignitas ſymoniace dicitur: q2 hereticū facit. Alit.n.ſ. Tho. vbi .ſ.ar.i.ſymonia hereſis dicit̄ .ſm exteriorem proteſtationem: q2 in hoc q aliquis vendit donum.ſ.ſ. quodāmodo proteſtat̄ dn̄m ſpūa lis doni: quod eſt hereticū. Qui enim dat beneficiū precio: q dat ſacramentum: qui orat: predicat ⁊ huiuſmodi: videtur ꝓteſtari in ſacto ſe iſtorum eſſe dominū ac poſ ſeſſorē: ⁊ ideo libito ſuo poſſe alie nare tanq̄ ſibi ſubiecta: ⁊ eius ſer uituti redacta. vnde p̄ma.q.p̄ma. Eos. Tolerabilior eſt macedonij ⁊ eoꝝ qui circa ipſum ſunt: ſancti ſpūs īpugnatoꝝ ipia hereſis: q̄ ſymoniacorum. Iſti enim creatu ram ⁊ ſeruū dei patris ⁊ filij: ſpi ritum ſanctū delirando fatent̄: iſti vero eundem ſpiritum ſanctū: ef ficiunt ſeruum ſuū. Omnis enim dn̄s qđ habet ſi vult vendit: ſiue ſeruum: ſiue quid aliud eoꝝ que poſſidet: hec ibi. Et ibidē.c.preſ byter. Spūm ſanctum emere vel vēdere e: ſymoniacam hereſim eē: nullus fideliū ignorat: hec ibi. Et ibidem.c. Cū liqueat dicit̄. Hāc hereſim ante omnia radice peſti fera ſubrepſiſſe: atq3 in ipſa origi ne ſua apoſtolica eſſe deteſtatione dampnandam. Et prima.q.prima. Si quis iquit. ¶ Tertia maligni tas ſymonie eſt q2 acriter punitur Nam hoc peſſimū vitiū varijs modis grauiſſime punitur. Pri mus punitor ſeueriſſimus eſt de⁹ ii. Re.v.pcuſſit hoiē: ſymoni acum lepra crudeliſſima: ⁊ ſemen eius in ſempiternum. Et Act.v. Anania ⁊ Saphira ſymoniaci ſubitanea morte percuſſi ſunt. Sy mon quoq3 magus qui expreſſus ſimoniacus fuit: volēs ſpiritū ſan ctum emere: vt patet. Act.viij. tā dem in poteſtate demonum datus eſt: ⁊ fracto corpore interijt. Secū dus punitor ⁊ iudex eſt gladi⁹ ſan cte matris eccleſie. Nam preſbyte ri per pecuniam eccleſiam obtinē tes: non ſolum eccleſia priuari: ſed ſacerdotij honore ſpoliari debent: vt patet.i.q.i.c.preſbyter. Item ſy moniaci in dignitate ⁊ beneficio curato: etiam ſi vitium ſit occultū ſunt ſuſpenſi ab executione quo ad ſe ⁊ quo ad alios. Similiter noto rij ſimoniaci pro colluſiōe ordinū vel beneficiorum ſunt ſuſpenſi. vt patet.i.q.i. Statuimus. Item qui conferunt ſimoniace ordines vel beneficia eccleſiaſtica: ⁊ illa recipi entes: ſi ſunt clerici debent depo ni. Si laici debent excommunica ri. vt.i.q. Si quis epiſcopus.⁊.c. ſequenti. Mediatores autē ſi ſunt

clerici deponuntur. vt in dicto. c. ſi
quis. Item tales efficiuntur infames
⁊ quilibet etiam criminoſus admit
titur ad accuſationem talium: vt
patet extra de ſimonia. Tanta. ⁊
c. ſi dominus. Et in conſtancienſi
concilio additum eſt: quod ſimoniaci
in prelaturis ⁊ beneficijs ſunt excõ
municati: ⁊ omnes qui ſunt media
tores: ſimiliter excõmunicati ſunt.
Et idem dicit quod ſimoniaci ⁊ ſpe-
cialiter in facto ordinum ſacrorum
maiorum vel minorum: vel in di-
gnitate eccleſiaſtica: vel eccleſiarum:
que habent curam animarum ſecundum
antiqua decretalia: ſunt ſuſpẽſi ab
executione ſuorum officiorũ: ⁊ nõ
poſſunt retinere dicta bñficia nec
alia hẽre. i. q. i. Reperiuntur. ⁊ c.
Statuimus. ⁊ in multis alijs capi
tulis. Et extra de ſimonia per to-
tũ. Et p vnũ decretũ factũ i vltio
ↄcilio ↄſtãtiẽſi quod incipit. Multi
ſunt excõicati. Et per extrauagãtẽ
martini quinti: ⁊ eugenij quinti:
abſolutio eſt reſeruata pape. Sed
aliqui dicunt: quod martinus in fine
vite ſue reuocauit. Et quod eugenius
quintus intelligit ſolum de ſimo-
nia que cõmittitur in curia ſua. ta
men autenticum non vidi. Item re
cipiens ordinem ſacrum maiorem
vel minorem per ſimoniam eſt ir
regularis. ideſt ſuſpenſus: ⁊ nõ po
teſt diſpenſari niſi a papa. Similiter
ſi recipit ab epiſcopo ſimoniaco
quamuis occulto in illo ordine: ſit ir-
regularis recipiens: ⁊ ſolus papa
diſpenſat. Item ſecundum ſanctum Tho. pecu-
nia recepta per ſimoniam retine-
ri non poteſt: ſed reſtitui debet: nõ
conferenti: quia turpiter dedit: ſed
debet pauperibus erogari: vel illi
eccleſie in cuius iniuriam data eſt
applicari: ⁊ hoc in omni ſimonia
ſecundum ſanctum Tho. Sed ſimoniacus quo
ad beneficia curata: vel ſimplicia
per ſimoniam recepta perdit fru
ctus: quia non poteſt recipere re-
ceptos: tenetur reſtituere deductis
expenſis factis in vtilitatem eccle
ſie: ⁊ gratia fructuũ colligendorum
ſecundum ſanctum Tho. Ray. Inno. Et hec
quia fur ẽ ⁊ latro in tali beneficio
Heu paupercula mater eccleſia:
quot latrones patitur: quot rapto
res: quot aſſaſinos occupãtes in
digne ſua munera: ⁊ bona detinẽ
tes. Item irritantur ⁊ annihilan-
tur omnia que ſimoniam habent
dicente Urbano papa. i. q. iij. c.
Ea. Quicquid i ſacris ordinibus:
vel eccleſiaſticis rebus: vel data
vel promiſſa pecunia acquiſitum
eſt: nos irritum eẽ: ⁊ nullas vnquam
vires hẽre cẽſem⁹. hec ille. Itẽ deꝫ dẽ-
poni. Extra de ſimonia. c. de hiis ãt
. i. q. i. Reperiuntur. Item ſimoniaci.

ſunt ſacrilegi: vt patet.i.q.iij.Au-
diamus.Dimitto alias puniciões
cauſa breuitatis. Et non ſolū ſymo
niaci puniunt̄ a deo ⁊ ab eccleſia:
ſed etiā populi quoꝝ habēt curā
⁊ adminiſtratōem. Unde Greg.
loquēs de talibus ꝓpter quos ve
niunt cariſtie ⁊ peſtilentie ⁊ ira dī
ſup populos.i.q.i. Uulneratis nā
q3 paſtore: quis curandis ouibus
adhibet medicinam? Aut quō po
pulū oratōnis clypeo tueat̄ qui ia
culis hoſtium ſeſe ꝓferiendū expo
nit? Aut qualē fructū de ſe produ
cturus eſt: cuius graui peſte radix
infecta eſt? Maior ergo eſt metu
enda locis illis calamitas: vbi ta
les intercelſores ad locū regimīs
adducunt̄: q dei magis iracūdias
in ſe ꝓuocant: quē per ſemetipſos
placare debuerant. hec ille. Iterū
cum aliquis ſymoniace eſt ordina
tus: vel aliter ſymoniacus exercet
ſua officia vel ordines: ſemp mor
taliter peccat: vt ſubdiaconus: ꝑdi
cator: ꝯfeſſor: ꝑlatus ⁊ huiuſmōi.
vnde ꝓpter hoc multiplicat pec
cata ⁊ quotidie fit deterior: ⁊ duri
or: ⁊ h iuſtiſſimo dei iudicio. Ha
miſeri quid finalit̄ erit de vobis?
Quo ibitis cum ſymonijs veſtris?
Certe al foco eterno. Patet hec
prima.q.i. Si quis neq3. vbi dicit̄
q̄ ſymoniacus in eternum peribit.
Et princeps apoſtoloꝝ petrus di

xit ſymoni mago. Pecūia tua te-
cum ſit in ꝑditionem. Actuū.viij.
Sed ꝓ concluſione audi terrificū
exemplū. Legit̄.n. in libro miracu
loꝝ ſancti Hiero. fuiſſe qd̄dā mo
naſterium: in quo moniales reci
piendo ad ordinē ſeu habitum: cō
mittebant ſymoniam: faciētes pa
ctū expreſſum de dote ꝓ ingreſſu
monaſterij. Et beatus Hiero. ap
parens cuidā deuote moniali ad
monuit: vt pulſato caplo. ⁊ voca
ta abbatiſſa ⁊ ſororibus: auiſaret
eas vt a ſymonia deſiſterent alias
eis male eueniret. Qd̄ ⁊ fecit. S3
omnes ſorores deriſerunt eā: nec
voluerunt ſe corrigere. Et cū plu
ries hoc factū fuiſſet: demum.S.
Hiero. reuelauit dictum monaſte
riū debere corruere: ⁊ omnes oc
cidere: ꝓpter qd̄ traxit illā de mo
naſterio. Et exinde monaſterium
corruit ⁊ oēs occidit: ⁊ ſic eternis
ſupplicijs ſunt deputate. Ecce fi
nis ſymoniacoꝝ: paſcunt̄: ⁊ ſatu
rant̄ breui tpe inter ſymonias: ⁊
repēte ſe ne vano cum el trenta
milia pera de diauoli.

TErtio principaliter
ꝯſiderare debem⁹
ſymonie modifica
tōem. Quāuis plu
res ſint ſymōie mo
di. tamen duodecim tm̄ in preſen
tiaꝝ tangam: vt clarius confiteri

valeatis. ¶ Primus modus ſymonie dicit᷑ pecuniatiuꝰ. Cum aliquis dat pecuniã vt ſpũalia ⁊ ſacramenta aut beneficia recipiat ꝓ ſe vel pro alio: ſemper peccat mortaliter. Et nota vt Aug. de doctri. xpiana dicit: ꝙ pecunia dicit᷑ quicquid precio tpali eſtimari põt ſeu menſurari: vt patet. i. q. iij. Totum quicquid habent hoĩes in terra: omnia quoꝝ ſunt dñi pecunia vocat᷑: ſeruus ager: vas: arbor: pecus: ⁊ huiuſmodi. Jdeo pecunia vocata eſt quaſi a pecu: q: quicqd antiqui habebãt in pecoribus habebant. hec ille. Vel etiam pro pecunia vt dicit. ſ. Tho. intelligũtur preces ex quibus acquirit᷑ fauor tpalis ſeu popularis: que ſub precio cadere poſſunt. ¶ Secundus modus ſymonie dicit᷑ precatiuus. Cũ aliquis prelatus ꝯfert bñficiũ eccleſiaſticũ vel dignitatem eccleſiaſticam: vel aliquod ſacrm̃ ad ꝓces alicuius hac intentione principali vt eius precibus conferenti: laus ⁊ fama acquiratur: vel vt cõtrarium euitet᷑. ſ. vituperiũ vel dãnum: vel pena ⁊ huiuſmõi: ſymoniam cõmittit ⁊ mortaliſſime peccat. Jtẽ modus precatiuꝰ eſt cum preces porrigunt᷑ ab aliquo ꝓ indigno: de beneficio curato vel ſimplici. Et tã ille qui porrigit: qȝ ille qui exaudit: ſymoniam cõmittit: ⁊ peccat mortaliter. ſi ad ꝓces principaliter mouent᷑. Si vero ꝓ digno: ⁊ ad idoneitatem reſpicit: nõ ad preces principaliter: nec rogãs nec conferẽs malefacit: nec ſymoniam cõmittit. Jtem modus precatiuus eſt. Cũ quis ꝓ ſe ꝓces porrigit de beneficio ſimplici ⁊ eſt indignus. ſymoniã cõmittere reputatur ⁊ mortaliter peccat. Extra de etate ⁊ quali. Jndecoꝝ eſt vt hi õ beant eccleſias regere: qui nõ nouerunt gubernare ſeipſos: cũ ad eccleſiarũ regimẽ: tales pſone ſint admittende: que diſcretione ꝓemineant ⁊ moꝝ fulgeant honeſtate. Si aũt dignus: ſecus eſt: q: tũc poteſt: vt patet: extra de iure patronatus. Tua nob. Et ar. extra de reſcriptis. Ad aures. Et extra de iure patro. Per meas. Concordat ſ. Tho. Hoſ. hoſti. Jtem ẜm ſan. Tho. in. iiij. di. xxv. Et. xxij. q. ioo. Et ẜm Ray. ſymoniã cõmittit ⁊ mortaliter peccat: qui ꝓ ſe etiam ſi ſit dignus porrigit preces ⁊ beneficio curato. i. q. i. c. Ordinationes viij. q. i. c. Jnterſcriptis. Extra de iure patro. Per nr̃as: q: ratione ambitionis ⁊ preſumptionis in arte que eſt ars artium. ſ. cura aiaꝝ eo ipſo reputatur indignus: licet quantũ ad iſtud vltimũ aliter practicetur in curia. Quidã tñ vt dicitur in piſana. ſymonia: primo. pa-

raphbo.xviij. Dicit q̄ licet rogare
etiā ſi bn̄ficium curā habeat ani/
maꝝ ſi īdiget at ſi nō indiget etiā
ſi petat ſimpliciter beneficiū peccat
ſm̄ Ray. ⁊ ſ. Tho. vt in predicta
decretali. Illi aūt. Importatiuꝰ ſy/
monie modus magis periculoſus ē
cū aliq̄s ſecularis rogat ꝑ aliquo
nō apto: neq̄ idoneo: cōmittit ſy/
moniā: ⁊ peccat mortalr̄. ¶ Ter
tius modus ſymonie dicit̄ obſe/
quiuus. Cū aliquis ꝓpter ſuitiū
aut obſequiū factū in re vitioſa: vt
q: ſeruiuit prelato in faciendis vſu
riis mercantijs: vel lenocinijs pro
eo. Aut ⁊ ad carnalia deputatum
vt q: ſeruiuit ad vtilitatē ꝯſangui
neoꝝ ſuoꝝ: vel patrimonij ſui. tūc
ipſe ſeruiens in huiuſmodi ꝑ ha
bendo ordine vel bn̄ficio: vel alio
ſpūali ſymoniā cōmittit ⁊ peccat
mortaliter. Et ſimiliter conferens
ꝓpter hoc aliquod ſpūale bn̄ficiū
vel obſequiū. i. q. iij. ſaluator. Et ſꝫ
ſ. Tho. xxij. Et durādū ⁊ Ricar.
Si autē de ſe obſequium ſit hone
ſtum. videlicet ordinatū ad vtilita
tē ecclesie vel prelati rationabilē:
nō reputatur ſymonia: ita tamen
q̄ ſuiens principaliter nō faciat ꝓ
pter illud ꝯſequendū. Vn̄ Greg.
xij. q. ij. dicit. Eccleſiaſticis vtilita
tibus deſeruientes: oportet eccle/
ſiaſtica remuneratione gaudere.
Et hos tres modos Greg. expo
nit ſuper illud Iſa. xxxiij. Quis
habitat ex vobis cū ardorib9 ſem
piternis: qui excutit manū ſuā ab
omni munere. Nō dicit tm̄ a mu
nere: ſed ab omni munere: q: aliud
eſt munus a manu: aliud ab obſe
quio: aliud a lingua. Munꝰ a ma
nu eſt pecunia vel ſimile. Munꝰ
ab obſeq̄o: eſt ſuitus indebite im
penſa. Munus a lingua eſt fauor
mundanus. i. q. i. Sunt non nulli:
Et ꝑ quolibet hoꝝ cū interuenit ī
ſpūalibus cōmittit̄ ſymonia. Vn̄
Urbanus papa. i. q. iij. Saluator
dicit. Quicūq̄ res eccleſiaſticas
idest ſpūalia: que dona dei ſunt: nō
ad hoc q̄d inſtitute ſunt: ſed ad ꝓ
pria lucra munere lingue vel inde
biti obſequij: vel pecunie largit̄:
vel adipiſcit̄: ſymoniacus eſt. hec
ille. ¶ Quartus modus ſymōie
dicit̄ ſacramētaliꝰ. Eſt regula ge
neralis ī decretis. i. q. i c. Quic/
quid. Q: ꝑ omni re ſpirituali ſi
ue ꝑ ſacꝝ dare tēporale ē ſymo
nia. Sacramēta aūt ſunt: vt bapti
ſmus. Chriſma. euchariſtia. peniē
tia. extrema vnctio. bn̄dictō nupti
arū. ⁊ ordo ꝑ quibus dare pecu/
niam ⁊ accipe vt preciū eoꝝ. ē ꝓ
hibitū. q: ē ſymonia ⁊ peccatum
mortale. ¶ Quintus modus ſy/
monie dic̄ ꝑmutatiuꝰ. Licet q̄d
vt ait. d. Anto. multos doctores al
legās ꝑmutare bn̄ficiū eccl'iaſticū

dignitatē. auctoritatē ſupiorio. etiā
ſi daret aliqd tpale maius illi qui
habz minus. Sed ſi qrit aliquod
tpale ab altera ptium et eo qp ſua
pars habz magis de ſpūali ſymo
nia eſt mortale peccatū. ℂ Sext⁹
modus dicit familiaritiu⁹ ſm. d.
Anto. allegatis. Aul. Qui dat pe
cuniam alicui familiari prelati: vt
det ſibi ingreſſum ad prelatū imē
dens aliquod ſpūale: vt beneficiū
vel ordinē obtinere neuter ſymo
niam cōmittit. i. q. i. Quicūqz. Sz
ſi dat vt faciat verbū pro eo: ad p
ſuadendū vel ꝯſulendū prelato de
collatione illius. vterqz ſymoniā
cōmittit. i. q. i. Quicunqz. Et pecu
nia recepta a mediatore ſymonie
retineri nō poteſt. Huic caſui mul
tos caſus ꝯnectere potes in qbus
eſt ſymonia ⁊ peccatū. ℂ Septi-
mus mod⁹ dicit renūciatiu⁹. Ait
d. Anto. Si quis renunciat alicui
beneficio vel rei ſpūali: vel reſi-
gnet aliquod ſpūale aliquo dato
vel pmiſſo. ſimonia eſt: ſm Gof.
⁊ Hoſti. viij. q. iij. c. Talia. Sed ſi
quis renunciet beneficio cū inten
tione: vel det nepoti vel alteri nul
latū de hoc facta pactione: vel cō
uentione: nullam incurrit ſimoniā
De iure enim poſitiuo nō eſt ſim
pliciter ꝓhibitū renūciare benefi
cio: ſed cum ducitur in pacto. i. q.
ij. Quā pio Gof. Aul. ⁊ Inno.
poſſet tamen ſimoniā mentalis in
teruenire ſine pacto actuali: ſed cū
intentione paciſcendi. licet ad actū
non veniat. ℂ Octauus modus
dicit ꝓpbatiuus. Nō licet ꝓ actu
prophetizandi accipere pecuniam
quaſi preciū: aliter ē ſimonia. Un
de ⁊ veri prophete veteris teſta-
menti rariſſime etiam ſponte ob-
lata recipiebāt. i. q. i. Iudices vbi
dicit: qp querentes pecuniam: quia
prophetas ſe fingunt ex hoc diui-
natores ſe eſſe oſtendunt. Similit
ſm. ſ. Tho. in quolibet. Cum aliq
pretendentes religionem ſiue ſan
ctitatem: petunt a ſacerdotibus:
qp procurent eis pecuniam in pa-
rochia ſua: ita qp ſacerdos inde ha
beat certam partem: ſi in hoc inē-
ueniat pactum: ſimonia eſt: ⁊ vter
qz de ſacrilegio ⁊ ſimonia tenetur
ℂ Nonus modus dicitur datiu⁹
Nam ſm Antonium de butrio
ſuper. c. Qui alium de ſimonia.
Sicut non licet pecunias dari in
mente pro beneficio conſequen-
do: ita etiam nec pro danda vaca-
tione beneficij: vt poſtea confera
tur: quia preambulū eſt ⁊ via ad
collationem. Item cum aliqui ma
iores canonici dicunt i canonize-
mus nepotulos noſtros. placeat
tibi de meo: ⁊ mihi placebit de
tuo: vel de eo qui dicit. Nun-
quam me viuente. fiet talis ca-

nonicus in eccleſia: niſi fiat talis ꝑ
quo rogaui dicit Ray. ꝙ ſymo-
niam committum in vtroqꝫ caſu.
Nam canon dicit. Ceſſet oĩs con
uētio.i.q.ij. Quā pio. Item ſi di
cat vnus canonicus tu fuiſti exau
ditus in vna petitione ego debeo
exaudiri in alia dicit Ray. ꝙ ſi
preces ſunt ſpirituales: non eſt ſy
monia. Ar.di.lxiij. Quia ſancta.
Si aūt preces ſunt carnales vel ex
pacto: quocunqꝫ facto: vel facien
do: ſymonia ē ⁊ mortale peccatū.
¶ Decimus modus dr̄ ſeruatiu⁹
ſm̄ Petrū de palu. ⁊ Ray. Ali
quid dare ſupiori vel accipe vt ſer
uet iuſticiā in cauſa ſpūali ⁊ in iu-
riſdictione eccleſiaſtica ſymonia
eſt: q: ſunt acceſſoria ſpūalib⁹. Et
idē dicendum eſt ſm̄ Al. ſi agat̄
ſup tēporalibus: ⁊ pſona iudicans
ſit eccleſiaſtica: que ratiōe eccleſia
ſtice iuriſdictiōis tenet̄ ad tale iuſ
reddendū. Silr̄ teſtificari in cauſa
ſpūali: ſicut matrimoniali: ⁊ de de
cimis ꝑ pecunia eſt ſymonia. Si
milit̄ cū aliquis ex pacto ſupſedet
ab accuſatione prelati: peccat mor
taliter: ⁊ eſt ſymonia in decretis.
ij.q.iij.c. Eutymum. ¶ Undeci
mus modus dicit̄ ſepultiuus ſm̄
dn̄m Antoninū ſepultura.ſ. ipſa
terra in qua defunctus ſepelit̄: ⁊
tunc ſi eſt de cymiterio vendi non
poteſt: ſiue aliquis ſit ibi ſepultus:
ſiue nō: tūba vero marmorea vel
lapidea ſi ſit pura.i. ſi null⁹ ſit ibi
ſepultus pōt vendi: ſi aūt ſit ibi ali
quis ſepultus locus factus eſt reli
gioſus: nec vendi poteſt. xiij.q.ij.
Queſta. ⁊ poſtq̄ꝫ. Sed ſepultura
terra pura: ad vſum ſepulture de
putanda vendi poteſt. xij.q.ij.c.
Aux. pro exequijs aūt mortuoꝝ
nihil debet exigi: q: ſpūale eſt: ⁊ ħ
vendi nō poteſt. i.q.i. dictū. xxiij.
.q.ij.c. Precipiendum. ſed pie cō
ſuetudines debēt obſuari. Extra
eodem. Ad noſtrā. Vñ ſi clerici
aliqđ corpus ſepelire nollent: niſi
faciant cautiones ab heredibus
defuncti: de redemptione coꝛum:
que veniunt cū funere: ſymoniā
cōmittunt: ⁊ multo magis quan-
do abſqꝫ hoc: pecuniam exigunt
nolentes aliter ſepelire. xiij.q.ij.c.
Queſta. Si autem pactionem fa
ciunt de redimendo pannos: le-
ctum ⁊ huiuſmodi: etiā ante por
tationem ad eccleſiā per hoc tan
tū non eſt ſymonia: ſed licitum: cū
illa ſint temporalia: dūmodo per
hoc non negetur ſepultura: vel im
miſceatur vis ſepulture. Et ſi nol
lent heredes poſt ſepulturam fa-
cere: quod debitū eſt: clericus po
teſt agere cōtra eos. Extra eodē.
Ad apoſtolicam. Item circa pro-
ceſſiones quas faciunt alique col
legiate eccleſie in obſequijs mor-

morum data vel promiſſa pecu‑nia: vel alia re temporali: alias nō facturi. Nota ſm Ray. ſi tenen‑tur clerici ad huiuſmodi proceſ‑ſiones ex officio: ſic exigere aliqd ſymonia eſt.i.q.i. Vendentes. Si nō tenent: non eſt ſymonia exige re: dū tamen nō intendat in hoc pe tere vel exigere: q̄ſi preciū officij: ſed vt ſtipendiū ſumptū: alias ſy‑monia eēt: ſi pro ſpirituali accipe rēt temporale. Multa habes de huiuſmodi ab Anto. in ſum. trac. de ſymonia. ¶ Duodecim⁹ mo‑dus dr̄ cogitatiu⁹. Cū aliquis mē taliter tm̄: principaliter i ſpūalib⁹ habet intētionem dandi vel reci‑piēdi aliqđ tēporale: eſt ſymonia mētalis ꝛ peccatū: que ſm Iohā. an. non punit ab eccleſia. vnde di cit.d. Anto. Sacerdotes qui au‑diunt ꝯfeſſionem principaliter in tēdentes lucrū temporale: ꝛ ſi nō petant: tamē ſymoniam cōmittūt in talibus. Si autē exigant: alias non audituri cōmittunt ſymoniaꝫ: etiam ab eccleſia puniēdaꝫ.i.q.ij. Quāpio. Idem cū moniales ha bent principaliter intentionem ad tēporalia in receptione monialis. Nulla tamē interueniēte pactiōe ſeu exactione ſm Ray. eſt ſymo‑nia mētalis. Ex his declarationi‑b⁹ multos caſus deducere potes: vt de predicatione: de miſſa: ꝛ hu iuſmodi. Similiter q vadit ad ali quam horam vel miſſam princi‑paliter cauſa lucrandi: peccat mor taliter: ꝛ ſymoniam mentalem cō mittit: ſm Archy. nec tamē opor tet illam pecuniam reſtituere. Et qui predicant principaliter hac in tentione vt recipiant pecuniaꝫ vel laudem aut popularem fauorem: ſymoniaꝫ cōmittunt mentalem.i. .q.iij.c. Non ſolū. Sed ſi ſup hoc paciſcuntur eſt ſymonia: que etiā ab eccleſia poteſt puniri. Ait. ſ. do ctor. ꝛ Petr⁹ de palu. q pro pre‑dicatione non licet recipere pecu niam: ſed licet predicātī victuꝫ re cipere. Et q̄m materia ſymonie eſt ampla ꝛ itricata: diſcurrat pre dicator breuiter per modos parti culares ſymonie maxime per an‑nexos ſpiritualibus: vt dedicatio eccleſie: ſacratio virginum: ꝛ alia rū rerum pertinentium ad cultuꝫ diuinum: benedictio abbatuꝫ: ele ctio prelatorum eccleſiarum. Cō‑firmatio eorum. Renunciatio vi ſitatio ipſorum prelatorum. Cor‑rectio criminū: vel deſiſtere a cor rectione in iudicio eccleſie. Mi‑nus punire peccatum: dare tm̄ iu dici eccleſiaſtico: purgare ipſum crimen. Minus digne penitentē recōciliare digne penitentem re‑pellere: oratio: pſalterium: miſſa: vigilie mortuorū: officiatio eccle‑

ſie. Cura aīaꝝ. Ingreſſus mona
ſterij ſeu religionis: beneficiū ec-
cleſie ſimplex: vł curatū: p̄bēda:
dignitas eccleſiaſtica: vt archidia
conatus. p̄poſitura ep̄atus ꝛ hu
iuſmodi Capelle. Ius patronat⁹
Ius p̄cipiēdi decimas. vaſa ſacra
officia eccleſiaſtica: vbi ē aliquid
iuriſdictionis ſpūalis. vt Icono-
mus. vicedominus ꝛ hmōi ferre
ſnīaꝫ in iudicio eccleſiaſtico ꝛ alia
ſimilia. Igiẗ exigere. exactus ſol-
uere ꝑmittere aut paciſci. pro ali
quo p̄dictoꝝ ſpūali ꝯſequendo
pro pecunia ſeu re que p̄cio pōt
eſtimari. expreſſa ſymonia eſt. ꝛ
peccatū mortale. ꝛ p̄ ecclām puni
ri pōt. vnde dr̄. i. q. ij. Quāpio.
Ceſſet omnis pactio. ceſſet ois cō
uentio. Sꝫ ſine pactione expreſſa
vel exactione. quis cōferat aliqđ
ſpūale. hac intētione principaliter
vt ꝓpter illud recipiat tp̄ale. puta
dicit miſſam: ꝯfert ordines: vel be
neficiū principaliter. q: ſp̄at ꝓpter
hoc habituꝝ pecuniā vel aliquod
ꝑciabile. Et ſilr̄ qui dat aliquod
tp̄ale principalr̄ vt recipiat ſpūa-
lē. vt eucharíſtiaꝫ. ordinē. bn̄ficiū
ꝛ miſſaꝫ: baptiſmū ꝛ hmōi. ſymo
niam cōmittit mētalē. que eſt pec
catum mortale ſm̄. ſ. Tho. Ray.
Inno. Hoſti. ꝛ Alber. Sꝫ p̄ peni
tētiam h̄ ſymonia mētalis tolliẗ.
Extra de ſymonia. Mādato. vbi
ſit nō ſit pactio. nec exactio. nec p̄n
cipalis intētio habeẗ ad tp̄alia in
collectione ſpūalium. ſꝫ gratis ele
moſynaliter deẗ. recipiatur ad ſu
ſtētationē nature. vel ne videatur
ruſticus ꝯ ingrat⁹ ſeu deſcortere. vel
ad ſuandā laudabilē ꝯſuetudinē
locoꝝ. licite ſine ſymonia dari ꝛ
accipi pt. vel vt ꝓuocet ad oran
dū ꝓ ee vel ꝓ ſuis. ſicut fit hac d̄
cauſa paup̄ib⁹ vel religioſis. pro
maiori eciā declaratiōe. Tria no-
tāda adūgo. ¶ Primū ē ſm̄. d.
Anto. q̄ pecunia pōt dari. ꝛ recī
pi ꝓ ſp̄ali re. vel circa ſpūalia li
cite ꝛ ſine ſymonia. v. modis. ſ. ra
tiōe ꝑmutatiōis. ſuſtētationis. pro
uocatiōis. punitiōis. ꝛ vitāde ve-
xatiōis. Primo igiẗ rōne ꝑmuta
tiōis ꝓbaẗ ſic. Qui vult remiſſio
nem pccatoꝝ. dꝫ ſi pōt elemoſy
nas dar. paup̄ib⁹. Dañ. iiij. pctā
tua elemoſynis redime. Et de pe.
di. i. Medicina. peccatis tuis ve
nūdat⁹ es diabolo: redime te pe-
cunia tua. Scđo rōne ſuſtētatiōis.
Sicut ſacerdos ꝓ miſſa quā dicit
accipit pecuniā vel ꝓbēdā non q̄
illā accipiat ꝓ ꝯſecratiōe. vel ꝯſe
ctiōe eucharíſtie. vł pro orationi-
b⁹ ꝛ hmōi. quaſi ꝑciū eoꝝ. ſꝫ vt ſti
pēdiū ſue ſuſtētationis. vñ Aug.
Accipiāt ſuſtētationē ſue neceſſi-
tatis a populo. mercedē miſtratā
nis a deo. Sic faciebāt ꝓphe an-

tiqui. i. q. i. Judicees. Tertio rōne prouocationis ꝛ ſic dant᷑ elemoſine pauꝑi: ꝛ religioſo ad excitādū vt orent pro viuis vel defunctis: nō vt emant᷑ orationes. vnde dr̄. Mat. vi. Abſconde elemoſinam in ſinu pauꝑis ꝛ ipſa orabit ꝑ te. i. inducet ad orandū. Nō enim pōt eſtimari oro: vt ait. ſ. Tho. in. iiij. . iiij. rōne punitionis. ſicut fit in abſolutione ab excōicatione: aliquando exigit᷑ pecunia: nō pro abſolutione: q̄ eſſet ſimonia: ſed in punitionē: ꝛ ſic etiam in abſolutione a caſibus reſeruatis pōt ꝛ īponi penitētia pecuniaria: quaſi pena precedētis culpe. Extra de ſimonia. Ad aures. Caute tamen hic agendum eſt: ne videat᷑ cupiditas: vt ait. ſ. Tho. Ego. Hoſti. ꝛ Paul. dicunt ꝙ cum aliquis eſt iuſte excōicatus vel ſuſpēſus aut interdict⁹: ꝛ aliquid dat pro ſua abſolutione vel reſtitutione: ſimonia eſt. Ar. i. q. i. c. Null⁹. ꝛ extra eo. Nemo. Quinto rōe redimēde vexatōis: vt. ſ. declaratū eſt. Nam anteq̄ȝ ius acquiratur alicui in beneficio vel dignitate: non licet ad redimēdam vexationem ſuam: q̄ eſſet ſimonia: ſed poſtq̄ȝ fuerit adeptus ꝛ ius ſibi acquiſitum: vexationē ſibi iniuſte factam: ſuper beneficio vel dignitate: licet pecunia redimere: ſed non iuſtam vexationem: vt iuſte accuſaretur ꝛ huiuſmodi. vnde a Gregorio. i. q. ij. Sic epiſcopū: eius oblatio nullā culpam ingerit: quādo non ex ambiētis petitione proceſſit. Qui igitur in ſupradictis modis: in ſpiritualibus: vel ſpiritualibus annexis delinquunt ſimoniaci ſunt: ꝛ mortaliter peccāt. Similiter ꝛ mediatores in huiuſmodi: ſunt ſimoniaci ꝛ mortaliſſime peccāt: ꝛ per eccleſiam grauiter ꝑuniunt᷑. i. q. i. Si quis epiſcopus. ¶ Secundū notandum eſt. ſ. Hoc. in quolibet ſic dicentis. Cum in diſpenſatione ſacramentorum ſeu aliorū ſpiritualium: aliqua recipiuntur vt ſimonia euitetur: tria ſunt neceſſaria. Primo vt hoc fiat ex conceſſione iuris diuini vel humani: aut ſaltem pie conſuetudinis. Secundo vt ſit intentio pia ꝛ non corrupta. Tertio vt ſit forma honeſta ſcilicet vt non requirantur: ante pij officij exhibitionem: ne pactum inde interuenire videatur: ſed expleto officio poterunt exigi. Si igitur iſta tria conueniant: ſecure recipiat archidiaconus palafredum pro inſtallatione abbatis: vel huiuſmodi: hec ille. Et ſimiliter ſi gratis offeratur. ¶ Tertiū notādū eſt Antonij de butrio

qui ſup. c. Tua. dicit. Dare pecuniam: ad aliud tēporale conſlatiue ad recōpenſationem vel inductionē dationis iuris ſpūalis: ſiue cū pacto: ſiue ante: ſiue poſt: inducit ſymoniam. i. q. i. Emēdari. Secus ſi pure aut libere deſ. Si plurius videre cupis de ſymonia lege. d. Antoninū in ſcd'a pte ſumme: tractatu de ſymonia. Ex his pꝫ ſmo de ſymonia faſtidioſus pdicatoribus: ſed grauior maledictis ſymoniacis: qui ſuis nephādiſſimis ſymonijs dei eccleſiā perſequuntur: laceratū ꝛ īficiūt. A quibus niſi ſe emendauerint ꝛ oīno conuerterint dei vltionē ſentiēt ꝛ flagellū non euadent. Ecōtra ſi reſpicere voluerint grāꝫ hic cōſequenſ: ꝛ alibi gloriā: preſtante benedicto deo in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Feria ſexta quarte dñice. De reſtitutione. Sermo. xxxviij.

TOllite lapidē. Jo. xi. Lapis iſte duriſſim⁹ quo Lazarus quatriduan⁹ pmebatur: denotat ſummā duritiē ꝛ obſtinationem: qua pmiſ ille qui detinet res alienas: nolēs reſtituere. Et ſicut Lazarus fletibus ſororꝫ īteruenientibus cū clamore valido ꝛ lachrymis ſaluatoris ſuſcitatus ē: ita ꝛ alienarū rerum occupator atqꝫ retentor: non niſi cū lachrymis ſeruorꝫ dei ꝛ clamore predicatorꝫ: ab execrādo malo eū pōt. His vero pcipit dominꝰ vt lapidē tollāt. i. a cordibus ſui duritiā expellāt: alienaqꝫ reſtituāt quotiēs de monumento fetenti rētiōis alienarꝫ rerꝫ: glorioſe reſcitati: laudes depromāt ſummo creatori. Tollite igiſ lapidē: q̄ ſu vba hodierni euangelij: in quo tria documēta hēm⁹. ¶ Et primū documētū ē. Cū audimus amicū in neceſſitatē patiētē: illi prin⁹ ſubuenire debem⁹: nec expectādū: quouſqꝫ roget nos. Amico. n. ſufficit intimare. Hoc tangiſ prima pte euangelij vbi dr̄. Dñe. Ecce quem amas ꝛc̄. ¶ Scdm documētū qlibet debet eē patus ꝛ prōptus ad patiēdū cū xp̄o: ꝛ etiā corpalē ponere vitā ſi opus eſt. Hoc notaſ in ſcd'a pte euangelij: quando dixit Thomas. Eamus ꝛ nos ꝛc̄. ¶ Tertiū documētum ē. Sicut lazaro ſuſcitato multi ex iudeis crediderunt in xp̄m: ita vno peccatore cōuerſo ei⁹ exēplo multi alij cōuertunſ. Hoc tāgitur ibi. Multi ergo ex iudeis ꝛc̄. qui etiaꝫ cōuerſi ad reſtituendū aliena ſi hūt diſponunt. De qua reſtitutione tria videmus.

¶ Primo neceſſitatem.

¶ Scdo modificabilitatem.

¶ Tertio ſpecificabilitatem.

¶ Primo cōſiderare debemus reſtitutiōis neceſſitatē. ſ. enī Doc. i. xxij. q. lxij. ar. v. ⁊. viij. ponit hāc cōcluſionē: q̄ reſtitutio rerū male ablatarū ē oīno neceſſaria ad ſalutē. Quā cōcluſionē quadruplici rōne probabimus.

¶ Primo rōne preceptionis.

¶ Scđo rōne iuſte actionis.

¶ Tertio ratione debite dationis.

¶ Quarto ratione ſaluationis.

¶ Dico primo reſtitutionē eē neceſſariā rōne p̄ceptionis ſic. Illud qđ cadit ſub p̄cepto dei oīno ē de neceſſitate ſalutis: vt declarat. ſ. Tho. xxij. q. cxviij. Cōtra gen. li. iij. c. cxx. Sed reſtitutio cadit ſub p̄cepto dei. ergo reſtitutio ē neceſſaria. Declarat̄ hm̄ōi: p̄ ſ. doc. xxij. q. lxij. ar. viij. ad primū dicentē. Preceptū de reſtitutiōe faciendā: quāuis ſm̄ formā ſit affirmatiuum: tn̄ iplicat in ſe negatiuū p̄ceptū: quo p̄hibemur rē alteri9 detinere. h̄ ille. Et ſcot9 ordis minorū in. iiij. ſen. dicit. Sicut auferre alienū ē pctm̄ mortale: q: ꝯ̄ p̄ceptū dī negatiuū. Nō furtū facies: ita detinere alienū ē pctm̄ mortale. Et iō ſicut nullo mō lꝫ auferre rē alienā dn̄o inuito. ita nullo mō lꝫ eā detinere: ſed oportet libere reſtituere. Un̄ ſaluator. Mat. xxij. Reddite q̄ ſunt ceſaris ceſari: ⁊ que ſunt dei deo. Et Mat. xviij. Redde qđ debes. Et Apoſto. Ro. xiij. Reddite oīb9 debita: cui tributū: tributū: cui vectigal: vectigal. Et ſic pꝫ reſtitutionē eē neceſſariā rōne preceptiōis. ¶ Scđo p̄bat̄ q̄ reſtitutio ſit neceſſaria rōne iuſte actiōis ſic. Illud qđ eſt actus iuſtitie ē neceſſariū: q: p̄ ipm̄ actū iuſtitie operat̄ ⁊ cōſequit̄ vitā eternā: ⁊ ſine ipo impoſſibile ē vitā eternā cōſeq. Un̄ de9 vt ſcribit̄ Mat. v. Beati qui eſuriūt ⁊ ſitiūt iuſtitiā: qm̄ ipſi ſaturabunt̄. Et Dauid ps. xiiij. interrogāti qs ibit in vitā eternā reſpōſum fuit. Qui opat̄ iuſtitiā. Et ſap. v. Juſti i ppetuū viuēt ⁊ apud dn̄ꝫ ē merces eoꝝ. Et iterū ſap. iij. Juſtoꝝ aie in manu dei ſunt: ⁊ nō tāget illos tormētū malitie. Et Dauid in ps. Beati qui cuſtodiūt iudiciū ⁊ faciūt iuſtitiā in oī tpe. Sꝫ reſtitutio ē act9 iuſtitie: vt pꝫ per ſ. doc. in qōne ſuperiori. Et Ari. in v. ethy. dicit. Juſtitia cōmutatiua ꝯſiſtit in equalitate conuenientie. ſ. q̄ tu habeas tuū: ⁊ ego meū. Un̄ de iuſtitia ē reddere vnicuiqꝫ qđ ſuū ē: qđ maxie facit reſtitutio. Nā vt dicit. b. Tho. diffiniēs reſtitutionē. Reſtituere ē aliquē ſtatuere: ⁊ reponere in poſſeſſionē rei ſue. ergo reſtitutio cū ſit act9 iuſtitie ē de neceſſitate ſalutis. ¶ Tertio p̄bat̄ idē rōne dationis ſic. Illud quod ē debitū ⁊ obligatum alteri: eſt ne

ceſſarium reſtitui: q: debitum im-
portat neceſſitaté alicui⁹ ad id qḋ
ordinatur. vt pꝫ per.ſ. Doc. pͥma
par q.xxi.ar.ſ. Sꝫ res ablata vel
iniuſte poſſeſſa é res debita ⁊ obli
gata alteri: vt pꝫ in.xxij.q.lxij.ar.i.
Patet etiá per diffinitioné ipſius
reſtitutionis. ergo ré ablatá ⁊ inde-
bite poſſeſſam é neceſſariũ reſti-
tui. igitur ex hac róne reſtitutio eſt
oio neceſſaria ad ſaluté. ¶ Quar
to pbat reſtitutioné eé neceſſariá
róne ſaluationis. ſic. Illud ſine quo
hó nó pót euadere dánationé eter
nam: eſt ei neceſſarium: ſed ſine re
ſtitutione: hó nó pót euadere dam
nationé eterná. ergo reſtitutio eſt
neceſſaria. Confirmatur minor p
Auguſtinũ.xiiij.q.vi.c. Si res alie
na ppꝑ quá peccm̃ eſt.ſ. cómiſſuꝫ red
di poſſit ⁊ non reddit: penitentia
non agitur ſed ſimulatur. Si autē
veraciter agit reddi debet. Non
dimittit peccatũ niſi reſtituat abla
tum. Et Grego. de pe. di.v. Falſas
Qui bona alterius iniuſte detinet
recognoſcat ſe veram penitentiaꝫ
nó poſſe peragere: per quam ad
eternam vitá peruenire valeat: ni
ſi bona que iniuſte abſtulit reſtitu
at. hec ille. Et.xxiij.q.viij. Peſſi-
má. Idem patet extra de re.iur.li.
vi. Et extra de vſuris.c. Cum tu.
Et.ij.q.ij.c. Oés leges tam eccle-
ſiaſtice qꝫ vulgares ⁊ publice pre-
cipiũt vt oia ablata reſtituant ei: q
ſuis é reb⁹ expoliatus. hec ille. Et
ró é: qꝛ talis nó reſtituens ſemper
eſt in peccato mortali: a quo tenet
exire quápͥmũ. iuxta illud Eccle.
xxi. Quaſi a facie colubri fuge pec
catum. Immo quotiés occurrit re
ſtitutio facićda ⁊ obligat: nó pro-
ponit vel diſponit reſtituere: ſemp
peccat de nouo mortalr̄. Et ideo
dánat. Et ad hoc propoſitum pót
adduci notabile exemplum recita
tum a.d. Petro damiano. Qui
ait fuiſſe quendam nobilem: q ſuc
ceſſit cuidaꝫ in hereditate. Et inter
cetera bona hereditatis deuenit
ad eum quedá poſſeſſio cuiuſdam
eccleſie: quã ille qui hereditaté di
miſerat ipſi nobili vt ſuaꝫ tenebat
legatam ſibi a predeceſſoribus ſu-
is. Erat autem nobilis ille abbas
vir bone conditionis: modeſtus:
pius: eccleſias viſitans. Contigit
autem ipſum mori: ⁊ poſt mortem
hinc ad paucos dies: cum quidaꝫ
notus eius oraret pro ipſo: in ſpiri
tu vidit terram apertam: ⁊ flam-
mam infernalem: ⁊ í ea ſcalá octo
gradus habenté. Et in primo gra
du ſuperiori: vidit illum nobilem
defunctũ paulo ante. Vidit in.ij.
gradu ſedere qui legauerat ſibi: ⁊
ſic deinceps vſqꝫ in vltimum gra-

dúx oēs illos octo qui iniuſte poſſederāt ⁊ iniuſte alij legauerāt. Erat autē talis ordo conſtitutus. Quādo vnus de poſſidentibus moriebatur: deſcendebat ad pⁱmū gradum: ⁊ qui prius erat ibi deſcēdebat ad ſcdm: ⁊ ſcds ad tertium. ⁊ ſic de alijs. Ubi oſtenſum ē q̄ pp illam iniuſtā detentionē poſſeſſionis dānati oēs illi erant. Ex deſcēſiōe autē gradus notabať augmētum pene per iniuſtam legationē factam: nec fuerūt excuſati ex ignorantia: q̄r fuit in eis iuris non facti: ſed craſſa ⁊ ſupina que non excuſatur. i. q. iiij. per totum.

Secundo principaliter circa reſtitutionem conſiderare debem⁹ modificabilitatē. Modus enim reſtituendi lʒ ſit difficilis declarationis: ⁊ multe difficultates in illo reperianť: tñ aliqd oino dicendū ē occurrēte ꝓpoſito. Diſtinguendū igiť ē ſic. Qui tenetur reſtituere: aut non pōt omnino: aut poteſt. Si non pōt quādiu ē i hac impotentia excuſatur. Naturaliter autem debet excuſari dicente Ari. lib. ethy. Nemo dat qđ non hēt. Et iterū Ari. ij. politi. Nemo ad impoſſibile manū mittit. Excuſatur etiam ſm leges canonicā. xiiij. q. vi. c. Si res. Et extra de regulis iuris. li. vi. Ad impoſſibile nemo tenet: ⁊ inanis eſt actio quam excludit inopia creditoris. Et ex hoc peſſime faciunt qui ponunt debitores impotentes in carcere cum tanto dāno ſui ⁊ familie: ſed permittunt cedere bonis ⁊ ſatiſfacere cū venerint in pinguiorem fortunam. Extra de ſolut. c. Odoardus. Excuſatur deniqʒ impotens per legeʒ ciuilem. C. de ceſſione bonorū. l. i. Tamen ſm. ſ. Tho. xiij. q. lxij. ar. vltimo. Debet petere remiſſionē: aut per ſe aut per alium. Si autem poteſt reſtituere illi cui reſtituendum eſt vel heredibus vel alijs quibus de iure deueniunt bona: ſubdiſtinguendum eſt: quia aut poteſt ſine magno damno ⁊ deſtructione familie ſue ⁊ ſui ſtatus. Si primo modo. ſ. ſine magno damno ⁊c. tunc ſine dubio tenetur reſtituere: quia cum reſtitutio ſit ſub precepto negatiuo obligat ſemper ⁊ ad ſemper. appoſitis tamen debitis circōſtantijs euitādo ſcandalum in reſtitutione incurretur periculum mortis: nec grauis infamie vel mortalis peccati periculum ⁊ huiuſmodi. Et hec obligatio reſtitutionis a Raymun. Si autem poteſt; ſed non niſi cum

magno damno ⁊ destructione fa-
milie sue ⁊ status sui: v·puta obli-
gatus ad restitutionē erit doctor
⁊ oportebit vendere libros ⁊ ve-
stes suas: qbus utebatur: vel arti
fex oportebit eū vendere instru-
mēta: ⁊ non poterit amplius artem
exercere: vel rusticus non habēs
nisi parū: ⁊ oportebit vendere in
currens ex hoc damnū ⁊ destru-
ctionem familie ⁊ huiusmodi: in
tali casu sm̄ Joh.de neapoli: ple
sup hoc declarantem petat: vel fa
ciat petere remissionem: tacendo
nomē si expedit. Et si creditor li-
bere dimittit partem vel totū de-
bitor est absolutus. Notāter dixi
liberē: q: huiusmodi remissiones
non valent si fiant ex metu: vel si
fiant ex verecūdia: vel mendacio
mētiens se nō posse: vel ostēdens
esse paruam q̄ntitatē: ⁊ erit mul-
tū: vel si fiat cum pacto cogēte: vt
si de cētū vis decē: alias nihil ha-
bebis ⁊ huiusmodi: non dr̄ libera
remissio. sm̄ .d. Anto. Ideo simi-
libus remoris que faciunt remissi
onem nō liberam: si petenti remit
titur remissum est: ⁊ amplius non
tenetur. Nec est opus portare ibi
⁊ ponere in manu creditoris. Nā
modo libera remissio accedat: li
beratus est. Casu autem q̄ obliga-
tus non posset impetrare remissi
onem: ꝯsulit per doctores vt pe-
tat: vel petere faciat dilationē vel
terminū: sed si nō potest obtinere
remissionē neq̄ dilationem. tunc
nota humanā declarationē. Aut
enim creditor est ita egeno ⁊ pau
per sicut debitor: aut melius ⁊ po
tentius transire potest: quia illo ē
ditior. In primo casu cū creditor ē
ita pauper: dicendū est q̄ obliga-
tus ad restitutōem tenet: ⁊ q̄ꝫ pri
mū: feriam cū maxima incōmodita
te ⁊ verecundia ⁊ damno rex. Et
ratio habetur de regulis iuris li-
bro. vi. Locupletari nemini licet
cum iactura alterius. In. ij. casu. f.
cum creditor nolens dilationē fa-
cere: vel remissionem est ditior ⁊
melius potest transire q̄ꝫ debitor:
tunc dicendum est sm̄ Johannē
neapolitanū: q̄ ille creditor irra-
tionabilr agit: q: iniuste icurreret
destructionem familie: ⁊ deueni-
ret quasi ad extremā necessitatem
⁊ multa pericula corporis ⁊ anie.
sibi possent contingere. Unde de
bitor non tenetur: sed debet sub-
trahere de expensis paulatim ⁊ ꝯ
pompis ⁊ de his. que sunt ad de-
centiā ⁊ quasi ad necessitatem: ⁊
hoc de mense in mensē: ⁊ sic pau
latim conetur satisfacere: qd̄ etiaꝫ
de facili poterit sine periculo con-
scientie: si consulat virū religiosū
vel presbyterū discretum ⁊ bonū.
In hac sentētia videtur ꝯcordare

Petrus de palu. ⁊ Ricar. Hec
de certis reſtituendis dicta ſunt.
Sanctus vero Doc. materiã reſti
tutionis breuiter ⁊ digniſſime cō-
plectēs in.xxij.q.lxij.ar.vltimo.ad
ſcōm dicit. Quādo aliquis nō pōt
ſtatim: ipſa ipotētia abſoluit: cum
ab inſtanti reſtitutiōe facienda: ſi-
cut ⁊ totaliter a reſtitutione abſol-
uitur: ſi oino ſit impotēs. Debet
tamē remiſſionē vel dilationē pe
tere ab eo cui debet: aut per ſe aut
per alium. hec ille. Ecce q̄z lucidis
⁊ clariſſimis verbis atq̄z grauiſſi
mis.ſ. Tho. hanc materiam colle
git. Et hanc qui fundamentaliter
penetrat. nō ſe bechera el ceruello
in reuolutione tot tractatuū ⁊ fan
taſiarū dn̄orum doctorū. Si autē
bona reſtituenda ſunt incerta: tūc
aut obligatus nullo mō pōt: ⁊ ſic
nō tenet: vt de certis dictū ē. Aut
cōmode pōt: ⁊ ſic ſtatim tenet: ſi-
cut ⁊ cetera. Aut pōt ſed cum in-
cōmoditate ſui ⁊ familie: vt ſupra:
⁊ tunc conſulat epm vel confeſſo
rem: q2 vterq̄z pōt ſm Archidi. ⁊
ſm Io. de ligna. ⁊ ſm Io. de cal-
derinis. ⁊ ſm Pe. de palu. Aul. ⁊
Ray. qui aſſignent ſibi tēpus in
quo reſtituat: vel cui reſtituat: vel
quantū reſtituat. Aut ſi eſſet ipſe
egenus: poſſet epiſcopus vel con-
feſſor: ſm q̄ ſue conſcientie vide-
bitur totum illi relaxare tanquam
pauperi. Et ſm.ſ. Doc. ⁊ archiepi
ſcopum: etiam incerta computan-
tur ea que ſunt accepta per ſimo-
niam in ſacramentis ⁊ alijs ſpiri-
tualibus: non dico de fructib9 ec-
cleſie ſimoniace perceptis: quia
ſunt illius eccleſie vel camere apo
ſtolice. Itē incerta habentur que
iudex recipit pro emptione iuſtitie
vel etiam pro iudicando: ⁊ teſtis
pro teſtificādo: ⁊ huiuſmodi. Hec
extracta ſunt quaſi de verbo ad
verbum ab archiepiſcopo.d. An
to. in tractatu paruo de reſtitutiōe.

Tertio principaliter
circa reſtitutionem
cōſiderare debem9
ſpecificabilitatem.
Et vt melius cōfite
ri poſſis. duodecim hominum ge
nera reperi qui tenent ad reſtitu-
tionē prout ad preſentē ſermonē
ſpectat. Et primi ſunt dn̄i tēpora-
les vſurpantes dn̄ia: vel ſine iuſto
titulo tenentes. obligant de oib9
ad reſtitutionē: ⁊ ſunt ſemp i pec-
cato mortali. Si vero iuſto titulo:
⁊ de iure dn̄ium habēt: ſi iponūt
grauamina: vt puta collectas: la-
bores: dietas: ⁊ huiuſmodi: ſubdi
tis ſuis: nō rōne defenſionis dn̄ij
vel boni cōis: neq̄z ratione pugne
cōtra infideles: neq̄z ratione eundi
ad principē p obtinēdo priuilegio
protectionis: neq̄z ratiōe marita-

ictōis ſilie: neq3 rōe filij facti milit3:
neq3 repatiōis. pontiū vel viaru3:
neq3 rōne: ſue depaupatiōis. ſine
ſua cā. Nā in his pōt īponere one
ra ſubditis: dūmodo cū modera-
mine ꝛ non ad grauationē exigat.
Et hoc ſm Ray. ꝛ Hoſti. Et.x.
q.iij.c.vl. Et.xvj.q.v. De forma.
Et.o.xviij. De euglogijs. Et ex-
tra de cēſi.c. Cū apl's.paphos.ꝓ-
hibem⁹. Si aūt exigāt: ꝛ ex ipſis
exactionib⁹: faciūt ſupfluas expē
ſas: pōpas: vanitates: i palatijs
edificia: cānes: equos: ꝛ hmōi ſuper-
flua: ac etiā pant ꝯcubinis ꝛ leno
nib⁹. ꝛ diſtribuunt in donarijs va
rijs: ꝛ hmōi: tenent ad reſtitutio-
nē. Idē ſi mouēt iniuſtū bellū: te
nent de dānis datis inimicis ſuis.
Idē ſi īponūt noua pedagia: niſi
ſit a principe vel rege ſtatutū: pp
eminētē neceſſitatē: vt hēt.xxiij.
q.iij. Si ḡs romipetas. Et extra
de treuga ꝛ pace.c. Innouam⁹. ꝛ
alibi in multis locis ꝛ ſunt excōi-
cati. Idē ſi agūt ꝯ immunitatē eccl'a
ſticā: ꝛ exigūt gabellas vel peda-
gia a pſonis eccl'aſticis: niſi ꝓ re-
b⁹ negociationis ſunt excōicati: ꝛ
officiales eorum: ꝛ hmōi. Cōitas
ꝟo vel vniuerſitas tal' ē interdicta:
nec abſolui pñt niſi plene reſtituāt
ꝛ ſatiſfaciāt. Extra d' cēſi.c. Quā
q3 lib.vi. Itē tenent ad reſtitutio
nē qñ īponunt iniuſte ꝛ ineq̄lit' one-
ra: volētes ꝙ ſolū paupes: vl' īm̄
paupes: ꝗ̄tū diuites ſoluāt: qr ē i
iniuſta exactio.di.iiij.c. Erit. Idē di
cēdū ē de eſtimatorib⁹ vel cōpu
tatorib⁹ poſitis a cōitate: vni ma-
gis q3 alteri: vel ex paſſiōe: vl' pa
rentela: vel alia idebita cā: tenent
ad reſtitutionē: ſm Archiepm: ꝛ
tenent qi faciūt ſoluere pedagiis
vel gabelas. vel datia de rebus
que deferunt vel emūnt nō rōne
negociatōis: ſ3 rōne vſus. Nā ſm
Hoſti. Pedagiū nō ē dādū: niſi
de reb⁹ que cā negociatiōis defe-
runt: ꝛ ſubditi nō alr tenent: etiā
exiſtēte ꝯſuetudine. C. de vectiga
lib⁹ ꝛ cōmiſſis.l. Uniuerſi in fine
quarti libri: vbi ſic dicit. Uniuerſi
ꝓuinciales pro his reb⁹ quas ad
vſum ꝓprium vel ad fiſcum infe-
runt: vel exercendi iuris gratia re-
uehūt: nullum vectigal a ſtationa-
rijs exigēt. Ea vero que extra pre
dictas cauſas vel negotiatōis grā
portant ſolite pſtatiōi vl' pēſitatiōi
ſubiugam⁹ capitali pena ꝓpoſita
ſtationarijs et vrbanis militib⁹ ꝛ
ceteris pſonis quorū auaritia id
tentari firmatur. h' ille. Ad idē te-
nent preſidentes ꝛ prelati eccleſia
ſtarū taliter delinquentes: Et vt di
cit.ſ. Tho.xxij.q.lxxij.ar.vi. Prin-
cipes tenent ad reſtitutionē: ſi la-
trones creſcant: qi redditus quos
habent ſunt quaſi ſtipendia vt cou

ſeruent iuſtitiam. ¶ Secūdi qui tenē tur ad reſtitutionē. ſunt oēs preſi deo: capitanei: rectores ⁊ hmōi: q habent miniſtrare iuſtitiam: ſi ſci enter vel ex ignorantia craſſa ma le iudicant. puta timore. cupiditate odio. vel amore: vel alia quacūqꝫ cauſa. tenenf leſo: pciſe ad oē dā nū ⁊ intereſſe: niſi poſſent iudice re illum pro quo tulerunt ſenten tiā ad plenariā reſtitutionē. C. de pena iudicis qui male iudicauit. l. vltima. xi. q. iij. Quatuor aūt mo dis. Et ſm legēs multas alias pe nas debēt ſuſtinere. Similiter te nenf reſtituere ſi aliquā pecuniam acceperunt vt male iudicarent: ſm Ray. Nō ēm debet dari illi q de dit cū turpiter dederit: ſed ei in cu ius iniuriam accepit. i. q. i. Jube mus. Similiter reſtituere tenenf: ſi acceperunt aliquam pecuniam vt male iudicarent: vel etiā vt nō male: ſed bene iudicarent: tenenf reſtituere ei: qui dedit. quia cū ex officio ſuo tenentur gratis iudica re: ⁊ bene: eo ꝙ habent ſalariū ſu um: turpiter accipiunt: ⁊ crimē cō cuſſionis cōmittunt. h Ray. Silf ſi ex aliqua cā oporteat eos non iu dicare: ⁊ nihilominus vt nō iudica rent acceperunt. i. q. i. Jubemus. Idem ſi nolunt iudicare cū teneā tur: ⁊ ꝓpterea aliquis amittit ius ſuū: tenenf ſm Ray. reſtituere to tam litis eſtimationē: ei qui pro pter hoc leſus eſt. xxiij. q. ij. Dño Et. q. v. Adminiſtratores. Itē te nentur quādo ſcienter rector aſſu mit iudicem vel aſſeſſorem igno rantem ⁊ malū ac defraudatorem bonorum ⁊ inconſciētiatū: tenetur re ctor reſtituere dāna: que infert ipſe aſſeſſor: niſi ipſe reſtituat. ¶ Ter tij obligati ad reſtitutionem ſunt iudices ipſi ⁊ aſſeſſores. alias no minati vicarij qui male iudicant vt ſuperius dicitur: vel qui non bene iudicant: quia noluerunt ex negligentia ſtudere: ⁊ cauſam exa minare: ⁊ videntur teneri ad reſti tutionem. Extra de iniurijs. ⁊ dā no dato. c. ſi culpā. Si deniqꝫ re mittat penas: vel diminuat iniuſte cum non poſſit: tenetur commu nitati. Si autē penam iniuſte: te netur ei qui ſoluit. hec ſan. Tho ⁊ Ray. Et de his duobus obliga tis ad reſtitutionem ꝓpter iniuſta iudicia. Audi imperatorem cōtra eos fulminantem: vt habetur. C. ad. l. iuliam repetundarum. l. om nes. vbi dicitur ſic. Omnes co gnitores. i. delagati ⁊ iudices ſci licet ordinarij a pecunijs atqꝫ pa trimonijs manus abſtineāt: neqꝫ alienum iurgium putēt ſuā predā etenim priuatarumqꝫ litium co gnitor. Idēqꝫ mercator ſtatutam legibus: cogetur ſubire iactu

ram.hec ibi. Et de muneribus da tis iudici vide in ſūma piſana. Iu dex.primo. paragpho. iiij.⁊ alibi. Item qui obligant ad reſtitutōez ſunt aduocati ⁊ ꝓcuratores:q ſciē ter defendūt cām iniuſtā tenentur alteri parti de oi dāno inde ſeq̄to. ſm Ray.⁊.ſ.Hoc.xxij.q.lxxi.Si tn̄ aduocatus vel ꝓcurator in pn cipio credebat iuſtā cām:ſed in ꝓ ceſſu aiaduertit iniuſtā eſſe:debꝫ deſerere ⁊ nō vlterius ꝓſequi. Et ſi obtinet victoriā cauſe tenet leſo ad ſatiſfactionē:niſi primus ſatiſfa ciat. Sed in aduocādo vel in ꝓcu rando:vſus eſt indebito mō.vn de ſm Ray.ſi produxit falſos te ſtes:vel ꝓduci fecit. Si īducat fal ſas leges vel ꝓbatōes. Si corrū pat notarios.vltra mortale. tenet pti leſe. Si pars incurrit dānū pp huiuſmodi falſitates vel notabilr negligens fuit in cā,ppter qđ amiſ ſa eſt ipſa cauſa iuſta tenet. Idē ſi ex ignorantia craſſa amiſſa eſt cā: ſi ſe appellauit iniuſte ⁊ ꝓlōgauit cām ⁊ eā iniuſte fouet: vt inde lu cretur vel ne inferior videat.ob ligat ad huiuſmodi dāna: tenetur etiā ad intereſſe:⁊ dāna maxime ſm ſniam diſcreti viri: qñ ex dictꝪ eius aliquis iniuſte priuat aliquo officio vel nō ꝓſequit illud offm̄ ſuū ſm.d. Anto. Et finaliter vtinā nō eſſent alicubi aduocati:neqꝫ ꝓ curatores.nō.n. eſſent tot mala.ſꝫ fieret ꝯcordia inter ꝑtes. Et beat⁹ eſt officialis qui ad ꝯcordiā indu cit.ſine tot deſtructōibus aie ⁊ cor poris:rep. ⁊ familie. ❡ Quarti clientuli:qui ſciunt ſuā cām eſſe in iuſtā:⁊ mouēt litē: vel motā iniu ſte defendunt.tenent pti aduerſe i dānis illatis. Et ſilr ſi obtinēt vi ctoriā iniuſtam tenent vltra mor tale ſm.d. Anto. Idē ſi iniuſte ap pellant. ❡ Quinti qui tenent ad reſtitutōem ſunt notarij. qui igno rantia notabili vel negligentia ma le ꝯficiū inſtrumēta ⁊ pacta.ex q bus ꝑdunt bona alioꝝ ⁊ oriuntur litigia.⁊ huiuſmōi dāna.vltra mō tale tenent ad reſtitutionez oium dānoꝝ eis. Idem ſi malitioſe oc cultauerint iura alioꝝ:vel inſtru menta:ꝯ deſtruxerūt:vel nō aſſi gnauerunt:⁊ ſequit iactura. Ideꝫ ſi falſifiant inſtrumēta.tenent ad reſtitutōem de oi dāno inde ſecu to.⁊ peccant mortaliter. Idē ſi no tarius ꝯecit teſtamentū illius qui nō habebat intellectū.tenet leſis. Idē ſi ſcienter fecit inſtrumentuꝫ vſurarij. tenetur ad reſtitutōez ⁊ mortalitr peccat. ⁊ eſt piurus. q: iurat ſuꝑ hoc. Geradus aūt dicit ꝙ ſi notarius faceret iſtrumētuꝫ i fauorē recipientis.qui aliter non pōt hr̄e mutuū niſi cum vſura.nō tenetur ad reſtitutionē. ſed peccat

⁊ inſanis eſt: cū ſit piurus ⁊ amplius nō poſſet ꝯficere inſtrumenta. Extra de teſtib⁹. Lȝ ex quodā. paragrapho. primo. In fine. tū pecuniam acceptā ꝓ labore non tenet̄ reſtituere de neceſſitate. Idē dicendū eſt de teſtibus in inſtrumentis vſurarijs qui. ſ. ſciunt inſtrumētū vſurariū: tenent̄ eo mō quo notarij: vt dictū eſt: ⁊ hoc q2 dant cām efficientē. ℭ Sexti ſunt raptores qui auferūt res alioꝝ violenter: ⁊ quaſi in iniuriam pſone: vt dicit. ſ. Tho. in. xxij. q. lxvi. ⁊ huiuſmodi raptores tenent̄ ad reſtitutionem ſm ſ. Tho. xxij. q. lxij. Qui in his verſibus ꝯtinent̄. Juſſio: ꝯſilium ꝯſenſus: palpo: recurſus: ꝑticipās. mutus: nō obſtans: nō manifeſtās. Aul. etiā eoſdē verſus cōpoſuit ⁊. Alber. Juſſio. ſ. ille qui iuſſit rapinam: principaliter tenet̄ ad reſtitutionē totius. ſ. qñ ex ſua iuſſione ſecuta eſt ablatio: licet nihil ꝑueniret ad eū: vel noie ſuo factā: ratā habuit. Alias nō. Cōſiliū. qñ ex hoc vere vel ꝓbabiliter credit̄ dānū ſecutū: tunc tenet̄ inſolidū: alias ſi vel ſi ex ꝯſilio ſuo pars dānificata eſt. tenet̄ ad illā partē inſolidū. ſm Inno. ⁊ Hoſti. Conſenſus. ſ. cooperationis. Si. n. tm̄ cooperetur ꝙ ſine eo nō poterat fieri dānum tenet̄ inſolidū ſm Inno. ⁊ Hoſti. Si aūt ſine eo fuiſſet factū reſtituat quantū nocuit per ſe: vel ꝑ ſuos aut quantū de illis habuit vel expendit. Mediator etiā contract⁹ fraudolenti ſcienter: vt ſenſalus tenetur de dannis. Palpo. i. adulator: laudans raptorem quaſi ſtrenuū: ⁊ ex hoc ſequitur dannū qḋ alias non eſſet ſecutum: tenet̄ inſolidum. Idem ſi detrahendo inducat. quaſi animando ꝙ ſit poltronus ⁊ huiuſmodi. Recurſus. i. receptator. ſcilicet cum quis receptat fures ⁊ dannificantes: ita ꝙ nō fieret dānū: ſi non receptarent̄ vel occultat res: propter qḋ impeditur reſtitutio: ⁊ perficitur ablatio. inſolidū tenetur. Participans ſociando vt dictum eſt: ſed participans in re accepta. id ſolum tenetur reſtituere qḋ ſcienter aut probabiliter ſcire poteſt eum vel aliter recipit. Mutus: cum poſſet obuiare furto: ſi ſit officialis: ⁊ nō fecit: doloſe: tenetur ad reſtitutionem: alias peccat: niſi propter periculum. vel licet non teneretur ex officio: tū tacet: ⁊ ſi loquerent̄ poſſet obuiare ſine ſcandalo: ad min⁹ mortaliter peccat: quia contra caritatem ⁊ correctionem fraternaȝ facit. Non obſtans. eodeȝ modo quo mutis dictum eſt. Non manifeſtans: ſi eſt officialis ⁊ poſſet obuiare manifeſtando: vel aliter ꝓuidendo ſine periculo perſone: ⁊

non facit. tenetur ad reſtitutionē ⁊ peccat mortaliter. Alias ſi non eſt officialis non tenetur ad reſtitutionem. ¶ Septimum ſunt participantes de re rapta vel furata: vel fenerata vel aliter male ablata tenetur ad reſtitutionem: ⁊ talis participans eſt ille cui res male ablata donatur: quã nõ poteſt tenere: ſed debet reddi non donãti: ſʒ cui ablata eſt: talis etiam eſt familia raptoris vel vſurarij nõ habẽtis aliud: q̃ʒ de rapina vel de vſura: vt vxor: filius: famulus: ⁊ alij tenentur reſtituere. Si autʒ habẽt alia bona: ⁊ tamen de male ablatis: vxor: filius ⁊ alij comedunt: vl' cõſumunt pãnum ⁊ huiuſmodi male ablatum in propria ſpecie: tenẽtur de eo ſm̃ Ray. Talis eſt maritus recipiens dotem ab eo qui nõ habet niſi de vſuris: vel alias male ablatis: ⁊ tenetur reſtituere non ſocero: ſed ei cui de iure debẽtur illa bona. Et ſic filia vel vxor mortuo filio: ⁊ marito: tenetur reſtituere huiuſmodi dotes ſcḋm Ray. Talis etiam eſt qui emit rẽ furatam vel raptam ſcienter: vel ignorantia craſſa: reſtituere tenet. cum inuenit: vel paupibus: ſi non inuenit dominũ rei. tenetur etiam eodem modo ſi poſt emptionem nouit rem ipſam furatã: vel male ablatã vt dicit Ray. Talis etiam eſt qui accipit hereditatẽ illius q non habet niſi de male ablatis: q2 hereditas intelligitur deducto ere alieno. Extra de vſuris. Michae. Talis eſt etiam ille cuius animalia alterum dãnificauerũt. ¶ Octaui ſunt mutilatores membrorũ: qui ex iniuria mutilant vel vulnẽrant. iſti tenent̃ de expenſis in medicos: ⁊ d' lucro perdito. ſi ex hoc non poſſunt laborare. Idem de incarcerante aliquem iniuſte. tenetur de damnis inde ſecuto. Idem de eo qui miſit aliquem. vel mitti iuſſit in exilium iniuſte. tenẽtur de damno ei ⁊ familie. Idem de occidente aliũ iniuſte. tenetur de dãno dato ſibi ⁊ familie ſm̃ ſ. Tho. in .xxij. c. vbi ſupra. Idem de conſulentibus ⁊ huiuſmõi. ¶ Noni ſunt inductores aliorum ad renunciandũ vt cedãt bonis ſibi debitis. qui non totaliter renunciant libere. ſed ex verecundia. vel ex ui. aut dolo aut iniuriis ⁊ huiuſmodi: vt maritus faciens renũciare vxorem parafrenalibus: ⁊ frater cognatus faciens renũciare vxorẽ mariti defuncti: vel patruꝰ faciẽs renunciare neptem bonis paternis: dotibus: vel vſufructibus: ⁊ huiuſmodi. tenentur ad ſatiſfactionem: quia non eſt libera: vt dicit

beatus Antoni9. ¶ Decimi ſunt detentores rerum iuſte acquiſitarum: ſed aliquo iure obligatarum que reſtitui debēt. Tales ſunt executores teſtamentorum vel vltimarum voluntatum: qui non exequuntur cum poſſunt: dicuntur enim. fures et ſacrilegi: et egenorum homicide: et ſunt excommunicādi: vt patet. xiij. q. q. ij. c. Qui oblationes. Et. c. Clerici. Tales enim ſunt qui non reſtituunt res accomodatas: vel eas dampnificāt aut res ad conſeruandum datas. Tales etiam. ſunt qui promiſerūt aliquid notabile et bonum maxime cum iuramento: quia tenētur. Si malum ſit nō debet dari. xxij. q. iiij. In malis. ¶ Undecimi ſūt tonſores monetarum vel ipſas tondentes: tenentur reſtituere. Idem de expendentibus falſas monetas. falſos groſſos: et falſos ducatos: quando ſi ſciretur: non expenderentur: ſecus ſi moneta: licet ſit falſa currat: vel etiam ſic det monetam falſam: illi qui dedit ſibi. Idem de falſificantibus monetas qui etiam debent comburi. C. de falſa moneta. l. ij. Uel beſtijs dari. ff. ad. l. cor. de falſis. l. Quicunqꝫ et. l. ſequenti. Uel pena capitali puniri: vt. C. de falſa moneta. l. prima. Item quilibet poteſt falſatorem monetarum capere: vt glo. C. ſupra. ¶ Duodecimi ſunt debitores nolentes ſoluere debita: et tenentes mercedem operariorum quam eis debent et tranſeunt pacta vel terminum: propter quod creditor cogitur vendere rem ſuam vilius quam valeat: vel cogitur accipere ad vſuram: vel incurrit intereſſe et dampnum: et tenentur tales ſatiſfacere de dampno: quod ſecutum non eſſet ſi voluiſſent. Contra tales ait ſcriptura. Leuitici. xix. ſic ait deus. Nō morabitur opus mercenarij apud te vſqꝫ mane. Et Tobie. iiij. c. dicitur: Quicūqꝫ tibi aliquid operatus fuerit: ſtatim ei mercedem reſtitue: et merces mercenarij apud te omnino non remaneat. Et Iacobi. quinto. Ecce merces operariorum veſtrorum qui meſſuerunt regiones veſtras: que fraudata eſt a vobis. clamat et clamor eorum in aures domini ſabaoth introiuit. Et Eccleſiaſtici. xxxiiij. Qui effudit ſanguinem: et qui fraudem facit mercenario fratres ſunt. Hic potes diſcurrere maxime contra diuites retinētes opas et labores pauperū. Et contra mercatores lanarum fraudātes conſumātes filatrices: textrices: ba-

tilmais ɀ huiuſmodi: q trãſgrediūtur ſtatuta artis in ſolutione ɀ cōtrafaciunt pactis tenent̄. Idē qui nō ſuāt fideiuſſores indēnes ɀc. Multa reſtarent dicenda: ſʒ quātū ad preſens ſpectat: ſufficiāt. Patet igit̄ tertia pars huius ſmonis que ſumme attēdenda eſt. Hec.n. eſt tota vis ſalutis hoīum. Reſtituere.n. nocumētū infert ſtomacho: tñ conandū eſt vt alienū reſtituat̄. Nō te teneat pauptas remanentium filiorum. Nō te teneat minoratio ſtatus tui. Non teneat verecūdia aliqua. non reſpectus mūdanus. Nō te teneat diabolus q ī hmōi maxime ſolet tēptare ɀ varia ſuggerere. Memēto dñi dicētis. Mat.xvi. Quid.n. pdeſt hoī ſi mūdū vniuerſū lucret̄: aie vero ſue detrimentū patiat̄? Si ī infernū ibis: nullus fili⁹: nulleqʒ diuitie te extrahere poterunt: ſʒ ibi in eternū penā lues: a qua dñs Ieſus bonorum reſtitutor nos oēs liberet ɀ ad libertatem paradiſi nos perducat. Amen.

¶ Sabbato quarte dominice. De furto. Sermo.xxix.

Qui ſequit̄ me non ambulat ī tenebris Io.viij. Latronū cōditio eſt odio ſemper habere: nō tñ lucem ſpiritualem que deus eſt: Iuxta il. Io.i. Erat lux vera que illuminat omnē hominem veniētem in hunc mundū: ſed ɀ omnē lucem dominari. Unde ſaluator. Io.iij. Omnis enim qui male agit odit lucē: ɀ nō venit ad lucē vt nō arguant̄ opera eius. Tales autē ſi ad cōtemplandam faciem ſuperni creatoris aſcendere volunt. neceſſe eſt vt ſpūales ſimul ɀ corporales tenebras quas furando ſeſe diligere comprobant totaliter derelinquāt. Et ſic vere ſequent̄ chriſtum. tenebris non ambulādo. vt inquiunt verba euangelij. In quo tria habem⁹ documenta.

¶ Primum documentum qꝫ licitum eſt homini perhibere bonū teſtimonium de ſeipſo. dummodo nō faciat ī malum finem. Hoc tangitur ī pma parte euangelij.

¶ Secundum documentum eſt. dicere diuitias. honores. atqʒ delicias eſſe vera bona. nihil aliud ē. qʒ iudicare ſm carnem. quod illicitum eſt. Iam in ipſis non reperit̄ vera bonitas. Hoc tangit̄. ibi. Uos autē ſm carnem iudicatis.

¶ Tertiū documentum eſt. ille qui non credit in xp̄m oſtendit ſe nō credere in patrem. Patet. ibi. Dicebant ergo ei ɀc. Et tales nō ſequunt̄ chriſtum. ſʒ ambulant in tenebris pcatorum. Ex quib⁹ ſunt

p maxime furtum exercētes. De quo tria videbimus ſiue contemplabimur.

¶ Primo diffinitioné.

¶ Secundo grauationem.

¶ Tertio ſpecificationem.

¶ Primo cōſiderare debemus furti diffinitioné. triplex nāqꝫ diffinitio de furto datur. Prima eſt theologicalis. Secūda eſt legalis. Tertia é canonicalis. Prima theologicalis é .ſ. doc. xxij. q. lxvi. vbi dicit. ꝙ quattuor ſunt de ratione furti .ſ. iniuſticia: poſſeſſio: vel ſubſtātia aliena: violétia: ⁊ ignorātia. Primo igit̄ de ratione furti é iniuſticia que .ſ. alienū vſurpat: vt dicit Ariſt. in. v. Ethi. Scdo de ratiōe furti eſt poſſeſſio ſiue ſubſtantia aliena. Nā furto cōpetit ꝙ ſit circa ré poſſeſſam alterius. Si. n. qs accipit qđ eſt alterius nō quaſi poſſeſſio: ſed q̄ſi pars: nō eſt furtū: vt auferre vxoré vel filiā: ſeu amputare mēbrū alteri⁹: nō hꝫ proprie rōné furti. Et pp hoc furtū diſtinguit̄ a peccatis que ſiūt ꝯ pſonā: vt homicidiū: mutilatio ⁊ adulteriū. Tertio ad rōné furti ptinet ignorātia. Nā ppria rō furti é: acceptio rei aliene: eo cuius é ignorāte: q: occulte fit furtū: vt ait Ariſto. v. Ethi. iiij. de rōne furti é violētia. Nā furtū ideo é peccatū: q: eſt acceptio ꝯ volūtaté eius cui res ſubtrahit̄. His ergo premiſſis .ſ. doc. ſeſe transfert ad diffinitionē furti ſic dicés: furtum eſt acceptio rei aliene: ignorante dño: ꝯtra ſuā voluntaté. ¶ Scdo a legiſtis deſcribit̄. Furtum eſt cōtrectatio rei aliene: mobilis: ⁊ corporalis: fraudoloſa īuito dño: lucri faciédi gratia: ſiue ipſius rei: ſiue etiā vſus: vt. ff. de furtis. l. i. Et Inſti. de obli. que ex delicto naſcunt̄. paꝑho. i. Notandū ꝙ ꝯtrectatio ponitur ī predicta diffinitione: q: ſine opere nō eſt ꝑprie furtum: q̄uis verbo vel voluntate poſſit quis trāſgredi preceptum. Nō ꝯcupiſcens rem ꝑximi tui. ff. de furtis. l. i. paꝑho. i. Rei aliene ponit̄: q: in re ꝑpria nō cōmittitur furtū: niſi aliq̄s aliás in illa re haberet ius: vt dñs auferens pignus ſuū vel rem cōmodatam alteri: lꝫ ſit ꝑpria: tamé cōmittit furtū: vt pꝫ. ff. eadē. l. Si res. paꝑho. i. l. Si is. qui rē. Et idé .ſ. doc. xxij. q. lxvi. Mobilis ⁊ corporalis: q: in rebus imobilib⁹ minime cōmittit̄. Inſti. De vſucaptionibus. in paꝑho. Nō autem: vt in agro: vel in corporalibus: vt ſunt actiōes: vel ſeruitutes: nō cōmittitur furtum: eo ꝙ talia nō poſſunt ꝯtrectari: vt i. l. ſeru⁹ paꝑho. incorporales. ff. de acquirēdo rerū dominio. vñ Bartholus. l. i. de furtis dicit. ꝙ cōtrectare eſt de

loco ad locū mouere rem. Fraudoloſa dr̄: q: ſi aliqs credebat rez eſſe ſuam: que nō erat: vel ſi erat ſua: credebat ꝙ etiā ab eo qui habebat tūc ibi poſſet accipere: non cōmittit furtū: lȝ alias teneatur: vt habet. Inſti. de obligatiōib⁹. que ex delicto naſcuntur. paragrapho. placuit. Inuito dn̄o: q: ſi credit dn̄z permiſſuꝝ: ⁊ ſubeſt iuſta cā credendi non tenetur. Secus ſi non ſubeſt. C. Si quis rez. Et ex hoc: q: furtuȝ cōmittit inuito dn̄o: fur eſt peioris ꝯditiōis. q̃ȝ diabolus. Cū diabol⁹ nihil auferat: niſi voluntarie ſit ei oblatum ⁊ ꝑ conſenſum. Fur autē inuito dn̄o aufert. Et dr̄ dominus inuitus etiā ſi videat rem auferri: q̄zuis nō ꝯtradicat: vel ex īpotētia: vel ex magna verecūdia. ff. de furtis. l. penulti. Si aūt putat facere inuito dn̄o: ⁊ tamē dominus vult: quantum ad intentionē facit furtum: ſed non tenet ad reſtitutionem: nec domin⁹ pōt petere: cuȝ ꝯſtet ſibi de ſua voluntate. ff. de furtis. inter oēs. paragrapho. penultimo. Lucri faciēdi gratia: q: ſi quis alienam ancillaȝ rapit cauſa libidinis: furtuȝ nō cōmittit. ff. de furtis. l. verū. Sui ipſius rei: ſiue etiā vſus dicit: q: nō ſolum furtuȝ cōmittit: qui vult rei dominium furtiue lucrari: ſȝ etiaȝ qui vult in re ipſa lucrari vſum ⁊ poſſeſſionē. vi. l. Qui ſacceuȝ ⁊. ff. de furtis. Qui iumenta. ¶ Tertio furtum a canoniſtis ſic breui ſnīa cōſtituitur. Furtū eſt omnis illicita ꝯtrectatio rei vſurpatio. xiiij. q. v. c. Penale ⁊ c̄. Si quid inueniſti. Et xxij. q. iiij. Meretrices. Et extra de furtis. c. primo.

SEcunda principaliter ꝯſiderare debemus furti grauationem. Graue profecto ⁊ mortale peccm̄ furtū. Quod vt fūdamētaliter pateat triplici rōe ꝓbat: vt habet a. doc. xxij. q. lxvi.

¶ Primo ratione ꝓhibitionis.

¶ Scdo ratione cōtrariationis.

¶ Tertio ratione damnationis.

¶ Dico primo ꝙ furtū ē peccatū graue ⁊ mortale ratōe ꝓhibitōis. sic. Illud. n. qđ ꝑ leges ꝓhibetur ē pcm̄ mortale. Sȝ furtū ꝑ leges ꝓhibet: ergo furtū ē pcm̄ mortale. Prohibet aūt. Primo diuinali lege. Deu. v. furtūqȝ nō facies. Exo. xx. Non furtū facies. Leui. xix. Nō facietis furtū. Quod qdē ē ſeptimū ꝑceptuȝ legis diuine. vn̄ Aug. xiiij. q. v. c. Penale. dic̄ ſic. Furti. n. noīe bn̄ itelligit oīs illicita vſurpatio rei aliene. Lex etiā nāalis ꝓhibet furtū. dicēs. Quod tibi nō vis fieri: alteri ne feceris. Lex euāgelicalis idē ꝓhibet. Nā

oīs iniuſtitiās plerāq; pctā hoīs īquinātia. Mat.xv. īcludit furtū; tanq; ꝓhibitū z oīo ab hoīe aliēnum. Lex ſpūalis iterū ꝓhibet. Ephe.iiij. Qui furabat iā nō furet: magis aūt laboret opādo manib⁹ ſuis qḋ bonū ē: vt hēat vñ tribuat neceſſitatem patiēti. Lex adhuc ciuil' ꝓhibet cōminādo tpalib⁹ penis ꝯ̄ fures: vt pȝ. ff. de furtis. l.i. ꝑaph. furtū; z. l. finali. co.ti. Ibi. n. puniunt ciuil'r. i. pena pecuniaria pena dupli. qñ furtum eſt occultū; vel q̄drupli. qñ eſt manifeſtum. i. quādo fur ē deprehēſus in eo loco vbi furtum fecit. vel anteq; ꝑueniat ad locum ad quē rē furatā ferre deſtinauerat. Inſti. ō obli. que ex delicto naſcunt. ꝑaph. furtiuorū. Et. ff. de furtis. l.ij. Criminaliter etiā punit fur: q: ſi ēſt latro famoſus: furcā ſuſpendit. l. capitalium. ꝑaph. famoſus. ff. de penis. Alias nō ſuſpendit. Autentica. ſed nouo iure. C. de ſuis fugitiuis. ibi per Bartholum z Baldum: z cōiter per alios. Verūetiā pro furto quinq; ſolidorū: qs furca ſuſpēdit: vt pȝ in titu. de pace tenenda. c.i. ꝑaph. Si quis quinq; ſolidis. in vſib⁹ feudorū. ſȝ ſm. Cy. i dicta Autē. z cōit alios in dicto ꝑaph. Si qs. hodie ille ꝑaph. de ꝯſuetudine nō ſuēt in ytalia. Et ſm leges municipales: cōiter ꝓhibent furta ſub pena ſuſpēſionis. Lex deniq; canonicalis ꝓhibet furtum: vt pȝ ī caplis decreti ſupallegatis. Et vult ipſa lex q̄ fures ſint infames: nec accuſare: nec teſtes eſſe poſſunt: vt habet. iij. q. v. c. Cōſtituim⁹. Et. ff. ō his qui notātur īfamia. l. Ietus fuſtiū. Ecce ergo grauitas furti qḋ ꝓbatum eſt eē pctm̄ mortale ratiōe ꝓhibitiōis. ¶ Scḋo ꝓbat furtū eē peccatū mortale: ratione ꝯ̄riatiōis. Pctm̄ ſiqdē mortale ē illḋ qḋ ꝯ̄riat charitati que ē ſpūalis vita aīe. Charitas aūt ꝯſiſtit ꝑncipaliter ī dilectōe dei. ſcḋario ī dilectōne ꝓximi. Ad quā charitatem ptinet: vt ꝓximo bonū velim⁹ z opemur. Per furtū āt fit ꝯ̄riū: q: infert nocumētū ꝓxīo ī ſuis reb⁹. Et ſi hoīes paſſiȝ ſibi iuicē furarent: piret humana ſocietas. vñ furtū tanq; ꝯ̄riū z repugnans directe charitati ē pctm̄ mortale. ¶ Tertio rōe eternalis dānationis ꝓbat furtū eſſe graue z mortale pctm̄. ſic. Nullus ſȝ diuinū iudiciū eternaliter punit: niſi pp pctm̄ mortale. Sȝ illi qui cōmittūt furtū dānant eternal'r ſm illud. zacha. v. Hec ē maledictio que egredie[t] ſup faciē oīs terre: q: oīs fur iudicabitur. Glo. eternaliter dānabitur: ergo ē peccatū mortale. Et Eccl. v. Super furem. n. nō eſt ꝯfuſio z pnia

.i. dolor eterne damnationis. Et Apo. i. cor. vi. An neſcitis q inīq regnū dei non poſſidebunt? Nolite errare: neqꝫ fures neqꝫ auari regnū dei poſſidebunt. Unde Jo. apoc. ix. c. deſcribens multos vitioſos damnatos in iferno ſubdit. Non egerunt penitentiam ab homicidijs ſuis: neqꝫ a veneficijs ſuis: neqꝫ a fornicatione ſua: neqꝫ a furtis ſuis. H ille. Clare igit patet hmōi deteſtādi vitij grauitas: cuꝫ ꝓhibeat diuina lege ⁊ ceteris legibus eo q: ē ꝯ charitaté ꝓximi: ⁊ pp ipſum homo eternaliter dāna tur. Et ex his ſine dubio eſt peccm̄ mortaliſſimū: ⁊ quidé maximū dicéte ſcriptura. Prouer. vi. Non grandis eſt culpa cū qs furat⁹ fuerit. Et ſic patet ſcda ps ꝑncipalis.

Tertio principaliter conſiderare debemus furti ſpecificationé. Ubi notādū q ꝫ furtuꝫ multis: varijſqꝫ modis ſit peccm̄ mortale tn̄ duodecim tm̄ in pñtiarꝫ adducent. ¶ Prim⁹ vocat negatiuus f. qui gerit negocia alterius: vt tutor: qui duplici de cā ſm leges conſtituit: vꝫ vt vitā pupilloꝝ a criminibus: ⁊ res ab iniuria impiorum tueat: vt pꝫ. xij. q. i. c. i. Cū ergo occulte ꝯ volūtate eorū res de quib⁹ hét tutelā: tractat ⁊ diſtrahit ⁊ rapit: ſemp furtū cōmittit ⁊ mortalr peccat. Cū directe ꝯ iuſtitiā agat: vt ait. ſ. Hoc. xxij. q. vi. Et idé ſi p negligétiā ei⁹ res pereūt. Similr ꝓcuator ⁊ factor: occultās aliqd. Qui é ſimilis iude traditori. Agricultr negās ⁊ abſcōdés vinū: bladū: fingens nō amplius collegiſſe: Et ſi de ſimilibus: qui ſi in eoruꝫ adminiſtratiōib⁹ offendūt: furtum cōmittunt. Idé de camerlengis ⁊ officialib⁹. ¶ Scds modus furti dr̄ inétiuus. Cū qs inuenit rem alienam ⁊ retinet nolens reſtituere dn̄o rei. peccat mortalr: vel ſi é inceri: ⁊ retinet eā ꝓpria auctoritate peccat ⁊ furtū cōmittit: niſi forſitā magna neceſſitas: tūc ſic retinété excuſaret. Un̄ Augu. xiij. q. v. c. Si qd inueniſti: ⁊ nō reddidiſti rapuiſti. Idé dicédū de illis qui retinét occultát ſcripta alteri⁹: ſicut policias: inſtrumēta: libros ⁊ huiuſmodi: que continent iura ⁊ credita: ſic qbus ſcriptis nō pōt ille cui⁹ ſunt ſcripta: debita exigere vl ſua defenſare: q: efficacem cauſaꝫ dāni dt: ⁊ eſt furtū ⁊ mortale. De inuento vide. ſ. Tho. xxij. q. lxvi. ar. v. ad ſcdm. Et. do. Anto. in. ij. par. in tractatu de auaritia. de inuentis. Idé cū quis qrit ré alienaꝫ vt retirat: mortalr peccat. ¶ Tertius modus furti vocat elemoſinatiuus. Cū aliqs furat diuiti vel

iudeo vel vſurario: vel alij vt ide
elemoſiná faciat: furtú cómittit ⁊
peccat mortaliter. vt pʒ. xiij. q. v. c.
Forte. Et. xxxij. q. iiij. Sic nó ſunt.
¶ Quart⁹ modus furti vocatur
vxoratiuus. Cú vxor occulte ⁊ có
tra voluntaté viri in notabili quá
titate rerú dat cóſanguineis vl' alij
furtum cómittit ⁊ mortalr peccat.
Idé ſi expendit notabiliter ꝯ vo
luntaté viri in ludis: in fucis: i va
nitatib⁹: ⁊ in amaſiis. Elemoſinas
nó pót dare ꝯ volútaté viri expſ
ſam ſm. ſ. Hoc. niſi vltra doté ha
beret pafrenalia: ⁊ nó cét cóſuetu
do vel ſtatutum principale in ꝯrariú
vel ſi é lucroſa vltra gubernationé
familie: pót dare elemoſiná de eius lu
cro: ⁊ in extrema neceſſitate poteſt
dare ⁊ debet: dúmodo vir nó in
currat notabile detrimétú ſui ſta
tus. lxxxvi. d. Nó ſatis. Ná in tpe
neceſſitatis oia ſunt cóia: vt. ff. ad
l. Rodiá. de iactu. l. ij. paragrapho. cú
in eadé. ⁊ pʒ Barto. in. l. i. ff. Re
rú amotarú: pót vxor facere ele
moſiná ſm cóſuetudinem mariti.
¶ Sext⁹ modus furti: vocaṫ filia
tiuus. Cú fili⁹ vel filia familias au
fert occulte ꝯ voluntaté patriſfa
milias vel gubernatoris domus
aliqd notabile diſtrahés ⁊ diſſi
pans: furtum cómittit: vt Inſti. de
obli. que ex delicto naſcunṫ. para
grapho. Vis át. Lʒ actio inter prẽʒ ⁊
filiú: dñm ⁊ ſuú vt ibi: ⁊ mortaliṫ
peccat. Vñ dṫ. iiij. q. i. Non ſane.
Quicqd ab inuito auferṫ iniurio
ſe accipiṫ: niſi expéderet de pecu
lio caſtréſi: vel quaſi caſtrenſi: vt
declarat Piſanella. In peculiuʒ.
⁊ do. Anto. in. ij. pte ſumme: i tra
ctatu de auaritia. ¶ Sext⁹ modus
furti dṫ diſcipulatiuus. Cum ali
quis diſcipulus artificis aufert de
pecunijs: vel de reb⁹ venalib⁹: vt
laná: granú: aromata ⁊ hmói: vel
emens aliqd pro apotecha mino
ri pcio: fraudat magiſtrú dicés ꝙ
maiori pcio emit: aut védés pro
maiori precio: dicit minori pcio vé
didiſſe: furtú cómittit ⁊ mortaliter
peccat. Facit etiá ꝯ euangelium.
Mat. xxiiij. Quis putas é fidelis
ſeruus ⁊ prudés qué ꝯſtituit dñs
ſup familiá ſuá: ¶ Septimus mo
dus furti vocaṫ ſociatiuus. Cú ali
quis ſoci⁹ i mercátijs vel decimis
exigédis: vltra pacta iuſta fraudat
ſociú accipiés ampli⁹ ꝙʒ ſibi con
tingat: vel alr defraudás: furtum
cómittit ⁊ mortalr peccat. Et tales
cóiter ſunt pditores ⁊ aſtuti: que
aſtutia in malú accipiṫ: vt inquit
phs. vi. ethy. De qb⁹ oib⁹ quattuor
modis dicit Boe. Nuc ꝗ' peſtis
é efficatior ad nocédú: ꝙʒ familia
ris inimicus. Idé iter fures: nullus
ita pót nocere ſicut domeſticus la
trúculus. Idé de eo qui recipit pté

rei furate. ¶ Octau⁹ modus furti
dr̃ ſtipendiariatiuus. Cũ ſtipẽdia
rius ẽt in bello iuſto criſtens: fur-
to accipit a ciuibus ſue patrie: vl̃
a ruſticis: pullos: herbã: ⁊ alia no
tabilia: furtũ cõmittit ⁊ peccat mor
taliter: nec excuſaꝛ ſi dñs hoc pcipi
at. vt p3. di. viij. Que cõtra mores.
¶ Non⁹ modus furti vocaꝛ pi-
gnoratiuus. Cũ aliqs vtiꝛ pigno-
re accepto. vñ emolumentũ tpale
reportat. Si hoc agit ꝯ voluntatē
dñi ipſi⁹ pignoris: cõmittit furtum
ff. de furtis. l. ſi pignore. ⁊ mortali
ter peccat ſ3. ſ. Tho. xcij. q. lxxviij.
Si aũt cũ volũtate dñi committit
vſurã: niſi in his caſibus cẽt vſus
qui etiã gratis ſolet amicis conce
di: vt libri ⁊ hmõi: vel niſi vſus po
neret in ſortem: credẽs q dñs rei
eſſet contẽtus. vel ex iuſto pacto
ita conueniſſent: q creditor teneꝛ
oẽs vſus pignoris deductis expẽ
ſis in ſortẽ cõputare vt aĩt Ray.
¶ Decim⁹ modus furti dr̃ cõmo
datiuus. Cũ aliquis vtiꝛ re accõ-
modata ſibi: ad certũ vſum ⁊ ad
aliũ vtiꝛ: puta cõmodaꝛ equus ali
cui vt vadat in villam. ⁊ ille vadit
ad preliũ. vel romã: furtũ cõmittit
⁊ peccat niſi pbabiliter ⁊ ſub rati
habitione crederet q dñs equi eſ
ſet content⁹. ff. de furtis. l. ⁊ qui re.
Inſti. de obligationib⁹ que ex deli
cto naſcunꝛ in parapho. Furtum
autẽ. Et ſi ex culpa vel dolo mi-
nuretur cõmodatũ notabiliꝛ. vl̃
periret: teneꝛ dño ille: qui mutuũ
habuit. Hoſti. ⁊ Goffre. Et in cõ
modato non transfert dñium: ſi-
cut i mutuo. Idẽ ſi cõmodat ferra
menta vel ſcalã ad furãdũ: lʒ nul
lum conſilium dederit: ſi ſcit eum
furaturum: vt in. l. Si pignore. pa
rapho penultimo. ff. de furtis.
¶ Undecimus modus furti vo
catur depoſitatiuus. Cũ aliqs de-
poſitarius vtiꝛ re depoſitata fur-
tum cõmittit. ff. de pdi. fur. l. Qui
furtum. Hoc intellige quando eſt
expreſſe phibitum ne vtatur: ali
as non cõmittit furtũ. ſi tñ putauit
dñm pmiſſurũ. ff. de furtis. l. q ⁊.
Itẽ itellige niſi deponaꝛ qđ con
ſiſtit numero: pondere ⁊ mẽſu
ra: ⁊ nõ obſigneꝛ. Hic enim exclu
duntur fines depoſiti: ⁊ transferꝛ
dñium: ⁊ ſic vti põt. Si vo obſigna
tur vel clauditꝛ: eoipſo videꝛ pro
hibuiſſe ne depoſitarius vtaꝛ niſi
contrarium dicatur expreſſe: vt. ff.
de furtis. l. l3. parapho. Rei. ⁊. l.
dic. parapho. Qui pecuniam. ⁊. l.
Quintus. ſi perdereꝛ depoſitum
ex culpa depoſitarij: teneꝛ depoſi
tarius. ¶ Duodecimus modus
furti dr̃ prelatiuus. Cum prelatus
nõ curat de ouibus: vel nõ intrat
per hoſtium in officium prelature:
fur ẽ ⁊ latro: vt patet Jo. x. Item

ſio rerum eccleſiaſticarum diſſipi
dator: tanq̃ fur a ſuo honore eſt
deponendus. x. q. ij. c. vltimo. vbi
ſic dr. Si quis epus nulla neceſſitate
eccleſiaſtice rónis cópulſus in cle
ro ſuo: aut vbi fouet pſbyter nó é.
de reb⁹ eccleſiaſticis aliquid ven
dere pſumpſerit: ⁊ reés ipſas ꝓprie
eccleſie reſtituere cogat̃ ⁊ iudicio
epoꝝ deiciat̃: auditus ⁊ cónictus
⁊ tanq̃ furti aut latrocinij reus
ſuo priuet̃ honore. hic ille. Et. xij. q.
ij. c. In legibus. Huiuſmodi puni
unt̃ atq; dánant̃. Et notádum q
furtum cómittit̃: nó ſolum in reb⁹
notabilibus: ſed etiam in minimis
qn̄ méns é furádi maioꝝ: vt habet̃
xiiij. q. vi. c. vltio. vel ét ex ablatio
né pue rei itelligit̃ dñs ĝuari. Ve
rum ſm. ſ. Doc. xxij. q. lxvi. ar. vi.
In furto puarú rerú aduertédum
é: q illud qd paꝝ é ró apphédit
q̃ſi nihil. Et ió i hmói q minima
ſunt: hó nó reputat ſibi nocumétú
iferri: ⁊ ille q accipit pót pſumere
hoc nó eé ↄ volútaté ei⁹ cui⁹ é res
Si tñ hét aium furádi ⁊ iferédi no
cumétú ꝓrio: etiá i talib⁹ minimis
pót eé pctm̃ mortale: ſicut ⁊ in ſolo
cogitatu p ↄſenſuȝ. Hec. ſ. doc. vbi
ſupra ad ſcóm. Et ex his oib⁹ ma
nifeſte appet q hmói fures: ſupe
rius ſpecificati ⁊ occulti ablatores
reꝝ: vel uſſores furtoꝝ: vel Mul
tores ⁊ fautores ⁊ ſociatores ⁊ alij
plures: vt hétur in ſermone de re
ſtitutione vltra pctm̃ mortale: de
oib⁹ tenét̃ ad reſtitutioné: q vt di
cit. ſ. doc. In reb⁹ furtiue ablatis
ſemp é iniuſta detétio. vnde hr cui
ter nó. ſm. d. Anto. in ſumma q
fur vel ablator tenet̃ reſtituere q̃
citius pót. niſi ille a quo abſtulit tá
túdé habuiſſet de ſuo: ⁊ nolébat:
vel nó vult reddere: q: in tali caſu
non tenetur ad reſtitutioné ſm Ho
ſtien: niſi per hoc fieret alteri gra
uamen: peccauit tamé talis graui
ter ſic auferendo: ſi poterat in iudi
cio ré ſuá recupare: q: non debe
bat ſibiipſi facere iuſtitiam: ſed iu
dex qui é miniſter iuſtitie. Si auté
in iudicio nó poterat rehabere vl̃
propter defectum probationis: vel
ꝑꝑ tyránidé: vel potétiá ipſi⁹: túc
nec ét accipiendo peccauit niſi in
de alijs ſcandalú pararet̃: q: ſ. da
bit culpa vni alteri ſm. ſ. Tho. ⁊
ſm Petrú de palu. in. iiij. ⁊ Hen
ricú de gandauo. Et hoc intellige
quando é oino certus. Naȝ in du
bio nullo mó poſſet vel accipe vel
etiam retinere ſic acceptá: ſed reſti
tuere debet. Et hoc qd dictú é: q
cú ſine ſcádalo alioꝝ ré ſibi furatá
vel aliud tanti valoris pót accipe
ab eo q abſtulit: qñ i iudicio recu
pare nó valet: nó tenet̃ reſtituẽ: ⁊
idé vr̃ de rapina ⁊ fraudulentia:
vſura ⁊ alijs dánificatóib⁹ iniuſtis.

Et q: bona fides non patit̄: vt idē bis exigat̄: cautum eſſet heredib⁹ ſuis declarare: q illę non tenetur ſibi p aliquem modum honeſtuꝫ: vel oſtendere q donat ei: ſi quid ſibi debebat ille fur vel raptor: vl' aliter d.inificans. Pro maiori declaratione predictoꝝ. Nota q in ſeptē caſibus: nemo ſibi ſatiſface- re pōt. ℭ Primo qn̄ iuridice vel aliter pōt ſuum retrahere. i. petendo ab eo qui ē ſibi debitor: vel ipſum in iudicio ꝯueniēdo p proba- tiones ſufficiētes quas habet: ⁊ ſibi fieri ſperat iuſticiam. Facit enī tunc ꝯtra ius expreſſum. ar. di. ix. Si qs legib⁹. ℭ Scd̄o ī iudicio ordinario ⁊ cōi. Nemo. n. pōt eē iudex in ꝓpria cauſa vt habet̄. C. Ne quis in propria cauſa. l. i. qd̄ inſtitutū eſt iuſte: tum nc ſur. Rapto: dep:chenſus: ſe excuſare poſſet dicēs: ſe debere hr̄e ab illo cui furatus eſt: tuꝫ q: inde orirent̄ ſcā- dala ⁊ diſco:die: ſi extra ordinariū iudicium quilibet ſibi ſatiſfaceret tum q: plus poſſꝫ accipere q̃ꝫ qd̄ debet habere. dicendo rem ſuam maioris p:ecij q̃ꝫ ſit: ⁊ eam quam abſtulit minoris q̃ꝫ ſit. ℭ Tertio ī dubio. Tunc. n. eſt ſuperioris ſen- tentia requirenda: alias recipien- do cum ſe exponat periculo furti ex quo dubitat: peccaret grauiter ar. xi. q. iij. Indecens eſt ⁊ ſatis abhominabile dedecus vt in re du- bia certa detur ſn̄ia. ℭ Quarto cum veriſimile eſt inde ſcandaluꝫ ꝓximoꝝ generari ⁊ grauamen. Puta q: vel capietur vel credet̄ q qui innocens eſt illud furatum fuiſſet. Nemo enim cum alterius iactura debꝫ locupletari. De re. iur. libro. vi. ℭ Quinto quando ex hoc imineret periculum ꝓprie fame: puta q: veriſimiliter eſtimari poteſt: q ſcienter: ⁊ vt fur diuulgabitur: cū nō poſſit ꝓbare illum ſibi eſſe debitorem cui abſtulit. ar. xij. q. i. c. Nolo ibi. Qui fidens cōſciencie ſue negligit famā ſuam nimis crudelis eſt. ℭ Sexto ſi imineret ei periculum proprie perſone vel vite: puta q: poſſet accuſari vt fur: q: hoc eſſet temptare deuꝫ. xij. q. i. c. Queritur. ℭ Septimo ſi imineret periculum ꝯſciētie: puta: qui nō credit ſibi licere: ſꝫ furtum reputat: vel quia ſe exponit periculo periurij paratus piurare cum ꝑtereur: potius q̃ꝫ dicere veritatꝫ. ar. xxviij. q. i. paragrapho. Ex hi omnibus: ⁊. xxij. q. v. c. Qui periurare. Peccat igitur in his caſibus ſibi ſatiſfaciens. Satiſfacere autem ſeu reſtituere non tenentur: niſi plus debito accepiſſet: vel niſi ei nō ſatiſfaciendo ſeu reſtituendo vnum de quinqꝫ vltimis periculis euenire poſſet: cui

tamen obuiaretur reſtituendo. ar. extra. c. Cum ex iniuncto. de noui oper. nū. paragrapho. Super eo. Et. rō hominum ē: q: ſic retinens contra ſe vel contra proximum peruerteret iuſtitiam naturalem. Hoc dico ne ille qui detinebat alienū: cōſciētia ductus reſtituat illud male ablatum heredibꝰ: ⁊ ſic bis habebit ſuum. Vós igitur vos cariſſimi diſcutite conſcientiā ⁊ archaꝫ memorie: ⁊ examinate diligēter: an in aliquo modo dicto: vel in aliquo officio. furando. ⁊ iniuſte detinendo offendiſtis. Et ſi in crimine vos reperitis. diſponite voluntatē ⁊ manus ad reſtituendū: vt ſic iuſtꝰ deꝰ noſtri miſereat̄ hic per gratiam ⁊ in celo per gloriam Amen.

¶ Dominica in paſſione. De cōtemptu mundi. Sermo .xl.

Gloria mea nihil ē. Jo. viij. Quā ſit cōtēnēda mundi gloria atqꝫ felicitas: facile cōprehendi poteſt. ex eius pene īfinitis preſſuris ac innumeris calamitatibꝰ. Inquit eni Hiero. ad Heliodorū. Vbiqꝫ gemitus: vbiqꝫ luctus. ⁊ plurima mortis imago. Hoc animaduertens Jo. euangeliſta dicebat in prima canonica. ij. c. Nolite diligere mūdū. neqꝫ ea que in mūdo ſunt. tranſit eni mundus ⁊ cōcupiſcentia eius. Quin etiam ⁊ Salomon ſapientiſſimus eius fragilem gloriam cōtēplatꝰ: gemebūdus aiebat. Vanitas vanitatū ⁊ oia vanitas. Eccle. i. Quē verſiculū ſi ſaperent qui in potentia verſant̄ vt inquit Chriſo. In parietibus ſuis oibus ⁊ veſtibulis ſcriberēt. in domo. in foro. in egreſſibꝰ. ⁊ ante oia in conſciētijs ſuis. vt ſemp eum ⁊ oculis cernerent ⁊ corde ſentirent quoniam multe ſunt rerum facies ⁊ imagines falſe que decipiūt incautos. h ille. vnde ⁊ ſi quis mundum ipſum interrogare vellet de gloria: de pōpa: de felicitate ſua: ꝓtinus rn̄deret. Gloria mea nihil eſt. Hec fuerūt verba aſſumpta ⁊ ī euāgelio recitata. In quo tria documēta habemus. ¶ Primuꝫ documētum: qꝛ hi: q nō audiunt veritatē: nec adherēt illi: oſtēdunt ſe nō eſſe ex deo: ſed ex diabolo. Hoc patet prima euāgelij parte. ibi. Si veritatem dico ⁊c. ¶ Secūdū documētum eſt: ꝙ nemo dꝫ querere gloriā ꝓpriaꝫ: ſed magis gloriam dei. Patet ibi. Ego non quero gl'iam meā ⁊c. ¶ Tertiuꝫ documētū eſt: ꝙ ꝯtra inſolētes ⁊ malignātes optimū remediū ē ſe ab eis ſeparare: ⁊ eoꝝ cedere malignitati: donec furoris ipetus trāſierit. Hoc pꝫ ibi. Jeſus ergo abſcondit ſe ⁊c. Ipſum autē debe-

mus mutari:nõ curantes de mun
do iſto:ſed ipm ↄtẽnentes. Ad cu
ius ↄtẽptũ nos īducũt tria:videlz.
¶ Primo mundi inſtabilitas.
¶ Scd̃o mundi malignitas.
¶ Tertio mundi inſaciabilitas.
¶ Primũ inducẽs ad mundi cõ
temptũ eſt eius inſtabilitas.ſcd̃m
enim.ſ.Doc.ſup.Jo.lec.xij. Mũ
dus eſt inordinatus amor:ſeu cu/
piditas effrenata reruz tẽporaliũ.
Que oia reducunt̄ ad tria.ſ.ho⸗
nores:diuitias:⁊ delicias:put idẽ
.ſ.Doc.ↄ̃clarat.xxij.q.cũij.ar.iij.
In corpetunc ſic. Jllud qd̃ nullaz
ſtabilitatem:nullã firmitatẽ:nullaz
quietem habet in ſe:ſed ſemper ẽ
in motu ⁊ in corruptiõe:oĩno ẽ de
relinquendũ:contẽnendũ atqz fu
giendũ. Nam phs i.iij. Phy. di
cit. Mot⁹ ẽ act⁹ exiſtẽtis i potẽtia
ĩ quãtũ hmõi. Et ĩ.viij. Phy. dr̃
q corruptio nõ ẽ ſine motu. Et in
lib.de morte ⁊ vita. Oia corrupti
bilia ſemp ĩ motu ſunt:⁊ fiũt:⁊ cor
rũpunt̄. Et ſic illd̃ qd̃ ſubiacet mo
tui:ſubiacet iſtabilitati. Mot⁹ ãt
eſt quadruplex.ſ.motus violẽtus:
⁊ talis motus eſt imperfectus:q:
vt dicitur in.ij.de celo:m otus vio
lentus in principio eſt fortior:ſed i
fine eſt debilior. Secundus mot⁹
eſt reflexus:qui etiam ẽ iperfect⁹
q: vt dicit Phs in.viij. Phyſi.
Motus reflexus nõ eſt ↄtinuus:
ſed interpolat⁹:qete media. Ter⸗
tius motus eſt naturalis:⁊ ſimilit̄
eſt imperfectus:q: vt Phs dicit
in.ij.de celo:⁊ ſi in fine ſit fortior:
in principio tñ eſt debilior. Quar
tus motus eſt circularis:qui licet
reſpectu alioꝝ motuũ:ſit pfectus:
q: vt ait Phs in viij. Phy.ẽ ab
eodẽ in idẽ:tñ ſemp importat imp
fectionẽ:q: etiã talis motus ẽ act⁹
exiſtentis in potẽtia. Verbi grã.
Primũ mobile eſt in actu reſpe⸗
ctu precedẽtis potẽtie:⁊ eſt in po
tentia reſpectu ſequẽtis actus ſiue
vbi. Nã ipm primũ mobile:lz ſit
in eodẽ loco:ſcz ſe totũ:tñ ſemp ẽ
in alio ⁊ alio loco ſm ptes:vt de⸗
clarat phs in.viij.phy. Exẽplum.
Rota ſeu mola in girãdo ſcz ſe to
ta ẽ in eodẽ loco:ſz ſm ptes ẽ i alio
⁊ in alio loco. Sz mũdus.i. res tẽ
porales ⁊ mũdane:nullã ſtabilita⸗
tẽ i ſe hñt:ſz ſunt in cõtinuo fluxu:
⁊ ſubiacẽt corruptiõi:que corruptio
ẽ mutatio de eẽ ad nõ eẽ: vt phs
in primo ⁊ in.v. phy. dicit. Ergõ
mũdus iſte ẽ cõtẽnẽdus atqz fugi
endus. Qd̃ mundus nullã ſtabili
tatẽ hẽat ſed ſemp fluat ⁊ nuñqñ
in eodẽ ſtatu pmaneat:facillime vi
deri põſſet:ſi mũdi monarchias dili
genter inſpexerim⁹:lz inter omnia
regna huius mũdi q̃ttuor repiunt̄
fuiſſe maiores monarchie ſm q̃t⸗
tuor climata mũdi. Prima igitur

fuit monarchia caldeorum ab oriē
te q̄ īcepit a Nino tpe Abrae. Ca
put aūt hui⁹ monarchie fuit Babi
lonia. De qua Hiero. ſuper Iſai.
li.v. Rodius. Iſidorus ſuper geñ.
ꝛ alij qui grecas hyſtorias cōſcri-
pſerunt. Hanc Nabuchodonoſor
ampliauit. Quo mortuo ſucceſſit
Balthaſar filius. vel vt dicunt alij
eius nepos. Hec ciuitas erat regi
na ꝛ caput orientis: regio fertiliſſi
ma: aromaticis herbis plena: gem
marum omniū ac metallorū ditiſſi
ma. Camelis ꝛ mōſtruoſis anima
libus ſuperhabundans. Aere tem
peratiſſimo dotata. In q̄dro erat
constructa. c. habēs portas. ambi-
tus vel circuitus ciuitatis fuit ſexa
ginta quattuor miliariorū. Muri
eius erant de cocto latere fuſi bitu
mine. Bitumen eſt quedam terra
plurimū tenax: que igni pariter
ꝛ aque reſiſtit. Mur eius in lati-
tudine. i. in groſſitie hēbāt cubitos
quinquaginta. in altitudine vero
cubitos. cc. Turris ibi erat in alti-
tudine triū miliū paſſuū. in latitu-
dine duarū leucarum. Extra muꝝ
per circuitū foſſa erat latiſſima in
qua fluuius decurrebat per circui
tuꝫ. propugnacula erāt fortiſſima.
Sꝫ venit Darius rex medoꝝ ſi-
mul cū Cyro eius nepote rege ꝑ-
ſaꝝ: ꝛ diuiſo eufrate fluuio in qua
dringētos ſexaginta alueos: igreſ
ſi ſunt ciuitatē: ꝑ alueos fluminios
iam deſiccatos: ꝛ ceperint eā: ꝛ ſic
ab eis euerſa ſubito fuit: vt vix ab
aliq̄ credi poſſit: ꝙ tāta potētia ſic
cito perierit. Cyr⁹ v̄o p⁹ q̄ꝫ ſubiuga
uerat babiloniā ꝛ regē medoꝝ ꝛ
aſſyrioꝝ: ꝛ lydoꝝ ꝛ argiuoꝝ iter
āguſta mōtiū: expugnat⁹ ē a regi-
na Amazonū noīe Aleſtra q̄ tm̄
cū exercitu muliebri ꝓeliabat. Et
q̄d dictu mirabile ē: nec vn⁹ q̄dē
ſupfuit d̄ exercitu tāto: q̄ tā ingētē
cladē poſſet alijs ānūciar̄. Caput
aūt ipi⁹ Cyri ꝓpo gladio āputauit
Aleſtra: ꝛ ī vtrē ſāguie plenū ſub
merſit: dicēs. Sāguinē ſitiſti: ſan-
guinē bibe. Res miranda quo tāt⁹
rex cū tāta armoꝝ multitudie: hē-
bat. n. Cyr⁹ ducēta milia armato-
rū vt Iuſtin⁹ r̄fert: virib⁹ feminis
ꝛ cū tāto exercitu: potuerit ſic vi
lit̄ ꝛ miſabilr̄ extigui. Dari⁹ v̄o
ī tātā celſitudinē aſcēdit: vt hēret
.ccc. milia miliū militū ad pugnā
dū. Sꝫ ab Alexā. magno macedo
ne: filio philippi regis macedōiꝫ
ita deuict⁹ ē: vt ī trib⁹ ꝓlijs ab Ale
xādro: cū ſuo ꝓuo exercitu: occiſa
ſunt q̄ndecī vicib⁹ cētū milia ꝛ q̄t
tuor: vt refert Paul⁹ oroſi⁹ i. iiij.
li. Et finalit̄ fugiēs Dari⁹ cū pau
cis ſuis ſecretarijs ī itinere ab eiſ-
dē occiſus: miſerime vitā finiuit: ꝛ
ſic ꝑma mūdi mōarchia totalr̄ ex
tīcta ē. Scd̄a mōarchia mūdi fuit

a meridie: que incepit a Cartagie tempore iudicu ſub Thola duce: qui iudicauit poſt Abimelech populũ iſrael.xxiij. annis: qua tépore Carthago a Didone condita eſt. Que quidem Carthago: ſic erat edificata. Circuitus eius erat per xxx.miliaria.tota vallata muro de ſaxis quadratis. Murus groſſus erat.xx.pedibus: altitudo vero cubitorum.xl. Que cuꝫ ab exercitu romanorum obſeſſa eſſet deficiétibus ferreis armis: auro et argento: ferri inopiam ad arma facienda ſupleuerunt. Cunqꝫ capta fuiſſet a Scipione et ꝯſulibus.xxv. milia mulierum et.xxx. milia virorum ne clade ꝯſumerent in ſeruituté ſe tradiderunt. Alij vero volútarie ſe potius in flãmis precipitabant.ne populi romani captiui efficerentur: ipſa ciuitas continuis decem et ſeptem diebus arſit.miſerũqꝫ ſpectaculũ cernétibus prebuit. Dirruta eſt Carthago domina et regina totius affrice: habens ſub ſe prouincias et ciuitates ab oriente vſqꝫ in hyſpaniá: lapidibus cunctis preciosiſſimis in puluerẽ redactis: ſeptingenteſſimo primo áno a fundatióe ſui. Et ſic miſerabiliter ſcđa mundi monarchia finem fecit. Tertia mundi monarchia fuit a ſeptẽtrione: que incepit ab Alexandro magno macedonico.i.albanéſi. Naꝫ macedones.philippenſes.theſalonicẽſes. albanéſes.idẽ ſunt. licet larꝫ modo appellemur greci.ſiccia abrutini.cápani.apuli.calabrẽs.et ydrionẽſes. Ná omnes iſte prouincie ſub grecia cópreheẽdunt. Et de iſtis oibus loquitur Dio.ad Paulinũ cũ dić. Que olim magna grecia dicebať. Hic Alander ita ſublimatꝰ eſt.vt neduꝫ Dariũ de quo ſupradictum eſt biugauerit.ſed mira celeritate tá orbẽ ſibi ſubiecit.q: in.vij. ann totam aſiam et parteꝫ europe ꝯglo.ſuper Dan.dicit et magnaniter obtinuit.et regna ac potiatus diuerſos ſibi ſubiecit. Une dicitur primi Macha.i.c. Obtinuit reges terre et tyrannorum ſiluit terra in ꝯſpectu eius. Maximũ incuſſit timoré in toto terrarum orbe.vt nũqꝫ fuerit ſibi ſimis in paruo tempore. Et licet mundus eũ tantũ exaltauerit.cito tamé ꝓiecit in ꝓfundum. Nam vt ſcribitur.primi macha.primo capitulo. Et regnauit Alexander annis.xij. et mortuus eſt. Et vt inquit Iuſtinus.apud Babilonem venis extinctus eſt a proprio medico. etate florida annorum triginta.quotius orbis legati aduenerunt: ipſum totius mundi dñm conſtiterẽt. Quarta monarchia fuit ab occidente. Et hec fuit mo

Cartago

Monarchia

narchia romanoꝝ. que incepit a Romulo. ⁊ durauit vſq₃ ad Cōſtantinū. inter quos fluxerit. ꝯoo. anni. Et hoc tantum excreuit. ꝙ paruo tempore totum mundum ſibi ſubiugauit. ⁊ ſubiugatum longo tempore tenuit. Et maxime tēpore Octauiani. adeo ꝙ quaſi totius mundi erat imperatrix. Sed hoc nō habens conſtantiam: vt ⁊ alie precedentes ſpūſancto cooperante tota effecta eſt chriſtiana: ita vt in omnē terram: totius mundi ſacratiſſimū nomen ieſu xp̄i amplíſſime diffuſum fuerit. Sed ꝗ mundus ſemper girat: nullam habens in ſe ſtabilitatem: relicta fide ieſu chriſti: ad infidelitatem reuerſus ē: ⁊ fecem peccatoꝝ: diminuti ſumus quaſi ſuper omnes natōes ⁊ vtinam qui chriſtiani vocantur nō eſſent infidelibus deteriores. Nōne mundus fluxit ab Adam vſq₃ ad Noe: A Noe vſq₃ ad Abraam: Ab Abraam vſq₃ ad Moyſem. A Moyſe vſq₃ ad Dauid: A Dauid vſq₃ ad tranſmigrationem babilonis: A tranſmigratiōe babilonis vſq₃ ad xp̄m: Et a chriſto deinceps vſq₃ ad finē vltimū. Et in hac etate eſt modo: nec in hac durabit: ſed ꝯcito gradu currit ad finem. Grego. ſuper. Erunt ſigna ī ſole ⁊ luna Nome. p̄ma. Nouis quottidie ⁊ crebreſcentibus malis mundus vrgetur ex illa plebe innumera quanti remanſeritis inſpicitis: ⁊ tamen adhuc quottidie flagella vrgēt: repētini caſus opprimunt: nouenos ⁊ improuiſe clades affligūt: ſicut. n. in iuuentute: viget corpus forte ⁊ icolume manet pect⁹: coroſa ceruix: plena ſunt brachia. In annis aūt ſenilibus ſtatura curuatur: ceruix exſiccata deponitur: frequentibus ſuſpirijs pectus vrget: v̾tus deficit: loquentis verba anhelit⁹ intercidit. Nā ⁊ ſi langor deſit: plerūq₃ in ſenibus ipſa ſalus egritudo eſt. Ita mundus in annis prioribus velut in iuuētute viguit ad ꝓpagandā humani generis plē₃. Robuſtus fuit ſalute corpoꝝ viridis opulentia rerum pinguis. ac nunc ipſa ſua ſenectute deprimit: ⁊ quaſi ad vicinā mortē moleſtijs crebreſcentibus vrgetur. hec ille. Ecce igitur quomodo mundus ē inſtabilis: inquiet⁹: fluxibilis: nullam firmitatem habens: adeo vt nullus reperiatur inter mūdi amatores qui non fuerit ab eo ſeduct⁹ defraudatus atq₃ decept⁹. Quis vnq̄₃ in hac vita euitare potuit: labores: dolores: anguſtias: ⁊ erumnas: Certe nullus. Promittit ſanitatem: ⁊ ecce infirmitas. Promittit vitam longam: ⁊ ecce mors. Promittit diuitias: ⁊ ecce miſeria

cum paupertate. Promittit ſtatũ glõriam: famã: ⁊ honorem: ⁊ facit totum contrariũ. O munde proditor. O munde fallax. O munde deceptor. O q̃ꝫ cito q̃ꝫ repẽte: q̃ꝫ ſubito velut fum⁹ euanuerunt omnes qui tuis adulationibus adheſerunt: defecerunt: perierũt: ad nihilũ redacti ſunt. Unde Baruch propheta: admirans de tanta mũdi inſtabilitate clamat. iij. c. d. Ubi ſunt principes gentium ⁊ qui dominant̃ ſuper beſtias que ſunt ſuper terram. qui in auibus celi ludunt: qui argentum theſaurizant: ⁊ aurum in quo confidunt homines: ⁊ nõ ẽ finis acquiſitiõis eoꝝ: qui argentum fabricant ⁊ ſoliciti ſunt. nec eſt inuentio operum illorum: Exterminati ſunt: ⁊ ad inferos deſcenderunt: ⁊ alij loco eorũ exſurrexerũt. hec ille. Propterea clamat. Jo. prima ſua canonica. ij. c. d. Nolite diligere mundũ: neq̃ꝫ ea que in mundo ſunt. Et mũdus tranſit ⁊ concupiſcentia eius. Et aplſ. i. Cor. vij. Qui vtuntur hoc mundo tanq̃ꝫ non vtantur. Preterit enim figura huius mũdi. vnde Ariſto. de regimine principuꝫ ad Alexandrum ait. O alexãder noli appetere qḋ eſt corruptibile tranſitorium ⁊ qḋ te oportet cito relinquere: pete diuitias incorruptibiles: vitam immutabileꝫ. regnuꝫ eternum: durabilitatẽ glorioſam. Dirige ergo cogitationes tuas in bonũ ſemp. hec ille. Et. s. Grego. in Homi. ait. Ecce mundus q̃ diligitur fugit. Sancti iſti ad quoꝝ tumbã cõſiſtimus: florentẽ mundum mentis deſpectu calcauerũt. Erat vita longa. ſalus ↄtinua. opulentia in rebus. fecunditas in ꝓpagine: tranquillitas in diuturna pace. Et tamen dũ in ſeipſo floreret: iam in coꝝ cordib⁹ aruerat. Ecce iã in ſeipſo mũdus aruit ⁊ adhuc in noſtris cordibus floret. Ubiq̃ꝫ mors vbiq̃ꝫ luctus. vbiq̃ꝫ deſolatio. vndiq̃ꝫ percutimur. vndiq̃ꝫ amaritudinib⁹ replemur: ⁊ tñ ceca mens. carnalis cõcupiſcentie. ipſas eius amaritudines amam⁹. Fugientẽ ſequimur. labenti inheremus. Et q: labentẽ retinere nõ poſſumus. cũ ipſo labimur: quem cadentẽ tenemus. Aliquãdo nos mundi delectatõe ſui tenuit. nũc tantis ꝑgis plenus eſt vt pene nos iam mundus mittat ad deũ. Penſa ergo q̃ꝫ nulla ſunt que tempoꝛiter currunt. finis tpaliuꝫ oſtendit q̃ꝫ nihil ſit qḋ tranſire potuit. Cas rerũ indicat. quia res tranſiet ⁊ tũc prope nihil fuit. cũ ſtare videretur. Hic ergo fratres chariſſi ſolicita conſideratione penſate: eternitatis amore cor figite. vnũ terrena culmina adi-

piſci ɔtẽnitis. perueniatis ad gloriam. quã per fidem tenetis. H̃ ille. Et ſic patet pͥmũ inducens nos ad mundi ɔtemptũ.

Secundo principaliter inducens nos ad mũdi ɔtemptũ eſt ei⁹ malignitas. Mũd⁹ vtiqꝫ malignissimus eſt .omni dolo. fallacia ꝛ ꝓditione plenus: ſm̃ illud Jo.i. v.c. Mundus totus in maligno poſitus eſt. Et vt eius malignitas manifeſtetur. duodecim mũdi ſtatus notabimus. ¶ Primus nãqꝫ ſtatus mundi malignitate plenus. eſt ſtatus prelatoꝝ. Qui de ſe pſectus eſt vt nulli ad eum accedere liceat: niſi ſit vocatus a deo: iuxta illud Hebre.v. Nec quiſqꝫ ſibi ſumat honorẽ: ſed qui vocat a dõ tãqꝫ Aaron. Sic fecit Moyſes Exo.ij. Et habet in decretis. viij. q.i.c. Inſcriptio. Et ɔcordat ius ciuile. l. Si qꝫqꝫ.c. de epĩs ꝛ clericis. Sed hodie plurimi nõ intrãt per portam chriſti: nõ ꝑ electionẽ canonicam nõ a ſpiritusancto aſſumuntur: ſed a ſymone mago intrãtes per portas ſymonie. Aliqui ꝑ precco: aliqui per munera: aliqui per obſequia inhoneſta: aliq̃ dominoꝝ auxilio: quo fit vt male viuant nõ curantes de animaꝝ ſalute: ſed de reddititibus ꝛ pecunijs. Et breuiter hic ſtatus malignitate pleniſſimus eſt. Unde Leo papa i. q.i.c. Principatus quẽ aut ſeditio aut ambitus occupauit: etiaꝫ ſi moribus aut actibus nõ offendit: ipſius tamen initij eſt pernitioſus exemplo: ꝛ difficile eſt: vt bono ꝑagantur exitu: que malo ſunt incoãta principio. hec ille. De clericis vero ſilentio pertranſeo: quia ſi vellem explicare eoꝝ vitam: forte inimicus ipſoꝝ efficerer. Et q̃ vita qb⁹ morib⁹: quo exẽplo polleant. cuꝫ ante xp̃i tribunal peruenerint clariſſime cognoſcent. Religioſi vero debent viuere ſm̃ regulam ꝛ conſtitutiones ſtrictiſſime obſeruantes obedientiaꝫ: paupertatem: ꝛ caſtitatem. Sed nonnulli hec poſtergãtes peiores ſunt mundanis. De monialibus ſimiliter taceo: licet nõnulle compatientes: ne humanũ genus pereat conant illõ ɔſeruare ꝛ numero filiorum atqꝫ filiarum multiplicare. ¶ Scd̃o ſtat⁹ ẽ dñoꝝ ſecularium: principũ: imperatoꝝ: ducũ: regũ: militũ: ꝛ ſimiliũ. Hic ſtatus malignitate plenus eſt: q: dñi deberẽt eſſe morigerati: tẽperati: iuſti: ſuperbos deprimẽtes: miſerabilibus ꝑſonis fauẽtes: blaſphemos ꝛ vitioſos punientes. Eccl̃as. xp̃i defendẽtes: iuxta illõ Hiero. i decretĩ. xxiij. q.v.c. Re. vbi dr̃. Re. ꝓpũ

eſt facere iudicium ⁊ iuſticiā: ⁊ liberare de manu calumniantium vi oppreſſos: ⁊ ꝑegrino pupilloq; ⁊ vidue: qui facilius opprimuntur a potētibꝰ prebere auxiliū: hec ille. Sed hodie de illis verificat̃ illud Iſa. i. Principes tui infideles: ſocij furum: oēs diligunt munera: ſequuntur retributōes: pupillo nō iudicāt: ⁊ cā vidue nō ingreditur ad illos. hec ille. Ergo mundum ꝯtēnite q: plenus eſt malignitate. ¶ Tertius ſtatus eſt nobiliũ qui debet eſſe liberales. grati māſueti viriles. ſeu ſtrenui. timētes obprobrium turpitudinis. pacifici corde magnanimi. Sꝫ heu nōnulli hodie ſunt auari. cupidi. tenaces. ingrati. nullū agnoſcētes bñficium. crudeles. ꝑtiales. puſillanimes in bñfaciēdo. carnales. luxurioſi. tenētes ꝯcubinas. ſodomite. ſacrilegi. ſcādaloſi. detractores. accidioſi ⁊ finaliter vitioſiſſime viuētes. ꝺ antiquoꝝ ꝓbitate gliātur. Tales vtiq; nō nobiles ſꝫ ruſtici ⁊ ignobiles ſunt. vñ Hiero. ad Celātiā. Sola apd deū nobilitas ē. nō ſeruire peccatis. Sūma apud deum nobilitas ē. claꝝ eē ỽtutibus. Et poeta Iuuenalis. Tota licꝫ veteres exornēt vndiq; cere. Atria nobilitas ſola ē atq; vnica virtꝰ. Ergo ꝯtēnite mundū q: plenus ē malignitate. ¶ Quartꝰ ſtatus eſt matrimonialis. q malignitate plenus eſt. Nō enī ꝯiuges bona ſctiſſimi mrīmonij ſeruāt. ſ. fidē. prolē ⁊ ſacramētum. Pauci ſunt. maxime viri ſuātes fidē. Viuūt in diſcordijs. ſine pace. in rixis. ī ꝑturbationibus. ī maledictionibꝰ. ⁊ in verberibus. dat cā alter adulterādi atq; deſperādi. filios ⁊ filias non deo ſꝫ diabolo nutriūt. ī pōpis ⁊ ſenſualitatibꝰ. vnde Aug. ſup Io. Qui ꝯiugati eſtis. fidem thori ſeruate vxoribus veſtris. reddite qḋ exigitis. Vir a femina caſtitatem exigis prebe et exēpluꝫ nō ỽbūm. hec ille. ¶ Quintꝰ ſtatus ē viduarū qui malignitate pleñꝰ ē. Debēt eſſe matrone pudice. tīmorate ⁊ mortificate. exēplares. viſitātes eccleſias. pauperibꝰ cōpatiētes. orationibꝰ inſtātes. He ſiquidem vere vidue ſunt. De quibꝰ apls ait. i. Thi. v. Viduas honora que vere vidue ſunt. Que autē vera vidua eſt ⁊ deſolata. ſperet in deū ⁊ inſtet obſecrationibus ⁊ orationibus nocte ⁊ die. Naꝫ que ī delitijs eſt viuens mortua ē. hec ille. Sꝫ heu quot ſunt hodie. que ſub pallio meſticie ⁊ honeſtatis concipiunt ⁊ pariunt fructuꝫ iniqtatis. ¶ Sextus ſtatus eſt virginalis q̄ ⁊ ipē malignitate nō caret. Hi ſtatus ſi bene ⁊ integre ꝯſeruarētur. tot gauinelli nō eſſent. tot filij in

occultis latriuls nō ꝑhicerent: tot deniq3 nati de nocte ad hoſpitalia paſſim non portarent. vñ Hierony. ad mauriti filiā. O virgo ſerua ꝓpoſitū: tibi magno premio deſtinatum: preclara ē apud deū virginitas ⁊ pudicitie virtus ſi nō aliis peccatoꝝ lapſib⁹ īquinet. Ergo contēnite mundū quia plenus eſt malignitate. ¶ Septimus ſtatus ē mercatoꝝ: qui malignitate plenus eſt. Jam āmiſſa eſt fides ⁊ credulitas: pleni ſunt falſitatib⁹: piurijs: ⁊ ſophiſtarijs ⁊ deceptionib⁹. Non ſoluūt laboratoribus: excoriāt paupes: vſurarijs ɔtractibus dediti: crudeles ⁊ ipij erga pauperes. Cōtra. c. Sicut hij q per inſaniā. xlvij. d. Feſta nō cuſtodiūt: ſed in eis paſſim emūt. vendūt: ⁊ mercant. ꝫ.c. Cōqueſtus. Et.c. Oēs dies feſtos. Extra de ferijs. De ipſis videt eſſe ipleta ꝓphia. Jo. Apoc. xviij. Negociatores terre flebunt ⁊ lugebunt ſup illā: qm̄ merces eorum nemo emet amplius: ⁊ q diuites facti ſunt ab ea longe ſtabūt ꝓpter timorē tormētoꝝ eius flētes ac lugentes ⁊ dicētes. Ve ve vobis: qm̄ vna hora deſtructe ſunt tante diuitie: ⁊ oīs gubernator terrarū. ¶ Octauus ſtatus ē aduocatoꝝ ⁊ iudicum: q ꝓfecto malignitate plen⁹ eſt: q: vel odio vel amore iudicāt. ꝫ.c. Quatuor ſūt modis. xi. q. iij. Aſſumūt cauſas iniuſtas ⁊ deſperatas: bibunt ſanguinem paupeꝝ. Contra quos ait. Inno. in lib. de vilitate ɔditionis humane. Sepe cauſas tm̄ differunt q: litigantib⁹ pluſq3 totū auferūt: q: maior ē expenſarū ſumptus: q3 ſentētie fructus: nec terminant negocia pauperū cepta: quouſq3 eoꝝ marſupia ſint euacuata: cum tamen ſcriptum ſit: gratis accepiſtis: gratis date: ipſi vero nō gratis dant: nec iuſticiam recte reddunt: lucruʒ in archa: damnū in ɔſciētia. Sʒ quid ꝓdeſt homini: ſi totū mundum lucret: aīe vero ſue detrimētum patiat. hec ille. ¶ Nonus ſtatus eſt medicoꝝ: qui in malignitate poſitus eſt. Nā anteq3 medici īcipiāt medicare debēt īducere īfirmos ad ſacramētalem ɔfeſſionem. Et pauperes ac miſerabiles ꝑſonas gratis curare. Sʒ humano reſpectu detenti: de confeſſione non loquunt: īmmo adulantur: ⁊ periculum mortis non aperiunt. ꝫ.c. Cū infirmitas. Extra de pe. ⁊ remiſ. Ergo ɔtēnite mundū. q: plenus eſt malignitate. ¶ Decimus ſtatus eſt tabellionuʒ: qui vtiq3 in maligno poſitus eſt. Hi faciūt inſtrumēta falſa: palliata: vſuraria: piurātes: ſcripturas abſcōdētes: ⁊ ꝑrimis dāna inferētes. Faciūt

iſti ↄtra ꝓprietatem ſui nominis. Nã vt ait. d. Jo. Teuthonicus in ſumma ↄfeſſoꝝ ⁊ magiſter Bartholome⁹ de piſis i piſanella. Tabellio ē publica perſona hñs officiũ ſcribēdi inſtrumēta ad fidē faciendã. ℂ Vndecim⁹ eſt ſtat⁹ artificũ ⁊ laboratoꝝ: qui in maligno poſitus eſt. Nulla ē ars hoc tēpore. in qua malignitates ⁊ fraudes nõ exerceant̃. oēs artes corrupte ⁊ infecte ſunt: que deo nõ placent q: tranſgrediuntur dei precepta. Hinc cõminatur oipotens deus. Amos. v. Jn oibus plateis planctus ⁊ in cunctis que foris ſunt dicetur. Ve ve⁊ vocabunt agricola [illegible] ſciunt plagere. Et i oibus vijs erit planct⁹. ℂ Duodecim⁹ eſt ſtatus pauperꝝ ⁊ miſerabiliũ hominũ. Hic vtiqꝫ ſtatus malignitate plenus eſt. Hi ſunt ipatiētes: ↄ dei ꝓuidētiã murmurãtes ⁊ blaſfemãtes. cauteloſi ſunt. iuidi. q̃ruloſi litigatores. ocioſi. ⁊ ſepe diuitib⁹ elatiores. ↄ Eccleſiaſticum. c. xxv. Tres ſpēs odiuit aĩa mea ⁊ aggrauor valde aĩe illoꝝ. pauperē ſupbum ⁊ diuitē mēdacē. ⁊ ſenem fatuũ ⁊ iſenſatũ. Patet igit̃ malignitas miſabilis mũdi. De qua Dauid. ps. lij. ait. De⁹ de celo reſpexit ſup filios hoium vt videat ſi ē intelligens. aut requirēs deũ. oēs declinauerunt. ſimul inutiles facti ſunt. nõ eſt qui faciat bonũ. nõ eſt vſqꝫ ad vnũ. Et Jſa. i. c. oē caput languidũ. ⁊ oē cor merēs. a plãta pedis vſqꝫ ad verticē nõ eſt in eo ſanitas. Apls quoqꝫ Paul⁹. huius malignitatis plenitudinem declarãs iquit ij. Thy. iij. Hoc autē ſcito qm̃ in nouiſſimis dieb⁹ inſtabunt tpa piculoſa. Et erunt hoies ſeipos amãtes. cupidi. elati. ſupbi blaſfemi. parẽtib⁹ nõ obedientes. ingrati. ſcelēti. ſine affectione. ſine pace. criminatores. incontinentes imites. ſine benignitate. ꝓditores. ꝓterui. tumidi. ⁊ voluptatũ amatores [illegible] pietatis. [illegible] negãtes. hec ille. Nõ ergo diligēdus ē mundus. ſꝫ oīo ↄtēnendus. cum in eo ois ſexus. ois etas. ois gradus. ois ars. ois ſtatus depranatus. corruptus ⁊ malignitate iſect⁹ ſit. adeo vt nihil niſi vitia. niſi peccata. niſi ſcelera. niſi nephãdiſſima in ipſo reperies. Quis igit̃ erit tam amēs qs tam a rõne alienus. qs tam pui ⁊ degeneris animi vt eũ nõ ↄtēnat ⁊ poſtponat. Quis iam et tam graui. babilonicaqꝫ ↄfuſione nõ exeat. Quis huius laqueos ⁊ retia nõ nitet̃ euadere: Quis deniqꝫ ſpreto ⁊ calcato mundo. deo qui eſt ſummũ. ſtabiliſſimũ ⁊ pfectiſſimum bonũ

nõ adhereat. Ad id Ambroſi⁹ in epiſtola pulchre adhortaẽ oi. Nõ eniꝫ vt dilectores ſeculi putãt par ui aut ſegnis animi eſt: terrenas opes contẽnere: occiduos hono res faſtidire: nec ibi gloriã quere re vbi laudaẽ peccator: ⁊ iniquus benedicitur. vnde ſi recte intelli gaẽ cõtẽptus iſte reꝝ tẽporaliũ: nihil religioſis ⁊ deuotis mentib⁹ rectius: nil inuenit erectius: qȝ ſa cratiſſimis deſiderijs vniuerſa tranſcẽdere: ⁊ illi inherere: cui ap propinquare clareſcere eſt: quem timere gaudere eſt: cui ſeruire re gnare eſt. hec ille.

Ertium principale ĩducẽs nos ad mũ di cõtẽptuꝫ eſt ei⁹ inſaciabilitas. Af firmat .ſ. Hoc. in iiij. libro ɔtra Gen. ipoſſibile eſt humanum appetitum in mundo poſſe ſaciari. Qḋ ſic ꝑcurrendo declarabo tripliciter.

¶ Primo non ſaciatur homo ex parte intellectus.

¶ Secundo non ſaciatur ex par te voluntatis.

¶ Tertio non ſaciatur ex parte ſenſus.

¶ Primo nõ ſaciaẽ ex ꝑte itelle ctus. Licet .n. naturali iſtinctu hõ inclineẽ ad reꝝ ſciã ꝫ atqȝ cogni tionẽ: iuxta qḋ ait Ariſt. in .i. Me tha. ⁊ Ambroſius in .i. de officijs. Omnib⁹ hoib⁹ ineſt ẽm naturã: veruꝫ inueſtigare: que nos ad ſtu dium cognitionis trahit: ⁊ inqui rendi cupiditatem infundit: hec il le. Nunqȝ tamen intellectus re pleri in hac vita poteſt. vnde ani ma dicit: propter hec capacitatis infinite: ⁊ infinita ẽm quid: quia ẽ in potẽtia ad omnia intelligibilia ⁊ ſcibilia. Ariſto. de regimine prin cipum ad Alexandrum. Cuncta ſunt ſcibilia intellectui. Et in. iij. de anima. Intellectus agentis eſt om nia facere: ⁊ intellectus poſſibilis eſt omnia fieri. Iterum in. iij. de anima. Anima eſt quodammodo omnia per intellectum intelligibi lia. Ideo Cõmentator Auerroys in. ij. de anima dicit. Ea que ſcim⁹ ſunt minima reſpectu eoꝝ q̃ ignoram⁹. Non ergo ſaciatur homo in gra matica: non in rectorica: non in lo gica: non in phyloſophia: non in aſtronomia: non in lege ciuili: non in lege canonica: non in metha phiſica: non in theologia: immo quanto plura cognoſcit tanto plu ra ſcire appetit ⁊ anxiatur. Qua propter ait Salomon Eccleſia ſtes primo. Qui addit ſcientiam: addit ⁊ laborem. Hoc patet in ſa pientibus antiquis: vt ait Lactan tius in ꝓmo. diuinaꝝ inſtitu. i prin cipio ꝓmi capl̃i. Magno ⁊ excel

lenti ingenio viri cũ ſe doctrine
penit⁹ dedidiſſent. quicquid labo
ris poterat impẽdi. cõtẽptis oĩ-
bus ⁊ priuatis ⁊ publicis actioni-
bus ad inquirendē veritatis ſtudi
um ſe cõtulerunt. Et infra ſubdit.
Exiſtimantes multo eẽ preclarius
humanarũ diuinarũq3 rerum in-
ueſtigare. ac ſcire rõnem q̃3 ſtruen
dis opibus aut cumulandis hono
ribus inherere. Quibus reb⁹ quĩ
fragiles terreneq3 ſunt. ⁊ ad ſoli⁹
corporis pertinent cultum. nemo
melior. nemo iuſtior effici poteſt.
Erant illi quidẽ cognitiõe vitaq3 di
gniſſimi. qui ſcire tãtope cupierũt
atq3 ita vt eam rebus omnib⁹ an-
teponerent. Nam ⁊ abiecisſe quoſ
dam res familiares ſuas ⁊ renun
tiaſſe vniuerſis voluptatibus con
ſtat. vt ſolam nudãq3 virtutem nu
di expeditiq3 ſequerentur. Tantũ
apud eos virtutis nomen ⁊ aucto
ritas valuit. vt in ea eẽ ſummi bo
ni premium predicarent. Sꝫ neq3
adepti ſunt id qḋ volebãt. ⁊ operã
ſimul atq3 induſtriã perdiderũt.
Quia vitas. i. archanũ ſummi di
qui fecit oĩa ingenio ac ꝓprijs nõ
põt ſenſibus cõprehẽdi. hec ille. Et
Hiero. ad Pauli. Et ex hoc Ar-
cheſiles achademic⁹ dixit: ꝙ a vi
ris q̃3uis ſapientiſſimis nihil ſcie-
bat: Et Socrates ait. Unũ ſcio ꝙ
neſcio. Hinc Pythagoras vt ait
Lactãtius in. iij. di. inſti. ij. c. Au-
ſus ẽẽ dicere ſapientẽ: ſꝫ ſapiẽtie
amatorẽ. i. phm. Nõ ſatiat ergo
hõ ex pte intellect⁹. Hoc concludit
Tulius in tuſculanis di. Ineſt mẽ
tibus nr̃is inſatiabilis quedã cupi
ditas veri videndi. ¶ Scḋo nõ ſa-
ciat hõ in hoc mũdo ex pte volũ-
tatis. Bonũ. n. ẽ obiectũ volunta
tis vt dicit Ari. in. i. ethy. Et in. iij.
de aĩa. Nullũ ãt bonũ creatũ põt
ſaciare hoĩs voluntatẽ: nõ diuitie:
nõ honores: nõ gloria: nõ fama: nõ
potẽtia. Seneca ad Luciliũ. Cõge
rat in te q̃cq̃d multi locupletes
poſſederũt vltra priuatũ pecunie
modũ: fortunate. pucbat: auro te-
gat: purpura veſtiat: ⁊ ad hũc mo
dũ deliciarũ ⁊ opum te perducat:
vt terrã marmorib⁹ abſcondas: ⁊
nõ tm̃ tibi liceat hẽre diuitias ſed
calcare. Accedit ſtatue ⁊ picture:
⁊ q̃cq̃d ars vlla luxurie elabora-
uerit maiora ab his cupe diſces.
hec ille. Et Tullius in libro para-
doxoꝝ. Nunq̃3 ego hercle neq3
pecunias iſtoꝝ: neq3 tecta magnifi
ca: neq3 opes: neq3 imperia: neq3
eas quibus maxime abſtricti ſunt
voluptates: in bonis reb⁹ aut ex-
petẽdis eẽ duxi. Quippe cũ vide
rẽ hoĩes his reb⁹ circũfluẽtes: ea
tñ deſiderare maxĩe quib⁹ abũda
rẽt. Neq3. n. expletur vnq̃3 nec ſa
ciat cupiditatis ſitis. Refert Se-

neca in libro de beneficijs: ꝙ Alexander magnꝰ Anaximandro comiti ſuo inumerabiles mundos aſſerenti ex auctoritate Democriti. Heu inquit me miſerū ꝙ ne vno quidē adhuc ſum potitus. De ipo Iuuenalis i. x. ſatyra ſic dixit. Unꝰ pelleo iuueni nō ſufficit orbis. Eſtuat infelix anguſto limite mūdi. Ut gyare clauſus ſcopulis puaqʒ ſeriphos. Et Quintus Curtius refert quēdā Alexandro dixiſſe. Si dij habitū corporis tui: auiditati animi tui parē eē voluiſſent: orbis te nō caperet. Si daret̄ igit̄ homini totius mūdi dominiū ⁊ celoꝝ ipe riū minime ſaciaret̄. ¶ Tertio nō ſatiat̄ hō in hoc mūdo ex pte ſenſus. Particulare eniʒ ſenſibile eſt obiectū ſenſus: vt ait Ari. in. ij. de aia ⁊ in. iij. Aia ē quodāmō oia p ſenſum ſenſibilia. Uiſus eni nō ſaciat̄ in vidēdo colorē: albū: nigrū: viridē: croceū: celeſtinum ⁊ cetera colorata. Auris nō ſaciatur in audiendo cantꝰ. melodias. voces humanas. ⁊ reliquā totius artis muſice armoniā. Eccl'es. i. Non oculus viſu: nec auris auditu implet̄. Guſtus non ſatiamr in deguſtatione ciborum: ſapoꝝ ⁊ epularū totius coquoꝝ artis. Odoratus non ſaciatur in varietate odoris ⁊ fragrantie. Non in odore violarum: roſarum: liliorum: gariofolorum: aliorumqʒ florum: herbarum: fructuum: aromatum. Tactus deniqʒ non ſaciatur in delectatiōibꝰ venereis: laſciuis: carnalibus: ſodomitis: mollicijs ⁊ beſtialitatibus. Unde Tullius, libro. v. tuſculanarum ait. Xerſes quidem refertus omnibus premijs doniſqʒ fortune non equitatu: non pedeſtribus copijs: non nauium multitudine: nō infinito pondere auri contentus: premium propoſuit, qui nouaʒ voluptatem inueniſſet: qua non fuit ipſe contentus. Nunqʒ enim finē inueniet libido. hec ille. Sed q verius hanc ſententiam nobis inſinuare poteſt qʒ rerum ille: tantis affluens delitijs. tam ſublimis. taʒ potens ⁊ glorioſus: vt mortalium nullus vnquā fuerit: terrenoꝝ bonoruʒ beatior aut felicior. Ubi eſt Salomon rex: Dauid filius: qui omnibus mundi bonis affluens: nunqʒ contentus fuit. Habetur in prime. iij. Re. c. iiij. ꝙ Salomonis dominiū erant omnia regna a flumine terre philiſtim vſqʒ ad terminum egypti: que ei offerebant munera ⁊ ſeruiebant ei cunctis diebus vite ſue. Fuit dominꝰ ſuper omnes duodecim tribꝰ iſrael: vt habet̄ libro. iij. Re. Eratqʒ pacificus ⁊ eius ſubditi abſqʒ timore viuebant. Et. iij. Re. iiij. de expenſis quottidianis: que erāt tri

ginta chori ſimile. ⁊. lx. chori ſarie. x. boues pingues. ⁊. xx. paſcuales. ⁊ centum arietes. excepta venatione ceruorum. caprarum atqꝫ bubalorum ⁊ auium altilium. Et eſt opinio: ꝙ chorus eſt menſura mille librarum. Ex quo veriſimiliter comprehenditur: ꝙ familia eius erat. xxx. milia perſonarum. Habebatqꝫ. xl. milia preſepia equorum curriliam. ⁊. xij. milia equeſtrium Et. iij. Re. iiij. habetur: ꝙ deus dedit Salomoni diuitias ⁊ gloriam: vt nemo fuerit ei ſimilis in regib⁹ cũctis retro diebus. omneſqꝫ qui remanſerant de amorreis. etheis gebuſeis. ferezeis. fecit ſibi tributarios. Regina quoqꝫ ſabba dedit ſibi. cxx. talenta auri ⁊ aromata multa nimis. gemmaſqꝫ precioſas. Et. iij. Re. x. dicitur: ꝙ erat pondus auri quod offerebatur Salomoni p ſingulos annos ſexaginta milia ⁊ ſexaginta ſex talentorum auri. excepto eo quod offerebant viri qui erant ſuper vectigalia: ⁊ ſuper negociatores: ⁊ omnes reges arabie duceſqꝫ terre: ita vt a noſtris eſtimetur introitus ordinarius Salomonis. quatro milioni ⁊ cinquecento cinquãtacinque milia e quatrocento quaranta ducati: ſine alijs introitibus cõmunibus. Eſt autem ſciendum ꝙ talentum eſt triplex ſm Catholicon. Primum eſt quinquaginta librarum. ſm aliquos ſeptuaginta duarum librarum. ſm alios. cxx. librarum Sumendo autem medium. ſ. ꝙ eſſet. lxxij. librarum. introitus eius aſcendebat ad quadraginta ſeptem milia ⁊ nongenta quinquaginta duo. libras auri. Libra autem auri valet circa nouaginta ducatos. De hoc vide dominum Antoninum in ſecunda parte ſumme. Argentum quoqꝫ illis diebus erat in tanta copia: vt nullius precij reputaretur. Fecit templum dei famoſum in toto orbe: ad cuius opus pro exciſione lapidum de montibus ſeptuaginta milia virorum erant occupati: ⁊ in ſeptem annis compleuit tam grande opus. ij. parali. ij. Sapientia quoqꝫ eius erat miranda: ad quam audiendam ⁊ videndaꝫ venit regina ſabba a finibus terre: ⁊ plurimi de cunctis populis accedebant. Excedebat enim eius ſapientia omnium orientalium egyptiorum ſapientiam: ⁊ cunctis hominibus ſapientior erat. Et. iij. Re. iiij. ſcribitur ꝙ locutus ẽ tria milia parabolas: ⁊ carmina eius fuerunt quinqꝫ milia. Et diſputauit ſuper lignis. i. arboribus a cedro que eſt in libano vſqꝫ ad yſopum: que egreditur de pariete Et diſſeruit de iumentis ⁊ volucri-

bus ⁊ reptilibus ⁊ piſcibus. Fuit enim ſibi ſapientia diuinitus infuſa: ouum doꝛmiret a pꝛincipio regni prout poſtulauerat a deo. Quid de eius voluptatibus: Tot ⁊ tante fuerunt: vt dictu turpe videatur: tamen quia ſcriptura commemoꝛat ⁊ ipſe referam. Nā. iij. Re. ij. dicitur ꝙ fuerunt ei vxores quaſi regine ſeptingente. ⁊ cōcubine trecente. His itaqꝫ copulatus eſt Salomō ardētiſſimo amore. Et auerterunt mulieres coꝛ eius. Cūqꝫ iam ſenex eſſet deprauatum eſt coꝛ eius per mulieres. Petimus igitur a te O ditiſſime Salomon. O potētiſſime rex. O glorioſiſſime. O voluptuoſiſſime inter omnes moꝛtales: fuiſti ne contentus: Reſponde. Non vnqꝫ. Te ſaciauit mundus: Non vnqꝫ: leciaſti ne vnquam coꝛ tuū: Non vnquā. Uide quid ego de me ſcripſi. Eccleſiaſte. ij. Magnificaui opera mea: edificaui mihi domos: ⁊ plantaui vineas: feci hoꝛtos ⁊ pomeria: ⁊ cōſeui ea cuncti generis arboꝛib⁹. Et extruxi mihi piſcinas aquarū vt irrigarē ſiluā lignoꝝ germinantiū. Poſſedi ſeruos ⁊ ancillas: multamqꝫ familiam habui: armenta quoqꝫ ⁊ magnos ouium greges: vltra oēs ꝙ fuerunt ante me in hieruſalē. Coaceruaui mihi argentū ⁊ aurū: ⁊ ſubſtantias regū ⁊ prouinciarum. Feci mihi cantatores ⁊ cantatrices: ⁊ delicias filioꝝ hominum: cyphos ⁊ vrceolos in miniſterio ad vina fundenda. Et ſupergreſſus ſum opibus omnes qui ante me fuerunt in hieruſalem. Sapientia quoqꝫ perſeuerauit mecum: ⁊ oīa que deſiderauerunt oculi mei nō negaui eis: nec pꝛohibui coꝛ meū quin omni voluptate frueretur: ⁊ oblectaret ſe in his que preparaueram. Et hanc ratus ſum partē meā: ſi vterer laboꝛe meo. Cūqꝫ me conuertiſſem ad vniuerſa opera: que fecerant manus mee: ⁊ ad laboꝛes in quibus fruſtra ſudaueram: vidi in oībus vanitatem ⁊ afflictionem animi: ⁊ nihil permanere ſub ſole. h ille. Sed dices. Cur homo i hac vita nūqꝫ ſaciari cōtentari nec quietari poteſt: Reſpōdeo Cū hō ſit creat⁹ ad imaginē dei ⁊ ſilitudinē. Gen. i. Et ſ. doc. i pꝛima pte. q. xciij. ar. iiij. in pꝛimo ſen. d. viij. q. v. dic ꝙ aīa hūana ē tāte dignitatꝭ: vt deo p ſilitudinē ſit ꝓpinqua. Jō nulla re creata ſaciari aut qetari pōt. Ait. n. Augu. i. ꝯfe. Feciſti nos dñe ad te ⁊ igetū ē coꝛ nrm: donec reqeſcat i te. Et ps. Qui replet i bonis deſideriū tuū. Ad qd clari⁹ itelligēdū dat rō nāl' ⁊ exēplū. Nā Ari. i. viij phy. dic ꝙ res oꝛdiata ad finē nūqꝫ qeſcit

donec attingat ad illum. Et cũ oĩpotẽs deus ſit finis noſter. Apo. primo. Ego ſum alpha ⁊ o princi piũ ⁊ finis. Ideo nunq̃ʒ hõ quieſcit: niſi in viſione diuine eſſentie. Exẽplum naturale: eſt tale. Si.n. detur vna cupa triangularis: ⁊ vnũ pomum rotũdum: ponaturq̃ʒ pomum in cupa nõ replebit: quia ẽ diſſimil' ⁊ diſproportionata. Naʒ figura ſperica non replet figuram triangularẽ: nec ecõuerſo: poſito pomo ſperico in figura triangulari: adhuc tres anguli vacui remanebunt. Res tamen eiuſdeʒ figure ⁊ proportionis: vna aliam põt replere. Similiter ẽ de anima humana que licet nõ habeat figuraʒ corporalem: hʒ tamen ſpũalem: q: ad ymagineʒ trinitatis eſt creata. Ideo eſt figure triangularis: cui⁹ tres anguli ſunt: memoria: intelligentia: voluntas. Mundus hʒ figuram ſpericam ſm Phm. i. de celo ⁊ mundo. Terra enim ignis: aer: ⁊ aqua: planete: ⁊ ſtelle: habent figuram ſpericã ⁊ rotundã. Et ſic omnia illa ſunt quaſi vnum pomum rotũduʒ. Itaq̃ʒ ſi ponat totus mundus in corde hominis: ſeu ĩ anima humana: ita vt hõ ſit dñs totius mundi: ſicut fuit Alexander: adhuc cor hominis nõ eſt repletum. Reſtãt tres anguli vacui .ſ. memoria: intellectus: ⁊ volũtas. Deus autẽ eſt eiuſdẽ figure cum anima: cũ ſit vnus in ſubſtantia: ⁊ trinus in perſonis. Sic aĩa vna ĩ ſubſtantia: ⁊ trina in potentijs. Ideo ſolus deus poteſt ſatiare ⁊ quietare homineʒ. Pater replet memoriã. Filius intelligentiã. Spũſſanctus voluntatem. Unde Dauid in ps. Saciabor cum apparuerit gloria tua. Ergo relinqñ dus ⁊ calcandus eſt mundus: qui ſtabilis: pulcher: bon⁹: delectatiõe ⁊ ſacietate plenus videt: ſʒ fedus: ⁊ imundus: inſtabilis malignus: ⁊ inſaciabilis ẽ. Audi digniſſimuʒ ⁊ memoriter tenendum exemplũ. Quidam iuuenis: cui mũdus plurimũ placebat. ſemel dum eſſet in eccleſia vidit mulierẽ quandaʒ: in facie: in oculis: in fronte: ⁊ in parte anteriori: totius corpis pulcherrimã: ⁊ mirũ imodum decorataʒ. Ad quam reſpiciens: tantam eius pulchritudinem miratus eſt: ita vt oculos in eam continue fixos teneret: que ⁊ ſibi magnopere placebat. Cum vero populus receſſiſſet. h domina iuuenem ad ſe vocauit ⁊ dixit. Placet ne tibi aſpect⁹: decor: ⁊ pulchritudo mea? Cui iuuenis ait. Placet equidem. Tũc illa cum ſpatulis ſe verſus iuuenẽ reuoluit: dicens. Modo reſpice ⁊ diligenter conſidera. Reſpexit ⁊ vidit totam apertam ipſam: ptẽ

posteriorē dorsi in qua vidit ſedita tem nimiā turpitudinē: ſcaturientes vermes: ſtercora ⁊ fetorē exalantē. Et ſic euanuit. Tūc intellexit prudēs iuuenis hāc eē mūdi vitā fallacē ⁊ pditricē: iſtabilē: malignā ⁊ inſatiabilē. Quāobrē mundum relinquēs: religioſus effectus ſānctiſſime vixit. Igit ⁊ vos amatores mūdi expergiſcimini ⁊ laſſate lo inſtabile mundo: laſſate lo maligno mūdo: laſſate lo iſaciabile mōdo. Et ſic habebitis hic gratiam ⁊ alibi gloriam. Amen.

¶ Feria ſcōa dñice paſſiōis. De morte. Sermo. xli.

Modicū tempus vobiſcū ſum. Jo. vij. Si mens humana obcecata peccatis: ferocitatem mortis frequenter cogitaret: vniuerſas mundi vanitates: delitias omnes: cūctaſqꝫ vitia prōpte calcaret. Ait enim Aurelius Auguſtinus. Nihil eſt qd̄ ſic reuocet a peccato q̄ frequens cogitatio mortis. Idem ⁊ moralis Gregorius. cōfirmat dicens. Nihil adeo valet ad domāda carnalia deſideria: ſicut cogitare qualis ſit futura ipſa moritura caro. Et lꝫ miſer homo delitijs ⁊ voluptatibus inuolutꝰ: non nunqꝫ longo tpe viuere videatur: cito tamen pterit eius vita que delectabilis apparebat. Unde ⁊ cunctis beniuolis ⁊ amicis: in ſupremo ſpiritu cōſtitutis: merito dicere poteſt. Modicū tempus vobiſcum ſum. que fuerunt verba in euangelio recitata. In quo tria ſingularia documenta habemus. ¶ Primum documentum ꝙ multi querūt chriſtū ⁊ non inueniunt: qr non querūt vbi eſt: ſed vbi non eſt: videlicet in honoribus ⁊ pōpis ac mundi huius vanitatibus. Hoc patet pma euangelij parte ibi. Queritis me ⁊ non inuenietis. ¶ Scōm documentū ꝙ quicunqꝫ ſitit ⁊ cupit bona vel tēporalia vel ſpūalia accedat ad xp̄m: qui dat oībus afflūēter ⁊ abundanter. Hoc pꝫ ibi. Si quis ſitit ⁊c. ¶ Tertiū documētuꝫ ꝙ qui credit in xp̄m: corde, ⁊ operibus gratia ſpūſſancti abundat i eo. Hoc ibi notat. Qui credit in me ⁊c. ⁊ per ꝯſequēs laudabiliter viuit: nec timere poſtmodum pōt mortem. De qua tria videbimꝰ.

¶ Primo mortis neceſſitatē.

¶ Scōo mortis poteſtatem.

¶ Tertio mortis doloroſitatem.

¶ Primo cōſiderare debemus mortis neceſſitatem. S. nāqꝫ doc. in prima ſcōe. q. i. ar. ij. Et in pma par. q. v. ar. ij. ⁊ q. lxxxv. arti. iij. Et Ariſt. ij. Phoꝝ dicunt ꝙ cauſe habēt ordinē inter ſe. Que quidē ſunt quattuor principaliores.

vʒ cā finalis: cā agēs: cā formalis: ⁊ cā materialis. Si igit̄ ꝯſideramus hoiem ſm cām efficientem: que ē de⁹ glorioſus: certe hō ē immortalis ⁊ icorruptibilis. vnde.ſ. doc.i.par.q.xcvij.ar.i.dic̄. Ex pte cauſe efficiētis que ē de⁹: in ſtatu inocētie: erat hō incorruptibilis: q: deus dederat hoi donū iuſticie originalis: p q̄ꝺ hō poterat pſeruari a corruptione ⁊ morte. Propterea Sap.i.dr̄. De⁹ morte nō fec̄. Si vero conſideram⁹ hoiem ſm cām formalē: ſilr dicēdū ē: q̄ hō eſt imortalis: q: forma eſſentialis hois: eſt aia rōnalis: que ſm ſuaʒ naturā ē imortalis: ⁊ icorruptibil: ⁊ quātū de ſe eſt: appetit materiaʒ incorruptibilē. Si.n. forma corporis celeſtis: ꝓpter ſuā nobilitatē ⁊ pfectionē ita faciat appetitū materie: vt nō appetat aliā formā: ꝓpt̄ q̄ꝺ dicim⁹ materiā corpoꝝ celeſtiū eſſe incorruptibilē: vt ait Ariſto. primo. de celo ⁊ mu. Multo magis aia rōnalis que ē nobilior forma q̄ʒ forma corpoꝝ celeſtiuʒ: deberet hoc facere. Non ergo ex defectu ipſi⁹ aie eſt: q̄ corp⁹ ſit corruptibile: ſʒ potius quātū in ſe eſt eſſet icorruptibile. Terꝫ ſi.iij.ꝯſiderem⁹ hoiem ſm cām materialem: mors ē hoi naturalis: q: ē cōpoſit⁹ ex ꝯtrarijs. Qꝺ ſic ꝓbat̄. Omne cōpoſitū ex ꝯ̄rijs neceſſario ē corruptibile: vt oñdit Pho.ij.⁊.viij.Phy. ⁊ in lib. de morte ⁊ vita. Cōtrariū per ſe eſt cā corruptionis. Et ibideʒ dicit. Oē q̄ꝺ corrūpit̄ ſiue p accedēs: ſiue p ſe: corrūpit̄ a ſuo ꝯ̄rio. Et iteꝝ ibidē: Ubi nō eſt ꝯ̄riū: ibi nō ē corruptio. Et in pmo de celo ⁊ mu. Nihil ē corruptibile: niſi cuius principia alterabilia ſunt. Hoc eadē ſententia habet̄ in libro. de generatione ⁊ corruptiōe. ⁊ i.x. Metha. ⁊ i mltis alijs locis. Sʒ hō ē ꝯpoſit⁹. ex ꝯ̄rijs.ſ.ex.iiij. elemētis ⁊ ſm q̄litates coꝝ vt dicit Phs.ij.ꝺ generā. ⁊ cor. ⁊.iiij. Metha.q̄ ſunt calidītas: frigiditas: hūiditas: ⁊ ſiccitas: q̄ ſunt q̄litates actiue ⁊ paſſiue: vt Phs ꝺclarat.ij. ꝺ gene. ⁊ cor. Tales.n. q̄litates admodum q̄tuor inimicoꝝ ſunt i ꝯtinua pugna ⁊ diſcordia. Ex q̄rū diſcordia diſſoluit̄ tandeʒ corpis armonia. Accipe ſilitudinē de incarceratis: qui nocte ⁊ die nitunt̄ frāgere carcerē ⁊ fugere: atq; ad ꝓpria loca redire. Sic iſti q̄tuor incarcerati corpus frāgunt ⁊ deſtruūt: vt ad loca ꝓpria reuertantur: vt.ſ. leuia ſurſum: ⁊ grauia tendant deorſuʒ. Hoc declarat Ariſt.i.viij. Phyſicorum di. Omnia corrupta vadūt ad ea ex quibus cōpoſita ſunt ergo homo eſt neceſſario corruptibilis.ſ. neceſſitate que ſumit̄ ex

parte cauſe materialis: que eſt ne
ceſſitas abſoluta: vt ait Phs in
.ij. Phyſicoꝝ. Ideo Ariſto. in
libro de cauſa longitudinis ⁊ bre-
uitatis vite. dicit. Impoſſibile eſt
habenti materiam nō exiſtere cor
ruptibile. Et ita patet hominem
conſideratum ſm cauſam mate-
rialem neceſſario eſſe mortalem:
⁊ ſi viueret mile milia annoꝝ: tan
dem moritur. Vixit enim Adam
primus parens noſter nongentis
triginta annis ⁊ mortuus eſt. Vi
xit Seth. nongentis duodecī an
nis ⁊ mortuus ē. Vixit Enos nō-
gētis quinqꝫ ānis ⁊ mortuus eſt.
Vixit Malaleel octingentis no-
naginta quinqꝫ ānis ⁊ mortuꝰ ē.
Vixit Jaretus nōgentis ſexagin-
ta duobus ⁊ mortuus eſt. Vixit
Matuſalem nōgentis ſexaginta
nouem annis ⁊ mortuꝰ eſt. Vixit
Lamech ſeptingentis ſeptuagin-
ta annis ⁊ mortuus ē. Vixit Noe
nōgentis quinquaginta ⁊ mortuꝰ
eſt. Fuit inſuper quidā Johānes
de temporibus: armigerꝰ Caroli
magni qui vixit trecentīs annis ⁊
ſexaginta vno: ⁊ tamen anno dn̄i
iij5o. mortuus eſt: vt refert domi-
nus Martinus in cronica. Pro
pterea Hiero. ad Heliodorū de
morte Nepotiani. ait. Debemus
igitꝰ ⁊ nos animo premeditari: qd
aliquādo futuri ſumus: ⁊ qꝫ velī-
mus nolimus longius abeſſe nō
poteſt. Nam ſi nōgentos vite ex-
cederemus ānos vt ante diluuiū
viuebat humanū genus: ⁊ Ma
tuſalem nobis tēpora donarent:
tn̄ nihil eſſet preterita vite lōgitu
do que eſſe deſiiſſet. Et. n. iter euꝫ
qui decem vixit ānos ⁊ illum qui
mille: poſtqꝫ idem finis vite adue
nerit: ⁊ inexcuſabilis mortis neceſ
ſitas: trāſactum oē tantūdē ē: niſi
qꝫ magis ſenex: onuſtus peccato
rū faſces ꝑficiſcitꝰ. Optia queqꝫ
dies miſeris mortalibꝰ: eui: pma
fugit ſubeunt morbi: triſtiſqꝫ ſene
ctus. Et labor ⁊ dire rapit in de-
mentia mortis: hec ille. Si aūt ꝯſi
deremus hoīem ſm cām finalē:
mors eſt hoī neceſſaria. Finis. n.
ꝓpter quē creatus eſt homo: ē vt
videat diuinā eſſentiam ⁊ ea frua
tur. vnde Lactantius in libro. vij.
.c. vi. ait. Idcirco mundus factus
eſt vt naſcamur. Ideo naſcimur
vt agnoſcamus factorem mundi
ac noſtri deum. Ideo agnoſci-
mus vt colamus. Ideo colimus:
vt īmortalitatem pro mercede la
borum capiamus. Quoniā maxi
mis laboribus cultus dei conſtat.
Ideo premio immortalitatis affi
cimur: vt ſimiles angelis effecti:
ſummo patri ac deo: in perpetuū
ſeruiamus: ⁊ ſimus eternum deo
regnum. Hec ſumma rerum eſt:

hoc archanũ dei. hoc myſterium
mũdi. hec ille. Talis aũt dei viſio
⁊ fruitio eſt paradiſus: eſt beatitu
do finalis: eſt gloria ſempiterna.
Ro.vi. Nũc vero liberati a pec
cato ſui aũt facti deo habetis fru
ctum veſtrũ in ſanctificationem. fi
nem vero eternã. Hanc aũt viſio
nem beatificã: nullus põt conſeq:
niſi prius moriatur morte corpo-
rali. iuxta illud: qđ dicit dominus
moyſi. Exo.xxxiij. Non enim vi-
debit me homo ⁊ viuet. Ergo pp
hanc cãm mors eſt neceſſaria. Ex
hoc dicebat apud Phil'.i. Coar-
tor aũt ex duobus: deſideriũ habẽs
diſſolui ⁊ eſſe cum xpo. Et ideo. ſ.
Hoc.in.iiij. ſen.d.xlix.q.i.ar.i. di-
cit. Qđ mors appetibilis propter
beatitudinẽ. Concurrentibus his
cauſis: veriſſime dicere poſſum⁹
illud: qđ ſapiẽtiſſima mulier affir
mabat: ſcđi Re.xiiij. Oẽs mori-
mur ⁊ quaſi aque dilabimur i ter
ram: que non reuertunt. Cũ qua
cócor. Seneca ad Luciliũ. d. Cor
pora noſtra rapiunt fluminũ mo
re: nihil ex his que videmus ma-
net. ps. Meſſe cecinit. Quis eſt
homo qui viuet ⁊ nõ videbit mor
tem? Aplš paulus heb.e.ix. Sta-
tutũ eſt hoibus ſemel mori. Et Ja
cobi.iiij. Uita mea vapor eſt ad
modicũ parens. Et Hiero.in epi
ſtola ad amicũ egrotũ. Neceſſe é
enim vt qui venerit tranſeat: vbi
gerit vitã peregrinã: maxime cũ
Salõn ꝓteſtatus ſit. Un⁹ inquit i
troitus ad vitam: ⁊ ſimul exitus.
Quid ergo leticie nobis põt oc-
currere: vbi primo diſcitur flere:
⁊ inter ipſa cunabula: ⁊ in ipſo vi
te veſtibulo: nihil aliud nobis de
mundo: qȝ fletus occurrit. Limi-
na mundi calcauimus cũ fletu trã
ſituri. Equidẽ o anguſtũ anxiũqȝ
tempus vite mortalis: vbi cũ ini-
tio noiat finis. Initiũ noſtrum cũ
fine ſumpſimus. Jam captus eſt
morte qui natus eſt. hec ille. His
igitur patet neceſſitas mortis. Ad
eius igitur poteſtatẽ ꝯſiderandaȝ
accedamus.

SEcundo principa-
liter: mortis ꝯſide
rare debemus po
teſtatẽ. Hic occur
rit oportune q̃ren
dũ: vtrum ſit poſſibile alicui mor
tis iperiũ euitare? Rñde. Siq
foret talis: aut hoc eſſet ꝓpter po
tentiã. aut ꝓpter ſapientiã. aut pro
pter diuitias. aut ꝓpter ſanctitatẽ.
Sed nullo iſtoꝝ modoꝝ q ſapien
tiam mortis oĩum põt euadere.
Ergo mors nullomõ euitari põt.
Primo non poteſt euitari per po
tentiam. Nam potẽtiſſimi fuerũt
gigantes ⁊ mundi principes. ⁊ ta
men de ipſis mors imperioſe tri-

umphauit. Pōtentiſſimꝰ fuit. C.
Ceſar: qui de Carthagine: gallia:
anglia: ⁊ hyſpania triumphauit.
Quiq3 tot regnoꝝ ac ꝓuinciaꝝ
imperiū geſſit. Et tamen. xxiij. vul
neribus a Bruto Craſſo princi
palioꝛibus amicis cōfoſſus. a moꝛ
te ſuperatus eſt. Potentiſſimus
fuit. Octauianus. qui tantum rē
publicam romanā adauxit. vt au
guſtus diceret. ſub quo ⁊ chꝛiſtus
natus eſt. floꝛente vniuerſali pace
⁊ tamē a moꝛte ꝓſtratus eſt. Po
tentiſſimus fuit Pharao rex egy
pti. qui ⁊ dei populum eſt affige
re. ⁊ tamē ſuperante moꝛte in ma
ri rubꝛo ſubmerſus eſt. Potentiſ
ſimus fuit Nabuchodenaſoꝛ rex.
qui totū oꝛientem ſubiugauit. ⁊ in
de a moꝛte miſerabiliter deuictus
eſt. Potentiſſimus fuit Alexan
der magnus qui quaſi totu3 oꝛbē
ſubdidit. ⁊ tamen i. xij. anno regni
eius. moꝛs ei fine3 impoſuit. Po
tentiſſimus fuit Nero: qui aureis
retibus piſcabat. ⁊ tamē in. xxxij.
anno ſm Eutropium: a moꝛte pꝛe
cipitatus ē. Potētiſſimus fuit pꝛn
ceps Holofernes: qui populū dei
deglutire venerat: ⁊ tn̄ a moꝛte p
manū Judith vidue deuictus eſt.
Potētiſſimus fuit Diocliti anus:
qui fidem xp̄i ſeuiſſime perſecutꝰ
eſt: ⁊ tn̄ veneno ex vita ſublatus ē.
Potentiſſimus fuit Attila rex vn
noꝛum: qui deſtructa quaſi tota ita
lia: accepta in vxoꝛe Philippi im
peratoꝛis ſoꝛoꝛe: tamē nocte pꝛima
nuptiarū: ſanguine per nares fluē
te a moꝛte intereptus eſt. Poten
tiſſimus fuit Antiocus iudeoꝛum
perſecutoꝛ: ⁊ tn̄ ſcaturientibus ex
coꝛpoꝛe vermibus: a moꝛte ſupe
ratus ē. Sed quid potentiſſimos
pꝛioꝛis ſeculi cōmemoꝛo: Dome
ſtica ⁊ noſtre etatis exempla peta
mus. Potentiſſimus fuit Alphō
ſus rex ſicilie: qui tot regnis impe
rauit: ⁊ a moꝛte tandem deuictus
fuit. Potentiſſimus fuit Franci
ſcus foꝛtia: qui poſt inumera pꝛe
lia: tāde3 mediolanenſis dux effe
ctus: tn̄ a moꝛte victus occubuit.
Potentiſſimus fuit eius filiꝰ Ga
leatius dux mediolani quintus: q
infinito pene auri pondere cōgre
gato ⁊ ſemper armatoꝛum cuneis
circūſceptus: dum in templo pꝛo
thomartyris Stephani ſecuriſſi
mus videretur: in ipſius ſancti fe
ſtiuo triūphoꝛ a moꝛte miſerabili
ter extinctus eſt. Potentiſſimus
fuit dux Burgundie: cuius fama
totum terroꝛe concutiebat oꝛbem:
⁊ tamen miſerrime ⁊ ignominio
ſe a moꝛte ſubactus eſt. Quid plu
ra: Moꝛs potentioꝛ eſt cunctis:
cuius dominio etiam potentiſſimi
ſubiugantur. Audi Hieronymus
de moꝛte Nepotiani. Xerſes ille

rex potentiſſimus: qui ſubuertit
montes.maria conſtrauit:cum de
ſublimi loco:infinitã hominũ mul
titudinem ꝛ innumerabilem vidiſ
ſet exercitum:fleuiſſe dicitur:eo ꝙ
poſt centum annos nullus eorum
quos tunc cernebat ſuperfuturus
eſſet. Et infra. O ſi poſſemꝰ in ta-
lem aſcendere ſpeculam: de qua
vniuerſam terram ſub noſtris pe
dibus cerneremus:iam tibi oſten-
derem totius mũdi ruinas: gẽtes
gentibus: ꝛ regnis regna colliſa.
Alios torqueri:alios necari.alios
abſorberi fluctibus:ꝛ non tm̃ xer
ſis exercitũ:ſed totius mũdi hoies
qui nũc viuunt in breui ſpatio de-
futuros.Sentis ne obſecro te: qñ
inſanis:quando puer:quando ſe-
nex factus ſis? Quotidie mori-
mur:quotidie cõmutamur:ꝛ ta-
men eternos nos eſſe credimus.
hec ille.¶ Secundo mors euitari
non poteſt propter ſapientiã. fue
runt plurimi ſapientiſſimi a prin-
cipio mundi in omni ſcientiarum
genere:qui tamen a ſua ſapientia
ex manibus mortis ſeipſos eripe-
re non potuerunt. Sapientiſſimꝰ
fuit Salomon:ꝛ tamen ſua ſapien
tia mortis nexus euadere neſciuit.
Sapiẽtiſſimus fuit Architophel.
Sapientiſſimus fuit Cato.Sapiẽ
tiſſimus fuit Democritus. Sa-
pientiſſimus fuit Socrates. Sa-
pientiſſimus fuit Plato. Sapien
tiſſimus fuit Ariſtoteles. Sapien
tiſſimus fuit Auerroys corduben
ſis commentator magnus. Sapi-
entiſſimus fuit Auicenna.Galie
nus.Hypocras.Meſue.Alber-
tus magnus.Petrus de abano:
conciliator:ceteriq; philoſophi ꝛ
medici: qui ſuis ſcientijs ꝛ arte
medicinarum: mortis remedium
adinuenire non potuerunt. Sapi
entiſſimus fuit Marchus cicero.
Virgilius.Lucanus. Titus liui-
us.Plinius quoq; maior. Pli-
nius minor.Catulluſq;: qui tres:
ex antiquiſſima ciuitate verone cla
ram originem trahentes:ꝛ tamen
mortui ſunt.Mortui quoq; ſunt
grammatici:rhethorici:ſubtiliſſi-
mi:Logici.Aſtrologi.Geometre
Ariſmetrici.Muſici.Legiſte.Ca
noniſte:ꝛ maximi ac profundiſſi-
mi theologi. De quibus omni-
bus Iſai.xxxiij.Vbi eſt litteratus.
vbi verba legis ponderans. vbi
doctor paruulorũ.hec ille.¶ Ter
tio mors euitari non poteſt pro-
pter diuitias. Fuerunt multi qui
ampliſſimis diuitijs referti: neq;
argento:neq; auro:neq; gemmis
neq; iocalibus: neq; lapidibus
preciosis: neq; cumulatiſſimis
theſauris: mortis vulnus decli-

nare potuerunt: immo omnes diuitias eorum alienis diuiſerũt. Job vigeſimo ſeptimo. Diues cũ dormierit nihil ſecũ afferet: aperiet oculos ſuos ⁊ nihil inueniet. Et idẽ decimo ſeptimo capitulo. Concluſit gemendo ſic inquiens. Solum mihi ſupereſt ſepulchrũ. ¶ Quarto mors non poteſt uitari propter ſanctitatem. Adeo mors rapaciſſima eſt: vt neq̃ virtutem: neq̃ ſanctitatem vereat. Patriarche quãuis maxima deuotione pollerent: eos tamen rabida mors expugnauit. Preualuit aduerſus diuinos prophetas. Mortui ſunt ſanctiſſimi apoſtoli. Mortui ſunt inclyti martyres. Mortui ſunt confeſſores lucidiſſimi. Mortui ſunt eremplares heremite. Mortue ſunt illibate virgines. Quid alios cõmemoro? Mortuus eſt ⁊ ille ſanctus ſanctorum redemptor noſter verus deus ⁊ verus homo. Mortua eſt ⁊ mater eius glorioſa ⁊ intemerata: ac totius mũdi ⁊ celorũ domina. Unde Chriſoſtomus in perſecutione poſitus per Theophilũ Alexandrie epiſcopum. hec verba protulit ſociis dicens. Dixi vobis. Uia eſt vita preſens: cuius ⁊ triſtitia ⁊ leta pertranſeunt: Nundine ſunt que cernimus omnia. Uendimus ⁊ emimus: modo diuertimus. Non patriarchis meliores ſumus. Non prophetas ⁊ apoſtolos antecellimus: vt immortalis nobis hec vita permaneat. hecille. Quis ergo non defleat: non ploret: non lachrymetur cum iam certiſſime cognoſcat ſe non poſſe euadere mortem crudelem ⁊ amaram? Non certe per potentiam. Non per ſcientiam: non per diuitias: non per ſanctitatem. O mors crudelis. O mors rapax. O mors tyrannica. O mors amara. de qua ait Eccle. xli. O mors q̃ amara eſt memoria tua. Amara inquam: quia tu coniuncta diſiungis: ſociata ſeparas: conglutinata diſſoluis. Amara: quia filium rapis a patre: a matre ſi iam tollis. Amara: quia vxorem a viro: ⁊ virum diuidis ab vxore: fratreſ a fratre: amicum ab amico: vicinum a vicino rapere non deſiſtis. Amara: quia ab homine auferes viſum: tollis auditum: odoratum: guſtum: tactũ. Amara quia relinquis corpus turpe: deforme: horribile ad videndũ: vt oẽs terreantur ad cadaueris aſpectũ. Et ſi verũ aſpicite hic. Habeas caput mortui horribile ⁊ defor-

mē quātū poſſibile ē: ⁊ illud ppl'o oſtēde dicēs: verſus ppl'z. Quid in hac vita iſto ſpectaculo horribilibus. O caput vbi ſunt capilli tui flaui: tanta diligentia nutriti. Ubi lucētes oculi. Ubi decora facies. Ubi terſa frons. Ubi rubicūda labia. Ubi dentes. Ubi lingua loquax. Ubi palatum. Ubi guttur. Ubi cerebrū. Ubi intellectus agēs. Ubi ītellect⁹ paſſibil'. Ubi memoria. Ubi voluntas. Ubi altū ⁊ ſubtile ingeniū. Ubi ſenſus cōis. Ubi imaginatio. Ubi excogitatiua potētia. Ubi aīa tua florida: ⁊ candēs. Ubi candidum pectus. Ubi molliſſime manus. Ubi deniqꝫ corpus tuū egregie organizatum reſpondit. Hec mihi: quia mors amara: mors rapax: mors crudeliſſima his omnibus me priuauit. Et vt me videtis tam deforme ⁊ tam horribile me dereliquit. Quod ⁊ ſimiliter mors ipſa de vobis faciet cum nemini parcat. Ideo conēmini virtuoſe viuere: vt corpore terre relicto: ſaltem animam celo locare poſſitis.

Tertio principaliter mortis cōſiderare debemus doloroſitatē. Maxim⁹ nēpe dolor ⁊ maxima triſticia cauſat̄ ī mēte morientis: qꝫ maxime peccatoris: cū cōſpicit ſe priuari maximis ⁊ potiſſimis bonis: que ſupra oīa in vita dilexerat: quorum .ſ. primum eſt.

¶ Primum forma ſubſtātialis.
¶ Scdm gloria mundialis.
¶ Tertium abundantia temporalis.

¶ Primū igit̄ bonū cuius priuatione mouēs: acerbiſſimū dolorē patit̄ ē forma ſubſtantialis .ſ. aīa. Nā ipſa aīa quātū ad ſuā eſſentiā vt Phs ait in .iij. de aīa: eſt tota ī toto: ⁊ tota in qualibet pte corporis. Uñ non eſt aliqua ps ſic pua: ſic vilis in corpe humano: qn viuit ī qua nō ſit tota aīa eſſentialiter ⁊ p ſuā naturā. ⁊ nō ē ſolū in cerebro. vel capite. vt dixerūt quidā reprobati a Pho in .i. de aīa. ſꝫ tota ī digito pedis. tota ī digito manus. tota ī capite. Et breuiter tota eſt vbiqꝫ eſſentialiter. vtēns ſenſibus exteriorib⁹ ad ſuas operationes. Uñ Aug .i. vi. de tri. c. .xix. ait. Creatura quoqꝫ ſpūalis ſicut eſt aīa. eſt quidē ī corpis cōparatiōe ſimplicior. ſine cōpatiōe aūt corporis multiplex eſt. etiā ipſa nō ſimplex. Nā ideo ſimplicior ē corpore. quī nō mole diffunditur p ſpacium loci. ſed ī vno corpore. ⁊ ī toto tota eſt. ⁊ ī qualibet parte eius tota eſt. hec ille. Sed in pia morte ſequente totum hec natura

le bonum deſtruitur ⁊ anihilatur. vſq3 a deo. vt ipſa aīa nō ſit in corpore: nec eſſentialiter. nec virtualiter. nec in toto corpore. nec in aliqua parte ipſi⁹ corporis. q: ab eo totaliter auferť ⁊ ſeparatur. deſerens omnes ſenſus iteriores. ⁊ exteriores. q: nō amplius videt. non audit. nō odorat. nō guſtat. nō palpat ⁊ huiuſmōi. O qualis dolor qñ aīa ſeparatur a corpore. Magnus vtiq3 dolor: magna afflictio magnū tormētū3 eſt ī eius ſeparione. Eſt. n. ſnīa tam Phoꝝ q̄3 theologoꝝ. ꝙ in tota reꝝ natura non reperiť tā intēſus amor: qualis ē iter aīam ⁊ corpus naturaliter loquēdo. Adeo vt aīe ſanctoꝝ ſemper deſiderēt ſuoꝝ corpoꝝ vnionem: q: ad ipſa ſua corpora: queñdā naturalē appetitum hñt vt ait Aug. xij. ſup. Geñ. ⁊ ſ. doc. in prima ſecūde. q. iiij. ar. v. Reperiūť enim ſummi ⁊ intēſiſſimi amores in hac vita: vt pr̄is ad filiū: ⁊ vxoris ⁊ ad virū: ⁊ huiuſmodi. Ubi aūt inueniť vehemēs amor: in priuatione ipſi⁹ boni: inueniť ⁊ vehemēs dolor. Cū ergo inter animā ⁊ corpus ſit maximus amor: ſeqť ꝙ in eoꝝ ſeparatione interueniat maximus dolor. Nam ſm̄ Auguſtinum: dolor in amore fundatur. In tali enim ſeparatione vt pulchre ꝓſequitur: dñs Petrus damianus in quadam epiſtola dolet caput: dolet cerebrum: caligantur oculi: aures obſurdeſcunt: lingua ingroſſatur: intellectus obūbrať: memoria hebetat: facies palleſcit: ſupercilia deprimuntur: nares ſubtiliātur. Contremiſcit cor: debilitantur mēbra cuncta: ⁊ conquaſſantur viſcera. Moriēs clamat: ſuſpirat: gemit: eiulat dicens. Heu heu: oy: oy: ha ha ha. O quanta anxietas. O quanta triſticia. O q̄3 magna eſt anguſtia in tali ſeparatione. Si enim in inciſione vnius membri: tanta eſt paſſio ꝙ multotiens fit ſpaſmus: cogita quantus eſt dolor in tota anime diſiunctiōe. Quis exprimere. Quis enarrare: quis perſuadere poteſt doloris acerbitatem ⁊ ſpaſmum in diſſolutione anime a corpore. Certe nullus. Unde ſan. Doc. in. iiij. ſenten. diſtin. xliiij. q. .iij. dicit. ꝙ mors in quantum priuat primo bono. ſ. eſſe quidem eſt bonum naturale: eſt maxima penarum. Hoc confirmat Phyloſophus in. iij. Ethicoꝝ3. c. xv. vbi dicit. Terribiliſſimum aūt mors. Et in libro de ſpiritu ⁊ anima dicitur. Anima recedens a corpore trahit omnes potentias ſecū: ſenſum: ymaginationem: rationem: intellectum: intelligentiam: concupiſcibilitatem. Et his ſm̄ merita

afficitur ad dolorem ⁊ delectatio
nem. ¶ Secundum bonū in hac
vita eſt gloria mūdialis. Hoc bo
num maximū: in mundum ab ho-
minibus appetitur. Unde Oui-
dius in. iiij. libro de triſtibus ait.
Deniq; non paruas animo: dat
gloria laudes. Et facunda facit pe
ctora: laudis amor. Et Tuli9. Ho
nos alit artes: quiq; ad ſtudia ac-
cēduntur gloria. Et Gregori9. xix
libro moraliū. ⁊ in decretis. diſtin.
xlvij. c. Omnes huius ſeculi dile
ctores: in terrenis reb9 fortes ſunt:
in celeſtibus debiles. Nam pro
temporali gloria: vſq; ad mortem
deſudare appetunt: ſed pro ſpe
perpetua nec parum quidem in
labore ſubſiſtunt: hec ille. Sʒ quo
tandē pergit tanta gloria: tantus
honor: tanta fama: tanta celebri-
tas: ⁊ tam tumida excellētia. Cer
te ad nihilum: quia mors crude-
lis: eam ab omnibus aufert.
Quos enim vita glorioſos ſub-
ſtulerat: mors ignominioſos de-
fecit. Unde Iſa. xl. Omnis caro
fenum: ⁊ omnis gloria eius quaſi
flos agri. Exſiccatum eſt fenum ⁊
cecidit flos. Legitur enim de Ale
xandro magno: qui in vita tam
excellens ⁊ glorioſus extitit: q̄ la
pis quidam ſibi fuit miſſus: qui
poſitus in vna parte ſtatere. pon
derabat plus q̄ omnia quecūq;
poni poſſent in alia parte. Poſi
to vero puluere ſuper lapidem.
minus ponderabat. q̄ quodcunq;
aliud. quod poni poſſet ī alia par
te ſtatere. Quod videntes etiam
multi ſapientes. mirabantur plu-
rimum. Horum autem vnus ait.
O Alexander: iſte lapis vobis
demonſtrat quid eſtis. Nūc enim
plus ponderatis q̄ totus mun-
dus qui vos ſaciare non poteſt.
Sed poſito ſuper vos puluere in
morte minus eritis: ⁊ minor erit
gloria veſtra q̄ aliquid mundi.
¶ Tertium bonum in hac vita
eſt abundātia temporalia: vt ſunt
diuitie que magnopere deſiderā
tur: adeo vt dicat Bernardus in
ſermone de regno ſpirituali. Trā
ſis maria vt diuitias acquiras: ⁊
alium orbem tibi aperis nauigan
do: ſm ſapientem: tribus digitis
diſtans a morte patriam fugis: re
linquis parentes: filios neſcis: di-
uelleris ab vxore: ⁊ omnium ne-
ceſſitudinum obliuiſceris: hec il-
le. Et tamen in morte relinquitur.
O mercatores quid ex tot traſi-
gio ⁊ mercantijs portabitis? Ni-
hil. O diuites qui eſtis tam du-
ri: tam tenaces: tam auari erga

parentes: erga amicos ⁊ chriſti pauperes: quid vobiſcum feretis? Audite David pſalmo. Dormierunt ſomnum ſuum ⁊ nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis. Et Bernardus ait ubi ſupra. Divitie cum labore acquiruntur: cum timore poſſidentur: ⁊ cum dolore amittuntur. Theſaurizas ⁊ ignoras cui congregabis ea. Queris ut acquiras: acquiris ut perdas: perdis ut doleas: hec ille. Salandinus rex ſaracenorum morti appropinquans: ſudarium quo poſt mortem induendus erat: ſibi iuſſit preſentari: illudque per totam civitatem deferri fecit: ⁊ proclamari. Tantum tantum de omnibus rebus mundi: ⁊ de omnibus divitijs ac theſauris ſuis: rex magnus ſalandinus ſecum defferet.

¶ Quartum bonum eſt voluptas corporalis. Hec die noctuque a ſenſualibus queritur. Et tamen cum mors advenerit: hec penitus deficiet. Deficient delicata cibaria: diverſitates vini: varietates confectionum: cibi exquiſiti: varij ſapores: mollicies lecti: linteamina ſubtilia: camiſie tenues ⁊ mobide: deficient fuci: come: aque fortes: odor muſcati: apparatus menſarum argenteus: gemme: tot veſtium mutatoria. Deficiet carnis cura: carnis delectatio: carnis luxuria: amor mundi tandem deficiet. Et quid erit poſt hoc? O deus quam ceci ſumus mundi amatores. Ecce mors in ianuis. Ecce continuo inſidias ponit. Ecce ubique ⁊ ſemper ſagittis ſuis accutiſſimis minatur: ⁊ tamen miſerabilis homo non advertit quid ſequitur: poſt breve ſolacium: quid eveniet. Ait ſapientiſſimus Eccleſiaſticus. x. c. Cum enim morietur homo hereditabit ſerpentes vermes ⁊ beſtias. Ideo Bernardus in libro meditationum. Utinam ſaperent ⁊ intelligerent ac noviſſima providerent. Dic mihi ubi ſunt amatores mundi qui ante pauca tempora nobiſcum fuerunt? Nihil ex eis remanſit niſi cineres ⁊ vermes. Attende diligenter quid ſunt: ⁊ quid fuerunt. Homines fuerunt ſicut tu: comederunt: ⁊ biberunt: riſerunt: ⁊ duxerunt in bonis dies ſuos: in puncto autem ad inferna deſcenderunt. Hic caro eorum vermibus: ⁊ illic anima ignibus deputatur: donec rurſus infelici collegio colligati: ſempiternis involvantur incendijs: quos ſocij fuerunt in vitijs. Una namque pena implicat: quos unus amor

in crimine ligat. Quid profuit illis
inanis gloria: breuis leticia: mun
di potētia: carnis voluptas: falſe
diuitie: magna familia ⁊ magna
cōcupiſcentia? Ubi riſus? Ubi io
cus? vbi ſaltꝰ? vbi iactātia. vbi ar
rogantia. De tātilla leticia: quāta
triſticia. Poſt tantillam volupta-
tem: tā grauis miſeria. De exulta
tione illa ceciderunt in magnā mi
ſeriam: in grandē ruinā: ⁊ magna
tormenta. hec ille. Propterea qui
libet quantūcunqȝ ſciꝰ: quantū-
cunqȝ glorioſus: quātūcūqȝ abun
dans: quātūcūqȝ voluptatibꝰ re-
fertꝰ inuigilare debet atqȝ cordia
liter ſecū cogitare mortis potenti
am atqȝ ſeuitiam. Conſiderās. n.
hoc abſcintiū: ſuas oēs delectatio
nes ⁊ inordinatū amorē tempera
bit: maxime cū hō ſit incertus de
die mortis: de loco: de etate: de ſta
tu aut diſpoſitiōe. Quapropter ſal
uator noſter. Mat. xxv. Oēs ad-
monebat di. Uigilate itaqȝ q: ne-
ſcitis diē neqȝ horā. Et Eccle. xiiij.
c. ait. Memor eſto qm̄ mors non
tardabit: verba iſta ſunt pōderan
da: ⁊ ſepius mēte reuoluenda. Er
go ē in ianuis. Ergo a tergo habe
tur. Ergo ſemꝑ inſidiat. Nullus
de morte cōfidat: q: vana ⁊ caſſa ē
fiducia eiꝰ: ne vobis contingat ſi-
cut cuidā accidit. Legit. n. de quo
dā iuuene diſſoluto ⁊ mundanis

delectationibꝰ dedito: qui morti ſe
mel obuiauit. Hāc turpē ⁊ defor-
mē: cōſiderās: vidēſqȝ eiꝰ animoſi
tatē: arcū ⁊ crudeles ſagittas: mira
biliter expauit. Sed aſſumpto ſpi
ritu: inſtāter petiuit: vt ex ſpāli grā
ab ipa cōſequeret aliqđ ſignū quo
cognoſceret morē ad ſe venturā:
vt ſic ſe preparare poſſet. Annuit
eiꝰ precibꝰ mors ⁊ ſe facturā ſpo-
pondit: qđ laſciuus iuuenis poſtu
labat dicens. Tibi promitto ⁊ de
ꝑmiſſione ſecurus eſto: me tibi ſi
gnū fore daturā anteqȝ veniā. Di
ctis verbis iuuenis letus effectus
diſceſſit: ac proinde in aīaȝ diſpoſu
it. Laxatiſqȝ habenis voluptates am
plecti: ſicqȝ vitā qſi ſecurus duce-
bat. Trāſierūt multi anni in qbus
vota ſua ⁊ deſideria īpleuit: de ora
tiōe: de elemoſinis: de ꝑdicatiōibꝰ:
de confeſſiōe ⁊ de alijs ſalutiferis
minime curās. Jam ſenex effectꝰ
lecto ꝓſternit: confidens multū ſi
bi tēpus ſupereſſe: de ſuis pecca-
tis nō conterit neqȝ confitet. Ecce
tandē anhelitu deficiente: vltimo
vite termio appropinquāre cepit.
Cui in ſuppremo ſpiritu iā conſti-
tuto mors apparuit dicēs. Suffi-
cit modo: tēpus ē: vt mea falce pe
reas. Ille de falſitate mortis cepit
valde conquerens q nō dediſſet
ſignū. Cui mors. O fatue. O cece
O miſerrime: nō te fefelli. Neqȝ

enim vnum tm̄ tibi dedi signum:ſʒ centū ⁊ mille. Quādo caput aliqñ tibi doluit erat vnū signum. Quādo stomachus languebat erat alterum signum. Quādo cāpana pro alio mortuo pulſabat:erat aliud ſignum. Et ita forſitan milies te admonui. Nunc autē neceſſe ē vt venias. Inuitus itaqʒ ⁊ deſperatus mortuus ē. Nō eſt ergo confidendum de longiori vita:ſed iugi meditatione:celeritas mortis penſanda eſt. Ait enim Plato. Omniuʒ ſapientū vitā meditationē eē mortis. Et Eccle.vij.dr. Memorare nouiſſima tua ⁊ in eternū nō peccabis. Sic enim mors preparatos ⁊ diſpoſitos nos inueniet: cui ⁊ letanter occurremus:vitam perpetuā ſperātes. Quia vt ait Augu. in.i.de ci.dei. Impoſſibile eſt bene viuere ⁊ male mori. Quod nobis concedat xp̄s. Amen.

¶ Feria.iij.dñice paſſiōis. De timore dei. Sermo.xlij.

Querebāt eum iudei interficere. Jo.vij. Qui vicia ⁊ peccata vitare cupit inter reliqua q̄ ad hoc efficaciſſimū remediū prebent:potiſſimū ē timor dei. Ait.n. ſapientiſſimꝰ Salomō. Prouer.c.xv. Per timorē dñi declinat ois a malo. Et Chriſo. Solus dei timor eſt:qui mentes colligit:fugat crimina.inocētiā ſeruat. Nūc timorem dei iudei nō habuerunt. Jō querebant xp̄m interficere: vt inquiunt verba aſſumpta ⁊ in euangelio recitata. In quo tria notāda habemus. ¶ Primū notandū q̄ malitia hoīʒ aliquando declinanda ē ibi. Non enim volebat in iudeam ambulare. ¶ Scdm notandū: q̄ i rebus importantie cōgruū tēpus ē expectandū.ibi. Tēpus meū nōdū venit. ¶ Tertiū notādū q̄ timor humanꝰ non ſinit veritatē cōfiteri:atqʒ publice eā referre.ibi. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metū iudeorū. Nūc metum ⁊ timorem ſeponentes:curabimus verū dei timorem in nr̄is cordibꝰ poſſidere. De quo tria occurrunt conſideranda.

¶ Primū eſt timoris diffinitio.
¶ Scdm ē timoris inductio.
¶ Tertiū eſt timoris fructificatio.

¶ Primum conſiderandum circa timorem domini eſt diffinitio. Albertus magnus in.ij.ſen. adducens diffinitionē Auguſtini ſic dicit. Timor ē perturbatio animi in expectatione mali. Vnde.ſ. Doc. prima ſcde.q.xliij. ar.i. Et ſimilr Albertus vt ſupra dicit. Obiectū timoris eſt malū futurū contriſtatiuuʒ. Et phs.ij.rheto. Timor puenit ex fantaſia futuri mali proueni

entis ex debilitate virtutis. Et ite-
rum phs. iij. ethy. Timor eſt expe
ctatio mali. Et Damaſcenus libro
iij. Timor eſt motus ſm ſyſtolem
i. ſm contractionem. Syſtoles ⁊
dyaſcoles ſunt due virtutes circa
cor. Una. ſ. ſyſtoles contrahit ⁊ re
ſtringit. Altera. ſ. dyaſcoles aperit
⁊ dilatat. Unde Albertus in. ij. de
anima dicit. Motus cordis ē ſm
ſyſtolem ⁊ dyaſcolē. Et in. ij. ſen.
di. xxvi. dicit. Obiectum timoris
malum eſt: quod dum cor fugit in
ſeipſum contrahitur ſm ſyſtolē.
Hac preclara diffinitione habita:
queritur vtrum deus poſſit a no-
bis timeri. Et videt̄ ꝙ non. Nā
vt phs in. ij. rhetorice dicit. Illa ti
memus ex quibus nobis mala p-
ueniunt: quia vt dictum eſt ſupra:
obiectum timoris eſt malum. Sed
mala non veniunt nobis a deo: q:
ipſe eſt ſumma bonitas: ſed ex no
bis ipſis ſm illud Oſee. xiij. Per
ditio tua iſrael: tantūmodo in me
auxilium tuum. ergo deus non eſt
timēdus. Huic queſtioni rñdet. ſ.
doc. xxij. q. xix. ar. i. di. Timor du
plex obiectū hēre pōt: quorū vnū
eſt ipſum malum quod homo re
fugit. Et iſto modo deus qui ē ipſa
ſumma bonitas: obiectum timoris
eſſe non pōt. Aliud autem obie-
ctum eſt illud a quo malum proue
nire poteſt. Et hoc modo deꝰ pōt
eſſe obiectum timoris inquantum
ſ. ab ipſo pōt nobis iminere malū
pene: ⁊ non malum culpe: inquā
tum ſm ſuā iuſtitiā malos punit:
flagellat atqꝫ diſſipat: quia iuſtus
dñs ⁊ iuſtitias dilexit. ps. x. Unde
Jo. in apoc. xiiij. clamat di. Time
te dñm ⁊ date illi honorem: quia
venit hora iudicij eius. ſ. ad puniē
dum: flagellandum: nō timentes:
⁊ non trementes ſuā maieſtatem.
Propterea dñs: prout ſcribitur
Malach. i. ait. Si dominus ego
ſū: vbi eſt timor meus? Et Lactā
tius in libro de ira dei. c. vltimo ſic
dicit. Debemus hunc oēs amare
quia pater eſt: ⁊ vereri ꝙ dominꝰ
⁊ honorificare ꝙ beneficus: ⁊ me
tuere ꝙ ſeuerus. Utraqꝫ perſona
in eo venerabilis. Quis ſalua pie
tate non diligat anime ſue paren-
tem? Aut quis impune contēnat
eum qui rerum dominator: habe
at in omnes veram ⁊ eternam po
teſtatem. Hec ille. Timendus igi-
tur eſt deus atqꝫ ſumme honoran
dus. Quod tunc fit quando nul-
lus eum offendit: nec. ſ. mortaliter
nec venialiter. quia vt Doc. ſ. di-
cit. xxij. q. liiij. ar. ij. ad quartum.
Timor dei operatur ad euitatio-
nem omnis peccati etiam negli-
gentie. Et ſic patet diffinitio cū ſo
lutione dubij: ⁊ hoc quantum ad
primam partē principalem.

Secundum qd̄ occurrit conſiderandū circa timorē domini vocatur inductio. Magiſter Gulielmus par. ſacri ordinis predicatorum in ſumma de virtutibus plura inducentia ponit ad deum timendū: ſed ego breuitati vacans tria tm̄ adduco in medium.

¶ Primū ē dei potentia.

¶ Scd̄m eſt dei ſcientia.

¶ Tertiū eſt dei iuſtitia.

¶ Primo dico q̄ timere debemus deū propter infinitā eius potētiam. Sacri theologi querūt vtrū potētia dei ſit infinita. Huic queſtioni rn̄det Doc. ſ. in queſtionibus de poten tia dei. q. i. ar. ij. Et prima par. q. xxv. Et in primo ſen. di. xlij. dicēs. Potētia dei eſt oīno infinita. ſic. Illud qd̄ habet eē abſolutū et indepēdens: et nullo modo receptuz in aliquo: imo ipſummet eſt ſuum eē: eſt infinitum ſimpliciter et oio. Sed potētia dei hēt eē indepēdēs et nullo modo receptuz in alio. Ergo potentia dei eſt infinita. Maior eſt. ſ. Doc. in locis ſuperius allegatis et per maxie in primo ſen. Minor patet in libro de cauſis vbi dr̄ ſic. Ens primū hēt virtutē ſimplr̄ infinitā: q2 ipſummet ē ſua virtus. ib ibi. Unde pħs volens oſtendere q̄ omnia dependent a deo ſic dicit in primo de celo. A primo ente: cōmunicatū eſt ſingulis eē: viuere et intelligere. his qui dē clarius. his autē obſcurius. Hoc idem replicat idem pħs in. ij. xi. et xij. metephy. et. viij. phyſi. Et Damaſcenus. Deus eſt infinitus. eternus et incircōſcriptibilis. Ergo potētia dei eſt infinita. Et nota q̄ duplex ē potentia. ſ. actiua et paſſiua vt pħs inquit. v. methaphy. et. ij. de anima. Potētia paſſiua nullo modo eſt in deo: q2 ipſe ē liber ab omni paſſione: ſed potentia actiua que eſt principium agendi. Deus igitur eſt infinite potentie: infinite virtutis: infinite operationis. Ex quibus ſequitur q̄ deus eſt valde timendus. Quod ſic declaratur. Quanto aliquis eſt maioris potentie et virtutis: tanto magis eſt timendus. Nam imperator ē magis timendus q̄ȝ aliquis alius dominus temporalis: quia eſt dominus totius mundi: vt. ff. ad. l. rodiam. de iactu. l. deprecatio: vt dicit lex. Ego imperator: dominus ſuȝ totius mundi. Et Baldus dicit. Imperator ē tanquā ſtella matutina: que in medio nebule meridionalis iminet. Et rō ē: q2 populus romanus tranſtulit in eū oēm ptātem et iuriſditionē: vt pȝ ff. de cōſtitutionibus principum. l. i. In ſpiritualibus vo papa ē magis timēdus

quia eſt vicarius dei: habés oém
poteſtatem ſuper animas: electus
& aſſumptus in plenitudine pote
ſtatis. Patet hoc in decretis.ij.q.
vi.c. Decretis. Et extra de vſu pa
lij.c. Ad honoré. Et de ꝯceſſione
p̄bende.c. Propoſuit. Cum igi
tur deus ſit ſummus dn̄s omniū
dn̄oꝝ: omnium pontificū: oīum
imperatoꝝ: quilibet eum timeat.
Timete ergo deum: q: eius poté
tia eſt infinita. Timete deum: quia
ſicut cuncta creauit de nihilo: ſic
ſua infinita poté̄tia ea poteſt in i-
ſtanti deſtruere & anihilare. Ti-
mete deum: q: poteſt obtenebra-
re ſolem: lunam: & ſtellas. Timete
deum: q: pōt inficere & corrūpere
aerem & mittere peſtilentiam: taꝫ
horribilem: ꝙ nullus remanebit.
Timete deum: q: pōt aperire ter
ram & oés ſubmergere ī baratrū
inferni. Timete deum: q: pōt mit
tere fulgura: tonitrua & ignem de
celo: & in pulueré omnes redige-
re. Timete deū o dn̄i tépoꝛales:
quia veſtra potentia nihil poteſt.
Timete deum o cardinales: o di-
uites: o nobiles: o mercatores: o
artifices: o vani iuuenes: o vane
mulieres. Timete deū: timete deū
timete deum. Propterea Iere.x.
.c. clamat dicens. Quis nō time-
bit te o rex gentium. Et Tulius li
bro p̄mo. de natura deoꝝ ait.

Impoſuiſtis ceruicib⁹ nr̄is ſem-
piternum deum: quem dies & no
ctes timeremus. Quis enim non
timeat omnia prouidenté & aiad-
uertentem: & omnia ad ſe pertine
re putantem curioſum & plenum
negocij. Et ad hunc timorem īdu
cit nos xp̄s. Mat.x. Timete eū
qui poteſt animam & corpus ꝑde
re in gehennam. ¶ Scdm̄ moués
nos vt deum timeamus eſt ei⁹ cla
ra ſcientia. Si quis quereret vn̄
eſt ꝙ arbores & cetere plante non
cognoſcunt nec intelligunt. Rn̄-
dit Phūs i.ij. libro de anima. & ſ.
Doc. in prima par.q. xiiij.ar.i. ꝙ
plantate nō cognoſcunt ꝓpter ſuá
materialitatem. Senſus autē co-
gnoſciturus eſt: q: receptiuus eſt
ſpecieꝝ ſine materia: & intellectus
adhuc magis cognoſcitiuus: q: eſt
ſeparatus a materia & immixtus: vt
dicit̄ a Phō in.iij. de anima. Vn̄
cū deus ſit in ſummo immateria
litatis: q: eſt actus purus: vt dicit
Comẽtator.xij. Metha. Sequit̄
ꝙ ipſe ſit in ſummo cognitionis.
Vñ.ſ. Tho. his p̄miſſis dicam⁹
ſic. Quãto res eſt ſpūalioꝛ & ſim
plicioꝛ: tãto é plurimū cognitiua.
Deus eſt ſubſtantia ſimpliciſſima
atq3 ſpūaliſſima: carens omni cō
poſitióe: vt declarat.ſ.doc. prima
par.q.iij.ar.vij. Nã in eo non eſt
cōpoſitio forme & materie. Non

nature ⁊ ſuppoſiti. Non eē ⁊ eēn tie. Non generis ⁊ diem. Non ſubiecti ⁊ accidentis. Nō actus ⁊ potentie. Nō omniū eſt: q2 oē cōpoſitum eſt poſterius ſuis cōponentibus: ⁊ dependens ex eis. De9 aūt eſt primum ens ⁊ a nullo dependens. igitur deus nullo modo eſt compoſitus. Ergo deus omnia videt ⁊ cognoſcit. Veniat alia ratio ſic. Deus eſt omnium creator. ergo omnia cognoſcit tam bona q̄3 mala: vt in vno quoq3 iuſtitia locum habeat. Pertinet enim ad iudicem habere ſcientiam ⁊ cognitionem omniu3. ſ. iuſti ⁊ iniuſti: vt ff. de iuſtitia ⁊ iure. l. iuſtitia. S3 dices. Quomodo eſt poſſibile q2 deus intelligat ⁊ cognoſcat: ſciat ⁊ videat oīa que agunt ⁊ maxime in occultis. Rñdit magiſter ſenten. cum omni theologorum ſcola di. Deus vbiq3 per potentiam: per eſſentiam: ⁊ per preſentiam. Quamodo autē hoc ſit poſſibile. Doc. ſ. in prima parte. q. viij. ar. iij. optime declarat dicens. Deus eſt in omnibus per potentiam inquantum oīa eius ptāti ſubduntur. i. nihil eſt in mundo quin illud ſubdatur poteſtati dei: ita q2 poteſtas dei omnia amplectitur: ⁊ ſibi ſubiicit omnia viſibilia. ſ. ⁊ inuiſibilia: corporalia ⁊ ſpiritualia: celum: clemēta: ⁊ infernum. Et non eſt imperator: non rex: non aliquis alius dominus tam magnus ⁊ potens qui non ſit ſub dei potentia. Non papa. Non cardinales. Nō alij prelati. Non mundi principes. Non fortes. Non robuſti. Non grandes. Non paruuli. Deus inſuper eſt in omnibus per eſſentiam: inquantū oībus adeſt: vt cauſa eſſendi. i. omnis creatura quecunq3 ſit illa habet eſſe a deo: incipiēdo ab vltimo ſeraphin vſq3 ad minimā formicam: ipſe deus ē illud maximum ens. de quo phs in. xij: metaphy. Et. ſ. Doc. prima pte dicit. Nō eſt maxime ens ⁊ maxie verum: eſt cauſa omnis entis ⁊ oīs veri. Eſt preterea in omnibus per preſentiam inquantum omnia nuda ⁊ aperta ſunt oculis eius. i. de9 cognoſcit ⁊ videt oīa preterita. oīa preſentia: ⁊ oīa futura. Hoc atteſtatur Paulus. hebre. iiij: di. Oīa autē nuda ⁊ aperta ſunt oculis ei9 Et phs de bona fortuna. De9 bene videt oīa preterita: preſentia: ⁊ futura. Et iterum Paulus exclamat: vt patet ad Ro. xi. c. dicens. O altitudo diuitiarum ſapientie ⁊ ſcientie dei: q̄3 incomprehenſibilia ſunt iuditia eius: ⁊ inueſtigabiles vie eius: Quis enim cognouit ſenſum domini? Aut quis eius conſiliarius fuit? Aut quis prior dedit illi ⁊ retribuetur ei. Quoniam ex

D

ipſo: ⁊ ꝑ ipſum ⁊ in ipſo ſunt oīa: hec ille. Patet ergo ꝙ in deo eſt ſumma ſapiētia: ſumma ſciētia que eſt cā oīum rerū: vt dicit Comē. i. v. Meth. Eſt īſup ſūma cognitio: ſūma viſio: ſūma itelligētia. Oīa .n. eternalr̄ cognouit: oēs malas cogitatiōes: oēs malas locutiōes: oēs malas opatiōes: oēs iniquos actus: eternalr̄ anteq̄ fierēt vidit ⁊ cognouit. Time igit̄ deū. O tu q̄ ſemp mala cogitas: mala meditaris: mala de alio iudicas: quia deus cor tuū: malis cogitationib⁹ plenum videt ⁊ cognoſcit. Time deum o lingua ſerpentina. o lingua diabolica. o lingua mendax ⁊ periura. Time deum o detractor peſſime. Time deum o blaſfemator iniquiſſime. Time deū o murmurator ⁊ ſuſurro diabolice. Time deum o tu qui facis vſuras. Time deum o tu qui vendis ad terminum. tu qui decipis proximū tu qui tenes aliena. tu qui tot committis rapinas: tot extorſiones. Timete deum o iuuenes laſciui qui in eccleſia procamini. Timete deū o vane ⁊ pōpoſe mulieres: o monialium corruptores: o ſacrilege: quia licet in occulto talia abhominabilia ⁊ fetentia faciatis. tamen deo omnia ſunt clara ⁊ manifeſta ⁊ omnia videt: in quocunq̄ loco fiant. Patet hoc puer. xv. In oī inquit Salomon. Oculi domini contemplantur bonos ⁊ malos. Et apoc. v. Vidi agnum ſtantem tanq̄ occiſum habentē cornua ſeptem ⁊ oculos ſeptem. Septem ſunt oculi domini cum quibus videt omnia peccata: omnium prelatorum: omniū clericorum: omniū religioſorum: omnium monachorum: omniū coniugatorū: omnium virginū: ⁊ omniū viduarū. Ecce quare dicit Joannes: ꝙ dominus habet ſeptem oculos: q: ſeptē ſunt ſtatus hominum peccantium ⁊ offendentium diuinam maieſtatem. Audi exemplum mirabile. Quedam meretrix nomine Thays tante pulchritudinis extitit: vt multi propter eam venditis ſubſtantijs ſuis ad vltimam paupertatē deuenerunt: ⁊ pre zelo frequēter puelle limina ſanguine iuuenum replebant̄. Ad quā abbas Paphnutius accedens: volens eam conuertere: ⁊ dans ei ſolidum quaſi pro mercede peccandi dixit ei: vt locum ſecretum ingrederentur. Illa autem dixit. Eſt quoddā ſecretum vel cubiculū: vbi nullus ingreditur: niſi verum deum timens. Non eſt enim locus qui diuinitati eius abſconditur. Cui ſenex. Scis tu eſſe deum? At illa. Scio inquā eſſe deum: ⁊ regnum futuri ſeculi: nec non ⁊ tormenta pecca

torum. Et ſenex. Cur tot animas perdidiſti: Heu miſera: quia non ſolum pro tua: ſed pro illorum es reddit ura rationẽ. Illa vero hec ⁊ ſimilia audiens: prouoluta ad pedes ſenis cũ lachrymis exorabat dicens. Scio eſſe penitentiam pater ⁊ confido de remiſſione te orã te. Et collectis omnibus queciũqꝫ ex peccato lucrata fuerat in medio ciuitatis igne coram omnibus cõbuſſit. Erat autem precium auri librarum quadringentarum. Et tandem peracta penitentia in pane ⁊ aqua ꝑ tres annos in carcere detruſa: ſancto fine quieuit. Vide legendam eius de menſe octobris: ante feſtum Dionyſii. Audi ⁊ aliud exemplum. Refert ſiquidem Petrus damianus: ꝙ quidaꝫ aliẽnam ſuem furatus eſt. Erat autem vir ille cui ſus erat hoſpitalis valde: fur vero tonſor erat. Venit ergo quidam in effigie pauperis ⁊ ꝓlixo crine: rogauitqꝫ tonſorẽ vt cum raderet: ille protinus aſſumptis forpicibus reuerenter cum tondere cepit: quod cum faceret reperit in occipitio eius duos oculos latitãtes. Expauit ille ⁊ queſiuit qđ hoc eſſet. Cui ille inquit. Ego ſuꝫ Jeſus qui cuncta contemplor. Et iſti ſunt oculi: quibus vidi ſuẽ quã in cauea concluſiſti: moxqꝫ diſparuit. Timete igitur deum: q: die ⁊ nocte omnia videt. Confirmatur omnia ꝟ. Eccle. xxiij. c. Oculi domini multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolem circũſpicientes oẽs vias hominum ⁊ profundũ abyſſi: ⁊ hominum corda intuentes: in abſconſas partes. domino enim deo anteqꝫ crearẽtur omnia ſunt agnita: ⁊ ſic poſt perfectum reſpicit omnia. hec ibi. ❡ Tertium inducens nos ad timendum deum: eſt dei iuſtitia. Miſeri peccatores dum immergunt ſe in fecibus peccatorum opinantur ⁊ ſuadent ſibi ipſis: q̄ deus eos nõ puniet: ⁊ non conſiderant ꝙ iuſtitia dei eſt infinita ⁊ nullum peccatũ: nullũ delictum relinquit ĩpunitũ. Patet ꝟ in apoc̃. i. c. Ubi Joannes vidit chriſtum habentẽ in eius ore gladium ex vtraqꝫ parte acutum. Per gladiũ intelligitur ſeuera ⁊ vindicatiua iuſtitia dei que punit ſceleratos peccatores: tam in corpore q̃ꝫ in anĩmaꝫtã in hoc mũdo q̃ꝫ in alio. Hoc gladio vĩdicauit ſe deꝰ ʒ peccã ſceleꝰ luxurie: deſtruẽdo totũ mũdũ aq̃s diluuij. Gen̄. vi. ⁊ vij. ⁊ ĩõ timete deũ. O luxurioſi: o carnales. o nutriti ĩ putredie ⁊ fecibꝰ ĩmũdicie: q: alr̃ iuſtitia dĩ ſumet vĩdictã de vobis. Nõ eſtis mihi credite ſecuri. vñ Ber. Nuſquã ẽ ſecuritas. nec ĩ celo: nec ĩ paďiſo: mľto minꝰ ĩ mũdo. ĩ celo cecidit ãglꝰ

ex preſentia diuinitatis. In paradiſo Adã de loco voluptatis. In mũdo. Iudas de ſcola ſaluatoris. hec ille. Hoc eodem gladio exercuit maximã vindictã ↄtra nephãdiſſimos ⁊ ſulphureos ſodomitas: comburẽs ⁊ ſubmergẽs totã illã patriã cum quinqʒ ciuitatibus Gen̄.xix. Et ideo timete deum o maledicti gomorreani. Timete deum o deſtructores humani generis: q: niſi dimiſeritis tantã abhominatiõeʒ: oĩno iuſticia dei diſſipabit vos. Hoc gladio diuine iuſticie vindicauit ſe deus ↄtra peccatũ adulterij: ꝓpter qδ occiſa ſunt vigintiduo milia hominũ: vt habetur. Iudicũ.xix.⁊.xx.c. Idõ timete deũ o adulteri. timete deum o violatores thori maritalis. timete deũ o mulieres adultere. Iſto gladio puniuit deus ſymoné magũ ꝓpť peccatũ ſymonie. Naʒ poſtq̃ʒ demones portauerũt eũ per aera in altũ. precepto apoſtoloꝝ Petri ⁊ Pauli dimiſerunt eũ: ⁊ cadens ĩ terrã: ſepultus eſt in inferno cum cento millia diauoli. Propterea timete deũ o ſymoniaci. Hic gladius transformauit Nabuchodenaſor in beſtiã ꝓpter peccatũ ſupbie. Et ideo timete deũ o ſuperbi: o ambitioſi: o iſlati. Na iuſticia diuina eſt illa qua peccatores puniunť. flagellanť: exterminanť. Aliq ſubmerguntur in aquis. Aliqui cõburuntur igne: aliqui fulgure: de celo miſſo in puluerem rediguntur. Hij moriuntur morte ſubitanea. illi ſuffocanť gutta. Alij efficiunť fatui. Alij leproſi. Alij laborant morbo caduco. Alij varijs infirmitatuʒ generibus moriunť iuſto dei iudicio. O iuſticia dei q̃ʒ magna eſt: q̃ʒ ſeuera: q̃ʒ rigida: atqʒ vindicatiua. O peccatores timete deum. O ſcelerati timete deũ. O ſurdi ⁊ alienati ſenſib⁹: audite qd dñs dicit ↄtra vos, put ſcribiť ps. Niſi ↄuerſi fueritis gladiũ ſuũ vibrauit: arcũ ſuũ tetendit ⁊ parauit illũ: ⁊ in eo parauit vaſa mortis. ſagittas ſuas ardentibus effecit.

Tertiũ qδ principaliter occurrit ↄtemplandũ circa timorem dñi. vocať fructificatio. Duodecim naqʒ ſunt fructus ⁊ vtilitates quas ↄſequentur deũ timentes.

¶ Primus naqʒ fruct⁹ dei timoris eſt peccati expulſiuus. O peccator tu es in multis peccatis mortalibus inuolutus. Si ergo vis ea a te expellere: ⁊ ↄſciam tuã puraʒ ⁊ nudã facere: time deũ. Patet h Eccľ.i.c. Timor dñi expellit pctm̃.

¶ Scd̃s fructus eſt ſcĩe generatiuus. Si vis habere guſtum ⁊ ſapoẽ in rebus diuinis: in orõnib⁹

in predicationibus: in miſſis atqꝫ in omnibus que agis: time deú. Eccl. i. c. Radix ſapie eſt timere deum. ¶ Tertius fructus eſt negligẽtie abiectiuus. Uñ eſt ꝙ peccatores ſunt tepidi: negligẽtes: ſomnolẽti ad bene ꝛ virtuoſe operandū: q2 nõ timẽt deū. Declarat hoc pſalmiſta. ps. xiij. di. Nõ eſt timor dei añ oculos eoꝝ. Si ergo vis feruent operari: ꝛ die noctuqꝫ in dei ſeruitio ardere. time deū. Eccleſiaſtes. vij. c. Qui timet deum nihil negligit. ¶ Quartus fructus eſt mentis ſtabilitiu⁹. Sũt nõnulli: quoꝝ mens nũqꝫ quieſcit. ſed ſemp volat: mõ ad hoc: mõ ad illa: nec vnũ que maria poſſunt cũ aliqua ſtabilitate pferre. Et hoc pcedit: q2 deuꝫ nõ timẽt. Timete igiť deū: q2 mẽs veſtra ſtabilis ꝛ firma fiet. Eccle. xxvij. Si nõ in timore dñi tenueris te inſtanter: cito ſubuerteť domus tua. ¶ Quint⁹ eſt ſpũaliter ditatiu⁹. Paupes vtiqꝫ ſunt peccatores. Nullã virtutẽ hñtes: nullã graꝫ. nullũ dei donũ. O magna miſeria: eſſe ſine gratia dei. Time igiť deũ q2 magnũ theſauꝝ ſpũale acqres. imo ꝛ tpale. Uñ pſalmiſta. ps. xxxiij. Timete dñꝫ oẽs ſcti eius. qm̃ nõ eſt inopia timẽtibus eũ. ¶ Sextus eſt bonoꝝ operuꝫ cumulatiu⁹. Qui timet deũ: omni hora: oi ſeptim. ma: oi die: oi menſe: oi anno: opa meritoria acqrit ꝛ acumlat. Eccl. xv. Qui timet deũ faciet bona. Uñ Ber. Qui timorẽ dei ſemp hꝫ p̃ oculis: vie eius pulcre: ꝛ ſemite eius pacifice. hec ille. Qui vero non timet ſemp de malo in peius cadere ñ ceſſat. vñ Iſido. Ubi timor nõ eſt: diſſolutiõ vite ẽ. Ubi timor nõ eſt: ibi dſperatio eſt. h ille. ¶ Septim⁹ ẽ cordis dulcoratiu⁹. Quid dulci⁹ melle: Certe nihil ſic: qd dulci⁹ eſt qꝫ deũ timere: Eccl. i. Timor dñi delectabit cor. O qlis dilecdo timere deũ. ¶ Octau⁹ eſt vite plõgatiu⁹. Multa ꝛ qꝫplura exponũt hoies mũdani vt lõgã vitã faciãt ꝛ tñ poti⁹ abbreuiãt. Sꝫ ſi deũ timerẽt: ſecuriores eẽt. Prouer. x. Timor dñi apponet dies. i. vitaꝫ faciet lõgioreꝫ. ¶ Non⁹ fruct⁹ eſt deuotiõis irrigatiu⁹. Quid eſt timor dñi: niſi qdaꝫ fons emanãs rores ſaluciferos. qb⁹ mẽs humana rfrigerať: Audi. Prouer. xiiij Timor dñi fons vite. ¶ Decim⁹ ẽ mali declinatiu⁹. Dicũt. n. pctõres. Ego vellẽ declinare ꝛ relinqre malũ. ꝛ tñ reperio me ſemp in pctis. Neſcio vñ pcedit hoc. Reſpõdeo q2 nõ timetis deũ. Si vis . n. nedũ mala culpe. ſꝫ ẽt mala pene declarare. time deũ. Prouer. xiiij. Sapiens timet ꝛ declinat a malo ꝛ Prouer. viij. Timor dñi

odit malum. Unde Iſidorus. Ti mor expellit peccatū: reprimit vi tium: cautū facit hoīem atq3 ſoli citū. ¶ Undecim⁹ ē pacificatiu⁹. Uultis ne pacē habere o chariſſi mi: timete deū. Prouer. xiij. Qui timet preceptū in pace verſabit. ¶ Duodecimus et vltimus fru ctus timoris dñi i eſt vite eterne re muneratiu⁹. O q̄3 magna: q̄3 mi rabilis merces preparat timētib⁹ deum. Eccle. i. Timēti dñm bene erit in extremis. Ecce duodecim fructus diuini timoris. De quib⁹ audite quid Hiero. dicat in tranſi tu. Dū viuitis frēs timeatis deū principium ſapientie timor dñi. Qui hic vicerit: alibi coronabit: dū hac pelle tegimur: nulla eſt no bis certa victoria. Si noſter geni tor timuiſſet: nū q̄3 excidiſſet: prin cipium omnium malorum ſui pſum ptio. Qui nō timet: de ſe pſumit. Quis inter latrones: quis onuſt⁹ auros ſecur⁹ gradit? Saluator: q̄d aliud docet niſi timere? Uigilate inquit: q: neſcitis qua hora fur vē turus eſt. Nā ſi ſciret paterfami lias qua hora fur venturus eſſet: vigilaret vtiq3 et nō ſineret pfodi domum ſuā. Sumus ille claniger petrus: ſobrij inquit eſtote frēs et vigilate: q: aduerſari⁹ veſter dia bolus: tanq̄3 leo rugiens circuit querēs quē deuoret. Nemo iter ſerpentes cum ſecuritate habitat. Qui ſanctior eſt et ſapiētior: plus ſemꝑ timeat. Nā qui altior eſt: ca dēs maiores caſus recipit. Time atis frēs: iterum rogo. Undiq3 time atis: q: beat⁹ eſt vir timēs deum. Et .n. ſi ↄſiſtant aduerſum me ca ſtra nō timebit cor eius. Si exurre xerit i eū preliū i hoc ſꝑabit. Per fect⁹ dei timor foras vanū mittit timorē: timorē vanū nō h3 chari tas. Charitas et timor dei vnum ſunt. Cōſiderās h ꝓpheta dicebat. Cōfige timore tuo carnes meas: hec ille. Sācti etiā timēt: q̄to ma gis pctōres debēt timere. Legit in vitis patrū: q: cū abbas Aga thon moriturus: aptis oculis per tres dies ſtaret immobilis: et frēs peterēt: abba vbi es: et ipſe rñde ret: in ↄſpectu diui iudicio aſſiſto: et illi dicerent: et tu timeo. Rūdet: virtute qua potui laboraui in cu ſtodiendis mandatis dei: ſ3 homo ſum: et neſcio vtrum opa mea pla cuerint deo: quia alia ſunt iudicia dei et alia hominū. Studeat ergo quilibet ſiue bonus ſiue mal⁹ dei timorem in corde ſculptum habe re. De quo diffinitionē declara ui: tria inducentia ad ipſum addu xi: et duodeci3 eius mirabiles fru ctus enumeraui. Preſtāte domi no noſtro ieſu chriſto q̄ ab omni bus timendus eſt: hic per gratia3:

et in futuro per gloriam: qui viuit in secula seculorum. Amen.

¶ Feria .iiij. dñice passionis. De religione. Sermo .xliij.

Oues mee vocem meã audiunt. Jo. xi. Quãuis oipotens deus hoi in hac vita existẽti diuersa gratiarum munera ptulerit: nihilominus: precipuũ et singulari⁹ donũ: quo q̃s post baptismuz donari põt: existimo esse: vt ad calcãduz mundũ: terrenasq; voluptates inducat: et ad pascua virentis sancte religiõis pducat. Hoc ẽ.n. illa felix beataq; vita in qua stat⁹ est oium ṽtutuz atq; pfectionum. Hec ẽ i quã scala quã patriarcha Jacob ptẽplabat. Hec deniq; nauis est xpi: qua trãsactis mũdanis fluctibus: ad beate sempiterneq; vite portum: secura nauigatione trãsimus. Hinc et saluator hui⁹ sacre religiõis caput et princeps aiebat. Si vis perfectus esse vade et vẽde oia que habes et da paupibus et sequere me: et hẽbis thesauruz magnũ in celo. Hec.n. vita ẽ: q̃ religiosi oues xpi eff.ciũt: q: audiunt vocẽ ei⁹ et euz sequũt. Jõ ĩ ipsis ait. Oues mee vocẽ meã audiũtq; Sunt ṽba i euãgelio recitata. In quo tria documẽta hẽm⁹. ¶ Primũ nãq; documẽtuz ẽ: q edocemur: psiliũ nõ debere fieri cũ festinatiõe: neq; cuz ira et isipiẽtia: iudeorum more. Sz cuz maturitate: cuz prudẽtia et mẽtis tranq̃llitate: vt recte euz ẽẽ possit. Hoc tangit. pte pma. Collegerũt etc. ¶ Scdz documẽtuz ẽ: q: lz hõ sit nimio scelerib⁹ inuolut⁹: nihilomin⁹: spũs pphecticus illi q̃nq; daf: et maxime qñ ẽ i aliquo dñio vel officio psitu⁹: sicut appet in Caypha. Hoc pz. ibi. Unus aũ ex ipsis noie etc. ¶ Tertiuz docu. ẽ q iuuenes qui volũt relinquere mũduz: debẽt se colligere cũ aplis. i. cũ fr̃is xpi: et cuz ipsis s q dñm iesuz i desertum penitentie et sancte religiõis. Patet. ibi. Jesus abijt in regionẽ iuxta desertum etc. De qua religione tria videbimus.

¶ Primo religionis ingressionem.

¶ Scdo religiõis decorationez.

¶ Tertio religiõis electionem.

¶ Primo ptẽplari debem⁹ religionis igressionẽ. Seculares negotijs mundanis iplicati: nõ gustantes que sunt spiritus dei: solẽt: vt sepe numero sum expert⁹: pturbari: et querulose lamẽtari qñ iuuenes a deo inspirati religionez igrediunt. Dicũt.n. q male et idiscrete faciũt religiosi: q tã faciliter recipiũt vos ad habitũ religiõis: et pmaxie nõ hito sup h maturo et

diuturno conſilio a parentibus ꝛ amicis. Qua ī re merito dubiū ꝓponitur diſputandum ſub tali verborum forma. Utrū volens ſanctā religionē ingredi: ꝛ eius ſacrū ſuſcipere habitū: teneaſ prius ꝯſulere parētes ꝛ amicos. Huic qōni rñdet ſ. Doc. q. vltra. ar. vlti. di. Juuenis ſpūſancto afflat⁹ vt ſeculū relinquat ꝛ religionē ingrediaſ nullomō ſup hoc tenetur petere ꝯſiliū. Qō ſic ꝓbaſ. Illō qō eſt determinatū: lucidum atqꝫ clarū: nō indiget ꝯſilio alioꝝ. Patet hoc p monarchā Philoꝝ Ariſto. in. iij. li. Ethi. di. Diuturna deliberatio ꝛ multoꝝ ꝯſilia requiruntur ī magnis dubijs. In his autē que ſunt certa ꝛ determinata non requiriſ ꝯſiliū: h ibi. Sꝫ igreſſus ꝛ ꝓpoſitū igrediēdi religionē: ē certiſſimū ꝛ determinatiſſimū: q eſt melius bonū ꝗꝫ in ſeculo remanere. Nā talis ingreſſus ꝛ ꝓpoſitū ē a deo: q vt ibidē dicit. Doc. ſ. ꝓpoſitū de igreſſu religiōis: vt dicit Glo. ꝑme. Theſſa. vlti. nō idiget ꝓbatiōe an ſit a deo: q certa īdiget diſcuſſiōe: lꝫ ex pte recipiētiū examinandus ꝛ ꝓbādus ſit. Et ī quolibet. iij. ī quit. Propoſitū īgrediēdi religionē ē a ſpūſancto. vñ xp̄s inſpirās ꝛ ꝓuocās quēdā adoleſcentem. Mat. xix. ait. Si vis pfectus eſſe vade ꝛ vēde oīa que habes ꝛ da paupib⁹: ꝛ veni ꝛ ſequere me. Nō ait ſaluator: vade ꝛ cōſule. Et Mat. iiij. Uenite p⁹ me ꝛ faciā vos fieri piſcatores hominū. Ecce inſpiratio ꝛ vocatio diuina. At illi ꝯtinuo relictis retibus ſecuti ſunt eū. Ecce ꝓmptitudo ꝛ celeritas ꝓpter religiōis ꝛ ſequele xp̄i certitudinē: que ꝯſilio nō indiget: vt Chri. dicit. Talē obediētiā querit a nobis: vt neqꝫ inſtanti tpe remoremur. Vñ Augu. in li. de vbis dñi dicit. Uocat te oriēs .i. xp̄s ꝛ tu attendis occidētē .i. ad hoiem mortalē ꝛ errare potentē. Ex iam dictis ſequiſ: q igrediēs religionē: cū a ſpūſancto ducatur: nullo ꝯſilio indigeat: q ē certus. Sꝫ ꝗꝫ primū ſpūs tāgit eū: promptiſſime pgere debeat ſm vocationē: qua glorioſus deus eū vocat. Propterea Hierony. in epl'a ad Paulinū. Feſtina queſo te ꝛ herēti ī ſalo nauicule: funē magis ꝑcide ꝗꝫ ſolue: hec ille. Vñ ꝛ Urbanus papa in. c. Sancti ruffini ꝛ habeſ in decretis. xix. q. ij. c. Due ſunt dicit. Si quis in eccl'a ſua ſub epo pplm retinet ꝛ ſeculariter viuit: ſi afflatus ſpūſancto: in aliquo monaſterio: vl regulari canonica ſaluare ſe voluerit: q lege priuata ducit: nulla rō exigit: vt a lege publica ꝯſtringaſ. Dignior. n. eſt lex priuata ꝗꝫ publica. Spūs qdē dei

lex eſt. Et qui ſpū dei agunt: lege dei ducunt. Et quis ē qui poſſit digne reſiſtere ſpūiſancto? Quiſqs igit hoc ſpū ducit: etiā cū ſuo ꝓ dicente erit liber nr̄a auctoritate. Juſto.n.lex nō eſt poſita. Sꝫ vbi ſpū dei ducimini nō eſtis ſub lege. hec ille. Idē habet in.c. Licet circa principiū. extra de regularibus ⁊ tranſeuntibus ad religionē. Ecce clare probatū eſt: ꝙ religio eſt tm̄ in ſe bonū: vt nō ſit neceſſe p ingreſſu eius ꝯſiliū petere: tm̄ ſi doctoribꝰ xp̄ianis nō vis adhibere fidē: ſaltē audi Ariſto. in lib. de bona fortuna. Dis qui mouentur p inſtinctū diuinū nō expedit ꝯſiliari: p rōnē humanā: ſed ſequent interiorē iſtinctū: ꝙ mouent a meliori principio ꝙ̄ ſit rō humana: h̄ ille. Tm̄ inſup eſt bonū ſacratiſſime religionis vt certiſſimū ſit: ꝙ excedat bonū voti. pegrinationis terre ſancte. Vn̄ Alexāder.iij. vt habet extra de voto ⁊ voti redēptione. c. ſcripture. c. d. Reus fracti voti aliquatenus nō habet: q tēporale obſequiū: in ꝑpetuā noſcit religionis obſuantiā cōmutare: hec ille. Cū illud ſit ꝑpetuū: illud vero tp̄ale. Adeo grāde bonū eſt vt eā ingrediēdi nō iponat pnīa de peccatis ꝑteritis: ſicut pꝫ in decretis. de pe. di. i. His auctoritatibꝰ. Et extra de regula. c. Scripture. Sꝫ de cōmiſſis in religione bn̄ iponit penitētia: vt extra de regula. c. Vlti. Et de ſen. exco. c. Cū illoꝝ. Sꝫ audi altius. Talis.n. religionē ingrediēs: ꝯſequit plenā remiſſionē oīum peccatoꝝ: nec ſolū quo ad culpā: ſed etiā quo ad penā. ſicut dicit.S. Tho. in.iiij. ſen. de. iiij. q.iij. ar.iij. ⁊ in. xxij. q. vlti. ar. iij. Si.n. inquit aliquibus elemoſynis factis: homo pōt ſtatim ſatiſfacere de peccatis ſuis ſm illud Dan. iiij. Peccata tua elemoſynis redime: multo magis in ſatiſfactione ꝓ oībus peccatis: ſufficit ꝙ aliquis ſe totaliter diuinis officiis mancipet p religionis igreſſum: que excedit omne genus ſatiſfactionis: ⁊ publice pnīe: vt habetur. xxxiij. q. ij. Admonere. Sicut etiā holocauſtū excedit ſacrificiū: vt Greg. dicit ſuper Ezech. vnde in vitis patrū legit: ⁊ eandē gratiam ꝯſequunt ingredientes religionē: quā ꝯſequunt baptizati. h̄. S. Tho. Et in Auctica. de monachis. in principio. Coll. prima dicit. Cōuerſatiōis monachalis vita ſic eſt honeſta: ſic cōmendare nouit deo: ad hoc venientem hoīem: vt omnē quidē humanā eius maculā detergat. Vbi Glo. dicit. oē peccatum dimittit per ingreſſum religionis. Idē habet a Stephano papa. v. xxxiij. q. ij. c. Admone

re circa mediū ibi ingredere. Si-
militer in Glo. Adhuc alius audi.
Si quis in ſacratiſſima religiōe
uſq; ad ſupremum ſpūs pſeuera
uerit cū obſeruatione pfeſſionis
ſue. corpore vitā cum morte. cōmu
tāte. ad chorū angelorū. ſeptimū. ſ.
thronorū merito aſſumitur fulgidis
ſertis redimitus. omni tpe mundi.
Hoc vero pbatur p ſaluatorē. Lu.
.c.xxij. dicentem. Diſpono vobis
vt ſedeatis ſup thronos. vñ Hie-
ro. Omnes qui ad exēplum apo
ſtolorū ſua reliquerūt, primo. iudi
cabunt cū eo. hec ille. Et Math.
.xix. ait xpūs. Uos qui ſecuti eſtis
me. i regeneratōe cū ſederit filius
hoīs in ſede maieſtatis ſue. ſedebi
tis et vos ſup ſedes. xij. Iudican-
tes. xij. tribus iſrl. O q̄ztus ho
nor. O q̄zta gloria. O qualis triū
phus erit religioſis cū xpo totū
iudicabunt mundū. Si vero talis
diuini verbi fuerit ānūciator. col-
locabitur nō īmerito in cherubino-
rū glorioſo choro. Nā iuxta Gre
gorij ſniam. cherubin plenitudo
ſcie interptatur. vñ et Dan. xij. Qui
aūt docti fuerint fulgebūt q̄ſi ſplē
dor firmamēti. Et qui ad iuſticiā
erudiunt multos q̄ſi ſtelle. i perpe
tuas eternitates. Si āt ſpū feruēs
et accenſus in diuino amore extite
rit. inter ſeraphin. locū ſortietur.
Interpretatur enim ſeraphin ar
dens ſiue accenſus. Nemo igitur
veſtrū perturbetur nemo murmu-
ret. cum videt iuuenes religionē
ingredi. ſine parentum aut amico
rum ꝯſilio. q: certiſſimum eſt reli
gionis bonum et a deo inſpiratū.
Uos vero O iuuenes cur nō re
linquitis ſeculū? Cur non volatis
ad tam optimū ſtatum. Cu tantā
nō apprehenditis pfectionē. Cur
nō ſequimini diuinā vocationē.
Cur ſpiritui ſancto ꝯſenſum non
prebetis. Cur ei reſiſtitis. Cur ve
ſtra corda nō emolliūtur. Uenite
ha boni figlioli. Uenite nihil du
bitantes. letanter ingredimini reli
gionem. Sed forte dicet aliqs ve
ſtrum. facerē qd hortaris. ſed ha
beo parētes. quorū amore et affe
ctu ipedior. Audi mi fili Hiero.
tibi rñdentem. ſicut ſcribit ad He
liodorū i epiſtola vbi ſic ait. Licet
paruulus ex collo pēdeat nepos.
licet ſparſo crine. et ſciſſis veſtibus
vbera quibus te nutrierat mater
oſtēdat. licet in limine pater iaceat
ꝑcalcato pge patre. ſiccisq; ocu-
lis ad vexillum crucis euola. So
lum pietatis genus eſt in hac re eſſe
crudelem. Ueniet veniet poſtea
dies. quo victor reuertaris ad pa
triam. quo p ieruſalem ciuitatem
celeſtem vir fortis coronatus
incedas. Tunc municipatum cū
paulo capies. tunc parētibus tuis

einſdem ciuitatis ius petes. tunc ꝛ pro me rogabis qui te vt vincere incitaui. Et infra. Facile rumpit hec omnia amor xp̄i ꝛ timor gehēne. Gladium tenet hoſtis vt me perimat: ꝛ ego de matris lachrymis cogitabo. hec ille. Relinque ergo patrem carnalem fili mi ꝛ ſequere patrē deum qui cuncta creauit: quia magis obligaris ſue maieſtati q̄ȝ patri tuo ꝛ matri tue carnali: omne bonum qd̄ tribuunt nobis parētes carnales acceperunt a benigniſſimo deo patre omnium creaturarum. Quid boni habemus qd̄ non ſit a deo. Ipſius naq̄ȝ eſt anima. corpus. diuitie. celum. terra. ꝛ omne bonuȝ prout. ps. cantat. di. Dn̄i eſt terra ꝛ plenitudo eius: orbis terrarum ꝛ vniuerſi qui habitāt in eo. Voltale ſpalle al tuo padre. Laſſa la toa madre lachrymante: que te a religionis ꝓpoſito fletibus ꝛ ſingultibꝰ abducere conatur. Audi fili mi exempluȝ perpetua memoria dignum iuuene quodam alemano. antiquitate ſanguinis ſumme decorato. diuitijs ꝛ ſeculari gloria illuſtrato. Cuius pater vt legitur ī libro de apibus in alemanie partibus maximus princeps ꝛ dominus erat. Hic vero iuuenis vt ſibi cōpararet: liberalium artiū ſtudij exercitatione peritiam ad ciuitatem pariſienſem annuente patre ſe tranſtulit. Ubi aliquo tēpore cōmoratus: intellerit parentem vitam cuȝ morte mutaſſe. Uidēs vero predicatoꝝ ordinē: in quo in ſūma ſanctitate ſūma florere: ad magiſtrum Iordaneȝ: qui prefati ordinis generalis fuit cum deuotione acceſſit: ꝛ ex eius manibus: religiōis prefate habituȝ ſumpſit. Hoc audiēs mater: que vidua remāſerat: cū apparatu ſolēni: maximaq̄ȝ pompa pariſius ad filiuȝ videndū acceſſit. Quem vt habitum vili ꝛ humili indutuȝ aſpexit: adhortari cepit: vt religiōe dimiſſa ſecum repatriare: ꝛ principatū a patre dimiſſum ſuſcipe velit: lachrymas ꝛ ſingultus precibꝰ adiūgens: quā animo magnanimꝰ xp̄i miles filius: vȝ plorantem ac fletibus ora rigantē aſpiciēs: ad quādam feneſtram vitreā ſe ꝯuertit: que erat in capella in qua cuȝ matre colloquebat. Et ꝯtuitus ī illā. Saluatorē generis hūani ī cruce pendentē: eiuſq̄ȝ matrē ꝛ Iohannē euāgeliſtā: hinc inde collocatos: dixit matri. Cuiꝰ ſunt imagines iſte pictur e iſte: Cui illa xp̄i inq̄t ieſu: virginiſq̄ȝ ſctiſſime: ac diui Iohānis. Et filius diuini amoris igne ſuccenſus ait. O genitrix amantiſſima. Scio q̄ nunq̄ȝ reperta fuit aliqua mater: que fili. [illegible] pro-

ſequeretur amore: ſicut beata vir-
go ieſum benedictū. Et tamē cum
eſſet paupercula: eam xp̄o dereli-
quit ⁊ lignū crucis aſcēdēs: morte
turpiſſima redemit peccatores.
Qua re diſcede hinc mater mea
cum tuo comitatu: q: creatori meo
volo deſeruire. Dimiſſa igit̄ ma-
tre diſceſſit: ⁊ ad monaſteriū redi
ens: toto vite tēpore religioſiſſime
vixit. Qui ergo a deo vocatur ſi-
ne tot conſilijs xp̄i crucē ſuſcipiat
⁊ habitū religionis induat: ⁊ ſic
eſt finis prime partis.

SEcundo principa
liter religionis cō
tēplari debemus
decorationē. Mul
ti varijqʒ ſunt or-
natus: pulchritudines: triūphi ⁊
excellentie ſacratiſſime religionis:
ſed vt breuitati ſtudeam: quattuor
tm̄ explicabo: quorum primus di-
citur triūphus.

¶ Triūphus depuratiōis.
¶ Sc̄ds dr̄ triūphus purgatiōis
¶ Terti⁹ dr̄ triūphus meritatōis
¶ Quartus dr̄ triūphus deſen-
ſationis.

¶ Prim⁹ nāqʒ triūphus: ornat⁹:
decor: ⁊ excellētia religiōis ē triū-
phus depuratiōis. Hūc ponit de
uotus Ber. ſup illud Mat. xvij.
Bonū eſt nos hic eē. ſ. in religiōe.
quia hō viuit purius. Vñ. ſ. Doc.
in p̄mo ſen. di. xvij. ⁊ di. xliiij. dicit
q: prauitas intendit̄ ⁊ augmētatur
per receſſum a contrario. B. Al
bertus magnus ſuper miſſus ē. di
cit: q: prauitas ſpūalis ē maior ſm
maiorem conuenientiam ad ſum-
mam lucem ſpūalem: que eſt de⁹: ⁊
ſm hoc ergo purior eſt anima ſen
ſibilis: qʒ vegetatiua: aīa rōnalis
qʒ ſenſibilis: angelus qʒ aīa rōna
lis: ⁊ hoc ſm naturā: ſm vero gra
tiā que eſt quaſi lumen creatū pro
cedēs a lumine increato. Ubi ma
ior eſt participatio gr̄e: ibi maior ē
ad primū lumen ⁊ ad primā lucē
appropinquatio. ergo vbi gratia
in ſummo: ibi appropinquatio in
ſummo ⁊ puritas in ſummo. Tūc
ſic. Quanto magis aliquis recedit
a peccato ⁊ magis appropinquat
deo: qui eſt ſumma puritas: tanto
magis purior: iuſtior: ⁊ ſanctior ef-
ficitur. Sʒ in religiōe viuētes ma-
gis recedūt a peccato ⁊ magis ap
propinquāt: qʒ ſeculares in ſeculo
manentes. Ergo religioſi magis
purificantur: ⁊ maioris ſunt puri-
tatis ⁊ gratie: qʒ ſeclares. Maio
rem pbat Ber. dicens. In mona
ſterio eſt vita contemplatiua: in ſe
culo eſt vita laborioſa. In mona-
ſterio ē vita ſancta. in ſeculo ē cri-
minoſa. In monaſterio eſt vita ſpi
ritualis. In ſeculo eſt vita carnalis
In monaſterio eſt vita celeſtis. in

ſeculo eſt vita terreſtris. In mona ſterio é vita quieta. in ſeculo é vi ta turbulenta. In monaſterio é vi ta tranquilla: in ſeculo é vita con tentioſa. In monaſterio é vita pa cifica. in ſeculo eſt vita iurgijs ple na. In monaſterio eſt vita caſta. in ſeculo eſt vita luxurioſa. In mona ſterio é vita plena virtutibus. in ſe culo é vita plena vitijs. In mona ſterio eſt vita ſanctitatis. in ſeculo é vita iniquitatis. h ille. Et quis pōt explicare innumerabilia pctā mor talia: quib⁹ ſunt conglutinati ⁊ im merſi miſeri mūdani: vt puta mē datia: piuria: fraudes: vſuras: ra pinas: furta: homicidia: diſcenſio nes: odia: vindictas: rācores: ⁊ im mūditias in quolibet genere: de tractiones: irriſiones: murmura tiones: iras: inuidias: ſupbias: infi delitates: ⁊ reliqua: a quibus reli gioſi: oino per ingreſſum religio nis: iā receſſerunt ⁊ appropinqua uerunt ſumme puritati deo: purifi cantes ſe per contritionem: conti nētiā: cōfeſſionē frequentē: toto tē pore vite eoꝝ meditātes. cōtem plantes. loquētes. audientes ſpūa lia ⁊ celeſtia: nouas recipiētes gra tias. nouas illumiatiōes. noua do na. nouo ſpiritu. nouos feruores. nouas inſpirationes. Venite ergo filij vt tā altā puritatē mētis ⁊ cor poris cōſequi valeatis. ¶ Secun dus triūphus religionis dr̄ perfe ctionis. Qḋ ſic pbat. Ille ſtatus qui ſingulariter imitatur vitā ſan ctoꝝ apoſtoloꝝ eſt perfectiſſim⁹. Nā ſtat⁹ aplic⁹ tenet ſupmū gdū iter oēs alios ſtat⁹. Probat hoc. ſ. Hoc. ſup illud. Cōſtitues eos pn cipes ſup oēꝫ terrā. ps. Eructauit. di. Sicut beate virgini: nulla muli er cōparat: ita nec aliqs ſanct⁹ po teſt aplis cōparari nec adeqri. Et ſup illud apli. Ro. viij. Nos autē ipi primitias ſpūs hntes. dicit. q apli ſunt oib⁹ alijs ſcis qcūqꝫ pre rogatiua pfulgeāt: ſiue virginitatꝭ ſiue martyrij pferendi: tanqꝫ abū danti⁹ ſpūm ſcūm hntes. Et ephe. i. c. dicit. Per hoc reprobat teme ritas eoꝝ qui volūt pponere vel eqparare aliquē ſanctū ipſis apo ſtolis. qui fuerunt ppoſiti vt eſſent fundamētū eccleſie. h ille. Sꝫ ſtat⁹ religionis ſingulariter imitat ſta tū aploꝝ: Pꝫ p G: e. xvi. q. i. c. Ex auctoritate. Apli. n. oia reliq runt. Mat. xix. Ecce nos reliqm⁹ oia ⁊ ſecuti ſum⁹ ꝛc. Sic religioſi oia relinquūt vt ſequant xp̄ꝫ. Ubi nō. q vt dicit ſcūs Hoc. in. xxij. q. clxxxvi ar. vij. ſimul cum pho. iiij. ethy. tria ſunt bona que hēt i hoc mundo. Primū bonū ſunt diuitie pecunie: poſſeſſiōes: aialia: gentes filij. vxor. ſoror. frater. Et illa oia offert religioſus deo: p votū vo[l]

tarie paupertatis: vt nullo mõ liceat
amplius hĩre aliqd ꝓprium: vt dicit
Augu. in regula. xij. q. i. Nõ dicatis
aliqd ꝓpꝛiũ: ſʒ ſint vobis oĩa coĩa.
Religio oĩa facit cõia. Cõe ẽ ve
ſtimẽtũ. cibus. vinũ. oleũ. ſal. refecto
riũ. lectus. ignis. aqua. coqna. ſcutula
res. ſaccones. ſcd ſuine. libri. elemo
ſine. carte gladij. calami. Et breui
ter oĩa ſunt cõia: in tantũ vt ſi qs
appropriaret ſibi vnã cartã: vl' pẽ
nã. vel acũ: occultãdo ea ſuo ꝑlato
moꝛtalr peccaret. Vñ Augu. in re
gula. Si quis rẽ ſibi collatã celaue
rit furti iudicio cõdẽnet. Nec põt
ꝑlatus diſpẽſare in voto paupꝛtatis
vt patet extra de ſtatu monachoꝝ
c. Cũ ad monaſteriũ. ibi. Nec exi
ſtimet abbas ꝙ ſup habẽda ꝓpꝛie
tate poſſit cũ aliquo monacho di
ſpenſare: qꝛ abdicatio ꝓpꝛietatis: ſi
cut ⁊ cuſtodia caſtitatis: adeo ẽ an
nexa regle monachali: vt ꝯ eã nec
ſummus põtifex poſſit licẽtiã indul
gere. hec ibi. ¶ Scdm bonũ eſt
bonũ coꝛpoꝛis ꝓpꝛij: vt delicate
viuere: luxuriari: delectari i diuer
ſis delectationibus. hoc bonum in
trans religionẽ offert deo per vo
tũ cõtinentie ⁊ caſtitatis: quo: voto
abꝛenunciat maximis delectationi
bus coꝛpis. Vñ religioſus in caſti
tate viuens: angelus vtiqʒ eſt. Ca
ſtitas ẽ illa angelica virtus: q ſola cũ
fiducia põt aĩas deo pñtarẽ. Jn au
tentica de ſenonibus. ꝑ ſabbo. Sãn
ctus. col. iij. ¶ Tertiũ bonũ ẽ bo
nũ aĩe. ſ. libera voluntas: per quã
hõ vtit oĩbus potẽtijs ⁊ habitibus
aĩe. Hoc maximũ bonum ⁊ ſupꝛe
mũ. libera eni volũtate vnuſqſqʒ
facit qđ vult. Sʒ hoc bonũ offert
religioſus deo ꝑ votũ ſancte obe
dientie: ligans ſe in manibus ꝑlato
rum ſuoꝝ: vt nunquã liceat ampli
us facere aliquid ꝯ voluntatẽ pꝛe
lati. Hec igit ſunt tria vota: qbus
religioſi ſtatũ ⁊ perfectionem apo
ſtolicam imitant. Hec ſunt funda
menta ⁊ baſes apoſtolice ꝑfectio
nis. Jdõ religioſi pñt vocari apoſto
li: quo ad imitationẽ: qꝛ vitã apo
ſtolicã manu tenent ⁊ conſeruãt.
Ex his igit oĩbus ſequitur cõclu
ſio. ſ. Ergo ſtatus religiõis ẽ perfe
ctus. Declarat hec pꝛimus ꝑoꝛ oĩuʒ
religionum dñs ieſus xp̃s. Mat.
xix. c. Si vis perfectus eẽ. Vade ⁊
vẽde oĩa q hẽs ⁊ da paupibus ⁊ ha
bebis theſauꝝ i celo: ⁊ veni ſeqre
me. Et. ſ. Doc. in. xxij. q. clxxxvi.
ar. i. dic̃. Religio noĩat ſtatuʒ ꝑfe
ctiõis. Et itex. xxij. q. cliij. ar. v. dic̃.
Status religiõis ꝑfertur clericis ⁊
virginitati ſeculariũ. Jnſup idem
doc. vt. s. q. clxxxiiij. dicit. Status re
ligioſoꝝ ꝑfert ſtatui curatoꝝ ⁊ ar
chidiachonoꝝ. Venite igit filij acci
pite triũphũ religiõis: q ẽ ꝑfectio
vite aplice. ¶ Tertius ſacre religio

nis triũphus ẽ meritatiõis. ſ. doc.
in. iiij. di. xv. q. i. ar. iij. q. iiij. Et in
iij. di. xviij. ar. ij. q. v. dicit. Meri
tũ eſt actio q̃ iuſtũ ẽ: vt agẽti aliqd
debeatur. Et in. xxij. q. ciiij. ar. iij.
Meritũ ↄſiſtit i hoc: ꝙ hõ cõtẽ-
ptis creatis inhereat deo. Et i pri
ma ſcḋe. q. c. xiiij. ar. viij. Et. ij. ſen.
di. xxvij. ar. v. Hõ quolibet actu
meritorio merec̃ augmẽtũ grẽ: ſʒ
nõ ſtatiʒ augec̃. Et i. ij. ſen. d. xxiiij.
q. i. Et i. iij. ſen. di. xviij. ar. v. Oĩs
act⁹ iformat⁹ grã ẽ meritori⁹. Et i
ꝑma par. q. lxij. ar. v. Et i ꝑma ſe
cũde. q. cxiiij. ar. vij. xxij. q. xxiiij.
ar. vi. Quilibet act⁹ charitatis me
retur vitã eternã ⁊ augmẽtũ cha-
ritatis. Tunc ſic. Quicũqʒ contẽ
nit mũdũ ⁊ inheret deo: quolibet
actu meretur gloriã pạdiſi: pʒ vt ſu
pra. Sʒ igrediẽs religionẽ cõtẽnit
mundũ ⁊ inheret deo. Ergo reli
gioſus quolibet actu ipſa charita
te iformatos: ſemp merec̃ gloriã pa
radiſi. O quotiẽs religioſus i die
merec̃ ſempiternã gloriã. Exiſtis
enim in religione nr̃a: ꝙ religio
ſus continuatis cõia: vt diligenter
inquiſiui quolibet die qnquagin
ta vicib⁹ merec̃ vitã eternam. de
manifeſtis loquor: abſqʒ eo quod
merec̃ in cõſulẽdo: predicãdo: con
feſſiones audiẽdo: accuſando ſe in
capitulo ⁊ alios act⁹ ⁊ deuotiones
particulares faciendo in occulto.
Sʒ quotiẽs in ebdomada religio
ſus merec̃ vitã eternã. ccc l. vicib⁹
Sed quotiẽs in mẽſe: Audi admi
randa. Quolibet mẽſe merec̃ pa
radiſum. m. cccc. vicibus. In an-
no vero quotiẽs credis meretur
vitã eternã bon⁹ religioſus: Di-
co rem inauditam. Sexdecim mi
libus ⁊ octingentis vicibus. Pro
pterea Hiero. ad Heliodorũ in
epl'a de contẽptu mũdi ait. O de-
ſertũ floribus xp̃i vernãs. O ſoli-
tudo in qua illi naſcunc̃ lapides de
quib⁹ in apoc. Ciuitas regis ma-
gnĩ cõſtruitur. O religio familia-
ris deo gaudens. hec ille. O reli
gio glorioſa. O vita apoſtolica. O
ſtatus perfect⁹: ſtat⁹ certus: ſtatus
deo gratiſſim⁹: ſtat⁹ in quo totiẽs
⁊ cõtinue acquirit̃ lucrũ ineſtima
bile: theſaurus precioſiſſim⁹: mer
cantia non terrena ſed celeſtis ⁊ di
uina. Ad hunc ſtatum venite filij.
ad hunc euolate: queſo alacrita-
te: queſo dolcemente ſtringite.
Expergiſcimini: aperite oculos:
excutite torporem: negligentiam:
ſomnolentiam: vt ditiſſimi effici
valeatis. ¶ Quartus triũphus
ſacre religiõis ẽ triũphus defen-
ſionis. ſ. Doc. in. iij. contra gen. Et
in prima parte dicit. Diuina pro-
uidentia non ſolum gubernat ma
iora ſed etiam minima: ⁊ vnicuiqʒ
prouidet: ⁊ oẽs ↄſeruat: gubernes

⁊ defendit.paganos.ſ.iudeos.tur chos.peccatores:iuſtos ⁊ iniſtos. ⁊ cuilibet creature rationali:dedit ⁊ dat angelū ſuum in cuſtodiaꝫ ⁊ gubernationem.ps. Angelis ſuis mandauit de te vt cuſtodiāt te in omnibus vijs tuis. Si ergo deus gubernat:pſeruat ⁊ defendit minima: gubernat ⁊ defendit ſuos mortales inimicos: quāto magis gubernat ⁊ defendit religioſos q ſunt ſui filij:ſui amici: ſui ſecretarij: Religioſi pdicant ⁊ docent deum eſſe timēdū:honorandum: amandū:ſequēdū. Religioſi exēplo ⁊ doctrina pugnāt ꝯ mundū ꝯtra carnē:ꝯtra diabolū. Et qcquid boni fit in mundo religioſi ſunt cauſa. Propterea deus glorioſus eos defendit ⁊ gubernat dat eis āgelos ⁊ ſanctos diuerſos defenſores ⁊ patronos. Ordo noſter ſpecialem patronam ⁊ ptectricem habet ſuā glorioſiſſimam matrē. Ipa ſacratiſſima virgo apparuit cuidam fratri noſtro vt habetur in vitas fratrum.d. Et ſi de omnibus religioſis cura ſit mihi: tamē ſpecialiter impetraui a filio meo pro ſingulari priuilegio:habere curam ⁊ gubernationē huius religiōis: vt patet in multis locis in vitas fratrū noſtroꝝ. O felix religio que talē ac tantā mereris habere ptectricem. Similiter angeli defendunt hunc ordinem. Exēplum in vitas fratrū ordinis pdicatoꝝ habetur. Nā legiſta quidā bononienſis ciuis: intrauit ordinem:quē cum de domo carnales amici eius vellent violēter extrahere:timētibus fratribus ⁊ volētibus mittere ad quoſdā milites patronos vt defenderēt domū. ait.b. Dñicus. Nō indigemus auxilio militum:qꝛ ego plus q̄ꝫ ducentos angelos video circa eccleſiam:qui miſſi ſunt ad cuſtodiaꝫ fratrum. Receſſerunt ergo illi:nutu diuino territi ⁊ confuſi:⁊ nouitius ꝯſolatus permanſit. Gubernat etiā deus ipſos religioſos in cibo ⁊ potu: i veſtimētis: in calciamentis:i ſanitate:in īfirmitate: in domibus:in vijs:⁊ hec dormiēdo:ambulando:ſtando:vigilādo. Deꝰ defendit inquā eos:ꝯtra mūdum:contra carnē:contra tēptamēta diaboli. Defendit eos quo ad animā:in intellectu memoria ⁊ volūtate. Quo ad corpus ⁊ ſenſus exteriores:vt nō ſinat eos moueri nec operari aliquid illicitum ⁊ inhoneſtum: vt tandeꝫ victores ad optatam perueniant palmam. Unde Hiero.ad Demetriadeꝫ. Deus ſēper omnium rector ⁊ dominus cum omni āgeloꝝ milicia certamen tuū expectat:tibiqꝫ contra diabolū dimicanti:parat cer-

nitatis coronam ⁊ celeſte premiuꝫ incitamentum victorie facit. Huic tanto ſpectaculo: vide quem aīuꝫ: quā virtutē debeas offerre: ⁊ certaminis magnitudinē de expectantium diuturnitate metire. Hec ille. ⁊ ſic patet ſcḋa pars principalis.

T Ertio principaliter religionis cōſiderare debem⁹ electionem. Quelibet religio per catholicā ⁊ apoſtolicam eccleſiam approbata: ſacra vtiqꝫ eſt: ſancta ⁊ electiōe digna. Quapropter quācunqꝫ intraueritis: ſi eius regulam ⁊ ordinationes ſeruaueritis: proculdubio in ſtatu ſalutis erunt anime veſtre: ⁊ ita libere ⁊ libenter vos hortor: vt ad quā volueritis ingrediamini. Singulariter autē ad noſtrā magis inuito. Nam hec ſacra noſtra religio ē perfectiſſima ſanctiſſima ⁊ omni laude digniſſima. q̄d quinqꝫ euidētiſſimis rōnib⁹ oſndo.

¶ Primo ratione inſtitutiōis.

¶ Scḋo rōne deſtinationis.

¶ Tertio rōne pronunciationis.

¶ Quarto rōne impetrationis.

¶ Quinto ratione terminatiōis.

¶ Primo dico q̄ iſta religio eſt preſtantiſſima rōne inſtitutiōis. Et probatur ſic. Illa religio que p̄mo ⁊ principaliter eſſentialiter ⁊ nominaliter eſt inſtituta ad predicationes: confeſſiones ⁊ ſtudium ⁊ ſalutem animarum eſt preſtantior ⁊ ſublimior tenēs primum ⁊ ſummum gradū inter religiones. Tales enim actus cum ſint ſp̄uales ſunt digniores corporalib⁹: vt militare: ſeruire īfirmis: paſcere pauperes ⁊ huiuſmodi: q: anima ē dignior q̄ꝫ corpus: ſicut actus ē nobilior potentia: vt patet per phm̄ vij. ⁊ ix. metha. Et īter ſp̄uales dignius eſt p̄dicare ⁊ docere q̄ꝫ cōtemplari vel orare: quia nobilius eſt illuminare vel calefacere q̄ꝫ lucere: vel calidum eē ſm̄ Dionyſiuꝫ in libro de celeſti ierar. Et hoc triplici rōne. Primo q: agere eſt nobilius q̄ꝫ pati. vt patet in. iij. de aīa. Agere enim pertinet ad actū: pati vero ad potentiā vt habetur in. iij. v. vij. ⁊ viij. phyſi. Sed illuminare vel docere impoꝛtāt actionem. lucere autē paſſionē. Scḋo q: quanto aliqua virtus ſe extendit ad plura: tanto eſt maior vt habetur in libro de cauſis. Sed lucere ⁊ huiuſmodi ſe tm̄ extendūt ad relucentem. illuminare autem docere ⁊ huiuſmodi ſe extendunt ad rem lucentē ⁊ ad rem illuminataꝫ ⁊ docere ad ſcientem ⁊ diſcenteꝫ: q: vt dr̄ p̄mo Methaphy. i prohemio. Signū ſciētis eſt poſſe docere. Tertio q: dicit̄. iiij. methau. Tunc vnūquodqꝫ perfectum eſt:

qñ põt facere ſibi ſile. Sz docens facit alios doctos: nõ ãt hi cẽs tñ: ⁊ iter diuerſas doctrinas: docere ꝓpter ſalutẽ aiaꝝ ⁊ res diuinas: ẽ digni⁹: q̃z docere medicinas ad ſalutẽ corpis. Jõ docere ⁊ p̄dicare: que ptinẽt ad ſalutẽ aiaꝝ.i. ſacram paginã: ẽ nobiliſſim⁹ actus: ⁊ p ꝯſequẽs religio: que pmo ⁊ p̄ncipalr ordinaẜ ad p̄dicationes: ꝯfeſſiões. ⁊ hmõi eſt digniſſima. Et ſic pꝫ maior. Sz religio noſtra principalr eſſentialr ⁊ noialr ẽ iſtituta ad p̄dicationes ⁊ ꝯfeſſiões ꝓpter ſalutẽ aiaꝝ. Qd̓ ꝓbaẜ dupliciter. Primo diffinitione quid nois: q: ſola h religio noiaẜ religio p̄dicatoꝝ: vt pꝫ extra de electione.c. Cũ veteri. Extra de priuile. c. in his. Extra de exceſſib⁹ p̄latoꝝ.c. Nimis iniqua. ⁊.c. nimis praua. Et de religioſis domib⁹.c. Sane li.vi.ĩ clemẽtina. De ſepulturis.c. Dudũ. Inſup h religio: q: ãtiquior ẽ eius iſtitutio. Jõ por ẽ alijs mẽdicãtib⁹: vt dicit.d. Jo. andreas in caplis vbi.ſ. Et itez h ipſa religio prior nominatur: vt ſupra. Et extra de regularibus.c. nõ ſolum in titulo. Et extra de decimis.c. predicatoribus. libro. vi. Idem dicit dñs archidiacon⁹.c. prealegato. Et idem patet in omnibus bullis ⁊ priuilegijs apoſtolicis: ceteriſq̃z reſcriptꝭ q̃buſcũq̃z.

Inſup h religio: ceteris ẽ arctior. Nam dicit Petr⁹ de palude in .iiij. di. xxxix. Religio mendicantium eſt perfectior omni nõ mẽdicante. Vide.d. Johãnem dñici q dicit. Nõ ſolum carthuſienſes: ſed cuiuſcũq̃z ordinis fratres ad ordinem predicatoꝝ poſſunt tranſire: ẽ cõuerſo fratres predicatores: ad alioꝝ ordines nõ poſſunt trãſire. Jo. an. in.c. Sane. de regula. Cõſtitutiões eiꝫ predicatoꝝ vltra regulaꝫ ita arctãt eos: q vita eoꝝ eſt aſperior: q̃z vita monachorũ. Monaldus magnus canoniſta ⁊ theolog⁹ vt refert.d. Jo. dñici. dicit vidiſſe pariſius determinationem factã p doctores eiuſdem vniuerſitatis: q fratres carthuſienſes poſſunt trãſire ad ordinẽ p̄dicatoꝝ: regulariter viuẽtẽ de iure cõi. Refert inſuper. Joh. dñici ſe vidiſſe ꝯſiliũ.d. Frãciſci de zabarellis ⁊ cuiuſdam magni viri determinantium monachum.ſ. benedicti obſeruãtie laxioris poſſe trãſire ad ordinem predica. obſeruãtie arctioris. h.d. Anto. archiepiſcopus. ¶ Secũdo nuno: probatur diffinitione quid rei: q: in p̄ncipio conſtitutionũ huius religionis: ſic diffinitur. Ad hoc tamẽ in conuentu ſuo: prelatus diſpẽſandi cũ fratribus habeat ptãtem: cum ſibi videbiẜ expedire. In his pre

cipue que ſtudiū vel pꝛedicationē ⁊ animarum ſalutē videbūtur impedire: cū oꝛdo noſter ſpecialiter ob pꝛedicatiōē ab initio noſcatur inſtitutus fuiſſe. Et ſtudiū noſtrū ad hoc debeat pꝛincipaliter intendere: vt pꝛoximoꝝ animabus poſſimus vtiles eſſe. h ibi. Ibidem quoqꝫ mandatur: vt totū officiū breuiter ⁊ ſuccincte dicatur: vt ſtudium minime impediatur. Item ſedes apoſtolica confirmauit hāc religionem: que diceretur ⁊ eſſet oꝛdo pꝛedicatoꝛum. Ergo hec religio digna eſt ⁊ pſtantiſſima. Nec obſtat: ſi que alie religiones doceant ⁊ pꝛedicent. Hoc enim eſt non ex officio: ſed ex ſpeciali pꝛiuilegio. Ex officio enim hec ſola illud habet ſequens religionem chꝛiſti inſtitutam pꝛincipalr ab eo ad pꝛedicationis officium ⁊ animarū ſalutem. Unde apoſtolus Paulus apparens b. Dominico rome in eccleſia ſancti Petri oꝛanti pꝛo dilatatione oꝛdinis dedit ei librū dicens. Uade pꝛedica quoniam ad hoc a deo electus es. ¶ Secundo pꝛobatur huius religionis pꝛeſtantia ratione deſtinationis. ſanctus nāqꝫ Dominicus cum ſuo oꝛdine non a caſu aut a foꝛtuna inuentus eſt: vel humana pꝛudentia inſtitutus: ſed ſingulariter a tota ⁊ ſumma trinitate deſtinatus a patre quidē per potentiam. a filio p ſapientiā: a ſpū ſcō per gratiā ⁊ virtutum cōmunicationē. Mundus eni ante hui⁹ ſctiſſimi patriarche Dñici ⁊ ſui oꝛdis īſtitutionē: erat famelic⁹, aridus ⁊ ſitibundus. Iō trinitas ipa miſit. ſ. Dñicū ⁊ oꝛdinem īſtituit vt famelicos ſatiaret. Ná ſup illud. iij. Re. iiij. Regis pfecti: hic dicit glo. Nec qd deſit in domo regis: oꝛdo pdicatoꝛum: diſcurrendo ⁊ loquēdo laboꝛat: vt in menſa dñi abundet: vñ nutriantur fideles. h ibi. Quia vo mundus erat aridus: miſit de⁹ oꝛdinē pꝛedicatoꝛū vt aridos irrigaret. Uñ Ber. i ſmōe. ſ. Andree. Fluuius ē oꝛdo pdicatoꝝ: nō pmanēs in eodē loco: ſꝫ extēdens ſe ⁊ currēs: vt diuerſas irrigaret terras. h ille. Quia etiam erat ſitibūdus miſit de⁹ pdictū oꝛdinē vt ſitiētes inebꝛiaret. vñ ſup illud Canticoꝝ vmbilicus tu⁹ craf toꝛnatilis. dicit Augu. Quid p cratrē. niſi pdicatoꝝ oꝛdinē intelligimus: Qui nimiꝝ mētibus auditoꝝ celeſtis doctrine vinū ppinát eaſqꝫ inebꝛiát. Iſte eſt ille ſuus fideliſſimus. quē deus miſit. De quo Luc. xiiij. Miſit ſeruū hoꝛa cene dicere inuitatis vt venirēt. Super quo dicit Greg. in home. Hoꝛa cene finis ē ſeculi. hic i fine mittit ſu⁹ iſte. i. oꝛdo pdicatoꝝ ad inuitatos: perle

gētiū ꝛ ꝓphetas:vt repulſo faſti-
dio:ad guſtandū cenā ſe p̄pararent.hec ille. Propterea ſctā cantat eccleſia i officio patris Dñici. Mundū vocās ad agni nuptias hora cene pater familias. Seruū mittit ꝓmittens varias vite delicias. Ad hoc cōuiuiū tam ꝑmagnificū elegit nūciū .ſ. Dñicū. Iſido. quoqꝫ hyſpanus doctor ſolēniſſimus in ſuis poſtillis refert: q̄ fuit reuelatū cuidā ſancto heremite in oratione pſeueranti:ꝛ vox diuina ei facta ē a ſūmo celo:dicēs. Mitto famulū meū Dñicum ſūbi mei deuotū baiulū:verū predicatorē: inclytū:aplm:hoiem zelotipū:ad incredulor̄ duritiā:ꝛ hereticor̄ ꝑfidiā cōterendam. hec dñs deus. Hanc deſtinationē:manifeſtauit: pater oīps deus beatiſſime virgini Caterine de ſenis dicens. Ego hos duos filios genui. Unū naturalē ꝛ ab eterno.ſ.xpm. Aliū adoptiuū.ſ. Dñicum:qui in multis opationibus fuerūt ſimiles. Sicut enim filius meus naturalis in humanitate aſſumpta fuit mihi obediens vſqꝫ ad mortē crucis. Sic filius meus adoptiuus Dñicus viā mandator̄ meor̄. nunq̄ʒ trāſgrediens:in virginitate perpetua baptiſmalē grām:vſqꝫ ad vite terminū:inuiolabiliter pſeruauit. Et ſicut filius meus naturalis palam locutus eſt mundo teſtimoniū phibens veritati:ſic filius meus Dominicus:per ſe ꝛ ſucceſſores ſuos veritatē euangelicā:etiā inter hereticos inſtāuiſſime p̄dicauit:ꝛ p̄dicare nō deſinit: ꝓpterea ſingulari munere datum eſt ſibi veritatis lumen agnoſcere:nec ab ipſo aliquo mō deuiare. Itē ſicut tota vita filij mei naturalis: fuit doctrinalis ꝛ exēplaris ad alior̄ ſalutē ordinata:ſic filius meus Dñicus totus cū ſuo ordine doctrinalis ꝛ exemplaris eſt ad ſalutem aiar̄. Ad hūc.n.finē ꝯſtitutus ē:ꝓpter hoc in cunctis eis actibus modo filio perſimilis factus eſt.hꝫ deus pr̄.

¶ Tertio idē ꝓbaf rōne ꝓnūciationis. Anteq̄ʒ ordo iſte in mūdo eſſet.multi ſpiritu ꝓphētic illuminati ipm ꝓnūciauerunt:zacharias.n. ꝓpheta.c.vi. Uidit quattuor quadrigas. In prima erant equi rufi: per qḋ itelligit ordo martyr̄:q amore dī rubicundi ꝛ inflāmati: ſanguinē ꝓ fide poſuerūt. In ſecunda quadriga equi nigri:quib⁹ intelligūt ꝯfeſſores mortificati ꝛ penitenti pleni. In tertia erāt eq albi:qui ſūt apoſtoli:puritate mētis ꝛ corꝑe albi. In quarta q̄driga erant.qui.varij ꝛ fortes ꝑ qḋ ſm Greg.in bulla canonizatōis: beatiſſimi patris Dñici intelligit ordo nr̄ abitu ꝛ virtute varius.

Fortis aũt: qꝛ vniuerſaliter ⁊ con ſtāter pugnat ↄtra vitia: ↄtra he reticos ⁊ infideles: qua pp beat⁹ apoſtolus Petrus apparēs ſctō Dñico: dedit ei baculum: ad deſi gnandũ firmitatē ⁊ ↄſtantiam ſui ordinis. Sybilla etiam erithea de ordine noſtro plura pphetizauit. ꝑnūciās cū ſtellā fulgentē: Itē ꝑnunciatus eſt conſtantinopoli in eccleſia. ſ. Sophie: vbi habet ꝙ i eadē eccleſia eſt depictus. ſ. Dñi cus cū lilio in manu ⁊ habitu ꝑdi catoꝝ: iuxta quē eſt depictus ſan ctus Paulus apoſtolus. Et ſuper caput Dñici eſt ſcriptuꝫ. Bonus dñicus. Et ſup caput pauli. ſanct⁹ Paulus. Sub pedibus vero ſ. pauli erat ſcriptuꝫ: p iſtum itur ad xp̄m: ſub pedib⁹ aũt dñici erat ſcri ptum: ſed facilius per iſtũ. Et hoc inuentũ eſt p plures annos antē ꝙ̄ ordo noſter eſſet. Et quidā dicūt fuiſſe per quadringētos ānos añ. Inde aſſumptũ eſt: vt ſolus ſctūs Dñicus inter ↄfeſſores cū libro i manibus depingatur. Itē abbas Joachin ꝑnūciauit anteꝙ̄ ordo iſte eſſet in mundo. Fecit. n. depi gi beatũ Dñicum i eccleſia ſancti Marci venetijs: cū habitu albo ⁊ nigro: quo ipſe vſus eſt ⁊ nos vtimur. Qu ꝓpter ordo iſte ꝓ ſtans eſt: tot vaticinijs pſignitus ⁊ demonſtratus. ¶ Quarto ꝓba tur ordinē predicatoꝝ ꝓſtātiſſimū eſſe: rōne impetratōis. Mira res ⁊ inaudita a regina celoꝝ mře diz hic ordo impetratus eſt. Legitur enim in legēda ſancti Dñici ꝙ cū deus vellet deſtruere mundũ tri bus lanceis: precipue tria peccata que regnabāt in mundo. videlicet ꝓpter ſuperbiā: auariciā ⁊ luxu riā: beata virgo genu flexo impe trauit miſericordiā mũdo ꝓſentā do filio ſuo ſanctũ Dñicũ: qui cū ſuo ordine mundũ ad pñiam ⁊ ad xp̄m vocaturus erat. Inſup glo rioſiſſima mater dei: vt impetra tuꝫ ordinē amplius nobilitaret. ⁊ erga ip̄m ſpūalem ⁊ cordialē oñ deret amorē. habitum quem nūc ferimus porrexit. ſ. Dñico. necnō beato Regnaldo. ⁊ vt hunc in duerent precepit. dicens. Et iſte ē habitus ordinis tui. Apparuitqꝫ beata ꝟgo ſemel. b. Jordani i ora tione exiſtenti ⁊ dixit. Diligo qdē ſpāli amore ordinē tuum. Et inter alia. hoc quidē mihi pgratiſſimū ꝙ oīa que facitis ⁊ dicitis a lau de mea incipitis. ⁊ in ea finitis. vñ impetraui a filio meo. vt in ordie tuo null⁹ poſſit diu i mortali ꝑſiſte re. quin aut cito deꝑhendat. aut ci to peniteat. aut extra ꝓiciatur. ne ordinē meũ fedet. hi ibi. Quapro pter in tātoꝝ bñficioꝝ memoriā ordo noſter inſtituit. vt oī ſero p

ceſſionaliter cantaret. Salue regi
na. Que antiphona adeo eſt illi
gratiſſima vti quattuoꝛ ſigna ma
xime dilectõis ⁊ gratie ſingularis
oſtẽderit. Nã dum fratres canta-
rent dictã antiphonã ⁊ dicerent.
ſpes mea ſalue. ipſos dulciter reſa
lutabat. Et cũ dicerent. Eya ergo
aduocata nr̃a. ipſa ante filiũ ſe ꝓ-
ſternebat. ⁊ pꝛo fratribus oꝛabat.
Cumqꝫ ſubiungerent. Illos tuos
miſericoꝛdes oculos ad nos con
uerte. illa leto ⁊ colũbino vultu in
fratres reſpiciebat. poſt cũ canta-
rent. Et ieſum bñ. fru. ven. tui. no
bis poſt hoc exi. oñde. Ipſa in te-
nera etate geſtans filiũ ſuũ oĩbꝰ
⁊ ſingulis cũ multo gaudio oñde
bat. poſt vero ingreſſuꝫ choꝛi. fra
tres ipſi viderunt. b. virgineꝫ ſup
altare maius tenentẽ manũ filij. ⁊
bñdicentem fratres. H oĩa in vitis
fratrum noſtroꝝ. Sed dulcius ⁊
mirabilius refero. Semel gloꝛio
ſus Dñicus vidit beatiſſimã ꝟgi
nẽ in domitoꝛio aſpergẽtẽ ſingu-
los frẽs aqua bñdicta quã comi-
tabant due pulcherrime domicel
le. ſ. Catarina ⁊ Cecilia. ⁊ dixit.
Ego ſum illa que me ꝓſterno añ
filium. cũ dicitis. Eya ergo aduo
cata nr̃a. Et ecce paulo poſt rapꝰ
beatus Dñicus. vidit dñm ſeden
tem. ⁊ matrẽ eius virginẽ gloꝛio-
ſam. amictã capa coloꝛis ſeraphi.
Et cum omniũ oꝛdinum religio-
ſos ⁊ rligioſas in illa curia cõſpi
ceret: de oꝛdine vero ſuo: nullum
nullãq3 vidiſſet: doloꝛe ſummo: ⁊
lachꝛymis perfuſus: conſternatus
animo iacebat. Cui dominus di-
xit. Cur doles? Uis ne videre oꝛ-
dinis tui fratres? At ille. Hoc deſi
dero domine. Tunc chꝛiſtus: oꝛdi
nem tuũ matri mee cõmiſi. Et ma
ter anniente filio aperuit capam:
ſub qua vidit contẽplatoꝛ Domi
nicus: ſui oꝛdinis innumeraꝫ mul
titudinem fratrum bꝛachijs amo
ris virginis complexatã: ⁊ ſingu-
lariter ꝓtectã. O religio bñdicta.
O religio ſancta. O religio pſtã-
tiſſima: que nõ ſolum a deo pꝛede
ſtinata: ſed a mundi imperatrice ⁊
angeloꝝ domina impetrata: oſer
uata: ⁊ ſumme dilecta. ¶ Quinto
idem pꝛobat rõne terminationis.
Oꝛdo enim noſter habꝫ terminũ
⁊ finẽ oĩum dignitatum: ⁊ excellẽ
tiarũ ſancte matris eccleſie. Pꝛi-
ma autem dignitas eccleſie: ẽ ſan
ctoꝛum patriarchaꝝ: quoꝝ finis
⁊ terminus eſt patriarcha Domi
nicus ab eccleſia militante canoni
zatus ⁊ in ſanctoꝝ cathalogo aſcri
ptus. Hic patriarcha fuit pꝛimus
inſtitutoꝛ ⁊ dux huius religionis.
Secunda dignitas eccleſie: eſt ſan
ctoꝛum apoſtoloꝛum: quoꝛuꝫ finis
⁊ terminus fuit ſanctus Uincen-

tius de valentia. Hic nouꝰ apoſto
lus fuit: vt patet in principio ſue le
gende. Tertia dignitas eccleſie eſt
ſanctoꝝ martyꝝ. Cuius terminꝰ
⁊ finis extitit ſanctꝰ Petrus mar
tyr veronenſis. Hic glorioſus xp̄i
athleta: adhuc puerulus. ſ. etate: ſe
ptem annoꝝ habuit victoriā ꝯtra
parentes hereticos: ⁊ tandem ꝑ
dicatoꝝ ordinem ingreſſus pro fi
dei defenſione hereticoꝝ gladijs
occubuit. Quarta dignitas eccle
ſie: eſt ſanctoꝝ doctoꝝ: quorum fi
nis ⁊ terminus fuit. ſ. Tho. de aq
no. Is ob eius ſanctitatē eximiam
⁊ infuſam a deo eminentiſſimam
oium reꝝ cogitationē ⁊ ſcientiam
theologus ſumus. ſ. Doctor appel
latur. Quinta dignitas eccleſie eſt
ſanctaꝝ virginū: quaꝝ terminus
⁊ finis extitit admirabilis virgo
ſancta Catarina ſenēſis. Quā ob
excellentem eius puritatē coram
virgine glorioſa: ⁊ multis alijs ſan
ctis: ieſus xp̄s viſibiliter deſponſa
uit. Hoꝝ igit̄ ꝑfectōe ſanctoꝝ: fra
trū predicatoꝝ religio ꝓſtantiſſi
ma eſſe ꝓbat̄: q̄uis cetere religio
nes digniſſime ſint. Propterea
papa Alexāder ꝑticulariter loquꝰ
de ꝑfectōe fratrū ꝑdicatoꝝ excōi
cat oēs ꝑdicātes defendētes ⁊ do
cētes: q̄ frēs ꝑdicatores non ſint
i ſtatu ꝑfectōis. A qua excōicatiōe
nō poſſunt abſolui: niſi per ſumū
pontificem: ꝑut ponit. d. Anto. in
ſuis cenſuris. verꝰ hic ꝯſidera ma
ximū dei donū ⁊ religionis mee
dignitatē. Oēs hij ſancti fuerunt
ſūmi ⁊ incliti doctores: v̄ginees pu
riſſimi ⁊ āgelici. Altius dico oēs
innocentiā baptiſmalē habuerunt
oēs maxima miracula in vita ⁊ in
morte: donante deo operati ſunt.
Hij ſunt eccleſie militātis ornamē
ta: hi gēme precioſe: hi deniq̄ q̄
glorioſa ſit religio ꝑdicatoꝝ facile
declarāt. Ad matrē ergo religio
nem vos o iuuenes plurimū hor
tor. Hic veſtra ingenia litterarum
cognitōne adornare poteritis. hic
veſtras vires exercere. hic ſaluas
veſtras aias facere. hic iter breue
cōpendioſum ⁊ ſecuritate plenū
eſt. Habetis hos ſanctos duces
meos: habetis ⁊ tot beatos: bea
taſq̄ celo fruentes: vt nō niſi gran
di volumine annotari poſſent.
Venite igitur: hanc eligite. hanc
complectimini. Accedite ad tran
quillū ⁊ pacatū hunc portum. ni
hil vos deterreat. nihil retrahat.
nihil conturbet. Nā licet paupes
⁊ mendicantes ſimus. tamen dei
gratia nihil nobis deeſt. iuxta illō
apoſtoli. ij. Cor. vi. Tanq̄ nihil
habentes ⁊ oia poſſidentes. quia
totꝰ mūdus nr̄ eſt. ⁊ quocūq̄ ꝑgi
mꝰ nō deficiunt nobis neceſſaria.
vn̄. Deut. xi. Ois locꝰ quē calca

uerit pes veſter: veſter erit. Et nõ ſoluꝫ inter xpianos ſꝫ etiã iter turchos: paganos: ceteroſqꝫ ĩfideles neceſſaria miſtrant. Audite Piero. qđ vobis de religiõe dicat ſcribẽs ad Helyodoꝝ de ꝯtẽptu mũdi. Quid igit agis tu frater i ſeculo: qui maioꝛ es mundo? Paupertatẽ times? Sꝫ beatos paupes xps appellat. Labore terreris? Sed nemo athleta ſine ſudoꝛib9 coronabit. De cibo cogitas Sꝫ fides famẽ nõ hꝫ. Sup nudã humũ: exeſa ieiunijs mẽbra collidere metuis? Sꝫ dñs tecũ iacet. Squalidi capitis: horret iculta ceſaries? Sꝫ caput tuum xps eſt. Infinita heremi vaſtitas te terret? Sꝫ tu paradiſuꝫ mẽte deambula. Quotienſcunqꝫ illuc mente ꝯſcẽderis: totiẽs in heremo nõ eris. hec ille. Nemo veſtꝝ dubitet. Ego vos dulciter inuito o filij. Huc tãdem accedite: qm̃ hoc caſtitas angelica: h pauptas aplica: h diuinalis obedientia: h ieiunia ſalubria: h aſpera veſtimenta: q: non lineis: ſed pãnoſis vtimur veſtimentis: h ſilentia diuturna: h cibaria q̃dragesimalia: q: .ſ. in refectoꝛio: carnes nunq̃ frẽs comedunt: h inuenit virt9: h ſanctitas: h cuncta pfectio. Miraculum vobis recito digniſſimuꝫ: qđ refert magiſter Alexãder vindonẽſis epiſcopus ĩ poſtillis ſuis ſuper illo verbo. Miſericoꝛdia ⁊ veritas obuiauerunt ſibi: ſic dicẽtes. Quidſcolaris bononieñ. vanitatibus editus: talẽ viſionem cõſpexit. Videbat ſiquidẽ q in magno cãpo ꝯſiſteret: ⁊ ibidem tẽpeſtas ingẽs ſuper ipſuꝫ deſcẽderet: fugit a tpeſtate: ⁊ ad domũ vnã peruenis: clauſam inuenit. Cui pulſanti vt reciperet: hoſpita rñdit. Ego ſum iuſticia: hic habitãs tu iniuſtus es: hic habitare nõ vales. Ille dolens diſceſſit: ⁊ aliã domum videns ꝓpius acceſſit: ⁊ foꝛes pulſauit: ibiqꝫ ſe recipi petebat. hoſpita illi reſpondit. Ego ſum veritas hic habitans: te non recipio: quia veritas non liberabit eos qui nõ amant eam. Inde abſcedens aliam domum vidẽs. ob tempeſtatem. ipſam omnino voluit igredi. Sed hoſpita ait. Ego ſum pax. Non te recipio. q: non eſt pax impijs ſed hominib9 bone voluntatis. Veruꝫ quia cogito cogitatiões pacis tibi ſuadeo vt vadas ad ſoꝛoꝛem meaꝫ ⁊ eius monita ópleas. Acceſſit ergo ad quartam domum ⁊ que deintus erat reſpondet. Ego ſum miſericoꝛdia. Si ergo ab eminẽte tẽpeſtate ſaluari deſideras vade ad domum fratrum pdicatoꝛum. Ibi inuenies ſtabulum doctrine. ⁊ in tuoꝛ eſepe ſcripture. aſinum

ſimplicitatis. cum boue diſcretionis. Mariam illuminantem. et Joſeph proficientem. atq; ieſum ſaluantem. Euigilans predictus ſcolaris venit ad conuentum. ibi humiliter recipi periijt. et ſic factum eſt. hec ibi. O religio diuina animarum tuta ſaluatrix. Quis tuas laudes. tua preconia. tua merita. tuos triumphos digne poſſet explicare? Nemo quippe niſi noſtre et omnium religionum primus inſtituto: chriſtus. linguam et ſapientiam conceſſerit. qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Feria quinta dominice paſſionis. De ſortilegijs. Sermo. xliiij.

Fides tua te ſaluam fecit. Luc. vij. Mirabile exemplum penitentie: hodie fidelibus proponitur: cum mariam magdalenam ad ieſum acceſſiſſe: et ſup pedes eius lachrymas fudiſſe legimus. Quot enim vt ait Greg. in Homel. in ſe habuit oblectamenta: tot de ſe inuenit holocauſta. Hoc ſane figurari poteſt infelicem animam que ſortilegiorum vitijs depreuata receſſit a deo optimoq; deo et redemptore ieſu: ſeq; diabolicis ſortilegiorum laqueis innodauit: adeo vt fidem xpianam aſpernetur: ſublimemq; dei maieſtatem offendat: transgrediendo primum legis preceptum. Que nihilominus ſi errore poſtpoſito: viuaciſſima fide: humiliter et lachrymoſe ad ſaluatorem perrexerit: ab ipſo pristinus audire merebitur. Fides tua te ſaluam fecit: que ſunt verba in euangelio recitata. In quo tria habemus documenta. ¶ Primum documentum: ꝙ predicatores debent benigne recipi: et gratioſe tractari: et in ſuis neceſſitatibus debet quilibet vt poteſt ſubuenire. Exemplo phariſei vt patet in prima parte. ibi. Rogabat ieſum. ¶ Secundum documentum ꝙ licet aliquando quis fuerit malus: non tamen iudicandus eſt: ſemper ſore malus. ibi. Videns autem phariſeus. ¶ Tertium documentum: ꝙ viua fides eſt: qua ſalus peruenit hominibus. ibi. Fides tua te ſaluam fecit. In qua fide: ſi diuinator firmiter deinceps permanſerit ſortilegia deſerens: omnis ſaluabitur. De quibus ſuperſtitionibus diuinatorijs tria conſiderabimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Secundo grauationem.

¶ Tertio ſpecificationem.

¶ Primo conſiderare debemus ſortilegij diffinitionem: que quidem aliquantulum prolixa erit. dignitas namq; et vtilitas materie: ita requirit vt bene enucleetur. Non ſane fieri paucis verbis non potuit. Auguſtinus. n. libro de doctrina xpiana: diffiniens diuinationem ſic dicit.

Diuinatio ē vſurpatio cognoſcēdi futura: ex quadā peſtifera ſocietate hominum ꝛ demonum. hec ibi. Ubi nota ſm̄ .S. Tho. xxij. q. lxxxxv. ar. primo. ꝙ futura dupliciter poſſunt cognoſci. ſ. in ſeipſis ꝛ in ſuis cauſis. Primo modo: futura in ſeipſis conſiderata: a nullo ītellectu creato: cognoſci poſſunt. Cuius ratio eſt: q2 futura inquantum ſunt futura: nō habent eſſe in ſeipſis. Qð aūt nō habet eſſe: nō poteſt cognoſci. Unde Phs. i. ix Metha. dicit. ꝙ tm̄ aliquid ē cognoſcibile: in quantū eſt actu. Et nō entis nō eſt ſciētia: vt ait iterū Ariſto. primo. Poſte. Solus aūt deus cognoſcit futura ꝓut habēt eſſe in ſeipſis. Sap. viij. Monſtra ſcit deus anteq̄ꝫ fiant. Et apoſtolꝰ. Ro. iiij. Uocat ea que non ſunt: tanq̄ꝫ ea que ſunt. Intellectꝰ enim diuinus cū ſit eternus ꝛ cauſa atq̄ꝫ fons omnium: omnia preterita ꝛ futura: in ſua eternitate ītuetur. Eternitas enim eius omni tempori adeſt: ꝛ ipſum cōprehendit. vnde Phyloſophus in libro de bona fortuna dicit. Deꝰ bene videt preſentia ꝛ futura. Et ſic futura prout ſunt in ſeipſis: a nullo ītellectu creato cognoſci poſſunt: q2 hoc eſt propriū ſignum diuinitatis ſm̄ illud. Iſa. xli. Annūciate que ventura ſunt in futurū: ꝛ ſciemus ꝙ dij eſtis. ¶ Secūdo mō futura cognoſci poſſunt in cauſis ſuis. Cognoſcere aūt futurū ī cauſa: nihil aliud eſt: q̄ꝫ cognoſcere ꝑſentem inclinationem cauſe ad effectū. Ad effectū vero proueniunt futura: ex cauſis ſuis tripliciter. ſ. vt ſemper: ꝛ ex neceſſitate: vt frequenter: ꝛ raro. Primo enim futura quedā ſunt: que ex ſuis cauſis: ſemꝑ ꝛ ex neceſſitate ꝓueniūt: eo ꝙ talia futura ſunt determinata in ſuis cauſis. Et huiuſmodi futura: ꝑ ſuam cauſam cognoſci poſſunt ꝛ pronūciari ex conſideratōe ſuarū cauſarū: ſicut aſtrologi ꝓnūciant eclypſes futuras: que quidē eclypſes habent cāas neceſſarias: q2 quotienſcūq̄ꝫ interponit̄ terra inter ſolem ꝛ lunam directe: ſequit̄ neceſſario eclypſis: que eſt priuatio lucis lune: vt patet. ij. Poſter. ꝛ. viij. Metha. dr̄ ꝙ eclypſis eſt priuatio luminis ex obiecto terre īter ſolem ꝛ lunā. ꝛ .i. ij. de celo ꝛ mūdo. Interpoſitio terre: eſt cauſa eclypſis lunaris. Scđo quedā futura ſunt: que proueniūt non vt ſemꝑ: ſed vt frequēter. i. vt ī pluribus ex cauſis ſuis. Et hoc nō ꝑ certitudinē cognoſcit̄: ſꝫ ꝑ quādā ꝯiecturā. ſ. ꝑ ſigna aliqua. ſicut medicꝰ cognoſcit ſanitatē ꝛ mortē infirmi. Et aſtrologi ꝑ ꝯſiderationē ſtellarū. prenunciant de pluuijs ꝛ

ſtectatibus. Modo igit cognitio ⁊ pronūciatio illoꝝ futuroꝝ effe/ctuū: q ſunt determinati in cauſis ſuis vel qui eueniunt vt ſemp: vel qui eueniunt vt frequenter. nō di cit diuinatio. neq3 eſt ſupſtitioſum vel illicitum. niſi forte apud eum. qué ordo cauſe lateret ad cauſatū. Unde precognitio ⁊ pnūciatio ortus ſolis: non dicitur diuinatio: neq3 quando medicus ex ſcientia vel experientia predicit ſanitatē: vel mortē futuram: ⁊ aſtrologus: per ſuam ſcientiam: eclypſim vel pluuiā predicit diuinare dicunt. Tertio quedam futura ſunt: que ſe habent ad vtrūlibet: ſicut ſunt potentie anime rationalis: que cau ſant actus humanos libere: q2 po tētia volitiua poteſt facere hoc ⁊ illud: ⁊ nō facere: ⁊ libere quantū eſt i ſe. Et euētus quoq3 caſuales ⁊ fortuiti qui nō habēt cāmnatu ralem. De quibus Tulius in lib. de diuinatione ait. Rerum fortui tarū nulla preſenſio eſt. Ut q2 qs vineam ligonizans: inueniat the/ſauꝝ. Et q2 ccc. die gutta de lucer na debeat pluere ⁊ hmōi: que vt in paucioribus eueniunt ⁊ raro. Scire igit effectus actuū huma/noꝝ: ⁊ qui a caſu eueniunt ātequ3 ſint: eſt proprium dei: cui omnia abſcentia quantumcūq3 diſtantia: preſentia ſunt. Et ideo. procedētia ex actibus hominum: ⁊ caſuis for/tuitis velle precognoſcere vel pnunciare antequ3 ſint: pertinet ad diuinationem: vbi expreſſe de mones inuocantur: ⁊ ibi ſe immiſcet diabolus: etiam ſi non inuocetur: vt implicet animos hominum va nitate ⁊ falſitate. Hec collecta ſunt ex dictis. S. Tho. ij. ſentē. di. xv. ar. ij. Et prima parte. q. lvij. arti. iij. Et iterum in queſtionibus de ma lo. ⁊ ſcd̄a ſecunde. vbi. s. Un̄ Iſi dorus libro ethymologiarum. di/cit q2 diuini dicunt quaſi deo ple ni. Diuinitate enim ſe plenos ſi/mulat: ⁊ aſtutia fraudulentie: ho/minibus futura coniectant: quod oino eſt alienum ab intellectu hu mano: cum dicat Phs. ij. pierar. De futuris cōtingentibus: nō eſt determinata veritas. Hiero. autē ſuper Iſa. ⁊ habetur in decretis. xxvj. q. c. Unis diuinos: ſic dif/finit. Diuinos eos debemus acci pere qui coniectura mentis ſue: incerta futurorum quaſi vera p/nunciant abſq3 diuinorum ver/borum auctoritate. hec ille. His declaratis: queritur vtrum di/uinatio ſit mortale peccatum.

Cui queſtioni reſpondeo ⁊ dico. Diuinationē ſemper eſſe morta le peccatum. Quod ſane triplici ratione declaro: prout elicitur ex dictis. S. Doc. xxij. q. lxxxv. ⁊.

¶ Primo ratione modi.
¶ Scdo ratione pacti
¶ Tertio ratione precepti.
¶ Dico primo q diuinatio ē pec
catum mortale ratione modi. sic.
Qui indebito modo vſurpat pre-
nunciationem futurorum euentu-
um peccat mortaliter. Sed diuina
tor ē huiuſmodi. Patet maior ſic
Ille qui vſurpat quod dei ē. non
deo reuelante mortalr peccat. Sz
diuini hoc faciunt: qđ patz: q: diuini
dicunt quaſi deo pleni: vt dic Iſi
dorus: ⁊ ſupra allegatū ē. Ubi nō.
q futura poſſunt tripliciter cogno
ſci. Primo naturali rōne: ⁊ hec
precognitio nō ē diuinatio vt pa-
tet ſupra in diffinitiōe. Scdo dei
reuelatione: ⁊ hoc modo futuroz
pcognitio nō eſt diuinatio. Unde
ſi qs futura cōtingētia deo reuelā
te prenūciat: tunc ipſe non diuinat
i. qđ diuinū eſt non facit: ſed ma-
gis qđ diuinū eſt ſuſcipit. Tertio
modo poſſunt cognoſci futura: dia
boli reuelatiōe: ſiue indicatiōe: q
vt ait Augu. xxvi. q. iij. c Sciē.
ex ſubtilitate ingenij: ⁊ ex longa ex
perientia: futura contingentia ali-
quando cognoſcit. Et reſpectu ho
rū ē diuinatio. ergo diuinatio ſem
per eſt peccatū mortale. ¶ Scdo
pbat diuinationē eſſe peccatum
mortale rōne pacti. ſic. Quicūqz
frangit ⁊ irritat promiſſionē ⁊ pa
ctū factū cum deo: peccat mortalr.
Sed ſuperſtitioſus incantator: di-
uinator ⁊ huiuſmodi. Frāgit: irri-
tat: diſſipat: trāſgredit: anihilat p-
miſſionē ⁊ pactū factū cū deo in
ſacro baptiſmate: vbi homo dedi
cans ſe deo: abrenūtiauit diabolo
⁊ actibus ac pōpis eius. Sequēs
autē hmōi abnegat fidē dei ⁊ pa-
ctū: dans ſe diabolo. Ergo peccat
mortalr. Nam vt ait ſ. Doc. Su
perſtitioſus ⁊ diuinator: vel offert
ſacrificiū diabolo: vel habet ſocie
tatē ⁊ familiaritatē cum diabolo
tacite vel expreſſe: ⁊ ſic adiutoriū
habet a diabolo in faciendo vl' co
gnoſcendo. Et ideo Augu. in libro
de doc. xpiana. ⁊ habet in decretis.
xxvi. q. ij. c. Illud in fine. Oēs igit
artes: vel nugatorie: vel noxie ſu-
perſtitiōes: et quadā peſtifera ſo
cietate hominū ⁊ demonū: qſi pa
cta īfidelis ⁊ doloſe amicitie ꝯſtitu
ta penitus ſunt repudiande ⁊ fugi
ende a xpiano. h. ille. Un diuina-
tor totaliter diabolus efficitur: filius
diaboli factus negās ⁊ calcās baptiſ
mū ⁊ fidē. Audi terribilē ſniam.
xxvi. q. vij. c. Non h. c. Si quis. c.
Nō obſeruetis. Qui talia credunt
ſciāt ſe fidē chriſtianā ⁊ baptiſmū
puaricaſſe: ⁊ paganū ⁊ apoſtatā. i.
retro abeuntē ⁊ inimicū dei ī irā
dei grauiter incurriſſe: ⁊ ſunt ver
ba Auguſtini. Ex his igitur appa

ret ſine dubio diuinationē eē peccatū mortaliſſimū. ¶ Tertio pbatur diuinationē eē pctm̄ mortale rōne ꝑcepti. ſic. [illegible]uicūqȝ facit cōtra ꝑceptū dei mortalr̄ peccat. Sȝ diuinator facit ꝯ preceptū dei. Nā Deut. xviij ꝑcipitur. Nō ſit qui phitonicos conſulat: neqȝ diuinos: neqȝ querat a mortuis v̄itatē. hec ille. Et Ezechi. xiij. Vana nō videbitis: ⁊ diuinationes nō diuinabitis. Ergo diuiatio ē pctm̄ mortale.

SEcūdo principalr̄ circa diuinationē conſiderare debemus malignationē. Tāta ē diuinationū malignitas vt triplici lege aſperrime puniātur.

¶ Primo lege diuinali.
¶ Scdo lege canonicali.
¶ Tertio lege humanali.

¶ Primo diuinatores atqȝ ſortilegi puniunt lege diuinali. Dicit in Deut. xviij. Quādo igreſſus fueris terrā quā dn̄s deꝰ tuus dabit tibi: caue ne imitari velis abhominatiōes illarū gētiū: nec inueniat in te: qui luſtret filiū ſuū aut filiā ducēs per ignē: aut qui ariolos ſciſcitet: ⁊ obſeruet ſomnia atqȝ auguria: ne ſit maleficus: nec incantator: nec phitonicos conſulat: nec diuinos: ⁊ querat a mortuis veritatē. Oia.n. hec abhominat dn̄s: ⁊ pp iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu ſuo. Et in eodē. c. ppha aūt qui arrogantia depranatꝰ: voluit loqui in nomine meo que ego nō precepi vt diceret: aut ex nomine aliorum deorum interficietur. Et Leuit. xx. Vir ſiue mulier in quibus phitonicus vel diuinationis fuerit ſpiritus morte moriatur: lapidibus obruent eos. Sanguis eorum ſit ſuper illos. Et Ezech. xiij. Ve prophetis inſipientibus qui ſequuntur ſpiritum ſuum ⁊ nihil vident. Et ibidem. Erit manꝰ mea ſuper prophetas qui vident vana ⁊ diuinant. In lege vero canonica apponuntur diuerſe pene. Si enim diuinator eſt occultus iniungitur penitentia quadraginta dierum. Extra eo. c. primo. Si notorius ſit: denegatur ei eucariſtia: vt patet de cōſe. di. ij. c. Pro dilectione. Si ſit laycus eſt excōmunicandus. xxvi. q. v. c. Non oportet. Et c. Si quis epiſcopus. Et. c. Aliquāti. Sed ⁊ creſcente cōtumatia creſcere debet ⁊ pena: vt incarceret ⁊ huiuſmodi. Iteȝ ſi ſeruus ſit: debet verberibus caſtigari. xxvi. q. v. Contra idolorum. Epiſcopus etiam tales diuinos ⁊ ſuperſtitioſos turpiter dehoneſtatos: de parochia ſua eicere debet: vt habetur. xxvi. q. v. c. Epiſcopi. Tales etiam infames ſunt. Similiter ⁊ q

ad eos concorrunt. Unde nec ad accuſationem debent admitti: vt patet.ij.q.viij.c.Quis quis. Nec ad teſtimonium dicendum debēt recipi. Extra de teſti.c.Teſtimonium. Si vero diuinator ſit clericus deponendus eſt: ⁊ in monaſterio detrudendus: vt habetur.xxvi.q.v.capitulis ſuperius allegatis. Et qui credunt huiuſmodi ſortilegijs v.annis debēt penitere: xxvi.q.v.c.Non liceat. Ultimo cōcludit lex canonica: ꝙ tales ſunt a diabolo captiuati: vt habetur.xxvi.q.i.c.Epiſcopi eorum. Lege deniqꝫ ciuili terribiliter diuini ⁊ huiuſmodi malefici damnantur. Nā capite plecti debent. Et ſi accedant ad domum alterius debent cremari. C.de maleficis.l.nullus aruſpex nullus ſacerdos: nullus eorum qui huic ritui aſſolent miniſtrare: limē alterius accedat. non ob alteram cauſam: ſed huiuſmodi hoīs amicitia quāuis vetus repellatur concremando illo aruſpice: qui ad domum alienam acceſſerit: ⁊ illo in inſulam deportando: poſt adēptionem bonorum qui eum reuocauerit: ſuaſionibus vel premijs. Accuſatorem autem huius criminis nō delatorem eſſe: ſed dignū magis premio arbitramur. Hoc ē dicere ꝙ incantator debet cremari: ⁊ qui eum receptat ad incantandū: debet priuari per fiſcum ſuis bonis dānniri: ⁊ accuſator premio remuerari. Et.l.Nemo. Et.l.culpa. Eideo omnes debent ſe armare contra huiuſmodi: vt exterminetur: maxime rectores ⁊ domini ſentes: qui tenentur ⁊ ipſi ſi non expellunt huiuſmodi: mortaliter peccant. Hi pro omnium rationum confirmatiōe adduco tex. Auguſtini in libro de ciuitate dei. Et.xxvi.q.ij.c. Qui ſine ſaluatore ſaltem vult habere: ⁊ ſine vera ſapientia eſtimat ſe prudentem fieri poſſe: non ſanus ſed eger: nō prudens ſed ſtultus in egritudine aſſidua aborabit: ⁊ in cecitate noxia ſtultus ⁊ demens permanebit. Ac proīnde omnis inquiſitio ⁊ omnis oratio que a diuinis magicis artibus vel ab ipſis demonibꝰ in idolorum cultura expetitur amoris potius dicenda eſt ꝙꝫ vita. Et qui ea ſectantur ſi ſe non correxerint ad eternam perditionem tendunt pſalmiſta dicēte. Omnes di gentium demonia ſunt: qui per deceptos homines alios decipere quottidie geſtiunt: vt perditionis ſue eos faciant eſſe participes. Itaqꝫ hec vanitas magicarum artium ex traditione malorum angelorum in toto terrarum orbe plurimis ſeculis inualuit: per quādam ſcientiam futurorum ⁊ infer

nouum: ⁊ per inuentiones eorum inuēta ſunt auruſpitia ⁊ auguratio nes: ⁊ ipſa que dicuntur oracula ⁊ nigromantia. hec ille.

Tertio principaliter circa ſuperſtitioſaʒ diuinationem conſiderare debemus ſpecificationeʒ. Licet enim ſint multe ſpecies ⁊ modi diuinationis in quibus ſemper eſt peccatum mortale: tamen more noſtro duodecim tm̄ ad pñs explicabimus. ¶ Primus modus diuinationis dicitur inuocatiuus. Cum aliquis expreſſe inuocat demonem ad aliquid ſciendū vel operandum ſemper mortaliter peccat. vt patet p. ſ. Doc. xxij. q. lv. ⁊ q. xcv. Et huiuſmodi ſuperſtitioſa diuinatoria diuerſimode inuocatur ſm diuerſos effect⁹ reuelationis: vt habetur in decretis xxvi. q. iiij. c. Igitur. ⁊ q. v. c. Nec mirum. Si enim appareat demones in diuerſis formis dicitur preſtigium. Et hoc faciunt vt illudant hominibus volentes videri quod non ſunt. Si vocati per ſomnia prenunciant: dicitur diuinatio per ſomnium. Si per ſuſcitationē mortuorum vocati: non q̄ mortui vere ſuſcitentur nūtiant: dicit̄ nigromantia. Si vocati vel aſtricti per obſeſſos ⁊ areptitios vigilantes: prenunciatu futura: dr̄ phitōia. Si vocati prenunciant in figuris varijs: apparentibus conſpectibus hominum. Si in viſceribus animalium: que ydolis immolantur: dicitur auruſpitium. Si inuocati apparent in vngue vel in ferro: vel in lapide polito: dicitur geomantia. Si tales figure in aqua apparent: dicitur hydromantia. Si in aere appareant figure: dicitur aeromantia. Si in igne: dicitur pyromantia. In quibus diuinationibus vt dictum eſt ſemper interuenit peccatum mortale. ¶ Secundus modus diuinationis eſt cum aliquis ex motu corporis celeſtis ⁊ eius influentia diuinat vel prenunciat determinate aliquem fore bonum vel malum: vitioſum vel virtuoſum: mortaliter peccat: vt elicitur. de pe. di. ij. c. Si non inquit. cum bonitas: vel malitia a libero arbitrio dependeat: quod eſt ſpirituale: ⁊ nō ſubiacet impreſſionibus neqʒ motibus ſyderum. Licet ipſi motus aliqualiter inclinent partem ſenſitiuam ad vnum magis q̄ʒ ad aliū. Tamen vt ait ſanctus Doctor. xxij. queſtione. lxxxxv. Et Auguſtinus. xxvi. queſtione. iiij. c. Ergo homo non neceſſitatur cū ſit dn̄s ſuorum actuū. Et Ptolome⁹ aſtrologus ait. Sapiens dn̄abitur

aſtria. Item mortaliter peccat: cũ aliquis p̄renũciat ex motu ſyderũ caſum fortuitũ: vtputa: q̄ fodiẽs debet reperire theſaurũ: vl' quod ſuper aliquẽ exeuntem de domo: debet cadere lapis vl' trabs ⁊ huiuſmodi. Ad hos euentus non extendit̃ ſcientia humana: vt dictũ eſt. Ideo illicitum ⁊ mortale. Itẽ mortaliter peccat: cũ quis ex motu animalium: vel vocibus eorũ p̄renunciat de homine: in his que depẽdent a libero arbitrio: vt q̄ cantauit auis: p̄renunciat debere hodie merces expedire ⁊ huiuſmodi: vl' q̄ ille ſtrannutauit: p̄renũciauit illum debere p̄dere lucrũ. Et de his ſimilia. Itẽ mortaliter peccat: cum quis ex garritu auiũ p̄renũciat pluuias: guerras ⁊ tẽpeſtates ⁊ huiuſmodi. q̄ñ. ſ. huiuſmodi garritus vel crocitationes: nõ habent ordinem ad p̄dictos effectus. Nam ſi motu anſerũ vel frequenti crocitatione cornicule: aliquis p̄renunciat pluuiã: nõ eſt diuinatio ſuperſtitioſa. Sunt eñ multa animalia ſentientia motus celi: ⁊ inde ea diuerſimode moueri contingit: vt aſinus ⁊ gallus ⁊ catta ⁊ rana ⁊ huiuſmodi. Sed ſi illi motus ⁊ voces nõ habent ordinem: vel naturalem inclinationem ad effectum: p̄renunciatio illius effectus: eſt mortale: ⁊ ſup̄ſtitioſum vt declarat. ſ.' Boc. Et talis diuinatio vocatur augurium. ❡ Tertius modus dicit̃ obuiatiuus. Cum quis diuinat: habens p̄o malo ſigno: obuiari mulieri barbate: claudo: ceco: religioſo: mortuo: dum ad ſepeliẽdũ portat̃ beſtie ceſpitant. Et cum accidit ſe calciare in pede ſiniſtro: anteq̄ȝ i dextro vel inducere camiſiã retro vel in reuerſo: vl' q̄ mures rodãt pãnos: vel cũ accidit: verbũ p̄olatũ alia de cauſa: ⁊ ipſe torquet: ad diuinationem alicuius euẽtus: fortunij vel infortunij ⁊ huiuſmodi diuinatio dicit̃ omen vt ait. b. Tho. xij. q. lxxxv. Et eſt peccatũ mortale: q̄ ſuperſtitioſum ⁊ illicitũ: maxime cum hoc credit̃ ſciẽter ⁊ aduertẽter. ❡ Quart⁹ modus diuinationis dicit̃ inſpectiu⁹. Cum aliquis ex conſideratione linearũ manus: vel inſpectione ſpatularũ: p̄cognoſcere ⁊ diuinare vult futura de malicia vel bonitate vel etiã p̄ſentia ⁊ huiuſmodi: peccat mortaliter. Et prima diuinatio linearũ dicitur. Ciromantia ſcđa. ſ. ſpatularũ vocat̃ ſpatulomãtia. De quibus habetur in locis ſuperius allegatis: ⁊ eſſet hereticũ tenere: q̄ homo ex phiſonomia: vel cõſtellatione neceſſitetur ad bonum vel ad malũ. ❡ Quintus modus diuinationis dicit̃ ſor-

ſiuus. Cum aliquis vtitur ſortibꝰ
diuinatorijs ad diuinandum vel
pronunciandum: vt ſi ſibi contige
rit feſtuca minor: debeat tale quid
euenire: vel ſi accipiat breue occul
tum inter multa breuia: ⁊ ſcꝫ illud
diuinat de preteritis vel pñtibus:
vel futuris: vel ſi ſm primũ ver-
bũ occurrēs in apertione libri: vel
ſi ex proiectione taxillorum: ſm cer
ta puncta vult diuinare: vel fi-
guras plūbi proiecti in aqua vult
cognoſcere ⁊ nunciare: ⁊ in huiuſ-
modi mltis: peccat mortaliter. Et
hec diuinatio vocatur ſortes. que
ꝓhibetur oīno. xxvi. q. v. c. Sor-
tes. ⁊. c. ſequenti. ⁊. q. vij. c. Non
obſeruetis. Uti vero ſortibus di-
uiſorijs: licitum eſt in rebus tem
poralibus: ſi nihil ſuperſtitioſum
addatur. ¶ Sextꝰ modus diuina
tionis dicit̄ ſomniatiuus. Cū ali-
quis faciens etiam orationes aliqs
obſeruat ſomnia ⁊ ſm ea vult di-
uinare de occultis vel futuris: niſi
ſciret ex reuelatione diuina proce
dere. mortaliter peccat: ⁊ alias eti
am ad ſomnia attendendo: pericu
loſiſſimum eſt: quia demon com-
muniter his ſe immiſcet: tamē ob-
ſeruatio ſomniorum procedentiū
per naturalē cōplexionē: vel pro-
cedentium ex impreſſione celeſti
ad illa ſomnia ſe extendentes: non
eſſet ſuperſtitioſa nec illicita. Sed
pro declaratiōe vide. ſ. Doc. xxij.
q. xcv. ar. vi. Nota hic diligenter
cōtra illos qui tenēt ⁊ legunt vel
vtuntur libro Danielis prophete:
qui vere non eſt Danielis: ſꝫ falſo
ei intitulat̄: vt habetur. xxvi. q. vij.
Non obſeruetis. Et eſt tex. Augu
ſtini. Jdō liber ille oīno cōburren-
dus eſt. ¶ Septimꝰ modus diui-
nationis dr̄ breuiatiuus. Cū aliqs
facit vel fieri facit: aut vtit̄ breui-
bus ſupſtitioſis ad ꝓnūciādū vel
ꝓcauendū: vel ꝓcognoſcēdū aliqd
in quibꝰ etiā ponit̄ ſpes. pro carta
non nata: pro filo non cocto: ꝑ ap
poſitionem ꝑ virginē ⁊ hmōi: cō-
muniter ē mortale. Cū in talibus
breuibꝰ: cōtinet̄ aliquid ad inuoca
tionē demonis: vel ibi ſunt nomi
na ignota: vel ibi continet̄ aliquid
falſitatis: vel inter verba ſacra ꝯti
netur aliquid vanitatis: vel ibi ca
racteres ſunt ⁊ huiuſmōi: ⁊ cū ad
iungunt̄ diuerſe ſuperſtitiones ⁊
obſeruatōes ⁊c. in oībus eſt ꝓhi
bitū ⁊ illicitū: vt patet. xxvi. q. v.
Si quis ariolos: ⁊. c. nō liceat. Et
per. ſ. Doc. xxij. q. lxxxvi. ar. iij.
Jdē mortaliter peccat cū aliquis
vtitur caracteribus ⁊ multis ex-
perimentis ⁊ ribaldarijs: ad pro
uocandū mulieres in ſui ꝯcupiaꝫ
⁊ amorē: ⁊ multis modis vtuntur
mulieres vt diligant̄ a maritis: q̄
omnia illicita ſunt ⁊ reprobanda.

¶ Octau⁹ mod⁹ ſupſtitioſe diuinatiõis dr̃ tēporariu⁹. Cū aliqs vane obſuat tpa: q̄ſi diuinãs magis cē vētur ī illis tpibus: ⁊ iõ cauet ab īceptiõe alicui⁹ opis: eo q̄ ſint dies egyptiaci: vl' q: ſunt kalē. Januarij: vl' q: ē dies. ſ. Johãnis de collati: peccat mortr: ti nõ ex ſimplicitate: ſꝫ obſtinate obſuat. Nã ꝫ hmõi ſupſtitioſum ⁊ illicitū. xxvi. q. vij. Nõ obſuetis. Idē ē ī colligēdis herbis: qñ nõ natulr: ſꝫ ſupſtitioſe obſuaf dies determinata. Et qñ in die natalis portaf lignuꝫ magnū ſup ignē ſupſtitioſe: de his obſuātijs hēf. xxvi. q. v. c. Nõ liceat. ¶ Non⁹ mod⁹ ſupſtitioſe diuinatõis dr̃ notoriatiu⁹. Cū aliqs ſup natulr p modū ieſficacē q̄rit ſciam dialecticalē: phycalē ⁊ huiuſmodi: peccat mortr: q: ibi ſaltē īplicite fit pactū cū demone ſm. ſ. Doc. xxij. q. lxxxvi. ¶ X. mod⁹ ſupſtitioſe diuinatiõis dr̃ reuelatiuus. Cū aliqs q̄rit vel paciſcif cū moriēte: vt ſibi reuelet aliqd: etiaꝫ de his q̄ ptinēt ad fidē: dubitans de ptinētib⁹ ad fidē ⁊ alr: nolēs credere: mortr peccat: ſꝫ non ſꝫ vt dicit. ſ. Tho. ī quolibetis. liceret mī ſubiciēdo ſe diuio iudicio: credēs ea que ſunt fidei etiā ſine appitione mortuoꝝ. ¶ Xi. mod⁹ ſupſtitioſe diuinatiõis dr̃ īcātatiu⁹. Cū aliqs vtif v̇bis nõ ſacris: ſꝫ vanis ⁊ ſupſtitioſis: attēdēs obſuātijs illicitis ⁊ legibus ſciēter ⁊ malitioſe audiēs hmõi eſſe ꝓhibita: vt pꝫ xxvi. q. ij. Illud. ⁊. q. v. c. Nec mirū. ⁊. c. n̄ oportet. Et. lxxxviij. d. c. Qm̄ nõ. Unde pꝫ q̄ diuin⁹ ⁊ incātator talis ſine dubio peccat mortalr. Et in loco prudēs predicator poterit diſcurrere p minutias incātationes que fiunt. vꝫ ꝯ dolorē capitis: ꝯ dolorē dentium: ꝯ fluxum ſanguis: ꝯ granplbū ꝓ quo portatur anulus factus qñ legif paſſio xp̄i: ꝯ tumefactionē gutturis: contra lumbos: ꝯtra vermes puerorū: ꝯtra carnem crepatā: ꝯ febres p quibus daf aliqd comeſtibile ſcriptū: ꝯtra venī retortā: contra ſiccationes pueroꝝ in quib⁹ menſuranf pānicelli coꝝ: ⁊ mille ſupſtitionibus vtuntur: contra morbum caducū: contra veretonos ſiue ſagittas: vbi apponitur ſagitta ſacta in feſto ſcti ſebaſtiani: ⁊ poſt cum duobus digitis extrahūt veretonum: q: diabolus retinebat ⁊ expectabat incantationem: contra vulnera quecunqꝫ: ꝯtra inzopaturas equorum: contra lupos ne devorent porcos ⁊ animalia: contra rugas caulium: contra infirmum qui mori non poteſt: cōtra aliquā que conſentire noluit: facientes eā exſiccare: ⁊ cordialiter cōſumari: qd maxime accidit in his que nõ

timent deum: contra ſponſum et ſponſam faciunt malias: ne côiungi poſſint. Aſſumitur oleum sacrum aqua benedicta: et qđ horribilius eſt: corpus chriſti ieſu: et ſanguis. Conſecrantur libri diabolo: celebrantur miſſe pro ſimilibus incantatoribus: contra parturientes vt pariant maſculum expellunt cattas de domo: et cum pepererint dicunt illas eſſe paganas: et ideo ſignant eas: et non filant donec eccleſiam intrent et multa huiuſmodi: contra iuuenes et maritatas vt prouocent ad amorem: contra ſerpentes et animalia bruta: contra ſolem et lunam et ſtellas: contra ignem et contra aquam et contra ventum: contra tempeſtates: vbi mille fatuitates interueniunt: otra pluuiã: otra ſiccitatem: ꝯ inimicos. vtunt inſup incantatoibus: in colligendis herbis et radicibus et lapidibus: in quibus. omnibus vt dictum eſt ſemper interuenit: peccatũ. Bene tñ ꝫ colligere herbas et lapides et eis vti ſm rône virtutum ſuarum naturalium: ſine aliqua ſuperſtitiôe adiuncta. In quarum collectiôe vel appoſitiôe ad corpus humanum poteſt dici pater noſter et aue maria et credo: et inuocare nomen domini noſtri ieſu xpi. iuxta illud Mat. vltio. In nomine meo demonia eijcietis etc. dicendo in nomine ieſu xpi. In nomine virginis. In noie beati Petri martyris. In noie ſancti Vincentij: omni tamen obſeruatione poſtpoſita: vt ait. ſ. Doc. xxij. q. xcvi. ar. vltimo. ¶ Duodecimus modus et vltimus qui reducit ad ſuperſtitioſam diuinationẽ dicitur ſtrigatiuus. Cum aliquis vir vel aliqua mulier vadũt in ſtrias cum dyana vel iobiana: vel herodiana: et credunt ſe in cattas conuerti et ire ad pueros et huiuſmodi: ſine dubio peccant mortalir: qꝛ hoc ꝓcedit a magna familiaritate quam habent cũ demone: qui etiam immutat fantaſiam multiplici illuſione. Aliquãdo etiã feminas et homines trãffert corporaliter de loco ad locũ et eis abutitur. Unde cõtra huiuſmodi ſtrigas et ſuperſtitioſas ac diuinatorias perſonas. Sancta mater eccleſia clamat per concilium anquirenſe: et canonizatur in decretis. xxvi. q. v. c. Epiſcopi. Quedam ſcelerate mulieres retro poſt ſathanam conuerſe demonum illuſionibus et fantaſmatibus ſeducte credunt ſe et profitentur cum dyana nocturnis horis: dea paganorum: vel cum herodiade: vel cum innumera multitudine equitare ſuper

quaſdam beſtias:⁊ multa terrarū
ſpacia intempeſte noctis ſilentio
pertranſire:eius iuſſionibus obe
dire:velut dominę:⁊ certis nocti
bus ad eius ſeruitiū euocari. Sed
vtinā he ſole perfidia ſua piſſent:
⁊ nō multos ſecū ad infidelitatis
interitū ptraxiſſent. Nam ⁊ in-
numera multitudo hac falſa opi-
nione decepta vera hec eſſe cre-
dūt:⁊ credēdo a recta fide deuiāt:
⁊ erroꝛe paganoꝝ inuoluunt:cū
aliquid deitatis aut numinis extra
vnū deum arbitrant. quapꝛopter
ſacerdotes per eccleſiā chriſti ſibi
cōmiſſam:populo dei:oī inſtātia
pꝛedicare debēt:vt nouerint hec
oīno falſa eſſe ⁊ non a diuino:ſed
maligno ſpū:talia fantaſmata mē
tibus fideliū irrogari arbitramur
Siquidē ipſe ſathanas qui trāſfi
gurat ſe in angelū lucis:cū mentē
cuiuſcūqꝫ mulieris ceperit:⁊ hāc
per infidelitatē ſibi ſubiugauerit:
illico tranſfoꝛmat ſe in diuerſarū
pſonaꝝ ſpecies atqꝫ ſimilitudines
⁊ mentē quā captiuā retinet i ſom
nis deludēs.modo leta:modo tri
ſtia:modo cognitas:mō incogni-
tas pſonas oſtēdens:deuia queqꝫ
deducit. Et cū ſolus hoc ſpūs pa-
titur:infidelis hoc nō in aīo:ſed in
coꝛpoꝛe euenire opinat. Et paulo
poſt ſubditur. Quiſquis ergo cre
dit aliquā creaturam:aut in meliꝰ

aut deterius immutari aut tranſfoꝛ
mari in aliā ſpeciē:vel in aliā ſimi
litudinem:niſi ab ipſo creatoꝛe:q
omnia fecit ⁊ per quem omnia fa
cta ſunt:pꝛoculdubio infidelis eſt
⁊ pagano deterioꝛ:hec ille. Et ex
hoc etiā ſm.d. Anto. archiepiſco
pum:peccat qui credit huiuſmo-
di conuerti in gattas.⁊ ire de no-
cte.⁊ ſugere ſanguinem pueroꝛū.
hec enī vana ⁊ impoſſibilia ſunt.
Aduertendū etiam eſt. ꝙ non ſo-
lum facientes pꝛedicta.ſed conſu
lentes.aſſociantes.adherentes.fa
uentes.conſentientes.⁊ domini ac
rectoꝛes qui nō puniūt huiuſmōi.
ſcientes in ſuis territoꝛijs tales in
ueniri.peccāt moꝛtalr. Cauēdum
igit eſt. ab his diabolicis ſuperſti
tionibus.qbus ſine dubio.tot pec
cata fiunt.tot aduerſitates in mun
do veniunt.tot peſtes.tot iudicia.
tot grandines. Hoc ꝓpꝛie eſt.non
vnum deum.colere.ſed demonia
adoꝛare.eis credere.eis ſeruire.⁊
tandem cum eis damnari. Et ne
contingat deinceps.in huiuſmodi
offenſiōes ⁊ iram dei incurrere.
quilibet habens bꝛeuia.ſoꝛtes.li-
bꝛos.ſomnia danidis.receptas.⁊
talia huiuſmodi.ex pte dei:⁊ dñi
epi ad me afferat:vt diabolꝰ hoꝝ
inuētoꝛ exterminari:⁊ digne ꝯfun
di poſſit. Hec oīa ad laudē dei cō
buremꝰ:q ē bñdictꝰ i ſcl'a. Amē.

¶ Feria. vi. dn̄ice paſ. De ambitione. Sermo. xlv.

Venient romani ⁊ tollent noſtrū locū ⁊ gentē. Jo. xi. Peſtiferū eſt ambitionis vitiū: quo mundani homines: ⁊ terrenis affectibus dediti agitant̄. Ait. n. Bern̄. Ambitio ſubtile malū eſt: ſecretū virus peſtis occulta: doli artifex: mater hypocriſis: vitioꝝ origo. Hoc veneno fuerūt interfecti elati illi ⁊ ambitioſiſſimi pōtifices ⁊ phariſei: qui videntes miracula xp̄i: timebant ⁊ opinionē ⁊ pontificatū amittere. Vn̄ dicebāt. venient romani ⁊ tollent noſtrū locū ⁊ gentem. Qd̄ fuit thema: hodie in ſacro euangelio recitatū. In quo tria documenta habem⁹. ¶ Primū documentū eſt: ꝙ etiam mali hoīes aliqn̄ veritatē dicunt ⁊ prophetizāt. ibi: vnus aūt ex ipſis cayphas noīe. ¶ Scd̄m documentū eſt: ꝙ etiā ex bonis ⁊ ſanctis operibus mali indignant̄ ⁊ ipſos bonos perſequunt̄: ibi. Ab illo ergo die cogitauerūt vt interficerent.

¶ Tertiū documētū eſt: ꝙ apud bonos ⁊ manſuetos potius commorandū eſt: q̄ꝫ apud iniuſtos ⁊ homicidas: ibi. Et ibi morabat̄ cū diſcipulis ſuis: nō cū pontificibus ⁊ phariſeis qui erant ambitōe pleni. De qua hodie p̄dicare diſponens: tria ꝯſiderabimus vꝫ.

¶ Primo diffinitōem.

¶ Secundo malignationem.

¶ Tertio ſpecificationem.

¶ Primo ambitionis conſiderare debemus diffinitōem. Volens materiā ambitōis fundamentaliter declarar̄: diſcurre diligēter ſūmā dn̄i Antonini vbi de hoc vitio diffuſe pertractat: ſumens fundamenta. ſ. Hoc. in. xxij. q. cxxxi. q dicit. Ambitio eſt inordinatus appetitus honoris. Pro cuius declaratione notandū ſm̄. ſ. Hoc. vbi ſupra: ꝙ honor importat quandā reuerentiā exhibitam alicui in teſtimoniū ſue excellentie: vel virtutis eius. Unde Ph̄s in primo ⁊ quarto. Ethico. dicit ꝙ honor eſt exhibitio reuerētie in premiū virtutis. Et talē excellentiam ſeu honorem in quo hō excellit: nō habꝫ homo in ſeipſo a ſe. ſed eſt q̄ſi qddam diuinū in eo: datū a deo: vt ex eo alijs p̄ſit. Unde nō debetur ipſi hoī principalr̄ honor: ſꝫ deo. Nā in tm̄ debet placere hoī teſtimoniū ſue excellentie: qd̄ ab alijs exhibet̄: inquantū ex hoc paſ ſibi via opiniōis crediti ⁊ reputatōis: vt alijs p̄ſit. Tripl̄r ergo cōtingit appetitū honoris eſſe inordinatū. Uno mō q̄n hō appetit honorem ſeu teſtimoniū de excellētia quam

nō habet: q̄ eſt appetere honorē ſupra ſuā ꝓportiōem. vt ſi malus deſideret honorē: ac ſi eſſet bon⁹: vel deſideret regnū ac preſidētiā; que nō debet̄ niſi virtuoſis: ⁊ ipe nō curat de virtute. Jō in decret̄. lxi. d. c. Miramur dicit̄. Ad honorē ſine ſuffragio tp̄is: ſine merito laboris: indignū eſt puenire: ⁊ notari ambitu ſolēt quos ꝓbitatis documenta nō adiuuant. hec ille. Vñ refert Aug. in .v. libro de ci. dei. Antiquos romanos duo conſtruxiſſe templa. Vnū dee ṽtutis: aliud dee honoris: Que quidem ɔtigua erāt: ⁊ ita ordiata: q̄ ad tēplū dee honoris: nō poterat eſſe acceſſus: niſi p templū dee ṽtutis: Et romani: licet errarēt: q: idolatre: tñ quo ad ordinē ꝓmotōis ordinate: nō errabāt. Oñdebant.n. ad honorē qui multū appetitur recte pueniri nō poſſe: niſi per viā ṽtutis. Alias eſt appetitus inordinatus. ¶ Secūdo appetit̄ honor inordinate: inquantū aliqs honorem de excellentia: quā h̄; a deo nō refert in deū: cupiēs ipm deū: vt actorē virtutis ⁊ excellētie principaliter honorari iuxta illō apl̄i. prime. Thy. i. Soli deo honor ⁊ gloria. Et ſic appetit⁹ honoris dr̄ inordinatus. Tertio inordinate appetit̄ honor inquantū appetitus i ipſo honore quieſcit: nō referens honorē ad vtilitatē ꝓximorꝰ. ſicut Paulus referebat. ij. Corin. ix. d. De vobis glorior apud macedones. Et p̄me. Theſa. ij. Uos eſtis gloria mea ⁊ gaudiū. dñs Albertus in. ij. ſen. di. xxv. Ambitiōem ſic diffinit. Ambitio eſt inanis affectio poteſtatis: ſiue platōis. Dic igit̄ triplex appetitus honoris inanis vel inordinatus eſt: ⁊ ideo peccatū. Et q̄ ipſa ambitio ſit peccatum: triplici rōne ꝓbat̄ ꝓut ponit d. Anto. in ſumma.

¶ Primo rōne ꝓceſſionis.

¶ Secūdo rōne oppoſitōis.

¶ Tertio rōne repugnatōis.

¶ Primo dico q̄ ambitio ē peccatū rōne ꝓceſſiōis: ſic. Sicut fructus eſt infectus: qui ex infecta radice generat̄: ita actus humanus ꝓcedēs ex peccato: neceſſario erit peccatū. Sed ambitio que eſt appetitus inordinatus honoris ꝓcedit ex peccato. Qō ꝓbat̄. Nam Aug. in libro de vera religiōe dicit: q̄ ambitio ꝓcedit ex ſupbia: ⁊ ex ɔcupia vel cupiditate: ſed ſupbia ⁊ concupia ſunt peccata ergo ⁊ ipſa ambitio eſt pctm̄. ¶ Scd̄o probatur rōne oppoſitionis: ſic. Jllud qō opponitur virtuti morali eſt peccatum. quia virtus moralis eſt ſecundū regulam rationis. ij. Ethi. Sed ambitio opponitur magnanimitati vt dicit. ſ. Doc. in

xxij.q.cxxxi.ar.ij.que quidem magnanimitas eſt virtus moralis. vt patet.iiij.Ethi. Ergo ambitio eſt peccatum. Ambitio enim eſt inordinatus appetitus honoris:ſʒ magnanimitas eſt ordinatus ⁊ debitus appetitus magni honoris. Inordinatum aũt opponitur ordinato:ergo eſt peccatũ. ¶ Tertio idẽ probatur ratione repugnatõis ſic. Nihil repugnat caritati que ẽ vita anime.niſi peccatũ mortale. Sʒ ambitio repugnat caritati dicitur enim prime.Cor.xiij. Caritas nõ ẽ ambitioſa.vbi.glo. Nõ vult caritas alijs preponi. Caritas diligit proximũ ſicut ſeipm̃:⁊ ideo non vult eum ſubicere ſibi ſed ſocium eſſe. Appetit ſeruire primo:⁊ nõ ſibi ſeruari. Sicut filius hominis venit miniſtrari ſed miſtrare.hec ibi. Ergo ambitio eſt peccatũ.cuʒ caritati repugnet. Unde Ambroſius ſuper Luc. Sepe quos nulla vitia:quos nulla potuit mouere luxuria:nulla auaricia ſubuertit: facit ambitõ crimĩnoſos. Et vt dominetur quis.prius ſeruit.h̃ ille. Et Augu.ſup ps. Noluit xps regnũ terrenũ cũ ſupbia:que cathedra peſtilentie recte dicit̃:q: non fere quiſq̃ʒ eſt qui careat amore dominãdi ⁊ humanã nõ appetat gloriã.hec ille. Bernard⁹ quoqʒ in ſermone ait. Poteſtatis ambitio angelum felicitate angelica:ad quam erat creatus priuauit. Sciẽtie appetitus hominem immortalitatis gloria ſpoliauit. Non euam cibus deflexerat:non mandatorũ obliuio deſtituerat:ſed promiſſio honoris:ambitio illecebroſa decepit.hec ille. Et Auguſtinus.viij. q.i. Qui epiſcopatum deſid. Locus ſuperior ſine quo populus regi non poteſt:⁊ ſi adminiſtretur vt decet:indecenter tamen appetitur.hec ille. Et ſic patet diffinitio ambitionis q: ſit pctm̃.

Secundo principaliter circa ambitionem ɔſiderãda ẽ malignitas. Tanta eſt peſſime ambitionis malignitas vt ex ipſa plura mala oriantur. Sed in preſentiaꝑ quattuor malignitates tantum annotabimus.

¶ Prima eſt crudelitatis inductiua.

¶ Scđa ẽ q̃etitudis ablatiua.

¶ Tertia eſt ſacre ſcripture aduerſatiua.

¶ Prima ambitiõis malignitas eſt crudelitatis inductiua. Ambitioſus enim inordinate querẽs honorem:omnis pietatis:ois amicitie:omnis coniunctionis obliuiſcitur. Exempla plurima patent. Legitur enim de ambitioſiſſimo

illo Abimelech: qui vt principatū certū obtineret in ſichem: occidi fecit ſeptuaginta ſuos frēs: vt ha bet Judicum.ix.c. qui tñ poſtea a muliere fuit occiſus. Abſolon do minādi ambitiōe ſtimulat⁹: belluꝫ cōmouit ꝯ patrē ſctiſſimum Da uid: ⁊ ipſuꝫ ad mortē pſequut⁹ eſt: ⁊ ɔcubinas ei⁹ publice cognouit. ij. Re.xvi. Sꝫ ⁊ in quercu ſuſpē ſus mirabilr fuit occiſus. ij. Re. xviij. Atalia femina ambitioſiſſima mortuo filio Jorā: vt ipſa ſola re gnaret: oēs filios regios interfici fecit: niſi vnū q̄ fuit abſcōditus.ſ. Joas puul⁹. iiij. Re.xi. Sꝫ ⁊ ipſa demū occiſa fuit. Romulus occi dit Remū frēm eius: vt Rome ſolus dñaret. Ex ambitiōe Cyr⁹ bellū tam terribile ꝯ babiloniam cōmouit. Alexander ꝯ Darium. Nabuchodonoſor ꝯ pplm dei. Romani p totū mundū: ab vrbe ɔdita bella ɔcitauerunt. Totilla ꝯ ytaliē. Magn⁹ teucer ꝯ xpianita tem. Jnter xpianos vero: vn⁹ pn ceps ꝯ aliū. cōitas ꝯ aliā: vicinia ꝯ viciniā: ptiales ꝯ aduerſarios. Et quis poſſet recēſere numeꝝ inter fectoꝝ: ſanguīs effuſionē: regno rū: puinciaꝝ. ciuitatuꝫ. domoꝝ cō buſtionē. depopulatiōnē. euerſio nē. atqꝫ virginū violatiōeꝫ ppter ambitionē: O ābitio venenoſa. O deſolatrix oiūꝫ bonoꝝ. O peſ ſima mater omni maloꝝ. Per te deſtruit humanū genus. p te de ſtruūt ciuitates ⁊ iperia. p te deſtruū tur plati. p te mōaſteria religio ſoꝝ vanācōmendo. p te q̄ꝫplu rimi qui boni reputant ⁊ ſunt. ef ficiunt filii ſathane. p te amicitie. affinitates ⁊ ɔiūctōes tollunt. p te tandē oiūn⁹ auferī. ⁊ oē maluꝫ inducit. Vñ Jnno. papa. iij. i lib. de miſia ɔditōis humane. ſic ait. Ambitioſus in ſupbiā extollit ⁊ i iactātiā effrenat. nec curat ꝓdeſ ſe. ſꝫ gloꝛiſ peſſe. pꝛeſumit ſe me liorē. q: ſe ɔcernit ſupiorē. Ad bonū facit nō gradus ſꝫ ꝟtus. nō digni tas ſꝫ honēſtas. Ambitioſus prio res dedignat amicos. notos igno rat. heſternos ⁊ comites contēnit ātiquis! vultū auertit. viſuꝫ extol lit. ceruicē erigit. faſtū oſtēdit. gran dia loqt. ſublimia meditat: ſubeē nō patit: pꝛeeſſe molit: platis inſe ſtus: ſubditis oneroſus. moleſta nō ſuffert: ɔcepta nō differt: pceps ⁊ audax: glorioſus ⁊ arrogās: gra uis ⁊ iportun⁹. Cōſtat autē q̄ oia h ſunt ad ciuitatuꝫ deſtructionem: hec ille. ¶ Scda malignitas am bitionis eſt quietitudis ablatiua. Cuilibet viuenti dulcis eſt: imo vt ait Ariſto. in. iiij. Ethy. Neceſſa ria eſt quies. Hanc quietē maxi me aufert ambitio: dum cogit am bitioſum diuerſa cogitare: vt aſſe

quaſ honorez: ⁊ varia timere ne
ipediaſ a pſecutione. Un̄ torqueſ
corde ⁊ mente: ⁊ nunq̄z quieſcit.
Audi hanc veritaté a beato Ber
nardo ſup. ps. Qui habitat. ſic di
céte. O ambitio ambientiū crux:
qūo oēs torques: qūo oibus pla-
ces? Nihil acerbius cruciat: nihil
moleſtius inquietat: nil tam apud
miſeros mortales celebriꝰ negotijs
eius. hec ille. Un̄ Inno. de vilita
te pditionis humane ait. Ambitio
ſus ſemp eſt pauidus: ſemp attéꝰ
ne dicaſ qd̄ diſpliceat: humilitaté
ſimulat. affabilitatez exhibet: beni
gnitaté oſtédit: ſubſequiſ ⁊ obſeq
tur. Cúctos honorat: vniuerſis in
clinat: frequétat curias: viſitat op-
timates: aſſurgit: áplexaſ: applau
dit: ⁊ adulatur: hec ille. ¶ Tertia
malignitas ábitionis eſt ſacre ſcri
pture aduerſatiua. Eccl'aſticꝰ eniz
vij. c. ait. Noli querere ab homie
ducatum: nec a rege cathedrá ho
noris. Et iterū reprimés huiuſmói
ambitioné. c. vij. inquit. Noli que
rere velle fieri iudex: niſi valeas
diſrūpere iniquitates. Et Hebre. v.
Nec qſq̄z ſibi ſumat honoré: ſed
q vocaſ a deo tanq̄z Aaron. Et
xp̄s reprehédit diſcipulos in euá
gelio: quádo orta eſt inter illos cō
tentio ambitioſa: quis eorū vide-
reſ maior. Et iterū ábitioné diſci/
pulis. Mat. xx. ⁊ Mar. x. prohi-
buit: quádo audiétes de matre fi
liorū zebedei. ſ. de Iohánne ⁊ Ia-
cobo: que petierat vnum ſedere a
dextris: ⁊ alterum a ſiniſtris: indi
gnati ſunt. Unde xp̄us ait. Scitis
q: principes gentiuz: dn̄anſ eorū:
⁊ qui maiores ſunt poteſtaté exer
cent in eos: Nō ita erit inter vos.
Sz quicūqz voluerit iter vos pri
mus eſſe: erit veſter ſeruus: ſicut
filius hoīs nō venit miniſtrari: ſz
miniſtrare: hec ille. Et Mat. xxiij
arguit iudeos volétes vocari ra-
bi: ⁊ appetentes primos recubitꝰ
⁊ primas cathedras. Unde Ber
nardus in quodá ſermóe clamat.
O peruerſitas. O ambitio filiorū
Adam: q cum aſcédere difficilli
mū ſit: deſcédere aút facillimum:
ipſi ⁊ leuiter aſcendunt: ⁊ deſcen-
dunt difficilius: parati ad hono-
res: parati ad celſitudines ſupra
modum: ipſis etiam angelicis ſpi
ritibꝰ formidáos. hec ille. ¶ Quar
ta malignitas ambitionis eſt ſan-
ctorum exéplorū deſpectiua. Imi
tatur enim ambitioſus malignos
ſpiritus in celo ambientes: nō ſan
ctos ſe in terra humiliantes; qui
omnes fugerunt honores ⁊ celſi-
tudines ac principatus. Moyſes
renuit principatum populi dei.
Exo. iij. ⁊ iiij. Ieremias ſe excuſa
uit cum mitteretur ad officiū pre
dicationis dicens. A a a: domine

neſcio loqui q: puer ſum. Jere.i. Marcus euangeliſta ſibi policez amputauit ne aſſumeret ad ſacerdotium. Gregori⁹ electus i papā abſcondit ſe i vegete: exiēs romā ⁊ in ſilua latuit. Hiero. cardinalatum dimiſit. Ambroſius ne ꝓmoueret ad archiepātum mediolañ. electus ab oībus meretrices ad domū ire fecit: vt vitaret dignitatem. Dñicus quoqz renuit epātum. ſ. Tho. de aquino: noluit accipere archiepātum neapolitanū: imo habuit rñſūz a beata virgine: q̄ nunq̄z ad dignitatē ī hoc mundo aſſumeretur. Sic ſanctus Vincētius ordinis noſtri cui oblatus fuit cardinalatus: cū ſpreuit. Et breuiter oēs ſancti reſiſtentiaz fecerunt huiuſmodi ꝓmotionib⁹: imo ipſe ſanctoꝝ oium ſanctificator: xpē regiaz dignitatē aufugit. Jo.vi. Et ipſe ait. Math.xi. Diſcite a me: q: mitis ſum ⁊ hūilis corde. Unde Hiero. in ſermone epiphie ait. Jmitemur ſaluatorē nrm: qm̄ ipſe mitis ⁊ humilis paſto: ⁊ agn⁹ appellatur. Nihil ei⁹ humilitate ſublimius. bethleez in hoc paruo foramine. celorum cōditor natus eſt. hic inuolutus pānis. hic viſus a paſtorib⁹. hic adoratus a magis. hec ille. O q̄z igit preſumptuoſum eſt appetere que xpē ⁊ reliqui ſancti fugerūt. Propterea ait Bernardus ſuper. ps. Qui habitat. Radix iniquitatis eſt ambitio ſubtile malū. ſecretum virus. peſtis occulta. doli artifex. mater hypocriſis. liuoris parens. vitioꝝ origo. virtutum erugo. tinea ſctitatis. excecatrix cordium. hec ille. Et ita patet ſcd̄a pars principalis. Nunc ad tertiam vtiliorem accedamus.

Tertio principaliter circa ambitionem conſiderare debemus ſpecificationez. Reliqs omiſſis: duodecim modos ambitionis ſpecificabimus. ¶ Primus cum aliquis epātum deſiderat aut q̄rit. Ubi notandum ſm̄ ſ. Doc. in xxij. q. clxxxv. ar. i. q̄ in epātu tria poſſunt cōſiderari: quattuo: vnū ē principale ⁊ finale. ſ. epālis operatio: per quā vtilitati ꝓximoꝝ ītendit: ſm̄ illud. Jo. vlti. Paſce oues meas. Aliud aūt ē altitudo gradus: q: epē ſuper alios cōſtituit. ſm̄ illud. Mat. xxiiij. Fidelis ſuus ⁊ prudēs: quem cōſtituit dñs ſup familiaz ſuā. tertiū eſt qd̄ ꝯſequēter ſe hz ad iſta. ſ. reuerentia ⁊ hono: ⁊ ſufficiētia tpalium. ſm̄ illud. prime Thi. v. Qui bene pſunt pſbyteri duplici hono:e digni habeant. h. ſ. Tho. Qui ergo appetit epātum deliberate princi

paliter ꝓpter honorē ⁊ vtilitatē tpalem: peccat mortaliter: pōt tñ vt supra dict⁹ doctor dicit. qlibet sine presumptione appetere talia bona opa facere: si cum ↄtingeret in tali officio esse: vel etiā appetere se esse dignum ad talia exercenda: ita ꝙ opus bonū cadat sub desiderio: nō autē dignitas primat⁹: vel sufficientia introitus. Et sic intelligit dictū Pauli. prime. Thi. iij. Si qs ep̄atus desiderat: bonū opus desiderat. Ubi Augu. dicit. ꝙ ep̄atus est nomē nō dignitatis sed operis. Ep̄s. n. interpretat superintēdēs. Et q̄ꝫ graue ⁊ piculosissimū sit: hoc ābitiosum epandi desideriū: ↄprehēdit p verissimū exēpluꝫ: qd in summa sua recitat. dñs Gulielmus paldi: ⁊ domin⁹ Antoni. Referunt enim de Goffredo priore claraualis. ꝙ cuꝫ electus fuisset in ep̄m tornacensem: ⁊ ab Eugenio papa: ⁊ a sancto Bernardo cogeret subire onus: prostratus dixit. Monachus fugitiuus esse potero: si hinc me eijcitis. Episcopus autē nunq̄ꝫ ero. Et sic dimissus fuit. Cum predictus Goffredus mortu⁹ apparuisset cuidam sibi dilecto: interrogatus ab eo: de negotio episcopat⁹: q̄ nō acq̄euerit: an fuerit deo placitum. Rñdit. Reuelatū ē mihi a sancta trinitate: ꝙ si fuissem de numero ep̄oꝝ: fuissem de numero reproboꝝ. Et ideo ꝯ tales ambitiosos ait Chriso. ⁊ hēt. xl. di. c. Multi. Quicūqꝫ desiderauerit primatū in terra: inueniet ↄfusionē in celo. Nec īter seruos xp̄i cōputabit qui de primatu tractauerit. hec il'e. ¶ Secūdus modus puerse ambitionis est. Cum aliqs ābit ep̄atū: volēs ascēdere ad dignitatē ep̄alē: auxilio ⁊ adiutorio dñoꝝ ⁊ tyrānoꝝ per phas ⁊ nephas: p potentiā secularē: per indebita media: per distributa munera: ⁊ per hmōi: que nō ↄueniūt in negocio spūali: mortaliter peccat: ꝙ vt dr̄. Joh. x. talis nō intrat in ouile per ostiū ſꝫ aliunde. Et sic fur ē ⁊ latro. Unde Leo papa. i. q. i. c. Principatus quē seditio extorsit: aut ambitus occupauit: etiaꝫ si actibus suis vel moribus nō offendat: ipsius tamen vitij sui exemplo pernitiosus. Et difficile est vt bono peragantur exitu: que a malo sunt īchoata principio: hec ille. ¶ Tertius modus. Cuꝫ aliquis appetit vel querit per se dignitates: seu officia aut beneficia curata: vt abbatiā: priorat⁹: diaconatū: guardianatū: prepositūram: archidiaconatum: parochinatum: vel ecclesiam ⁊ capellam curatā: peccat mortaliter. fꝫ. s. Tho. ⁊ Ray. ⁊ Hosti. ⁊ Goffre. etiam si sit di-

gnus: quia ſymoniacum eſt. Et ex eo ipſo quo petit pro ſe: reputando ſe dignum: fit indign⁹ ex temeritate ⁊ pręſumptione. Licet aliqui doctores min⁹ famoſi i ſanctitate atq; doctrina al'r dicāt: ⁊ in curia aliter pratiſcet. tamen opinio. S. Boc. ⁊ Ray. eſt tutior. Unde Augu. xix. de ci. d. Locus ſuperior: ⁊ ſi. mini ſtret vt decet: tñ indecenter appetitur. Et. viij. q. i. c. In ſcripturis. Locus regiminis deſiderantibus negādus ē: ⁊ fugiētib⁹ offerēdus. Hec ille. ¶ Quart⁹ modus maledicte ambitionis eſt. Cū aliquis in mala ⁊ ſcelerata ac ſcandaloſa vita ⁊ iſami exiſtens: appetit officiū vel canonicatū: aut clericatū ⁊ huiuſmodi: peccat mortaliter. facit. n. ɔtra regulā iuris diuini. i. Thi. iij. Oportet ip̄z eē irreprehenſibilē. Hec reglā extēdit ad oēs pmouēdos: pręcipue ad curā: vt habetur in decretis. lxxxi. d. c. Apoſtolus. Idē ſi hēt ipedimētū iuris vł etatis: vel excōicatiōis vel irregularitatis ⁊ hmōi: cōiter ſunt q querunt dignitates eccleſiaſticas pp lucra ⁊ craſſos introit⁹: pp pōpas ⁊ vanitates ac laſciuias: vel pp ditādo parētes ⁊ hmōi. Tales ſine dubio nō curāt de aīabus ſubditorū. Uñ ⁊ mortaliter peccant. Et ad hoc facit ſententia Auguſtini ſcribētis ad Ualeriū manilū: ⁊ habetur i decretis. d. xl. c. Ante oīa. vbi dicit. Nihil eē in hac vita: ⁊ maxime hoc ꝑe facilius ⁊ leuius: ⁊ hominib⁹ acceptabili⁹: epi aut pſbyteri: aut diaconi officio: ſi perfunctorie atq; adulatorie res agatur. Sed nihil apud deum miſerabilius ⁊ triſtius ⁊ damnabilius. Hec ille. ¶ Quintus modus ambitionis eſt. Cum aliquis appetit magiſterium in ſacra theologia: non propter honorem dei: aut propter ſalutem propriam: vel propter vtilitatem proximorū: ſed propter temporalia lucra: vbi conſtituens finē ſuū: vel propter prelationes obtinendas ⁊ acquirendas dignitates peccat mortaliter: q: a debito fine deficit: honorem indebite: ⁊ inordinate appetens: officium ſpirituale faciens venale. Idem dicerē de doctoratu in iure canonico. Sed quid dicem⁹ de illis qui querunt magiſterium ⁊ qualitercunq; aſſequunt: quipenit⁹ ſunt ignorantes non dum in theologicis: ſed etiā in gramaticalibus ⁊ dialeticis: ⁊ tñ ſpiritu ambitionis elati non erubeſcunt magiſtros fieri ⁊ vocari. Contra hos dicitur extra de electione. c. Cum in magiſtrum. In magiſtrum aſſumi non debet: qui formam diſcipuli non aſſumpſit: ⁊ di. lxi. c. Miſerum. Miſerum eſt eum fieri magiſtrū: qui nunq̄ fu

ſit diſcipulus. Quibus accidit qđ ſcribitur in collationibus patrum. Ex diſcipulo nāq̧ deteſtabilioꝛ magiſter effectus. Magis quoq̧ peccant magiſtri admittētes tales ad magiſtratum q̄ iurāt non admittere aliquē indignum: ⁊ ſic piu ri efficiunt: ⁊ et diauolo pouera lu no e laſtro. ¶ Sext⁹ modus. Cū aliquis ſpiritu ambitionis ductus pſumit fieri confeſſoꝛ ⁊ eſſe: ⁊ ē ignarus oiu3: vt nec caſus a quibus pōt abſoluere ſciat diſcernere: nec excōmunicationē maioꝛem a minoꝛi. nec peccata cōia. moꝛtalia credens. ſimplicē foꝛnicationez vel cogitationem deliberatā aliquis moꝛtalis. nō eſſe moꝛtale. Exiſtimās omnē irā eē moꝛtale. Non intelligens cōtractus illicitos: nec ſciens ſaltē de ipſis dubitare: communiter talis cōfeſſoꝛ moꝛtaliter peccat: quia ponit animas in periculo. Debet enim ſcire ſoluere ⁊ ligare: vt dicitur de pe. di. vi. Qui vult cōfiteri. Et di. xxxviij. c. Ignorantia mater cūctoꝛū erroꝛū: maxime in ſacerdotib⁹ dei euitāda ē: qui docēdi officiū in populo dei ſuſceperūt. Sacerdotes legere ſanctas admonent ſcripturas. Paulo apoſtolo dicente ad Thi. Attēde lectioni ⁊ exhoꝛtationi doctrine: ⁊ ſemper permane in his. Sciant ergo ſacerdotes ſanctas ſcripturas ⁊ canones: ⁊ omne opus eoꝛum in pdicatione ⁊ doctrina conſiſtat: atq̧ edificent cunctos: tā fidei ſcientia q̄3 operum diſciplina hec ille. Nec excuſatur ſi ita ineptus ponatur ad hoc per prelatū ſuū: cui in hoc obedire non tenet. Ideo ambo ceci in foueam cadūt peccati moꝛtalis ⁊ damnatiōis vt dicit. do. Albertus: quia nec prelatus debuit exponere nec ille acceptare. Idem ſi cōmutat vel diſpenſat vota que non poſſunt: ſi eſt religioſus ⁊ abſoluitur ab excōmunicatione a qua non poteſt: incurrit excōmunicationē papalē. ¶ Septimus modus. Cum pdicatoꝛ tanta eſt elatione honoꝛis ſtimulatus ad predicandū q non veretur tanq̄3 pſumptuoſus aſſumere tale officium: ignoꝛans exiſtens in peccato moꝛtali ⁊ non miſſus moꝛtaliter peccat: vt dicit. ſ. Doc. in iiij. di. xix. Contra quē dr̄ Ro. x. Quomodo pdicabunt niſi mittātur? Et extra de hereticis. c. Cū ex iniuncto. Idem ſi predicat ſcandaloſa. ¶ Octauus modus eſt. Cum quis ſe ponit in tanto culmine perfectiōis ⁊ opinionis ſuiipſius: vt pſumptuoſe velit videre vel tangere: aut audire: vel cōuerſari cum leuibus ⁊ laſciuis mulieribus vel pueris: vel ire ad loca ⁊ huiuſmodi facere: ppter que ex-

pertus eſt: lapſum peccati morta lis aduertenter et recenter videt inexcuſabilis a mortali peccato: vt dicit dñs Anto. Unde Eccl's.iij. Qui amat pichulũ in illo peribit. Ideo puer.xxviij. Beatus hõ q ſemper eſt pauidus. et ad hoc ꝓpo ſitum habet tex. Jo.xxxij.q.v. Si paulus. ł3 tñ hic mo ius pręſum ptionis videat. ¶ Nonus mo dus pernitioſe ambitionis ẽ. Cuʒ aliquis officiũ vel dignitatẽ ſecula rem appetit: aut querit per preces per obſequia. vt officium poteſta tis. capitanei. ſenatoris. rectoris. vexilliferi. vel prioratus ciuitatis: aut caſtellanatus: vel camerlẽgat9 et huiuſmodi: magis curãs de ho nore: aut lucro: q̃ʒ de iuſtitia ſuan da. Unde paratus ẽ ſeruire ami cis in licitis et illicitis: et lucrari per phas et nephas et deuiare a iure: ne diſpliceat magnis: nec punire crimina vt debet: vtiq3 mortaliter peccat faciens cõtra illud. Sap.i. Diligite iuſtitiã qui iudicatis ter ram. ¶ Decim9 modus dicitur. Cum quis ambiens propter ho norem quod ad alterius iuriſditio nem pertinet: ex preſumptiõe vult ſe intromittere: de his que ad ſuaʒ poteſtatẽ non ſe extendũt: quãuis conſueuerit ibi ſic fieri: vt puta ſi laycus velit de clericis iudicare vel de eccleſiaſticis diſponere: qḋ ei prohibetur.di.xcvi.per totum. Unde Eccl's.vi.dr. Hec vanitas et preſumptio ſpũs eſt. Ad idẽ re ducit: ſi clericus vult exercere of ficiũ q̃ non debet: vt ſubdiacon9 cantat euangeliũ: et diacon9 miſ ſam: vl ſecularis exercere diuina et ſacramentalia. In his non ẽ du biũ de mortali. ¶ Undecim9 mo dus eſt Cuʒ aliquis aduocati vel procuratoris: vel notarij: aut iudi cis et conſiliarij officiũ p̃ſumptuo ſe ꝓp honorem ambit: ineptus et ignorãs. notabiliter peccat morta liter. Contra hmõi ait Ber. libro de conſideratione. Verboſulum aduocatum: et ſtudentem eloquen tie: cum ſapientie ſit inanis: nõ ali ud q̃ʒ iuſtitie hoſtem reputes. hec ille. Et Leo papa.xxxviij.di. Si in laicis videtur intollerabilis in ſcientia: quanto magis in his qui preſunt. Nec excuſatiõe ẽ digna: nec venia. h̃ ille. ¶ Duodecimus modus eſt. Cum aliquis officium medici propter honorem ambit. ignorans et groſſus ſine cognitio ne: et quod peius ẽ ponit ſe ad me dicandũ: mortaliter peccat. Et pro fundamẽto iſtoꝝ duoꝝ modoruʒ ac alioꝝ ſimiliũ: nota vt dič domi nus Anto. in ſumma: q̃ videt re gulã poſſe ſummi: q̃ quicunq3 po nit ſe ad aliquod exercitiũ publicũ ex quo põt alijs inde ſequi notabi

le damnū veriſimiliter: vel in perſona: vel in rebus propter ignorātiam magnā illius circa illud exercitium peccat mortaliter. Argumētū ſumit extra de iniur. ⁊ dāno dato c. Si culpa. Audiſtis chariſſimi peſtilentiſſimi vitij ambitionis diffinitionē: audiſtis malignationem ⁊ ſpecificationem. Nunc vnuſquiſqʒ veſtrū deponat elata corda: deponat ſublimia deſideria: deponat ceruicem erectam: nullus ambiat honores ac dignitates terrenas plenas certe faſtidijs: plenas periculis: plenas offenſionibus. Erigamus potius animos noſtros nobiles ad acquirendos honores veros ⁊ celeſtes ⁊ ſtabiles ⁊ glorioſos. Ad hoc nos Augu. hortatur. xxij. de ci. d. Ibi verus honor qui nulli negabit digno: nulli deferetur indigno: ſed nec ad eum ambiet nullus indignus: vbi nullus permittit eſſe niſi dignus. Vera pax: vbi nihil aduerſi: nec a ſeipſo nec ab aliquo quiſqʒ patiet. Premium virtutis erit ipſe qui virtutē dedit: eiqʒ ſeipſum: quo melius nihil poſſet eē promiſit. Quid eſt enī aliud qđ propheta dixit. Ero illoꝝ de⁹: ⁊ ipſi erunt mihi plebs: niſi ego ero vn̄ ſacientur: ego ero quecūqʒ ab hominibus honeſte deſiderantur: ⁊ vita. ⁊ ſalus. ⁊ vict⁹ ⁊ copia ⁊ gloria ⁊ honor ⁊ pax ⁊ oīa bona. Ipſe finis erit deſideriorum noſtroꝝ: qui ſine fine videbitur: ſine faſtidio amabitur: ſine fatigatiōe laudabitur. Hoc mun⁹: hic affectus: hic act⁹ profecto erit omnibus: ſicut ipſa vita eterna cōmunis. hec ille. Et b. Hiero. in fine epiſtole ad Euſtochium ait. Quotiēſcunqʒ te vana: ſeculi delectat ambitio: quotienſcunqʒ in ſeculo videris aliquid glorioſum: tu ad paradiſum mente tranſgredere: eſſe īcipe: quod futura es. hec ille. Et ita ad supernos honores inhiantes: eos tandem pueniēti gratia regis chriſti feliciter conſequemur: q eſt bn̄dictus in ſecla. Amē.

¶ Sabbato dominice paſſionis.
De hypocriſi. Sermo. xlvi.

In mūdo ſunt. Jo. xvij. Hypocritarū peſſima ⁊ īfelix cōditio eſt: vt nunquā pro diuina laude aliquid opet. Oia. n. ſua opa faciunt vt videant ab hoīb⁹: ſicut īqt ſaluator. Mat. xxiij. Et q: nō qrunt ⁊ nō appetūt niſi humanā laudē ideo mercedē acceperūt ī pñti vita: teſte ſaluatore ipſo Mat. vi. Amē dico vobis. receperūt mercedē ſuā. Tales ſiqdē ſūt ī mūdo qꝫtū ad aīaꝫ ⁊ corp⁹: qꝫtū ad eſſe

enim ⁊ remuneratioñe vt inquiũt aſſumpta verba ⁊ in euãgelio recitata. In quo tria documẽta habemus. ¶ Primum documẽtũ eſt: ꝙ beatitudo noſtra nõ cõſiſtit in hoc mundo: ſed in viſione diuine eſſentie. Hoc tãgit prima euãgelij parte. ibi. Hec. eſt autẽ vita eterna. ¶ Scdm documentum eſt ꝙ pater celeſtis miſit filium ſuũ in mundũ: vt ſecreta celeſtia patefaceret. ibi. Pater manifeſtaui ⁊c. ¶ Tertium documentum eſt: ꝙ accepiantes doctrinã chriſti affectu pariter ⁊ effectu: acquirunt vitam eternam. Hoc tangitur parte tertia euãgelij. Et ſic eoꝝ merces nõ eſt in hoc mundo cum his qui ſunt ſubmerſi in peccato hypocriſis. De qua tria videbimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Scdo malignationem.

¶ Tertio modificationẽ.

¶ Primo hypocriſis conſiderare debemus diffinitionẽ. Dñs .n. Petrus de palu .in. iiij. ſentẽ. di. xvi. hypocriſim ſic diffinit. Hypocriſis eſt qua homo mẽtitur oſtẽtatione exteriori ſimulãs ſanctitatem: quã nõ hz. Et .ſ. Doc. in. xxij. q. cxi. ar. iij. Et in. iiij. ſen. d. xvi. q. iiij. ar. i. Hypocriſis eſt quedã ſimulatio: qua quis ſimulat ſe habere pſonã quã nõ hz. vnde Auguſtinus in libro de ſermone dñi in monte dicit. Sicut hypocrite ⁊ ſimulatores aliaꝝ pſonarũ agunt partes illius qđ non ſunt. Nõ eni qui agit ptes Agamenonis vere ipſe eſt: ſed ſimulat eũ. Sic in eccleſijs ⁊ in omni vita humana qſquis vult videri qđ nõ eſt: hypocrita eſt. Simulat enim ſe eſſe iuſtũ ⁊ nõ eſt: hec ille. Et huiuſmodi ſimulatio verbis vel factis ẽ vitium iactãtie: vt dicit. iiij. Ethicorũ. Et ideo Iſido. primo. Ethi. dicit. Hypocrita greco ſermone: latine ſimulator interpretatur. Qui dum vitijs malus ſit: bonũ ſe palam oſtẽdit. hec ille. Tractum eſt aũt hoc nomẽ ab illis: qui in ſpectaculis ⁊ ludis alienam perſonã oſtendebant: cum nõ eſſet: modo habitum Agamenonis: modo mulieris aſſumẽtes: vt etiam populũ fallerent. Propterea Ariſto. i. iij. Ethi. inquit hypocrita dr: qui pſonam aliorũ repreſentat: quaſi ſuppoſitus loco alterius. Hypocriſis igitur ẽ velle videri bonus xpianus ⁊ nõ eſſe: vl' religioſus: iuſtus: ſanctus: cum ſit malus: iniquus: ⁊ peruerſus: videri velle virtuoſus ⁊ erit vitioſus: videri velle agnus: ⁊ erit lupus: videri velle colũbina: ⁊ erit vna inhoneſta. Iõ ſm alios hypocriſis dr ab hypos quod eſt ſupra. criſim qđ eſt auꝝ. Hypocrita eĩm deſup. i. exterius oſtẽ-

dit ſe eſſe aurum ſanctitatis: ſʒ intus eſt lutū cupiditatis. Unde Albertus magnus in cōpendio. libro iij. dicit. Hypocriſis eſt que querit hominibus in exterioribus apparere. His prehabitis querē duz venit. Utrum hypocriſis ſit peccatum mortale. Huic queſito reſpondet ſ. Doc. vbi ſupra. Et dñs Pe. de palu. ibidem ꝙ hypocriſis eſt peccatum mortale: ⁊ hoc triplici ratione declaro.

¶ Primo ratione ſuperationis.

¶ Scđo rōne excluſionis.

¶ Tertio ratione indignationis.

¶ Primo ratione ſuperationis ſic. Peccatum hypocriſis ē maius peccato ſodomorū. Probat. Nam ſuper illud Tre. iiij. Maior effecta eſt iniquitas populi mei peccato ſodomoꝝ. dicit glo. Scelera aīe plangunt que in hypocriſim labitur: cuius maior eſt iniquitas peccato ſodomorum. Sʒ peccata ſodomoꝝ ſunt peccata mortalia. ergo hypocriſis eſt peccatum mortale. ¶ Scđo idē probat ratione excluſiōis. ſic. Nullus excluditur a beatifica viſione dei niſi ꝑ peccatum mortale. Probat Iſa. xxvi. In terra ſanctorum iniq̄ geſſit ⁊ non videbit gloriā dñi. Sed hypocrita excluditur a viſiōe diuina. Probat hoc ſanctiſſimꝰ Iob xiij. dicens: Nō veniet in conſpectu eiꝰ omnis hypocrita. i. nullus hypocrita: vt dicit glo. ergo hypocriſis ē peccatum mortale. ¶ Tertio probatur idem rōne indignationis. ſic. Nullus meret indignationē ⁊ iram ⁊ furorē dei: niſi propter peccatuʒ mortale: vt patet ad Titum. v. c. Joſue. vij. in decretis di. xlv. Sed illud. xvi. q. i. Reuertimini. Sed per peccatū hypocriſis homo meret iram: indignationē ac furorē dei vt. dr Job. xxxvi. Simulatores ⁊ callidi ꝓuocāt ir. ī dei. Glo. ſup Leuit. c. x. inqt. Sīc vera pnīa: veniā ꝓmeret: ita ſimulatio dñi irritat. ergo hypocriſis eſt peccatū mortale: ⁊ ſic patet diſfinitio ⁊ ꝓbatio grauatōis: ⁊ per ꝯñs prima pars predicatōis.

Secūdo principalr ꝯſiderare debemꝰ hypocriſis malignatōem. Triplex eſt malignitas huius deteſtādi vitij.

¶ Prima eſt nature ꝯtratiua.

¶ Secunda eſt bonoꝝ ſpūalium venditiua.

¶ Tertia eſt xp̄o diſplicitiua.

¶ Prima malignitas hypocriſis eſt nature ꝯtratiua. Pro cuiꝰ intelligētia: nota ꝙ nā ſic ꝓcedit ī ſuis opatiōibꝰ: vt ſm ꝯditōeʒ rei ſit ⁊ opatio ipſiꝰ rei. Un̄ Aueroys. ix. Metha. dicit ꝙ opatōes ſequūt

eſſentias. Idē etiā trahit ab Ari. ij. Phy. et ij. de aia. Videmus .n. φ vitea pducit vuas et nō po ma: ignis pducit calo: ē et nō frig⁹ et ſic ō ſinglis. Ita ſilr i moralib⁹: nālter .n. vt ait Ariſt. ij. Ethi. act⁹ ſeu opiniōes: ſūt ſiles habitib⁹: vt bon⁹ rhetoric⁹ in habitu pducet actū bonū rhetoricę. Cōcludit igitur φ natura ſic pcedit vt opatio exterior ſit ɔformis ɔditioni et diſpoſitioni interiori. Et pp hoc ponit ab Ariſt. i. iiij. Ethi. vna virt⁹ vocata veritas: que i hoc ɔſiſtit vt .ſ. hō opet exterius ſm bonā diſpoſitionē quā hz interius. Que qdē virtus ē ɔria vitio hypocriſis: p qd hō opat aliter i exteriori bus: φ ſit interi⁹. Et ex hoc puertit nature ordinē: opatio vz ɔ ɔditionē et diſpoſitiōez ppriā. Habet .n. ītus ſtercus vitiorum: et foris oſdit argētū virtutum. Jō Seneca doct⁹ lege naturali dicebat ad Lucillū ſic. Nō loquimur: ſentimus Cōcordet ſmo cū vitā. Et idē ad eundē. Multo magis ad rē ptinet qlis tibi: φ qualis alijs videaris. Malū vbi ſe bonū ſimulat: tūc ē peſſimū. hec ille. Itē Tuli⁹ de officijs. Oēs aliqd agentes: et aliqd militātes pfidi ſunt: ipobi et malitioſi: hec ille. q. d. ɔ naturam agūt. Et idē lib. de amicitia. Oīuz .n. rerum ſilatio vitioſa ēt tollit .n. iudicii veri. Idē li. i. de officijs. Totius iniuſticie nulla capitalis: ē φ eorum qui cū maxime fallūt: id agūt vt viri boni eſſe videant. hec ille. Jō Mati⁹ reprehendit hypocritas: φ derelicta natura efficiunt vulpes. Vn̄ ait. Nunφ te fallant ai ſub vulpe latentes. Impia ſub dulci melle venena latent. hec ille. Vn̄. Bernardus de ipſis hypocritis loquēs ait. Hypocrite volunt eē humiles ſine deſpectu: pauperes ſine defectu: bn̄ veſtiri ſine ſolicitudie: delicate paſci ſine labore: alijs adulantes: alijs detrahentes: mordentes vt canes: doloſi vt vulpes: ſupbi vt leones. Intrinſece ſunt lupi rapaces: mellis dulcedinē .i. inanis glorie et latētis laſciuie vt vrſi querētes: volūt eē ſine auctoritate iudices: ſine iuſſu teſtes: poſtremo ſine culpa accuſatores: et oi virtute carentes. hec ille. Que quidē ſunt oīa īcōpoſſibilia. Propterea dr̄ Eccl̄i .i. Nō fueris hypocrita in cōſpectu boīum. hec ibi. ¶ Scda malignitas hypocriſis dr̄ ſpūaliū bonorum venditiua. Ait .n. Ari. in .i. ethy. Finis ſiue pmiū virtuoſorum operationum quas nos ſpirituales vocamus ē beatitudo. Unde Jo. xiij. Si h ſcitis: beati eritis ſi feceritis ea. Et Mat. v. Beatitudies ponuntur coreſpōdētes diuerſis virtutibus

.Et phõs.iiij.ethy. Virtuti perfecte
nõ fit dignus honor.ſ.in hac.vita.
Vide ergo malignitaté hypocri-
ſis: vt tanto premio digno bone
operationi in vile premiũ ⁊ vanũ
ac tráſitoriũ permutet. Qua pro-
pter ⁊ ſaluator inquit. Mat.vi.
Attédite ne iuſtitiá veſtrá faciatis
corá hoib⁹ vt videamini ab eis.
Alioquin nõ hébitis mercedem
apud prém vrm q in celis eſt. Et
Chriſo.ſuper Mat.inqt. Quid
át a deo recipies: q nihil deo dedi
ſti: Ná qd bonú fit deo daf: ⁊ a
deo recipif. Qd át pp hoies fit
in ventú diffundif. Que é át ſapi
entia: res dare: ⁊ verba vacua có
parare: ⁊ mercedé dei cótémnere:
illũ igif aſpicere a quo mercedé ex-
pectas. h ille. Heu q̃z vilis ⁊ indi
gna véditio: védë ieiuniũ: orõné:
elemoſiná pfeſſioné: ⁊ reliq̃ bona
opa p oſtentatione: que opa poſſent
valere infinitũ pmiú: viſioné dei:
ſocietaté angelorũ. Jõ Greg. Cũ
p recto ope laus tráſitoria querif
eterna retributõe res digna vili p
tio védif. h ille. Vñ ⁊ Chriſo.ſup
Mat.vn⁹ quiſq3.n.vbi ſeminat:
ibi metit. Vñ q pp hoies ſepanf:
nõ ppter deũ: ab hoibus nõ a dõ
laudanf. Et Petrus rauénas in
quodá ſmóe ait Hypocriſis fa-
má védit: emit clamoré: mercedé
rapit pñté: pmiũ nõ q̃rit futurũ.

Tertia malignitas hypocriſis
eſt deo diſplicentia. Ná deo oipo
éti hypocriſis ita diſplicet: vt hu
mana nã nullũ vitiũ tñ pſecutus
⁊ abhoiatus ſit q̃ztũ hypocriſim
Cõfundebat vbiq3 hypocritas: ⁊
eos pſequi nõ ceſſabat. Cõmina-
tus eſt eis terribiles ſnias ⁊ tremé
da iudicia. Audiamus igif eũ 9
illos cõminationes fulminantem.
primo. Mat.xxiij. Ve vobis ſcri
be ⁊ pharisei hypocrite: qui clau
ditis regnu3 celorũ ante homines.
Vos enim nõ intratis neq3 intrá
tes ſinitis intrare. hec ille. Hec cõ
minatio facta fuit plátis ⁊ religio
ſis: quorũ maxime hypocriſis no
cet eccleſie: vt dicitur.lxxxiij.d.c.
Nemo. Scdo chriſtus clamat cõ
tra hypocritas Math.xxiij. Ve
vobis hypocrite: qui comeditis
domos viduarũ: orationes lõgas
orantes. Tertio chriſtus clamat cõ
tra hypocritas Math.xxiij. Ve
vobis ſcribe ⁊ pharisei hypocri
te: qui circuitis mare ⁊ aridá vt fa
ciatis vnũ pſelitú. Proſelit⁹ dice
baf qui ex gentilitate ↄuertebaf
ad iudaiſmũ: de quo nimis glori a
batur ſcribe. Quarto chriſtus cõ-
tra hypocritas clamat Math.
xxiij. Ve vobis hypocrite q deci
matis mentá ⁊ anetũ ⁊ cimimũ: ⁊
dereliquiſtis q̃ grauiora ſut legis: iu
diciũ: miſa3 ⁊ fidé. Quito clamat

xp̄s ↄtra hypocritas Math.xxiij.
Ve vobis hypocrite qui mūda-
tis q̄d deforis eſt calicis ⁊ paraſſi
dis. itus pleni eſtis rapina ⁊ inmū
dicia. Sexto clamat xp̄s ↄtra hy
pocritas Math.xxiij. Ve vobis
hypocrite. qui ſimiles eſtis ſepul-
chris dealbatis. que foris parent
hominibus ſpecioſa. intus vero
plena ſunt oſſibus mortuoꝝ ⁊ oī
ſpurcitia. Septimo clamat chriſt⁹
ↄtra hypocritas Math.xxiij. Ve
vobis hypocrite qui edificatis ſe
pulchra ꝑphetaꝝ ⁊ ornatis mo-
numenta iuſtoꝝ: ⁊ dicitis. Si fuiſ
ſemus in diebus pr̄um nr̄oꝝ non
eſſemus ſocij eoꝝ in ſanguine ꝑ
phetaꝝ. Itaq3 teſtimoniū eſtis vo
bimetipſis. q: filij eſtis eoꝝ qui ꝑ
phetas occiderūt. hec ille. Et Luc.
xij. Attendite a fermēto phariſeo
rū q̄d eſt hypocriſis. O malignū
vitium. O nephandū ſcelus. O
pctm̄ abhoīandū q̄d xp̄s tā dure
pſequit: ⁊ a deo pſequit. vt in hoc
mūdo ⁊ in alio ſūma cū acerbita-
te puniat. Legit.n.iiij. Dyalo. q
erat quidā heremita. ab hoibus
ſanctus reputatus ex abſtinentia
quam ſimulabat ⁊ exteriori mode
ſtia. Hic infirmatus cum ad extre
ma veniſſet. acceſſerūt plures ad
eū viſitandū. documēta ſalutis ex
pectātes. ⁊ forſitan aliquod ſignū
ſperātes videre. demū diuino iu-
dicio coactus eſt ſuā ſimulatiōem
⁊ dānatiōē detegere. dicens. Cū
videbar ieiunare. occulte comede
bā. Et ſi quid boni agebā. ad hoc
intendebā vt ſanctus reputarer.
Ecce ergo q traditus ſum draco
ni deuorādus ꝑpter hypocriſim
meā. iā pedes meos ⁊ corpus aſ-
ſumpſit in os ſuū. ⁊ reliquā ptem
ad ſe trahit. Et ſic ↄfuſus mortu⁹
eſt. Exemplū aliud habet de q̄dā
qui in tanta opiniōe ſanctitatꝭ erat
vt ī cole arbitrarent ſuis meritis
hoīes in terra viuere. ⁊ ex ei⁹ obi
tu oī bono carere. Et q: hypocri
ta erat. vidit quidā vir ſanctus in
hora mortis eius. demones ꝑ aīa
eius aſportanda venire. Et dictū
fuit vni illoꝝ demonū. Educ vio
lenter illā miſerā aīam: vt q nūq3
paſſus eſt me ꝑpter ſuā hypocri
ſim in ea quiete habitare: ſic eum
inquietudine ⁊ violentia deducat
ad infernū. Et ſubito vn⁹ demon
miſit vncinos ferreos p os eius ⁊
violēter aīam abſtraxit: quā mul
ti demones ſequebant verberan
tes eā. Et ſic ad inferna eſt dedu-
cta. Unde bn̄ ↄcludit Hiero. ſup
Iſa.xi. Si me caſtū ſimulo: ⁊ aliō
eſt in ↄſcīa: habeo gloriā mercena
rij ⁊ ſupplicia peccatoris. h illc. Et
merito q: hypocrita eſt filius dia
boli. Ait.n.aplš.ij.Cor.xi. Ipe.n.
ſathanas transfigurat ſe in angelū

lucis. Unde in decretis. xxij. q. vltima. Cauete dicit. Oēs qui mentiuntur ſimulatis operibus filij ſunt diaboli. Jdō merito hypocrita cū diabolo eternaliter punit. Et ſic patet ſa pars principalis.

Tertio principaliter hypocriſis cōſiderare debemus modificatiōem. duodecim. ſunt modi hui⁹ abhominādi vitij quibus de⁹ mortaliter offendit. ¶ Primus modus hypocriſis dicit falſari⁹. Cū quis ſimulat ſanctitatē vel ſciam ⁊ hm̄oi. cā ⁊ intentōe introducendi aliquā falſitatē: aut errōrē: vel in fide: vel in bonis moribus: ſemp peccat mortalr. Mat. vij. Attēdite a falſis pphetis qui veniūt ad vos in veſtimētis ouiū: intrinſec⁹ aūt ſunt lupi rapaces. ¶ Secundus modus hypocriſis dicit plagiarius. Cū quis oñdit deuotōem ⁊ virtutē: qua tñ priuatus eſt per peccm̄ mortale. cā ⁊ intentōe acqrēdi dignitatē ſeu p̄latură eccleſiaſticam. eſt pctm̄ mortale. De his dr̄ xxiiij. q. iij. c. De illis. Sed nec ille dicēdus eſt eſſe in eccleſia ⁊ ad ſocietatē xpi ptinere: qui ouib⁹ xpi ficto corde miſcet. glo. ibi hypocrita. ¶ Tertius modus dr̄ hereditarius. Cū qs fingit bonitatem cā ⁊ intentōe vt remaneat heres alicuius: vel aliter acqrat diuitias tpales in qbus. poſuit finē ſuū: paratus. ſ. pter illas diuitias agere ꝯ precepta dei vel eccleſie peccat mortalr. Dicit. u. ſ. Tho. ꝙ hec eſt hypocriſis: finē ꝯſtituēs i tpalib⁹. ¶ Quartus modus dr̄ elemoſinarius. Cū qs fingit deuotōēʒ: vl̄ ptēdit bonitatē: quā ñ hʒ vt acqrat magnas ⁊ groſſas elemoſinas ſine multa neceſſitate ſub noīe iuſti ⁊ boni: ſicut aliqui caratani faciunt: peccat mortalr. De talibus dicit. d. Anto. ꝙ potius dicunt furēs aut dceptores q̄ʒ paupes xpi. ¶ Quintus mod⁹ hypocrite. dr̄ criminatorius. Cum quis ſilat ſpiritualitatē ⁊ deuotōem vt īducat aliquē vel aliquā ad ſecū loquendū: vel familiariter ꝯuerſandū: intentōe decipiēdi: ⁊ tandē ꝯmittendi aliquod crimen mortale: peccat mortaliter: quotiēs occurrit: ⁊ magis ac minus ſm ſpēʒ peccati. Jſti vtunt verbis familiaribus mellitis ⁊ fucatis. Uñ Hiero. venena nō dant niſi melle circūdata. ¶ Sextus modus hypo. dr̄ laudatorius. Cū qs fingit bonitatē vel aliquaʒ pfectiōem hac intētōe: vt laudē vl̄ popularē opiniōeʒ ꝯſequat. Jn q̄ laude ⁊ opiniōe ita delectat: ꝙ diſpoſit⁹ eſſet pp illā adipiſcēdā ꝯfacere alicui pcepto dei vel eccleſie: ſemp ē pctm̄ mortale: quotiēs hoc

occurrit aduertēter. Et hic mod⁹ vt ait ſ. Boc. in. iiij. ſen. d. xvi. q. iiij. Marie impedit effectū pnie q: illa inordinata opinione paſcit. nec de veritate ſtutij curat. ¶ Septimus mod⁹ dr̄ vſurarius. Cū quis ſimulat pietatē i ꝯcedēdo pecuniā vel granū dicens ex pietate: vel ex ſeruitio facere. tñ intēdit ⁊ vult aliquid vltra capitale: peccat mortalr̄. Nā ⁊ vſura mēte ⁊ intētione ꝯmittit: vt habet i decretis xiiij. q. iij. Si feneraueris. ¶ Octauus mod⁹ dr̄ defraudatori⁹. Cū quis ſimulat ſe catholicū: frequentans diuina: vt adepto credito fiat tutor: cōmiſſari⁹: officialis: ⁊ ſic decipiat: vel vt curſum ad apothecā hēat: ⁊ iniuſte lucret: peccat mortaliter. Vñ Grego. xxxi. moraliū. Simulator aliud ſimulat ⁊ aliud agit. Caſtitatē pfert luxuriā ſeqt: bñdicit pauptatē: marſupiū replet hec ille. A tali cauēdū eſt: ſicē mus cauet a catto qui collū biſtortū pretendit: vt illū capiat. De hypocriſi ⁊ ſimulatione diuerſa habes in decretis. xi. q. iij. Si quis vo. xij. q. i. c. Certe. Itē di. lxxxiij. Nemo Et. xxxij. q. vi. parapho. Ille ⁊ de pe. d. i. Taciturnitas. ¶ Nonus modus hypocriſis. dr̄ ꝯſultorius. Cū quis ſimulās 'cōe bonū ꝯſulit aliquē eē ꝯdēnandū: ab officio ꝓuandū: exilio mittēdū ⁊ huiuſmōi tñ hoc ꝯſulit ductus odio vel inuidia: cui ſic ſimulate cupit ſatiſfacere: mortaliter peccat. Cōtra tales ait Tulius de amicicia. Conſiliū verū gaudeam⁹ libē dare. ¶ Decimus mod⁹ hypo. dr̄ vituperatori⁹ Cū qs oñdit vel ſimulat bonitatē vel deuotōez vt ei credat: ⁊ ſic vituperet ac deprimat ꝓximū in honore in fama ⁊ huiuſmōi: reb⁹ nōbilibus: ſemp peccat mortalr̄. Sic ſenes ꝯ Suſannā Dañ. xiij. Sic heretici vt ꝯfundāt fidē. De qb⁹ ait Aplōs. i. Thi. iiij. Spūs manifeſte dicit: q: i nouiſſimis tpibus diſcedēt quidā a fide intēdentes ſpiritibus erroris: ⁊ doctrine demoniorū: in hypocriſi loquentiū mēdaciū. hec ille. ¶ Undecim⁹ mod⁹ hypo. dr̄ lecatorius. Cū quis fingit virtutē diſcretionis habere ⁊ caritatē ordinatā erga ſeipſū: ſimulans ſe nō poſſe ieiunare: ⁊ tñ pōt ſed vt ſatiſfaciat gule: hoc ſimulat peccat mortalr̄: ſi ad illud ieiuniū tenet. vñ Bern. Nō multū poſſumus: q: nō multum volumus. ¶ Duodecim⁹ modus hypocriſis dr̄ ꝓditorius. Cū qs fingit virtutē amicitie in ore: vel in exteriori ope: ⁊ tñ intus erit appetitus vindicte: ſed vt poſſit tandem habita oportunitate ꝓdere ⁊ vindicari: ſic ſimulans mortalr̄ peccat: in oi tali ſimulatiōe ſicut iudas Mat.

xxvi. Unde Sapiẽs. Nulle occultiores inſidie: q̄z que latẽt ſub ſimilitudine officij. In alijs āt modis cõiter eſt veniale. Nã ſm̃. d. Antoninũ. Cũ alijs ſimulat maiorem ſanctitatẽ quã habet vel occultat aliquẽ defectũ ſuũ ad edificatiõez primorum: nõ eſt peccatũ vel leue veniale: et ſi hoc faciat ob aliquaz vanitatẽ vel inanẽgloriã. Ueniale eſt. Cauendũ eſt igit͛: fugienduz et deteſtandũ eſt: maledictũ vitium hypocriſis. De qua ſanctus Seuerinus in ſermone: ſic ait. Hypocriſis ſubtile malũ: ſecretũ virus: virtutũ ſicus: tinea ſanctitatis: hypocriſis ſecura: ſimulans fallit: ꝓſpera curioſa mentitur: et crudeli arte virtutes trũcat: mucrone virtutũ. Jeiuniũ ieiunio ꝑimitit: orationem oratione vacuat. Miſericordiã miſeratiõe ꝓſternit. Hypocriſis cognita febris: frigido poculo propinat ardorem. Ut cor poribus eſt hydropiſis: hoc hypocriſis animabus hydropicis bibendo ſitit hypocriſis inebriat ſitim. Nolite ait chriſtus cum ieiunatis fieri ſicut hypocrite triſtes. Exterminant enim facies ſuas vt appareant hominibus ieiunãtes. hec ille. Quã hypocriſim et ſimulationem ſi cauebimus: concedet nobis chriſtus hic ſuã gratiam: et alibi gloriam: qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

¶ Dominica in palmis. De diuina miſericordia. Sermo. xlvij.

Ecce rex tuus venit tibi manſuet⁹ mat. xxi. Quãuis dieb⁹ pene oibus tranſactis de multiplicitate ſimul et grauitate peccatorum predicauerim: necnõ et de ſeueritate diuine iuſticie: que punit trãſgreſſores celeſtiũ ꝓceptorum tẽporali nõnunq̄z pena pariter et eterna: ne quis tamẽ hec conſiderans: in deſperationis baratrum: ſemetipſm precipitare compellat͛: hodie cunctis aperire portas vniuerſis itrare volentibus reſerare decreui. Ueniant cuncti: accedant vniuerſi: licet innumeris et infinitis ſint obruti peccatis: eleuent oculos ſuos: et videbunt omnipotẽtem deũ pietate: clementia: et miſericordia plenum: qui regnum perẽnis vite preſtare cunctis paratus eſt. Cuius miſericordia tanta eſt: vt nullũ ſpernat: neminem aſpernetur: omnibus parcere: cunctis veniam ꝓbere diſpoſitus ſit peccatores per tempora dies et annos expectans vt conuertantur. Hinc Bernardus. Expectat: diſſimulat: ſuſtinet. decem̄ annis viginti annis: et vſq̄ue ad ſenectam et ſenium. Dauid quoque. Apud dominum

miſericordia: ⁊ copioſa apud eũ redemptio. Hoc idẽ ꝯfirmat euangelica tuba decãtans. Ecce rex tuus venit tibi mãſuet⁹. Que ſunt verba hodierni euãgelij. In quo tria documẽta habemus. ¶ Primũ documẽtum eſt: ꝙ de⁹ ſumma miſericordia ſua per ꝑdicatores attrahit ad ſe pctõres: in hoc mũdo beſtialiter viuẽtes: p aſinã ⁊ pullũ figuratos. ibi. Cũ veniſſet ⁊c. ¶ Scdm documẽtũ eſt: ꝙ poſt remiſſiõeꝫ peccatoꝝ ex diuina miſericordia acceptã. debet quilibet veſtimenta ſternere in via. i. cunctis virtutum exẽpla ꝓbere. ibi. Plurima autẽ turba ⁊c. ¶ Tertiũ documẽtũ eſt. ꝙ ſi ſimus a diuina pietate ſuſcepti. debemus tñ ſedulo clamare cum turbis. Oſanna. i. ſalua. ne iteꝝ ruamus in peccatis. ex tua miſericordia. De quo tria ꝯtẽplabimur.

¶ Primo diuine miſericordie veritatem.

¶ Scdõ diuine mĩe ꝗ̃titatem.

¶ Tertio diuĩe mĩe exẽplaritatẽ

¶ Primo diuine miſericordie ꝯtẽplari debemus veritatẽ. Sacri ⁊ ſancti theologi ſũt hodie coadũati meditãtes ⁊ cõtẽplantes diuina atqꝫ archana miſteria. q̃rum vtrũ ĩmmortalis deus ad miſerendum pctõrib⁹. eſſentialiter ⁊ naturalr̃ ĩdineat. Huic theologico queſito. rñdet Bon. ſ. in. i. pte. q. xxi. ar. iij. Et i. iiij. ſen. d. xlvi. Et i. i. ꝯ gen. c. xci. ponẽs hãc catholicã ꝯcluſionẽ. Nõ glorioſus de⁹ ẽ clemẽs. benign⁹ ⁊ miſericors naturalr̃ ⁊ eſſentialiter. Ubi ſciẽdũ ſm ip̃ꝫ doctorẽ ⁊ Pe. de palu. i. iiij. ſen. d. xlvi. q. i. Miſericordia accipit̃ duobus modis. Uno mõ ꝑ paſſiõeꝫ ꝑ quã aliqs cõpatit̃ alteri paciẽti. q̃ſi ptẽ paſſiõis alteri⁹ i ſe ſerens. ⁊ hoc mõ miſericordia nõ ẽ i deo. q: miſericordia vt dicit paſſionẽ icludit i ſe triſticiã ⁊ penã. ſꝫ neqꝫ triſticia. neqꝫ pena põt eẽ i deo. g̃ nec miſericordia ꝑut ẽ paſſio. Aliomõ miſericordia accipit̃ ꝓ actu vel habitu volũtatis. quo aliqs vult ſubleuare miſeriam alterius. ⁊ ſic miſericordia ẽ i deo. ꝙ de⁹ nil agit circa nos. niſi volẽtes. Sꝫ de⁹ ꝑ ſua beneficia. miſerias frequenter releuat: ergo in ipſo eſt volũtas: tales miſerias releuandi: ⁊ per conſequẽs miſericordia. h. do. Pe. de palu. Et idẽ. ſ. Boc. lꝫ ſub alijs ꝟbis. Unde Anſelmus in Monologion loquẽs ad deum ait. Miſericors es: quia miſeros ſaluas: ⁊ peccatorib⁹ parcis. Miſericors nõ es: q: nulla mĩerie paſſione afficeris. Quã cõcluſionẽ triplici lege declaro.

¶ Primo lege naturali.

¶ Secundo leg diuinali.

¶ Tertio lege humanali.

¶ Primo dico deū eſſe miſericordem lege naturali. Et hoc triplici rōne. ſ. rōne cōicabilitatis: ratione ꝓprietatis: tertio rōne paternitatis. ¶ Primo igiť deus naturali lege eſt miſericors rōne cōicabilitatis. Deus clemētiſſimus ob ſuā imēſam bonitatē: a creaturis vniuerſis eſt ſumme appetibilis atq; deſiderabiľ. Hoc pꝫ p phm. pmo. Ethi. iij. Topi. ⁊ .i. Rheto. vbi dr. Bonū eſt ꝙ oia appetūt. Cuius bonitas adeo ſūma. ⁊ pfecta eſt: vt Phs dicat. vi. Ethico. Omne qđ ē potiſſimū: deo eſt attribuēdū. Et. xi. Metha. Primū principiū oꝫ eſſe pfectiſſimū. Cū itaq; ſit ſumme bonꝰ: ⁊ ſūme appetibilis: p ꝯſequēs ⁊ cōicatiuus. Nā de rōne boni eſt ꝙ ſe diffundat ⁊ alijs cōicet. Hoc pulchre declarat. Dionyſiꝰ ariopagyta. iiij. c. de. di. no. hanc cōicatione facit ipſe benigniſſimꝰ ⁊ idulgētiſſimꝰ Deus cōicans ſe p miſericordiaꝫ ⁊ grām peccatoribꝰ: remittēs eis peccata in pſenti vita: ⁊ tandē eis concedens ppetua celoꝝ regna. Hoc aūt ē ipſi optimo deo ſic naturale: ſic eſſentiale: ꝙ nullomō ab eo demoueri poteſt. Unde. ſ. Doc. in. iij. par. q. ij. inquit. Sicut hoc nomē natura repertū ⁊ deriuatum eſt ad ſignificandū quodlibet principiū intrinſecū ipſiꝰ motus: vt pꝫ. ij. Phy. ⁊. v. Metha. ⁊ in libro Boecij de duabus naturis: ⁊ vna pſona xpi: ita natura diuina eſt principiū intrinſecuꝫ ipſius diuine bonitatis: quo moueť ad cōpatiendū ipſis peccatoribꝰ. Et magis deo naturale ac eſſentiale eſt miſereri: q̄ꝫ igni calefacere ⁊ aque balneare: q2 iſta ſunt accidētalia eis. Deo aūt miſeri ineſt p eſſentiā. Propterea Hiero. ſuper Dan. ⁊ de pe. di. i. ait. Quia deitatis natura clemens eſt ⁊ pia magiſq; ad indulgētiā: q̄ꝫ ad vindictā prona: que nō vult mortem peccatoris: ſꝫ vt ꝯuertať ⁊ viuat. Si quis poſt lapſum peccatorum ad verā pniām ſe ꝯuerterit ⁊ cito a vero miſericordie iudice veniaꝫ ipetrabit. h ille. Et Glo. ſup Joh. c. ij. dicit. Deus natura miſericors: paratus ē ſaluare p clementiā: quos non poteſt ſaluare p iuſticiā: ergo ratione cōicabilitatis: naturalis ē deo miſericordia. ¶ Secūdo ratione ꝓprietatis probať deuꝫ eſſe miſericordē. Ait. n. Phs in. iij. de anima. ⁊ i. ij. Metha. Unūqđq; agens operatur ſm ꝓprietateꝫ ſue forme. Sol nāq; lucet: q2 lucidiſſimus eſt: ⁊ eſt ipoſſibile ꝙ nō luceat niſi eclypſim pateretur: aut aliud impedimentum: ignis etiaꝫ calefacit ⁊ ſemp: quia formaliter

eſt calidus: ſm naturalem ,ppꝛie-tatem. Tunc ſic. Miſereri ſemꝑ ꝛ parcere: eſt ꝓpꝛiũ diuine pie-tatis: diuine clementie: diuine bo-nitatis: ergo naturaliter ſm illam operaf: q: aliter in deo eſſet talis foꝛma: vel talis ,ppꝛietas fruſtra: qđ nullomodo eſſe pót. Cui⁹ mi-ſeref: Erga quem tali ,ppꝛietate ꝛ opatione vtef: Nõ pfecto erga obſtinatos: cũ nõ ſint capaces. Nõ erga iuſtos: q: nõ venit vocare iu-ſtos ad penitentiã ſed peccatoꝛes. Luc.v. Ergo miſerebif pctõꝛib⁹ qui ꝯtriti ſunt ꝛ ad pniam parati. Propterea ſancta mr̃ eccleſia di-cit oꝛãs. Deus cui ,ppꝛiũ eſt miſe-reri ſemp ꝛ pcere: ſuſcipe depꝛe-cationẽ nr̃am: ꝛ quos delictoꝝ ca-thena ꝯſtringit: mĩbatio tue pieta-tis abſoluat. ¶ Tertio idẽ pbaf rõne paternitatis. De⁹ ſi qdẽ paf noſter ẽ Iſa.lxiiij. Tu aũt dñe pa-ter noſter es. nos vero lutum. Et Mat.vi. Pater nr̃ q̃ es in celis. Sicut.n. paternitas in diuinis eſt pꝛioꝛ oi paternitate. que ẽ in crea-turis. iuxta illud. Ephe.iij. Flecto genua mea ad patrẽ dñi noſtri ie-ſu xpi. ex quo oĩs paternitas i ce-lis ꝛ in terra noiaf. Et habef etiã a.ſ. Doc.i.pte.q.xiij.ar.ſic idẽ pa-ter celeſtis. excedit oẽm amoꝛẽ pa-ternũ. qui eſt in creaturis. Unde nunq̃ꝫ legiſtis aliquẽ patrẽ ꝓ fi-lijs adoptiuis. imo ꝛ minus ꝓ ſeruis dedſſe filium naturaleꝫ in moꝛte: quem ſuper omnia diligit: niſi ſolum patrem celeſtem: patrẽ miſericoꝛdiarum. Propterea ip-ſe deus voluit aſſimilari patri filij ꝓdigi. qui filium ſuum reuertẽ-tem. ad miſericoꝛdiam benigne ſu-ſcepit. licet ꝯſumpſiſſet omnia bona ſua viuendo luxurioſe. Lu-ce.xv. Et apſtolus.ij. Coꝛ.i. Be-nedictus deus ꝛ pater domini no-ſtri ieſu chꝛiſti: pater miſericoꝛdia-rum ꝛ deus oĩus conſolationis. Et hoc ẽ de natura patrũ: nunq̃ꝫ deſpicere filios: q: vt Phs dicit viij. Ethi. Parentes plus naturalr diligũt filios q̃ꝫ filij pentes: vt pꝫ etiã per.ſ. Doc.xxij.q.xxvi.ar.ix. Sꝫ q: quidã ſcꝫ ſunt duriꝫ mres molliores ꝛ teerius amãt: vt di-cit Ariſt.i.vi. Ethi. Et.ſ. doc.q. .ſ.ar.x. Ideo de⁹ paſſionẽ ſuã: ꝛ amoꝛẽ aſſimat amoꝛi materno di. Iſa.xlix. Nunqd pót obliuiſci mulier infantem ſuũ vt nõ miſera-tur filio vteri ſui. Et ſi ipſa oblita fuerit: ego tñ n obliuiſcar tui. Ec-ce in manibus meis deſcripſi te: hec ille. In ſcriptura tria requirunf.ſ. charta: attramẽtũ: ꝛ calam⁹. Car-ta i qua ſcripſit moꝛoſus fili⁹ eter-ni pris: fuerũt ſacratiſſime man⁹ eius. Pẽna fuerũt claui q man⁹ ꝛ pedes tã durerã ſfixerunt. At-

tramētū vero eiusdē sanguis pre ciosus. Et sequit. Muri tui corā oculis meis semp. Quia sicut muri defendunt ciuitatē a feris τ ab ini micis: ita plage xpi defendūt nos a demonibus τ sempiterna dam natiōe. Nullus ergo dubitet: nul lus diffidat: nemo desperet se nō posse consequi diuinam misericor diam: quia ipse clementissim⁹ est: peccatores in suis sanctis manib⁹ descriptos: semp τ vbiq3 deferēs Propterea scribit in libro de spi ritu τ a.i.x. Nemo de dei pietate diffidat: q̄m maior est eius miseri cordia: q̄3 nostra miseria. Et qs quis ad eum toto corde clamaue rit exaudiet illum: q: misericors ē. Tardius siquidem videt sibi om ni peccatori veniam dare: q̄3 ipsi peccatori veniā accipere. Sic fe stinat absoluere reum: a tormēto conscientie sue: quasi plus cruciet eum cōpassio miseri q̄3 ipsum mi seriā cōpassio sui: hec ibi. ¶ Se cūdo probatur veritas diuine mi sericordie lege diuinali. Lex enim diuina ē certa τ verissima: a sum me veritatis fonte procedens. Et sicut sol non emittit radios tene brosos: sed claros: ita lex dei que est ipsa veritas summa: quia illu minans intellectum humanum: emittit veritatem, τ non falsitatē: que veritas est in intellectu. Ari sto. in. vi. Metha. τ. vi. Ethicor Et hec veritas est ipse deus. Jo. xiiij. τ in decretis. di. viij. c. Si cō suetudinem. τ. c. Qd̄ contempta. vij. q. i. c. Omnis qui. xi. q. iij. c. Abijt iudas. Et de peniten. disti. .ij. Si enim inquit τ de conse. di. .v. c. Saluator. Et. c. De spiritu. Ego sum via veritas τ vita: ergo que reuelātur nobis per prophe tas dei veros: non possent esse fal sa: sed ita sunt vera: sicut sunt i mē te diuina. Confirmat hoc sanctus doc. vigesimasecunda. q. cxvij. ar. vi. Sed cum deus sua lege per p phetas se esse clementem τ mise ricordem reuelauerit: τ eandem peccatoribus impartiri promise rit: ergo deus est clemens: beni gnus τ misericors. Patet hoc ve ritas in scriptura sacra: que ple nissime de dei misericordia loqui tur. Nā gen. xxxij. c. Minor sum cunctis miserationibus tuis. Exo. vigesimo. Faciens miseri cordiam in milia. his qui diligunt me τ custodiunt precepta mea. τ .c. vigesimosecūdo. Exaudiā eū quia misericors sum. xxxiij. Mi serebor cui voluero. Deutero nomiū. iiij. Deus misericors do minus deus tuus. Hester. c. v. Faciens misericordiā in multa mi

ſia diligentibus me:⁊ cuſtodienti
bus precepta mea.c.vij. Cuſtodi-
ens pactum ⁊ miſericordiã diligen
tibus ſe.⁊.c.xxxij. Et in ſeruis tu-
is miſerebitur.ps. xxv. Miſeri-
cordia tua ante oculos meos eſt.
xxix. Audiuit dñs ⁊ miſert⁹ ẽ mei.
xxxij. Fiat mĩa tua dñe ſuper nos.
ibi. Mĩa dñi plena ẽ tra.l. Mi
ſerere mei deus ſcdm magnam
miſericordiam tuã: ⁊ ſm multitu
dinẽ miſerationũ tuarũ dele iniq
tatem meã.lxij. Melior eſt miſeri
cordia tua ſup vitas.lxviij. Quo
niam benigna ẽ miſericordia tua.
lxxxiij. Miſericordiã ⁊ veritatẽ
diligit de⁹: gratiam ⁊ gloriã dabit
dñs.lxxxv. Miſericordia tua ma
gna eſt ſup nos.lxxxviij. Ubi ſunt
miſericordie tue antique dñe.cij.
Miſtus eſt dñs timẽtib⁹ ſe. ibi.
Qui coronat te in mĩa ⁊ miſera-
tionib⁹. Et.cxiij. Miſericors do-
min⁹ ⁊ iuſtus ⁊ dñs noſter miſere
tur.cxv. Miſericors ⁊ miſerator
dñs. Et ps.cxvi. Laudate dñz oẽs
gẽtes:laudate eũ oẽs populi:quo
niam confirmata eſt ſuper nos mi
ſericordia eius ⁊ ṽitas dñi manet
in eternũ. Yſai.xiiij. Miſerebitur
enim dñs Jacob.xxx. Propterea
expectat dñs vt miſereatur nři.
xxxiij. Dñe miſerere mei:te enim
expectamus. Eſto brachiũ noſtrũ
in mane:⁊ ſalus noſtra in tpe tri
bulatiõis.liiij. Miſericordia ſem
piterna miſtus ſum tui.lviiij. Cla
mabis ⁊ dicet:ecce adſum:q: mi-
ſericors ſum dñs deus tuus. Joel.
ij. Conuertimini ad dñm deũ ve
ſtrum:qui benignus ⁊ miſericors
eſt. Abach.iij. Cũ irat⁹ fueris mi-
ſericordie recordaberis. Zacha.x.
Conuertam eos:q: miſerebor eo
rum. Tre.iij. Miſericordie domi
ni q: non ſumus cõſumpti. Mat.
ix. Uidens ieſus turbas miſertus
ẽ eis.xv. Miſereor turbe.xviij.
Non ne ergo oportuit ⁊ te miſere
ri cõſerui tui:ſicut ⁊ ego tui miſt⁹
ſum. Luc.i. Et mĩa eius a proge-
nie ⁊ẽ ibi. Ad faciendã mĩaz. ibi.
Per viſcera mĩe.vi. Eſtote ergo
miſericordes ⁊c. Et.vij. Quã cũ
vidiſſet dñs mĩa mot⁹ ſuper eã.
Ephe.ij. Deus autẽ qui diues ẽ
in miſericordia: ppter nimiã cha-
ritatẽ ſuam:qua dilexit nos. Titũ
iij. Scdm ſuam miſericordiam ſal
uos nos fecit. Jacobi.ij. Superexal
tat ãt mĩa iudiciũ.i.pe.ij. Nũc ãt
mĩam cõſecuti. Et Jude. Expectã
tes mĩaz dñi nři ieſu xpi. ¶ Ter-
tio pbatur deũ eẽ miſericordẽ le-
ge humanali. Lex.n. humana q̃z
apte in pleriſq; locis deũ eẽ miſe-
ricordẽ affirmat. Longũ eẽt addu
cere:ſed tñ aliqua ex parte: quid
dicat referam⁹. Lege in decretis.
di.viij.c. Conſuetudo. Et di.l. pon

dereſ. ⁊ di. lxxxvi. c. In ſingulis.
Et di. xciij. c. dyaconi ſunt vbi ait
Hiero. Moderatio enim dei ac
pietas ſolū noſtrū reditū querit:
ac nos cupit longa bonitate ſalua
ri. Si non cōuertimur: ſi duri col
liſumꝰ: ſi in peccatis vſqꝫ ad moꝛ
tem perduramus ⁊ aſſidue peccan
tium non miſerebitur deus. hec ille.
xxvi. q. vltima. c. Alligant. Et de
pe. di. i. c. Taciturnitas. Et para
pho. Et ſi nō. Et parapho pōt. Et
de pe. di. i. c. Libenter. Vn̄ Am
broſius ex libꝛo paradiſi ait. Libē
ter ignoſco: pp te indulgeo: miſeri
coꝛdiā malo ꝙ̄ ſacrificium: qꝛ per
ſacrificium iuſtus cōmendaf: per
miāꝫ peccatoꝛ redimif. Unde nō
veni vocare iuſtos ſed peccatoꝛes
ad penitentiā. In lege ſacrificium
ē. In euangelio miſericoꝛdia eſt.
Lex per moyſen data eſt: per me
gratia. hec ille. Iterū de pe. di. ij.
Si iniquitatibus. Et Marimus
imperatoꝛ Juſtinianus. C. de nu
ptijs. l. imperialis poſt pꝛincipium
ſic inquit. Nam ita credimꝰ dei be
niuolentiam circa genus humanū
nimia clementia: quantum nature
noſtre poſſibile eſt imitari: q quot
tidianis hominum peccatis ſem
per ignoſcere dignatur: ⁊ peniten
tiam ſuſcipere noſtram: ⁊ ad me
lioꝛem ſtatum reducere. Quod ſi
circa noſtros ſubiectos imperio
illud facere diſeramus: nulla ve
nia digni eſſe videmur. hec ille.
Et idem in autentico. vt non luxu
riētur contra naturam. col. vi. ait.
Omnibus hominibus qui recte
ſapiunt: manifeſtum eſſe putamꝰ:
quia omne nobis eſt ſtudiū ⁊ oꝛa
tio: vt crediti nobis a domino dō:
bene viuant ⁊ eius inueniāt placa
tionem: quoniam ⁊ dei miſericoꝛ
dia non vult perditionem: ſed con
uerſionem ⁊ ſalutem: ⁊ delinquen
tes: qui coꝛriguntur: ſuſcipit deus:
pꝛopter quod nos omnes inuita
mur dei timoꝛem in ſenſibus acci
pere ⁊ inuocare eius placationēꝫ:
quia omnes qui deum diligunt: ⁊
eius miſericoꝛdiam ſuſtinent: hoc
faciunt. hec ille. Quis igitur dubi
tare poteſt deuꝫ eſſe miſericoꝛdē?
Quis de diuina venia ammodo
foꝛmidabit? Eia ergo peccatoꝛes:
emollite coꝛda veſtra. Currite ad
miſericoꝛdie fontē: ad patrem in
dulgentiſſimum: ad benigniſſimū
ſpūm ſanctum: ad pijſſimum xp̄m
qui expāſis bꝛachijs: ⁊ capite in
clinato: vos dulciter expectat: vt
ſuauiſſimū miſericoꝛdie oſculum:
vobis poꝛrigat ⁊ exhibeat.

SEcundo pꝛincipa
liter miſericoꝛdie
dei cōtēplabimur
quantitatem. Ite
rum ſancti theolo

gi pro maiori declaratione: tã dul ciſſime miſericordie: querunt de quantitate huius diuine miſericordie. Utrum. ſ. finita ſit: an infinita. Huic queſito in poſtilla ſuper ps. ſ. Rñdit. ſ. Doc. dicẽs q dei miſericordia tanta ẽ: vt ſit icõprehenſibilis implens omnia: in oib9 exiſtens: ſublimis: eterna. virtuoſa: ꝛ vniuerſalis. Et. ſ. Leo papa de pe. di. i. c. Multiplex. Miſericordie inquit dei nec mẽſuras poſſumus imponere: nec tpa diffinire: apud quẽ nullas patiẽ moras venie conuerſio. tanta ẽ ſummi dei miſericordia: vt plenũ ſit celũ. Cantat hoc pſalmiſta ps. cvij. di. Magna ẽ miſericordia tua ſuper celos. Et. ſ. Doc. in. xiiij. di. xlvi. dicit: q beati premiantur ex dei miſericordia vltra condignum. Tanta ẽ vt repleat totum orientem: occidentem: ſeptẽtrionem ꝛ meridiẽ. Cõfirmat itez Dauid ps. xxxij. Miſericordia domini plena eſt terra. Tanta eſt vt pertingat vſqz ad infernum. Ait nãqz ſanct9 Doc. iiij. ſen. di. xlvi. q. iiij. ar. i. Deus ſemper miſeretur: puniendo in inferno citra condignum. Nam ſi de9 puniret damnatos: ſm eorum demerita: illos ad nihiluz redigeret. Tanta eſt vt limbus puerorũ totus ſit plenus. Nam ibi hñt pleni

tudinem omnium ſcientiarum: ꝛ nullam penam ſenſus ſuſtinent: vt declarat. ſ. Doc. iiij. di. xxi. q. i. ar. i. Tanta eſt vt penetret purgatorium. Nam ſuffragia viuorũ ex dei miſericordia applicantur defunctis ibi exiſtentibus: vt inquit Doc. in. iiij. ſen. di. xli. q. ij. ar. iiij. ꝛ ſi ſuperſunt vni. dantur alteri idigenti: ꝛ inde ex dei pietate liberantur atqz in celum deducuntur. Tanta ẽ vt nulla creatura ſine dei miſericordia reperiaẽ. Inquit enĩ Doc. in pma parte. q. xxi. ar. iiij. in oibus creaturis: etiam minimis ꝛ vilibus dei miſericordia relucet. Et vt paucis vtar. Tanta eſt dei miſericordia: vt ſit eterna. Cantat hoc Dauid ps. lxxxviij. di. Miſericordias domini in eternuz cãtabo. Et. cxxvi. ps. Cõfitemini domino quoniam bonus: quoniam in eternum miſericordia eius. Sz quid amplius dicam? Dei miſericordia tanta ẽ: vt ad omnia peccata diluenda: ſemper paratiſſima ꝛ potentiſſima ſit. Confirmat hoc Chriſo. ꝛ in decretis. de pe. di. iij. talis. Talis mihi crede: talis eſt erga homines pietas dei. nũquaz ſpernit penitentiam ſi ei ſincere ꝛ ſimpliciter offeraẽ etiã ſi ad ſummũ quis perueniaẽ malorũ: ꝛ inde tamen reuerti velit quid virtu-

tis viam ſuſcipit: libenter amplectitur: facit oia quatenus ad priorem reuocet ſtatū: quod ē adhuc preſtantius ⁊ eminentius: ⁊ ſi non poterit quis explere in preſenti ſatiſfaciendi ordinē: quantulācunqꝫ tamen ⁊ quelibet breui tempore geſtam: non reſpuit penitentiam. Suſcipit etiam ipſam: nō patitur: quāuis exigue conuerſionis perdere mercedē. hec ille. Hanc immenſam ⁊ infinitam miſericordiā indulgentiſſimus deus volēs mūdo oſtendere: humanitate aſſumpta: in altam crucem aſcendit in qua theſaurum ſue cordialiſſime ⁊ infinite miſericordie: precioſum ſuum vꝫ ſanguinē ex capite. manibus. pedibus. latere. atqꝫ ex toto corpore: pro redemptione peccatorum largiſſime effudit. Legitur de magno Alexandro: qꝫ volens ditare ſuos milites fecit fieri quādam domum plures habentē portas: in qua maximū collocauit theſaurum: liberam dans poteſtatem vt quilibet militum poſſet auferre de theſauro quantum vellet. Qui cum factum fuiſſet ſuper modum ditati remanſerunt. Sic magnus immo maximus imperator mundi eterni patris filius. De quo ait apoſtolus colo. ij. in quo ſunt oēs theſauri ſapientie ⁊ ſcientie: edificato palatio ſui corporis ⁊ pleno theſauro miſericordie ⁊ clementie apertis quinqꝫ portis ſuarum plagarum inuitat peccatores: inuitat pauperes: inuitat indigentes inuitat omnes cuiuſcunqꝫ gradus dicens illud Chriſo. Ecce precium ſanguinis mei quem dedi pro redemptione animarum veſtrarum. Ecce porte aperte: ecce domus perforata: ecce oſtia patentia: ecce theſauri incomparabiles. Ad hos properate: ad hos currite: vt inquit Fulgentius. Et ſinus veſtros implete. Unde Auguſtinus in libro de virginitate. Inſpice vulnera pendentis: ſanguinem morientis: precium redimentis: ⁊ cicatrices reſurgentis. Caput habet inclinatum ad oſculandū: cor apertum ad diligendum: brachia extenſa ad amplexandum. Hec quanta ſint conſiderate: ⁊ in ſtatera cordis veſtri appendite: vt totus vobis chriſtus figatur in corde: qui totus pro vobis fixus fuit in cruce. hec ille. Ecce igiṫ ille magnus ⁊ ditiſſimus deus. De quo apoſtolus ephe. ij. Deus autē qui diues eſt in miſericordia: propter nimiā charitatē ſuam qua dilexit nos: ⁊ cū eēm⁹ mortui pctis conuiuificauit nō ī xpo: cui⁹ grā eſtis ſaluati. Et ſic pꝫ ſcda pars principalis.

Tertio principaliter diuine miſericordie cōtēplari debem⁹ exēplaritatē. Plurima ſunt ⁊ innumera exempla dei pietatem: clementiam: ⁊ benignitatem atqꝫ miſericordiaꝫ probantia: ſed ceteris omiſſis: vnum tm̄ adduco: beatiſſime vꝫ marie Magdalene in q̄ ſumma dei pietas ⁊ miſericordia relucet. Scdm̄ .n. Auguſtinum ⁊ Gregoriū. Magdalena fuit illa peccatrix: de qua habetur. Luce vij. Hec ab adoleſcentia: ſine freno: corporalib⁹ delicijs dedita virginitatem perdidit carnalitati corpus ſuum exponens. Et cum totiens deum offenderit ⁊ infernales penas meruerit: tn̄ longo tempore a benigniſſimo deo fuit expectata. Hec lumine diuino inſpirata: ad xp̄i predicationeꝫ vocata: corde cōpuncta: pompis ilico abiectis ⁊ omnibus voluptatibus: amatorijſqꝫ poſtpoſitis: ad domū ſymonis leproſi vbi audiuit xp̄m diſcūbere properauit. Et non audens vt peccatrix: īter iuſtos apparere: retro ſecus pedes domini māſit: vbi pedes eius lachrymis lauit: capillis terſit ⁊ precioſo vnguēto vnxit. Hec igitur ē maria Magdalena: cui dominus tam maxima beneficia ꝯtulit ⁊ tāta ſigna dilectiōis oſtendit. Nā ipſam benigniſſime ⁊ dulciſſime ad penitentiam acceptauit. Nō eam expulit: nō iniurijs affecit. Non ei peccata tam horrenda īproperauit: ſed vniuerſa quo ad culpaꝫ ⁊ penam: ſibi liberaliter remiſit di. Remittunt tibi peccata tua. Ab ea ſeptem demonia expulit: ī ſuo amore totaliter accendit: familiariſſimam ſibi eam cōſtituit: hoſpitam ſuam fecit: procuratriceꝫ ſuā: eam in itinere habere voluit: eaꝫ ſemper dulciter excuſauit. Nā excuſauit eam apud phariſeum qui dicebat eam prodigam: lachrymātem videns: lachrymas continere non potuit: cuius dilectione quatriduanū fratreꝫ reſuſcitauit. Cuius amore: Martham ſororē ſuā a fluxu ſanguīs: quem duodecim annis perpeſſa fuerat liberauit.

Cui⁹ meritis: Marcellā ſororis ſue famulam: vt illud tam beatuꝫ ⁊ dulce verbū: beatus venter qui te portauit ⁊ vbera que ſuxiſti exclamans diceret: dignā fecit. Hec eſt illa que in tempore gratie ſolēnem penitentiam prima fecit: que optimam parteꝫ elegit: que ad pedes ſedēs domini verba audiuit: que domini caput vnxit: que iuxta crucem in paſſione fuit: que vngēta parās corpus eius vngere voluit: que a monumento: diſci-

pulis recedétibus nó recessit. Cui xpo resurgens primo apparuit: et apostolorum apostolā fecit. Hec cum Lazaro et Martha et quibusdam alijs ab infidelibus sine remige: sine gubernatore periculo maris exposita vt submergeretur angelo duce marsiliam deuenit. Quā patriā vultu placido: facie serena: lingua discreta: suis ignitis elogijs et predicationibus ad fidē xpi conuertit. Hec principē marsilie ad sanctū petrum ierosolimā misit: cuius vxor fortuna in mari seuiente: parturiēs filiū: mortua ē: et in scopulo posita apud quā puer natus: breui moritur⁹ ē collocatus. Accessit marit⁹ ierosolimam et post duos annos reuertens: pulchrū puerū in scopulo ludentē intuetur: qui ad māmas mortue matris currēs se abscondit. Accedit illuc princeps deuotissimus: videt filiū viuum: sed mortuam matrē: tunc lachrymis et gemitib⁹ magdalenam orat: vt que filium conseruauit viuum: matrem viuam sibi restituere dignaretur. Mira res. Uxor quasi a somno vigilans ait. Magni meriti es beata maria magdalena et gloriosa: que in partus mei pressuris obstetricis ipse sti officium: et in omnibus necessitatibus: ancille tue seruitium exhibuisti. Tunc princeps inquit. Uiuis ne vxor mea dilecta? Cui illa. Uiuo equidem. et nunc primo de peregrinatione qua tu venis venio. Et sicut. b. Petrus te ierosolimam duxit et omnia loca in quibus dominus mortuus est passus et sepultus: et alia plura ostēdit: sic et ego vna cum. b. Maria magdalena duce comite vobiscū fui: et singula loca conspexi: et conspecta memorie cōmendaui. Tunc peregrinus ingenti gaudio: accepta cōiuge et filio ad propria remeauit. Hec est que superne contemplationis auida: asperrimā heremū petijt: et in loco angelicis manib⁹ preparato per. xxx. ānos incognita māsit. Ubi nec aquarum fluenta: nec herbarum erāt solacia: vt ex hoc manifestaret: q redēptor nr̄ sua amplissima misericordia nō terrenis refectiōibus: sed tm̄ celestibus epulis disposuerat saciare. Qualibet āt die. septē horis canonicis in ethera ab angelis leuabat: et celestiū agminū concentus gloriosos corporalibus etiā auribus audiebat. Unde diebus singulis huiuscemodi suauissimis dapibus saciata: et inde per eosdem angelos ad proprium locum reuocata: corporalibus alimētis nullatenus indigebat. Tandem ipsius glorioso appropinquante fine. Sibiq3 diuinitus reuelato. s. Maximinum

adhuc angelicis deportata mani-
bus. Et liuans tota reſplendens ⁊
corruſca: duob⁹ cubitis a terra ſub
leuata: corpus ⁊ ſanguinem xpi ſi
bi exhiberi petijt: quod cum mul
ta lachrymarum inundatione ſuſce-
pit. Et nūc ante altare ſanctiſſima
illa aīa: migrauit ad dñm. O ſum
ma dei miſericordia. O imēſa dei
clementia. O ꝓfunda dei pietas.
O pelagus diuine dulcedis: que
tam altā: tam ꝓfunda: tā habun-
dans: ꝙ non ſolum mariā mag-
dalenā: tot tantiſq; donis decora-
ſti: ſed etiā eā facis: miraculorum
gratia coruſcare. Ex qbus vnum
tm̄ referā. Clericus qdā de flan-
dria Stephanus noīe: in tantam
ſcelerꝫ immanitatē ceciderat: ꝙ oīa
exercēs flagitia: ea que ſaluti erāt
nō ſolum nō facere: ſed nec audi-
re volebat. In. b. mariā magda-
lenā deuotionē habēs: eius vigi-
liam ieiunabat: ⁊ feſtum colebat.
Duꝫ ergo eius tumulū viſitaſſet:
Magdalena nec ex toto dormiē
ti: nec ex toto vigilāti tāq; mulier
formoſa: lugubres gerēs oculos:
⁊ duorꝫ angelorꝫ dextra leuaq;
ſubſtētata preſidio apparuit: eiq;
dixit. Cur queſo Stephane me
ritis meis facta non rependis?
Cur labiorꝫ meorꝫ inſtantia nul-
la cōpunctione moueris? Ex quo
enim i me deuotionē habere ce-

piſti: ꝓ te deū ſemꝑ inſtanter ora-
ui. Surge ergo ⁊ penitētiā ample
ctere. Neq;. n. ego te deſeram: do-
nec deo fueris reconciliatus. Ille
igit: mox tantā gratiā in ſe infun-
di ſenſit: ꝙ ſeculo abrenūcians: re
ligionē introiuit: ⁊ ꝑfectiſſime vi-
te fuit: i cuius morte: viſa eſt mag
dalena: iuxta feretrum cū angelis
ſtare: ⁊ eius aīam quaſi colūbam
candidā: cum laudibus in celum
deferre. Propterea Greg. in ho
me. talē tantāq; dei miſericordiā
in magdalenam diffuſam admi-
rans ait. Cogitanti mihi de ma-
rie penitētia: flere magis libet q̄
aliquid dicere. Cuius enim vel ſa-
xeum pectus: ille huius peccatri-
cis lachrymae ad exemplum peni
tendi nō emolliāt? Conſiderauit
nāq; quid fecit: ⁊ noluit modera-
ri quid faceret. Super ꝯuiuantes
ingreſſa ē: non iuſſa venit: inter
epulas lachrymas obtulit. Diſcite
quo dolore ardet: que inter epu-
las flere non erubeſcit. Sed ecce
q: turpitudinis ſue maculas aſpe
xit: lauanda ad fontē minime cu-
currit. Conuiuātes non erubuit.
Nam quia ſemetipſam grauiter
erubeſcebat intus nihil eſſe credi
dit: qd̄ verecundaret foris. Quid
igit miramur fratres? Mariam
venientem: an dñm ſuſcipientem?
Suſcipientem dicam an trahen-

tem: Dicam melius trahentem ⁊ ſuſcipientem. hec ille. quam ille concedat ⁊c̃.

¶ Feria ſcd̃a palmaꝝ. De inuidia. Sermo. xlviij.

Mundus totus poſt eum abijt. Joan. xij. Peruerſitas ac malignitas dyabolice inuidie: talis ac tanta eſt: ꝙ vniuerſum orbem miſerabili morte damnauit. teſtante ſcriptura Sap. ij. vbi ait. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Nec ſi cuiuſquã mentem intrauerit cunctarum virtutum: illum effici inimicum. Jõ Hiero. i epithaphio ſancte Paule. Semper virtutes perſequitur inuidia. Et Seneca ad Paulinũ. Inimica eſt ſemper alienis profectibus inuidia. Nõ etiam vitium maxime aſſimilat ſtatui infernali. Inquit enim Baſilius. Fugiamꝰ inuidiam obicem pietatis obſtaculum regni celeſtis: pignꝰ ⁊ primitias pene ꝑpetue. ꝓpter hãc obceca ti iudei xp̃m dñm iugiter ꝑſequebant. Vñ cõcitati contra xp̃m ꝑꝑ Lazari ſuſcitationem: non valentes ſufferre: ꝙ illum multitudo populi ſequeretur: ⁊ tantis miraculis coruſcaret: conuenerunt in vnum dicentes. Totus mundus poſt eũ abijt. Et quia tota ebdomada occupatur circa panẽ chriſti. Idcirco dimiſſis documentis euangelicis: de peccato inuidie predicabo. De qua tria videbimus.

¶ Primo diffinitionẽ.

¶ Secũdo malignationem.

¶ Tertio declarationem.

¶ Primo cõſiderare debemus inuidie diffinitioneꝫ. D. enim Albertus magnus in. ij. ſen. d. xxxv. Allegans Phm̃ in topicis ⁊ in ethicis pro declaratiõe huius materie ſic dicit. Eiuſdem moris eſt gaudere de bonis proximi: ⁊ triſtari de malis. Sed contra hunc bonum morem eſt inuidia: que eſt triſticia de bonis proximi: ⁊ gaudium de malis. Et Auguſtinus ſuper ps. dicit. Inuidia eſt odium felicitatis aliene. Remigius autẽ. Inuidia eſt dolor de alieno bono Sed Johan. damaſcenus in libro ſecundo ſuarum ſententiarum. Et D. ſ. in. xxij. q. xxxvi. ar. i. Et i queſtione de malo. q. x. ar. i. Inuidiaꝫ ſic diffinit. Inuidia eſt triſticia de alienis bonis. De bonis autem alienis vt ideꝫ Doc. ſ. dici poteſt eſſe triſticia duobus modis. Uno modo quando aliquis triſtatur de bono alieno inquantum imminet ſibi ex hoc periculum alicuius nocumenti. ſicut cum homo

triſtatur de exaltatione inimici ſui timens ne eu ledat. Et talis triſticia nõ eſt inuidia: ſed magis timoris effectus: vt Philoſophus dicit in .ij. Rhetorice. Alio modo bonũ alterius eſtimatur vt malũ proprium: inquantum eſt diminutiuũ proprie glorie vel excellẽtie. Et hoc mõ de bono alterius triſtatur inuidia. Et ideo precipue de illis bonis inuidẽt dolent ⁊ triſtantur: in quibus eſt gloria: ⁊ in quibus hoĩes amant honorari: ⁊ in opinione eſſe: vt philoſophus dicit i .ij. Rhetorice. Hac diffinitiõne premiſſa: queritur vtrũ inuidia ſit mortale peccatũ: Huic queſtioni reſpõdet .ſ. Tho. xxij. q. xxxvi. ar. iij. Et in queſt. de malo. q. x. di. ꝙ inuidia quũ eſt perfecta ſm deliberationez rõnis ⁊ boni notabilis ex genere ſuo eſt mortale. Et hoc declaratur triplici ratione.

¶ Primo quia eſt in ſpiritũſanctum peccatiua.

¶ Secundo quia eſt a ſummo deo auerſiua.

¶ Tertio quia eſt anime rationalis interfectiua.

¶ Primo inuidia eſt peccatũ mortale: quia eſt in ſpiritũſanctũ peccatiua. Qd ſic probat. Illud qd agit contra caritatẽ proximi eſt peccatiuũ in ſpiritũſanctum: quia impugnat ipaz caritatẽ: que eſt opus proprium .ſ.ſ. Sed inuidia agit ɔ caritatẽ proximi: ex hoc ꝙ eſt dolor ſiue triſticia boni ſui proximi. ergo eſt peccatiua in ſpiritumſanctũ. Sed illud qd eſt peccatiuũ in ſpiritũſanctum eſt peccatũ mortale. igitur inuidia eſt peccatũ mortale.

¶ Secũdo inuidia eſt peccatũ mortale: quia eſt a ſummo deo auerſiua: ſic. Quicũqz auertit ſe a bono incõmutabili: ⁊ conuertit ſe ad bonuz cõmutabile. i. ad creaturã peccat mortaliter. Sed inuidia eſt huiuſmodi. Nam inuidia ſpreto deo cõuertit ſe ad excellentiã boni temporalis: ⁊ vltra hoc facit oĩa iſta mala cõuertens ſe ad odiũ: ad ſuſurrationẽ: ad gaudiũ ⁊ exultatiõez aduerſitatũ proximi: ad triſticiã ⁊ afflictionem in proſperis: vt declarat Gregorius. xxxi. moral. ⁊ .ſ. Tho. vbi ſupra ⁊ Albertus in .ij. ſen. d. xxxv. Ergo inuidia eſt peccatũ mortale.

¶ Tertio iuidia occidit ſpũaliter aĩam priuãdo eã gratia ⁊ caritate que eſt vita ipſius aĩe: iuxta illud primo Jo. iij. Nos ſcimus quoniã trãſlati ſumus de morte ad vitam: quoniã diligimus fratres. Minor vero probatur per Job. c. v. vbi dicit. Paruulũ occidit inuidia. Et glo. ſuper illud ij. Cor. ij. Chriſti bonus odor [illegible] ſumus [illegible] ille vegetat diligẽtes: ⁊ necat inuidentes. Ex quibus concluditur: ꝙ inuidia ex quo interficit ⁊ occidit animã eſt peccatum mortale.

Ecūdo principalr conſiderare debe mus inuidie mali gnaitēz. Dicit. n. Phs in. ij. Ethi. Inuidia mox noīata ſonat aliqd mali. Jō eſt maligna. Et tante ma lignitatis eſt qō eſt.

Primo diabolo aſſimilatiua.

Secūdo ſui ipſius flagellatiua.

Tertio diuini iudicij experimentiua.

Prima malignitas inuidie dr diabolo aſſimilatiua. Dicit enim ſapia de diabolo. c. ij. Inuidia dia boli mors introiuit in orbē terraꝝ imitant eū qui ſunt ex parte illius hec ille. Uidēs. n. diabolus hoīez creatū ꝑ poſſidēda ſuperna felici tate: quā ipſe nondū adeptus erat ſed mox adepturus amiſerat: ſup bia ſua inuidēs tanto eius bono ꝛ glorie malicie ſagacitate: pcurauit oibus modis vt illa priuaret: ten tans eū: ꝛ inducēs ad iobediētiaz diuini mandati Et ſic quotidie in uidiam ſuggerendo: conat cari tatē fraternā diſſipare. Unde Jo hānes papa. xvi. q. ij. Uiſis dicit ſic. Conat naqꝫ ſupple verſutus hoſtis a principio ruine ſue eccl'ie vnitatē reſcindere: caritatē vulne rare: ſanctoꝝ opeꝝ dulcedinē in uidie felle inficere: ꝛ oibus modis genus humanū euertere ꝛ ptur bare. Dolet. n. ſatis ꝛ erubeſcit ca ritatē quā in celo nequit habere: hoīes ꝯſtātes ex lutea nr̄a tenere in terra. Un̄ opoꝛtet quantū fragi litati nr̄e ꝯcedit: vt oēs aditus no cēdi ei⁹ vſutie muniamur ne mors ingrediat ꝑ poꝛtas nr̄as. hec ille. Et Gregori⁹ in. v. mor'. dicit ſic. Quāuis ꝑ oē vitiū qō ꝑpetratur humano cordi antiq hoſtis virus infundat: i hac tñ neqtia: tota ſua viſcera ſerpēs ꝯcutit: ꝛ inprimen de malicie peſtē vomit. h ille. Eſt igit ꝯditio demonis: vt bonis alio rū inuideat. Un̄ iuid⁹ imitat hāc ꝯditōem diaboli: dolēs de alienis bonis. Eſt quoqꝫ ꝯditio oīum dā natoꝝ. Ait. n. ſ. Tho. i. iiij. ꝙ dāna ti vellent btām virginē ꝛ ceteros ſctōs dānari. Et ſi aliqs dānatus poſſꝫ ſaluari: qō eſt ipoſſibile: ipe ſolus vellet ſaluari. Ex hoc ſequit ꝙ ſicut caritas eſt ſignū bonoꝝ ꝛ ſaluādoꝝ Jo. xiij. Ecōtra inuidia ſit ſignū diabolice ꝛ infernal' dā natōis.

Scōa malignitas inuidie eſt ſui ipſius flagellatiua. Licet enim oē pctm̄ affligat ꝛ torqueat aiam ꝛ pūgat ꝯſciam. maxie āt in uidia. Dictū ē. n. ꝙ iuidia ē triſti cia. Ois aūt triſticia maxie ſpūal' torquet mentē. Propterea Iſid. libro differētiaꝝ ait. Inuidus aio medullr⁹ eſtuās a ſemetipo liuoris ꝑprij ſemꝑ exigit penas. Et Hie.

ad Aſellam de fictis amicis excla mat di. O inuidia primū ſui mor dax. Et ſocrates dicebat. Utinam inuidi in oībus ciuitatib⁹ oculos ⁊ aures haberēt: vt de oībus ꝓſe ctibus torquerent. Quot.n. ſunt hoīuʒ feliciū gaudia: tot ſunt inui dorꝫ gemit⁹. h ille. Uñ greciſm⁹. Inuid⁹ inuidia oburit intus ⁊ ex tra. Et Oratius. Inuidia ſiculi nō inuenere tyrāni maius tormentū. Hoc aūt aie ſuppliciū exteriora ēt demonſtrāt ſigna. Et Greg.i.ix. moꝝ. Cū deuictū cor liuoris putre do corrupit. ipſa quoqꝫ exteriora indicāt: qꝫ grauiter aīum veſania inſtigat. Color quippe pallore affi cit: oculi deprimunt: mēs accēdi tur: mēbra frigeſcunt: in cogitatio nibus ſcabies: in dētibus ſtridor. hec ille. Et.ſ. Cyprianus de inido ait. Huic vult⁹ minax toruus aſpe ctus: pallor i facie: i labijs tremor: ſtridor in dentibus: ꝟba rabida ⁊ effrenata ꝯuitia: ſi manus ad vio lentiā ꝓmpta. h ille. Qđ ē penit⁹ ꝯ naturā. Ait.n. Ari.i. Poli. Hō eſt aīal ſociale atqꝫ ciuile. Solita rius ꝟo eſt beſtia. Et.ix. Ethi. Hō eſt aīal politicum. Qđ ſonat beni uolētiam: cōicationem: affabilita tem: ⁊ dulcedinem: nō aſperitatē: non exacerbationem non maloꝝ exoptationeꝫ: ſicut maligniſſimus facit inuidus. Legit.n. de quodā rege: qui cuidam auaro ⁊ cuidam inuido conceſſit: vt munus dige rent: ita tamen ꝙ munus a primo electum alteri duplicaretur. Et cū differrent: precepit rex: vt inui dus peteret. Qui: petijt ſibi vnū oculum erui: vt ſocio ambo oculi eruerentur. Unde Cyprianus ſu per illud Gala. vi. Non inuicem inuidentes ait. zelus iſte modum non habet: permanens iugiter ſi ne fine cum alia ſecula finiantur. Quantoqꝫ ille cui inuidetur ſuc ceſſu meliori prefertur: tanto inui dus in maius incendium liuoris ignibus exardeſcit. h ille. Et Caſ ſianus inquit. Uſqꝫ adeo incura bilis eſt iſta inuidie pernicies: vt blandimentis exaſperetur: inflet obſequijs: muneribus terreatur. hec ille. Et Eccli.xiiij. Neqꝫ eſt oculus inuidi vel liuidi. Et enim inuidus per Hely figuratus ait primi Re.iij. vbi dicitur: ꝙ lucer nam domini videre non poterat donec extingueretur. Sic inuidus lumen.i. proſperitatem temporalē vel ſpiritualem: non poteſt clara mente videre: niſi extinctam. ideſt niſi ſubtractam: ⁊ tunc gaudet de malo talis perſone: ⁊ letatur: ubi la: ⁊ multis refert. Similis etiam eſt inuidia veſpertilioni. qđ quidē animal videre non poteſt lumen diei: ſed amat tenebras noctis. Sic

inuidi prospera hominum videre non possunt: sed mḡ aduersa de quibus gaudent: vbi dolere deberēt. Nocent etiam primo cum possunt diuersis modis detrahendo vel aliter nocendo. Inuidia īquit Hugo de .s. victore aufert mihi primū: ira meipm. Tantaqz est huius vitij malignitas vt nemini parcat. Nā nō pcit plātis: nō dñis: nō subditis: nō nobilibus: nō doctoribus: nō mercatoribus: nō parentibus: nō vicinis: nō clericis: nō sanctis: nō vitiosis. Quid dicā. Tante malignitatis est: q ea principes z sacerdotes xp̄m crucifixerunt. Unde Hiero. in epithaphio sancte Paule ait. Semper virtutes persequit inuidia. feriuntqz summos fulgura mōtes. Et enim oēs sancti emulos habuerūt. In paradiso quoqz serpens fuit: cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarū. Ipe quoqz dñs noster iesus xp̄s zelo est crucifixus. hec ille. Et Ualerius libro. iiij. ait. Nulla tam modesta felicitas est: que malignitatis dentes vitare possit. hec ille. Et hec est deniqz que hominē facit pditorem. Prouer. xxiij. Ne comedas cum hoīe inuido: z ne desideres cibos eius: qm̄ in similitudine arioli z coniectoris estimat qd ignorat. Comede z bibe dicit tibi: z mens eius non est tecum. H ille. ¶ Tertia malignitas inuidie est diuine vltionis experimentia. Et ad hoc vnum terribile sufficiat exemplū. Legitur enim in. iij. lib. Dyalogo. Gregorij q erant duo germani. s. Eutitius z Florentius in heremo deo seruientes. Eutiti9 magis litteratus z īdustrius: assumitur pro abbate cuiusdam abbatie: Florentius remāsit solus ī sua simplicitate rogans dominum: vt sibi aliquā societatem concederet. Qui dedit sibi vrsum: quem pro socio accepit z vt domesticū animal tractabat. Et ipse fecit vrsum pastorem: quarūdam ouicularum suarum: assignata hora: qua a pascuis ad ecclam reuerti debebat. s. hora comestionis: vt simul comederent. Uolat fama huius. Et discipuli Eutitij vidētes ipsum non huiusmodi miracula facere: inuidentes. vna die vrsum dormientē occiderunt: Florētius multum doluit. Eutitius visitat ipsum causa consolationis. At florentius dixit vel enunciando vel imprecando: q adhuc videret illos inuidos punitos. Et factū est ita. Nā oēs occisores vrsi facti sunt leprosi. Et p dolore mēbra sibi discerpebāt. Et ita perierūt. O igr inuidia maledictio: inimica oium virtuosorum. o fera

crudeliſſima. O ſeuiſſima rabies. Tu es illa qua primus āgelus effectus eſt ſerpens infernalis. Tu es illa: qua mors introiuit in orbē terrarum. Tu es que Adam exulē feciſti. Abel occidiſti. Romā depopulata es. Carthaginē deſtruxiſti. Troiam deuaſtaſti. Tu es inuidia: qua filius virginis traditus eſt ⁊ clauis affix⁹. Tu in omni loco ſedē ponis. Inter prelatos regnas. Inter dn̄os triūphas. Inter equales ſeditionē ponis. Clericos ſtimulas: religioſos corrodis: multos etiā predicatores ī p̄cipitiū trahis. Per te guerre: bella: diſcordie: inimicitie: ſecte: odia: innumera oriunt̄ mala. Et iſto tpe totā Italiā in guerrā cōmouiſti. Hec eſt que ferociſſimū turchū: fidei chriſtiane inimicū: in Italiā deducit. O inuidia qd de te peius referā? Jam facta es mūdi domina: ⁊ in terreno principatu corona tenes. Ecce omnis tibi ſtatus ſubdit: oīs ſexus: oīs gradus: q̄ eos ad eternam trāſmittis dānationē.

Tertio principaliter ꝯſiderare debem⁹ inuidie declarationē: vt faciliori modo ꝯſcientias v̄ras in cōfeſſione purificare poſſitis: Duodecim.n. modis declaro inuidiā eſſe peccatū mortale. ¶ Primus modus dicit̄ ſuſurrationis. Suſurratio eſt filia inuidie: cuius finis eſt amicitiā ⁊ pacem ſeparare. ſm̄ .ſ. Doc. xxij. q. lxxiiij. ar. i ⁊ .d. Albertū magnum in .xxxvi.ij. ſen. que eſt peccatū mortale: ⁊ tā graue: vt excedat furtū: ꝯtumeliā ⁊ detractionē. Propterea deus ſuſurrones maledicit ⁊ deteſtat̄. Eccle. xxviij. Suſurro ⁊ bilinguis maledictus. Multos.n. turbauit pacē habentes: lingua tertia multos cōmouit. Ciuitates muratas diuitum deſtruxit: ⁊ domos magnatorū effodit. Virtutes populorū cōcidit ⁊ gentes fortes diſſoluit: lingua tertia mulieres viratas eiecit ⁊ p̄uauit illas laborib⁹ ſuis. Qui reſpicit illā nō habebit req̄uiē: nec habebit inimicū in quo requieſcat. Flagelli plaga liuorē facit: plaga aūt lingue cōminuet oſſa: hec ille. Et Prouer. viij. Arrogātiā ⁊ ſuperbiā ⁊ viā prauā: ⁊ os bilingue deteſtor. Et Proue. vi. Septimū qḋ deteſtat̄ dn̄s: eſt eū: q ponit inter frēs diſcordias. Cū ergo aliqs ē ſuſurro peccat mortalr. ¶ Secūdus modus dr̄ diſceſſionis ⁊ ſeparationis. Et he ſunt maledicte ciuitatū parcialitates: ex ipſa inidia originē trahētes. Dicit enim Auguſtin⁹ ſup Jo. c. vij. Liuor ſepat: charitas iungit. Et Hiero. ſup illo verſiculo. Laudate in tympa-

no ⁊ choro dicit. Ubi inuidia: ibi
chorus nõ eſt. i. ꝯcordia. Qui igit̃
inuidia motus: ſectas ⁊ ꝑcialitates
ſequit̃: mortal'r peccat. Tales eniꝫ
partiales: ſunt a deo: ab eccl'ia: ⁊
charitate fraterna oīs ſeparati: ⁊ dia
bolo ꝯiuncti: q̇ eſt fomes ⁊ princi
piũ ⁊ caput oīs ſecte: diſcordie ⁊
ꝑtialitatꝭ. xvi. q. ij. c. Uiſio. ¶ Ter
tius modus dr̃ odiatõis. ſm Gre
goriũ. xxxi. mora. ⁊ ſ. Tho. odiũ ē
filia inuidie: ⁊ eſt peccatũ mortale
maximũ: quo ad inordinationem
peccãtis ꝯ ꝓximuꝫ. ſm ipſũ doc.
.ſ. xxij. q. xxxiiij. ar. iiij. ⁊ p̄me. Jo.
ij. Qui odit frẽm ſuũ ī tenebris
eſt: ⁊ in tenebris ambulat ⁊ neſcit
quo vadat: q: tenebre obcecaue-
runt oculos eius. ¶ Quart⁹ mo
dus inuidie dr̃ ſpũalitatis. Cũ ali
q̇s dolet ⁊ triſtat̃ deliberata ratõe
de bonis ſpũalibus alioꝝ: vt puta
de hũilitate: bonitate: ſanctitate: ꝑ
dicatiõe: ꝯcurſu ꝯfeſſionis ⁊ mi-
raculis: mortal'r peccat. Hec fuit
inuidia illoꝝ de q̇bus dr̃. Act. iiij.
Loquẽtib⁹ aplis ad populũ ſup-
uenerunt ſacerdotes ⁊ magiſtrat⁹
tẽpli: ⁊ ſaducei: dolentes ꝙ doce-
rẽt populũ. ¶ Quint⁹ modus ī-
uidie dr̃ exultationis. ſm Grego.
⁊ ſ. Tho. in que. de malo. q. x. ar.
iij. Exultatio in aduerſis eſt filia ī-
uidie. Cum igit̃ aliq̇s gaudet de
malo vel de aduerſitate alicuius:
vel tẽporali vel ſpirituali ob inui-
diam: quã verſus illum habet: ⁊
illud malum quo gaudet eſt nota
bile: ⁊ de hoc cum ratione delibe
rata perpendit ſemper mortaliter
peccat. Si autem paruũ eſt malũ
tẽporale vel ſpirituale eſt veniale
ſm. do. Anto. ¶ Sextus modus
inuidie dr̃ fecundationis. Dicit. ſ.
Tho. in. xxij. q. xxxvi. ar. i. ꝙ puſil
lanimes ſunt maxime ĩuidi: vt pa
tet in mulieribus: que ſunt puſilla
nimiores viris. Cum igit̃ mulier
ſterilis: inuidet fecunde: dolens fe
cundaꝫ filios habere: ⁊ in hoc ab
illa excelli: mortaliter peccat: ſi ra
tiõe ꝯſentit. Idẽ ſi fecũda inuidet
fecũde: eo ꝙ vellet aliã in hoc bo
no prolis excedere: ⁊ eam filios
nõ habere. ¶ Septimus modus
inuidie dicitur honorationis. Di
cit. ſ. Tho. vbi ſupra. ꝙ ĩuidia ma
xime eſt de bonis ī q̇bus ē honor.
Cum igitur aliquis inuidet hono
ri vel dignitati: vel glorie alterius
cum eis dignus ſit. dolens ꝙ ille
habeat talem honorem vel digni
tatem: ſemper mortaliter peccat. ſi
aduertenter doleat vel contriſte-
tur. ¶ Octauus modus ĩuidie
antiquationis. Dicit enim Ariſt.
ij. Rhetorice ⁊ ſ. Tho. vbi ſupra
ꝙ antiqu⁹ ſiue ſenex ĩuidet iunio
ri. Cum igitur aliquis antiqu⁹ vel
ſenex dolet ⁊ triſtatur ꝙ aliq̇s ſit

iuuenis: qꝛ videt excedi a iuuene
in hoc bono. Ali ꝛ maliciose inui
det: ſemp peccat moꝛtaliter. Secꝰ
ſi vellet aliquē iuuenē eſſe ſenez:
vt iunioꝛ eſſet magis quietꝰ ꝛ mo
rigeratus. ¶ Nonꝰ modus īui-
die dr conſecutionis ſm .ſ. Doc.
vbi ſupra. ꝛ Phm. ij. Rhetoꝛice
Nō dolet alteꝝ cū paruis expen
ſis ꝯſequi illud: qd ipſe cū multis
ꝯſeqr. Cū igit aliqs in quacūqz
re multū expēdit: ꝛ videt aliū ī ea
dē vel ſimili re minus vel paꝝ ex
pēdere: ꝛ dolet ac triſtatur qꝫ ille
minoꝛi pcio vel paucioꝛibꝰ expen
ſis: eandē rē ꝯſeqr: qꝫ ipſe cum
maioꝛibꝰ expēſis. Ali vellet qꝫ cō
ſequeref: qꝫ ſibi videt in hoc ab
illo ſupari: vel ipꝛudētia vel i mō
acquirēdi ꝛ hmōi. ſemp ſic aduer
tēter dolēs: moꝛlr peccat. ¶ De
cimꝰ modus dr gloꝛiatiōis. Dicit
enī Grego. xxxi. moꝛa. Dū vana
gloꝛia: oppꝛeſſaꝫ mētē coꝛrūpit. ī-
uidiā mox gignit. Cū igit aliquis
vanagloꝛia ſtimulatꝰ: vidēs alioꝝ
pulchꝛitudinē vel audiens adoꝛ-
nationē alterius in domibꝰ: in ve
ſtibus: libꝛis: equis: in triūphis: in
ſplēdoꝛibus: in ceteris oꝛnamētis
dolet ac triſtat aduertēter: nolens
qꝫ alter eſſet ſibi par ī gloꝛia: pec-
cat moꝛtalr. ¶ Undecimꝰ modꝰ
inuidie dr peccatiōis. Cū qs dolet
ꝛ triſtat: qꝫ aliqs ꝯſequit ſuos ap
petitus circa quedā que ſunt pctā
moꝛtalia: dolet dicē ꝛ triſtat nō ra
tiōe peccati vel offenſe dei: aut ꝓ
ximi: ſed ob inuidiā quā ad illū hꝫ:
vt vidēs iuuenē habentē carnalē
amaſiā: dolet ob inuidiā ꝛ triſtat
nō ſe ſic poſſe facere: ſemp peccat
moꝛtaliter. Jō ait Salomō. Pꝛo
uer. xxiiij. Ne emuleris viros ma
los: nec deſideres eē cū eis: qꝛ ra-
pinas meditat mēs eoꝝ: ꝛ frau-
des labia eoꝝ loquunt. ¶ Duo-
decimꝰ modꝰ inuidie dr aſſimilatio
nis. Ait. n. Ariſt. ij. Rheto. Inui
debūt tales qbꝰ ſunt aliq ſiles: aut
ſm genus: aut ſm cogitatiōes: aut
ſm ſtaturā: aut ſm habitum: aut
ſm opinionē. hec ille. Et iteꝝ ī eo
dē libꝛo īquit. Nō ſile inuidet ſili:
in quātū vnus excedit aliū: aut fi
gulus figulo inuidet. Nō exponēs
.ſ. Tho. dicit qꝫ ſilitudo ꝑ ſe ē cau
ſa amoꝛis ꝛ beniuolētie: tū ꝑ acci
dēs: ſepiſſime ē cā maliuolētie ꝛ
inuidie. Et ſic itelligit Ariſto. Nō
ſile inuidet ſili. ſ. vel rōne lucri aut
fame ꝛ hmōi. Cū igit artifex do-
let de lucro: vel cōcurſu alterius:
aut mercatoꝛ de lucro: vl' opinio-
ne alterꝰ: vel doctoꝛ: aut ſcolaris
dolet de doctrina: vel de fama al-
terius: vel nobilis de nobilitate
alterius: miles dolet de milicia al
terius: foꝛtis de foꝛtitudine alterꝰ
aduocatus de aduocatione alte-

rius: notarius de notaria alteri⁹ ⁊ huiuſmodi: que ſolent accidere inter equales vel quaſi equales: vt dicit ſ. Tho. in. xxij. q. xxxvi. ar. i. ſemper iſte dolor vel triſticia aduertenter ē mortale peccatū: quia vellet inuidus talem illo notabili bono priuari. Veniale aūt inuidia eſt ſm. ſ. Doc. ⁊ d. Anto. quando quis triſtatur de bono alterius: qđ eſt paruum: etiā cum ꝯſenſu rationis. ſicut puer inuidet. ꝙ ſoci⁹ habet maiorem partē fructuum vel carnis ꝙ̄ ipſe. Scolaris triſtatur ꝙ ſocius bene cōponit latinum ē veniale. q: materia ſubiecta. non eſt ſufficiēs. ad cauſandū grauitatem mortalis culpe. Item eſt veniale quādo triſtatur quis de bono alterius etiam notabili. cū cōplacentia ſenſualitatis. nō tamen deliberata ratione conſentiens. Senſualitas enim vellet dolere. tamen ratio deliberate nō abſorbetur. ſic ē veniale. Sed tunc nullum eſt peccatum. quando perfectione expellitur inſurgens motus inuidie. ſed fit ad coronam victorie. Caue igitur o chriſtiane hoc vitiū. ex quo tot peccata. tot ſcelera ⁊ damnationes horribiles. tot tranſgreſſiones procedunt. Accipe verba ſancti Petri. prime. pe. ij. Deponentes oēm maliciā ⁊ omne dolum ⁊ ſimulationes ⁊ inuidias ⁊ omnes detractiones. ſicut modo geniti infantes rationabiles. ⁊ ſine dolo: lac cōcupiſcite: preſtante ieſu qui eſt benedictus in ſecula. Amen.

¶ Feria tertia palmarum. De ira. Sermo. xlix.

Querebant ſummi ſacerdotes ⁊ ſcribe: quō ieſum dolo tenerent ⁊ occiderent. Mat. xiiij.

Graue ſine dubio: ⁊ nō min⁹ periculoſum eſt iracūdie peccatum: ꝑ qđ homo ratiōe priuatur: ⁊ aīalibus ratione carentibus ſimilis effectus: ſemetipſum quādoqʒ varijs ⁊ diuerſis ꝑcipitat erroribus: niſi ꝙ̄totius ille reſiſtat. Unde Ambroſius primo de offi. Reſiſte ire ſi potes: quia ſcriptum eſt. date locum ire. primum ſedato animum. ſi non preualueris frenos imponere lingue tue. deinde reconciliationis ſtudium non permittas. hec ille. Et Ephe. quarto. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Dauid quoqʒ propheta Pſalmorum libro. Iraſcimini ⁊ nolite peccare. Sed iracundus lumine rationis priuatus. hoc ſalubri ſpreto conſilio. cupit nōnūquam perdere vitam. non ſolum proximi. ſed etiam ſi poſſet. more iudeorum quereret chriſtū inter-

ficere. Ideo dicunt aſſumpta verba. Querebãt quomodo ieſuz dolo tenerent ⁊ occiderent: que habentur in hodierno euãgelio. De ira igitur predicaturus hoc mane tria conſiderabimus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Scḋo malignationem.

¶ Tertio multiplicationem.

¶ Primo conſiderare debem⁹ ire diffinitionẽ. A pħo.n.naturali quis conſiderat motũ.ira diffinit in primo de anima ſic. Ira eſt accẽſio ſanguinis circa cor. Materia nãqz ire eſt ſanguis concitatus in parte ſenſitiua ebulliens circa cor: ⁊ inflãmans fel. Unde Joan. damaſcen⁹ in.ij.ſen.inquit. Ira ẽ accenſio ei⁹: qui circa cor ẽ ſanguis ex vaporatiõe fellis. Et in decretis de pe.di.iij.paragrapho.i. Ira ẽ concitati animi perturbatio. Pħo vero moralis: cõſiderãs viciũ prout eſt in genere moris ⁊ in rõne ac voluntate. iiij.ethycorũ irã ſic diffinit. Ira eſt appetitus vindicte. Cui diffinitioni concordat.d.Albertus in.ij.ſen.d.xxv.⁊.ſ.Doc.in xxij.q.clvij.ar.i. Et in.q.de malo. q.xij.ar.i. Et Caſſiodorus ſup pſ. Ira ẽ motus animi concitat⁹ ad penam prouocãs inferendam. Et Rabanus ſuper illud Mat.v. Qui iraſcitur fratri ſuo: reus erit iudicio. Ira eſt omnis motus malus ad nocendum. Et Augu. Ira eſt triſtitia ex ipotẽtia vleiſcendi. Et hec ẽ ira vicioſa fundata ſuper inordinatũ ⁊ indebitũ appetitum vindicte. De qua Ari.vij.ethy. dicit: ꝙ lʒ audiat rõnẽ aliqualiter: vt enunciantem: q: iniuriatum eſt. nõ tamen totaliter audit: quia non obſeruat regulã rõnis in appetendo vel rependendo vindictam.ſ. neqꝫ quãtũ ad modum appetendi vindictã: neqꝫ quãtũ ad modũ iraſcendi. Sed hic venit querẽdũ vtrũ ira ſit peccatũ mortale. Huic queſtio rñdet dñs Albertus in.ij. ſen.di.xxv. Et.ſ. Doc. in.xxij.q. clviij.ar.iij. Et i.q.de malo.q.xij. ar.iij.ꝙ ira eſt peccatũ mortale: qđ triplici rõne declaro.

¶ Primo rõne annumeratiõis.

¶ Scḋo rõne priuationis.

¶ Tertio rõne damnationis.

¶ Primo rõne annumerationis ſm.d. Albertum.⁊.ſ.Doc. vt ſupra.⁊ Gre. Ira annumerat̃ inter capitalia vicia q̃ ſunt mortalia peccata.ergo ira ẽ peccatuꝫ mortale.

¶ Scḋo idẽ probat̃ rõne priuationis ſm.d.Albertũ ſic. Oẽ qđ tollit lumẽ ſpũale eſt peccatũ mortale. Nã ſm Damaſcenũ: peccatũ eſt tenebra ſpiritualis. Et conſtat eum loqui: nõ de peccato veniali: ſed mortali: quia peccatũ veniale non tollit lumen gratie. Sed

ira tollit lumē gratie. Ait.n. glo. ſu per illud. Supercecidit ignis ⁊ nō viderunt ſolē. Ira ipedit: ne ſplendeat ſol veritatis ⁊ iuſtitie: quod non fit niſi propter mortale. ergo ira eſt peccatū mortale. ¶ Tertio ira eſt peccatū mortale rōne dānationis. Nam ſm. ſ. Doc. nihil meretur damnationē eternā niſi peccatū mortale. Sed per peccatū ire homo meret dānationē eternam. Dicit eni; dñs Mat. v. Omnis qui iraſcitur fratri ſuo: reus erit iudicio. Ubi glo. dicit. q̄ p illa tria que ibi tanguntur. ſ. iudicium: concilium: ⁊ gehennam: diuerſe manſiones in eterna damnatione: pro modo peccati ſingulariter exprimuntur. ergo ira eſt peccatū mortale. Et ſic patet que ſit ire diffinitio ⁊ q̄ ſit peccatū mortale.

Secundo principaliter notare debemus ire malignationem. Triplex nāq; eſt malignatio ire.

¶ Prima ē itellect⁹ excecatiua.
¶ Scđa ē ppriȷ corporis corruptiua.
¶ Tertia ē ſpūs ſancti fugatiua.

¶ Prima malignitas ire ē intellect⁹ excecatiua. Pro cuiꝰ declaratiōe notādū: q̄ ſm phm in. ij. de aīa. Diſpoſitio corporalis multū cōfert operationibus mentis. Et in libro ſex pncipiorꝫ dr q̄ aīa cōiuncta corpori: cōplexiones ciꝰ imitatur. Inter alias autem diſpoſitiones corporis cōferētes operationi intellectuali eſt quies. Nam dr in. vij. phy. q̄ aīa ſedēs ⁊ quieſcens fit ſapiens. Cōtrariū autem quietis. ſ. motus ipedit operationē intellectiuā. Cū ergo ira: vt dictū ē in diffinitiōe ſit cōmotio generata a paſſionib⁹ triſtitie ⁊ deſideriȷ ⁊ ſit cōcitatio ⁊ ſanguinis accēſio: q̄ fit in pte corporis: ſeqtur q̄ ira impedit operationē intellectiuā: ⁊ ē pſecutrū virtutis obnubilans ⁊ obtenebrans rōnē. Vñ. ſ. Tho. in prima ſcđe. q. xlviij. ar iij. ait. Inter ceteras paſſiones iraſcibiles: ira magis impedit iudiciū ⁊ vſū rōnis. Et Seneca in prouerbiȷs ait. Ira crudelitatis mater eſt: ingenia recta debilitat. hec ille. Sicut enim obnubilato oculo corporis ipingit hinc inde: ita obnubilata rōne per irā cecat intellect⁹. Vñ cato. Ira ipedit aīm ne poſſit cernere verū. Et Tullius in oratiōe pro Marcello. Iracundia quoq; cōſilio inimica ē. Virgilius in. ij. eneydos. Furor iraq; mētē precipitāt. Propter hoc Gre. dicit. ⁊ regiſtrat. xi. q. iij. c. Illa: q̄ rector nō debet dare ſententiam cū eſt irat⁹: ſed tranquillitatem mentis expectare. Nā cōmotiōis tpe: iuſtū putat oē qd fe

cerit. Narrat.n.hyſtoria eccleſiaſtica: q Theodoſius imperator: et ſi deuotus: tn̄ audita morte cuiuſdā ſui militis: tumultu populi apud theſalonicā occiſi: ira ſuperatus fecit doloſe vocari populum ad feſtos ludos: vbi ad vindictam plures occidi iuſſit: pp quod a beato Ambroſio mediolani nō fuit permiſſus intrare eccleſiam. xi.q.iij.c. Cū apud. Et de Alexandro magno: legitur: q ira ſuccenſus: militem ſibi chariſſimū dictorem occidit. Sedata vero ira ſcelus perpēdēs doluit. Et ideo Saluſtius ſcribēs verba ceſaris in catilinario inquit. Oēs hoies patres. C. qui de rebus conſultāt: ab odio: amicitia: ira: atqz mīa vacuos eē decet. Haud facile animus verum puidet vbi iſta officiūt. hec ille. Excecato autem intellectu: alteratur et pturbatur voluntas: adeo q ſi totus mūdus filo teneretur: iratus frangeret: vt ſatiſfaceret ppzie ire: nemini parcens: de nullo curās. nō de prē. nō de mrē: de filijs. de vxore. de amicis: et qd̄ ē peius: nō de deo: nec de ſanctis. Vñ Prouer. xxvij. Ira nō habet mīam: neqz erumpens furor. Et puer. xvij. Expedit magis vrſe occurrere: raptis fetibus: qz fatuo: cōfidenti in ſua ſtultitia. glo i. iracundo. perturbata āt rōne et voluntate perturbantur et fugantur oēs virtutes. Vñ Grego. hanc malignitatē deſcribēs. v. moral. circa finē inquit. Quāta ſit iracūdie culpa pēſare poſſumus: p quā patiētia pditur vt qd quo ue ordie ſit agēdū: oīo neſciatur: q: nimirum itelligētie lucem ira ſubtrahit: cū mentē pmouēdo cōfundit. Per irā iuſtitia relinquitur q: dū pturbata mēs iuditiū ſine ratiōe exaſperatoē qd̄ furor ſuggerit: rectū putat. Per irā grā vite ſocialis āmittitur: q: qui ſe ex humana rōne nō tēperat: neceſſe ē vt beſtialiter viuat. Per irā manſuetudo amittitur: p irā cōcordia rūpitur. p irā lux veritatis emittitur. q: cū menti iracūde cōfuſiōis tenebras incutit. huic deus radiū ſue cognitionis abſcondit. hec ille. Et. ſ. Tho. xxij. q. clviij. ar. i. et ij. ait. q ira eſt ianua oīum viciorum inquātū. ſ. ipedit ptem rōnalē a q̄ originantur virtutes. Et illud ſuper pſa. xlvi inquit. Nihil hoiem extra ſe ita trahit ſicut ira.

¶ Scd̄a malignitas ire eſt, pp̄ij corpis corruptiua. Ira naqz corrūpit et diſſipat: et deſtruit corpus humanū. Dic. n. ſ. doc. prima ſcd̄e. q. xlviij. ar. i. q ira cauſat furorē ſanguinis: et ire furor ē amarus: q: ē ex felle: et aſſimilatur igni. Vñ Gre. in v. moral. Ira hō deuictus: ad aptam mox iſaniā ducitur: et vſqz ad ſuperficiem corpal' diſpoſitiōis ab intimo cogitationū fundamēto diſſipatur.

Nā ire ſue ſtimulis accenſiꝫ cor
palpitat: corpus tremit: lingua ſe
ꝑpedit: facies igneſcit: exaſperanť
oculi. nō recognoſcuntur noti: ore
qdē ſimonē format: ſꝫ ſenſus qd
loquať ignorat. In quo itaqꝫ iſte
ab arreptitijs lōge ē: qꝛ actiōis ſue
ꝯſci⁹ nō ē. Vñ plerūqꝫ fit: vt vſqꝫ
ad man⁹ lingua ꝓſiliat: ⁊ eo furor
mēbra in ictib⁹ exerceat: quo intus
ipaꝫ mēbrorū dñaꝫ mētē captiuaꝫ
tenet. hꝫ ille. Et ꝓp hoc iracūdus fi
gurať p demoniacū furētē: q veſti
mētis laceratis nudus incedebat.
hoīes vexabat: ī monumētis dor-
miebat. Mat. ix. Et vſqꝫ adeo
ira corrūpet: vt Eccle. xxx. dicatur.
zelus ⁊ furor minuūt diem. Et de
Silla ꝯſule romanorū. de ci. d. nar
rat Augu. Q̄ō pre ira cū turbulē
tiſſim⁹ eēt: fracta eſt ſibi vena ſan-
guinis i corpe: ⁊ ita interijt. O peſ-
ſimū viciū ⁊ oīno deteſtādū: quo
corpus: ſenſus: ⁊ vita ꝓpria corrū-
piť ⁊ vaſtať. ¶ Tertia malignitas
ire ē ſpūs ſancti fugatiua. Sedes
enī ⁊ loc⁹ ſpūs ſancti ē mēs pacifi
ca. ps. lxxv. In pace fact⁹ ē loc⁹ ei⁹.
Et Hiero. ad Cellātiā. Nihil ge-
ni⁹ ea mēte eē debet: q̄ i dei hitacu
lū ꝑparāda ē. Si aūt ſpūs ſctūs ira-
cūdiā ⁊ furorē ſenſerit, ꝓtin⁹ mētē
deſerit. Vñ Gre. Dū ira aīuꝫ pul-
ſat: ſcō ſpūi ſuā hitationem turbat.
Et ephe. iiij. Noli ꝯtriſtare ſpūm
ſcūꝫ. Nec mirū ſi ſpūs ſcūs dedi-
gnať ꝯſortiū iracūdi: nāqꝫ ēt hō talē
fugit ⁊ deteſtatur. Vñ ꝓuer. xxij.
Noli eē amic⁹ homini iracundo:
neqꝫ ambules cū viro furioſo: ne
forte diſcas ſemitas ei⁹: ⁊ ſumas
ſcādalum aīe tue. Et ꝓuer. xxvij.
Graue ē ſaxū: ⁊ onerosa ē arena.
ſꝫ ira ſtulti vtroqꝫ ē grauior. hꝫ ille.
Vñ G. c. v. moral. Per iraꝫ grā
vite social' āmittiť. Cū. n. iracun-
dus nō ſe rōne tēperet dign⁹ ē vt
abijciať a ꝯſortio hoīum: ⁊ ſolus
more ferarū ſilueſtriū viuat. Nec
inquā mirū ſi ſpūs ſcūs: aut hō cū
iracūdo nō pōt ꝯuenire: qꝛ nec ſi-
bi ipi cōuenit. Ait. n. Cato. Cōue
niet nulli qui ſecū diſſidet ipſe. Hic
qdē irat⁹ ꝯ ſeipꝫ ſolū frāgit vaſa:
cartas: ſeipꝫ ꝑcutit: ꝑſequitur ira
ſua muſcas: pulices: cattas ⁊ huiuſ
modi. Vñ legiť notabile exēplū ī
vitis patrū de q̄dā iracūdo: q cum
nō poſſet cū alijs ꝯuerſari ob ira-
cūdiā ſuā: demū acceſſit ad locū ſo
litariū: vt ſine ira viuēt. Sꝫ dū q̄-
dā die pro aq̄ iuiſſet ad fōtē: iple-
to vaſe ⁊ i terra poſito: caſu effuſa
ē aq̄ ⁊ vas ꝯuerſū. Sꝫ ira aliq̄li ꝑ-
mot⁹ iterū īpleuit vas: iterū ꝯuerſū ē.
Et ille furibundus: vas ipſum fre
git. Et ſic perpēdit: q nec cum ali
is: nec cū ſeipſo ſtare poterat pre ire
malignitate: q̄ ſpūs ſcti grā fugať.
Propterea dr ī vitis patrum. Si ira

cũctus mortuos suscitaret: deo nõ placet. Efficit insuper demonis habitaculum. Quapropter apostolus vt vitaret hic malus hospes dicebat Ephe.iiij. Sol nõ occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. O miser iracunde: expellis a te spiritũ sanctum ⁊ introducis inimicum diabolum. Expellis gratiã celestem: ⁊ introducis inimicũ infernalẽ: proicis ymaginem dei: ⁊ facis te sedile diaboli. O peior diabolo q nõ fuit ausus precipitare xp̃m ex templi pinaculo. Mat.iiij. Sꝫ iudei irati voluerunt ipsum mundi saluatorem ex monte precipitare: vt habet. Luc.iiij. Quapropter nõ inmerito tales iracundi: acriter a summo deo puniunt. Hoc attestant exẽpla: hoc auctoritates tam scripturales q̃ꝫ morales. Audi exẽplũ memoria dignum. Refert Cesarius: q puella quedam diuitum parentum filia: ita iracũda fuit: vt vbicunqꝫ esset: semper iram ⁊ rixas concitaret: ⁊ beatuꝫ se putabat qui flagellũ lingue sue euadere poterat. Tandem defuncta est: ⁊ in atrio ecclesie sepulta. Mane autem ad ecclesiã venientes: viderunt tũbam eius quasi fumum eructuantẽ. Qui territi: tũbam aperientes: ⁊ terram eicientes: medietatem corporis sui: vsqꝫ ad vmbilicum consumptaꝫ igne inuenerunt: alia parte inferiori integra remanente. Virgo erat: sed ex iracundia terribiliter ⁊ apparenter fuit punita. Vitanda igitur oĩno est tanta ire malignitas: ad qd̃ nos sacra scriptura multipliciter inducit. Job.xxxvi. Dic.n.gen.xlv. Ne irascamini in via vt aliquẽꝫ opprimas. Eccle.vij. Ne sis velox ad irascẽduꝫ. Eccle.xi. Aufer iram a corde tuo. Jacobi primo. Sit omnis hõ velox ad audiendum. Tardus autẽ ad loquẽdum: ⁊ tardus ad iram. Ro.xij. Nõ vosmetipsos defendentes carissimi: sed date locuꝫ ire. Et Grego.v.mora. inquit. Curandũ summopere est: ne ira que pro instrumẽto virtutis sumitur: menti dominet. sed velut ancilla ad obsequiũ preparata: a rationis tergo: nunq̃ꝫ discedat: hec ille. Ad cuius ꝯfirmationem recitat Valerius maximus ⁊ Hiero. q Archita tarentinus: cum villicus suus ipsuꝫ offendisset. Sumpsisseꝫ iquit a te suppliciuꝫ: nisi tibi iratus fuisseꝫ. Maluit enim crimẽ impunitum dimittere: q̃ꝫ ꝓsequi motuꝫ ire. Plato quoqꝫ cum aduersus sui serui delictum exarsisset: veritus ne vindicte modum excederet: castigationis arbitrium alteri demandauit. Ex quibus dicendum est ⁊

proclamandū: q ira eſt tam maligna: vt intellectū obnubilet: vt proprium corpus corrumpat: vt ſpiritum ſanctum ab anima auferat: vt diaboli ſocium faciat: vt acriter a deo puniatur: & ſcripture & gentilium exempla ipſam deteſtent. Et ſic patet ſecunda pars principalis vitij malignissime ire.

Tertio vt tuā cōſciētiā melius poſſis i cōfeſſione purgare: principaliter ire ꝯſiderare debem⁹ multiplicationem. Duodecim. n. modis multiplicat ira mortalis. ¶ Prim⁹ modus dr̄ blaſſemati uus. Cū irat⁹ blaſſemat deū: ſanctos aut ſanctas: vel fidē & baptiſmū: eccleſiā & hmōi ſacra: ſemper peccat mortaliter: dū perpēdit ſe blaſſemare. Nec excuſat: q ex ſubita ira hoc facit: vel ex more: ſicut nec excuſaretur ab homicidio: & conſequenter a pena mortis: ſi qs ex impetu nec hoc ageret. Leuit. xxiiij. Nō q maledixerit deo ſuo: portabit pctm̄ ſuum. Et ps. xxxvi. Maledicētes eis: deo diſperibūt. ¶ Scōs modus ire dr̄ maledictiuus. Cū irat⁹ maledicit aliquē aio deliberato ex liuore vindicte: optādo ei aliqđ malū notabile nō niſi in malū. puta dicit. mors occidat te: talis vel talis infirmitas tibi accidat: peſtis vel febris: vel ieiſa ſit tibi man⁹ vel pes frāgat: vel diabolus hēat aiam tuam & hmōi ſemp ē pctm̄ mortale. Idē cū maledicit aiab⁹ parētū ſuoꝝ viuoꝝ vel defunctoꝝ: aut alioꝝ hoīum. Cū maledicit dn̄is aut platis. Cū maledicit diabolū nō rōne culpe: ſʒ in deteſtatiōeʒ creatoris. Idē cuʒ ſeipſʒ maledixit ex ipatiētia: optando diuerſa mala notabilia. Cum maledicit creaturas irrōnales ex maliuolētia. ſ. in ordie ad poſſeſſorē ei⁹: vt ſic ex carētia illi⁹ creature pxim⁹ dānificet notabiliter: vt per mortē equi: bouis ruinam domus: poſſeſſionis: mercātie & huiuſmodi eſt mortale. Idē cū maledicit creaturā irrōnaleʒ ad creatorem referēdo iniqʒtum. ſ. eſt creatura dei: q: eſt pctm̄ blaſphemie. Vñ & mortale. Hoc eſt. n. deteſtari deū in ope ſuo. Et de hac intelligitur dictū apli. i. Cor. vi. Neqʒ maledici regnum dei poſſidebūt. Si aūt nō deſiderauit mala ſm rationē: ſed ex ſubito motu ire: cui⁹ ſignū eſt: q ſi hoc ꝯtingeret valde doleret. eſt veniale: vl' cā correctōnis: vt talis terreatur: ſicut quotidie faciūt parētes erga filios: magiſtri erga diſcipulos: & dn̄i erga ſuos: q tn̄ nō optāt illis illa mala: vt eis eueniāt: & h ſm. ſ. Tho. Sʒ ſi qs ex inſtinctu ſpūſſancti aliquē

maledicit nõ est pctm̃ ƀm.ſ.Doc. xxij.q.lxxvi. ¶ Terti⁹ modus ire dei ↄtumeliatiu⁹. Cõtũelia.n.ẽ vt ait.ſ.Doc.xxij.q.lxxij.ar.i.Dice/re id qđ eſt ↄ honorẽ alicui⁹ ĩ noti ciã ei⁹ ꝛ alioꝝ. Qđ fit principalr p ṽba in ei⁹ pñtia. Cũ igit iratus ṽſus aliquẽ nõ aĩo corrigendi aut ſolaciãdi: ſed aĩo iniuriãdi ꝛ ĩho/norãdi: deliberate ꝓfert ṽba ipor tantia vitia vel opprobria peccat mortalr: vt dicẽdo q̄ eſt ſur: ꝓdi/tor: vſurarius: leno: ſodomita: me retrix: hereticus: illegitim⁹: cornut⁹ vxor tua tibi poſuit cornua. filia tua eſt meretrix. cec⁹. claud⁹. ſigna tus a deo. vilan⁹. ꝑtialis. ſuſurro. ꝛ his ſilia ṽba ĩportãtia magnũ vi/tupiũ ƀm illã pñtaꝫ. Jdẽ cũ cã iniu riãdi iꝓperat de culpa ꝑterita. pu ta dicens. tu fuiſti latro. maiores tui fuerũt ꝓditores. vilani ꝛ hmõi. vñ xp̃s Mat.v. Qui dixerũt fri ſuo fatue. qđ ptinet ad ↄtumeliã. reus erit gehẽne ignis. Et aplš. Ro.i. enumerat ↄtumeliã inter pctã ꝓ q bus daẽ eĩ na dãnatio. Et.ij.q.vij. c. Qua ſ.ait clemẽs. Dãnatõe ſut digni: qui prib⁹ legatõe dei fungẽ tib⁹ ↄtumeliã inferũt. Et q dixit ta lia ṽba iiurioſa ƀꝫ.d.Anto.teneẽ ĩpetere veniã ei cui dixit: maxime ſi nõ eſt ei ſubdit⁹: ꝛ ſi cõmode pt. Si vis latius videre lege ſũmam d.Anto. tractatu de ira.ꝛ.xxij.ſ. Doc.q.lxxij. ¶ Quart⁹ modus ire dr̃ rixatiu⁹. Rixa.n.ƀm Aug. ꝛ.d.Alber.in.ij.ſen. Eſt qñ ex ira inuicẽ aliq ſe ꝑcutiũt: qꝛ ꝓprie cõ rixari ẽ aproꝝ qñ dẽtib⁹ ſeinuicẽ ſecãt: ſicut etiã ſeinuicẽ hoies ſecãt ṽbo vel factõ. Cũ ergo irat⁹ ꝑcut/tit aĩo nocẽdi: vel iniuriandi: vt in dultis ẽ mortale: ĩ incipiẽte ƀm.ſ. Doc.xxij.q.xli.ar.i. Sꝫ in defen/dẽte ſe: nullũ eſt pctm̃: niſi ex odio vel nimis ſe defenderet ƀꝫ ṽo.d. Anto.nõ ẽ mortale ſi ſe aliqui per cutiũt cã exercitij: vt pueri faciũt. Cõtra rixoſos ait aplš Gala.v. Si inuicẽ mordetĳ ꝛ comeditis vi dete ne ab inuicem cõſumamini. ¶ Quint⁹ mod⁹ ire dr̃ ꝑliatiu⁹. Ad iuſtũ.n.bellũ tria requiruñ. ƀꝫ.ſ.doc.xxij.q.xlvi.ar.i.ꝛ.q.lxvi. ar.viij. vꝫ auctoritas principis: iu ſta cã: ꝛ intentio recta: Secus aũt ſi fit: eſt ſemp peccatũ mortale. Et qui dat iniuſto bello auxilium: cõ/ſilium: vel fauorẽ: mortalr peccat. Et tales mouentes ꝛ fauentes te/neñ ad reſtitutionẽ. Sꝫ qñ fiẽt h caritatiui. ¶ Sextus modus dicĩ tur partialiatiuus. Nam partiali/tas que ex ſeditione oriẽ. ƀm.ſ.do/cto.in.xxij.q.xlij.ar.i. eſt mutua ĩ/pugnatio inter partes multitudĩs vel preparatio ad pugnandum. Et opponiẽ vnitati. Et deſe ſem/per eſt peccatum mortale. Nã ꝛ

ſm.d.Anto.in eo qui iniuſte mo
uet ſeditionem ⁊ in omnibus ſe-
quacibus eius: eſt peccatum mor
tale: ⁊ tenetur de omnibus dānis
inde ſecutis alteri parti. Qui aūt
reſiſtit iniuſte ſeditioni: ratione bo
ni pacis ⁊ defenſionis: non ex vin
dicta aut odio nō peccat: licet ſi al
teri parti ſequeret multa mala ⁊
pericula: cedendum eſſet. Cū etiā
partialis: guelphus aut gibelinus
ſtroneicus aut zamberlanus: qui
vincentie ſic vocantur: ita obſtina
to vel partiali animo: appeni ex-
terminiū alterius partis: exiliū vl'
dānū ꝑpharū ⁊ nephas: paratus
etiā in malis ſequi partē ſuā: nō ē
ſine mortali peccato: ⁊ eſt in malo
ſtatu: lȝ bn̄ amicos adiuuare ei bua-
tis modis debitis: ſȝ ſeditioſe nūꝙ̄
Vn̄ apl's.ij. Co:.xij. Ne forte cō
tētiones ⁊ ſeditōes ſint inter vos.
¶ Septim⁹ mod⁹ ire dr̄ idignati
uus ſȝ.d.Albertū ī.ij. ſen.d.xxxv.
Indignatio eſt ire ſignū.ſ. ſubtra
ctio beniuolentie: que debet proxi
mo. Et ſm do. Anto. qn̄ quis etiā
offenſus ita euitat aliquē: vt nolit
parcere: ⁊ ex indignatiōe quā te-
net ꝯ ipſuȝ: nō vult ſecū loqui: pec-
cat mortaliter. Et alibi dicit. Si in-
dignatus cōtra aliquē non valēs
eum videre nec audire: reputās in
dignū ꝙ ſibi diſplicuerit: cū debue
rit ſeruire potius: cōiter eſt venia
le. Et ſi propter hoc retinet ſibi lo
quelā: vel alia ſigna oſtendit diſpli
centie: que auferenda ſunt: ad tollē
dū ſcandalū proximoꝝ ⁊ opinio-
nē odij: poſſet eē mortale: non ta-
men tenet ſecum domeſtice con-
uerſari ſi nō vult. Et cum ille qui
iniuriā fecit petit veniā: iniuriatus
tenet ſibi reconciliari: loqui ⁊ īn-
dere ⁊ humiliationē acceptare: nō
negādo illos act⁹ qui cōiter fiunt
inter perſonas. Vn̄ Apo. colo.iij.
Deponite ⁊ vos oīa. irā. indigna
tionē. blaſſemiā. turpē ſermonem
de ore veſtro. ¶ Octau⁹ modus
dr̄ tumefactiuus. Tumor enim vt
ait dn̄s Albert⁹ in.ij. ſen.di.xxxv.
Procedit ab ira que eſt in corde:
qn̄.ſ. elata mēs indignum reputat
talia ſuſtinere: ſine vindicta. Ideo
ſm dominum Anto. Cum quis
excogitat diuerſas vias ⁊ modos
vindicte erga aliquem: ⁊ talibus
cogitationibus ⁊ deſiderijs replet
mentē intendēs malū notabile vl'
damnū illius qui fecit iniuriam:
vt ire ſatiſfaciat. aduertenter hu-
iuſmodi cogitationibus conſenti-
ens: eſt peccatum mortale. Idem
vt ſatiſfaciat ire ſue quando vel-
let ꝙ deus faceret vindictam ⁊
non homo. Talis enim vt ait Au
guſtinus vellet deum carnificem
eē ſuū. i. manegoldum. De aīa tu-
mēte dr̄ Weſter. vltio. c. qui in tn̄

arrogantie tumore ſublatus eſt: vt regno nos priuare niteretur ⁊ ſpiritu. ¶ Nonus modus ire dicitur clamatiu⁹. Clamor ſm .d. Albertum: vbi ſupra ex ira oritur: qn̄ p iracundiam ſubſanãdo maledictũ profert in ꝓximũ cum clamore ⁊ ſubſanatione. Et .ſ. Tho. in prima ſcḋe. q. xlviij. ar. iiij. ait. Clamor irrationalis eſt ire ſignum: quia clamor eſt filia ire. Et .d. Anto. dicit ꝙ grauitas talis clamoris confuſi ⁊ inordinati iudicatur ſm irã. a qua clamor ⁊ confuſa locutio procedũt mortalis vel venialis: aut ſm ſcandalũ: qḋ daretur audientibus mai⁹ vel minus. Et ꝙ ſit mortale oſtendit xp̄s Mat. v. Qui dixerit fratri ſuo racha: reus erit ↄcilio. Racha eſt vox confuſa ab ira procedens. De hoc clamore ait Salomon. Prouer. ix. Mulier ſtulta ⁊ clamoſa plena illecebris: ⁊ nihil oīo ſciens. ſedet ī foribus domus ſue. ¶ Decimus modus dicitur amiſſiuus. Cũ iratus ex q̃uis cauſa cõtra aliquem ita turbatur vt penitus amittat caritatẽ erga illũ. Ita vt ſi videret ipſm ī extrema neceſſitate non adiuuaret: peccat mortaliter. Dicit ille ſel vedeſſe anegar non lo adiutaria. Qḋ eſt ↄtra apoſtolum Petrũ prime pe. iij. Eſtote cõpatientes: fraternitatis amatores: miſericordes. ¶ Undecim⁹ modus eſt deſideratiu⁹. Sunt nõnulli qui nõ appetũt ipſi vindictã facere. ſed vellent ꝙ iniuriantes punirentur: ꝓpter defectũ vel culpam: aut illatã iniuriã ſibi vel alteri a iudice vel ab eo q̄ iuſte poteſt ſed pluſq̃ʒ mereatur culpa vel defectus notabiliter: aīo deliberato: peccant mortaliter: ⁊ quotieſcunqʒ illud deſiderãt. Idẽ cũ quis iratus ↄtra aliquẽ vellet eũ puniri quantum meretur ⁊ nõ plus: ſed nõ zelo iuſticie hoc deſiderat ſeu correctionis: ſed vt ſatiſfaciat ire. mortalr peccat. Hec ſunt vitioſa deſideria Apl's ad titũ .iij. ait. Eramus eniʒ aliquãdo ⁊ nos inſipientes: increduli: errantes: ſeruientes deſiderijs ⁊ voluptatibus varijs: in malicia ⁊ inuidia agentes: odibiles: odientes inuicẽ. ¶ Duodecimus modus ire dicitur impeditiu⁹. Ut enim dicit Ariſto. ij. Rheto. impedire aliquẽ ne ↄſequatur voluntatẽ ſuaʒ eſt cauſa ire: ideo impeditus qui ↄ impedientẽ naſcitur: modo ſepi⁹ declarato peccat mortalr: vt iuuenis correctus ⁊ detentus ne vagizet: ne diſcurrat: ne vanitates ferat: ne corriget. Filius hoc mõ ↄtra prẽʒ: famulus ⁊ famula ↄ dñm ⁊ cõtra dñam. populus ↄtra p̄dicatoreʒ ⁊ huiuſmõi turbantur. Aliq̄ dicunt li vegna el caca ſangue. Uellẽ ꝙ haberet baſtonatas: febr: coriſamias:

⁊ huiuſmodi mala notabilia: aio deliberato: ſemp̄ eſt pc̃m̃ mortale. Hoc eſt qđ inquit Terẽtius. Obſequiũ amicos veritas odiũ parit. Ira aũt eſt pc̃m̃ veniale: qñ velle videre paruã punitiõem illius cõtra quẽ eſt turbatus ⁊ iratus etiã deliberato aio: vt p capillos pueꝝ trahere: vel alapã ei dare: vel palmatã ⁊ huiuſmõi: pp offenſã ſibi factã. Item eſt veniale qñ inſurgit motus ire: ⁊ videt̄ q̄s optare vel velle facere malũ alteri: tñ rõ non ꝯſentit: ⁊ in ſignum huius doleret ſi accideret: hoc cõiter eſt veniale. Itẽ eſt veniale qñ iratus facit paruum exceſſum in voce vel geſtib⁹. Et hoc ſolet accidere in patribus ⁊ mrĩbus familias: tñ ſi turbant̄ ⁊ puniunt ⁊ clamãt qñ faciendũ eſt p punitione vel correctione deſectuũ filioꝝ: vxoꝝ: famuloꝝ: ⁊ huiuſmodi: põt eẽ ſine peccato ⁊ cũ merito. Chriſo. ſup̄ Mat. Iracundia cũ cauſa non eſt iracundia: ſed iudiciũ. Idẽ ibidẽ. Qui cũ cã nõ iraſcitur peccat. Pacientia. n. irrationalis vitia ſeminat: negligentiã nutrit: ⁊ nõ ſolũ malos: ſed etiã bonos inuitat ad malum. Ecce ergo grauatõem huius nephãdi ſceleris: a quo debemus cauere: ⁊ eſſe pij: paciẽtes: ⁊ humani paciñci ⁊ leues: vt dicit apoſtol⁹ Ephe. iiij. Ois ira ⁊ indignatio tollat̄ a vobis: pſtante deo pacis amatore: q eſt glorioſus in ſecula. Amẽ.

¶ Feria. iiij. palmaꝝ. De ſacrilegio. Sermo. quinqageſim⁹.

I [illegible] ſatha-nas in Juda. Luc. xxij. [illegible] plura facinus [illegible] de peccatorib⁹: [illegible] pcipuũ ⁊ quidẽ abhominãdũ fuit .ſ. ſacrilegium. Nã xp̄ni magiſtrũ ⁊ redẽptorem ſuũ manu ſacrilega tetigit: ⁊ ore ſacrilego deoſculatus eſt. Huic infeliciſſimo aſſimilatur miſerrimus xp̄ianus: qui ſacrilegij vitio deprauatus ac corruptus reos xp̄i ſacras ſpurciſſimis manibus ꝯtrectare nõ deſiuit. Hic ẽ d̄ numero illoꝝ de quibus ait ap̄ls. Rurſum in ſemetipſis crucifigentes filiũ dei. In hunc intrat ſathanas: ⁊ aiam eius duriſſimis legibus poſſidet: a quo captiuus detinetur: ⁊ tandẽ in inferno ſuſpendit̄. De ſacrilegio ergo ait thema pꝛeaſſumptũ. Intrauit aũt ſathanas in iudam. De quo ſacrilegio tria hoc mane ꝯſiderabim⁹.

¶ Primo ſacrilegij diffinitionẽ.
¶ Scdo ſacrilegij malignatõem.
¶ Tertio ſacrilegij ſpecificatõe.
¶ Primo ſacrilegij notare debemus diffinitionẽ. ſ. n. Doc. xij. q. lxxxix. ar. Palmo ſacrilegium ſic diffinit di. Sacrilegiũ eſt oẽ illud

qd ſit ad irreuerētiā rei ſacre. raymūd⁹. Vo. Sacrilegiuʒ ē ſacre rei violatio. vel eiuſdem vſurpatio. Bern. dic̄ Sacrilegiū q̄ſi ſacrilediū. i. ſacra ledēs. vel ſacra legens .i. furās vel diripiēs. Iſid. i libro Ethymo. ſic affinit Sacrilegiū dr̄ ab eo ꝙ ſacra legit. i. furat̄. h̄ ille. vbi q̄rūt theologi. vtrū ſacrilegiū ſit pctm̄ mortale. Rūdeo ſm doctrinā Doc. ſ. xxij. vbi ſupra in diuerſis locis. ⁊ dico ꝙ ſacrilegium ſ̄ʒ ſuū eē formale ⁊ ↄpletū ē pctm̄ mortale qd triplici rōe declaro.

¶ Primo rōne oppoſitionis.

¶ Secdo rōne decapitationis.

¶ Tertio rōne ſupationis.

¶ Primo dico ſacrilegiū eē peccatū mortale rōe oppoſitōis. Pro cui⁹ declaratōe notādū ē. ꝙ q ↄſiderat vnū oppoſitoꝝ ↄſiderat ⁊ reliquū. vt habet̄ a Pho. i. Po. ⁊. i. de aīa. ſimilr̄ ⁊ i topicis. quia oppoſitoꝝ eadē ē diſciplina. vt ait Phs. i. Topi. ix. Metha. Et i. d̄ aīa. Rect⁹ ē iudex ſuijpſius ⁊ obliq. viij. q. i. c. Sciendū. ⁊. ff. q̄ ſunt ſui vel alieni iuris. l. i. in principio vbi dr̄. Cognito q̄s ſit ſui iuris cognoſcit̄ quis eſt alieni. Et inſtituta eo. ti. i pncipio. ⁊. ff. Qui ſatiſdare cogant̄. l. Sciēdū in fine. Et iō cognito iā qd ſit ſacrilegiū p ſuam diffinitōeʒ. oportet cognoſcere ei⁹ oppoſitū. qd ē religio. Religio vt īquit. ſ. Tho. in. xxij. q. lxxxi. Eſt ꝟtus reddēs debitū honorē ⁊ reuerētiā deo. ad quē ordinat̄ hoīeʒ. vt eſt primū principiū creatiōis ⁊ gubernatōis reꝝ. Et Tulius i ij. Rheto. dicit. Religio eſt q̄ cuidā nature. quā diuinā vocāt. cultum cerimoniāqʒ affert. Tūc ſic. Illō qd opponit̄ ꝟtuti religiōis ē pctm̄ mortale. q: vt Phs dic̄ i. ij. Ethi. ⁊ in poſt predicamētis. Virtus ⁊ vitium ſunt oppoſita. Sed ſacrilegium opponit̄ virtuti religionis. vt īquit. ſ. Doc. xxij. q. lxxxix. ar. iij. Ergo ſacrilegium eſt peccatuʒ mortale. ¶ Secūdo ratione decapitationis. ſic. Nullus debet decapitari niſi pro peccato mortali iuridice ꝓcedendo. Sed qui cōmittit ſacrilegium debet decapitari. Nam dicit Ray. ⁊ tāgit. ſ. Doc. xxij. q. lxxxix. ar. ij. ꝙ ſi atrox iniuria fiat perſone eccleſiaſtice. pena eius eſt decapitatio. C. de epis ⁊ clericis. l. Si quis. Alias iudicis reſeruatur arbitrio moderāda ꝑ qualitate perſone ⁊ rei ⁊ loci ⁊ temporis varietate. ff. ad l. Iuliā. peculatus. l. ſacrilegij. Et Gratianus xvij. q. iiij. Si quis ſuadente diabolo. parapho ſequēti. Qui loco vel cultui ſacerdotibus vel miniſtris aliquid iniurie importauerit ad inſtar publici criminis ⁊ leſe maieſtatis accuſabitur. Et conui-

tus ſiue confeſſus capitali ſenten-tia a rectoribus prouincie ferietur: ſicut in primo libro. C. legitur titulo de epiſcopis ⁊ clericis. l. Si quis in hoc genus ſacrilegij. ⁊. ff. ad. l. Iuliã. repetundarum. l. vltima. Unde Damaſcenus libro tertio dicit. Purpura regale indumentum facta: honoratur ⁊ glorificatur. Et quis hãc perforauerit: morte damnetur: quaſi contra regem agens. Ita etiam ſi quis rem ſacram violat ex hoc ipſo cõtra dei reuerentiam agit: ⁊ ſic per irreligioſitatem peccat. ergo ſacrilegiũ eſt peccatum mortale. ℭ Tertio ratione ſuperationis. ſic. Sacrilegium ſuperat peccatum fornicationis: habetur enim in decretis. xvij. q. iiij. c. Sicut. vbi ſic dicit papa pius. Sicut maius peccatum eſt quod in deo committitur: quam quod in homines: ſic grauius eſt ſacrilegium agere quam fornicari. ergo ſacrilegiũ eſt peccatum mortale.

SEcundo principaliter ſacrilegij conſiderare debem⁹ malignationem. Malignitas huius vitij peſſimi attenditur ſecundum quadrifariã punitionẽ: qua deus ſeueriſſime legitur puniſſe nepharios ſacrilegos: quattuor ſunt namque genera hominum in hoc mundo viuentium.

ℭ Primi ſunt pagani.

ℭ Secundi ſunt iudei.

ℭ Tertij ſunt chriſtiani.

ℭ Quarti ſunt heretici.

ℭ In quolibet iſtorum genere: qui ſacrilegium cõmiſerunt: acerrime fuerunt puniti atque exterminati. Antiochus enim rex pagan⁹ ſacrilegus maximus prophanauit ſacrum templum dei ieroſolimis adeo quod plenum erat luxuria ⁊ comeſſationibus ⁊ ſcortantium cum meretricibus. Ultro ſe mulieres ingerebant facientes iniuſque non licebant: vt habetur. ij. Macha. vi. c. Sed non euaſit impunitus rex impius ⁊ ſacrilegus nephandiſſimus de tanto perpetrato ſacrilegio. Nam in itinere conſtitutus cecidit de curru ſuo ⁊ colliſus portabatur in geſtatorio: plenus doloribus ⁊ torſionibus viſcerum: ⁊ repletum eſt corpus eius vermibus: ⁊ adeo fetebat: vt toto exercitui intolerabilis eſſet. Et quod plus eſt nec ipſemet tolerare poterat ſuum fetorem. Et ſic corporaliter ⁊ eternaliter mortuus ẽ in maximis doloribus: vt habetur. ſecundo Macha. ix. Nonne Nabuchodenaſor propter ſacrilegiũ cõmiſſum i tẽplo ⁊ reb⁹ ſacris

ierusalem. mutatus est in bouem. vt habetur Dan. iiij. Et Augustinus. xvij. q. iiij. c. Miror. Nicanor strenuus in armis. dux exercitus Antiochi: qui minatus e destruere templum dei: victus est et occisus in bello cum exercitu suo: a Juda machabeo: et dextera quam extenderat contra templum cominando: suspensa contra templum: et lingua eius per particulas auibus est tradita: vt habetur. ij. Macha. xv. Theodoricus etiam narrat quod quidam iulianus prefectus orientis apud Anthiochiam intrans ecclesiam minxit contra ecclesiam dei. Sed paucis diebus interiectis: visceribus putrefactis interijt: emittens stercus per os. Magister in hystorijs scolasticis refert quod magnus Pompeius. postquam deuicta iudea et facta tributaria romano imperio. stabulari fecit equos in templo dei ierosolymis. Semper postea fuit deuictus. et demum decapitatus. qui semper fuerat fortunatissimus. Narrat Justinus. quod Brennus dux gallorum venit cum .lx. millibus contra grecos. et spolijs hominum saciatus. ad deorum templa anhelabat. volens rapere que in templo Apollinis preciosa erant. Veniens igitur superbus habuit obuiam quattuor milia hominum. qui nihil potuerunt contra tantum exercitum. Sed potuit deus qui suam iniquam intentionem cognouit. Nam subito facto terremotu permaximo. cadente parte montis pernasi. vbi templum erat Apollinis: oppressit magnam partem exercitus: deinde grando et pluuia cadens de celo exterruit. Et ipse Brennus ex dolore seipsum occidit. Sicque reliqui fugientes mortui sunt: vt vnus non remaneret. Danielis quoque. v. legitur: quod cum Balthasar fecisset apportari vasa aurea: que asportauerat pater suus vel auus Nabuchodonosor de templo dei de ierusalem: et eis vteretur: vidit digitos scribentes in pariete contra eum Mane: thechel: phares: per que verba fuit sibi significatum: vt Daniel exposuit quod ei auferendum erat regnum. Quod nocte sequenti euenit. Nam ingresso Cyro et Dario cum exercitu suo in ciuitatem. capta est: et ipse Balthasar interfectus e. Quam hystoriam recitat cano. de conse. di. i. Vestimenta. Narrat insuper Valerius maximus libro primo. de neglecta. reli. dicens. Creditum e Varronem consulem apud cannas. cum carthaginem sibi tam infeliciter dimicasse ob iram Junonis: quod cum ludos circenses edilis faceret. i. magister ludorum: in iouis optimi maximi templo: eximia facie puerum hystrionem ad excubias tenendas posuisset: quod factum: post aliquos annos: memoria repetitum: sacrificijs expiatum est. Hec ille. Ecce igitur

q̄ſo pagani miſ'ime ſunt puniti p
pter ſacrilegij pctm̄. ¶ Scdm ge
nus hoim e iudeoꝝ: q post innu-
mera bñficia a deo recepta: in tā-
tā cecitatē deuenerūt: vt xp̄m ve-
rū deū ⁊ hoiēꝫ meſſiam i lege eo-
rū p ꝓphas ꝓmiſſum: tot illuſio-
nibus ⁊ ꝯtumelijs affectū: crude-
liſſime occiderunt. Qd vtiqꝫ ſa-
crilegiū grauiſſimum fuit: ſup oē
genus ſacrilegioꝝ: pp qd: ita ſunt
exterminati: ꝯfuſi ⁊ extincti: vt nō
ſit āplius iudeoꝝ radix: neqꝫ ger
men: ſicut antea ꝓphetauerat
Amos ꝓpha .ij. c. d. Sup tribus
ſcelerib' iſrael: ⁊ ſup q̄tuor nō cō
uertā eū: p eo q: vēdiderūt argē-
to iuſtum: ⁊ pauperē ꝓ calciamē
tis. ¶ Tertiuꝫ genus hoium ſunt
xp̄iani. Qui peiores paganis ac
iudeis effecti innumerabilia cōmit
tunt ſacrilegia: ſed nō euadēt dei
vindictam. Patet p exēpla pluri
ma. Naꝫ dum tres ſtipēdiarij: in
ſpoleto ſup altare luderent: petra
trabuchi ꝓiliēs in medio eoꝝ ce
cidit ⁊ ipſos diſrupit: in oib' mē-
bris hincīde p eccleſiaꝫ. Hoc fuit
qñ bracius ſeu bracia caſtra meta
baſ ꝯ ſpoletū. Arimini duo ſaco-
manni intrauerunt quādā eccleſiā:
quoꝝ vnus accepit corpalia ſup
altare: ⁊ fecit ſibi brachas. Et poſt
q̄ꝫ induit: putrefactus eſt a cingulō
deorſum: ⁊ mortuus ē. Socius ei'
timore ꝑcuſſus reliqt mundum: ⁊
effectus ē religioſus ordis mino-
rū. In ceſenna .xvij. luſores luden
tes i eccleſia: iuſto dei iudicio ſup
eos cadēte: mortui ſunt. ¶ Quar
tū genus hoiuꝫ ſunt maledicti he
retici. Ait enim ſ. Tho. Qui puer
tit verba ſacra vt hereticus: ſacri-
legium cōmittit. Hi ergo peſſimi
hoies: qui ſacram dei eccleſiaꝫ ra
bide ipugnauerūt ⁊ deſtruere ra-
dicitus conati ſunt: quātum a deo
fuerāt humiliati ⁊ puniti: patet i-
tuenti chronicas. Sꝫ dicā mō duo
exēpla. Primum de Ario here-
ſiarcha: cuius hereſis maxime ec
cleſiā afflixit ⁊ diſſipauit. Iſte er-
go Arius. ṗmo. p Nicenum cōci
lium ꝯdēnatus: p Cōſtantinuꝫ in
exiliū relegatus: tandē per eundē
ab exilio reuocat': alexandrie mo
rabaſ. Euſebius aūt magn' Arij
fautor: nicomediēſis epūs. Conſtā
tinopolim ariū euocauit. Et iperi
alibus ibidē edictis: euocari cōci-
lium fecit: vbi maxime ꝯuenerūt
illi epi qui ariuꝫ ſectabanſ. Itaqꝫ
Alexādro ꝯſtantinopolitano ar-
chiepo: diē ſtatuerunt: in quo vel
arium in cōmunione ſuſcipiat: vel
ab eccleſia ipſe archiepiſcop' pul
ſus abſcedat. At ipſe noctem pre-
cedentem diem ſtatutam: per vi-
gilem in orationibus duxit: ⁊ ſub-
altari tota nocte iacens cauſam ec

deſie domino cõmendabat. Igiť
totius populi ſumma expectatio
erat: vt ipſo mane vel ſuſciperet
Arius: vel Alexáder pelleretur
epiſcopus. Arius igiť ſummo ma
ne conſurgens ⁊ epõꝝ ac popu/
loꝝ frequẽtia vallat⁹: ad eccl'aꝫ p
géo. cũ i media via eſſet. qdam re
moꝛſus ↄſcie ipſum: iuaſit. q̃ adeo
eius vniuerſa interioꝛa cõmouit:
vt locum quereret. quo declinare
poſſet ad ſecreta nature. Cũq3 il/
li locũ publicũ oñdiſſent. illuc cito
pgéo. oĩa iteſtina emiſit. ⁊ i mani/
bus diaboli miſerã aĩam expira/
uit. ⁊ ſic adinuẽte hereſis penam
ſoluit. Qđ cũ audiſſet Euſebius.
oẽſq3 fautoꝛes ipſius tãto pudoꝛe
conſternati ſunt. vt qđ facerẽt. vel
quo diuerterẽt neſcierẽt. Et ſic p/
ſecutio illa quieuit. Siliť dr̃ đ quo
daꝫ Leone papa. qui Arij fautoꝛ
erat. Hic ↄcilium aduocauit. vo/
lẽs quantũ in ſe erat oẽs epõs co
gere. vt in ariana pfidia ↄſentirẽt.
Ad hoc ↄcilium non vocatus ve
nit Hylari⁹ pictauẽſis epõs. Qđ
dum papa audiſſet. oĩbus mãda
uit epĩs ↄgregatis. vt veniẽti Hy
lario. nullus aſſurgeret. nec illi in
ter ſe locum darẽt. Adueniẽs igiť
vir dñi Hylarius. ⁊ cernẽs a co/
epĩs locuꝫ ſibi nõ dari. dixit. Dñi
ẽ terra ⁊ plenitudo ei⁹. Cũq3 ſup
terrã ad ſedẽdũ ſe poſuiſſet. terra
ↄſurgẽs. cathedrã illi fecit. ⁊ equa
lem alijs illum conſtituit. Tunc
papa dixit ad eum. tu es ille hyla
rius gallus? Et ille ait. Non ſum
gallus. ſed moꝛoꝛ in gallia. Cui
ſummus pontifex. Si tu es hyla
rius moꝛans in gallia. Ego ſum
leo Romane ſedis antiſtes. Hy
larius reſpondet. Et ſi tu es leo:
non tamen de tribu iuda. Et leo
ait. Quis ſim. modo tibi oſtẽdã.
Expecta me paululum donec re
deam. Cui hylarius. Et ſi non
redieris. quis mihi iuſticiam exhi
bebit? Ego mox redeam ait leo.
⁊ iuxta merita tibi reddaꝫ. Itaq3
ad ſellam acceſſit. ⁊ ħ3 qꝛ Arius.
omnia inteſtina cum vita effudit.
Cuius miſeranda moꝛs cum i cõ
cilio nunciata fuiſſet hylari⁹ iuxe
diu ſurrexit: ⁊ oẽs ad catholicã fi
dẽ reduxit: p3 ğ: q̃ꝫta ſit ſacrilegij
malignitas: qꝛ tã dure: tam acriter
tã ſeuere a deo pũiť. Nemo põt
dei manũ effugẽ. O ſacrilege xpi
ane nõ euades ipune. Juſtiſſimus
de⁹ iudicia tãdẽ imittet. Nã ⁊ ẽt ↄ
ſacrilegos ait. Valeri⁹ li. i. Lẽto q
dẽ ğdu: diuia pcedit ira tarditatẽq3
ſupplicij: grauitate cõpenſat.

Ertio principaliter
ſacrilegij cõſidera/
re debemus ſpeci/
ficationẽ. Duode/
cim eniꝫ modis pn

cipaliter cõmittitur peccatum ſa-
crilegij. ¶ Primus modus dicit
ſacramẽtalis. Unde .ſ. doc. xxij. q.
xcix. dicit ꝙ iter omnia eccleſie ſa
cramẽta: precipuũ eſt eucbariſtia:
quod continet ipſum chriſtũ rea-
liter. Et ideo ſacrilegium: qð ↄtra
hoc ſacramentũ cõmittit: grauiſſi
mũ ẽ inter oĩa: ⁊ peccatum ẽ mor
taliſſimum. Hoc quidẽ ppetrant:
qui hoc ſacramẽto vtunt i maleſi
cijs. Legit quẽdã ſummũ pontiſi
cem: in ſanguine xpi fuiſſe venena-
tum. Silr ſacrilegium cõmittit: q
cunqꝫ corpus chriſti indigne ſu-
mit. i. in quocũqꝫ peccato mortа-
li: odio: fornicatione: vſura ⁊ hu-
iuſmodi. i. in ſui dãnationem. Sa
crilegium etiaꝫ incurrit ſacerdos:
cuꝫ mortali tractans ⁊ admiſtrãs
eccleſiaſtica ſacramẽta. Talis eniꝫ
ſm aplm. i. Cor. xi. iudiciũ ſibi mã
ducat ⁊ bibit: cum mortale ſacrile
giũ cõmittat. Inſuper eũ qs vtit
aqua baptiſmalis: criſmate: oleo
ſancto in maleficijs: peccatum eſt
mortale: ⁊ ſacrilegiuꝫ grauiſſimũ.
Sed quid de his qui permittunt
ſua craſſa negligentia eucbariſtiã
corrumpi: qui vinuꝫ marcidum
ponunt in ſacramento? Quis du
bitat magnum cõmitti ſacrilegiũ?
¶ Secundus eſt clericalis. Cũ .ſ.
quis percutit clericum: religioſaꝫ
vel religioſuꝫ: ſubdiaconum: dya
conum: ſacerdotem: nouiciũ: pro-
feſſum: ↄuerſuꝫ: in oĩbus ẽ his ſa
crilegium: ⁊ incurritur excõicatio
maior: ⁊ eſt peccatum mortale: nõ
poteſt abſolui: citra ſedem apoſto
licam: ſi iniuria fuit enormis: puta
vulneratio: incarceratio: notabi-
lis percuſſio: vt in decretis. patet
xvij. q. iiij. Si quis ſuadente. Idẽ
ſi hoſtiliter quis inſequitur cardi
nales. Idem ſi facit bãniri: vel exi
lio tradi epiſcopum loci: patet de
penis. c. Si quis in clementinis.
¶ Tertius modus dicitur realis
.ſ. Doc. xxij. q. xcix. dicit ꝙ qui au
fert res ad perſonas eccleſiaſticas
pertinentes: aut ſint immobiles
ſacrilegium committit: ⁊ mortali-
ter peccat. Si hoc conſiderarent
domini temporales qui detinent
bona eccleſiaſtica ad impinguan
dum ſe ⁊ ſuam familiam: mul-
los: equos: falcones: canes: con
cubinas: baſtardos: ⁊ maritan-
dum baſtardas: ale ſpere del cru
cifixo: non vtiqꝫ tantam iniuriaꝫ
deo ⁊ eccleſijs inferrerent: ſed ſta
tim reaſſignarent. Nam ab ec-
cleſia maledicuntur ⁊ excommu
nicãtur: vt patet in decretis. xvij.
q. iiij. c. Omnes. vbi dr ſic. Oẽs
eccleſie raptores: atqꝫ ſuaꝝ facul-
tatũ alienatores: a liminibus eiuſ-

dem matris eccleſie anathematiza
mus. Aplica auctoritate pellim⁹
ꝛ dānam⁹ atqꝫ ſacrilegos eē iudi
cam⁹. Et nō ſolum eos ſꝫ ēt oēs cō
ſentiētes eis:q: nō ſolum iudican
tur rei qui faciunt:ſed ēt qui faciē
tibus conſentiunt. Par eni pena
ꝛ agentes ꝛ cōſentiētes cōprehen
dit. ſꝫ ibi. Quicunqꝫ ergo auferi:
vaſtat : inuadit. caput eccleſiaſtica
bona:que eccleſie ſeu ſacerdotib⁹
cōpetunt:ſacrilegus ē quouſqꝫ ſa
tiſfecerit. Et ſi emendare noluerit
excommunicetur. xij.q.ij. Nulli.
¶ Quart⁹ dr̄ monachalis. Qui
coniungit ſe carnaliter alicui mo
niali:ſeu aliter xp̄o dedicate: ſacri
legiū cōmittit ꝛ mortaliter peccat.
Et talis vt iumenta debet ſeparari
a cōuerſatiōe alioꝝ p excōmunica
tionē vel depoſitionē. Vn̄ dicitur
xxvij.q.i. Siquis epūs: preſbyter:
dyaconus vel ſubdyacon⁹. lector:
aut pſalmiſta. aut oſtiarius:cū mu
liere deo ſanctificata:mechat⁹ fue
rit:deponat. Si laycus eſt excom
municet:q: ſponſam xp̄i corrupit.
Secundum leges debet occidi ꝛ
bona ei⁹ cōfiſcari. In autē. de ſan
ctis epīs in fine. Et hec lex ē cano
nizata. xxvij. q.ij.c. Si qs rapue
rit. In qbuſdā dioceſib⁹ p ſynoda
les cōſtitutiōes tales ſunt ipſo fcō
excōicati. Narrat.n. Valeri⁹ maxi
mus in primo libro. Qd̄ qdā ꝛ ſi
gētilis tn̄ dedicata cū alijs virgini
bus ad ſeruādā caſtitatē dee Ve
ſte:q: repta ē in ſtupro:morte pu
nita ē. O quāta temeritas: ſpōſā
regis eterni:a ſpōſo ſuo pulcherri
mo. ditiſſimo. nobiliſſimo optioqꝫ
recedere. ꝛ viliſſimo ſuo. ſ. ſeruo
diaboli pauprimo: q: ſine aliqua
grā deformi ifirmo adherere. Itē
ſacrilegiū cōmittit qui cum ea que
caſtitatē vouit ꝯtrit:vel ſecū coitu
nephario cōmiſcuit. xxvij.q.i. Im
pudicas. Itē xp̄iani ſacrilegiū cō
mittūt:cū iudeoꝝ cibis vtunt:ma
xime ſi hoc facerēt ex cōtemptu.
xxviij. xxviij.q.i. Nōs. Et qui eis
publica officia cōmittūt: velut ſa
crilegus excōicet:ꝛ hi qui ſubre
pſerint publicis edib⁹ deputent.
xvij:q.iiij. Cōſtituit. ¶ Quintus
modus ē filialis. Cū. ſ. ſacerdos co
gnouit carnaliter filiā ſpūalem: i.
quā baptizauit:vel criſmauit : vel
audiuit ei⁹ confeſſiōem:ſacrilegiū
nephandiſſimum cōmittit ꝛ mor
taliter peccat:propter quod ma
gnam penitentiam vterqꝫ facere
debet:vt patet a Celeſtio. xxx.q.i.
Si quis ſacerdos. vbi dicitur ſic.
Si quis ſacerdos cum filia ſpūali
fornicat⁹ fuerit:ſciat ſe graue adul
teriū cōmiſiſſe. Idcirco femina ſi
laica eſt oia derelinquat:ꝛ res ſu
as pauperib⁹ tradat:ꝛ conuerſa in
monaſterio:deo vſqꝫ ad mortē ſer

uiat. Sacerdos autē qui malū exē-plum dedit hoīb⁹ ab omni officio deponatur: ꝛ peregrinando duodecim annis peniteat: poſtea vero ad monaſterium vadat: ibiqꝫ cunctis diebus vite ſue ſeruiat deo. hec ille. Si vero fuerit ep̄s. xv. annis peniteat: vt patet. xxx. q. i. Nō debet. Si vero cū alia muliere ſacerdos fornicatus fuerit: decē annis penitentiā agat: ꝛ duobus primis in pane ꝛ aqua: vt habet̄. di. lxxxij. c. p̄ſbyter. ¶ Sext⁹ modus dr̄ effuſiuus. Cū quis effundit in eccleſia violenter ſanguinē verberando aliquem: tunc indiget reconciliatione: vt patet extra de conſe. eccle. c. Propoſuiſti: eſt ſacrilegiū ꝛ peccm̄ mortale. ¶ Septim⁹ modus eſt luxuriatiuus. Cū quis ibi cōmittit peccm̄ luxurie ſacrilegium eſt ꝛ mortale: ꝛ indiget reconciliatione ſm̄ Hoſti. Similiter ibi vachizantes ſunt ſacrilegi: ꝛ mortaliter peccantes. Similiter mulieres ibi reſidentes habitu meretriceo: parate ad capiendas animas ſacrilegiū cōmittūt ē mortale peccatū. Aitnāqꝫ ſcūs doc. xxij. q. cliiij. ar. x. Quelibet ſpēs luxurie ſm̄ q̄ violat aliquod pertinēs ad cultuꝫ dei ē ſacrilegiū. ¶ Octauus modus dr̄ extractiuus. Cū quis extrahit aliquem de tēplo p̄ vim cōtingentē ad ipſuꝫ: ſiue pp̄ debitū: ſiue pp̄ maleficiuꝫ quodcūqꝫ. xvij. q. iiij. c. Nullus. ꝛ. c. Si quis cōtumax. ꝛ. c. diffiniuit. Talis enī debet eē ſecurus: nec pōt p̄ vim extrahi: niſi eēt publicus latro. xvij. q. iiij. c. Sicut. Uel noctur⁹ depopulato: agrorꝫ: vel iniuriā feciſſet loco ſacro. extra de immu. eccle. c. Inter. ſacrilegiū cōmittit ꝛ peccat mortaliter: q: agit ꝯ ordinationem eccleſie. Sacrilegiū etiā eſt infringere eccleſiam. xvij. q. iiij. Quisqs. ¶ Nonus modus dr̄ conditiuus. Cum. ſ. quis condit leges ſeu ſtatuta ꝯ eccleſiaſticā libertatē: aut ſm̄ ea iudicās: ſacrilegiū cōmittit ꝛ peccat mortaliter: ꝛ ē excōicat⁹. Similiter ꝛ qui iponit clericis ꝛ pſonis eccleſiaſticis talias ſine licētia pape: exigentes inſup pedagia ꝛ gabellas ab eis: ꝛ ſeculares trahentes eos ad iuditia ſua ꝛ capiētes ꝛ hmōi. in oībus ſacrilegiū eſt. ꝛ peccm̄ mortale: ſi ſunt pſone ſeculares ſunt excōmunicati ipſo facto. Si collegium vel vniuerſitas caſtrorꝫ vel ciuitas ipſo facto ſubditur interdicto. nec a p̄dictis abſolui poſſunt niſi plene reſtituerit ꝛ de trāſgreſſione ſatiſfecerint. extra de ſenſibus. c. qꝫ qꝫ libro. vi. ¶ Decim⁹ modus ē alienatiuus Cum quis alienat vel emit ſcienter bona eccleſie imobilia vel mobilia pertinētia ad cultū diuinum

vt paramenta.calices.ꝛ hmōi in casu non licito: vel in casu licito: ſꝫ nō ſm formā ecclesie. que habetur.x.q.ij.Hoc ius.ꝛ.c.Epo.ꝛ.c. Si qs eps.Et extra de reb⁹ eccle. non alie.c.Nulli liceat.sacrilegiuꝫ cōmittit ꝛ peccat mortaliter: quia agit cōtra ordinationem ecclesie.ꝛ in damnum ecclesiarum.ꝛ ſi iuſto ꝑcio emerent.nō tenet alienatio.ꝛ ē ſacrilegiuꝫ: vt patet.l.di.c.Si qs pſbyter. ¶ Undecim⁹ modus ē vteſiuus. Cum quis vtit̄ eccleſia vel cimiterio in his in quib⁹ nullo mō decet.vt faciēdo de eis ſtabulū pro iumētis.aut tabernā ꝛ emēdo ꝛ vēdēdo in eis:ſacrilegiū eſt ꝛ mortale.Cum ḣ ſit in magnā irreuerentiā tremēde maieſtatis diuine. Propterea xp̄s eiecit de tēplo emētes ꝛ vēdētes.vt pꝫ Jo. ij.Luc.xix.Mar.xi.ꝛ Mat.xxi. di.Dom⁹ mea dom⁹ orōnis vocabit̄.Uos aūt feciſtis eā ſpeluncā latronum.in decretis ēt.di.xlij.c. non oꝫ.dr̄.Nō oꝫ in baſilicis ſeu eccleſiaſticis agapē facere.ſeu mā ducare.vel accubit⁹ ſternere.Contra quos eccleſia ſtatuit.extra de īmuni.eccle.c.Decet domum.libro.vi.q̄ ad eccleſiā ſit humilis ꝛ deuot⁹ acceſſus.Nec ibi fiāt parlamēta.nec iudicia vel vaniloquia. ſed auditio ꝛ meditatio attēta diuinoꝝ.ꝛ.xlij.di.c.In oratorio preter orādi ꝛ pſallēdi cultū penitus nihil agat̄.vt nomini huic ꝛ opera iugiter īpēſa concordent.hec ibi. ¶ Duodecim⁹ ꝛ vltim⁹ modus dr̄ furatiuus. Cum quis furatur in eccleſia res eccleſiaſticas vt calices.paramenta.miſſalia.tobalias. ꝛ huiuſmodi. Inſuper cum furatur ſacrum de non ſacro.vt predicta exiſtentia extra eccleſiā vel locum ſacrum.Et inſup cuꝫ auſertur nō ſacrum de ſacro.Et que furantur in eccleſia que non ſunt ſacra: vt pecuniā.ſiue eccleſie ſiue ſecularium perſonarum.xvij.q.iiij.c. Quis quis.ſacrilegium ē ꝛ peccatum mortale.Item ſacrilegium eſt inuadere aut auferre res eccleſie.xij.q.i.In canonibus.xvij.q. iiij.Qui rapiat.Sacrilegus enim in reb⁹ eccl'ie iude ꝓditori cōparatur.xxiij.q.iiij.c.Quid ḡ.xvij.q. iiij.c.Si forte.Hiero.ēt dicit q̄ clerici q pn̄t ſuſtētari de bonis parētum: ꝛ de bonis eccleſie volunt nutriri.ſacrilegiuꝫ īcurrunt ꝛ cōmittūt.ꝛ ꝑ abuſionē taliuꝫ.iudiciuꝫ ſibi māducāt ꝛ bibunt.ḣ.xvi.q.i.c. Quoniā.Qd̄ ītelligit̄ qn̄ nō deſuiūt eccleſie ipi ſm glo. vel ēt ſi deſuiunt eccleſie q̄ ab eccleſia recipiunt ī malos vſus ꝯuertunt.vt ī ludis.ſocarijs ꝛ hmōi. Uſurpātes patronatuꝫ.aut bona vacātiuꝫ eccleſiaꝝ.vltra ſacrilegiuꝫ ſunt ex

cõmunicati. Vide q̃rtã partẽ dñi Antonini titulo p̄mo. Magna irreuerentia ẽt videt̄ ⁊ q̃ſi ſacrilegium ſtare ante altare in faciẽ ſacerdotis ⁊ curioſe ⁊ fixe aſpicere i ſacramẽtũ: ⁊ que facit ſacerdos. Jn hm̃oi figurã mãdauit dñs in lege ſua veteri: qꝛ archa nõ nuda ſꝫ veſtita traderet̄: ⁊ coopta leuitis deportãda: ita vt nullus de populo eã videre nudam poſſet. Et quia bethſamite eam nudam aſpexerũt cũ. ſ. in terris philiſtinoꝝ in terminos iſrael a bobus reducta ẽ: mortui ſunt ſeptingẽti quinquaginta milia plebis: vt habet̄. i. Re. vi. Audiſtis nũc amãtiſſimi ciues ſacrilegij diffinitionem. Audiuiſtis malignationẽ. Audiuiſtis poſtremo ſpecificationem. Jpſum igit̄ fugite: ipſum deſerite: vt in preſenti gratiã ⁊ i futuro gloꝛiã ꝯſequi poſſitis p̄ſtãte dño ieſu. Amen.

¶ Feria. v. in cena domini. De eucbariſtia. Sermo. li.

Ego enim accepi a dño qđ ⁊ tradidi vobis. i. coꝛ. xi. Locuturus hodierna die de ineffabili ſacramento coꝛpoꝛis xp̄i initiũ dicẽdi non inuenio. Deficit. n. ſenſus. hebet ingeniũ. ligua balbutit: ⁊ vires vniuerſe pariter deficiũt. Nemo ẽ enĩ tãta vboꝝ copia inſtructꝰ: tanta grauitate p̄ditus: tanta demũ eloquẽtia redimitus: q̄ narrare poſſit mirabilia cõtẽta i hoc diuiniſſimo ſacramẽto. Trãſcẽdit enĩ facultatẽ humani ingenij conſiderare quõ ibi accidentia ſine vllo ſubiecto per ſe ſubſiſtere poſſint. Nõ hoc certe diuinꝰ Plato: nõ ſtoycoꝝ princeps zeno. nõ demũ Ariſtoteles ille: ⁊ ſi grãde fuerit in natura ꝓdigiũ: grandeqꝫ miraculum: vllo vnq̃ pacto fieri poſſe arbitratus ẽ. Excedit. n. ſine dubio oẽm intellectũ naturalem: ac ſcientiã phyſicalẽ: pariterqꝫ moralem. Quapꝛopter ſi quis de hoc tranſcendenti ſacramẽto loqui vellet ſ̄m intellectũ naturalẽ vel ſcientiam phyſicalem erraret pꝛofecto ⁊ in multis deficeret a tramite veritatis: ſicut qui vellet intellectu naturali numerare quot ſunt arenule grana: vel quot ſunt ſtelle celi. Quapꝑpter ſcriptura īq̄t Eccl'o. iij. Altioꝛa te ne queſieris: ſupple intellectu naturali. Dimiſſis ergo rationibus naturalibus tractaturi aliquid de celſitudine tam admirabil' ſacramẽti innitemur auctoꝛitatis teſtamẽti veť is ⁊ noui dicẽtes cũ paulo. Ego. n. accepi a dño: q̃ſi dicat: nõ ab hũano ĩgenio: ſꝫ p reuelationẽ factã ex ſcriptura ſacra. Hoc ẽ q̄ qđ trado vob̄ de hoc ſacro. De q̃ h̄ mãc tria miſteria ꝯtẽpla.

¶ Primum miſterium vocatur veritas.
¶ Secundum miſterium vocatur miſerabilitas.
¶ Tertium miſterium vocatur vtilitas.
¶ Primum miſterium eucbariſtie: quod contēplandū occurrit: vocatur veritas. Sacri theologi querunt. Utrū in hoſtia ꝯſecrata ſit verū corpus chriſti. Huic queſtioni Rñdet. Doc. ſ. iiij. ſen. d. x. q. i. Et. d. Pe. de palu. i. iiij. d. eadem: dicētes. Qḋ ſub ſacramēto altaris: continetur verum corpus chriſti eſſentialiter: realiter. ⁊ pſonaliter: qḋ de virgine traxit. Et cōtrariū dicere: ē hereſis: quia derogaret veritati ſacre ſcripture: qua dominus dicit. hoc ē corpus meum. hec ille. Et hoc triplici ratione declaro.
¶ Primo ratione pfecte coniūctionis.
¶ Secundo ratione figurationis.
¶ Tertio ratione diiudicationis.
¶ Primo dico ꝙ in hoſtia conſecrata: eſt verum corpus xpi qḋ de virgine traxit: ratione perfecte coniunctionis. ſic. Deus eſt perfectiſſimus vt probat Phs. in. v. ⁊ xij. Metha. Hoc idem Comentator ibidem affirmat. Et iterum Phs in. vi. Ethicoꝝ. ⁊. xi. Metha. Ergo ſibi conuenit perfectiſſime ⁊ optīe opari. Optimi enim vt inquit Dionyſius: ⁊ Plato in Thimeo: eſt optima adducere: hanc veritatē cognoſcens Moyſes ſanctiſſimus: vt patet Deute. xxxij. c. dixit. Dei pfecta ſunt opera. Perfectum aūt tunc vnum/ qḋq; eſt: quando agit ⁊ operatur ſm propriam virtutem: ſicut vult Phs in. vij. Phiſicoꝝ. q: nihil amplius poteſt addi: vt ipſemet Phs declarat in. iij. Phyſicoꝝ. ⁊. v. Metha. Finis aūt ſacramētorum eſt: vt per ea ꝯiungamur. primo principio qḋ eſt deus. quā coniunctionem facit ipſe deus: p alia ſacramenta participatiue per aliquem effectū gratie. Talis autem coniunctio: que fit per ſacramēta: que nobis tradidit: nō eſt totaliter perfecta: niſi ſub aliquo corū: ipſe vere cōtineretur. Ut ergo homo perfecte coniungat deo: ⁊ deus perfecte ꝯiungat nobis. neceſſe eſt. ꝙ in hoc ſacramēto. xps deus ⁊ homo vere ⁊ realiter ⁊ pſonaliter cōtineaſ. q: non eſt aliud aſſignare ſacramentū. in quo xps realiter contineatur. Unde Dionyſius i. iiij. de ecle. Jera. ait. Sacramētum qḋ ipſum chriſtum cōtinet. eſt perfectiſſimum omnium alioꝝ ſacramētoꝝ. in quibus virtus chriſti participatur. hec ille.
¶ Secundo idem probaſ ratiōe

figurationis. sic. Ueritas in nouo
teſtamento debet reſpondere figu
ris veteris teſtamenti. Sed in ve-
teri teſtamento: ipſe agnus qui fi-
gurabat chriſtum: erat verus agn⁹
et realiter ſumebatur in cibum: vt
patet. Exo. xij. Ergo in noua lege
ipſum corpus chriſti quod p agnū
ſignificabatur: vere et realiter ē in
ſacramēto altaris: ſeu in hoſtia cō
ſecrata. ¶ Tertio ratione diiudi-
cationis. ſic. Dicit Apo. i. cor. xi.
Qui enim manducat et bibit indi
gne: iudicium ſibi manducat et bi
bit non diiudicans corpus domi-
ni. Sed ſi eſſet corpus ibi ſm̄ ſolā
ſignificationem: non oporteret di-
iudicare hunc cibū ab alijs. quia
quilibet panis: eādē ſignificaret
ratione corpus chriſti. ergo opor-
tet ponere ꝙ ibi ſit verum corpus
chriſti. Propterea Hilarius. iij.
de tri. c. viij. Et Ambro. vij. de ſa-
cramētis ait. Et i decretis de cōſe. d.
ij. c. Sic. Sic ver⁹ ē dei fili⁹ dn̄s
nr̄ ieſus xp̄s nō quēadmodū ho-
mines p grām: ſed q̄ſi fili⁹ ex ſub̄a
prīs: ita vā ē xp̄i caro: quā accipi
m⁹: et ver⁹ ſanguis ei⁹ pot⁹. h ille.
Et ſic patet prima ps̄ pncipalis.

S Ecundo: principa
le miſteriū eucha-
riſtie: et q̄d cōtēplan
dū occurrit: vocat
mirabilitas. Quā
uis plurima ſint mirabilia in hoc
ſacramento contenta: tn̄ in p̄ntia
q̄tuor tm̄ adducam.

¶ Primū ē mutatio ſubſtātialis.
¶ Scdm̄ ē opatio ſacerdotalis.
¶ Tertiū ē habitatio ſacramētalis.
¶ Quartū ē perceptio ſenſualis.

¶ Primū mirabile huius ſacra-
menti ē mutatio ſubſtātialis. Du-
plex eni ē mutatio. Una acciden-
talis. alia eſt ſubſtantialis. Muta
tio accidētalis ē q̄n act⁹ ſeu q̄litas
mutatur in creatura manēte eadē
ſubſtantia: vt eſt mutatio de albe-
dine in nigredinē: vel de ſanitatē
ad infirmitatē: vel de caliditate ad
frigiditatem: tales mutationes di-
cuntur accidētales. Mutatio aūt
ſubſtantialis eſt q̄n nō ſolum acce
dens: ſed etiam ſubſtantia mutat:
In iſto igitur ſacramento. defici-
unt due regule phyce. prima que
dicit: ꝙ q̄ncunqȝ fit mutatio ſub-
ſtantie fit etiam accidentiū. Ratio
quia accidentia nō migrāt de ſub
iecto in ſubiectum. ideſt non tranſ
mutantur: quia ſi mutatur argen-
tum: et qualitates eius mutantur.
Sed in hoc ſacramento eſt oppo
ſitum: quia ſubſtantia panis virtu
te verborum mutatur in corpus
chriſti: accidentia autem non: quia
eadem albedo: quantitas: et rotun
ditas: odor et ſapor: remanent que
prius. Modo ſi gubernetis vos

ꝑ regulas phye:in hoc ſacramēto
opoꝛtebit errare ⁊ deficere. Et ſa
cta mutatione adoꝛamus. Et non
adoꝛamus illud qđ videmus.ſ.al
bedinē:nec rotūditatem: ſed xp̄m
verum deum ⁊ hoiem: in accedē
tibus ipſis ꝯtentū:ita vere ⁊ rea
liter: vt fuit in vtero virginis: vel
nunc in celo eſt:quēadmodū mi-
lites adoꝛant regē infra coꝛtinas:
quādo audit miſſam licʒ ipſum nō
videant. Ita nos adoꝛamus xp̄m
in illa accidentia: quaſi infra coꝛti-
nam exiſtentem. ¶ Secūda regu
la phye:deficit etiam in hoc ſacra
mento:que dicit:ꝙ nulla mutatio
ſubſtātialis eſt integra:q: ſemper
remanet pꝛima materia:quam ſic
Phy vocāt:q: ſic argentum mu
taꝛ in auꝝ:materia pꝛima:que eſt
interioꝝ a quoꝛē eadē cū iſta que
eſt interioꝝ ad quē: que eadē eſt
oīum generabilium ⁊ coꝛruptibi
lium. In hoc ſancto ſacramēto iſ
regula deficit:q: nihil remanet de
materia:nec de foꝛma ſubſtantiali
panis:q: totum mutaꝛ in coꝛpus
chꝛiſti. Ideo opoꝛtet ꝙ homo nō
regat ſe hic ꝑ regulas phycales:
quia deficiunt:ſed ſm̄ ſanctā ſcri-
pturam que dicit. Hec mutatio.ſ.
ſubſtātialis:dextere excelſi. Mu
tationes vero naturales ſunt de ſi
niſtra:ſed iſta eſt dextere excelſi.
Et ſequitur. Tu es deus q facis
mirabilia:ſupple iſta ꝑdicta.i. de
mutatione vini in ſanguinē: ⁊ pa
nis in coꝛpus chꝛiſti. Moꝛaliter
habetis hic doctrinam ꝙ debetis
xp̄m adoꝛare ī hoſtia conſecrata:
ſine dubio ⁊ ſine conditione alio-
quin erraretis. Aliqui ꝑſumptuoſi
cadunt in erroꝛem dicendo. Ado
ro te ſi tu es chꝛiſtus. Ne grado
ne gratia:ne bono amoꝛe. Etiam
lignum vel lapidem aut carnes
poſſetis hoc modo adoꝛare. Ra
tio:q: ꝯditio dubitationem inclu-
dit:⁊ deus vult adoꝛari firmiter ⁊
toto coꝛde:ſpiritu ⁊ deuotiōe. Jō
Dauid. Tollite hoſtias ⁊ introite
in atria eiꝰ:adoꝛate dn̄m in atrio
ſancto eiꝰ.ps.xcv. Nō.tollite ho-
ſtias.hic loquiꝛ pꝛeſbyteris:⁊ in-
troite in atria eiꝰ.hic loquiꝛ popu
lo adoꝛate dn̄ʒ. Itaʒ ſacerdotes q̄ʒ
populus in atrio.glo.ſ.in coꝛde di
latato ſine dubio ⁊ ſine cōditione.
Sʒ dicet aliquis. Si ſacerdos nō
dixit ꝟba:vel ſi non ſit oꝛdinatꝰ:
Rn̄deo.ꝙ ſacerdos ſolus dānaꝛ
⁊ non eſt periculum vobis. Ideo
adoꝛetis ſine dubio. Si.n. habi-
tualiter habeatis hoc in coꝛde: ꝙ
ſi ꝯ̄riū ſciretis: nō adoꝛaretis: hoc
ſufficit:ſed nō debet axpꝛimi ꝟbis
ſed ſimpliciter adoꝛare. Et pꝛo cla
rioꝛi intelligentia tam mirabil' mu
tationis accipe figurā ⁊ exēpla. Fi
gura habet [illegible] Ubi [illegible]

ꝓducere Adá. ꝑmo formauit corpus ei⁹ de limo terre: deinde inspirauit in facié ei⁹ spiraculū vite. ꝛ fact⁹ é hō in aiaȝ viuentem. Et ita massa illa terrea mutata é in verá carné humaná. Sic: in sacraméto altaris. Panis q̄ui de terra é: ad ꝓlationé ꝛ spirationé sacerdotis mutat in verum corpus xpi. Ecce figura corporis xpi. Figura vero sanguinis habet Exodi. vij. vbi Moyses eleuás virgá percussit aquam fluminis coram Pharaone ꝛ seruis eius: que versa é i sanguiné. Sicut in h sacrificio: sacerdos tenés calicem cuȝ vino ꝛ virgá eleuans. i. signū crucis faciens virtute verborum transmutat vinū in verum sanguinem xpi. Nū quid aliter deus poterat talia facere. imo: sed fecit hoc in figurá huius sacraméti. Ait eni Apo. i. cor. x. Oia in figura contingebát illis. nūc ad exépla nr̄a idé ꝓbádo accedam⁹. Est qdá loc⁹ in hibernia in quo si palū infixeris virtus ibi existés qcquid de palo terra opit in ferrū ꝯuertit: qcquid sub aquis tn̄ existit vertit in duriciem lapidis: qđ aūt de palo nō opitur terra vel aqua remanet in sua nr̄a vt sit qđdá mirabile in eodé palo videre ferrū: lignum: ꝛ lapidé. In scotia est quidá fons in quo quicquid immergit in lapidem ꝯuertitur. Unde Federicus imperator hoc ꝓbare volens: ꝑ nunciū suam cirotbecá ad fonté deportari iussit: in quo dum vná eius partem imisisset: illá parté alia nō mutata in durū lapidem ꝯuertit. Idem dicit Plīs: q̄ꝫ est quidam locus in quo si panis ꝓiciatur. in lapidem ꝯuertit. Item certa virtus que é in vite aquam putridá vertit i vinum. Et virtus oliue aquá vertit in oleū. Et sic patet in certis arboribus ꝛ plantis. Item natura conuertit terram in aurum: ꝛ lapides preciosos lucidos ꝛ fulgentes. Sꝫ quid discurrim⁹ per extranea exempla: Nōne videmus certa experientia: q̄ꝫ virtus creata que est in stomaco hominis cibum quem digerit in veram carnem ꝛ potuȝ in verum sanguinem conuertit: Nonne virtus digestiua per suá decoctionem cóuertit i sanguineȝ in lac. qđ per vbera infantib⁹ oblatum conuertit in carnem ossa ꝛ neruos ꝛ huiusmodi: Quo fit vt dum infantulus erat grandis efficitur homo. Nóne gallina ex ouo pullum facit: Si autem hec a virtute creata ifima ꝛ vilia fiunt. quare dubitas non posse ꝛ fieri similia ꝛ maiora a virtute diuina ꝛ infinita: Nam quicquid potest virtus inferior: totum habet a virtute superiori: ꝛ a causa ꝑma-

ria atqȝ independente. Ecce pri-
mú mirabile ſecretum: qḋ ego ac
cepi a domino in ſcriptura ⁊ tra-
didi vobis. ¶ Secundum mira-
bile huius ſacramẽti eſt opatio ſa
cerdotal. Q.d. ſ. ſacerdos exiſtens
in terra habeat poteſtatem vt ape
riat celos: ⁊ faciat deſcendere filiũ
dei: ⁊ virginis marie in altari in
manibus ſuis. Magnum mirabi
le fuit. ⁊ reputaṫ. de Moyſe: qui
fecit deſcendere manna de aere:
vt habeṫ Exodi. xvi. Et de Helia
qui fecit deſcendere ignem de ſpe
ra ignis. ad comburendum duos
quinquagenarios: vt habetur. iiij.
R. c. primo. Maius mirabile eſt
hoc quando ſacerdos nõ de aere:
nec de ſpera ignis: nec de celo lu
ne. nec de celo mercurij: nec de ce
lo veneris: nec de celo ſolis: nec ḋ
celo martis: nec de celo iouis: nec
de celo ſaturni: nec de celo ſtellato
ſiue firmamento: nec de celo cri-
ſtallino: ſ; de celo empyreo: facit
xp̄m ad altare deſcendere. Ecce
operatio ſacerdotalis. Sed ſi que
reres de modo: rñdeo tibi. ſicut
nãqȝ virgo maria ſalutata p ange
lum gabrielem conſentiens dixit.
Ecce ancilla domini fiat mihi ſm
verbũ tuũ. Luc. primo. in vltimo
verbo celum fuit apertũ: ⁊ filius
dei deſcendit in vterum ſuũ: ⁊ an
gelus ⁊ virgo adorauerunt ip̄m
in ſuo vtero. Et ſicut os virginis
aperuit celũ. ita os ſacerdotis: ſ;
excellentius: non diſplicebit beate
virgini ſi dico veritatem: q: ꝟgo
aperuit celum girando clauẽ vnã
vicibus octo. vȝ dicendo octo ver
ba. primũ. Ecce ſcḋȝ. ãcilla. tertiũ
domini. quartũ fiat. quintũ mihi.
ſextum ſm. ſeptimũ. ꝟbũ. octauũ
tuũ tunc enim celum fuit apertum
chriſtus deſcendit in vterũ eius ⁊
ipſa ↄcepit. Et ſacerdos ſolum vo
luit clauem quinqȝ vicibus. ſ. dicẽ
do. v. verba. Et quando dicit vlti
mũ verbũ. ſ. meũ: tunc celum ape
ritur: ⁊ xp̄s eſt in hoſtia. Ergo di
gnior eſt clauis lingua ſacerdotis
q̃ȝ virginis. Itẽ virgo maria ſo-
lum ſemel apuit: ſed ſacerdos quo
libet die ⁊ in qualibet miſſa. Item
in vtero virginis deſcẽdit nõ tam
magnus ſicut vna formica: ſ; i ho
ſtia ita magnus vt eſt in celo: ⁊ vt
fuit in cruce. Itẽ ꝟgo beata traxit
ip̄m de celis paſſibilẽ ⁊ mortalem
ſacerdos aũt facit ip̄m deſcẽdere
ipaſſibilẽ ⁊ imortalẽ. vñ Greg. in
iiij. Dyalo. Quis fideliũ dubium
habere poſſit in ip̄a imolatõis ho
ra ad ſacerdotis vocẽ celos apiri
⁊ in illo xp̄i ieſu miſterio: angeloꝝ
choros adeſſe: ima ſũmis ſociari:
terrena celeſtib⁹ iungi: vnũ idẽqȝ
ex viſibilibus atqȝ inuiſibilibus fie
ri: Nota qualiter intelligiṫ celos

aperiri: quẽadmodũ de manifesta
tione secreti dicit. mihi apuit cor
suũ: nõ q corrũpat vel diuidat: sʒ
q: manifestat secretũ. Ita dixit de
Sansone dalida philisteis. Nunc
mihi aperuit cor suũ. Judicũ. xvi.
Ita de filio dei q est secretus ĩ ce
lo empireo. qñ descendit in hostiã
ↄsecratã: ista descensio dicit aptio
celoꝝ Jo. vi. Hic est panis qui de
celo descendit ps. lxxi. Erit firma-
mentũ in terra in sũmis montiuꝫ.
Biblia iudeoꝝ habʒ. Erit memo
riabile triticũ in capite montiuꝫ: ⁊
leuabitur sicut libani fructus eius
translatio chaldayca. Erit placen
tula super capita sacerdotũ. vnde
tanta diuersitas? Dico a spũscto:
ad exprimendũ in tribus vocabu
lis illud qδ nõ posset in vno expri
mi placẽtula. i. hostia eleuata sup
capita sacerdotũ. Si dicatis: chri-
stus descendit in hostiã. ergo rece
dit de celo. Rñdeo q nõ dimittit
celum. Ad hoc dabo duas simili-
tudines: prima de domo habente
centũ vel mille foramina: in quoli
bet intrat radius solis ⁊ tñ nõ re-
cedit de celo: nec dimittit celũ. Ita
xp̄s dei filius radi⁹ descẽdit i quali
bet hostiã: ⁊ tñ nõ dimittit celum.
¶ Secũda est de voce mea que ẽ
in qualibet aure vr̃a. Jam videtis
quot aures sunt hic inõ: ⁊ in qͥbꝫ
est vox mea. Et tamen nõ recedit
a me. Si verbum corruptibile ⁊
transitorium potest tantũ: quanto
magis verbum eternuꝫ: De quo
Jo. primo. In principio erat vbũ.
Dauid in ps. Dominus in tẽplo
sancto suo: ⁊ simul deus in celo se
des eius. Sicut ṽgo grauida erat
templum dei: ita hostia consecrata
grauida potest dici templum dei:
vbi sunt angeli vt dicit Gregori⁹.
quia rex nõ vadit solus. Si nõ ha
beremus oculos lippos: nec au-
res surdas: videremus ⁊ audire-
mus ⁊ sentiremus eos cantantes:
sicut aliqui sancti vt. s. Tho. de aq
no: qui ordinauit officium corpis
christi: qui cantat dicẽdo. Panis
angelicus fit panis hoĩum: dat pã
nis celicus figuris terminũ. o res
mirabilis manducat dñm pauper
seruus ⁊ humilis. Moraliter patet
quantus debet esse sacerdos: qui
habet ibi iudicem ⁊ circundatus
est ãgelis ⁊ manus ⁊ digiti casula
corporale ⁊ totum altare impletur
angelis. Si est bonus sacerdos di
cit angelus. O benedicte maiorẽ
gloriam habes q̃ʒ nos. Si sit ma-
lus: luxuriosus: concubinarius: di
cunt angeli christo: domine vultis
vt occidamus istum proditorem?
Respondet christus. Nolo mor-
tem peccatoris: sed vt cõuertatur
⁊ viuat. Questio est hic: quã forte
facitis in cordibus vestris. Si sa-

cerdos ſit male vite luxurioſus: habet illam poteſtatem conſecrandi: q: de bono ſacerdote iam credimus: Reſpõdeo ꝙ tam bonus ꝙ̃ malus ſacerdos: modo dicat verba conſecrationis cum intentione conſecrãdi: vere in illam hoſtiam deſcendit chriſtus. Ad hoc valet ſimilitudo de duobus canalib⁹: vno de argẽto: ⁊ alio ligneo per que aqua ab eodem fonte venit ad irrigandum cauleos: qui caules erunt meliores: Nunquid nõ tantam valent illi qui rigantur a canali ligneo: ſicut illi qui rigãtur a canali argenteo ex quo aqua eſt eadem: Certe equales erunt: quia bonitas canalium non eſt ex virtute canalium: ſed ex ꝟtute aque. Ita in propoſito. Fons vnde ꝓcedit aqua totius boni ⁊ ſapiẽtie. eſt chriſtus. fons ſapientie verbũ dei. Eccli. p̃mo. Canalia per que tranſit aqua ꝯſecrationis ſunt verba ſacerdotum. hoſtie ſunt caules de terra triticea: nõ de alia materia. Canale argenteum: eſt bonus ſacerdos ⁊ deuot⁹. Canale ligneũ eſt ſacerdos male vite: cõcubinarius: luſor: ſymoniacus: ribaldus: tamen quilibet vere conſecrat nõ virtute ſacerdotis: ſed chriſti. Nõ tamen queras miſſam a notorio concubinario: nec aliquod ſacramentũ. Chriſtus autem in fine faciet vt dominus orti: qui poſtꝙ̃ ſe expediuit de caulibus canale aureũ ponat i theſauro celi. Si quis mihi miniſtrat me ſequatur Jo. xij. canale ligni putridi ponit ad ignẽ comburendũ in inferno. Jõ apoſtolus. Probet autem ſeipſum homo ⁊ ſic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. Qui manducat ⁊ bibit indigne iudicium .i. damnationis ſibi mãducat ⁊ bibat. prime Cor. xi. Ubi dicit glo. Ambroſij. Ita punitur ac ſi chriſtum ꝓprijs manibus interfeciſſet. Ecce hic operatio ſacerdotalis. Et vñ hoc fratres ſcitis: Ego enim accepi a domino. ¶ Tertium mirabile huius ſacramẽti ẽ habitatio ſacralis. In hoc enim ſacramento totus xps: integer manet in qualibet ꝑticula fractiõis. Hic deficiũt oẽs regule phye. Uerũtñ ꝓ ꝯſolatõe veſtra oñdã vobis ſimilitudinẽ ad oculũ d imagine vr̃a: quantũcũꝗ ſitis magni que tota recipitur in ſpeculo. Et ſi eſſent centum vel mille ⁊ vltra ſpecula coram vobis in oĩbus eſſet imago veſtra. Et ſi frangitis ſpeculum: non tamen frangit imago veſtra. In vna queꝗ eniꝫ particula manet integra. Et nunquid deus pater: non poteſt tantum de ſua imagine que eſt chriſtus: Chriſtus eſt imago dei inuiſibil'. Colo. primo. hoſtia eſt ſpeculum. Sꝫ di

ceret aliq̃s. Non eſt ſimile de ima gine in ſpeculo: que nõ eſt corpora lis: ⁊ de chriſto in hoſtia: qui babꝫ veruꝫ corpus. Dico ꝙ imo: quia ſubtilius eſt corpus glorioſum q̃ꝫ imago: que modico panno impe ditur: ne iuret ſpeculum. Corpus autem glorioſum a nullo põt im pediri: ſed dictis verbis ſtatim eſt in hoſtia. tanq̃ꝫ imago in ſpeculo. Ideo de hoſtia conſecrata poteſt dici. Candor eſt lucis eterne. ideſt quo ad diuinitatẽ: que ibi eſt: ſꝫ ex reali cõcomitantia eſt ⁊ ibi anima quia corpus chriſti viuũ eſt: corp⁹ autem viuũ non eſt ſine ſanguine: nec ſine anima. Si in triduo apo ſtoli conſecraſſent: ſoluꝫ ibi fuiſſꝫ corpus chriſti mortuũ: quale tunc erat. Sed modo eſt viuũ cum ani ma ⁊ ſanguine ſimul ⁊ deitate. Vi autem verborum ſolum eſt ibi cor pus chriſti cum virtutibus: ſed cõ comitatiue eſt ibi anima cũ excel lentijs: ⁊ deitas cum oibus perfe ctionibus. Sicut ſi aliq̃s dñs inui tat aliquẽ dñm: vel plat̃ũ magnuꝫ ad prandiũ ⁊ ille ſecũ ducit ſcutife ros. virtute verbi inuitãtis ſolum eſt ibi dñs: ſed concomitantia: vel ſociatione ſunt etiam ibi ſcutiferi. Ita ſacerdos conſecrando nõ inui tat vi verboꝝ niſi corpus xp̃i pre ciſe: ſed conſequunt̃ eũ anima ſan guis ⁊ deitas. Sed dices. Quõ ẽ poſſibile: ꝙ in hoſtia tam p̃ua ſit totum corpus xp̃i: cum ſit tam ma gnum. Pro huius declaratione accipe ſimilitudinẽ: pupilla oculi tui: vtiq̃ꝫ eſt parua: ⁊ tamen in ea eſt imago magni montis vel tur ris: vel domus. Si igitur natura hoc põt quanto magis deus hoc põt ſua infinita potẽtia. Eſt aduer tendũ ſ̃m ſcm̃. ſ. Tho. ⁊ Pe. in. iiij. ꝙ licet ſit ibi vere xp̃s: ⁊ ſit ibi ſub ſua quantitate: tñ non vtitur ea oc cupando locum. ſicut etiã nõ vtit̃ claritate ſua illuminãndo aerem. Ideo cogita quales dolos come dis: quando cõmunicas: quia de omnibus rebus corporalibus ibi eſt melior. ſ. corpus chriſti. de crea turis autem ſpiritualibus ibi excel lentior. ſ. anima chriſti. Super oĩa autem que deus fecit: nec facere ẽt: nec poteſt facere eſt deitas: que ẽ etiam ibi. Ideo dicit auctoritas. Candor eſt lucis eterne. ſ. quantũ ad deitatẽ. Idõ hoſtia dꝫ eẽ rotũda ꝙ ſignificat deitatẽ. ſpeculum ſine macula: q̃tũ ad aiaꝫ. Idõ dꝫ eẽ pu riſſima ⁊ alba: imago bonitatꝫ dĩ: q̃tũ ad corp⁹: p q̃d ꝯpleuit ſuam bonitatẽ i ope redẽptiõis. Mora lit̃ hẽm⁹ h̃ doctrinã vt ſi digne vo lum⁹ cõicare hẽam⁹ itia. ſ. cãdorẽ lucis eterne per veram fideꝫ ſine errore ⁊ falſa opinione. Secundo ſpeculum ſine macula per caſti-

tatem: cauendo a luxuria. Tertio ymaginē bonitatis illius: per supernam amicitiā: q: sicut xp̄s noluit recipere vindictā de inimicis. nec nos de nr̄is: ꝓ amore sui. Ideo xp̄us. Beati pacifici q̄m filij dei vocabunt. Mat. v. Nota pacificū ſm ethymologiam vocabuli. i. pacē facientes: ⁊ maledicti sunt qui pacē ꝯturbant. De quibus nō immerito dici pōt: dānati gueriferi: q̄m filij diaboli vocant. Et patet.

¶ Tertium mirabile. qd̄ accepi a dn̄o ⁊ tradidi vobis. ¶ Quartū mirabile tanti sacramēti est perceptio sensualis: q: oēs sensus corporales vident decipi circa eucharistiā. Nā aliud sentit q̄z credat eo q oculus non videt xp̄m: sed albedinē. sed nec audit xp̄us: nec odorat. Quare h: Cum xp̄s bn̄ posset facere: q: sicut ymago videt in speculo. ⁊ ipse sic videt ī hostia. sicut a multis sanctis fuit visus. Sz nō vult duplici ratione. prima ē necessitatis. scd̄a vtilitatis. Prima ratio ē necessitatis. q: oꝫ credere. q: sicut nr̄m malū venit nobis ex esu fruct⁹: ita vult q totū bonū veniat nobis ex esu fruct⁹ dei. De quo dr̄ virgini marie. Benedict⁹ fruct⁹ vētris tui. Et abhominabile esset. carnē humanā visibiliter comedere. ⁊ sanguinē bibere. Sz sicut medicus opit pilulā hostia. vel aliq̄ re delectabili. ne ꝓsonis delicatis sit fastidiosa. ita xp̄s medicus noster. cui⁹ caro est pilula nr̄e salutis. q: aliter nō possemus saluari nisi p cōionē. ⁊ ideo coopit ne videat. ⁊ sapor carnis sentiat. Auctas. Isa. xlv. Te adorabunt. s. i hostia ꝯsecratā. teq̄ꝫ deꝓcabunt. tm̄ i te ē de⁹. ⁊ nō ē de⁹ absq̄ꝫ te. Vere tu es de⁹ abscōdit⁹ de⁹ israel saluator. Nota tm̄: in te ē de⁹. Ista dictio exclusiua: tm̄. excludit alia sacramēta i q̄b⁹ nō est de⁹. nisi figuratiue solūmō. In isto sacro realiter ⁊ ꝓsonalr. vñ ⁊ nō similitudīarie caro mea vere ē cib⁹. Cōstruit sic. Iste cib⁹ vere ē caro mea. ⁊ pot⁹ iste. vere sanguis me⁹.

¶ Scd̄a ratio est vtilitatis. s. nostri meriti. Inter oēs articulos fidei. iste articulus de sacro est maioris meriti ex difficultate sensuū qui inducunt oppositum: de hoc qd̄ creditis. Si. n. creditis q hostia sit alba: ne gr̄a ne gr̄a: quia ad oculum videtis. Sed meritum est credere q ibi sit xp̄s: quem nō videtis. Gregori⁹. Fides nō habet meritum: vbi humana ratio prebet experimētum. Sed meritum est credere: q: ipse dixit. Beati q non viderunt ⁊ crediderunt. Jo. xx. Multi sancti viderunt eū in hoc sacramento maxime sancta Catherina de senis: cui cōmuni-

cantitotiēs xp̄s in varijs figuris apparuerit. Ecce quartum mirabile qđ ego accepi a dn̄o: ⁊ nunc tradidi vobis. Hoc eſt illud mirabile: de quo Dauid in ſpū cantabat. Memoriā fecit mirabilium ſuoꝝ miſericors ⁊ miſerator dn̄s eſcam dedit timētibus ſe. Mirabile profecto inauditum ⁊ ſtupendū eſt: hoc miſterium: inuiſum: inſolitum: nō terrenum: ſed celeſte ſacramētum. In hoc pauet celuꝫ: ſtupet terra: creatura oīs admiratur. O hoīum dignitas. O chriſtianoꝝ celſitudo. O ſacerdotum incōprehenſibilis ſublimitas. Nō eſt certe alia natio taꝫ grādis que habeat ita appropinquantē deuꝫ: ſicut deꝰ noſter adeſt nobis. Hic adeſt fons totius potentie bonitatis: ⁊ dulcedinis. hic adeſt ſaluator ⁊ anime ſpōſus. hic deus ⁊ homini nō auꝝ: nō argētum: nō theſauꝝ: nō terram: nō celum: ſed ſeipſum exhibet: vt noſipſos tollat ⁊ in ſeipſum ꝯuertat. O feliciſſimū conuiuium. O māna celeſte. O angeloꝝ ⁊ beatoꝝ cibus. Ad hoc ipſe xp̄ianos inuitat: dicens. Uenite amici ſed preparati virtutibus ornati: diſcutite conſcientias: abijcite opera tenebrarum: exornate thalamum regis eterni: aperite cordis ⁊ oris brachia. Ecce ſācta dico paſce tota iocunda: tota feſtiua: tota felix. Accurrite chriſtiani: ⁊ i ſancto altari illo die ieſum glorioſum filium dei ſuſcipite: amplectimini: oſculemini: ſtringite: ⁊ ſemper ſecum eſtote.

Tertium miſterium eucharistie: qđ contēplandum occurrit: vocatur vtilitas. Digne ⁊ ſine conſcientia peccati mortalis: ſuſcipientes ſacratiſſimū corpus ⁊ precioſiſſimum ſanguinem chriſti. duodecim fructus: ſeu duodecim vtilitates ⁊ bona ꝯſequūtur quas collegi ex dictis. Hoc. ſ. iiij. parte queſtio. lxxix. Et domini Alberti magni in cōpēdio ſacre theologie in libro. vi. c. xv. ¶ Primus fructus eſt gratie collatio. Sicut eniꝫ creatura pro ſua defectibilitate: ſuo principio ſemper indiget: vt ſemper ſit in eſſe nature: ſic idem principiuꝫ quod eſt deus: pro ſua bonitate: influere non ceſſat creature rationali vitam ſpiritualeꝫ: vt bene ſit in eſſe gratie: quam habere non poteſt: ſine deo largitore. Per gratiam enim dei efficitur anima ſponſa chriſti: filia regis eterni. ⁊ templum ſpiritusſancti: hec dominus Albertus libro. v. c. i. Hanc gratiam. hoc celeſte donum. hunc ornatum ſpiritualem: talem tāqꝫ mirabilē fructū

conſequitur homo.cū ſuſcipit corpus chriſti. Unde doc.ſ.i.iij.par. q.lxxix.ar.i.dicit.q: in hoc ſacramēto continet̃ eſſentialiter xp̄us. Qui ſicut ī mūdū viſibiliter veniēs.contulit mundo vitā gratie. ſm illud. Jo.i. Gratia ⁊ veritas p ieſum xp̄m facta eſt. Jta in hoīe ſacramētaliter veniens.vitā gratie operat̃. ſm illud. Jo.vi. Qui mādu cat me ⁊ ipſe viuet propter me. Hoc figuratum fuit in veteri lege. Numeri.xi. Cūq3 deſcenderet nocte ſuper caſtra.ros deſcendebat pariter ⁊ māna. Quid māna ſignificat niſi corpus xp̄i in altari ꝯſecratum: Quid vero ros. niſi gratia quā xp̄s digne cōicantibus ꝯfert itelligit̃. Unde eucha riſtia bona gratia interpretatur. Hoc enim gratia quā hoc ſacramētum ꝯfert.prius ⁊ īmediate recipit̃ in aīa.⁊ ex aīa redundat ad corpus dirigēdo ⁊ ꝯſeruādo ipſa mēbra ad iuſte viuēdū in hoc mūdo.⁊ in futuro corpus noſtrū ſortietur īcorruptionē ⁊ gloriam aīe. ¶ Secūdus fructus huius ſacri ē intellectus illuminatio. Jn ſuſceptiōe hui⁹ ſacratiſſimi ſacri ī quo xp̄s ſpūalr̃ manducat̃. oculi mentales illuminant̃. ⁊ eleuant̃ ſupra ſenſum ⁊ naturalē cognitionē. Captiuat̃ nāq3 itellectus.firmit̃ ⁊ ſine dubitatiōe aliqua.vt inqt ap̄ls ij.Cor.x. Credēs eſſe verū corp⁹ xp̄i.qđ in hoſtia cōſecrata deuote ſuſcipit. Jn cuius miſteriū.primi. Re.xiiij.ſcriptū eſt. Qđ cum Jonatas mel guſtaſſet. illumīati ſunt oculi eius in ſignū q̄ p deuotum guſtū hui⁹ ſacramēti.mētales oculi illuminant̃. Propterea Dauid dicebat. Jllumina oculos meos.ſ. mētales.vt firmiter credere ⁊ ſimpliciter ītelligere poſſim tm̄ miſteriū. ¶ Tertius fructus nūcupat̃. peccatorū remiſſio.q: p hoc ſacramētu peccata purgāt̃. Sicut vult Doc.ſ.in.iij.par.q.vi.ō. Et i.iiij. ſen.d.ix.⁊ p3 in decretis.de ꝯſe.d. ij.c.Cū oē.⁊.c.Spēs.⁊.c. Añ benedictionē. vbi ait Ambro. Qui māducauerit hoc corp⁹.fiet ei remiſſio peccatorū. Ubi glo. Johā. theutonici ordis p̄dicatorū. qui.ſ. cōpoſuit ſummā ꝯfeſſorū inquit.ſ. venialiū. vel etiā mortaliū. Peccata eni3 venialia:l3 nō demergāt aīam ad infernū:tn̄ ſunt valde cauēda:q: minuūt charitatem:⁊ deducunt aīas ad purgatorij fornacē. Uñ dicit.ſ. Doc.in quolibet.x. q.ix.ad.iij. Et in.iiij.ſen.di.xviij. ar.iiij.q.iij.q̄ potius debet quis mortem corporalē ſubire:q̄3 venialiter peccare:q: peccatū inquantum peccatu3:nunq̄3 eſt eligibile. Si eni3 eſſet eligibile nunq̄3 eſſet peccatū:⁊ ſic nō peccare3. ſi face-

rem. hec ille. Per hoc aũt sacr̃m quod est aie spirituale nutrimentum. restauratur illud quod deperdit aia per peccatum veniale: quia in suscipiẽte charitas augetur. Unde Ambro. in libro de sacramẽtis. Iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidiane infirmitatis. Ad hoc facit tex. de cõse. d. ij. c. virtum. et c. Iteratur. Tantus. n. fertior pot esse in suscipiẽte: tãtaqz deuotio: vt doc. s. dicit in. iiij. di. xij. q. mens per susceptionẽ sacramẽti: in dño absorbetur: quod ab oibus venialibus expurgetur: ac perfectione cõfiguratur i solari deitati dulcissimi iesu xpi. Sed audi altius: quod ne dum venialia: sed etiã peccata mortalia oblita: nõ per negligentiam: sed facta diligẽti excogitatione: quorum memoriã non habet: nec cõsciẽtia eũ stimulat: per susceptionẽ sacratissimi corporis xpi cassantur: et oino remittuntur. Sic determinat doc. s. i par. iij. vt. s. et i. iiij. sen. d. ix. q. iij. ar. ij. et q. xij. q. ij. ad primũ. Unde Aug. in quodã sermone dicit. Dñi corpus xpi manducat: viuificat mortuos: hec ille. Ut refert. s. Doc. iiij. di. ix. ar. iij. q. ij. in corpore mortuos. s. in pctõ mortali: cuius cõsciam nõ habent. Unde sancta mater eccl'a: in collecta que fit pro viuis et mortuis i missa sic dicit. Purificent nos domine sacramenta que sumpsimus et presta: vt hoc tuũ sacramẽtum: nõ sit nobis reatus ad penam: sed intercessio salutaris ad veniã: sit ablutio scelerum: sit fortitudo fragilium: sit cõtra mundi pericula firmamẽtum: sit viuorum atqz mortuorum fidelium: remissio oium peccatorum. hec ille. Animetur igitur quilibet nostrum: et cum deuotione: cum feruore: cum spirituali gustu: ad tã altum: tam celeste: tam mirabile sacramentum: humiliter accedat: ipsumqz fideliter suscipiat: quia purgationem peccatorum venialium insuper et mortalium vt dictum est indubitãter accipiet. ¶ Quartus fructus huius sanctissime cõmunionis est spiritualis delectatio. Delectatio. n. cõsurgit ex cõiunctione cõuenientis cum cõueniẽte: vt declarat Phylosophus. primo. Rhetoricorum. viij. Ethicorum. et ij. de aia. In sumptione aũt sacratissimi agni imaculati. deuota mens spũaliter ipsi cõiungitur. cũ quo dulcis fit ãplexus. nõ carnalis sed spũalis. Et ideo delectatur. gaudet. iocũdatur pariter et reficitur. impinguatur et inebriatur. Hac dulcedine pregustata propheta clamat. dicens. Quam magna multitudo dulcedinis tue domine quam abscondisti timentibus te. Nota abscondisti. idest in hoc sacramento abscondite tribuisti.

Et Sap.xvi.ſcribitur. Panē de celo preſtitiſti illis: ſine labore: oē delectamentum in ſe habentem ⁊ oīs ſaporis ſuauitatē. O quale zucharū. O q̄lis ſuauitas. O qualis dulcedo. O cōpoſitio mirabilis: vbi diuinitas: quā āgeli tremūt vbi caro eadē: que p̄ro te paſſa ē: cōtinet. p̄s.lxxx. Cibauit illos ex adipe frumenti: ⁊ de petra melle ſaturauit eos. Per frumentū intelligit corpus xp̄i: eductū de terra virginali. Mel accipit p̄ro ſuauiſſima diuinitate. Jō p̄s.xxxiij. inuitabat di. Guſtate ⁊ videte: quoniā ſuauis ē dn̄s: beat⁹ vir qui ſperat ī eo. O q̄z beata ſunt labia. O q̄z felices ſunt fauces. O q̄z beat⁹ eſt guſtus. lingua. palatū illoꝝ: qui bn̄ ⁊ deuote ad tā ſuauiſſimū atq̄z dulciſſimū ſacramētum accedūt. Unde Chriſo. ſuper Joan. dicit. Preſtat ſe nobis deſiderantibus ⁊ palpare ⁊ comedere ⁊ amplecti ħ ille. ergo vt canticoꝝ.v.c. ſcribitur. Comedite amici ⁊ bibite: ⁊ inebriamini cariſſimi. Un̄ p̄pheta ait. Juſti epulent ⁊ exultēt in cōſpectu dei: ⁊ delectentur in leticia.

¶ Quintus fruct⁹ eſt inimicoꝝ triūphatio. Inimici nr̄i cap. tales ſunt tres. ſ. caro. mūdus. ⁊ demonia. iſti ſemꝑ conant nos cōculcare ⁊ in baratrū inferni ſubmergere. Quot bella. quot tribulatiões. quot ipugnatiões: die noctuq̄z patimur. Teſtis ē ipſa experientia. Propterea Job. dicebat. vij.c. Militia ē vita hoīs ſuper terrā. i. batalia: ſeu ipugnatio. Sed quo ſcuto: quib⁹ telis: quo gladio nos defendem⁹ ab huiuſmodi inimicis. Rn̄deo. per ſacrā cōmunionē. Ipſa ē armatura celeſtis: qua mundus cōtēnit: diabolus p̄ſternit: ⁊ caro refrenat. Unde Apo. ephe.vi.c. Accipite armaturā dei i. corpus xp̄i in quo ē deitas ineffabilis: vt poſſitis reſiſtere. Unde propheta in perſona aīe munite hmōi ſacramēto ꝯ tales aduerſarios dicebat. Paraſti in ꝯſpectu meo mēſā: aduerſus eos qui tribulāt me. Hic ē panis quo triūphauit Gedeō deſtruēs ⁊ debellās Madian. i. demones infernales cū oībus ſuis exercitib⁹. i. mundo ⁊ carne: qui ſunt exercit⁹ diaboli: cū ad male viuētes nos ipellūt: vt patet Judicū.vi. Uide hyſtoriam q̄ pulchra ē. Un̄ Chriſo. Ut leones ignē ſpirātes ab altari recedimus: diabolo terribiles effecti. Corpus igit xp̄i ē illud quo vincim⁹: ⁊ de inimicis nr̄is triūphamus. Nec mirū quidē: cū xp̄s ipe qui hoſtes iſtos glorioſiſſime triūphat in hoſtia cōſecrata cōtineat: ⁊ ſumētes ipſū velut capitaneus cūctas aīe vires iſtruat ad bellum

6 atqȝ victrices efficiet. ¶ Sextus
fructus ē virtutū corroboratio seu
fructificatio. Hoc naqȝ celeste sa-
cramētū virtutes oēs que ab op-
positis vicijs facile cōcutiebantur
ꝛ fluctuabant: roborat atqȝ cōfir-
mat. Corroborat eteni fidē: vt fir
miter ꝛ sine disceptatione credat.
Subleuat spem: vt sola celestia ꝛ
eterna desideret. Inflāmat chari-
tatē: vt veraciter deū super oīa di
ligat. Fortificat iustitiā: vt quilibet
sensus subijciat se rōni ꝛ parti in-
tellectiue. Fortificat tēperantiā vt
sobrie capiat tm̄ necessaria vite.
Corroborat prudētiā: vt bene con
sideret preteritū: pn̄s: ꝛ futurū.
Dat robur fortitudini: vt cōstans
ꝛ indeficiēs sit in obseruātia man
datorum dei: totū hoīeȝ interius ꝛ
exterius dirigit ꝛ fortificat. Unde
Dionisius. Eucharistia hēt virtu
tē perfectiuā. ergo effect⁹ eius est
augmentū virtutis. patet hoc. iij.
Re. xix c. vbi habetur ꝙ Helias
iussu angeli comedit panē subcine
ritiū: ꝛ aquā bibit: quo comesto
ita fortificatus ꝛ roboratus fuit ꝙ
ambulauit quadraginta diebus ꝛ
quadraginta noctibus in fortitudi
ne cibi illius vsqȝ ad montem dei
oreb. Unde ps. Panis cor homi
nis confirmat. i. corpus xp̄i qui est
panis in altari ꝯsecratus. Et doc. s.
in. iiij. Effectus huius sacramenti
est plenitudo gratie: vt in oratione
canonis: quotquot ex hac altaris
participatiōe sumpserimus omni
benedictiōe celesti ꝛ gratia replea
mur. Ad plenitudinem gratie per
augmentum virtutum peruenit.
hec ille. ¶ Septimus fruct⁹ voca 7
tur amoris excitatio: deuote ꝛ re-
uerenter suscipiens immaculatum
agnum mirabiliter excitatur. Un
de Bernar. Disce christiane quā
tum diligere debeas christum: qui
dedit nobis carnem suam in cibū:
sanguinem in potum: animam in
precium: aquam lateris in lauacrū
hec ille. ¶ Octauus fructus ē so- 8
mitis mitigatio. ps. Super aquā
refectionis educauit me: animam
meam conuertit. Quia sicut aqua
refrigerat: sic istud sanctissimū sa
cramentum digne sumptum: fer-
uorem concupiscentie ꝛ carnis pu
lulationes ꝛ incentiua libidinum
refrenat ꝛ extinguit. ¶ Nonus 9
fructus est penarum satisfactio: vt
inquit Doc. s. in. iiij. sen. locis supe
rius allegatis: per hoc sacramen-
tum: pene digne ad quas tenentur
pro peccatis remittuntur. Eucha
ristia naqȝ duobus modis potest
considerari. Primo modo vt est
sacramentum. Et sic non satisfacit
pro pena debita pro peccatis: quia
non est institutum ad aliquid satis-
faciendū: sed est institutū ad spūali

ter vniendū hominē cum chriſto:
⁊ in ipſum totaliter transformādū.
ſicut nutrimentum vnitur nutrito.
Et exinde dictū ē auguſtini. Nec
tu me mutabis in te: ſicut cibū car
nis tue: ſed tu mutaberis in me.
hec xp̄s. Secūdo modo euchari-
ſtia poteſt conſiderari vt eſt ſacrifi
ciū ⁊ oblatio digniſſima: ⁊ ſic ha
bet propriam vim ſatiſfactiuam.
Inter omnia ſacrificia: hoc ē ſum
mum ⁊ preſtantiſſimū pro remiſ-
ſione tam culpe q̄ȝ pene. De cuiꝰ
excellentia ſcriptum eſt. de cōſe. di.
ij. c. Nihil in ſacrificijs maius eſſe
poteſt: q̄ȝ corpus ⁊ ſanguis chriſti.
Nec vlla oblatio hac potior ē: ſȝ
oēs h̄ precellit: que pura cōſcientia
dn̄o offerenda ē: ⁊ pura mēte ſu-
mēda atq̄ȝ ab oībus veneranda:
ſicut potior ē ceteris: ita potiꝰ exco
li ⁊ venerari debet. h̄ Alexander
papa. Patet igiꝰ q̄ꝑ propter ſuſce
ptionem tanti ſacramenti cōſequi
tur homo pene remiſſionem: non
quidē totius ſȝ ſm̄ modū ſue de-
uotionis ⁊ feruoris. In tali enim
ſatiſfactione magis attendiꝰ affe
ctus: feruor ⁊ deuotio offerentis:
q̄ȝ quātitas oblationis que ē [illegible]
[illegible] Unde Mar. xij. ſcribitur q̄ꝑ
vidua q̄ obtulit duo minuta plus
oībus miſit: pōderato ſuo affectu.
Unde doc. ſ. in feſto corporis xp̄i
ſic ait. Offertur in eccleſia pro vi

uis ⁊ mortuis vt oībꝰ proſit: qḋ ē
pro ſalute oīuȝ inſtitutū. hec ille.
¶ Decimus fructus eſt conſerua
tio. Conſeruat enim in homine di
gne ſuſcipiēte dona ſpūalia: ſic ali
mentū corporale hēt vitam corporis
cōſeruare: ſic hoc ſacramētū cum
ſit anime cibus: hēt ipſaȝ in grām
cōſolidare: que ipſius aīe vita eſt.
Propterea datur ſub ſimilitudie
cibi ⁊ potꝰ. Ideo Jo. vi. c. ait. Ni
ſi māducaueritis carnē filij homi
nis: ⁊ biberitis eius ſanguineȝ nō
habebitis vitā in vobis. In miſte
riū huius cōſeruatiōis ſcribitur.
Exo. xij. q̄ꝑ domus que erāt ſigna
te ſanguine agni vt dn̄s ꝑceperat
cōſeruate fuerunt a plaga egyptio
rū. Sic ſumētes agnū. i. xp̄m in ſa
cra cōione cōſeruaꝰ ab oī aduerſi
tate dū augenꝰ ⁊ roborātur virtu
tes. ¶ Undecimꝰ fructꝰ perſeue
ratio dici pōt. Si quis vult in via
dei vſq̄ȝ in finem perſeuerare: de
uote frequentet hanc ſacratiſſimā
cōmunionē: q: vt dn̄s ait Mat.
x. c. Qui autē perſeuerauerit vſq̄ȝ
in finē hic ſaluus erit. ¶ Duode
cimus ⁊ vltimꝰ fructus tanti ſacra
menti eſt celeſtis regni [illegible]
Sicut glorioſiſſimꝰ [illegible]
ſua paſſiōe [illegible]
ſen. aperuit nobis paradiſi ianuā:
⁊ aditū vite eterne. ſm̄ illud hebr.
ix. c. Noui teſtamēti mediator eſt.

vt morte intercedente: in redem-
ptiones earum preuaricationum
que erant ſub priori teſtamento
remiſſionem accipiant: qui vocati
ſunt eterne hereditatis. Unde et
in forma huius ſacramenti dici-
tur. Hic eſt calix ſanguinis mei
noui et eterni teſtamenti. Ita idem
filius dei patris: ac intemerate
virginis glorioſe: agnus puriſſi-
mus omnibus digne eum in ſacra-
mento altaris ſuſcipientibus: gloriam
paradiſi et beatitudinem eternam cer-
tiſſime confert atque donat. Hoc ipſe
omnibus promittit Joan. vi. c. dicens. Qui
manducat meam carnem et bibit meum
ſanguinem habet vitam eternam. Et
ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo
die. Et iterum ibidem. Si quis man
ducauerit ex hoc pane viuet in eter
num. Unde Augu. ſuper Jo. vi.
c. Cum cibo et potu id appetant ho
mines: vt non eſuriant neque ſitiant.
hoc veraciter non preſtat: niſi iſte ci
bus et potus: qui eos a quibus ſu
mitur immortales et incorruptibiles
facit: in ſocietate ſanctorum: vbi
pax erit et vnitas perfecta. hec ille.
Inſuper et Bernardus de fructi
bus et effectibus ſacratiſſime com
munionis ſic loquitur. Corpus
chriſti eſt egrotis medicina: pere-
grinantibus via: debiles con-
fortat: valentes delectat: langorem
ſanat: ſanitatem conſeruat. Per hoc
fit homo manſuetior: ad correctio-
nem patientior: ad laborem atten
tior: ad amorem ſagacior: ad caute
lam: ad obediendum promptior: ad
gratiarum actionem deuotior. hec
ille. Ut igitur hos ſuauiſſimos fru
ctus: quos in hac tertia parte enu
meraui digne et fructuoſe quili-
bet acquirat et poſſideat: probet et
examinet ſuam conſcientiam. Et ſi
in ea reperit aliquod peccatum mor
tale: vt puta cogitationis: locutio-
nis: operationis: atque omiſſionis.
ſiue fuerit ſuperbie: ſiue auaritie:
luxurie. iracundie. odij. gule. inui-
die. accidie. detractionis. murmu-
rationis. iudicij temerarij. de om-
nibus conterat. doleat et peniteat.
confiteatur: et ſatiſfaciat. Probet
inſuper ſeipſum et diligenter exa-
minet ſi poſſidet res alienas in-
uito domino quomodocunque per-
uenerint ad eum per furtum: per
rapinam. per fraudem. per vſuram
et ſymoniam. Et ſi in huiuſmodi
inuenerit conſcientiam ſuam ag-
grauatam: aperiat capſam: bur-
ſam atque manus: et vnicuique reſti-
tuat quod ſibi conuenit. Depo-
nat pompas. vanitates. vitam
vicioſam et ſcandaloſam. Abrenun
ciet diabolo et omnibus pompis eius. ſicut
in baptiſmo promiſit. Remittat

iniurias ꝛ offenſas:petat veniam parétibus:amicis ꝛ inimicis ſi ali quẽ offendit:ꝛ humiliter ac reue renter anteq̄ȝ illud ſacratiſſimum corpus ſuſcipiat:genuflectat in ter ra:capite diſcooperto:ꝛ collectis omnibus viribus corporis ꝛ ani me:cum ſuſpirijs: gemitibus ꝛ la chrymis dicat:hanc deuotiſſimaȝ orationem: quam Thoe.ſanct⁹ cõ poſuit in preparatione huius ſa cratiſſimi corporis ꝛ ſanguis xpi: ad cuius laudem officium tã alte: tãqȝ excellens ordinauit:quod to ta vniuerſalis eccleſia frequentat ꝛ cantat:oratio talis eſt. Omnipo tens ꝛ miſericors deus. Ecce ac cedo ad ſacramentum corporis ꝛ ſanguis vnigeniti filij tui domini noſtri ieſu xpi. Accedo inqȝ infir mus ad medicum vite: immundus ad fontem miſericordie:cecus ad lumẽ claritatis eterne:egenus ad dñm celi ꝛ terre:nudus ad regem glorie. Rogo ergo imẽſe maieſta tis tue abundãtiã: quatenus meã digneris ſanare infirmitatem:illu minare cecitatem: ditare pauper tatem:veſtire nuditatem: vt ipſuȝ panem angelorum: regem reguȝ: ꝛ dominum dominantium: tanta valeam contemplari ꝛ ſuſcipere contritione ꝛ amore:tanta fide:ꝛ puritate:tali propoſito ꝛ humili tate:ſicut expedit anime mee. O mitiſſime deus da mihi ſic ſuſci pere corpus vnigeniti filij tui:qđ traxit de virgine Maria: vt cor pori ſuo myſtico merear incorpo rari:ac inter eius mẽbra cõnume rari. O pater amãtiſſime cõcede mihi dilectum filium tuum: quem nunc velatum ſuſcipere propono: vt tandem reuelata facie eum cont plari merear:qui tecum ꝛ cũ ſpi ritu ſancto viuit ꝛ regnat per infi nita ſecula ſeculoꝝ. Amen. Qua oratione dicta:accedat ad altare: ꝛ de manibus ieſu chriſti ſuſcipiat corpus chriſti: firmiter credens: ꝛ nullatenus dubitans in illa ho ſtia conſecrata eſſe deitatem: ani mam ꝛ corpus chriſti. Quo ſuſce pto:inde ſemotus:ponat ſe in ali quo loco genibus flexis ꝛ dicat il lam deuotiſſimam orationẽ:quã ſimiliter dictauit Thoe.ſ. Sit ieſu dulciſſime ſacratiſſimum corpus tuum ꝛ ſanguis dulcedo ꝛ ſuaui tas anime mee:ſalus ꝛ ſanctitas in omni temptatione:gaudium ꝛ pax in omni tribulatione:lumen ꝛ virtus in omni verbo ꝛ opera tione:ſolatium ꝛ finalis tutela in morte. Amen. Rogemus ergo dominum vt nos dignos ad ſan ctam cõmunionem efficiat hic in preſenti per gratiaȝ: ꝛ in futuro p gloriam. Amen.

¶ Feria ſexta in paraſceue. De amara xp̄i paſſione. Sermo. liij.

Chriſtus factus eſt ꝓ nobis obediens vſq; ad mortem. Mortem autē cru cis. Phil. ij. Ad exprimendū xp̄i dolorem. et eius amaram paſſionē. quā pro nobis hodie ſuſtinuit. neceſſe ē. Primo diuinum īplorare auxilium a quo bona cūcta ꝓcedunt. vt nobis pe nitentibus largiat̄ qḋ poſtulam⁹. Uer. q: nō ſumus ſufficientes a nobis quaſi ex nobis. ſed ſufficiē tia noſtra ex deo eſt: vt ait apoſto lus: neceſſe eſt nobiſcū habere ali quē adiutorē cuius patrocinio ſpi ritus ſancti gloria nobis cōdonet̄. Et mēte vagans neſcio cui pre oī b⁹ preces porrigā. Nō quidē eter no patri: qui hodie nō pepercit ꝓ prio filio ſuo vnico: cu; ipſe dicat Iſa. liij. Propter ſcel⁹ populi mei pcuſſi eum. Si ꝓprio filio nō ſub uenit: qui hodie auxilium petijt in cruce: multōminus mihi et vo bis. Nō inuocabo angelos: q ho die ſunt in meſticia et dolore. Vn̄ Iſa. xxxiij. Angeli pacis amare fle bunt. i. ī pe paſſionis xp̄i. Non ad aliquē apoſtoloꝝ fugiam: q: Pe trus et omnes alij diſcipuli: eo re licto in manibus iudeoꝝ: triſtes et pterriti: hincinde diſperſi ſunt. Nō ad catholicam et apoſtolicā eccle ſiā: q: cum ſit ſponſa xp̄i: velut vi dua: ob ſui ſponſi mortē: tota me ſta et deſolata lachrymat̄ et plorat. Propterea eius altaria ſunt de nudata: campane nō pulſant̄: miſ ſa: nec principiū nec finem habet. Et omis leticia et gaudium verſa ſunt in triſticiā et planctu;. Sed ſi diceres: quare ad intemeratā ma trē nō vadimus: ad quā pergere ſoliti ſum⁹. Rn̄deo. Ma qua fron te: qua facie poſſum ad ipſam ac cedere. Nā omnia verba ſaluta tionis: reuoluta ſunt: ita vt nō au deā os aperire. Et primo nō dicā aue: qḋ idem eſt q̄ ſine ve: q: ho die multis ve plena eſt. Nec gra tia plena: q: amaritudine et dolo re eius animus eſt repletus. Nec dn̄s tecum: q: nō eſt ſecum: ſed in manibus iudeoꝝ. Nec benedicta tu in mulieribus: q: hodie ſuper oēs mulieres videt̄ eſſe maledi cta. Nec benedictus fructus ven tris tui: q: a iudeis blaſphemat̄ et ꝯtēnit̄. Nec ora pro nobis: q: ho die rogans filiū: non eſt exaudita. Sed quō pro nobis exaudietur. Quid igit̄ faciam. Ad quem con fugiā. Nunquid omnis ſpes mea perijt. Certe nō. Sed q: hodie cō templor crucem fuiſſe victorioſa; in qua xp̄s pependit: in qua pec-

Z

helyſeg ſuerpzera deg meg

H zure … no lere me …
nozeme … pudoria … mara
amara q2 amorytudia …
da zeplenyt me … q.
… dip helyſeg ad …
… illa; q2 … ama
rytudie eſt … bill
… …

ceta noſtra latuit: in qua mundum redemit. Ideo deuote ac reuerẽter ipſam humiliter adorando dicamus. O crux aue ſpes vnica: hoc paſſionis tpe: auge pijs iuſticiam: reiſq; dona veniam. Amẽ. De paſſione igitur xpi loquens tria miſteria principaliter occurrunt contemplanda.

¶ Primum miſterium vocat̃ neceſſitas.

¶ Secundum miſterium vocat̃ doloroſitas.

¶ Tertium miſterium vocatur amoroſitas.

¶ Primũ miſteriũ paſſionis xpi vocat̃ neceſſitas. Sacri theologi hodie lachrymãtes doloroſã xpi paſſionem: querunt: vtrũ fuerit neceſſariũ xpm pati & in cruce mori pro ſalute generis humani: Huic dubio. Rñdeo. ſm doctrinam. Doc.ſ.in.iij. parte.q. xlvij. & ſm Plim; plura colligit̃ ex dictis eius in.v.&.xi. Metha.in.ij. de gene. in.ij. Phyſicoꝝ.&.vi. Ethi. Qꝺ dupliciter eſt neceſſitas.ſ. neceſſitas coactionis: & neceſſitas finis. Neceſſitate coactiõis: non: fuit neceſſariũ xpm pati: nec ex pte dei: qui nõ pot ab aliquo cogi: cũ in ſe ptãtẽ habeat ifinitã: & nullomõ limitatã: & infinitos modos habeat ad liberandũ genus humanum. Hoc declarat Iſaias pphã ꝑ maxiſſim⁹.c.lix.d. Ecce nõ eſt abbreuiata man⁹ dñi vt ſaluare nequeat. Nota. Man⁹ dñi.i. poteñia dñi. Nec ex parte xpi. Cũ dicat idem Iſa.liij.c. Oblatus eſt: q: ipſe voluit. & Mat.xx. Lu.xviij. Mar.x. Ecce aſcẽdimus ieroſolymã: & filius hoĩs tradet̃ principib⁹ ſacerdotũ & ſcribis. Sed neceſſitate ſiniſ moꝺ: fuit neceſſariũ xpm pati: & in cruce mori: q: ĩ cõſiſtorio ſctiſſime trinitatis eternaliter fuit diffinitũ & preordinatũ vt xps pateret̃ & in cruce moreret̃: ad ſaluandum ſibi credẽtes & obediẽtes. Hec autẽ paſſio pnũciata fuit in ſcripturis & pfigurata in obſeruãtia veteris teſtamenti. Unde Luc.xxij. dixit xps. Fili⁹ hoĩs ſm q diffinitum ẽ vadit.q:.ſ.ab eterno ordiatũ ẽ vt in cruce moriat̃. Et Jo.iij. Sicut Moyſes exaltauit ſpẽtẽ in deſto ita exaltari oportet filiũ hoĩs. Qꝺ quidẽ de exaltatiõe in cruce itelligit̃ vt declarat Doc.ſ.vt ſupra. Et hoc pp quattuor rões quas collegi ex dictis.ſ. Tho.in.iij. parte. & alioꝝ doctorum.

¶ Pria eſt virtutis exẽplificatio.

¶ Scda eſt peccati ſatiſfactio.

¶ Tertia eſt diuinalis pmiſſio.

¶ Quarta ẽ viſceroſa dilectio.

¶ Prima rõ q̃re xps voluit mori in cruce ẽ virtutis exẽplificatio. Nam xpus accepit oia que peti

nēt ad vitā rectam ⁊ ad exēplum virtutis. Pertinet autē ad vitam rectam: nō timere ea que nō sunt ti menda. Sunt. n. quidā hoīes: qui q̄uuis nō timeant mortē: genus tñ ⁊ modum mortis horrescunt. Et ideo vt nobis exemplum daretur vt nullū gen⁹ mortis horrerem⁹: christus voluit in cruce mori: quia hoc genere mortis nihil erat execrabilius vel formidabilius: vel horribilius. Unde Augustinus in libro .lxxxiij. q. Sapientia inquit dei: hominem ad exemplum quo recte viueremus suscepit. hec ille. Et iterum Augustinus. Hoc modo dominus mori voluit: vt hominem nec ipsa mortis turpitudo a perfectione iustitie repellat. Et Sap. ij. Morte turpissima condemnemus eum. Et Deute. xxi. Maledictus a deo est qui pendet in ligno. Unde Lactāti⁹. in .vij. diuinarum insti. inquit in fine. Pater. n. nr̄ ac dn̄s qui ꝯdidit firmauitq̧ celū q solē cū ceteris sideribus illuxit: q libratā magnitudine sua terrā vallauit mōtib⁹ mari circūdedit: amnibusq̧ distinxit: ⁊ qcqd est i hoc ope mūdi ꝯflauit: ac ꝑfecit e nihilo: ꝑspectis erroribus hoīum ducē misit q nobis iustitie viā panderet. Hūc seq̄mur omnes: hūc audiamus huic deuotissime pareamus: qm̄ solus vt ait Lucretius. veridicis hoīꝫ purgauit pectora dictis. Et finē statuit torpedis atq̧ timoris. Exposuitq̧ bonum summum: quo tendimus omnes. Quid foret atq̧ viā mon strauit limite paruo. Quo possemus ad id recto contendere cursu. Nec monstrauit tantum: sed etiam p̄cessit: ne quis difficultatis gratia iter virtutis horreret. hec ille. ¶ Secunda ratio quare christus voluit in cruce mori dicitur peccati satisfactio. Culpa enim commissa ab Adam: fuit infinita: quia contra infinitum bonuꝫ. idest deum. Offensa autem mensuratur secundum qualitatem persone offense. Unde offendere agricolam seu laboratorem peccatum ē: sed maius peccatum est offendere militem: maius comitem: maius regeꝫ. Patet hoc per Phm in .v. Ethi. Pena inqt taxat̄ ſm dignitatē eius i quē fit iniuria. Et Deut. xxv. Pro mensura peccati erit ⁊ plagarum modus. Extra de sen. exco. c. Cum illorū. parapho. Nos tamen in tex. ⁊ in glo. Insititu. de iniurijs. parapho. Atrox. ff. de re. mili. l. omne delictum. parapho. Qui manus. ff. de iniurijs. l. Item apud. parapho. Ait pretor. Cum ergo deus sit infini-

te dignitatis: infinite excellentie. er
go offenſa commiſſa contra eum
eſt infinita. Similiter ⁊ pena de-
bet eſſe infinita. Sicut enim of-
fenſa menſuratur ſecūdum qua-
litatem perſone offenſe: ſic ⁊ pena
menſuratur ſm̄ quantitatē culpe.
Tunc ſic. Offenſa ſiue culpa infi
nita meretur penam infinitā. Sꝫ
infinitam penam nō potuit creatu
ra pura ſuſtinere. penam dico ſa-
tiſfactoriam: quia ↄdēnatoriam crea
tura ſuſtinet penam infinitam extē
ſiue. licet non intenſiue. ergo nulla
creatura pura poterat ſatiſfacere
pro culpa contra deum cōmiſſa.
Ideo fuit neceſſe: ꝙ chriſtꝰ morte
ſua ſatiſfaceret. que ſatiſfactio habꝫ
infinitatem quādam: ꝓpter perſo
nam filij dei in qua vnio diuine ⁊
humane nature facta eſt. Hinc ē.
qđ dicit Iſa. xxxv. c. Deus ipſe ve
niet ⁊ ſaluabit nos. Nota ipſe ve
niet quaſi nō mittet angelum: non
archangelū: nō patriarchā: nō ꝓ-
phetam: nec aliquem aliū: ſed ipſe
met veniet in perſona filij dei: ⁊
ſaluabit nos ꝓ peccatis ſatiſfacien
do. totū pondus culpaꝝ noſtrarū
ſup ſe portans vt nos alleuiaret iu
xta illud Iſa. liij. Uere lāgores no
ſtros ipſe tulit: ⁊ dolores nr̄os ipſe
portauit. Et ibidē. Ꝓpter ſcelus
populi mei percuſſi eū. Patet igi
tur. ꝙ nō poterat aliter fieri ſatiſfa
cio ꝓ peccatis. niſi xp̄s penderet i
cruce. ⁊ ibi penā ſolueret morien-
do. Huic rōni addo aliā ad idem
ꝓbandum. Regula enim eſt lega
lis ⁊ canonica. ꝙ peccatum nō di
mittitur niſi reſtituatur ablatū. Re
gula peccatum li. vi. Et. xiiij. q. vi.
Si res. Modo ad propoſitum.
Adam furatus eſt fructū de arbo
re ſcientie boni ⁊ mali. dixit ergo
deus. Nō dimittā peccatum niſi
reſtituatur mihi fructus. Nō po-
tuit Adam nec alius homo illum
fructum reſtituere: ⁊ dixit filiꝰ dei
ad patrem. pater mi. Ego reſtituā
fructum ablatū. Videamus quō.
Reſpondit pater. Et chriſtus: pa
ter videbis. Intrauit ergo chriſtꝰ
in vterum virginis ⁊ factus ē ho
mo. Ecce fructus dulciſſimus. de
quo dicimus virgini. Et benedi-
ctus fructus ventris tui. Luc. pri-
mo. Deinde poſuit ſe in crucē. Et
tunc fructus iſte pependit in cruce
que dicitur arbor ſcientie boni ⁊
mali. tum ꝓpter chriſtum qui co-
gnouit malum: tunc experimētali
quadam cognitione. tum etiā rōe
noſtri propter quos dicitur crux
arbor ſcientie boni. ꝓpter fideles.
Unde eccleſia cantat. Crux fide-
lis inter omnes arbor vna nobil.
Item arbor decora fulgida ornata
regis purpura. Et ideo cōueniēs
fuit ꝙ chriſtus ad ſatiſfaciendum

pro illo peccato: ſeipſum pateret ligno crucis affigi: quaſi reſtituens quod adam furatus erat: ſm illud Dauid in ps. lxviij. Conſonati ſunt qui perſecuti ſunt me inimici mei iniuſte: que nõ rapui: tunc exſoluebam. Et Augu. in quodã ſmone de paſſione inquit. Contẽpſit adã preceptũ accipiens ex arbore pomu. Sed quicquid adam pdidit xps in cruce inuenit. ¶ Tertia rõ quare xps mori voluit in cruce eſt diuinalis pmiſſio. Benigniſſimus nãqz deus ſua diuina lege: pmiſit penitentiã facere p peccatis humani generis: vt patet Geñ. vi. c. Penitet me inquit feciſſe hoiem. Glo. i. pniam agam p hoie. Propterea eterni patris verbũ: qrens ouẽ que perierat. Luc. xv. c. i. humanã naturã: quã in vtero virginali reperit: eãqz aſſumpſit: et ipõnens in humeros ſuos. xxxiij. ãnis cum penis et doloribus maximis eã deferens crucẽ aſcendit conuocans amicos. ſ. prẽm et ſpm ſanctũ atqz angelos omnes dicens. Congratulamini mihi: qz inueni ouem quã perdiderã. Hec eſt iqz ouis que in nemore huius mundi perdita: et ab infernalibus lupis dilaniata erat: quã ſuper hanc crucem baiulo quã requirens ſanguinem ſudi: vitã expoſui: et mortem ſuſtineo: penitentiã egi: et preciũ ſolui. Propterea Aug. in lib. 5 quinqz hereſes in perſona xpi loquẽs ait. Cũ eſſes inimicus patri meo: reconciliaui te per me. Cum inter montes et ſiluas errares queſiui te: humeris meis portaui te: patri meo reddidi te. Laboraui: ſudaui: caput meũ ſpinis expoſui. manus meas clauis obieci: lancea latus meũ aperuit: tot nõ dicam iniurijs: ſed aſperitatibus lacerat9 ſum. Sãguinem meũ ſudi: animã meã poſui vt coniungerẽ te mihi: et tu diuideris a me: hec ille. ¶ Quarta ratio quare xps mori voluit i cruce eſt viſceroſa dilectio. Volens deus clementiſſimus humano generi amorẽ ſuũ in ſummo et altiſſimo gradu oſtendere: neceſſarium fuit ipſum incarnari: pati: et in cruce mori. vt inquit ſ. Doc. i. iij. par. q. i. ar. ij. et q. xlvi. Unde et ſaluator ait. Jo. xv. Maiorem hac dilectionem nemo habet: qz vt animã ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Hanc viſceroſam caritatem beatus Anſelmus in ſuis medi: ſic deſcribit di. Quo nate dei: quo tua deſcẽdit humilitas? Quo tua flagellauit caritas? Quo proceſſit pietas? Quo excreuit benignitas? Quo tuus amor attigit. Quo puenit compaſſio. Ego iniqz egi: tu pena afficeris. Ego facinus admiſi: tu vltione plecteris. Ego crimẽ

edidi: tu torture ſubiceris. Ego ſuperbiui: tu humiliaris. Ego tu/mui: tu attenuaris. Ego inobedi/ens extiti: tu obediens: inobedientie ſcelus luis. Ego gule parui: tu inedia affligeris. Me illicita concupiſcentia rapuit ad arborem: te perfecta caritas traxit ad crucē. Ego preſumpſi vetitum: tu ſubij/ſti aculeum. Ego delector cibo: tu laboras patibulo. Ego fruor deli/cijs: tu laniaris clauis. Ego pomi dulcedinem: tu fellis guſtas amaritudinem. Mihi ridens congaudet eua: tibi plorans compatitur maria. hec ille. Huius etiā intime ⁊ mirabilis dilectiōis effectus ipſe chriſtus inſinuat ſub parabola. Luc.xv. vbi ſcribitur. Que mu/lier habens dragmas decē: ſi pdiderit dragmam vnam: nonne accendit lucernam ⁊ euertit domū ⁊ querit diligēter donec inueniat eam. Et cum inuenerit conuocat amicas ⁊ vicinas dicens. Cōgratulamini mihi: quia inueni drag/mam quam perdideram. hec ille. Humanata dei ſapientia mulieri comparatur: propter miſerorum compaſſionem. Prouer. vltimo. Manum ſuam aperuit inopi. Hec.x. dragmas habuit cum homines ⁊ angelos ad imaginē ſuā creauit. Sed dragmam vnam p/didit cum homo ad ſimilitudinem ſui creatoris receſſit. Dei autem ſapientia candelam ad eam que/rendam accendit. cum in humana carne apparuit. Gregorius. Ille lucernam accendit qui teſtam humani generis lumine ſue diuinitatis impleuit. hec ille. In candela nāqȝ tria ſunt. ſcȝ cera: licinius: ⁊ ignis. per ceram intelligitur caro chriſti precioſa: que ſicut cera ad preſentiam ignis tota reſoluitur ⁊ liqueſcit: ſic caro chriſti in igne paſſionis tota liquefacta eſt. ps.xxi. Factum eſt cor meum tanq̄ȝ cera liqueſcens: per licinium album intelligitur anima chriſti puriſſima: in qua nulla fuit peccati macula. pe.ij. Qui peccatum nō fecit: nec dolus inuentꝰ eſt in ore eius. Per flammam ſiue ignem intelligitur amoroſa ⁊ ſplendidiſſima deitas. Deut.iiij. Deus noſter ignis conſumens eſt. Hec igitur candela accenſa ⁊ ardens. ideſt chriſtus pa/tiens domum euertit. ideſt totum mundū. ps. Illuxerunt coruſcationes tue orbi terre: cuius ſtatum reduxit ad cultum vnius dei ⁊ ad fidem crucifixi. Et querit diligen/ter: ad modum feruentiſſimi amatoris nihil omittens de pertinentibus ad humanam redemptio/nem. Et cum inuenerit conuocat amicas ⁊ vicinas. Amice ⁊ vici/ne ſunt ſupne poteſtates. que tan

ꝰ deo ꝑpinquiores ſunt: quanto eo vicinius contemplatur. Mat. xviij. Angeli eorum ſemper vidēt faciem patris mei qui eſt in celis. Congratulamini mihi: quia inueni dragmam quam perdideram per qđ inſinuat vehementiſſimū ad dragmam amorem: cuius inuētionem eſtimat ſuum lucrum. Hec immenſa caritas ipſum vinxit ⁊ ligauit vt deſcenderet in mundū. Hec fuit aurea cathena: que ipſum in vterum virginis introduxit. hec in cruce ipſum alligauit ⁊ fortiſſime tenuit. hec ad mortē traxit. hec ad infernum vt electos glorioſus ⁊ gratulabundus inde liberaret conduxit. Unde Jere. xxxi. In caritate perpetua dilexi te. Ideo attraxi te miſerans. De hac ſumma dilectione Fulgenti⁹ in ſermone exclamans ait. Magnum myſterium dilectiſſimi fratres. Magnum diuine dilectiōis indicium: homo deum cōtēnens a deo diſceſſit: deus hoiem diligēs ad homines venit. Dilexit impiū vt faceret iuſtū. Dilexit infirmū vt faceret ſanū. Dilexit puerſum: vt facēt rectū. Dilexit mortuū vt facēt viuū. h illc.

Secundo principaliter circa dñi paſſionē cōtēplari debemus doloroſitatem. Amara ⁊ doloroſa fuit tota vita chriſti: ſed permaxime in tpe paſſionis: que nec ſcribi: nec enarrari quidem poteſt: tamen vt aliqualiter eius dolores: eiuſq; penā ſentire valeamus. quattuor principales dolores in hac ſecunda parte adducentur.

¶ Primus eſt dolor ſepationis.

¶ Secūdus eſt dolor captōis.

¶ Tertius eſt dolor flagellatōis.

¶ Quartus ē dolor crucifixiōis.

¶ Primus namq; dolor xpi fuit dolor ſeparationis. Hic dolor fuit maximus ⁊ intenſiſſimus. Ait.n. Auguſtinus: ꝙ dolor fundatur in amore. Ubi ergo fuerit vehementiſſimus amor propter preſentiam alicuius boni valde dilecti ꝑpter abſentiam illius cauſatur vehementiſſimus dolor. Propterea dicit Ariſto ij. Rhetoricorum. Nō ſeparari ab amicis: triſtabile eſt: quia vt idem dicit ix. Ethicorum. Amicus conſolatur preſentia amici ⁊ locutione. Cum igitur chriſtus pre ceteris filijs matrem dilexerit. Magdalenam ⁊ ceteros apoſtolos adamauit: iuxta illud Johan. xv. Ego dixi vos amicos. ⁊ Johā. xiij. Cum dilexiſſet ſuos in finem dilexit eos: ſequitur ꝙ ab his ſeparari fuerit ſummus ⁊ intenſiſſimus dolor. Superuenit igitur dies mercurij. Et

ieſus cū ſua dulciſſima matre ac dilectiſſimis diſcipulis erat in bethania in domo marie. Nocte vero vt pie ɔtēplari poſſumus. mater de captione filij ſuſcepta quieſcere nō valens. ad cameram filij acceſſit. Et credens eū dormire. noluit ſomnū interrumpere. ſed meſta ⁊ gemēs expectabat. Filius aūt qui vigil erat ⁊ ī amariſſime paſſionis ſue meditatione verſabatur. preſentiam matris ſentiens eam dulciter alloquens ait. Cōſolare mater mea. ⁊ noli perturbari ex hoc qḋ dicam tibi. Iam venit tēpus paſſiōis mee. in quo oꝫ me pati. imo mori pro ſalute humani generis. Non ergo turberis. qm̄ ſic ſcriptū eſt. O q̄ꝫ triſtis ⁊ afflicta fuit bñdicta mater ex huiuſcemodi verbis. Quibus auditis. ipa eleuat manus ad celū plorando. ⁊ īclinās eas amplexabat filiū ſuū. totā ſe ponens ſupra pectus eius. Ad cuius planctū ſurrexit maria magdalena ⁊ iuit ad eā. Cui virgo maria ait. Ecce ſoror mea filius meus nunc apperuit os ſuū ⁊ dicit. q in breui eſt moriturus. Quid ergo faciemus? Illa aūt hoc audiens. tota cōmota ſimul cum beata virgine amariſſime flebat. Ex quibus clamoribus. oēs de domo excitati ſunt. Currunt apoſtoli ad planctū. ⁊ ipſi plorantes videntes ⁊ rei ſeriem intelligētes in lachrymas ⁊ ſingultus vniuerſi prorumpunt. flectūtq; omnes genua ante ieſum ⁊ primo mater nil aliud dicendo niſi miſerere fili mi matri tue. fuiſti alijs pius. ergo noli eſſe in me crudelis. Flectunt ſe: ⁊ oēs apoſtoli dicētes: fac bone magiſter. qḋ dicit mater tua. ⁊ noli contriſtare nos. Silr ⁊ maria magdalena ait. Miſerere matri tue dulciſſime ieſu. ⁊ noli nos derelinquere. Stabat igit xp̄s ſatis compatiens matri ſue ⁊ eleuauit eam ⁊ ɔſolabat blande prout poterat. Reſumens mater ſpiritum ⁊ anhelitum. ſic loquitur filio. Si cupis o fili dulciſſime in aliquo me conſolari. queſo: vt vnum iſtorū quatuor facias. vꝫ aut ſine tui morte ⁊ paſſionē redimas genus humanū. vel ſi penitus mori te oportet. ſit ſine dolore ⁊ afflictione. vel ſaltem me prius mori permittas. anteq̄ꝫ veniat mors tua. vel ad vltimum ſic reddas ſtupefactam ⁊ inſenſibilem. vt in me nulla ſit cognitio mortis tue. Reſpondet filius matri cum reuerentia. Non decet primo. o mater mea me mortem non pati. cum omnes ſcripture hoc prediterint de me. Inſuper nec ſecūdo eſſet cōueniens q: debeo ego ī omnibus oſſibus meis flagellari ⁊ dolere. Cum autē an

diſſet mater a filio quod opor-
teret ipſum pati in omnibus oſſibus
ſuis: ⁊ flagella tot recipere: dum ſe
deret ad latus eius lancea vulne-
rauit cor eius: cecidit qz ſuper pe-
ctus amoroſi filij: ⁊ lachrymabi-
liter dicebat. En iſta eſt conſolatio
quã das mihi fili mi. Audite au
dite: quales cõſolationes: dixitqz
filius. Noli turbari: quia ſic oportet
fieri. Et adiunxit tertium. Nec ti-
bi decens eſſet concedere: quia non
ſeruarem debitum honorem ma-
tri mee: oporteret etiam animam
tuam collocari cum ſanctis patri-
bus veteris teſtamenti in limbo.
Abſit hoc a me: vt ita permittam
ire animam matris mee: quinimo
ſubito veniam tibi obuiam cum
tota celeſti curia: vt te collocẽ in
paradiſo ad dexteram meam: cuz
anima ⁊ corpore. Sed nec quartũ
concedere conueniens eſt: quia tan-
te dilectionis mater non cõpate-
retur filio tempore ſue paſſionis.
Sed conſoletur cor matris mee:
quia te iuuabo: tecum ero: ⁊ dolor ⁊
triſticia quam ſuſtinebis: conuer-
tetur tibi in magnum gaudium ⁊
leticiam: cum die dominico reſur
rexero victor glorioſus. Hec ⁊ ſi-
milia dulcia: filius cũ matre ⁊ ma
ter cũ filio loquebãt. Fecerũt autẽ
principes ſacerdotum iſta die con
ſilium deliberantes de morte xpi.

Dicebant autez non in die feſto
ne forte tumultus fieret in popu-
lo. Cogitans autem iudas: ex dia
boli inſtigatione: quod conſilium fie
ret: intrans audacter: quia preſum-
ptuoſus erat valde: dixit ad illos.
Quid vultis mihi dare: ⁊ ego eũ
vobis tradam. At illi cõſtituerũt
triginta argenteos. Et exinde que
rebatur opportunitatem principes
ſacerdotum vt traderetur eis: ſi-
ne turbis: non tamen in die feſto.
Judas dixit. Scitis parati: quia cito
eum vobis tradam. Die autẽ io-
uis in mane: petierunt diſcipuli ie
ſum dicentes. Ubi vis paremus
tibi comedere paſca. Jeſus autez
dixit ſecretarijs ſuis: vz Petro:
Jacobo: ⁊ Johãni. Jte in ciuita-
tem ad quendam: ⁊ occurret vo-
bis homo: lagenam aque portãs.
Sequimini eum in domuz in quã
intrat: ⁊ dicite patri familias do-
mus. Dicit tibi magiſter: tempus
meum prope eſt: apud te facio pa
ſca cum diſcipulis meis. Et ipſe
oſtendet vobis cenaculum ma-
gnum: ⁊ ibi parate. Fecerunt au-
tem diſcipuli: ⁊ inuenerunt ſicut ꝑ
dixerat illis: ⁊ parauerunt paſca.
Et ecce ante horam veſpertinam
recedit de bethania cum diſcipu-
lis ſuis verſus ieruſalem. Sz ma-
ter domini. Magdalena: Mar
tha: ⁊ Lazarus: cũ difficultate ob-

timuerunt a xp̄o: ſocietatē facere. Ipſis igit̄ euntibus: volebat xp̄s intrare p̄ vnā portam ciuitatis: ⁊ mater volebat q̄ intraret p̄ aliā. Sed cū ſic filius cogeret matrē: proſtrauit ſe mater ad pedes eius lachrymans ⁊ dicens. O fili mi: ne p̄mittas matrem: in hac nocte ſeparari a filio. Sciebat. n. q̄ erat nox ſue amaritudinis. Sz cū xp̄s nullatenus aſſentiret: eleuauit matrem a terra vt diſcederet. Que eleuata: amplexibus filium ſtringebat: plangebat ⁊ oſculabat dicēs. Saltem ſciam vbi es cenaturus. Sz nec oīno voluit: ſibi xp̄us notificare. O mater afflicta in tot tuis petitionibus: nullam ꝯſolationem meruiſti accipere. Tunc mater ait ad filium. Saltē nobis relinque tuam benedictionem. Ad quā filius. Tua mater intereſt benedicere filio. Tūc ſanctiſſima mater plena lachrymis ⁊ ſingultib⁹: manibus eleuatis ſup dilectum filium ſuū ait. Benedicat te fili mi dulciſſime pater etern⁹ qui te eternaliter genuit. Bn̄dicat te fili mi ſp̄ūſſanct⁹: cuius virtute ex meis viſceribus te concepi. Benedictum ſit totum corpus tuum puriſſimum. Benedicta ſit anima tua ſanctiſſima. Benedictum ſit latꝰ quo tenellum te nutriui. Bn̄dicti ſint omnes labores tui. Et ē dem amplexans filium ait. Benedico te fili mi amantiſſime: fili mi ſuauiſſime a capite vſq₃ ad plātam pedis. O quot lachrymę fluebant: tum ex oculis matris: tum ex oculis filij: tum ex oculis magdalene ⁊ dilectorum diſcipulorū: flebant: lugebant: plorabant omnea. Reſonabāt voces lugubres: voces flebiles: ſingultus atq₃ gemitus: tandem ſeparantur ab inuicem. Separatur ieſus lachrymans: ſeparatur mater eiulans. Separantur corpore: ſed non corde. Et ſic diſceſſerunt. O q̄₃ doloroſe: mater dimittit filium vnigenitum moriturum: ⁊ ipſum amplius non viſura: per viam eiulā do dicebat. Cito tolleris a me fili mi: moriturus morte turpiſſima. Neſcit igitur pia mater doloroſa: quo vadit filius. Sed cum ſic diſcederet a filio: ambulabat p̄ duos vel tres paſſus: ⁊ ſemper retro aſpiciebat ad filium. Lento quidem gradu incedebat: vt reſpiceret diutius filium. Ambulabat quidē ante: ſed retro ſemper voluebat faciem: lamentabatur: plangebat dicens. Ecce fili mi tolleris a me. Non amplius te videbo: priuata ero cōſolatione. Heu heu quid faciam: flebo ⁊ nunq̄₃ deſiſtam: ⁊ ita erit conſolatio mea. O mater doloroſa anxiari: flere: la/

mentari eligis: pro tuo ſolatio. Et ſic filius diſcedens ⁊ compatiens matri: oculo filiali ipſam aſpiciebat. Quis in tanto doloroſo diſceſſu nõ ploraret? Quis tam durus eſt vt lachrymas cõtinere poſſit. Ha chriſtiani. Et vos non ploratis. Non mouemini ad compatiẽdum redemptori noſtro: ⁊ ſue meſtiſſime matri? Non videtis eam lachrymantem? Non auditis eaꝫ vos prouocantẽ ad fletum? Flete igitur o chriſtiani: plorate cum aſflicta matre. O filie. O puelle. O virgines: cur non fleris cum virgine glorioſa. Ipſa eſt virgo virginum plorans: ⁊ vos non ploratis? Aſſociate virginẽ o virgines plorantes atqꝫ ſibi compatientes. Plorate o matres que filios genuiſtis: quia mater dei plorare nõ ceſſat. Plorate o vidue. Plorate o iuuenes: o viri: o ſenes: o populi chriſtiani plorate cũ chriſto: plorate cum matre: plorate cum magdalena: plorate cũ diſcipulis: plorent ãgeli: plorẽt celi: plorẽt ignis: ploret aer: ploret aqua: ploret terra: plorent planete: plorent animalia cuncta: quia creator omnium ieſus dulciſſimus ſeparat ſe a meſtiſſima ſua matre: ⁊ pergit ad ieruſalem: vbi in breui eſt moriturus. Propterea Tre. i. dicitur de beata virgine. Plorans plorauit in nocte: ⁊ lachryme eius in maxillis eius. Nõ eſt qui conſoletur eam ex omnibꝰ caris eius. ¶ Secundus dolor in paſſione xpi eſt dolor captionis. Poſtq̃ enĩ xps a matre ſua diſceſſit: venit ieruſalem: ⁊ intrauit domum illius nobilis: qui in cenaculo vltimam preparauerat cenam. In introitu autem: obuiaꝫ ſibi venit: ipſe: vxor: ⁊ filij: genu flexo: benedictionẽ petentes: a chriſto gratias agentes: q ad eorum domum accedere dignatus fuerat. Veſpere igitur facto: fecit ieſus cum diſcipulis ſolitam benedictionem. ſ. Oculi omnium in te ſperant dñe ⁊ reliqua. Sedẽtibus vero cunctis: loqui cepit verba maximi miſterij: dicẽs. Deſiderio deſideraui hoc paſca mãducare vobiſcum ante q̃ patiar. Comedunt agnum paſcaleꝫ feſtinanter. Quo comeſto: ſurgit chriſtus a cena: ⁊ precingit ſe linteo, ⁊ ponit aquam calidaꝫ in peluim: ⁊ venit ad petrum ac genibus ſolo flexis: voluit ei lauare pedes. Qui cõtradicens ait. Domine tu lauas mihi pedes? Abſit. Non lauabis mihi pedes in eternum. Dicit ei ieſus. Si non lauero te non habebis partem mecum. Tunc Petrus, Domine non tantum pedes meos: ſed ⁊ manus ⁊ caput. Et ſic hu-

militer omnium diſcipulorum pedes etiã traditoris ſui lauit. O q̃le ꝛ q̃ mirandum ſpectaculũ: ipſe deus totius mundi conditor. ipſe totius vniuerſi rector. ipſe beatorum ſpirituum omnipotentiſſim⁹ rex ꝛ imperator vſq₃ adeo humiliatus eſt: vt genibus flexis: diſcipulorum pedes manibus proprijs contrectare: ſordes ꝛ immunditias lauare ꝛ abſtergere dignaretur. O profundiſſima ſaluatoris humilitas: qua fatigatus ꝛ ſudore repletus: pedes omnium abluere non dedignatur. Facta pedum lotione iterum in menſa reſedit. Et accipiens panem conſecrauit illũ in corpus ſuum: ꝛ vinum in ſanguinem. Sicq₃ ſanctiſſimum altaris ſacramentum inſtituit ꝛ omnes: etiam iudam: cõmunicauit: prius tamen loti fuerant: anteq̃ illud ſacramentum ſuſciperent ad inuendũ: q᷑ cõmunicandi debent primo lauare pedes: terrenas. ſ. affectiones: vt ad ſanctiſſimum altare dignius accedere poſſint. Intrauit autem ſathanas efficatius in iudam. Et vt citius quod animo conceperat expleret: ꝛ quem antecedenti die vẽdiderat principibus ſacerdotum traderet: a ſocietate diſceſſit. Tunc chriſtus ſermonẽ fecit in quo miſteria multa diſcipulos docuit. Animauit eos inter mundi preſſuras: ꝛ ſpiritum ſanctũ ſe miſſurũ promiſit. Ibi predixit de ſcandalo: quod paſſuri erant: ꝛ maxime q᷑ petrus erat ipſum negaturus ter: anteq̃ gallus cantaret. Luc. xxij. Et ſurgens de cena: atq₃ hymno dicto. i. gratiarum actione peracta: ꝛ vocato patre familias. Recepiſti me in domo tua: ꝛ ego ſuo tẽpore recipiam te in domo paradiſi. Et ſic benedicens eum ꝛ totam familiã: vale faciens: exiuit ciuitatẽ: ꝛ cum diſcipulis venit in villam que dicitur gethſemani: trãs torrẽtẽ cedrõ ꝛ intrauit in ortũ: qui eſt ad pedẽ montis oliuarum: ipſe ꝛ diſcipuli eius. Et ait illis. Sedete hic donec vadam illuc ꝛ orem. Et aſſumpſit Petrũ Iacobum ꝛ Ioannẽ. cepitq₃ pauere ꝛ tedere. ꝛ ait illis. Triſtis ẽ anima mea vſq₃ ad mortem. Mar. xiiij. Nec triſtitia ſm ſ. Thoc. iij. par. q. xlvi. ar. vi. Fuit dolor interior: qui cauſatur ex apprehenſiõe alicuius nociui. Et aĩa xpi ſm vires interiores efficaciſſime apprehendit oẽs cauſas triſticie: inter quas eſt amiſſio corporalis vite: que naturaliter eſt horribilis. Unde Ari. in ij. rheto. ait. q᷑ illi qui decapitant non timent: vidẽtes ſibi neceſſitatẽ imminere: ſed triſtantur. Cum igitur xpŝ fuerit verus homo ad hoc oſtendendum pauit ac triſtatus ẽ. Hiero. ſuper

Vt inquit. Dño noſter vt veriſſime probaret aſſumpti hoīs: vere quidē contriſtatus eſt. hec ille. Et ſ. Boc. in. iij. ſen. di. xv. ait ꝙ triſtitia vera fuit in xp̄o. Hec ergo triſtia non fuit ex hoc ꝙ ſenſualitas repugnaret rōni: quia illud in xp̄o nunquā fuit: ſed quia veram habebat carnem ⁊ humanitatem. Cuius veritas in hoc oſtenditur ꝙ naturaliter paſſionem ⁊ mortē exhorreret Et ait. ſ. Boc. ꝙ īnocenti qui debet pati: dolor augetur ex innocentia: inquātū apprehendit nocumentum ei illatū vt magis indebitum. Albertus in. iij. ſen: dicit ꝙ triſtitia que fuit in xp̄o cauſata eſt ex naturali infirmitate: que nullū peccatū eſt. Et fuit in ipſo prout ꝓpaſſio: qꝛ ſm Hilarium ⁊ Auguſtinū ꝓpaſſio dr̄ paſſio afficiens: ⁊ non abducens rationē. Hic contēplandū eſt quomō illi apoſtoli maxime illi tres: videntes xp̄m contriſtari: ⁊ ipſi ceperunt ſummo affici merore: ⁊ ſic deici quomō xp̄s amplexabatur: modo petrū tangens: modo Joannē: modo Jacobum dicens. Heu fili. Triſtis eſt anima vſqꝫ ad mortem. Qui vt opinor flere ceperunt: nihil rn̄detes. Tūc chriſtus. Suſtinete hic donec orē. Et progreſſus puſillum. i. quantū iactus eſt lapidis. poſuit genua ⁊ orauit dicēs. Pater ſi poſſibile ē tranſeat a mē calix iſte. Non tamē ſicut ego volo: ſꝫ ſicut tu. Hec oratio ſaluatoris: vt ait. ſ. Boc. iij. pte q. xxi. Cōueniebat xp̄o: ſm ꝙ erat homo non ſm ꝙ erat deus: cui nō conuenit orare: ſed orari. Et eius oratio fuit ſm ſenſualitatem: cum oratio ſit actus rationis ⁊ voluntatis: ⁊ eleuatio mentis in deum: qḋ non conuenit ſenſualitati: ſed oratio xp̄i fuit ſm ſenſualitatē. quia. ſ. orando deo patri propoſuit: quod erat in appetitu ſenſualitatis ipſius. Et ſm hoc xp̄s orauit ſm ſenſualitatem inquantū. ſ. ratio eius exprimebat ſenſualitatis affectum: tanqꝫ ſenſualitatis aduocata: vel exprimendo effectū volūtatis ſimplicis: que cōſideratur vt natura. Et hoc ꝑpter tria. Primo vt oſtēderet ſe veram humanam naturā ſumpſiſſe: cū omnibus naturalibus affectibus. Secūdo vt oſtenderet ꝙ homini licet ſꝫ naturalē affectū velle: quod deus non vult. Tertio vt oſtendat ꝙ propriū affectū: debet homo diuine voluntati ſubicere. Unde Aug. in Enchi ait. Sic xp̄s hominē gerens oſtendit ꝑuatam quandam hominis voluntatem: cum dicit: tranſeat a me calix iſte. hec enim erat humana voluntas. Sed quia rectum vult eē hominem ⁊ ad deum dirigi. ſubdit. Uerūtamē nō ſicut ego volo: ſed

ſicut tu vis: ac ſi dicat. Videte in me: quia potens ſum aliquid proprium velle. ⁊ ſi deus aliud velit. hec ille. Chriſoſtomꝰ ⁊ Origenes dicunt: ꝙ hoc petijt quaſi homo: naturali volũtate: morte recuſans. Orauit inſuper vt exẽplum nobis daret: vt irruentibus tribulationibus oremus: iuxta illud pſ. cxix. Ad dñm cũ tribularer clamaui. Unde Augu. ſup Jo. inquit. Ita ſe patri exhibere voluit petitorem vt meminiſſet noſtrũ ſe eẽ doctorem. In xp̃o fuit duplex voluntas vna deitatis: qua oia volens fecit. Iſa. liij. Oblatus eſt q: ipſe voluit. Alia ſenſualitas vt hic: que naturaliter mortem horrebat: ad oſtendendã veram humanitatem. Cõpleta igitur oratione venit ad diſcipulos ſuos: ⁊ inuenit eos dormiẽtes. Et dicit petro. Sic. Non potuiſti vna hora vigilare mecum. hec ille. Vigilate ⁊ orate ne intretis in temptationem. Spũs quidem promptus ẽ: caro autẽ infirma. Iterum ſecũdo abijt ⁊ orauit dicens. Pater mi: ſi non põt calix hic trãſire niſi bibã illũ fiat volũtas tua. Et venit iterũ ⁊ inuenit eos dormientes. Erãt. n. oculi eoꝝ grauati. Et relictis illis: iterum abijt ⁊ orauit tertio eundem ſermonẽ dicens. b Mat. Attende cor deuotum. Surgit chriſtus ſemel. bis. ter. ſurgit ab oratione velut anxiꝰ ⁊ ⁊ quaſi extra ſe factus. Cur bone ieſu totiens ſurgis. Cur inquietus videris. Reſpõdit. Surgo totiẽs quia non inuenio locum: vbi quieſcat corpus meum. A crudeliſſima vrgẽs paſſiõe impellor. Lucas autem inquit: ꝙ apparuit illi angelus de celo confortans eũ. Sicut enim ſeruus dominum ſuum prelium intrantem confortat. ſic angelus chriſtũ confortabat. di. Domine nihil fit veſtre voluntati cõtrarium. Nam ita ordinatũ eſt a pr̃e ⁊ a vobis: ⁊ a ſpiritu ſancto. Jam magna letitia eſt in celo: quia per veſtram paſſionẽ reparande ſunt cathedre celi empyrei. Jam ſancti patres in limbo expectant per veſtram paſſionem liberari. licꝫ aũt oia hec xp̃s ſciret: tñ angelus quãtũ in ſe erat officium humanitatis xp̃o exhibebat. O ſpectaculũ mirabile: creatura creatorẽ cõfortat. Et ſubdit Lucas ꝙ factꝰ eſt ĩ agonia. ſm enim. ſ. Doc. in p̃ma ſcd̃e. q. cli. ar. iiij. Agonia ẽ timor mali extrinſeci: cui reſiſti non poteſt pp improuiſionem. Hec agonia fuit in xp̃o ſm partẽ ſenſitiuam: non ſm rõnẽ. iij. par. q. xviij. ar. vi. ad tertiũ. Totus ergo xp̃s agitatꝰ totus attonitus: totus tremẽs cõſiderans flagella. ſputa. coronã ſpineã. clauos ⁊ reliqua ſupplicia perferen-

da: factus ē in agonia. Et propter magnam pugnam ⁊ anxietatē carnis cecidit in terram. Et factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſanguis decurrentis in terram. Nec mirum. Oia enim oſſa eius ſunt cōmota: ⁊ tremendo cōquaſſabātur: adeo vt ex repreſentatione ſola: ſanguineum ſudorem emitteret. Conſidera o anima chriſtiana: ⁊ oculo mētali reſpice redemptorem ⁊ ſponſum tuum proſtratū in terra iacētem: ſanguine conſperſum. Conſidera inquam quāta debuit fuiſſe ipſa paſſionis experientia quāq̄ doloroſa: ſi tā vehemēs fuit eius imaginatio ⁊ repreſentatio: q̄ ipm fecerit ſanguinem deſudare. Noli dormire o anima mea q̄ xp̄s non dormit: ſed pro ſalute tua vigilat: triſtat: genib⁹ flexis orat. ſuſpirat. gemit. agonizat ⁊ ſudat. O aīa xp̄i paſſionis cōtēplatiua: excita teipſaʒ ſurge. ꝑpera. tuoq̄ſudario colli ge ſanguinē ex facie ſaluatoris tui in terra cadētē. Et cum ſurrexiſſet ab oratiōe: tūc venit ad diſcipulos ſuos ⁊ dicit illis. Dormite iā ⁊ requieſcite. Ecce appropinq̄bit hora ⁊ fili⁹ hoīs tradet in man⁹ peccatoꝝ. Adhuc illo loquēte: ecce iudas vn⁹ de duodecim venit: ⁊ cū eo turba multa cum gladijs ⁊ fuſtibus ⁊ laternis miſſi a principibus ſacerdotū ⁊ ſeniorib⁹ populi. Dederat āt ⁊ iudas eis ſignū dicens. Quēcūq̄ oſculat⁹ fuero: ipſe ē: tenete eū ⁊ ducite caute. Et ligeſ manus ei⁹ retro. ⁊ ad collū. ⁊ ad mediū apponatis funē: vt nullatenus poſſit fugere: q̄ ſi de manib⁹ veſtris euaderet: iaciatis poſt ipſum ſagittas ⁊ lāceas: vt ſaltē ipſum ſeductorē hēatis mortuū. Dedit aūt eis ſignū: q: erat inter diſcipulos Jacobus frater dn̄i: qui ꝑ oīa erat ei ſimilis. Cū v̄o appropinquaret iudas ad xp̄m ait. Aue rabi. Et amplexās oſculat⁹ ē eū. Ubi ſic ait Fulgentius. O iuda mercator peſſime: ſub oſculi ſigno dn̄m tuū tradis. oſculum venenoſum. oſculū oī dolo ⁊ amaritudine plenum quā occaſionē habeo dare aurum pro plūbo: argētū pro luto. Quare miſer pro tam vili precio ſummū bonū vendens pdidiſti. Duʒ enim pecuniā lucrari voluiſti vitā ſimul cuʒ ipſa perdidiſti. Cui xp̄s humiliter faciē inclinauit: ⁊ pie loq̄ut dicēs. Amice ad qd veniſti. Dulcit̄ nāq̄ ac ſuauit̄ ꝯquerebat̄ de iuda dicēs. Juda oſculo filium hoīs tradis. Ubi ſic dicit Bda. O imēſa ſaluatoris clemētia: dū ét a diſcipl'o tradit̄: ipſ amicū appellat vt veniā ſui magni ſceleris īpetret. Deinde ieſus aſpiciēs iudeos ſic ꝑmunitos ait. Quē q̄rit̄. Rn̄derūt ei. ieſum nazarenū. dicit eis ieſus.

Ego ſum. Stabat autem ⁊ iudas qui tradebat eum cum ipſis. Ut ergo dixit eis ieſus. Ego ſum: abierunt retrorſum: ⁊ ceciderunt in terram. Ubi apparet q̄ chriſtus ſpōte mortem ferebat. Uirtute enim ſua: eos cadē fecit. Una vox odijs ferocem: armis terribilem: ſine vllo telo pcuſſit: repulit: ſtrauit: virtute latentis deitatis. Quid iudicaturus faciet: qui iudicãdus hoc fecit. Iterum ergo interrogauit. Quē queritis. At illi reſpōderūt ieſum nazarenū. R̄ndit ieſus. Dixi vobis q2 ego ſum. Si ergo me queritis ſinite hos abire: vt impleretur ſermo quem dixit: quia quos dediſti mihi non perdidi ex eis quenquā. Simō ergo petrus habens gladium eduxit eum ⁊ pcuſſit ſeruum pontificis ⁊ abſcidit auriculam eius dextram. Erat autē nomē ſerui Malchus. Dixit ergo ieſus petro. Mitte gladiū tuū in vaginam. Calicē quē dedit mihi pater: non vis vt bibam illum. An putas quia non poſſum rogare patrem meum: ⁊ ipſe exhibebit mihi modo plusq̄ duodecim legiones angelorū. Legio vero cōtinet ſex milia ſexcentos ſexaginta ſex milites. Et ait eis ieſus. Sinite vſq̄ huc. Et cū tetigiſſet auriculā eius ſanauit eam. In illa hora dixit ieſus turbis. Tanq̄ ad latronē exiſtis: cū armis ⁊ fuſtibus cōprehendere me. Quotidie apud vos ſedebam in tēplo docēs: ⁊ nō me tenuiſtis. Cohors igitur ⁊ tribunus ⁊ miniſter iudeorum cum impetu magno clamantes ⁊ irruētes: xp̄m cōprehēderunt. Seuiebant ſiquidem more luporum in agnum manſuetiſſimum ⁊ patientiſſimum: qui non lamentabatur: nō cōtradicebat: ſed oculis depreſſis ⁊ vultu humili perſiſtebat. At illi cathenam in collo poſuerunt: manus a tergo ſtrictiſſime ligauerūt. O q̄ grandis ⁊ nimis fuit chriſti dolor. O q̄ grandis pena. O q̄ maxima afflictio. Caro enim eius erat precioſa tenella ⁊ delicatiſſima: ideo in ligatione eius tumefactā atq̄ nigra effecta eſt. Quidā autē velut rabidiſſimi canes: a barba pillos extrahere ceperūt. Quidā per capillos attractū in terram proiecerunt. Quidā proteruiſſimo ore contumeliabantur. Quidā deniq̄ pugnis: ⁊ enſium pomis: dorſum eius humeros ⁊ caput atrociter percutiebant. O aīa ſi illic affuiſſes p̄ſus audiuiſſes armorū ſtrepitus: turbarū cōmotiōes: clamores perfuſos: rugitus ⁊ inſultus: vidiſſes ieſum ab inimicis captum: a furibūdis detentū: a crudeliſſimis cōpreſſum. Nōne doluiſſes. Nōne ploraſſes. Plora igitur nūc

anima mea: emitte lachrymas. ingemina ſingultus. percute tibi pectus. percute manus. percute caput. q: dñs ieſus ſaluator & ſpōſus tuus tā crudeliſſime cōprehenſus vinctus & cathenatus ē. Vidiſſes in quā rerū cōditorē ab oībus derelictum: conſolatorem & defenſorem nō habentē: quia chariſſimi diſcipuli eo relicto: oēs perterriti fugierunt: ſm̄ illud ps. Funes extenderunt in laqueum: iuxta iter ſcandalū poſuerunt mihi. Et iterū Conſiderabā ad dextram & videbam: & non erat qui cognoſceret me. Perijt fuga a me: & nō ē qui requirat aīam meā. Ubi ait Ambroſi⁹. Quid feciſtis impij iudei. hic eſt meſſias: qui in lege veſtra promiſſus eſt. hic eſt qui infirmitates veſtras curauit. hic eſt qui viam veritatis vobis oſtendit. Nūquid capiendus & ligandus. profecto non. Sed vos ſola inuidia excecauit. Et Caſſiodorus. O inſania ſumma. O fatuitas ceca iudeorum. Que eſt cauſa: vt dñm celorum: terreqz conditorē: ſic inhoneſte capitis. Sic inhoneſte ligatis. Sic inhoneſte ducitis. Sic inhoneſte iudici preſentatis. Sed pius & tanqz agnus manſuetus: noluit ſe defendere. Uerum pro omnib⁹ voluit ſe morti tradere. Uinctum igitur introduxerunt xp̄m in ieruſalem. Imagines autē que erant in porta ciuitatis ſe inclinauerunt quaſi ſuum creatorē adorantes & ei cōpatientes. Sed miniſtri iudei hoc miraculū aſpicientes incantationi deputauerunt. Ducunt igit eum primū ad Annam: qui erat ſocer Cayphe pontificis: qui pphetice dixerat. Expedit vnū hoiem mori pro populo. Joannes autem relicta ſyndone & nudus fugiens apud ſe dicebat. Heu me quid dicam matri. Nunqz audebo cōparere corā ea. Et paulopoſt reaſſūpto ſpiritu: acceſſit ad domū virginis. Et cū ob timorem & dolorē atqz lachrymarū abundātiam vocare aut clamare non poſſet pulſat ad oſtium. Mater autem que erat vigil audiens ſtrepitum aperta feneſtra reſpexit. Uidenſqz Johannem plorantem & gementem tota meſta facta inquit. Fili mi Johānes que noua ſunt hec: Quid eſt de filio meo dilectiſſimo ieſu: At ille lachrymas & ſuſpiria ingēminās ait. Heu me domina: noua peſſima ſunt. Et intrans domum occurrens virgini & complexans eam eiulando vix dicere potuit. Scito filium tuū ſuauiſſimū magiſtrū meū a perfidiſſimis iudeis captum: & in ieruſalem adductū. Ad hec verba afflicta mater pre dolore & cordis anguſtia ſupra pe

des

H non mei iſraheni rece
ſſerunt a me in pec
... longe feciſti no
tos meos a me

cius Johãnis cecidit dicẽs. O fili
mi quo ducunt eũ? Et vbi ſunt di
ſcipuli eius? Nõne ſunt cũ eo? At
Johãnes lugubri voce reſpondit.
Neſcio quo ducunt eũ. Judas ip
ſum tradidit. Et volẽtes miniſtri
diſcipulos comprehẽdere: oẽs eo
relicto fugerunt: traditũ igiṫ ⁊ li-
gatum dimiſi. Tunc beata virgo
Magdalenã aliaſqꝫ ſorores vo-
cauit: plorando ⁊ cõquerendo di-
cẽs. En filius meus amãtiſſimus
⁊ magiſter veſter benigniſſimus
captus eſt: ⁊ ad mortẽ deducitur
Quid faciam. Ad cuius auxiliũ
ꝯfugiemꝰ. Quẽ adiutorẽ inuoca
bimus. Heu heu nobis miſere-
ris. Tũc magdalena ſeruini orua
lamẽtabaṫ. O quãtus tunc luctꝰ.
O q̃ta lamenta. O quot lachry
me fundebanṫ tota illa domꝰ: ge-
mebũdis vocibꝰ reſonabat. Emi-
nus ſtridores audiebanṫ. Virgo
aũt ſermonẽ modo in iudã tradito
rẽ dirigẽs. Cur o infideliſſime iu
da inquit filiũ meũ ꝓ tam vili pre
cio vẽdidiſti. Modo iudeos ṽgo
alloquẽs dicebat. O ingratiſſimi
iudei: qd vobis mali fecit filiꝰ me-
us: vt tam crudeliter captũ ligare
tis. Modo ad diſcipl'os ṽba ſua
ꝯuertẽs dicebat. O petre. O apo
ſtoli: vbi fides: vbi amor: vbi fer-
uor veſter. Magiſtrũ veſtrũ tam
humaniſſimũ ⁊ ſctiſſimum relig

ſtis. O iohãnes ſi timore ꝯcuſſus
vſqꝫ modo aufugiſti: nunc ſaltẽ ſum
ptis animi viribꝰ vade ⁊ quere di
ligẽtiſſime: qd agaṫ cũ cariſſimo
filio meo: ⁊ mihi cito renũcia.
Alioqn viuere nõ valeo. O mi fi
li ieſu. O ieſu fili mi. O lumẽ ocu
loꝝ meoꝝ vbi es. Quõ tracta-
ris. Quid nũc ſuſtines. Johãnes
igiṫ meſtiſſima mr̃e dimiſſa ver-
ſus ieſũ currit feſtinꝰ. Et dũ inue
ſtigaret de xp̄o itellexit ipſũ Anne
fuiſſe ꝑſentatũ. ¶ Tertiꝰ dolor i
paſſiõe xp̄i: ẽ dolor flagellationis.
Aſſiſtẽs n. Anne: iterrogatꝰ fuit de
diſcipulis: q̃re ſ. ꝯgregaſſet tot di
ſcipulos ⁊ de doctrina quã predi-
cabat. Nunqd inquit ſufficit do-
ctrina Moyſi ⁊ ꝓphãꝝ. Xp̄s aũt
nil de diſcipulis rñdet: ſed de do-
ctrina: di. Ego palã locutus ſum
mundo. Quo audito: ſeruꝰ qdã
ibi aſſiſtens dedit alapam ieſu di.
Sic reſpondes pontifici. Et ieſus
humilis: ac patiẽtiſſimus: nõ recu
ſauit alapã: nõ diuertit: non ciꝰ ma
num areſcere: aut decĩſam in ter-
ram cadere fecit: Sed pie reſpon
dens ait. Si male locutus ſum: te
ſtimonium perhibe de malo. Si
autẽ bene: cur me cedis. Hec ala
pa fuit chriſto ad maximum dolo
rem: quia in facie delicatiſſima fu
it percuſſus. Erat ibi petrus qui
a Joanne apoſtolo pontifici noto

fuerat introductus: poſtquã a bea
ta virgine rediit. Ambo videbãt
ea que chriſto indigne fiebant. Di
ctum autem eſt petro ab oſtiaria
ancilla. Tu ex illis es. Qui nega-
uit. Anna igitur iudicauit chriſtũ
tanq̄ pompoſum: vanaglorioſũ
et preſumptuoſum: et ad Cayphã
miſit: qui regebat illo anno. Hic
erant congregati pharisei: magi-
ſtratus et ſeniores expectãtes chri
ſtum captum. Cogita hic anima
deuota: quando illuc redēptor tu-
us fuit introductus et Cayphe pre
ſentatus: quot irriſiones: quot cõ-
tumelias: quot blaſfemias contra
eum protulerunt. Poterant dice
re. Hic habemus te o proditor et
ſeductor. Non euades anteq̄ pe
nas tuorum ſcelerum luas. At cay
phas ſedens pro tribunali dixit ſi
bi. Ecce hic totum concilium. Di
cas nunc nobis clare: ſi tu es fili-
us dei. Jeſus autẽ tacebat. Et ite
rum ait. Dicas nobis. Dicit: Tu
cas q̄ chriſtus dixit eis. Si dixero
vobis non credetis mihi neq̄ di
mittetis. Et venerunt duo falſi te-
ſtes. Sed quia ipſe erat innocens
non potuerunt eum conuincere.
Videns autem Cayphas q̄ non
loquebat̄ ſurrexit dicẽs. Adiuro
te p nomẽ dn̄i vt dicas nobis: ſi tu
es filius dei benedicti. Qui volẽs
honorare deũ R̄ndit: dixit. Verum
eſt: q̄ ego ſum filius dei. Tunc iu
dex ſcidit veſtimenta ſua dicens. Audi
ſtis blaſphemiã. Quid adhuc de
ſideramus teſtes. et omnes odẽna
uerunt eum reũ mortis. Tunc q̄-
dam ſputa immunda exuperunt in
faciem ſuam. Quidã vero expi-
labant barbam. Quidã capillos
capitis extrahebãt. Quidam ve-
lauerunt faciem eius. Quidã co-
laphis eum ceciderunt. Alii autem
palmas in faciem eius dederunt
dicẽtes. Propheti za nob̄. Quis
eſt qui te percuſſit. Et ſic tenuerũt
eum per totã noctem. Hic cogita
et meditare: q̄ crudeliſſima fue-
rit hec nox erga chriſtum ſaluato
rem tuum: plena certe fuit anxie-
tate: et tota penalis atq̄ amariſſi-
ma in corpore eius fuit conſuma
ta. In qua fatigatus eſt modo ab
vno: modo ab alio. O quantum
in domo cayphe pro te ſuſtinuit
chriſtus. Cur non ei compateris.
Cur cum anxio nõ anxiaris. Cur
cum afflicto non affligeris. Heu
lugubris inſpectio: video hic ſer-
uos: miniſtros: chriſtum trahẽtes
et in ipſum ſpuẽtes: aduerſus eum
conclamãtes: pectus et dorſum ac
faciem feriẽtes. O anima chriſtia
na vince duriciem tuam: vince ſa
xeum pectus: vince ferreum cor.
Offeras fidem tuam: vitã et om-
nes vires ieſu ſaluatori: qui hac

nocte talia ⁊ tanta ꝓ te patitur. Inter hec petrus ad vocem alterius ancille: atq; iterum ad verba cognati malchi: xp̄m timore pteritus bis negauit. Iurans ⁊ anathematizans ꝙ nō nouiſſet hominē. Et ecce gallus cantauit. Reſpexit autem ieſus petrū. Et recordatus petrus verbi ieſu qđ dixerat. priuſq; gallus cantet: ter me negabis. Exiuit foras ⁊ fleuit amare. His paſſis: xp̄s ad Pilatū fuit miſſus: q noīe romanoꝝ erat ibi preſens.

Et ne pluries repetē me opteat: pylatus ad herodē regem q tunc ibi erat illū tranſmiſit. Hic multipliciter paſſus eſt xp̄s. Poſtq enim coram herode qui deſiderabat eū videre nō ꝓpter deuotōem: ſed vt videret aliquid fieri ab eo. Interrogauit eū de multis dicēs. Audiui ꝙ tu ſcis facere de aqua vinū. Ideo coram me fac modo. Et fecit portare aquā. Et chriſtus nihil reſpondit. Itē audiui ꝙ tu ſcis ire ſupra mare. Itē ꝙ tu ſcis curare infirmos: xp̄s vero non reſpondit ſibi ad vllū verbū. Tunc herodes ip̄m iudicauit ſtultum: q: noluit corā eo aliquod ſignum facere: vt eū liberaret. Et tanq̄ ſtultum fecit eū indui tunicā albam: ⁊ remiſit ad pylatum. Sciēs aūt pylatus ꝙ per inuidiam tradidiſſent eū: conatus ē liberare eū quatuor modis. Primo per iuſticiā: q: ad partē eū examinauit: xp̄s vero rationabiliter de oībus ſe excuſauit. Iterum xo vxor pylati miſit ſibi nūcium dicens. Quid tibi iuſto illi: hoc fecit: q: diabolus ſibi i ſomnis minatus eſt: niſi īpediret mortem ieſu. Nā diabolus vidēs tantam xp̄i patientiā: ⁊ ſctōꝝ patrum in limbo leticiā: ſuſpicabat de xp̄o ꝙ eſſet filius dei: ⁊ voluit mediante muliere ſuā paſſionē impedire ⁊ noſtrā redēptionē: quēadmodū mediante muliere ꝓcurauerat noſtrā dānatōem. Et pylatus amore vxoris fuit magis inclinatus ad ipſum liberandū ꝑ iuſticiā: tanq̄ innocentē iuſtum ⁊ bonū. Vnde inquit. Nullā cauſam mortis inuenio in eo: q: neq; herodes inuenit. Iudei vero clamantes dixerunt. Nos legē habemꝰ: quā vos iurastis nobis ſeruare: ⁊ ſm̄ leē debꝫ mori. Videns autem pylatus ꝙ iſto modo non poterat eum liberare: voluit ipſum liberare ſecundo modo. ſ. per gratiam. Iudei. n. obtinuerunt priuilegium ꝯ imperatore: vt in memoriā liberationis egypti in paſcate liberarēt vnum vinctum: ⁊ quēcunq; peterent obtinerent. Ideo dixit eis pilatus. Quem vultis d̄ duobus mitti: Dimittam vobis regem iudeoꝝ: ān barabam ſeditioſum homi-

cidam: Pꝛincipes vero perſuaſe-
runt populo vt peterent barrabam:
chꝛiſtum vero perderent. Tertio
conatus eſt liberare eum per ve-
recundiam. Dum enim clamarent
crucifige: ait pylatus. Regem ve-
ſtrum crucifigam? Reſponderūt
iudei. Nō habemus regē niſi Ce-
ſarem. Si hūc dimittis nō es ami-
cus Ceſaris. Quarto conatus eſt
liberare xp̄m: per compaſſionē.
Naturalr̄ enim dū aliquis ex in-
uidia alterum perſequit̄ ſi viderit
ipſum fieri calamitoſum ⁊ miſeꝝ
ei compatit̄: niſi ſit diabolo oīno
deditus. Ut igit̄ pylatus inuidos
iudeos ad ꝯpaſſionē pꝛouocaret:
vocauit xp̄m. Uideo inuidiam ⁊
maliciā iſtoꝝ. Et cum nō poſſim
te liberare per iuſticiā: neqꝫ per
gratiam: neqꝫ per verecundiā: ne-
ceſſe eſt: vt pacienter ſufferas: q̄
eris flagellatus ⁊ ſpinis coꝛonat᷒.
Tūc milites pꝛeſidi fecerunt ieſū
xp̄m agnum manſuetiſſimū expo-
liari nudū: ⁊ ligauerūt eum mani-
bus retro ad colūnam ⁊ crudeli-
ter flagellauerūt. Nō tamen xp̄s
lamentabat̄: nec clamabat: nullaqꝫ
vox ab eo audiebat̄. Sed tenera
caro eius ſic ſe retrahebat: gyrās
ſe ad vnam partem: nūc ad aliā.
Erant autem duo verberātes eū.
Cum autē vnus percutiebat. xp̄s
ad aliam partem ſe vertebat ſi-
militer: ⁊ ſubito alter percutiebat
⁊ chꝛiſtus ſimiliter ſe retrahebat.
Et dum ſic ſepiſſime feciſſet: ⁊ p̄
laboꝛe ac debilitate ſe vertere am-
plius nō poſſet: ſtetit imotus: bea-
tam illam faciem ſuam ad terram
inclinans ⁊ tacens tremebat tn̄: ⁊
anhelitum carnēqꝫ illam puriſſi-
mā retrahebat pꝛe anguſtia ⁊ into-
lerabili doloꝛe. O quot flagella:
quot percuſſiones: quot vulnera:
ibi fuerunt chꝛiſto illata: ⁊ impꝛeſ-
ſa. Fuit enim beato Bernardo re-
uelatum: ſaluatoꝛem ad colūnam
ſex milia ſexcentas ⁊ ſexaginta ſex
percuſſuras recepiſſe: adeo vt to-
tus eſſet ſanguinolētus. Iſa. p̄mo.
A planta pedis vſqꝫ ad verticem
non erat in eo ſanitas. Et Iſa. l.
Coꝛpus meum dedi percutienti-
bus: ⁊ genas meas vellentibus: fa-
ciem meā non auerti ab increpan-
tibus ⁊ conſpuentibus in me. Dū
autem ſic attritus a colūna fuiſſet
remotus: nec pedibus ſtare poſſꝫ:
doloꝛi addentes: coꝛonam de ſpi-
nis poſuerūt in capite eius: ⁊ arū-
dinem i dextera eius. Et genu fle-
xo ante eum illudebant di. Aue
rex iudeoꝛum: ⁊ expuentes in eū:
acceperunt harundinem ⁊ percu-
tiebant caput eius. Unde Ber-
nardus. Caput angelicis ſpiriti-
bus tremebundum denſitate ſpi-
narum pungitur. facies pulchꝛa p̄

filijs hominum deturpatur: oculi
lucidiores ſole caligantur. Et idem
Os capitis perforauit ſpina vſqꝫ
ad cerebrum peruenit. hec ille.
Surrexit autem virgo maria au-
dito ꝙ filius ſuꝰ captꝰ erat: ⁊ ibat
cum magdalena: ⁊ alijs ſororibus
inceſſanter plorando per ciuitatē.
⁊ lamentabiliter flendo: dicebat.
O quis vidiſſet filiuꝫ meū. Por-
tabat autem maria magdalena lu
men per ciuitatem. quia nox erat
obſcura. Et cum tranſirent extin-
ctum eſt lumen. Intuentes autem
quandam domum. ⁊ videntes lu
men ⁊ audiētes magiſtrū laborā-
tem in lignis. percuſſerūt oſtiū. pe
tentes lumen. Qui apperuit eis.
Intrans vero magdalena ⁊ con-
ſiderans virginem eſſe fatigatam
et immēſo dolore ⁊ fletu. ⁊ ex iti-
nere. vocans virginem glorioſam
viſe aliqualiter pauſaret. quia lo
cus erat honeſtus. acquieuit ⁊ in-
trauit. ⁊ poſuerunt ſe ad ſedendū.
Contemplās igitur virgo glorio
ſa. ⁊ alie ſorores opus magiſtri. ⁊
videntes id qđ faciebat. appare-
bat eis qđ faceret cruces. Tūc vir
go ſolicita reſpicit magdalenā di-
cens. Quid ē hͦ filia ⁊ ſoror mea?
Magdalena autē ſimilia reuol-
uens in animo que in virgine re
uoluebant: non dedit reſponſum
virgini. Sed ait magiſtro. Quid
hoc eſt bone magiſter? Cui ille ait
Iſte ſunt tres cruces pro tribus
malefactoribus. Cui magdalena.
Qui ſunt iſti malefactores. Re-
ſpondit magiſter. Sunt duo latro
nes ⁊ vnus qui vocat̄ ieſus. qui
fecit multa ſigna ⁊ mirabilia: ſed
iudei volunt illum crucifigere.
Hoc cū audiſſet mater eleuat plā
ctum magnū dicēs. Fili mi: fili mi.
Similiter ⁊ omnes plorabāt plan
ctu magno. Inter has aūt cruces
erat vna maior ⁊ altior alijs. In-
terrogatus magiſter cuius eſſet il
la: reſpondit: ꝙ erat ieſu xpi. Tūc
mater amplectitur hanc crucē: ⁊
oſculat̄: ⁊ lachrymis rigabat. Et
proſternens ſe ſuper illam dicebat.
Anteqꝫ crucifigat̄ filius meus in
te: crucifige prius matrē. Et ſic ſta
bat expanſis manibus ſup crucē
⁊ flebat fortiter. Sed qꝛ mater do
mini nolebat recedere a cruce: ⁊
magiſter volebat laborare: emiſit
eas foras. O ꝙ̄ triſtis ⁊ doloroſa
fuit illa eiectio. Vadēs igit̄ mater
⁊ cū ſororibus per ciuitatē diſcur
rens: querebāt dilectū filiū: cui ob
uiantes mulieres multe ad tm̄ fle
tum excitate compatiebant̄. Virgo
dicebat illud Can. iij. Per noctē
quēſiui quē diligit aīa mea. Queſi-
ui illū ⁊ nō inueni. Inuenerūt me
vigiles qui cuſtodiunt ciuitatem.
Nū quē diligit aīa mea vidiſtis.

Cõſidera hic o xpiane virginem meſtã ꝛ lachrymoſam cũ mãtello capiti ſuppoſito circũeuntẽ ꝛ eiulantẽ querẽtem filiũ. Et cũ interrogaretur: qualis eſt dilectus tuus o pulcherrima mulierũ. Rñdebat voce qua poterat illud Can. v. Dilectus meus cãdidus ꝛ rubicũdꝰ electus ex millibꝰ. Et ille dixerũt. O pauprima ꝛ miſerrima dña. Ille certe eſt filius tuus: qui nunc detinetur in domo pylati quẽ iudei morti tradere nituntur. Uenit igitur virgo ad domũ pylati mane: vbi xps flagellabatur: ꝛ audiebat magnũ clamorem iudeorũ ſup ipm. Alius eũ percutiebat: alius blaſphemat: ꝛ alius clamabat. Tunc virgo glorioſa percutiebat oſtium clamando: ſed debilis vox nõ audiebatur p rumore. Sepe aũt ſemi mortua cadebat: ꝛ debilis ſurgebat. Alie aũt ſorores ꝛ multe pſõne: quibus chriſtus miracula fecerat ſimiliter lugebãt. Sed qꝛ non dormiebãt illa nocte p triſticia: ceperunt aliqualiter dormire ante oſtium. Uirgo aũt nõ potuit dormire: ſed ſemp fleuit. Poſtq̃ ergo pacientiſſimus ꝛ benigniſſimꝰ ieſus flagellatus fuit ꝛ coronatus atq̃ colaphis ceſus: tantiſq̃ iniurijs ꝛ blaſphemijs affectus: iuſſu pylatus vt ſic vulneratꝰ ꝛ ſanguinolentus iudeis oñderetur. Quibꝰ ipſe ait. Ecce hõ. At illi inuidia ꝛ obſtinatiſſima malicia pſeuerãtes clamauerũt. Crucifige: alioqn nõ es amicus Ceſaris. Tũc miſer pylatus timẽs dignitatẽ ꝛ ipſiũ amittere: totis manibus ſniam tulit vt crucifigeretur. Et ſic patet. tertiꝰ dolor xpi. ¶ Quartus atq̃ amariſſimus dolor paſſionis xpi eſt dolor crucifixiõis. Grãdi ꝛ maximi fuerũt dolores pcedẽtes. Sꝫ hic vltimꝰ ceteros exceſſit. Nã vltimũ terribiliũ ẽ mors. Juuenis ſiqdẽ erat xps ꝛ i florida etate ɔſtitutus: qui ſine vlla humorũ diſproportione: ſine aliq. corpis ifirmitate ꝛ defectu nõ ppter ppria peccata: q̃ nõ cõmiſit: ſed ppter aliorũ ſcelera: mortẽ acerbiſſimã paſſurꝰ erat. Hoc loco ad te o pr eterne ſuſpiciẽs ꝛ admirãs interrogo: quo pergit filius tuus in cuius ſapiẽtia omnia creaſti oĩa diſpoſuiſti. Ala morte. O ſpiritusſancte: quo pergit iſte filius: cuius tu es amor ꝛ nexus anectens vtrunq̃. Ala morte. O natura angelica: o ſanctiſſimi angeli: o archangeli: o ceteri beatiſſimi ſpiritus: quo pergit creator veſter: qui vos in tanta pulchritudine creauit. Ala morte. O celi: o elementa: quo pergit veſter conditor ꝛ redẽptor. Ala morte. O dolens maria: quo dulciſſimus filius tuus tunc pergit:

Ala morte. O Magdalena ꝛ o
apoſtoli: quo pgit veſter humaniſ-
ſimus magiſter? Ala morte. Ala
morte. Ala morte. Tunc Pylat⁹
dictauit ſentētiā ꝯtra ieſum vt cru
cifigeret. Miniſtri vero accipiē
tes ieſum: manibus ſtrictis ligatū
poſuerunt funem ad collum eius
vt latroni: ꝛ crucē magnam que
erat pparata ſuper ſpatulas eius.
Sed q: tota nocte fuerat paſſio-
natus: propter debilitatem porta
re nō poterat. Angariauerūt quē
dam homines cirenenſem venien
tē de villa nomine Symonē pa
trem Alexandri ꝛ Ruffi: ꝛ impo
ſuerunt illi crucem: vt illam porta
ret poſt ieſū. Tūc primo precede
bāt turbe: clāgentes ad iuſticiam.
Deinde ſigniferi portantes ſigna
ꝛ vexilla: poſtea equeſtres ꝛ pede
ſtres armati. Deinde ieſus: incli
nato capite ad terrā: ligatus ꝛ to
tus cruentatus: tanq̄ malefactor
ducebat ꝛ trahebat: cū magno
īpetu ꝛ vituperio ad mortē. Vir
go aūt vidit ꝛ ſentit tot ſtrepitus
ꝛ armatos. intellexit filiū ſuum diſ
finitiue morti eſſe condemnatum.
Tūc tota anxia afflicta ꝛ tremēs.
lachrymoſos oculos leuauit. vt ſe
mel ſaltem anteq̄ moreret dile-
ctiſſimū filium ſuū videret. Exiit
ergo prim⁹ latro: in humeris cru
cem baiulāns. Et tunc ait virgo.
O iohānes eſt ne hic fili⁹ meus?
Cui ait. Nō eſt iſte. Et paulopoſt.
Ecce ieſus in medio latronū ſub
miſſo capite: quaſi agnus manſue
tus: totus ligatus cruentatus ꝛ li-
uidus ducebatur: ꝛ nō erat in eo
ſimilitudo filij virginis. Et ideo
virgo nō cognoſcebat eum. Cui
magdalena ait. Ipſe eſt glorioſa
mater: qui ſic immutatus eſt. Tunc
virgo in lachrymis reſoluta: ma
nus ꝛ pectus ſuum percutiens di
cebat. O fili mi: quo abijt decor
tuus: ꝛ pulcherrimi vultus tui ſe
renitas. Ubi ē formoſitas corpo
ris tui? Heu heu. Immittebat ſe
igitur in turbam: vt tāgeret filiū
ſuum: ſed vnus expellebat: ꝛ alius
in eam īpingebat. Ut aūt aliqua
liter conſolaretur: eleuat xps faciē
ꝛ oculo filiali reſpicit matrem.
Magdalena autē ꝛ alie ſorores
retrahebāt eam a turba. Alie au
tem mulieres videntes eam plan
gebant ſimul cum ea. Quib⁹ chri
ſtus ait. Filie ieruſalem nolite fle
re ſuper me: ſed ſuper vos ipſas
flete: ꝛ ſuper filios veſtros. Quo
niā ecce venient dies in quibus di
cent: beate ſteriles ꝛ ventres que
nō genuerunt. ꝛ vbera que nō la
ctauerunt. Tunc incipient dicere
montib⁹. cadite ſup nos. ꝛ colles
operite nos: q: ſi in viridi ligno h
faciunt: in arido qd fiet? Tunc ve

nit ieſus cum iſta proceſſione ar
matoꝝ ad locuꝫ caluarie: ad locuꝫ
ſibi eternaliter electum. Et ponūt
crucem xp̄i magnā i terrā. Dein
de miniſtri ſoluunt xp̄m cum im
petu ⁊ iniurijs: ⁊ ſpoliant euꝫ nu
dum. Nō aūt ſaciabant illi canes
iudei: videre illuſiones ⁊ iniurias
atqꝫ opprobria que fiebāt in xp̄m
ſed adhuc maiora deſiderabant.
Hic renouatus eſt dolor xp̄i ī to
ta illius puriſſima carne. Naꝫ ve
ſtis adheſerat pelli ⁊ vulneribus
que quaſi exſiccata erāt: ꝓpter la
bores ⁊ calorē itineris. Tunc impe
tuoſe veſtē extraxerunt: ⁊ xp̄us ſe
totū retorſit. Et ecce ſanguis iteꝝ
fluere cepit: poſt hec autēꝫ venie
bat mater huius paſſionati filij.
Et q: feſſa erat ⁊ ſemimortua: ſe
pe cadebat. Nō poterat etiaꝫ am
bulare: ſed magdalena ⁊ alie ſoro
res: per brachia eaꝫ deducebant.
Que videns filium denudatum:
altius plorans dicebat. O fili mi:
vbi ſunt veſtes quas tibi feci pro
prijs manibus? Quis fuit auſus
te expoliare: deum creatorem mū
di? O manſuetudo ⁊ patientia in
finita: cur tantum abſcondis tuam
deitateꝫ? O fili mi tu tot pro alijs
miracula feciſti: cur modo pro te
ipſo nunc miracula nō facis? Sta
bat autem ieſus inter illos canes:
quaſi agnus manſuetus. Non ro
gabat aliquem: non lamentabat:
nec conquerebatur. Et tunc cepe
runt ieſum: ⁊ poſuerunt eum ſu
pinum in ligno crucis. Et accipiē
tes brachium dextrum ⁊ clauum
magnum ⁊ longum cum malco
ferreo perforabant manum eius.
Sed quia clauus non habebat
acumen: frangebātur oſſa ⁊ ner
ui. O quantus dolor fuit in chri
ſto in affixione clauorū: quia oſſa
frangebantur. Certe fuit intole
rabilis. Affixa autem dextera ma
nu: ligant brachium ſiniſtrum cuꝫ
fune: quia manus non attingebat
ad foramen. Nam attracti neruis
cuꝫ multa fractione oſſium ⁊ ner
uorum erant ⁊ ſic cuꝫ ſummo do
lore affixerunt ſiniſtram. Exibat
autem ſanguis de manibus eius:
ac ſi eſſent duo riuoli. Veniunt
poſt hoc ad pedes: ⁊ vident eos
valde retractos: funibus fortiter
trahunt vt attingant foramen: ⁊
cum longiore clauo: affigunt pe
des ſuperpoſitos ⁊ ibi fuit dupli
plicatus dolor. Cum autem audi
uit virgo maria percuſſiones ſic
ri ad ferrum: plangens miſit ſe in
turbam: vt poſſet attingere ad fi
lium. Et cum non poſſet vltra ꝓ
gredi clamauit. O gens miſera.
O iudei crudeles: quid vobis fe
cit filius meus: quia ſic eum cru
deliter flagellatis ⁊ crucifigitis?

Parcatis parcatis ſibi ⁊ mihi ma
tri miſere. Et ſi ſibi non parcitis
nec mihi: ſaltem me cuȝ filio meo
ponite in cruce. O iudei nunquid
reddiť pro bono malum. Uadūt
ergo ad eleuandum crucem: aliq
ad brachia: aliqui ad pedes. San
guis autem chriſti totam illam ter
ram irrigabat ex magna abundā
tia. Eleuatur ergo illud vexillum
crucis. illud precioſum ſignū: quo
chriſtus erat affixus: totus cruēta
tus ⁊ ſanguinolentus. Tunc dolo
roſa mater cecidit ſtrangoſiata in
terram. perdiditq; anhelitum ⁊
ſenſum. Et ita iacet mater dei ſtu
pefacta. Et ſimiliter Magdalena
diſcerpens ſeipſam ⁊ alie ſorores.
In tali eleuatiōe quis dubitat. q̄
a ſeculo nunq̄ȝ fuit auditus tātus
dolor ⁊ talis planctus. patebat exal
tatus in cruce omni populo. quia
arbor alta erat. vt totam terram
aſpiceret. qui pro omnibus genti
bus moriebať. Heu anima quan
tus fuit iſte dolor. totū illud precio
ſum corpus inter latrones pende
bat. tribus clauis ſuſtentatum. Ca
put locum nō habebat. vbi quie
ſceret. ſed modo huc. modo illuc.
depreſſum vertebat ſe. Que lin
gua etiam angelica hoc loco poſ
ſet cruciatus. ſupplicia: ⁊ tormēta
referre. que redēptor tuus in cru
ce ſuſtinuit. O chriſtiani compati
mini ſaluatori noſtro. qui propter
vos. ⁊ tot ⁊ tanta ꝑpeſſus eſt. pro
pterea Auguſtin[9] inquit. Expal
mať. qui eſt vera palma victorie.
Spinis coronať qui ſpinas pecca
torꝫ venit ↄſtringere. qui ſoluit cō
peditos. diſciplina cediť ſalu[9] vul
nerať. vita moriť. occidiť ad tēp[9]
vita a morte. vt iperpetuū occida
tur a vita mors. hec ille. Et Augu
ſtin[9] in ſmone. iiij. ad heremitas.
Eleuate capita vra ⁊ aſpicite vul
nera ſaluatoris noſtri in ligno pē
dētis. penam morientis. preciū re
dimentis. cicatrices reſurgentis.
Quid aliud videre poterim[9] niſi
caput inclinatū ad oſculandū. cor
apertū ad diligēdū: brachia extēſa
ad āplexandū. totū corpus expoſi
tū ad redimēdū. Hic q̄ȝta ſunt co
[illegible]
[illegible]
[illegible]
xus in cruce. hec ille. Et Leo pa
pa in ſmone de paſſione. Cōſide
ra o xpiane filiū virgis illitū ſpu
tis. liuidū plagis. clauis ↄfixū. At
tēde rectorē celi ſtātē in cruce. pal
lidū morte. carne deformē. Ne ꝑ
trāſeas dn̄m āgelorꝫ factū obꝓ
priū hoīum. virū dolorꝫ ⁊ ſciemē
infirmitates. virū ꝑcuſſum a deo
⁊ humiliatū. virū quaſi leproſum
⁊ oibus ꝓ nobis expoſitū detri
mētis. h̄ ille. Et dimiſſis multis pa

et finis ſcd'e partis principalis.

Ertio principl'r paſſionis dñi noſtri ieſu xpi ꝯtéplari debem⁹ amoroſitaté. Mira ⁊ prorſus inaudita res ieſus flagellis attrit⁹. ⁊ clauis ꝯfixus. diriſq₃ cruciatib⁹ ad morté ppinqu⁹. ſúma ⁊ ineffabilis amoris ſepté ſigna. veluti ſepté charitatiſ flámas múdo oñdit ⁊ exhibuit. Ardebat corp⁹ tormétis adustú. ardebat cor ei⁹ maiori flagrás amore: ⁊ lingua dilectú alloquit. Septé ergo fuerút verba amoris ignita. que ne dum petras ſcinderét. aut velú téplí: ſ₃ boíum duriſſima corda emolliret ſcinderét: ⁊ láguida penitus redderent. ¶ Prima flámma amoris: ⁊ primú amoroſu₃ v̄bum: qḋ ptulit dñs ieſus [illegible] [illegible] Tu d' ſinu pris deſcédiſti i vtez v̄gis nr̄is. Certe ex nimia charitate. Cur iter hoies habitaſti ad nr̄as miſerias veniſti. Certe pp charitaté. Cur tot ⁊ táta flagella ſubiſti ⁊ crucé aſcédiſti. Certe pp nimiam charitaté. Hec ⁊ alia milia feciſti. Merito ḡ dicis. Pr ignoſce ill'. Conſidera diligéter h' o xpiane ⁊ aíaduerte bóitaté ⁊ cleméciá xpi tui. In corde. n. ſuo nullú rácoré ꝯ crucifixores ſuos cócepit. Sed amoroſitati ſue: h' ñ ſufficit: qn ſupplicit p̄re₃ ſuú exorat: ⁊ lachrymas fundat: vt veniá ípetret obſtinatiſ. Et ad h' prudent' allegat dicés: q2 neſciút qd faciút. Hoc v̄bu₃ tante pietatiſ ⁊ efficacie i aurib⁹ audiétiu₃ fuit: vt refert. Ugo de prato: q₂ Hiero. dicat fere quinq₃ milia hoiu₃ h' audito ad xp₃ fuiſſe ꝯuerſa. vñ. Ber. i ſmóe de paſſióe inqt. Uolat irreuocabile v̄bú tuu₃ dñe: nec reuertet' ad te vacuu₃: ſ₃ faciet illḋ ad qḋ miſiſti. Uide núc opa dñi: q poſuit pdigia ſup terá: flagellis ceſus: ſpinis coronat⁹: clauis ꝯfix⁹: affix⁹ patibulo: opprobriis ſaturat⁹: oiu₃ iniu₃ ímemor doloꝝ ait. Ignoſce illis. h' ille. Audiés h' mr̄ cum dolore dicit. O fili mi: fili mi: nó poteſ abſcódere tuá benignitaté. Quare ergo non mihi [illegible] [illegible] mi: pce matri tue: que ė in táta afflictióe. Fac mihi hác graz: vt merear te tangere fili mi: ⁊ in cruce tecum moriar. Tunc vertit ſe ad iudeos dicens. O iudei non auditis filium meum patrem orantė vt vobis parcat: ⁊ vos non parcitis ſibi. ¶ Secunda flámma amoris que eſt ſm amoroſum verbu₃ fuit. Hodie mecum eris in paradiſo. O bone ieſu pie clemens ⁊ miſericors: oro: ⁊ oras veniá pro peccato

ribus: nunc autem peccatori largi ris paradiſuz. Quis audiuit vnqȝ talem: aut quis audiuit vnqȝ verbū huic ſimile. Latroſſero venit: elongatus extiterat a via veritatis i miſerijs culpe vixerat miſerabiliter: ſed in eo ſemp effulſit radius largitatio diuine: fons ſuper ipſuȝ effundit. Audiuit nāqȝ tria hodie. quaſi dicat. Nolo differre. Licet enim circa vndecimam horam veneris: non tamen differam ſalutez tuam. Mecum eris. Iuſti nāqȝ ⁊ ſancti tranſierunt ad limbum: ſȝ illud nolo in te fieri: imo mecum eris in paradiſo. Non vbi poſit⁹ fuit Adam ⁊ Eua: non vbi trāſlatus eſt Elias ⁊ Enoch. ſed in paradiſo delitiaruȝ dei. in quo ſemper videas deum facie ad faciem. ⁊ nunqȝ foras egrediaris. Iacebat mater doloroſa prona in terra ſine ſenſu: poſt aliquantulū tempus audiens a filio: hodie mecū eris i paradiſo: reſumēs ſpiritum: eleuata eſt a ſororibus. Et eleuans oculos dicebat ad filium. O fili mi: nō video me derelictā ab omnibus. None perdo omnia bona dum te perdo. Et quare fili mi non dicis matri tue: hodie mecuȝ eris in paradiſo. Sed ſaltem dic mihi aliqđ verbum. Cur fili mi ſic effect⁹ es crudelis. Quare mihi non loqueris. ℂ Tertia flāma amoris: ⁊ q̄ eſt tertium amoroſum verbū: fuit. Mulier. Ecce filius tuus. Intuens enim ieſus matrez dulciſſimā oculo filiali: de qua plus affligebatur: qȝ de ꝓprijs penis. ait. Mulier ecce filius tuus. Atqȝ ſubiunxit. Ecce mater tua: ſic alloquens Ioānem. O noua progenies. O ſtupenda generatio. Filium nō cōcepit ⁊ peperit filium perfecte etatis: virgo parturit: integritatē non minuit: dolores non ſenſit: tamen animam vulnerauit pluſqȝ gladius. Mulier ecce filius tuus inqt. O bone ieſu quis dubitat te diligere matrē tuā: cuius curam ſemper habuiſti. Cum autem in te anxiaret ſpūs tuus dixiſti ei. Ecce filius tuus. Sed tu ieſu: nūquid non es filius ſuus: imo: ſȝ ad tēpus recedis propter ſalutē electoꝝ. Et vt interim filiū virgo hēat ad ſolatiū ⁊ ad remediū doloris ſui: ioānē in filiū reliquis. Eleuās igit̄ mat̄ caput ſuū: reſpexit filiū loquētē ſibi ⁊ ait O fili mi: noua ē hec mutatio. Nō ne iſta ē mr̄ tua q̄ te lactauit. Cur ergo vocas me mulierez ⁊ nō mr̄em. Nā tu dixiſti. Honora patrē tuum ⁊ matrē tuam: quare ſic facis fili mi. Certe virgo glorioſa: nō te vocat matrē: quia tēpus ē vt recedat a te. Nō te vocat matrem: q: dolore nimio deficeres. Tūc accepit eā diſcipulus

in ſuã. O felix Joannes qui dei matrẽ in tuã per teſtamẽtũ xp̄i habere meruiſti. ¶ Quarta flãma amoris q̄ fuit quartũ v̄bũ amoroſum. Jã pius ⁊ dulcis ieſus: totũ fere ſanguinẽ effuderat: adeo vt ſpiritus vitales penitus deficerent: ⁊ ſic ſiccabatur interius. Vñ clamãs ait. Sitio. O res mirãda ille ſitit in cruce qui ẽ fons ſemper ſcaturiẽs. Sitit ille q̄ fontes erumpere: q̄ flumina fluere roꝛẽ ⁊ pluuiam cadere: mare circuire facit: q̄ vinũ ⁊ reliquos liquores educit. Sitit ille q̄ ꝓduxit aquã de petra duriſſima: ⁊ dedit potũ filijs iſrael in deſerto. Sitit ille q̄ inebriat ſc̄os ſuos ab vbertate dom⁹ ſue: ⁊ torrẽtẽ voluptatis potat eos. Sitit ad quẽ ſitiẽtes venire deſiderant Sꝫ bone ieſu q̄d vlteri⁹ ſitis. Vbi Bernar. ait. Sitio inq̄t: nõ doleo. O dñe q̄d ſitis. fidẽ veſtrã: ſalutẽ veſtrã: gaudiũ vr̄m: plus aiaꝝ veſtrarũ cruciat⁹: q̄ꝫ coꝛpis mei cruciat⁹ me tenet. Et ſi nõ mei: ſaltem vr̄i miſeremini. h̄ ille. Et iterum Ber. Aſcẽdit xp̄s vt videret: foꝛtiter clamauit: vt audiret. clamori lachrymas immiſcuit vt hõ cõpateret. Audiẽs aũt mr̄ filiũ ſitiẽtẽ reſpexit ĩ circuitu clamãs ad ſocias. O ſoꝛores mee: vbi poterim⁹ habere aquã. Fili⁹ me⁹ tot⁹ exſiccat⁹ cõburit: o nõ reſpicitis vos: q: totus ſanguis ei⁹ effuſus ẽ. Et ait ad iudeos: O crudeles iudei nõ habetis pietatẽ. Date date modicũ aque filio meo. Nõne dedit ipſe vobis aquã. Quare ergo nõ ſibi redditis. Et ait ad filiũ. O factoꝛ celi ⁊ terre: qui oia creaſti. Ecce totus mũdus negat guttã aque. O fili mi nõ poſſũ ĩ moꝛte tua dare tibi aquã. Alie matres dũ ꝑdũt filios ſuos ſaltẽ ſubueniũt eis vſqꝫ ad moꝛtẽ. Ego vero ĩfelix nõ poſſum tãgere filiũ meũ: nec ei ſubuenire. O fili mi darẽ tibi ſanguinẽ ſꝫ nõ poſſũ. O fili mi quid faciam. O crux flecte ramos: vt ſaltẽ de meis lachrymis poſſiꝫ dulciſſimo filio meo aliq̄d refrigerium p̄ſtare. Vas ergo poſitũ erat aceto plenũ ⁊ felle mixtũ: illi aũt ſpõgiã aceto plenã yſopo circũponẽtes obtulerunt oꝛi ei⁹. ¶ Quita flãma amoris q̄ fuit quintũ verbũ amoroſuꝫ. De⁹ me⁹ de⁹ meus: vt q̄d dereliq̄ſti me. Poſit⁹ redẽptoꝛ inter paſſionis ſue cruciatus: ⁊ iam laſſus neqꝫ quaſi reſpicere valẽs: afflictos oculos verſus celũ eleuans inquit. Deus meus de⁹ meus: vt q̄d dereliquiſti me. Derelictum ſe clamat .i. expoſitũ anguſtijs ⁊ tribulatiõib⁹ ſ̄m humanã naturam. Derelict⁹ ẽt fuit xp̄s ſicut vinea: cuius ſepes deſtructa ẽ: ⁊ pꝫ in curſibus beſtiaꝝ. ſic xp̄s derelict⁹ fuit

a pr̄e quo ad auxiliū corp̄ale: vt ca pi poſſit a beſtijs.i.a iudeis. Sicͤ nauis cui⁹ arbor aut velū dū fran giť de facili ſubmergitur. ſic xp̄s amiſſo auxilio p̄ris ſubmerſus eſt fluctib⁹ tribulationū ⁊ morte icur rit. Sicut arbor cui⁹ radix abſcidi tur cadit in terrā: ſic xp̄s dū p̄uať auxilio p̄ris cadit in mortē ⁊ i mo numēto poniť. Tūc mr̄ audiēs fili uz dicētē ſe derelictū a pr̄e. dicēs. O fili mi. O fili mi derelict⁹ es a pr̄e ⁊ diſcipulis.tn̄ ego nō te dere linquā. Sz qd mihi ⁊ tibi ꝓdeſt fi li mi. q: p̄uata ſuz potētia: fragilis ac debilis ſuz. volo te iuuare ſz nō poſſum. pmitte fili mi: pmitte ma trē tuā te iuuare: qm̄ hec ē mr̄ tua. O [illegible] filiū meū derelictum ab o[illegible]. O fili mi [illegible] coꝛ q: te adiuuare non poſſum.

Sexta flāma amoꝛis q̄ fuit ſex tu amoꝛoſū vbū. fuit. Cōſumatū eſt: grādis ⁊ imēſus amoꝛ: coꝛpus illud amoꝛoſi ieſu ꝯſumauerat. Cū igiť tenebꝛe ſup vniuerſaz terrā fa cte eent: a ſexta hoꝛa vſqz ad hoꝛā nonā: guſtaſſa fellis amaritudie: p̄ qui ⁊ ligua paſſa ē: tūc pia ⁊ la mētabili voce: cūctis ſtupētib⁹ di xit. Cōſumatū ē. Quid ꝯſumatū eſt. Utiqz paſſio xp̄i. Jā nihil re ſtat agēdū: nullū ē mēbꝝ coꝛpis: ⁊ nulla pars: q̄ toꝛmētū nō ſenſerit. Cōſumat⁹ ē ſanguis: cōſumatum ē coꝛpus: ita vt oīa ei⁹ oſſa appa rerēt: ⁊ numerari poterāt. ps.xxi. Foderūt man⁹ meas ⁊ pedes me os: ⁊ dinumerauerūt omnia oſſa mea. Jā cōſumatū ē ſacramētum paſſiōis. ꝯſumata ē ſcriptura: que p̄nūciauerat hec oīa de me: q̄ ſuſti neo. Cōſumatū ē opus ꝑfectuz.i. redēptio humani generis. Hoc ſi gnificatū ē Gen̄.i. Cōpleuit deus die.vi. opus ſuū qđ fecerat. Op⁹ eni dei ē humanū gen⁹: qđ cōple tū ē ⁊ ꝯſumatū die.vi.i. feria ſexta. p̄ paſſionē xp̄i. Ante.n. paſſionem erat iperfectū: dū diabolus trahēt ad libū ſcās aīas. Hodie vͦo ꝯſu matū ē ⁊ cōpletū: q: hodie beate erūt. Audiēs aūt virgo glioſa filiū dicētē: ꝯſumatū ē. ait. O fili mi cō ſumatū ē [illegible] ⁊ mea. O fili mi video te ꝯſu mari ⁊ deficere. Heu heu me ſuc currite: q: filiū moꝛi video: nec ipſz ſaltē tāgere poſſum. O fili mi: fac vt tm̄ te poſſim oſculari: antequaz moꝛiaris. aliť ego deficiā p̄e dolo re. Jā.n. tua ꝯſumatio ⁊ mea ve nit.

Septīa ⁊ vltia flāma amo ris q̄ fuit ſeptimū amoꝛoſū vbuz fuit. Pater in man⁹ tuas comēdo ſpūz meū. deficientib⁹ iā virib⁹ ⁊ anhelitu: amoꝛoſus xp̄s: p̄rē eter nū clamās alloquiť. Pr̄ i manus tuas cōmēdo ſpūz meū. Moꝛiēs igiť: p̄ri cōmēdat ſpūm: quā caro

tradita erat in manꝰ peccatoꝝ. Cōmēdat aūt ſpūꝫ prī: ſicut granum frumēti: cuius paleam ſufficiēter excuſſerant iudei: quaſi dicat. Tēpus ē pr: vt accipias fructū tuum: quē maturauit tribulatio. Accipe ſpūm meū: ſicut acceptat hoſpes vel miles: cuiꝰ domꝰ cōfracta eſt. ſic ↄfractꝰ paries carnis: i quo nō valeo amplius habitare: niſi per te reparet. Audiēs filiū ſuū dolo roſa mater: ſic clamātē ait. Fili mi nūquid poſſuꝫ tibi aliquid facere. Dic mihi bone fili: ⁊ ego faciā qđ vis. Cōforta matrē tuā in aliquo ꝟbo. Nā ſemꝑ mihi fuiſti obediens: nūc vero q̄re nō obedis mrī tue. Dixiſti fili mi. In manus tuas cōmēdo ſpūꝫ meū. Nam video te mori ⁊ cōmendare ſpūm prī. Et ego deficio: ⁊ ideo commēdo tibi ſpūm meū. Fac mihi hanc gratiā fili mi. Da mihi locum in cruce: ⁊ moriamur ſimul. Et dicamꝰ ambo pariter. Pater in manus tuas cōmendamus ſpūs noſtros. Fac fili mi: q: paupercula ſum: obedias ⁊ audias vocē mrīs me dicētis. In manus tuas cōmēdo ſpūꝫ meū. Fac fili mi vt tecū moriar. Hoc aūt dicens: filius inclinato capite emiſit ſpūꝫ. Inclinato capite. ſ. Ieſus matrē: quaſi diceret. Mater mea cōfortare ⁊ vale: q: ad alium proficiſco: mundum. Statimq: iſta glorioſa ſemperq: felix anima corpore derelicto: ſuper crucis patibulū ad iuſtificandos ſanctos patres limbum deſcendit. O virgo dīta O virgo benedicta: iā anulos deponeriam virgo nigro te veſtimēto induc: iam faciē caput obſcuro velo contege. Vidua ſiquidē remanſiſti. Vidua facta es: tali filio tantoq: ſponſo ꝑuata. Mater igitur in morte filij ſemimortua remanens ſupina cecidit ⁊ irremediabiliter fleuit. Dicebat ſiquidem o fili mi: vita omnium hominuꝫ ⁊ angelorum: quomodo extinctus es: ⁊ in te vitalis ſpiritus non remanſit. O magne ⁊ admirabilis deus: tota machina mundi: ⁊ totus mūdus de te facit lamentum in hac tua paſſione. Nam mater tua ex abundantia lachrymarum exſiccata eſt: ⁊ prona iacet in terra ſemimortua; ⁊ ſorores eius infatigabiliter plorant. Venerabilis Magdalena tota afflicta eſt: capillos capitis ſui eradicat ⁊ proiicit. Inſuper ⁊ angeli cognouerunt: ⁊ amare fleuerunt: omnis turba virorum ac mulierum cognouerunt ac fleuerunt. Centurio ⁊ milites cognouerunt ⁊ fleuerunt: quia percutientes pectora ſua reuertebantur. Sol fleuit: ⁊ lamantum fecit: quia obſcuratus eſt: ⁊ tenebroſus factus.

terra fleuit ⁊ lamentum fecit quia tremuit. templum doluit. ⁊ fleuit: quia velum eius ſciſſum eſt a ſummo vſqȝ deorſum. Saxa fle/uerunt: ⁊ lamentū fecerunt: q: ſciſſa ſunt. Monuméta fleuerunt ⁊ admirabanť: q: aperta ſunt. Hoc ait.: Bernardus. Ad hoc celū expauit: tota machina mundialis: ⁊ fere in antiquum chaos redacta ſunt vniuerſa. vnde Phi videntes eclypſim ſolis contra naturaȝ fieri dixerūt. Aut deus nature patitur: ⁊ elementa ſibi cōpatiuntur: aut ordo nature peruertitur: aut elementa mentiunť. vnde Hiero. ſuper Mat. Omnis creatura cō patitur xp̄o morienti. Sol obſcuratur: terra mouetur: petre ſcindū tur: velum templi diuiditur: ſepulchra aperiuntur: mortui reſurgūt. Solus miſer homo non compatitur: pro quo ſolus chriſtus moriť. hec ille. Tu inqȝ ſolus miſer ⁊ infelix durus: lapideus ⁊ ferreꝰ peccator: nō cōmoueris: non compū geris: non lachrymaris: ſed rigidus ⁊ crudeliſſimus perſiſtis O ſi videres q̄ȝ ipie ⁊ inhumaniſſime tractatus eſt ſaluator tuus: quimodo in cruce ſpūm emiſit: vtiqȝ cor tuum frangeretur: ⁊ oculi lachrymas cōpaſſionis educerent: genua adorarent: manus pectus percuterent: lingua veniam ⁊ miſericordiam clamaret. O igiť chriſtiane vide chriſtum tuum. Vide conditorem tuum. Vide filiū marie. Vide ſponſum tuū. Vide vitam ⁊ totam ſpem tuam. Hic habeas crucifixum: ⁊ eleues euȝ populo oſtēdens ⁊ dulciter clamās. Ecce caput inclinatum ad te oſculandum o peccator. Ecce brachia extenſa ad te amplexandum. Ecce pedes conclauatos ad te expectā dum. Ecce totum corpus ſanguine perfuſum ad te abluenduȝ. Et quia eum totiens offendiſtis corde: ore: ⁊ opere: percutite pectora veſtra: ⁊ lachrymabili voce dicite. Mea culpa. Mea culpa. Mea culpa. Et vt chriſtus vobis liberaliter ⁊ pleniſſime ī dulgeat: ⁊ vos proximis ⁊ inimicis indulgite: parcite: ⁊ remittite. Veniam inuicē rogate: amplectimini: oſculamini: quia chriſtus vobis par/cens ⁊ remittens: hodie pro nobis mortuus eſt. Nam humiliauit ſe vſqȝ ad mortem. Mortem autem crucis. Interim diſponite mentes ad ieſum: deuotiſſime in ſacramento ſuſcipiendum: ⁊ i die paſce ad illum reſurgentem gau/dio ſe contemplandum. Quo fortunato feſtiuoqȝ die: leui ſumpto prandio: vos omnes letos ⁊ iocū dos humili veſtitos habitu expecto pariter ⁊ inuito. Amen.

¶ Dñica reſurrectionis. De triumphanti ieſu chriſti reſurrectione. Sermo. liij.

Hec dies quam fecit dñs exultemus et letemur in ea. Ps. cxvij. Illuxit nobis feliciſſim⁹ atqꝫ optatiſſimus reſurrectōis dies: quo ſaluator noſter: de morte triumphās: victor glorioſus ab inferis aſcēdit: quo icorruptibile et imortale corpus aſſumpſit: quo leticia noua: totum terraꝝ orbē affecit. Hic nimiꝝ ē ille dies quē ꝓphe ꝑcinere: quē ſācti patres videre: tāto tpe cupierunt. Hodie nanqꝫ ſpoliat̄ ifern⁹: et hi q̄ tāto tpe vinculis tartareis mācipati fuerunt: xp̄o reſurgēte pꝛiter liberant̄. Hodie inqꝫ vniuerſum terraꝝ orbē: lux emicās illuſtrauit. Hodie demū: in ſpē viuam reſurrectionis: cuncti repamur. Sicut. n. xp̄s hodie reſurrexit pari mō et nos quādoqꝫ reſurrecturos ſpare debemus: vt iquit Greg. Exēplo dñi mōſtratū eſt: qđ ꝓmiſit in pmio: vt ſicut illū fideles reſurrexiſſe cognoſcunt: ita in ſeipſis in fine mūdi: premia reſurrectiōis ſperarēt. Letari itaqꝫ et gaudere vnuſqſqꝫ dꝫ audiēs ſaluatorē: veraciter ex mortuis reſurrexiſſe. Jam profecto lugubre tēp⁹ preterijt: et dies iocunditatis et exultationis feſtiu⁹ illuxit. Dies inqꝫ fortunatus et felix. Dies a dño factus: vt inquiūt ꝓphetica verba: hoc ſacro tempore pluries reperta et pro themate introducta. De glorioſa igitur reſurrectōe xp̄i locuturi hodie: tres cōtemplamimur triumphos.

¶ Primus triumphus vocatur verificatio.

¶ Secundus triumphus vocat̄ letificatio.

¶ Tertius triumphus vocat̄ apparitio.

¶ Primus triūphus de glorioſa xp̄i reſurrectōe vocat̄ verificatio. Circa quē theologi hodierna die leti et feſtiui qrūt. vtrū fuerit neceſſariū xp̄m vere et realiter reſurgere. Huic qōni r̄ndet Doc. ſ. in. iij. par. q. liij. ar. i. Ponens hāc concluſionē neceſſe fuit xp̄m vere et realiter reſurgere. Q̄d q̄druplici ratione ꝓbatur.

¶ Primo ꝓpter diuine iuſticie cōmendationem.

¶ Secundo propter fidei noſtre confirmationem.

¶ Tertio propter ſpei noſtre ſublevationem.

¶ Quarto propter ianue aperitionem.

¶ Primo xp̄i vera et realis reſurrectio fuit neceſſaria pp diuie iuſticie ꝯmēdatōem. Pertinet. n.

ad diuinā iuſticiā illos qui pp deū ſe hūiliāt exaltare. Job. xxij. Qui hūiliatus fuerit erit in glia. Pro uer. xxix. Supbū ſequit hūilitas: τ hūilē ſpū ſuſcipiet gloria. Luc. xviij. Qui ſe humiliat exaltabit. Cū ergo xp̄s pp obediētiā p̄ris eterni τ charitatē ad genus hūanum ſe humiliauerit. Jō p reſurrectionē: nō imerito debuit exaltari. ps. cxxxviij. Dñe pbaſti me. glo. Experimētis vt in paſſiōe: τ cognouiſti me. i. pbatum me oſtendis. Tu cognouiſti. i. pbaſti ſ₃ voluntatē tuā: ſeſſionē meā. i. humilitatē meā: τ reſurrectionē meā. i. glorificationē i reſurrectiōe. Hoc cōcludit aplſ. Phil. ij. Hūiliauit ſeipſum factus obediens vſq₃ ad mortē. Mortē aūt crucis: pp qḋ de⁹ exaltauit illū τ donauit illi nomē qḋ eſt ſup omne nomē: vt in noie ieſu oē genu flectat celeſtiu₃ terreſtrium τ infernoꝝ: τ ois lin[illegible] gloria eſt dei patris. ¶ Secūdo xp̄i [illegible] vera τ realis reſurrectio fuit neceſſaria: ꝓpter fidei nr̄e ꝯfirmationē. Fides. n. xp̄iana circa deitatē xp̄i fuerat quaſi pdita. Nā τ ipſi apl'i dubitauerunt: τ eo relicto fugerunt. Oportebat ergo ſaluatorē: qui in die veneris tot humanitatis ſigna: patiēdo oñderat: hodie reſurgēdo: ſuā diuinitatis potētiā demōſtrare debuit. vñ i pſona xp̄i. Pſalmiſta loquens ait. ps. xxix. Que vtilitas in ſanguie meo: i. i effuſiōe ſanguis mei dū deſcēdo i corruptiōē: q.ſi p q̄ſdā gdus maloꝝ τ tormētoꝝ icorruptionē: q.ſi dicat nulla. Si. n. ſtati nō reſurgo: nemini ānunciabo: nemine₃ lucrabor: vt glo. exponit. Hoc paulus ꝯcludēs ait. ij. Cor. xiij. Crucifix⁹ eſt ex infirmitate mea: ſed viuit ex virtute dei. Et. i. Cor. xv. Si. enim xp̄s nō reſurrexit: inanis eſt p̄dicatio: inanis ē fides noſtra. Uidentes. n. apl'i τ diſcipuli xp̄m reſurrexiſſe: in diuinitatis fide: perit⁹ inſtructi τ ꝯfirmati ſunt. Judei vero τ q xp̄m ſpreuerunt confuſi ſunt. ¶ Tertio xp̄i vera τ real' reſurrectio fuit neceſſaria pp ſpei ſubleuationē. Dū. n. videm⁹ xp̄m q eſt caput τ p̄nceps nr̄ reſurrexiſſe: ſperam⁹ τ nos reſurrecturos: τ illas dotes obtinere q̄s ipſe habuit. ſ. impaſſibilitatē: ſubtilitatē: agilitatem τ claritatē. Hoc [illegible] Job. xix. Scio q̄ redēptor me⁹ viuit: τ i nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſu₃: τ rurſum circūdabor pelle mea: τ in carne mea videbo deū. Jō et ꝯcludit aplſ. phil. iij. Saluatorē expectamus dñm nr̄m ieſu₃ xp̄m: q reformabit corp⁹ humilitatis nr̄e: ꝯfiguratū corpi claritatis ſue. Et ſ[illegible]

me co. xv. Si pdicaſ q xpō reſurrexit a mortuis: quō dicūt qdā in vobis: qm̄ reſurrectio mortuoꝝ nō ē: hec ille. Nō igiſ pigeat bn̄ ⁊ virtuoſe viuere: q: oia mēbra corporis pmiabunſ. Ait. n. Augu. in libro de vbis dn̄i. Ois xpianoꝝ [illegible] mē letemur. ¶ Quarto chriſti vera reſurrectio ⁊ realis fuit neceſſaria pp ianue celeſtis apertionem. Janua. n. padiſi tripliciſ fuit aperta. Primo quantū ad gloriaꝫ aie: ⁊ ſic in paſſione chriſti apta ē. Vñ dictum ē latroni. Luc. xxiij. Hodie mecū eris in paradiſo. Secundo quātū ad gloriam carnis: ⁊ ſic aperta eſt in reſurrectiōe iuxta illud. i. co. xv. Chriſtus reſurrexit a mortuis: primitie dormientium: qm̄ quidē per hominē mors: ⁊ p hominē reſurrectio mortuorum. Tertio quantum ad glorie cōgruētem locum: ⁊ ſic aperta eſt in aſcenſione. Joan. decimo qrto. Vado parare vobis locum. Et ſi abiero ⁊ ppauero vobis locū. Iterū venio ⁊ accipiā vos ad me ipm: vt vbi ſū ⁊ vos ſitis. Quāta igiſ obſeruātia dꝫ xpianus cauere ne itret portā inferni. cuius vitā i hac qdrageſima dimiſit. Si celi porta xpō reſurgēte aperta eſt: Jō aplūs Ro. vi. Quō chriſtus reſurrexit a mortuis p gloriā pris: ita ⁊ nos in nouitate vite ambulemus. Et iſta Sciētes q xpūs reſurgēs ex mortuis iā nō moriſ: mors illi vltra nō dn̄abiſ: qd. n. mortuus eſt peccato mortuus ē ſemel. qd aūt viuit viuit deo. Ita ⁊ vos [illegible] deo in xpo ieſu. hec ille. [illegible] nobis dicaſ. Canis reuerſus ad vomitū: ⁊ ſus lota in volutabro luti. Et turpius eiciſ q̄ꝫ nō admittiſ hoſpes. extra de iur. iur. c. quēad modum.

Ecūdus triūphus principalis de xpi glorioſa reſurrectione vocaſ letificatio. Hec ē dies hilaris: grādis: ⁊ letabūda: q̄drupliciter lumine illuſtrata.

¶ Primo illuſtratur a lumie celeſtiali.

¶ Secundo a lumine intellectuali.

¶ Tertio a lumie ſubſtātiali.

¶ Quarto a lumine ſpūali.

¶ Primo hec dies illuſtraſ a lumine celeſtiali. i. ab ipo ſole: q hac die ampliori luce refulſit. Vnde Ambroſius. Ex reſurrectione aer ſalubrior: terra fecundior. hec ille. Maximus quoque ait.

In reſurrectiõe xpi elementa oĩa
glorianť. Nã ⁊ ſolẽ ipſ arbitror: ĩ
hac die ſolito clariorẽ fuiſſe. h ille.
Neceſſe eſt. n. vt ſol gaudeat: q cũ
ſua paſſione cõdoluit. Sicut enim
in paſſione xpi maiorẽ dedit ob/
ſcuritatẽ in ſignum triſticie: q̃ cre
ditur fuiſſe eclypſis. ita in eius re
ſurrectionẽ maiorẽ recepit clarita
tem in ſignum leticie. Non potuit
aũt iſtã claritatẽ maiorẽ recipere
quãtũ ad extenſionẽ. q: ſol de ra
tione ſua ſe nõ extendit. ⁊ idõ rece/
pit eã quãtũ ad intenſionẽ. Hinc
Lactantius ait. Salue feſte dies:
toto venerabilis euo. Qua deus
infernum vicit: ⁊ aſtra tenet. Ypa
florigero rutilant diſtincta ſereno.
Et maiore poli lumine porta patet.
Altius ignivomũ ſolem celi orbi/
ta duc. Qui vagas oceanas exit
⁊ intrat aquas. Armatis radijs ele
menta liquentia luſtrans. Hac in
nocte breui: tendit in orbe diem.
Splendida ſincerũ pducunt ethe
ra vultum. Leticiãq; ſuã ſydera
clara pbant. ¶ Scdo hec dico il
luſtrať a lumine intellectuali. ſ. ab
angelo: qui hodie tot᷒ luminoſus
apparuit. ſ. in aſpectu: habitu: ⁊ af
fectu. Nã aſpectum habuit fulgi/
dum inſtar fulguris: habitũ inſtar
niuis. affatum inſtar ſolis. Mat.
vltimo. Erat autẽ aſpectus eius ſi
cut fulgur: quo ad primum. veſti/
menta eius ſicut nix. quo ad ſcðm
Scio. n. q̃ ieſum queritis: quo ad
tertium. Cum. n. xps ſit ſol: quan/
do ieſum noĩauit: ſolẽ in ore hũit.
¶ Tertio h dico illuſtrať a lumi
ne ſup ſubſtãtiali. i. xpo. fuerat eñi
ſub triplici nubilo. ſ. mortalitatis q̃
ad corp᷒: paſſibilitatis: quo ad aĩ
mã: multiplicis penalitatꝫ quo ad
vtrũq;. Sed hodie de iſto nubilo
exiuit ⁊ mũdo refulſit. Nã corp᷒
eius induit imortalitatẽ: aĩa ĩpaſſi
bilitatẽ: ⁊ vtrũq; trãſiuit ad oĩmo
dã gloriã ⁊ felicitatẽ. Vñ ait Leo
papa. Poſt paſſionẽ xpi ruptis
vinculis mortis: infirmitas in vir
tutẽ: mortalitas in eternitatẽ: ↄtu/
melia tranſiuit in gloriã. hec ille.
¶ Quarto h dico illuſtrať a lu/
mine ſpũali. ſ. luce fidei grẽ ⁊ do/
ctrine. Olim quidẽ iſta lux ĩ ſolis
iudeis refulgebat: q̃ ſoli habebãt
fidem verã: ſpũalem gratiã: ⁊ do
ctrinam ſanam. tota autem genti/
litas erat in tenebris in fidelitatis:
culpe ⁊ ignorantie. Sed poſt chri
ſti reſurrectõem gentilitas eſt con
uerſa: ⁊ in ea refulſit vera gratia
⁊ doctrina. Et quoniã lux nunq̃
melius augetur q̃ per aplicatio/
nem lucis ad lucem. ideo hec lux
ſpũalis multum excreuit: quia in
vtroq; populo. ſ. iudaico ⁊ genti/
li coniuncta fuit. ſ. fides fidei. Ro.
primo. Juſticia enim dei in eo re/

uelatur ex fide in fidē: gratia gr̄e. Zacha. iiij. Exequabit gratiā gratie eius ⁊ doctrinam doctrine. ſcʒ nouū teſtamentū veteri. Utrūqʒ enim eſt in altero. ſ. vetus in nouo per figuratōem: ⁊ nouū in veteri per expoſitiōē: iuxta illud. Ezech. primo. Rota in medio rote.

T Ertius triumphus de glorioſa xpi reſurrectione: vocaṫ apparitio. Cū beatiſſima xpi anima ſplendidiſſima ⁊ glorioſiſſima de morū agminibus deuictis: ⁊ feris inferni ꝯfractis in patriū limbum deſcendiſſet: antiquos illos patriarchas ⁊ prophetas ceteroſqʒ iuſtos deitatis preſentia recreauit: ⁊ beatos effecit. Dū vero tertia .i. hodierna die illuxiſſet ī qua verā ⁊ naturalē eius mortē fuiſſe declarauerat rutilante celo: beatoꝝ illorum comitante cetu ad ſepulchrū vbi corpus iacebat acceſſit: ⁊ ilico ei ꝯiuncta corpori: decorus ⁊ ī ſtola ſua formoſiſſimus ⁊ impaſſibilis ⁊ immortalis ſurrexit. Ad ſūt ibi celeſtes armonie: ⁊ dulciſſimi cantus beatoꝝ ſpūum letantiū ⁊ gaudentiū. At vbi anime ſanctoꝝ patrum glorioſiſſimū corpus xpi preſens viderūt: cum ingenti gaudio ⁊ ſūma deuotōe proſtrati adorauerunt dicentes. Gloria tibi domine qui ſurrexiſti a mortuis cum patre ⁊ ſancto ſpiritu in ſempiterna ſecula. Tunc angelo grabiele pcunte: iter verſus domū virginis marie direxit. Sequebanṫ miro ordine iuſtoꝝ anime: ante quas latro totus feſtiuus candidiſſimum vexillū portabat. Et qꝛuis ſacrum euangelium ſub miſterio hanc primā apparitionē virgini matri factam taceat: qꝛ reſurrectiōis teſtis mater ipſa conueniens non videbatur. tamē ipſi chriſtus reſurgēs primo apparuit. Unde Ambro. ī libro de virginibus. Maria vgo reſurrectionem domini vidit ⁊ pma vidit. Idē ⁊ ratione probaṫ. Nam bonus ⁊ verus filius honorē matri exhibere debet: ⁊ maxime dolentē conſolari. Eccli. vij. Honora patrem tuū: ⁊ gemit' matris tue ne obliuiſcaris. Sed chriſtus erat bonus ⁊ verus filius virginis. ergo eam debebat. p̄mo honorare: ⁊ ſua reſurrectione ꝯſolari. Inſuper deus apparet his q̄ fideles ſunt iuxta illud Sap. i. Apparet his qui fidē habent in illū. ergo ⁊ his: primo dʒ apparere illis qui maiorē ⁊ firmiorem fidem habent. Maria virgo nunq̄ʒ ī fide deitatis dubitauit. etiam tpe paſſionis: qđ nemo alioꝝ fecit. Igiṫ primo matri apparuit: tanq̄ʒ ſup ceteros fideliſſime. Ultimo: vbi

maior eſt dilectio: ibi. primo debet
eſſe viſitatõis ⁊ preſentie exhibi-
tio. Sed nunq̃ aliqui mortalium
ſe tam vehemēter mutuo dilexe-
runt: ſicut hic filius ⁊ hec mater.
ergo debuit ſibi. primo apparere.
Eũ Jo. xiiij. Qui diligit me: dili
getur a patre meo: ⁊ ego diligam
eũ: ⁊ manifeſtabo ei me ipm. Ga
briel igitur vndiq̃ letus ⁊ coru-
ſcus ad thalamum virgineum ꝓ
fectus reuerenter cecinit. Regi-
na celi letare alleluia. quia quē me
ruiſti portare. alleluia iam ſurrexit
ſicut dixit. alleluia. His completis.
Ecce filius ieſus pulcher: lumino-
ſus: cameram ingreditur. dicens.
Aue benedicta ſuper omnes mu
lieres. Tunc amplectitur: ⁊ oſcula
tur matrem. Et mater pre dulcedi
ne flebat: tangebat manꝰ ⁊ pedes
⁊ caput ⁊ pectus totũ corpus de-
oſculabatur dicens. O corpus ſan
ctiſſimũ: quot die veneris tormen
ta paſſum es: ⁊ quantũ mihi dolo
rem intuliſti: nunc vero te beatum
⁊ glorioſum video. O mi benedi
cte fili: laus deo patri: laus tibi: ⁊
laus ſpũiſancto. quia opus redē-
ptionis humane completũ eſt. O
quale gaudium fuit in illa domo
virginis. O qualia verba interue
nerunt. O quale triumphum ex
preſentia tot animarum ſanctarũ
⁊ angelorum. O felix domus que
tunc paradiſus facta eſt. Ibi erat
deitas ⁊ humanitas chriſti: ibi re
gina celi: ibi innumeri ſancti ⁊ an
gelorum chori. ibi gaudium ⁊ ex-
ultatio. Tunc oēs ille anime bea-
tiſſime matrem virginem adoran
tes dixerunt illud Judith. xv. Tu
gloria ieruſalem: tu leticia iſrael: tu
honorificentia populi noſtri. quia
feciſti viriliter: ⁊ confortatum eſt
cor tuum. Et infra. Ideo ⁊ manus
domini confortauit te: ⁊ ideo be-
nedicta eris in eternum. At virgo
dulciter animas alloquens ait illō
prime pe. ij. Vos genus electum:
regale ſacerdotium: gens ſancta:
populus acquiſitionis: vt virtu-
tes annuncietis eius qui de tene-
bris vos vocauit in admirabile lu
men ſuum. Poſtremo ieſus vt ma
gis ac magis leticia ⁊ exultatione
matrem ſuam afficeret: inquit. Di-
gnum eſt o veneranda ⁊ dulciſſi-
ma mater: vt in hac gaudioſa die
tibi noua dona ⁊ inaudita mune-
ra necnon celeſtia priuilegia con-
cedam. Conſtituo te in primis ce
lorum reginam: ⁊ mundi ac infer
ni glorioſam imperatricem: facio
te inſuper gratiarum omniũ fon
tem: ita q̄ gratie hominibus exhi
bende per manus tuas offerri de
bent. Sabbatum autem qḋ deo
dedicatum erat: tue memorie ⁊
deuotioni deinceps dedicatũ erit:

ꝛ mihi dies dominica: quia hodie a mortuis reſurrexi: ipſa ſabbati dies erit fidelibus ſemper venerabilis: in quo tui deuoti deuoti⁹ orabũt ꝛ ob tuum nomẽ ſobrius abſtinebunt ꝛ ieiunabũt. Volo tandem: vt tempore ſuo in anima ꝛ corpore glorioſa reſurgens venias mecum in gloria: vbi ad dexteram meam ſedebis: ꝛ ſuper omnes choros angelorum ꝛ hominum eris in eternum exaltata.
Mater autem humiliter acceptans ꝛ gratias agens ait. Fili tibi laus ꝛ gloria ſemp. Rogo ꝛ magdalene noſtre memineris: que tantopere fuit die veneris afflicta. Nunc quoqꝫ anxiatur ex abſentia tua neqꝫ comedere neqꝫ quieſcere poteſt. Utinam te videret. At ieſus. Benigniſſima mater eam ꝛ reliquos amore mei afflictos: hodie conſolabor. Tũc duos angelos ad monumentum miſit. Quorum alter chriſti reſurrectionem nunciauit dicens. Scio ꝙ ieſum crucifixũ queritis. Surrexit non eſt hic. Glorioſus igitur filius iterum matrem complexãs ꝛ vale faciens: ad ortum vbi erat monumentũ properauit: ꝛ in forma hortulani magdalene apparẽs: ꝛ tandem ſe manifeſtans illam ſũme letificauit. Hoc ait Gregorius Penſandum eſt huius mulieris mentem: quanta vis amoris accẽderat: que a monumento domini etiam diſcipulis recedentibus nõ recedebat. Et contigit vt eum ſola tunc videret que remanſit vt quereret. Nam ꝛ vis amoris: intentionem multiplicat inquiſitõis. Queſiuit igitur prius ꝛ nunc inuenit: perſeuerauit querere. vnde contigit vt inueniret. hec ille. O felix maria: tu ante apoſtolos ieſũ vides ꝛ ieſũ alloqueris. Tu hoc loco apoſtolorum apoſtola fieri meruiſti. Tu nomine tuo a chriſto vocaris. Tu in miſterium reſurrectionis vti primus teſtis eligeris. Tu prima conſolationem meruiſti eum tibi chriſtus dixit: mulier quid ploras? Tu deniqꝫ es illa de qua ait Gregorius in Homel. q: in paradiſo mulier ꝓpinauit mortem a ſepulchro mulier viris annunciauit vitã. Et vt deniqꝫ chriſtus miſerorum cõſolator ceteros contriſtatos a merore ſubleuaret: alijs gaudioſe apparuit. Ait enĩ pſalmus. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: conſolationes tue letificauerunt animam meam. Apparuit ꝛ duabus a monumento currentibus enunciare diſcipulis: que ab angelis de eius reſurrectione didicerant: que acceſſerũt ꝛ tenuerunt pedes eius. Appa-

ruit ⁊ adueſperaſcente die duob⁹ diſcipulis in caſtellū emaus euntibus. Apparuit ⁊ apoſtolo Petro merenti ⁊ lachrymanti: lȝ euangeliſta non deſcribat. Ultimo ipa reſurrectiōis die: apparuit vndecim: ⁊ eis qui cum ipſis erant cōgregati: dicēs. Pax vobis. Ego ſum: nolite timere. Gaudioſa igit fuit chriſti apparitio: ⁊ vndiqȝ letabunda: q̄ ⁊ nos gaudere ⁊ exultare plurimū debem⁹: vt ſic mūdi leticia excluſa: vitijs ⁊ peccatis audacius reſiſtere poſſimus. Sic enim non amplius deum irritabimus: ſed ſemper leuem ⁊ propitium habebimus: donec corpus illud ſacratiſſimum ⁊ glorioſiſſimū corporalibus oculis intueri liceat ⁊ ſecum in eternū manere. Preſtante ipſo: qui eſt benedict⁹ in ſecula. Amen.

¶ Feria ſecunda, dominice reſurrectiōis. De elemoſyna. Sermo.liiij.

Mane nobiſcū. Luce.vlti. Inter cetera quib⁹ diuine maieſtati grati reddimur ⁊ accepti: precipuum eſſe iudico: exercitium ſacratiſſimoꝝ operꝫ miſericordie: ac pietatis primalis. Teſtant̄ h̄ diuinaꝝ codices ſcripturaꝝ. Teſtat̄ hoc idem incarnata veritas chriſtus. Mat.xxv. Uerum inter huiuſcemodi pietatis opera: principatum tenet elemoſyna ſancta. Que quidem vt ſapiens inquit. Eccle.xxix. Per te exorabit ab omni malo. Hoc ſane cognouerunt iſti beatiſſimi apoſtoli. Cleophas ⁊ Lucas in euangelio preſenti cōmemorati. Qui exiſtimantes ſaluatorem mundi pauperem ⁊ peregrinū eſſe pietate cōmoti: ipſū hoſpitio recipere: ſibiqȝ elemoſynam dare voluerunt. dicentes. Mane nobiſcum. Que quidem diuina verba mihi materiaȝ prebent predicandi de ipſa elemoſyna ſacratiſſima. De q̄ hoc mane tria contemplabimur.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Secundo ſuſceptionem.

¶ Tertio fructificationem.

¶ Primo elemoſyne conſiderare debemus diffinitionē. ſ. Doc. in.xxij.q.xxxij.ar.i. Et in.iiij.ſen. di.xv.q.ij. Et.di. Pe.de palu.in iiij.ſen.eadē di. Elemoſynā ſic diffiniunt. Elemoſyna ē opus i quo dat̄ aliquid indigēti ex cōpaſſiōe ꝓpter deū. Circa quā diffinitionē: querunt theologi ⁊ canoniſte. Utrū elemoſyna ſit de neceſſitate ſalutis: ita ꝙ nō faciēs elemoſynā peccet mortaliter. Huic queſtioni rn̄det. ſ. Doc.in.xxij.q.xxij.ar. v. Et i.iiij.ſen.d.xv.dicēs: ꝙ dare

elemoſynã eſt de precepto. Ad q̃d intelligendum eſt ſm q̃ recta ratio requirit: ſm quã duo ꝯſiderãda ſunt. Unum ex parte dantis ſ. vt id qd̃ in elemoſynas erogãdũ ẽ nõ ſit ei neceſſariũ ſꝫ ſupfluũ: nõ ſoluꝫ reſpectu ſui ipſius: ſed reſpectu alioꝝ quoꝝ cura ei incumbit. Quia prius oꝫ q̃ vnuſquiſqꝫ ſibi ⁊ ſuis prouideat: ⁊ de reſiduo pauperibꝰ ſubueniat. Sic ⁊ natura primo accipit cibum ad ſuſtentationẽ corporis ꝓprij qd̃ ẽ neceſſariũ miniſterio virtutis nutritiue. Supfluũ autẽ erogat ad generationẽ alterius: p virtutẽ generatiuã. Aliud ex parte recipiẽtis. vꝫ ſi neceſſitatẽ habeat alioquin nõ eſſet rõ q̃re elemoſyna ei daret. Non eni oĩs neceſſitas obligat ad preceptum: ſꝫ illa ſola ſine qua is qui neceſſitatẽ patit ſuſtẽtari nõ põt. Sic igit dare elemoſynã de ſupfluo ei qui eſt in extrema neceſſitate eſt de ꝑcepto: alias aũt eſt de ꝯſilio: qd̃ triplici ratiõe declaro.
¶ Primo rõne trãſgreſſiõis.
¶ Secundo rõne furationis.
¶ Tertio rõne damnationis.
¶ Primo nõ faciẽs elemoſynaꝫ queadmoduꝫ ꝓſuppoſituꝫ ẽ peccat mortr: rõne trãſgreſſionis. ſic. Quicunqꝫ trãſgredit diuinum ꝑceptum peccat mortalr. Sed non faciẽs elemoſynã: tranſgredit diuinum ꝑceptum. Nã. Deut. xv. dr̃. Oĩo indigẽs ⁊ mẽdicus non erit iter vos. Et infra. Non deerunt paupes in terra habitatiõis tue. Idcirco ego precipio tibi: vt apias manum fratri tuo egeno: ⁊ paupi q̃ tecum verſat in terra. Et Iſa. lviij. Frãge eſurienti panẽ tuũ ⁊ egenos vagoſqꝫ induc i domuꝫ tuã. Cum videris nudum opi eũ ⁊ carnẽ tuã ne deſpexeris. Tobie .iiij. Noli auertere faciẽ tuam ab vllo paupere. Ita enim fiet vt nõ auertat a te facies dñi. Eccle. xxix Conclude elemoſynã in ſinu pauperis. ⁊ hic exorabit p te ab omni malo. Lu. xi. Qd̃ ſupeſt date elemoſynã: ⁊ ecce oĩa mũda ſunt vobis. Et Luc. xij. Uẽdite que poſſidetis ⁊ date elemoſynam: facite vobis ſacculos qui nõ veteraſcũt theſauꝝ nõ deficientem in celis: quo fur non apropiat: nec tinea corrumpit: ergo non faciens elemoſynam peccat mortaliter: ſicut diuini precepti trãſgreſſor. ¶ Secundo idem probatur ratione furationis. Quicunqꝫ furtum committit vel rapinam: vtriqꝫ mortaliter peccat: quia ⁊ etiam preceptuꝫ legis agit quo precipitur. Nõ furtum facies. Sed non faciens elemoſynam cõmittit furtum vel rapinam. Nam tempore neceſſitatis oĩa ſunt cõmunia: vt pꝫ. di. xlij.

paragrapho. primo. Et di. xlvij. c.
Sicut hi: qui p inſaniã. xij.q.i.c.
Dilectiſſimis. xxiij. q. vij. c. Nõ
autem. ff. ad. l. Rodiã. de iactu. l.
prima. paragrapho. primo. de cõſe. d.
v. c. Diſcipl'os. Uide ꝺ furt̃. c. Si
quis ꝓpter neceſſitatē. Unde ſi
indigenti nõ ſubuenit: aufert ſuū
ſibi: ꝛ ꝑ cõſequens cõmittit furtū
ꝛ rapinam: imo qꝺ grauius: ẽ ho
micidium. Ambroſius in libro. de
apoſtolis: vt ĩ decretis. lxxxvi. di.
c. habet. inquit. Paſce fame mo
rientẽ. Quiſquis. n. paſcendo ho
minẽ ſaluare poteris. Si nõ pauc
ris occidiſti. Concordat cum lege
que dicit. Necare videt: nõ tm̃
is qui partũ prefocat: ſed ꝛ is qui
abijcit: ꝛ qui alimoniã denegat. ff.
de liberis agnoſcendis. l. necare.
Qꝺ aũt dixi de morte corporis.
idẽ dicendum: de morte aĩe. Pu
ta ſi vides proximum tuũ caſurū
in peccatis: vt fornicatiõis: vel he
reſis ꝓpter paupertatem: ſubue-
niẽdū eſt ex ꝑcepto. ſicut fecit. b.
Nicola[9]: qui ſubuenit inopie triũ
iuuencularum: quas pater decre
uerat proſtituere: vt inde vitã ſu-
ſtentarent. Sic ꝛ beatiſſimus pa-
triarcha Dominicus: ſeipſum vẽ
dere voluit vt ſubueniret pauper
tati proximorum ne peccarent. Il
li vero qui non dant elemoſynā
pauperi in neceſſitate conſtituto
peruertunt ordinẽ caritatis. Or-
do enī charitatis eſt vt primo di
ligat deus. ſecundo aĩa propria.
tertio anima ꝓximi. quarto corp[9]
ꝓprium. quinto corp[9] proximi. ſex
to tẽporalia bona. Can. ij. Ordia
uit in me charitatem. Si ergo ꝑ-
mittit homo proximum mori vel
grauem infirmitatẽ incurrere: ꝓ
pter inordinatam cupiditatem bo
noꝝ tpalium: probat magis dili-
gere bona tẽporalia q̃3 ꝓximū:
ꝛ ſic peruertit ordinē charitatis:
ꝛ per conſequens peccat morta-
liter. Sic predicabat Johãnes ba
ptiſta populo dicens: interrogan
ti quid faciemus. Qui habet du-
as tunicas: det vnam non haben
ti. Et qui habet eſcam ſimiliter
faciat. Luce. iij. c. Et primo Joh.
iij. Qui habuerit ſubſtantiã hu-
ius mundi ꝛ viderit fratrem ſuū
neceſſitatẽ habere ꝛ clauſerit vi-
ſcera ſua ab eo: quomodo chari-
tas dei manet in illo: Filioli mei
nõ diligamus verbo neq3 lingua:
ſed opere ꝛ veritate. Et Hiero.
lxxxvi. di. inquit. Qui clementiā
non habet: nec indutus eſt viſce-
ra miſeriꝯ ꝛ lachrymarū: q̃uis
ſpiritualis ſit: non adimplet legē
chriſti. hec ille. ¶ Tertio idem ꝓ
batur ratiõe damnationis. Ad te
me cõuerto o auare. O tenax. O.
crudelis. Non vis facere elemo-

ſynam: Jam claude burſam: clau de celarium: claude horreum: claude capſam: quia diabolus finaliter te claudet in inferno: ita vt in corpore ⁊ anima eternaliter dāneris. Nam preſente toto mundo: in die iudicij tremendo chriſtus cōmunis omnium iudex: dicet his qui a ſiniſtris erunt. Diſcedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus eſt diabolo ⁊ angelis eius. Eſuriui enim ⁊ non dediſtis mihi manducare. Sitiui ⁊ non dediſtis mihi bibere: hoſpes eram ⁊ non collegiſtis me. Nudus ⁊ nō operuiſtis me. Infirmus ⁊ in carcere ⁊ non viſitaſtis me. Et ibunt hi in ſupplicium eternum. hec ille. Ergo non faciens elemoſynam quando de neceſſitate tenetur peccat mortaliter.

Secundo principaliter conſiderare debemus elemoſyne ſuſceptionē. Si diligenter ⁊ fideliter conſideretur quis eſt: qui elemoſynam ſuſcipit: proculdubio quilibet veſtrum: liberali ſinu elemoſynas pauperibus erroga bit. Quis o chriſtiane: quatrimū tuum: panem: vinum: veſtem ⁊c. que elemoſynaliter impendis excipit. Chriſtus vtiq̄ redemptor noſter. Hanc veritatem ore ſuo mūdo propalauit. di. Math. xxv. Amen dico vobis: quamdiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis: mihi feciſtis. Et quoniam vt ait Gregorius plerūqꝫ corda audientium: plus exēpla q̄ verba excitant. Ad oſtenſionem propoſite veritatis: digniſſima quedam exempla adducantur. Recitat in primis Gregorius in home. Videns ieſus ciuitatem fleuit ſuper illam. Epyphanius ſibi retuliſſe. Nō quidam martirius nomine: vir valde venerabilis ⁊ mōachus: qui quidem ex itinere: ad monaſterium remeabat: pergenſqꝫ leproſum quendam: quem denſis vulneribus: elefantinus morbus fedauerat: per membra inuenit in via: volentem ad ſuum hoſpitium redire: ⁊ pre laſſitudine non valentem. Ipſe vero aſſuebat: ſe habere hoſpicium: quo monachus ire feſtinabat. Vir autem dei: eiuſdem leproſi laſſitudinem miſeratus: pallium quo veſtiebatur in terram proiecit: ⁊ expandit: ac deſuper leproſum poſuit: cūqꝫ ſuo pallio vndiqꝫ conſtrictum: ſuper humerum leuauit: ſecumqꝫ detulit. Cumqꝫ iam monaſterij foribus appropinquaret ſpiritualis

pater eiuſdem monaſterij magnis
clamare vocibus cepit. Currite: ia
nuas monaſterij citius aperite: q
frater martiriꝰ venit dominuz por
tans. Statim vero vt Martirius
ad aditum monaſterij perueniret: is
qui leproſus putabatur: de collo
eius exiliens: ⁊ in ea ſpecie appa-
rere: qua cognoſci ab omnibꝰ poſ
ſet: redēptor humani generis de-
us ⁊ homo chriſtus ieſus ad celū
Martirio reſpiciente rediit: eiq
colloquens dixit Martiri tu me
non erubuiſti ſuper terram: ego te
non erubeſcam ſuper celos. Qui
ſanctus vir mox vt ad monaſteri
um venit requiſitus ē: frater mar
tiri vbi eſt quem portabas. Cui il
le reſpondit dicens. Ego ſi ſciuiſ-
ſem quis eſſet: pedes illius tenuiſ
ſem. Tunc iſdem martirius narra
bat q cum eum portaret: eius pō
dus minime ſenſiſſet. Ad aliud exē
plum accedo. Legitur enim in vi
ta ſancti Martini: q duz hyema
li tempore per portam ambiacen
ſium tranſiret: pauperem quendā
nudum obuium habuit. Qui cuz
a nullo elemoſinā accepiſſet: mar
tinus hunc ſibi ſeruatuz intelligēs
arrepto enſe clamidem que tñ ſi-
bi ſupererat diuidit: ⁊ partez pau
peri tribuens: reliqua rurſus in-
duitur. Sequenti igitur nocte chri
ſtum clamidis ſue: qua pauperem
texerat: parte veſtitū vidit: ipſūq
ad circumſtantes angelos: ſic loquē
tem audiuit. Martinus adhuc ca
thecuminus: hac veſte me conte-
xit. Recitatur etiā in legenda Jo
annis elemoſinarij: fuiſſe quēdaz
theleonarium nomine Petrum:
qui primo durus erga pauperes:
ſed poſtmodum miſericors: diſſiſſi
mus fuit. dum iſte igitur die quo-
dam optimis veſtimētis indutus:
per viam pergeret: quidam nau-
fragus: ab eo tegumentum aliqđ
poſtulabat. Et continuo illo pre-
cioſo veſtimento ſe expoliauit: ⁊ il
li dedit: quod ille accipiens: ſtatim
vendidit. cū aūt Theleonariꝰ redi
ret: ⁊ veſtimentū ſuſpenſum vide
ret: contriſtatus eſt valde: adeo vt
nec cibum ſumere vellet: dicens.
quoniam non fui dignus vt mei
memoriam haberet egenus. Et ec
ce dum dormiret vidit quendam
ſuper ſolem fulgentem ⁊ habentē
indutum veſtimentum: quod de-
derat egeno ⁊ dicentem ſibi. quid
ploras petre. Qui cum cauſaz ſue
triſtitie ſibi dixiſſet. ait ille. Cogno
ſcis hoc? Et ille. Etiaz domine. Et
dominus ad eum. Illo ego veſti-
or: ex quo mihi dediſti ⁊ gratias
ago bone voluntati tue: quoniam
frigore affligebar ⁊ coopuiſti me.
hec ibi. Habet quoq in vita fra
trum. q dum beatus Jordanus:

beatiſſimi patris Dominici ſucceſſor ſecularis eſſet: iretqꝫ ad eccleſiam: rogatus a paupere vt ſibi elemoſinam faceret: non habens apud ſe pecuniam: corrigiā dedit: intrans igitur eccleſiam vidit crucifixū corrigia ſua quam pauperi dederat cinctum. Refert inſuper Grego. in homel. diſcipulorū euntium in emaus. ſic dicēs. Quidaꝫ paterfamilias cū tota domo ſua: cū magno ſtudio hoſpitalitati inuiebat. Cūqꝫ quotidie ad mēſam ſuam peregrinos ſuſuſciperet: quadam die peregrinus quidā inter alios aduenit: ⁊ ad mēſam ductus eſt. Dūqꝫ paterfamilias ex humilitatis conſuetudine: aquam vellet manibus eius diffundere: côuerſus vrceum accepit: ſed repēte eū in cuius manibus aquam effundere vellet non inuenit. Cūqꝫ hoc factū ſecū ⁊ ipſe miraretur eadem nocte ei dominus per viſionē dixit. Ceteris diebus: me in mēbris meis: externa autē die: in memetipſo ſuſcepiſti. Hic paterfamilias fuit ipſe. ſ. Gregorius: vt habetur in eius hiſtoria: ſed humilitatis gratia videtur de alio referre. Legiť in legenda ſancte Catherine de ſenis: ꝙ dum in eccleſia fratrū predicatorꝫ eſſet: ⁊ peteti pauperi: nihil quod dare poſſet haberet: preter argenteā crucē ꝫ inter pater nr̄ locatā: eam ſibi dedit. Apparuit deinde xp̄s oſtendens dictam crucem: gēmis ornatā dicens. Hanc in die iudicij ad tui gloriā: toti mūdo oſtenſurus ſum. Item dum ibidem eſſet: petenti pauperi nudo elemoſinam tunicam propriā decenter extraxit: ⁊ dedit. Orāti vero in nocte chriſtus eandē tunicaꝫ in manibus tenens: ſibi apparuit dicens. Ecce tunica quā mihi liberaliter donaſti. Sed tu aliam a me ſuſcipe. Mox chriſtus ex ſuo latere tunicam ſanguineis radijs fulgentem eduxit. Et Catherinā manibus ſuis induit. Hec tunica ceteris mortalibus inuiſibilis fuit: ſed ei ſenſibilis: adeo vt ipſa induta: deinceps niſi vna tunicella vteretur immunis a frigoribus ſeruabatur. hec ibi. Sed ne glorioſe Marthe: hoſpitis chriſti videar oblitus: audi rem deuotione ⁊ memoria dignam. Hec fuit: que totiens chriſto ⁊ diſcipulis elemoſinā fecerat: eumqꝫ ſuſceperat. Ipſa igitur mortua chriſtus beato Frontoni epiſcopo apparuit: dicens. Surge dilecte mi velociter ⁊ ſequere me. Et iuſſa complentes: ambo taraſconum venerunt: ⁊ circa corpus eius pſallentes: totum officium ambo: ceteris reſpondentibus pergerunt: ⁊ corpus eius ſuis manibus in ſepulchro colloca-

uerunt. Hec in legenda in qua di
gna & deuotiſſima reperies. Ho
die deniq; auribus fideliū euāge
liū inſonuit: vbi chriſtus a diſci
pulis in forma peregrini ſuſceptꝰ
eſt. Patet igitur ex his iam dictis
q omnia quecunq; pauperibus
exhibentur: chriſtus ipſe ſuſcipit.
Quis igitur nō animetur ad exhi
bendas pauperibus & mendicis
elemoſinas? Quis amodo tā im
pius erit vt pauperes videre no
lit? Quis ita crudelis vt paupes
deſpiciat & exhorreat. Unde Gre.
in homel. diſcipulorū euntium in
emaus. ait. Penſate fratres quā
ta hoſpitalitatis virtꝰ ſit. Ad mē
ſas veſtras xp̄m ſuſcipite: vt vos
ab eo ſuſcipi ad conuiuia eterna
valeatis: prebete meo peregrino
xp̄o hoſpitium vt vos in iudicio:
non quaſi peregrinos neſciat: ſed
vt proprios recipiat ad regnum.

Tertio principaliter elemoſine conſiderare debemus fructificationē.ſ. doc. in. xxij. Et in.iiij. ſen. & do. Pe. de palu. in.iiij.di. xv. Et do. Guiliel. paral. in ſumma de virtutibus: tractatu de miſeria: multos & varios effectus elemoſie ponunt: quos ego breuitati attendens non explico: ſed duos tm̄ elemoſine vberimos fructus adduco. ¶ Primus fructus dicitur temporalium augmentatiuus. ¶ Secundus fructus dicitur vite eterne acquiſitiuus. ¶ Primus elemoſine fructus dicitur temporalium augmentatiuus. Hic fructus vobis ſecularibus q̄z maxime placebit. Ait.n. ſaluator. Luc. vi. Date & dabitur vobis. Unde legitur in hyſtoria longobardorū q imperator quidā Tiberius nomine: apud cōſtantinopolim: pauperibus erat adeo liberalis: vt nō ſufficerent ei bona totius imperij. Cum autem ei diceretur a regina q ad inopiam duxiſſet imperium aiebat: prouiſorem ſe habere deū pro cuius amore hec omnia faciebat: nec ſe dubitare quin ſibi daretur ſtipendium ad imperium defendendum. Cūq; pene omnia expendiſſet in pauperes: quadā die per palatium vadens: & lapidem quendam in pauimento conſpiciens: crucis ſignaculo inſignitum doluit plurimum: q venerabile ſignum pedibus conculcaretur. Et protinus illum excauari precepit: & alio loco decenti: lapidem poni iuſſit. Sed hoc amoto: alius lapis apparuit: eodē ſigno ſignatus: qui eius iuſſione cum fuiſſet amotus occurrit ei tertius ſimilis lapis. Quē cū feciſſet auferri: tanta ibidem reperit multitudinem auri:

vt oīa repleret vaſa palatij. De quo imēſas gras egi dō dicēs re gine. Ecce quō diuꝫ bonoꝝ retributo: de⁹ mirabilr ꝓuidit. Scīos quoqꝫ Boniſaci⁹ ferētine vrbis ep̄s ꝓut refert Gre. Dū puer eēt ⁊ cū mr̄e hitaret ſepe ſine camiſia ⁊ veſte veniebat: eo ꝙ oīa q̄ poterat paupib⁹ erogabat. Quadā ergo die mr̄ ē ſua horreū īgreſſa: oē pene triticū ad victū toti⁹ anni preparatū: iuenit paupib⁹ erogatum. Cūqꝫ alapis ⁊ pugnis ſe cederet: eo ꝙ toti⁹ anni ſtipēdiū ꝑdidiſſet. Boniſati⁹ mr̄i cōpatiēs: rogauit vt ab horreo paꝝ diſcederet. Qꝺ cū illa feciſſet: puer dn̄i ī orōne ſe dedit. Quo facto veniēs mr̄: tritico pleno inuenit horreū. Et h̄ vidēs corde cōpūcta filium inuitauit vt daret qū vellet elemoſinā. Legit̄ ēt ꝙ baſinus ſiue camiſal̄ cuiuſdā regis fuit: ꝙ de rapina bonoꝝ regis accuſat⁹ fuit a plurib⁹. Vn̄ rex ille mādauit vt de oīb⁹ q̄ haberet rei x̄itatē dicēt: ⁊ quāti valoris oīa ſua cēnt fidelr̄ indicaret. At ille rege p̄nte mī̄ ſexcētos aureos aſſeruit ſe hēre. Cū x̄o aſtātes illi ꝙ mētiref obijcerēt: cū tot palatia: tot aureos hēret. ille r̄ndēſ dixit. Iſta oīa q̄ dicij nō ſūt mea: ſꝫ ſunt dn̄i mei regis: ⁊ ꝙ poſſet ſibi illa accip̄e ſi vellet. Sꝫ ſexcētos aureos iō me hēre dixi: q̄ illos p̄ man⁹ paupuꝫ xp̄o dedi eos in tutō loco repoſui vbi nec fur timet nec tinea demolit̄. Qꝺ rex dū audiuit ipꝫ ap̄li⁹ ditādū decreuit ⁊ eē fidelīſſimū iudicauit. Ecce elemoſine vberrim⁹ fruct⁹. q̄. ſ. tp̄alia augmētant̄. Vn̄ leo papa ī ſmone. iij. ꝑ̄ tecoſtes ait. Quidqd eni in cibis pauperū: ī curatiōes debiliū: ī p̄cia captiuoꝝ: ⁊ ī qualibet opa pietat̄ ipēdit̄: nō minuit̄ ſꝫ augef̄: nec vnqꝫ apud deū ꝑire poſſit: qꝺ fidelis benignitas erogauit. h̄ ille. Et Iſido. ī libro de ſūmo bono inquit. Terrena bona ſuando: oia amittim⁹: ſꝫ ea largiēdo ſuam⁹. q̄ꝛ patrimoniū nr̄m oē retētū perit: ſed ꝑmanet erogatū. h̄ ille. Et Hiero. ad Nepotianū dicit. Nō memini me legiſſe mala morte mortuum: q̄ libent̄ opa pietat̄ exercuit. Hēt n̄ mltos itercesſores: ⁊ ipoſſibile ē mltoꝝ p̄ces nō exaudiri. h̄ ille. Et ex h̄ ingt Augu. Qꝺ nō dat xp̄o: accipit fiſc⁹. Et h̄ q̄tū ad p̄mū fructū elemoſine. ¶ Scōs fruct⁹ elemoſine dr̄ vite etne acq̄ſitiu⁹. qui lciſſim⁹ ē iſte fruct⁹ ⁊ ceteroꝝ ꝑcioſiſſim⁹. Hāc x̄itatē intellexit vir ille ſcūs Thobias q ī teſtō ait ad filiū ſuū. iiij. c. Quō potueris: ita eſto miſericors. Si mltū tibi fuerit: abūdant̄ tribue: ſi exiguū tibi fuerit: etiā exiguū libent̄ ipartiri ſtude. Premiū n̄. bonū theſaurizas tu diē neceſſi-

tatis:quoniaꝫ elemoſina ab omni
peccato ⁊ a morte liberat:⁊ nõ pa
tietur animas ire in tenebras:fidu
cia magna erit corã ſummo deo
elemoſina oibus facientibus eam.
hec ille. Unde ⁊ Dauid.ps.xlij.
Beatus qui intelligit ſuper egenũ
⁊ pauperem:in die mala.ſ.mortis
liberabit euꝫ dominus. Et Mat.
xxv. Uenite benedicti patris mei
poſſidete paratum vobis regnuꝫ
a cõſtitutiõe mũdi. Eſuriui ⁊ dedi
ſtis mihi mãducare. Sitiui ⁊ de-
diſtis mihi bibere.Hoſpes eram
⁊ collegiſtis me. Nudus ⁊ operui-
ſtis me:infirmus ⁊ viſitaſtis me.
In carcere eraꝫ ⁊ veniſtis ad me.
Tunc reſpondebunt ei iuſti dicen
tes. Domine quando te vidimus
eſurientem ⁊ pauimus: ſitientem
⁊ dedimus tibi potum: Quando
autem te vidimus hoſpitẽ ⁊ col-
legimus te. Aut nudum ⁊ coope-
ruimus te. Aut quando vidimus
te infirmũ ⁊ in carcere ⁊ venimus
ad te: Et reſpondens rex dicet illis
Amen dico vobis: q̃ꝫdiu feciſtis
vni de his fratribus meis mini-
mis mihi feciſtis. hec ille. Et elo
quentiſſimus ait Lactãtius in.vi.
c.xij. Quantum diuitijs inter cete
ros:tm̃ opere pcellas. Neqꝫ nũc
ſuaderi tibi putes vt rem familia
rẽ tuam minuas:neqꝫ exhaurias:
ſed que in ſuperuacua fueras im
penſurus ad meliora ꝯuertas. Un
de beſtias emis:hinc captos redi
me. Unde feras paſcis. hinc pau
peres ale. Unde homines ad gla
dium comparas.hinc innocentes
mortuos ſepeli. Quid pdeſt:per-
dite nequitie:beſtiarios facere lo
cupletes:⁊ inſtruere ad flagitia:
transfer ad magnũ ſacrificiũ:male
pitura:vt pro his veris muneribꝰ
habeas a deo munꝰ eternũ. Ma
gna ẽ miſericordie merces:cui de
us pollicetur:ſe peccata oia remiſ
ſurum. Si audierit inquit preces
ſupplicis tui:⁊ ego exaudiaꝫ tuas.
Si miſertus laborantiũ fueris: ⁊
ego in tuo labore miſerebor. Si ãt
non reſpexeris nec adiuueris: ⁊
ego animũ tuum contra te geram
tuiſqꝫ te legibus iudicabo. h̃ ille.
Unuſquiſqꝫ igit̃ elemoſinã pau-
peri porrigat. Modicum.n.dat:
ſed multiplex fructus acquiritur: ⁊
a deo centuplũ redditur. Audia-
mus in fine ſanctum Anſbro.in.i.
de officijs.ſic dicentẽ. Nihil tam
cõmendat xpianam aiam q̃ꝫ mi-
ſericordia:primũ in pauperes vt
ꝯmunes iudices ptus nature:que
omnibus ad vſum generat fructꝰ
terrarum:vt qd̃ habes largiaris
pauperi:⁊ conſortem ⁊ ꝯformem
tuũ adiuues. Tu nummũ largiris
ille vitaꝫ accipit. Tu pecuniã das.
ille ſubſtantiam ſuã eſtimat. Tuus

denarius cenſus illius eſt. Adhuc plus ille tua confert cum ſit debitor ſalutis. Si nudum veſtias: teipſum induis iuſtitiam. Si peregrinum ſub tectum inducas tuū: ſi ſuſcipias egentem: ille tibi acq̄ret ſanctorum amicitias ⁊ eterna tabernacula. Non mediocris iſta gratia. Corporalia ſeminas: ⁊ recipis ſpūalia. Beatus plane de cuius domo: nunq̄ vacuo ſinu pauper exiuit. Neq3.n. quiſq̄ magis beatus: q̄ qui intelligit ſuper pauperis neceſſitatem: ⁊ infirmi atq̄ inopis erūnam: in die iudicij habebit ſalutem a domino: quē habebit ſue debitorem miſericordie. hec ille. Sic faciētes profecto deo grati eritis. hic per gratiā ⁊ alibi per gloriam Amen.

¶ Feria tertia reſurrectiōis. De patientia: cū quattuor regulis de modo viuēdi. Sermo.lv.

Oportebat xp̄3 pati. Luc. vltimo. c. Nulli dubiū ē: totam ſaluatoris vitam nihil aliud eſſe q̄ virtutis exemplar. Quicquid enim ſuo ſacratiſſimo docuit ore. quicquid exterius geſſit. totū ad nr̄e ſalutis exēplum exhibuit. Ait enim Hiero. in epiſtola ad Damaſum. Manifeſtum eſſe poterit ei: qui euangelia ſolicite perlegerit: quō ⁊ cibus xp̄i ⁊ potus ⁊ deambulatio ⁊ vniuerſa que geſſit: ſalutem hominum procurarēt. Et Auguſtinus de doctrina chriſtiana inquit. Tota vita xp̄i: quā per hominem aſſumere dignatus eſt: morum diſciplina fuit. Cū igitur ipſe ad maximos labores anxietates: ⁊ paſſionis ſupplicia ſe ſubmiſerit: ⁊ patientiſſime tulerit: nos ſuo efficaciſſimo exemplo docuit: inter aduerſa non eſſe deficiendum: ſed equo ⁊ patienti animo ea eſſe toleranda. Quapropter ait apoſtolus. Hebr. c. xij. Deponentes omne pondus ⁊ circūſtans nos peccatum: per patientiā curramus ad propoſitum nobis certamen: aſpicientes in auctorē fidei ⁊ conſumatorem ieſum: qui propoſito ſibi gaudio: ſuſtinuit crucem: confuſione contempta. Ad hanc patientiam inſinuandā tota tendit chriſti vita: tota tendit ſcriptura: tota quoq3 tendit predicationum noſtrarum intentio. Et in hac profecto: totius chriſtiane vite ſumma ⁊ perfectio conſiſtit. De ipſa igitur vltimo predicare diſponens ⁊ eam vobis in teſtamēto relinquere: aſſumpſi thema ex ore veri patientiſſimi chriſti ꝑlatum ſic dicēs. Oportebat xp̄m pati. De qua tria miſteria occurrunt contēplanda.

¶ Primo patientie neceſſitatē.
¶ Secundo patientie vtilitatem.
¶ Tertio patientie perfectibilitatem.

¶ Primo virtutis patientie contemplari debemus neceſſitatem. Hoc mane ſacri theologi in vnū congregati querunt: vtrum patiētia nobis ſit neceſſaria. Iſti queſito reſpondet magiſter gentium Paulus hebr.x.c.di. Patientia vobis neceſſaria eſt: vt voluntatem dei facientes: reportetis promiſſionem. Quam quidem neceſſitatē q̄druplici ratione declaro.
¶ Primo ratione cauſe formalis.
¶ Secundo ratione cauſe materialis.
¶ Tertio ratione cauſe efficientis.
¶ Quarto ratione cauſe finalis.

¶ Primo patientia eſt nobis neceſſaria ratiōe cauſe formalis. Ait nāq̄ ſanctus Doc. in ſcd̄a ſcd̄e.q. cxxxvi.ar.i. Virtutes morales ordinatur ad bonum inquantum conſeruant bonum rationis contra impetus paſſionum. Inter alias autem paſſiones: triſtitia efficax eſt: ad impediendum bonum rationis: ſm̄ illud.ij.cor.vij. Seculi triſtitia mortē operat. Et Eccle. iij. Multos occidit triſtitia: et non eſt vtilitas in illa. Unde neceſſe eſt habere aliquam virtutem: per quam bonum rationis conſeruet contra triſtitiam ne.ſ. ratio triſtitie ſuccūbat. hoc autem facit patiētia. hec ille. Tunc ſic. Illud per qd̄ conſeruatur bonum rationis contra triſtitias eſt valde neceſſariū: vt patet.v.metaphy. Sed patientia eſt illud per quod conſeruatur bonum rationis contra triſtitias. Patet per diffinitionē eius. Nā ſm̄.ſ. Doc.xxij.q. vt ſupra. Et in iij.ſen.di.xxxiij.q.iij. Patientia ē virtus conſeruans bonum rationis contra triſtitias. Et ſm̄ Auguſtinum in libro de patientia. Patiētia hominis eſt qua mala equo animo toleramus.i.ſine perturbatione triſtitie: ne animo iniquo bona deſeramus: per que ad meliora perueniamus. Et Lactantius in.v.c.xxij. Patientia eſt enī malorum que aut inferuntur: aut accidunt cū equanimitate platio. hec ille. ergo patientia eſt nobis neceſſaria. ¶ Secundo patiētia eſt nobis neceſſaria ratione cauſe materialis ſic. Illud per quod homo acquirit ceteras virtutes eſt valde neceſſarium.v.metaphy. Sed patientia eſt huiuſmodi. Ait enim Gregorius in quadā homel. Pa

tientia eſt radix ⁊ cuſtos omnium
virtutum. ergo patientia eſt neceſ
ſaria. ¶ Tertio idem probatur
vel declaratur ratione cauſe effici
entis. ſic. Virtutes infuſe ſunt ne-
ceſſarie. Nā gratia eſt neceſſaria
a qua ſunt omnes virtutes: patiē
tia eſt virtus infuſa: vt probat
Auguſtinus in libro de patientia
dicens. Virtus animi que patien-
tia dicitur: tam magnum dei do-
num eſt. vt etiam ipſius qui nobis
eam largitur patientia predicetur:
ergo patiētia ē neceſſaria. ¶ Quar
to ⁊ vltimo ratione cauſe finalis
ſic. Illud ſine quo tribulationes
nihil valent ad ſatiſfaciendum vel
merendum vitam eternam: ⁊ cū
quo valent ad vtrūqʒ eſt maxime
neceſſarium: patientia eſt huiuſ-
modi. Probat. ſ. Hoc. in. iiij. di.
xv. q. i. ar. iiij. di. Tribulatiōes q-
bus deus punit peccatores ſunt
meritorie ⁊ ſatiſfactorie: ſi patien-
ter acceptētur: aliter non. hec il-
le. ergo patientia eſt valde neceſſa
ria. Unde Auguſtinus ad here-
mitas ſermone. iiij. Nobis infir
mantibus ⁊ languentibus patien
tia ſumme neceſſaria eſt. Nullus
enim beatus eſſe poteſt: nullus ce
lorum ciuis efficitur: nullus ami
cus dei conſtituitur: qui inter ma
la patiens inuentus non fuerit. O
patientia: tu omnia vincis aduer
ſa. non colluctando ſed ſufferen
do: non murmurādo: ſed de omni
bus gratias agendo. Ipſa enim
patientia eſt que fecem totius vo
luptatis abſtergit. Ipſa eſt que lim
pidas animas deo reddit. Ipſa ē
nauis que cunctos amatores ad
portum perducit. Ipſa eſt per
quam infernus clauditur: ⁊ para
diſus aperitur ſuis amatoribus.
Ipſa eſt per quam omnes: ⁊ ſine
qua nullus iuſtificatur. hec ille. Et
Lactantius in quinto libro inſti. c.
xxiij. Nempe magna ⁊ precipua
virtus eſt patientia: quam pariter
⁊ vulgi publice voces ⁊ philoſo
phi ⁊ oratores ſummis laudibus
celebrant. hec ille.

Secundo principa
liter patientie con
templari debem⁹
vtilitatem. Licet
duodecim ſint pa
tientie fructus ⁊ vtilitates ſolū ti
tres adducam.

¶ Prima vtilitas patientie. dicit
peccatorū purgatio.

¶ Secūda vtilitas patientie. dici
tur a peccatis pſeruatio.

¶ Tertia vtilitas patientie. dicit
meritorū multiplicatio.

¶ Prima vtilitas patiētie. dicit
peccatorū purgatio. Dicit enim. ſ.

Doc.ſuper Job.c.i. Et ſuper ps. xxxvij.q in tribulatiōe homo pa tiens eſſe debet:q: tribulatio vitā hominis purgat. Scđo ſic ratione deduco. Fides catholica firmiſſi me tenet:q quando peccator cōfi tetur ſua peccata confeſſori:⁊ pe nitentiam ſibi iniunctā humiliter acceptat:⁊ delentur: purgantur:⁊ remittuntur ſibi ſua peccata. Pa tet hec veritas. Jo.xx. Et.i.q.i.c. Remiſſionem ⁊.c. Etiam: corde ⁊.c. Euidentes. Et deus ſe.d.iiij. c.Quomodo:vbi ſic dicitur. Ac cipite ſpiritumſanctū:quorum re miſeritis peccata remittuntur eis. Tunc ſic. Si penitentia data con fitenti ⁊ nihil occultāti:queadmo dum vos hac quadrageſima feci ſtis:a ſimplici confeſſore ⁊ forſitā peccatore humiliter acceptata ſer uata ⁊ perfecta purificat animam peccatoris:quāto magis purifica tur ex penitentia data a ſummo ſa cerdote deo:ſi pacienter toleret. Penitētia autem data a deo ſunt tribulatiōes:infirmitates ⁊ aduer ſitates. Creditis vos deum dele ctari dum iacetis in lecto infirmi: vel quādo aliqua eſtis tribulatio ne oppreſſi: Non profecto. Sicut enim confeſſori non placet penitē tiam dare peccatori:niſi q: ex illa bene ⁊ integre obſeruata ſuorum veniam conſequitur peccatorum. Ita deo non placet aduerſitates ī ferre:niſi quia ſi patiēter ſuſtinen tur:animā purgant:⁊ ad bonum diſponunt. Primo pro veſtra cō ſolatione dicam:quando vaditis incidere ligna:fodere terram:do mos fabricare. In mercantijs:tra ficis:artibus:⁊ in veſtris exercijs laborare ⁊ ſimilia peragere. Scđo mulier ſit ſubiecta ⁊ ſeruiat viro ⁊ ſilet ⁊ gubernet domum ⁊ labo ret:totum eſt ex penitentia. Poſt q̄ʒ enim Adam peccauit deus ve nit ad ipſum vt eius confeſſioneʒ ⁊ eue audiret.ſed ī principio ſe ab ſconderunt.ſicut aliqui ſua in con feſſione ſcelera occultant:tandem eos in confeſſione audiuit. Qui bus auditis iniunxit eis penitentiā dicens. Maledicta terra in ope re tuo. In laboribus comedes ex ea cūctis diebus vite tue. Spinas ⁊ tribulos germinabit tibi:⁊ co medes herbas tre. In ſudore vul tus tui veſceris pane tuo:⁊ donec reuertaris in terram de qua aſſū ptus es:quia puluis es ⁊ in pulue rem reuerteris. Eue autem dixit. Multiplicabo erūnas tuas ⁊ cō ceptus tuos. In dolore paries fi lios:⁊ ſub viri poteſtate eris:⁊ dominabitur tui. Ex his patet q tribulationes ⁊ dolores ⁊ omnia mala pene ſunt penitentie date a deo:que ſi pacienter tolerentur

purgant animam: ⁊ ei peccata remittuntur. Unde Tob. iij. dicit. Benedictum eſt nomẽ tuũ deus patrum meoꝛum: qui cum iratus fueris miſericoꝛdiam facies: ⁊ in tempoꝛe tribulationis peccata dimittis: his qui inuocant te. Nota: patrum noſtroꝛum: quia omnes patres noſtri: per tribulatiões pacientes tranſierunt. Judith. viij. Dis qui inuocãt te: id eſt cum gratiarum actione ſuſcipiũt. Et Eccli. ij. Pius ⁊ miſericoꝛs eſt dominꝰ: ⁊ remittet in die tribulationis peccata. Et Gregoꝛius inquit. Qḋ lima ferro: qḋ foꝛnax auro: qḋ flagellum grano. hoc facit tribulatio homini iuſto. hec ille. Lima. n. ferrum purgat ⁊ pollitum facit. Foꝛnax aurum a mixtura purificat ⁊ ſplendidum facit. Flagellum granum a palea mundificat: ⁊ hoꝛreo dignum facit. ¶ Secũda vtilitas dicitur a peccatis pꝛeſeruatio Dicit enim. f. Hoc. ſuper Job. c. iiij. q᷑ homo paciens in tribulatione ex multiplici virtute a peccatis conſeruatur. O quot ſunt qui ex tribulatione tempoꝛali retinentur ⁊ impediuntur ne peccent. quot mulieres eſſent vane ⁊ pompoſe: niſi haberẽt infirmitates: vel alias eſſent afflicte. Sed quia ſunt monocule: gibboſe: claude: turpes: honeſte viuunt ⁊ deuote. Eſt enim ſententia ſancti Bernardi: ⁊ vgonis ſic dicentis. Quoſdam patiẽs deus in multis peccare poſſe flagellat eos in infirmitate coꝛpoꝛis ne peccent: ⁊ vtilius ſit eis frangi laboꝛibus ad ſalutem: q̃z remanere incolumes ad damnationem. Exemplum patet in Maria magdalena ⁊ Martha ſoꝛoꝛibus ſimul nutritis: que poſt moꝛtem parentum remanſerunt. equaliter diuites ⁊ pulchꝛe. Que enim fuit cauſa q᷑ magdalena fuit ita inhoneſta: vt perdiderit nomen pꝛopꝛium ⁊ peccatrix diceret᷑. Martha autem fuit virgo clariſſima deo grata: ⁊ pluribus tribulationibus appꝛobata. Nã dicit Ambꝛoſius: q᷑ Martha fuit illa mulier: que duodecim annis fluxum patiebatur ſanguinis. adeo vt effecta ſit macilenta: ſicca: ſine coloꝛe. Et quando magdalena cecidit in peccatum: Martha cecidit in infirmitatem: que alias foꝛſitã fuiſſet ſicut magdalena. Et quando magdalena fuit curata in anima. Martha fuit curata in coꝛpoꝛe. Cum etiã filia ſancti Petri apoſtoli nomine Petronilla febꝛicitaret: nolebat vt rogaretur chꝛiſtus pꝛo ſanitate eius quia nimis pulchꝛa ⁊ robuſta videbatur. Hinc ait. Ouidius poeta libꝛo pᷓmo de arte. Mens erit apta capi: tũc cũ

feciſſima rerum. Et ſeges in pin-
gui luxuriabit humo. Pectora
dum gaudent: nec ſunt arctata do
lore. Ipſa patent: blãda tum ſubit
arte venus. Idem libro.ij. de arte
luxuriant cum rebus plerũq3 ſecũ
dis. Nec facile eſt equa comoda
mente pati. Idem libro de ponto.
Veneris dãnoſa voluptas. Non
ſolet i meſtos ſepe venire thoros.
hec ille. Et ex hoc non debetis mi
rari: ſi in tribulationibus ⁊ infir-
mitatibus ſepenumero non ex au
diminí a deo: q2 ſcit non expedire
animabus veſtris: ne in peccatis
cadatis. Unde Exo.xij. dicit. Ut
enim ꝓbaret vos venit dominus
⁊ vt terror illius eſſet in vobis: ⁊
nõ peccaretis. Et Lactantius lib.
v. c.xxiij. ait. Deus inquit Seneca
hoies pro liberis habet. Sed cor
ruptos ⁊ vicioſos: luxurioſe ac de
licate patitur viuere: q2 non putat
emendatione ſua dignos. Bonos
aũt quos diligit caſtigat ſepius: ⁊
aſſiduis laboribus ad vſum virtu
tis exercet: nec eos caducis ac mõ
talibus bonis corrumpi ac depra
uari ſinit. Unde nemini debet mi
rum videri: ſi pro noſtris ſepe de
lictis caſtigamur a deo: imo vero
cum vexamur ac premimur: tunc
maxime gratias agimus indulgẽ
tiſſimo patri: q2 corruptelã noſtrã
plagis ac verberibus emendat.

Ex quo intelligimus eſſe nos deo
cure: quoniam cum peccamus ira
ſcitur. ¶ Tertia vtilitas patientie
dicitur meritorum multiplicatio.
Scḋm.ſ. Boc. in.iiij.ſen.d.xvi.q.pri
ma. tribulatões: anguſtie: afflictio
nes: flagella: perditiones rerum:
filiorum: ⁊ carorum amiſſiones:
cariſtie: famis: guerre: peſtilentie:
infirmitates: oppreſſiones: depau
perationes: perſecutiones ⁊ huiuſ
modi aduerſa: ſi patienter ferũtur
ne dum peccata purgant: ⁊ a pec
catis futuris preſeruãt: ſed qḋ am
plius eſt merita augent ⁊ multipli
cant. Ad hoc clarius intelligendũ
accipe ſimilitudinem de faciente
caldariam. Nam de vno fruſto
eris percuſſo cum martello pro-
ducit magnum vas: oportet tamẽ
vt es ſit ignitum: quia ſi eſſet frigi
dum potius frangeretur. Ita eue
nit: vt tribulationes ſint percuſſio
nes. Et ſi ferrum. ideſt homo ſit
ignitus igne diuini amoris ⁊ fer-
uoris patientie: augmentant̃ eius
ſpiritualia merita. Immo etiã bo
na temporalia quandoq3 ex patẽ
tia multiplicantur. Accedat huc
beatiſſimi Job exemplum: qui tot
maleis tribulationum fuit percuſ
ſus. Nam vna die ſeptem milia
oues: ⁊ quingenta paria boum:
quingentas aſinas: tria milia ca-
melos: ſeptem filios: ⁊ tres filias

amiſit. Inſuper pcuſſus fuit graui vlcere ita q̄ a plāta pedis vſq3 ad verticem: nō erat in eo ſanitas. Deinde vxor eius eiecit eum de domo ſua. Ecce quot ictus mallei: quot percuſſiones percuſſus eſt: ſed fuit eis ſicut ferrum ignitum in patientia ⁊ deuotione: quia in omnibus his nō peccauit Job labijs ſuis: nec ſtultum quid contra deū locutus eſt: ſed dicebat. Dominus dedit dominus abſtulit: ſicut domino placuit ita factū eſt. Sit nomen domini benedictū. Job primo. Creuit enim Job in maiori virtute ⁊ ſanctitate: q̄3 ātea fuerat Et poſtmodum ſibi amplior temporalium abundantia data eſt: q̄3 habuerit ante. Sed ſi fuiſſet eis vel ferrum frigidum per impatientiā murmurando contra deum ſicuti iſto tempore multi faciunt: non ſolum perdidiſſet bona temporalia: ſed virtutes ⁊ animam. O quot ſunt in preſentiarum qui propter amiſſionem alicuius rei temporalis etiam minime ⁊ viliſſime blaſphemant deum beatam virginē: ⁊ alios ſanctos: ⁊ proximum maledicunt: iſti impatientes non ſunt ſimiles apoſtolo paulo dicenti. Ro. v. Gloriamur in tribulationibus: ſcientes q̄ tribulatio patiētiam operatur: patientia autem p̄bationem: probatio vero ſpem. ſpes autem non confundit. Nota gloriamur. quia tribulationes nō ſolum patienter portāde ſunt. ſed in tribulationibus gloriandum ē. Ideo dicitur Jacobi primo. Omne gaudiū exiſtimate fratres mei cum in temptatiões varias incideritis. ſcientes. q̄ probatio fidei veſtre patientiam operatur. patientia autem opus perfectum habet. Et ibidē. Beatus vir qui ſuffert temptationē. quoniam cū probatus fuerit accipiet coronam vite. quam repromiſit deus diligentibus ſe. Et Jacobi. v. Beatificamus eos qui ſuſtinuerunt. Unde Caſſiodorus in prima parte pſalterij inq̄t. Patiētia eſt que glorioſos martyres facit. que fidei noſtre bona cuſtodit. que omnia vincit aduerſa non colluctando. ſed ſuſtinendo. Hec manſuetos efficit. benignis competenter arridet purgatoſq3 homines ad illa p̄mia futura componit. Per ipſā chriſto militamus. per ipſam diabolū vincimus. per ipſam beati ad celeſtia regna perueniunt. hec ille. Et Cyprianus de bono patientie ait. Patientia eſt illa que nos ⁊ deo commendat ⁊ conſeruat: ipſa eſt que iram temperat: que linguam frenat: que mentem gubernat: pacem cuſtodit: diſciplinam regit. libidinis impetum

frangit:timoris violentiam comprimit:incendium ſimulatis extinguit. Coercet potentiam diuitum: inopiam pauperum refouet:tuetur in virginibus beatam integritatem:in viduis laborioſam caſtitatem:in coniugatis et maritatis indiuiduam caritatem. Facit humiles in proſperis et in aduerſis fortes. Contra iniurias et contumelias mites:docet delinquentibus ignoſcere:ſi ipſe delinquas.diu et multum rogare inſtituit. tentatões expugnat.perſecutiones tollerat: paſſiones et martyria conſumat. Ipſa ē que fidei noſtre fundamē ta componit:ipſa eſt que incremē ta ſpei ſublimiter prouehit: ipſa actum dirigit:vt tenere poſſimus viam xpi:dum per eius tolerãtiã gradimur. Ipſa efficit vt perſeueremus filij dei dici:dum patiētiã patris imitamur:h ille. Et Ephe. .iij. Petro ne deficiatis in tribulationibus.

Ertio principaliter patientie conſiderare debemus pfe ctibilitatem. Ait.n. Jacobus apoſtol⁹ primo.c.ſue canonice. Patientia opus pfectum habet: vt igit quilibet veſtrum ſanctã et omnino neceſſariam virtutem patiētie pfeciat: et toto tempore ſuo: manuteneat et pſeruet:quattuor ſunt ſumme neceſſaria: que erũt quattuor regule vobis in predicationũ ipſarum relicte.

¶ Prima regla ē hũilis oratio.

¶ Secunda regula eſt miſſe auditio.

¶ Tertia regula eſt ſacramentalis confeſſio.

¶ Quarta regula eſt eucharistie ſuſceptio.

¶ Prima pertinet ad quãlibet diem. Secũda ad quãlibet ebdomadam. Tertia ad quēlibet menſem. Quarta ad quēlibet annum. Prima ergo regula que requiritur ad patientie conſeruationem: ē humilis oratio vt.ſ.quilibet oret mane et ſero. Han regulam docet ſaluator mũdi dominus ieſus chriſtus vt ſcribitur. Luc. xviij. dicens. Oportet ſemper orare et nõ deficere.glo.ſ.mane et ſero. Incipiat ergo vnuſquiſqz hoc ſero anteq̃ʒ lectum ingrediatur:ne tanq̃ʒ brutum:aut mente captus dormitum vadat:humiliter genu flectere:et ad clauem paradiſi recurrat .ſ.ad ſignum ſancte crucis. Ait.n. Chriſoſto. in ſermone de cruce. Crux chriſti eſt clauis paradiſi. Dicat itaqʒ:i nomine patris et filij et ſpiritusſancti. Quo quidem ſigno volens ſe debito modo munire:primo:manum dexteram ad

caput deuote apponat dicens. In nomine patris. Quod non fit sine gratia mysterio. Nam sicut caput est principium ac membrorum [illegible] inter cetera [illegible] membra: ita pater est principium productiuū omnium: ⁊ ipse a nullo dependens. Ideo ad hoc significandū: vt locus ⁊ locatum proportionarētur: nomine patris: p̄mo ad caput apponitur. Deinde manum ducat ad pectus ⁊ dicat: ⁊ filij. Hoc eñi representat filium dei: in ventrem virginis marie descendisse: ⁊ ibi humanitatē suscepisse. Post modum manu: latus sinistrum tangat: quod significat vitam presentem sinistram miseram ⁊ calamitosam. A sinistro ergo ad latus dextrum manum transferens dicat: ⁊ spiritussancti. Qua parte: vita beata: que est dextera ⁊ felix designatur. Quasi dicat. Ex potentia patris: sapiētia filij: ⁊ ex bonitate spiritussancti: transferri cupio ad dexteram ⁊ eternam. Vñ Gregorius in homel. resurrectionis ait. Notandū vero nobis est: quidnam sit: ꝙ in dextris sedere āgelus cernitur. Quid nāq; per sinistram nisi vita presens: Quid vero per dexteram: nisi perpetua vita significatur: Unde scriptum est canonicorum. viij. Leua eius sub capite meo: ⁊ dextera illius amplexabitur me. Quia igitur redemptor noster presentis vite corruptionem transferat: recte angelus qui [illegible] perhēnem eius vitam venerat in dextera sedebat. hec ille. Et inde est: ꝙ i papali bulla Petrus ponitur ad sinistram: ⁊ Paulus ad dexteram. Nā Petrus vocatus fuit a xp̄o in hac passibili vita posito. Paulus vero vocatus fuit a xp̄o in vita impassibili ⁊ imortali: sicut ait .s. Hoc. in postilla super epistolā ad Gala. Item summus pontifex ⁊ quilibet sacerdos: super hostiā ⁊ calicem crucē faciens: semper a sinistra ad dexterā deducit: postremo victis manib⁹ dicat. Amē. ad denotandum ꝙ licet tres persone diuine .s. pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sint distincte: tamē iunguntur ⁊ cōueniunt in vna natura ⁊ eadem essentia. Unde Cōstantinus imperator: vt scribitur .C. de summa trini. ⁊ fide catholica. l. prima. Cunctos populos quos nostre clementie regit imperium: in tali volumus religione versari: quam diuinum Petrum apostolū tradidisse romanis: religio vsq; nunc ab ipso insinuatā declarat. Quāq; pontificem damasum sequi declarat ⁊ Petrū alexandrie episcopum: virū apostolice sanctitatis: hoc est: vt scđm

apoſtolicam diſciplinam: euange
licamq; doctrinam: patris: ⁊ filij
⁊ ſpiritusſancti vnam deitatem:
ſub pari maieſtate credam⁹. Hác
legem ſequentes chriſtianorū ca-
tholicorum nomé iubemus am
plecti. Et iterū. C. de ſumma tri-
nita. ⁊ fide catho. l. nullis. Unius
⁊ ſummi dei nomen: vbiq; cele-
bretur. Nicene fidei dudū a ma-
ioribus tradite: ⁊ diuine religio-
nis teſtimonio atq; aſſertione fir
mate: obſeruantia ſemper manſu
ra teneat: nicene ac aſſertor fidei
⁊ catholice religionis verus cul-
tor accipiendus eſt: qui omnipo-
temé deum: ⁊ xpm filiū dei: vno
nomine cófitet: deum de deo: lu
men ex lumine. qui ſpúmſanctū.
qué ex ſummo rerū parétē. ſpera
mus ⁊ accipim⁹. negando nó vio
lat. Apud quē eſt tenerate fidei
ſenſus auget incorrupte trinitatis
indiuiſa ſubſtátia. que greco voca
bulo recte vſia credétibus dicit.
Hoc ꝑfecto a nobis magis ꝓba
bata. hec venerāda ſunt. hec ille.
Quo pacto. genuflexus ꝑſiſtens.
deo ꝓmittat fidelitaté. ⁊ dicat totū
Credo: paruū vel magnū. Poſt
vero diuine maieſtati ſupplicās:
petat ea que ſunt neceſſaria: ad ſa
lutem aie ⁊ corporis. Hec aūt cō
tinent in oratione dñica. Ideo di
cat totū pater noſter. Et vt facili⁹
exaudiat: porrigat ſupplicatione
ſecretarie dei: virgini marie: que
eſt mediatrix noſtra dicens: totaz
aue maria. Et cum ꝑuenerit ad ie
ſus. crucem faciat cum duob⁹ di-
gitis: ⁊ eā oſculetur: q: ieſus nos
in cruce ſaluauit. Tunc virgo ſup
plicationem acceptās: offeret fi-
lio: qui illam ſignabit di. fiat. Di
cat demum: illa ſaluberrima ver-
ba doléns ⁊ ꝯtritus de oībus pec-
catis a ſe cōmiſſis. Deus propi-
tius eſto mihi peccatori. Idem de
mane dum reſurrexit: dicat ſimili
ter adiūgens. Cóſerua me hodie
dñe quoniá ſperaui in te. Sic fa-
cite vos patresfamilias ⁊ matres:
inducite filios veſtros ⁊ filias: ac
totá familiá ad idem faciendū: q:
tota die eritis contenti: pacifici:
quieti: ⁊ pacientes. Iſto modo eri
tis armati: contra carnem: mun-
dum: ⁊ diabolum. Et hec regu-
la eſt continuanda vt plenius in-
ter tot aduerſa: virtutem patien-
tie conſeruare poſſitis. Et hoc
ſufficit quantum ad ꝓrimum ne-
ceſſarium cuiuſlibet diei. ¶ Se-
cunda regula ad conſeruandam
patientiā eſt miſſe auditio: quod
pertinet ad quālibet ebdomadā.
Omni enim dominica die quili-
bet debet accedere ad eccleſiam:
⁊ ibi cum reuerentia ⁊ deuotio-
ne: totá miſſam audire: in qua re-

pꝛeſentatur paſſio chriſti: prouocans omni ex parte hominem ad patientiam. Hoc etiam eſt q̄d pꝛecipitur. de conſecra. diſtin. i. Miſſas. vbi dicitur. Miſſas die dominico ſecularibus totas audire: ſpeciali oꝛdine pꝛecipimus: ita vt ante benedictionem ſacerdotis: egredi populus non pꝛeſumat. Quod ſi fecerit: ab epiſcopo publice confundatur: hec ille. Et ſi cōmode poteſt: audiat diuinum verbum: nec illud contēnat: quia talis contēptus eſſet peccatū moꝛtale. Hoc patet. de conſecra. diſti. pꝛima. c. Sacerdote. vbi dicitur. Sacerdote verbum in eccleſia faciente: qui egreſſus de auditoꝛio fuerit excōicetur. Gl'ſo. quaſi minus litteratum contēnens. Idem doceat agere familiam ſuā: ne ſua negligentia filij aut filie: famuli: aut ancille omittant ca: ad que de pꝛecepto tenentur. Pater ducat ſecum filios: mater filias. Cū autem ad menſam acceſſuri ſunt: dicat quilibet vnum pater noſter: ⁊ vnum aue maria. Et qui maioꝛ eſt: crucem faciat ſuper menſam: cū inuocatione ſacratiſſimi nominis ieſu chriſti: ne diabolus ſuffocet aliquem de comedentibus. Cibo vero ſumpto: ſinguli dicant deo gratias: ⁊ ſaltem vnum pater noſter: ⁊ vnum aue maria: referendo gratias deo. Et ipſo die feſto vacent omnibus deuotionibus recolentes beneficia dei ⁊ peccata. Unde ſcribitur in decretis. de conſecra. diſtin. iij. c. Ieiunia. Die dominica nihil aliō agēdum eſt niſi deo vacandum. Nulla operatio in illa ſancta die agatur: niſi tantū hymnis ⁊ pſalmis ⁊ cāticis ſpiritualibus die illa trāſigatur. hec ille. Singulariter autem in ipſo die recolat peccata: maxime de quibus non eſt contritus: doleat de culpis: ⁊ veniā a deo petat: ⁊ pꝛoponat ſuo tempoꝛe confiteri: quia cum tali contritione non erit in peccato moꝛtali. Et tunc quicquid boni fecerit: valet ei ad vitam eternam: licet actualiter non ſint confeſſi: ſicut declaraui in ſermone ſeptuageſime. Nec tamen ſequitur vt quidam ignoꝛantes dicunt: q̄ quilibet tenetur in die feſto: ſua peccata cogitare: ⁊ de illis contritionem habere: alias peccat moꝛtaliter: quia pꝛeceptum de contrione ⁊ confeſſione eſt affirmatiuum: quod quidem obligat ſemper: ſed non ad ſemper vt dicunt theologi. Caueat ſuper oīa in tali die ab omni opere ſeruili. Nō vendat: nec emat: niſi vſua-

lia comeſtibilia. Artem nullā exerceat: dimittat ludos ⁊ ſaltationes ac vagos per contratas diſcurſus. Vadat ad officia: ⁊ infirmos ⁊ incarceratos viſitet: hec ⁊ alia bona opera agenda ſunt in quolibet feſto: quod eſt de precepto. ¶ Tertia regula neceſſaria ad cōſeruandam patientiam ⁊ ſanctitatem vite: eſt ſacramentalis cōfeſſio: quod pertinet ad quēlibet mēſem. In confeſſione enī crebra ⁊ deuota: anima timorem ⁊ reuerentiam dei acquirit: ⁊ poſt abſolutionem etiam ſacerdos orat: vt patiētia ſit ei meritoria. dicēs. Quicquid patienter ſuſtines ⁊ ſuſtinebis ſit tibi in remiſſionem peccatorum tuorum ⁊ in augmentum gratie: ⁊ in premium vite eterne. Et lȝ confiteri ſingulis menſe non ſit ſub precepto: tamen optimum eſt ⁊ nullo modo pretermittenduȝ. Nam difficile eſt vt in capite anni omnium delictorum poſſit q̄s recordari. Vita deniqȝ crebra cōfitentis eſt hilaris: iocūda ⁊ ſecura: quoniā vbiqȝ mors expectat. Unde Augu. in ſermone qui incipit. dicere ſolent. ait. Nolite fratres mei differre confiteri peccata. Nam qui vſqȝ ad vltimuȝ diē quadrageſime vel vite ſue diſtulerit confiteri: dat ſignum: q̄ hoc libenter non facit: nō gratioſe: non puro corde: ſed coactus hoc facere videtur. Coacta autem ſeruitia quantum deo vel hominib⁹ placeant: conſiderate. Non ergo de die ī diē differam⁹. hec ille. ¶ Quarta regula ad patientiam conſeruādam eſt euchariſtie ſuſceptio: q̄d pertinet ad quēlibet annum. Sumptio enim glorioſi corporis ⁊ ſanguinis ieſu chriſti: mentem hominis roborat ⁊ fortificat inter oīa aduerſa. Eum autē maxime ſuſcipere oportet omni anno in die ſancto paſcatis: vt ait tex. extra de penitētijs ⁊ remiſ. c. Ois vtriuſqȝ ſexus. Hic enim ille agnus ē aſſatus iter duos ignes amoris ⁊ paſſionis. Eius eſus corroborat ⁊ confirmat iuxta illud. Panis cor hominis cōfirmet. Has regulas ſpirituales ⁊ celeſtes patiētie vȝ virtutem ⁊ ſanctitatem vobis pro teſtamēto ⁊ vltia volūtate relinquo ⁊ vt eas facilius adimplere valeatis: quattuor vobis interceſſores ⁊ aduocatos glorioſiſſimos antepono. Primus eſt felix patriarcha Dominicus noſtre religiōis dux inclytus. Secūdus eſt fortiſſimus athleta Petrus martyr veronenſis. Tertius eſt doctor angelicus Thomas de aquino. Quartus eſt almus ⁊ miraculoſus confeſſor Vincentius valentin⁹. Uobis vero mulieribus maxime vir

ginib⁹ aduocatā relinquo ſeraphicam virginem Catherinam de ſenis. Hi inter reliquos ſanctos ſint veſtri patroni: veſtri ſupplices ⁊ mediatores. Ad hos corde ⁊ fide ⁊ affectu pro ſalute corporis ⁊ anime ſemper recurrite. Demū quia ad ſermones meos prōpte ⁊ deuote in hac quadrageſima acceſſiſtis. ſi quid apud diuinam clementiam valent preces mee: rogo eādem: vt pro pio veſtro labore digna conferat premia. oro inſuper patrem ⁊ filium ⁊ ſpiritū ſanctum ⁊ ſanctiſſimam mariam virginē: totāqꝫ celi curiam: vt vos benedicat. benedicat animam veſtrā. benedicat corpora. benedicat filios ⁊ filias veſtras. bñdicat agros poſſeſſiones. benedicat officia veſtra. mercantias ⁊ artes. benedicat aerem. ignē. aquam. ⁊ terram. benedicat ciuitatē. vicinatū. ⁊ domos veſtras. Et ita deus omnipotens nos omnes benedicat: vt poſt mūdi aduerſa patienter tollerata: poſtqꝫ vite preſentis curſum oēs ⁊ ſinguli noſtrum celeſtem acquirant gloriā: in qua ſimul deo fruentes eſſe poſſimus: vbi ⁊ felices regnemus in euo. Donante chriſto: qui ſemp eſt benedict⁹. Amē.

¶ Explicit quadrageſimale qđ dicitur lima vitiorum.

¶ Diuino huic operi Angelus Britānicus ciuis Brixianus optimo fauente deo: eiuſqꝫ genitrice Maria: finem optatum impoſuit: cuius fidem ſolertiamqꝫ principes veneti charipēdentes: ne quis alius opus ipſum infra ſex annos imprimat: aut impreſſum vendat in ditiōe ſua: preter ipſi⁹ angeli nutum: Senatuſconſulto pena promulgata cauerunt: anno dñi. M. cccclxxxvij. die. xviij. Aprilis.

BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA

BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA

Inc 107

Ex. mutilado faltando no final
8 folhas não numeradas, com
versos em louvor da Virgem Maria.
Devia ter 331 fs; tem apenas 323.